Minar Poelayzimayl

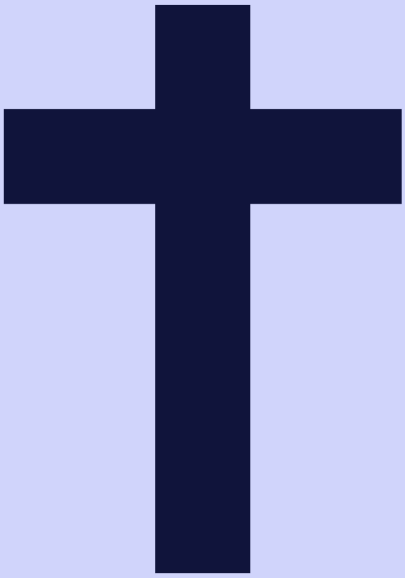

Bible portions in the Kala Lagaw language of Torres Strait, Australia

Minar Poelayzimayl

Bible portions in the Kala Lagaw language of Torres Strait, Australia

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators

Language: Kala Lagaw (Kala Lagaw Ya)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
10d4fb7f-25e7-5ff4-bc73-ba235b9172fa

Contents

Zenesis 1
Mathayu 101
Mareko 185
Luka 233
Yoewane 316
Romaniw Thusi 374
1 Timothi 410
2 Timothi 419

Zenesis

Nubi gugu ubidh thoeyayzinga midh paru nanga kuykaymaydhin (Yoewane 1.1-5)

1 Mina kulay kaypaypa nanga, Awgadh matha Awgadh meparu. Nuydh koeykoeyne za aymoemoedhin dapar a nubi gugu ubidh thoeyayzinga.
2 Boeradharoeginga kasa inur matha malu, Awgadhaw Maygi Marin mura kangur poegamoeyz ina mer senawbi thonara woerngu poediya, ngoedhe uruy boethan palgin.
3 Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, buyapa nagaypa. Wa, senabi thonara buya nagaydhin.
4 Nuydh nanga imadhin, nubepa matha ngoedhagidh. Kalanu nuydh Awgadhan buya adhapa sig thamadhin inurngu.
5 Nuydh buya nel tharadhin 'Goeyga' a inur nuydh nel tharadhin 'Kubil' senawbi goeyga kubil yabay thayadhin. Bathaynga na goeyga nanga ukasar goeyga gasamoedhin urapu goeyga yabay thoeyayzinga.
6-7 Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, 'Gugu ubidh thoeyayzinga aymaypa, woerpa dhadhiya moeypa ukasar yaynanob loegiya gimal a apal.' Wa, gugu ubidh thoeyayzinga senabi thonara aymaydhin. Nuydh nanga Awgadhan gugu ubidh thoeyayzinga bokadhanga aymoedhin nadh woer dhadhiya madhin gimal a apal.
8 Nuydh Awgadhan senabi gugu ubidh thoeyayzinga kedha nel tharadhin 'Dapar' senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin. Bathaynga goeygoey buya mangaydhin senaw goeyga thoeri gasamoedhin.

Na woer urapu doegampa garwoeydhamaydhin

9 Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, woerpa urapu doegamunu garwoeydhamoeypa dapara apal, na kay boeradhar sama woeydhoemipa. Senabi thonara na woer urapu doegampa garwoeydhamaydhin.
10 Awgadhan nan woerngu lag nel tharadhin 'Malu' a sena nanga sama woeydhayzinga nuydh kedha tharadhin 'Boeradhar' nubepa moetha ngoedhagidh nuydh nanga imadhin.
11 Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, mura nagupa malguy puydhaypa boeradhoerangu, ay nagu kapulmayl a ay puy koewsaw kapulmayl sethabi thonara mura malguy puydhoedhin.
12 Wa, Awgadhan nanga imadhin kedha boeradhoerangu mura nagul a puy koewsal malguy adhadhin nubepa moetha ngoedhagidh.
13 Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin bathaynga goeyga miyaydhin goeyga gasamoedhin.
14 Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, danakitul aymoeypa goeygipa adhapa thoemaypa kubilngu a mura thonarpa seysithamaypa goeygil, wathal, nagu uthuy, ayboewdhu thonarpa thonar tidaypa, dapara gimal.
15-16 Lak bangal thanamun buyan daparngu gimaz nubi apa goewapa buya. Wa, Awgadhan kedha aymoedhin, nuydh ukasar koey danakitu aymoemoedhin, goeyga a moelpal goeyga goeygipa buya a moelpal kubilpa buya; nuydh wara thithuyl aymoeydhin.
17 Nuydh sethabi danakitul zuru poethaypa dapara gimal wanamoeydhin nubi apaw goewapa buya mekath.

18 Matha goeyga buya kedha goeygipa goeyginu noegaypa zurupoet-
haypa a moelpal kubilpa, goeygingu adhapa thoemaypa. Awgadhoepa
moetha ngoedhagidh nuydh nanga imadhin. Wa, Awgadhan adhapa sig
thamadhin buya inurngu.
19 Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin bathaynga goeygoey buya
mangaydhin senaw goeyga payb gasamoedhin.

Malu uruyl koeygoesar aymoeydhin sew malunu muynu

20 Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, ‘Mura
malu uruypa koeygoesar aymoeypa sew malunu muynu igililmayl a
boethal uruypa gimal lak kedha koeygoersar sey, imaygasiw.’
21 Wa Awgadhan mura malu uruyl aymoeydhin koey uruyl a moegina
uruyl, a kasa mura wapil malunu muynu a kasa mura boethal uruyl
boeradharoenu gimal; thana mura yaynanob matha ngoedhagidh thana-
mun kazipa koesimaypa. Nubepa Awgadhoepa matha ngoedhagidh nuydh
nanga imadhin.
22 Nuydh kalanu woenab poeybadhin, a mulaydhin kedha, ‘Wapil senaw
bangal malu mura kangur pagamidhe.’ A nuy lak gimal uruypa kedha
mulaydhin, ‘Senaw bangal gimal ngithamuniya yabay thoeyaypa manine.’
23 Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin a bathaynga goeygoey buya
mangaydhin senaw goeyga siks gasamoedhin.

Boeradharaw uruyl lak koeygoesar aymoeydhin

24 Awgadhan lak nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha,
boeradhoeranu kasa mura uruypa aymoeypa; lagaw uruyl a bupaw koey
uruyl a moegina uruyl.
25 Awgadhan thana mura aymoeydhin, a nubepa moetha ngoedhagidh
nuydh nanga imaydhin.
26 Kalanu nuy Awgadh kedha mulaydhin, ‘Wa, ngalpa kay mamu a
mabayg aymoempa, palay bal ngoedhe ngalpan ngoedhalnga a palay
bangal wapiya, boethal uruya, matha kedha tetel uruya, ngaru bangal
gimal lagaw uruyl a bupaw uruyl, koey uruyl a moegina uruyl.’
27 Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin nungu ngoedhalnga.
Nuydh aymoemoedhin garkaz a yoepkaz.*
28 Kalanu Awgadhan palamulpa woenab poeybadhin a kedha mulaydhin,
‘Koeyma bangal kazil gasamidhe, lak bangal thana mura doegamuya
nithamoene thabi gugu ubidh thoeyayzimaynu; a mura zapul bangal
thanamuniya apal. Ngath ngipel mura wapil, a uruyl boethalmayl, bupaw
uruyl danal poethay mabayg aymoeman.
29 Ngath ngipel mura seysithamaypa ay puy nagu kapul, a ay puy koewsal
yadu poelagiz aygudoepa.
30 Kasa kay kedha, setha nanga mura bupaw uruyl a boethal uruyl, ngath
thanamulpa bupal a koey nisal aygudoepa mamayidhin.’
31 Awgadh kalanu adhanagaydhin nungu zagethoepa; nuydh imadhin
kedha, nubepa adhapudhay koey matha ngoedhagidh.† Senabi goeyga,
kubil yabay thayadhin, bathaynga goeygoey buya mangaydhin, sena
goeyga seben gasamoedhin.

---

* **1:27** *Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin*: wara Mareko 10.6, a Mathayu 19.4 geth tidi.
† **1:31** *Awgadhoepa adhapudhay koey matha ngoedhagidh*: wara 1 Timothi 4.3-5 geth tidi.

2

Gugu ubidh thoeyayzinga mura ayman

1 Wa, nuydh nubi gugu ubidh thoeyayzinga mura muwasidhin.
2 Goeyga seben nanga Awgadh ngoena pudhaydhin, nungu zageth mura muwasidhin nubi gugu ubidh thoeyayzinga nuydh na aymoedhin nuy kulay mi zagethan nanga meparu.
3 Nuydh nan adhapa thamadhin, nubepa goeyga woenabalnga. Minguz kedha nuy senawbi goeyginu ngoena pudhaydhin mura nubi gugu ubidh thoeyayzimay zagethoengu; nan mina muwasidhin.
4 Senaw nuy kedha kuniya nubi gugu ubidh thoeyayzinga sama woeydhadhin.

Apaw lag nel Edhoen
(Mathayu 19.4-6; Mareko 10.4-9)

5 Wa, nuydh Awgadhan nubi gugu ubidh thoeyayzinga nanga aymoedhin, boeradhar wara zaginga puyginga, wara kedha kasa kobegadh puy kapul malguy adhayginga, minguz kedha nuydh Awgadhan ari woeyayginga, a wara mabaygoeginga boeradhoeraw zagethoepa.
6 Kasa kay kedha woer nanga apaz kadaypa nan boeradhar woernu mayparu boeradhoeraw poediya.
7 Awgadhan kalanu mabayg aymoedhin boeradhoerangu, nuydh igilaw gub poeybadhin pitiya nungu aymoeyzi mabaygiya nuy mabayg kalanu igililnga aymaydhin ngoena woelaylnga ngalpa midh nanga.
8 Awgadhan mamu a apaw lag aymoedhin nanu nel Edhoen sager doegamunu, nuydh kalanu nungu aymoeyzi mabayg si wanadhin.
9 Nuydh kasa mura puyl aymoeydhin mina kapu ngoedhalmayl a, kapu gamulmayl, a aypuyl koewsalmayl. Mina matha dhadhal nanga senabi apaw loegoenu ukasar puy, wara puy nuy igilaw puy, a wara puy mura ngulaygaw puy. Nuy mura ngulayg poeybaypa kedha, mina pawa midh a wati pawa midh.
10 Senabi apaw lagiya nanga, koesa adhiya pungaypu nadh mura apaw lag woernu mayparu kalanu nabiya Edhoeninu nanga na kasa dhadhiya miyaydhin po koesal aymoeydhin.
11 Koeykoeyne koesa nel Pison; na mura yoewdhepu Abelaya.
12 (Kapu bamagadh koethil kulal ngalagaz nanga imaydhin, a dhuray kapu gamul koethil kulal a kapul ganul zapul.)
13 Wara koesa nanga nanu nel Geyon, na yoewdhepu nanga lag nel Kus sike adhiya.
14 Ukamodhabayg koesa nanga nanu nel Tigris; na yoewdhepu Asiriya sager doegamuya a po koesa nanga nanu nel Ewprates.

Awgadhan kalanu wanadhin senawbi garkaz apaw lagoenu

15 Nuydh Awgadhan kalanu senawbi garkaz wanadhin apaw lag nel Edhoen zagethoepa danal poethaypa.
16 Awgadh kedha mulaydhin nubepa, ‘Itha mura puy koewsal ngibepa aygudoepa ubipa apaw loegoenu.
17 Matha senawbi puy lawnga, mina ngulaygaw a wati ngulaygaw puy koewsal ngalaga nanga puydhemipa. Ngidh bangal purthayg. Ngidh bal nanga purthane ngi bangal senawbi goeyginu um medhedhe.’
18 Kalanu nuy Awgadh kedha mulaydhin, ‘Garkazoepa matha ngoedhagidh lawnga nungu kusayg moeypa, ngath bangal nubepa wara kapu ngoedhal igalayg aymoene nubepa ibupuydhaypa.’

19 Nuydh kalanu boeradhoer garwoeydhamoedhin a mura kay kedha
ubipa uruyl aymoeydhin tetelmayl a boethalmayl kalanu nuydh nungu
aymoeyzi mabaygoepa imaypa kusumoedhin nubepa nel thoeraypa.
20 Kalanu nuydh nungu aymoeyzi mabaygan mura nelay tharaydhin tetel
uruyl a boethal uruyl, kasa kedha thanamulngu wara kedha urapun matha
ngoedhagidh lawnga nubepa pasiw puzi mabayg, a nubepa ibupuydhaypa.
21 Wa, Awgadhan midh madhin, uthuy yoewthadhin nungu aymoeyzi
mabayg a kalanu bero ridh adhapa madhin, a nan kay pisuypa gudmath-
amoedhin kuniya goengaw.
22 Nuydh sizi berongu yoepkaz aymoedhin kalanu nuydh nan nubepa
oengaydhin imaypa.

Garkaz kedha mulaydhin, 'Mina ngaw ridhangu a ngaw ngoedhalnga.'

23 Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Mina kuthapa kay, ngaw ridhangu
mina ngaw ngoedhalnga a ngaw goengawlngu.' Nuydh nan kedha
tharadhin yoepkaz. Minguz kedha nan nungu gamungu aymoedhin.
24 Kedha zoenguz garkazin kayb apuwal thathil wanepa a yoepkaziya
garwoeydhamoeypa, kalanu palamun gamu urapun aymiz
25 Garkaz a yoepkaz palay kulay kasa kupal palamun gamu wara zaginga
sepalbi thonara palay kidhakidhan azirgig.

3

Palay Adhamaw Ebaw Awgadhaw Yangukudu pathidhan

1 Awgadhan nanga mura uruyl aymoeydhin boeradharoenu gimal, mura
balbayginga. In nanga nuy thabu nuy mabaygaw koey dhipa yoewthay-
layg. Wara thonara nanga nuy thabu yoepkazipa yapupoeybaydhin kedha,
'Awgadhaw yangukudu ngipelpa midh, nuydh lawnga mamamoedhin puy
koewsaw purthayle senabi apaw lagoenu a?'
2 Na yoepkaz kedha mulaydhin nubepa kuniya, 'Lawnga, mura puy
koewsapa aygudoepa matha ngoedhagidh,
3 kasa kay kedha Awgadh kedha mulaydhin ngalbelpa, "Urapun puy
koewsa sey apaw laganu dhadhal poegaypa, ngipelpa aygudoepa lawnga, a
gethan gasamoeyle lawnga. Ngipel bangal nanga gethan gasamoene nanga
purthane nanga ngipel bangal umanga." '
4 Nuy thabu nabepa yoepkazipa kuniya kedha mulaydhin, 'Sena mina
yangukudu lawnga, ngipel bangal nanga purthane, ngipelpa umapa
lawnga,
5 a wara kedha ngipel bangal koey ngulayg mabayg Awgadh midh nanga.
Nuydh Awgadhan kedha zoenguz ngipel lawnga mamamoedhin, ngipelngu
mura zangu ngulayg oesile, nuy midh nanga mura zangu koey ngulayg,
gegeyadh ngalaga a balbayginga ngalaga.'
6 Wa, nadh nanga yoepkazin senawbi puy koewsa imadhin nabepa mina
kapu gamulnga, nanu mamu gud woer wayadhin, na kedha, 'Ina mina
matha ngoedhagidh kedha, lak bangal ngay koey ngulayg.' Kalanu nadh
urapun paradhin a purthadhin. Kalanu nadh nanu alaypa madhin a nuydh
purthadhin.
7 Palay nanga purthadhin nanga senawbi puy koewsa, palay palamulngu
ngulayg asimoedhin kedha, palay kasa kupal. Kalanu palay koey nisal
tharpamoeydhin palamulpa gamupa woerdhaypa.
8 Senawbi goeygi kutapa nanga palay karngemidhin kedha, Kuykulmay
mabaw yal, nuy sike apaw loegiya mab woelmay. Palay nanga karngemid-
hin, palay kasa ziziginga thuma asimoedhin bupanu kalanu.

9 Kasa kay kedha nuy Awgadh wal miyaydhin Adhamalpa kedha,
‘Adham, ngi nagalaga?’
10 Nuy Adham kedha mulaydhin, ‘Ngath nginu yal karngemidhin kedha,
ngi kay apaw lagoenu, ngay nginungu akan uthema, kedha zoenguz kedha,
ngay kasa kupal.’
11 Nuy Kuykulnga Adhamalpa kedha kuniya mulaydhin, ‘Ngi midh
paru ngulayg kedha, ngi kasa kupal. Ngidh sikedh senawbi puy koewsa
purthanu, ngath ngin mi puy koewsangu nanga aygudangu lawnga madhin
a?’
12 Nuy Adham Kuykulmaypa kuniya kedha mulaydhin, ‘Sena nadh
ngayapa aygudoepa manu, ngidh ngayapa mi yoepkaz nanga ina ngaybiya
wanadhin. Wa, kalanu ngath purthadhin.’
13 Kalanu nuy Awgadh nabepa yoepkazipa buwayl thayaydhin a, kedha
mulaydhin, ‘Minguz ngidh senabi za aymoenu?’ Na kuniya kedha
Kuykulmaypa mulaydhin, ‘Senaw nuydh thabun ngoena nuthanu kedha
puy koewsapa purthaypa. Kalanu ngath purthanu.’

Awgadhan thanamulpa kuthal mamayidhin

14 Kalanu Awgadhan mina wati kuth madhin thabupa kedha, ‘In bangal
nubi kuth gegeyadh matha ngibepa, mura lawnga itha boeradharaw uruyl.
Koezi kayboengu kuykayman, ngi bangal mulupa gud maythal amaypu, ngi
bal nginu igilaw kuthalpa wara poeyn purthaypu.
15 Ngi a yoepkaz ngath bangal ngipel wati igalayg aymoemoene, a matha
kedha nanu kaziw kazil a nginu kaziw kazil. Wara nanu kaziw kazingu
bangal, nginu kuyk moegithap mayparuy a ngidh bangal nanga nungu
ngaranu thoeydhaypa meparuy.’
16 Awgadhan lak mulaydhin yoepkazipa kedha, ‘Ngath bangal nginu
kazimay kikir mapu poelaypu, se kasa midh ngi bal ngaru nginu alaypa
ubin meparu, a nuy bangal ngaru nginu kuyk.’
17 Kalanu Awgadh garkazipa mulaydhin kedha, ‘Ngidh nginu ipipa
karngeminu, a senawbi puy koewsa purthanu, ngath ngin mi puy
koewsangu nanga lawnga madhin aygudangu. Koezi kayboengu kuykay-
may, ngidh bangal kasa mag ngoena kikir gasampu nginu aypa zapa
gasamoeypa, a matha ngoedhagidhoepa gasamoeypa; kedha zoenguz
kedha kuyk nginu gegeyadh ngibepa, nginu boeradharaw zageth koey
mapunga. Koezi pawpa boeradhar muwayzinga.
18 Nabiya bal koeygarsar bup malguy adhaypu pathalnga a ngi bangal
wara kasa bupan purathipu.
19 Ngidh bangal nginu kasa zagethaw ngoedhiya ayde gasampu boer-
adharangu, kurusipa bangal ngi senawbi boeradharoepa kuniya tidedhe,
ngin ngalaga nanga mabayg aymoedhin, a ngi bangal lak kasa boeradhar.’
20 Senabi thonara Adham* nungu ipi nel tharadhin Ebb*†. Minguz kedha,
nan aymoedhin po gubaw gizupa apu.
21 Wa, nungu Awgadhaw danal poethay palamulpa kedha, nuydh tetel
uruy goengaw poeybadhin palamun gamupa.

Awgadhan Adhamaw Ebaw ngur woeydhamoeydhin apawloegoengu

22 Senawbi Koeliya Awgadh mulaydhin kedha, ‘Wa, nuy mabayg ngoedhe
ngalpa nge, kayib koey ngulayg balbayginga ngalaga a gegeyadh ngalaga.
Nuyn bangal pa woeyayg wara puy koewasoengu purthayle, igilaw ay puy
koewsangu, nungungu ngaru igililmayngu gasamoeyle.’

---

* **3:20** *Adham*: muynu aykap kedha, garkaz. † **3:20** *Eb*: muynu aykap kedha, nan aymoedhin po gubaw gizupa apu.

23 Kalanu nuyn Adhaman Edanoengu adhapa wayadhin Awgadhan,
nungu geth apaw lagaw zagethoepa, nuyn ngalagaz nanga mabayg
aymoedhin.
24 Wa, palay Adham a Eb adhapa wayamoemoedhin nanga Awgadhan
angelal wanamoeydhin danal poethaypa. Thanamuniya koey gizul
kuyay thurik koey buyalnga gulgupipa, nuydh mura yabugudal thamud-
hamoeypu mabaygoengu senawbi igilaw puypa gamupa mabale, kedha
zoenguz kedha, senaw senawbi puy nuy mina igilaw puy.

4

Keyn a Abelu

1 Wa, palay mudhaw lag wara doegamoenu aymoedhin Adham a Eb.
Palay na sepalbi kayn mudhaw loegoenu palamun memampu nanga, na
Eb nungu maythalayg aymaydhin a nadh kazi madhin garkaz. Na kedha
mulaydhin, 'Ngath balbayginga kazi mangu kuyk Awgadhaw ibupuydhay
ngayapa.' Nadh kedha zoenguz nuyn nel tharadhin Keyn.
2 Wagel nanga nadh wara garkaz kazi gasamoedhin, nungu nel Abelu.
Palay koey mabayg aymoemoedhin nanga, nuydh Abelu mamuy danal
poethay zageth gasamoedhin, a Keyn nuydh apaw lagaw zageth gasamoed-
hin.
3 Ayboewdhu thonar nanga gasamoedhin, Keyn nuydh Awgadhoepa
boeradharaw ayde kusumoedhin, nungu eso poeybay Awgadhoepa.
4 Abelu nungu Awgadhoepa eso poeybay, nuydh kuykuyg kazi mamuy
mathamoedhin, a mura mina madhul nuydh Awgadhoepa poeybaydhin.
Awgadhoepa koey dhiwalnga Abelu a nungu poeybayzimayl,
5 kasa kay kedha nuy ubigasidhin Keynalngu a nungu eso poeybayngu.
Keyn nanga ngulayg gasamoedhin kedha, Awgadh ubigig nungu poey-
bayzimayngu, nungu kasa mura ngurum a nungu parunu mina thuthu
woerimoeyzinga, nguruman.
6 Kalanu Awgadh Keynoelpa yapupoeybaydhin kedha, 'Keyn, nginu
miyaw thoebukir, nginu mingu paru watin oesipa?
7 Ngidh nay balbaygi za aymoenu, ngi giwl moesalnga nay nagepa,
kasa kay kedha ngidh gegeyadh za aymoengu, wati wakay thamamayil
kalmel. Sethabi wati wakay thamamayil nginu, thana matha kedha
thoeydhayl uruy midh nanga ngibepa koenamoeypa gasamoeypa mina
zoengu aymoeyle. Kasa kay kedha ngi bangal koeyma nuthepu senabi wati
ngurpay mulupa maypa.'

Keyn nuydh nungu tukuyap mathamoedhin umapa

8 Lawnga Keyn nuydh Kuykulmay yangukudu ubilnga patidhadhin,
nuydh Aboeloelpa yawar madhin kedha, 'Ngoeba uzarpa zagethaw la-
goepa.' Palay nanga uzarmoedhin, Keyn kedha miyaydhin kuniya buwayl
thayadhin, nuydh nungu tukuyap mathamoedhin umapa.
9 Kalanu Awgadh nubepa Keynoelpa yapupoeybaydhin kedha, 'Nginu
tukuyap ngalaga, Abelu?' Nuy Keyn kedha mulaydhin, 'Ngay koerawayg,
ngay nungu danal poethay mabayg lawnga.'
10 Kalanu Awgadh kedha mulaydhin, 'Sena ngidh mingu mina koey gudal
gegeyadh aymoengu? Nginu tukuypaw kulka sena boey ngayapa wal mepa
boeradhoeroengu, ngayapa kuniya modhabiya maypa.
11 'Koezi pawpa ngibepa lak boeradhaw woenaboepa gasamoeypa
lawnga, nginu apaw zageth muwasin. Boeradharan nginu tukuypaw kulka
wanadhin ngidh nanga nuyn mathamoedhin.

12 Kedha zoenguz ngidh bangal kasa midh nagu uthuypu ngibepa aypa
gasamaypa lawnga senabi boeradharoengu. Ngi bangal kasa badanu dak
mathamipu, nubi apaw goewanu.'
13 Nuy Keyn Kuykulmaypa kedha mulaydhin, 'Ina ngaw kuniya modhab
mina koey gudal mapunga ngayapa matha ngoedhagidh lawnga gima
thoeridhoeypa.
14 Senaw ngidh ngoena adhapa woeyaypa ngaw dharbaw lagoengu a ng-
inu parungu ngidh ngoena lak kedha adhapa woeyaypa, ngay bangal kasa
lagagig uthuypa. Ngay bangal kasa badanu dak mathamipu, a mabaygan
ngadh bangal nanga ngoena imane, ngoena bal uma mathamoene.'
15 Kasa kay kedha Awgadh nubepa kedha mulaydhin, 'Lawnga, ngin
bangal nanga ngadh mathamoene nanga, seben mura mabaygal bangal
nungu doegamoengu modhabiya kuniya mathamoeyne.'
Kalanu Awgadhan Kanana adhapa thamadhin mabaygoengu nungungu
uma mathamoeyle.
16 Kalanu Keyn uzaraydhin Kuykulmay parungu, bupapa adhapa, lag
nel Zagathoegi Lag* Edanoengu, sageraw doegamoenu. Minguz kedha nuy
Keyn senabi thonara amal ziyal.

Kanana kaziw kazil

17 Nuy Keyn nanga niyaypa yoelpaydhin nungu ipin garkaz kazi
gasamoedhin, a nel tharadhin kedha,
18 Enoka, nuydh keyn kalanu koey goegath aymoedhin, a nungu kaziw
nel tharadhin senabi koey goegath. Enokan garkaz kaziw nel Iradh, a
Iradhan garkaz kaziw nel Meyuzawul, a Meyuzawulan kazi Methusela,
nuy Lamekon thathi.
19 Nungu Lamekon ukasar ipi nel Adha a Zila. Lamekon wara ipi
20 Adha, nadh garkaz kazi madhin nel Zabal. Nungu Zabalan kaziw kazil
tetel uruy danal poethay mabaygal aymoeydhin a thanamun uthuy loegal
potowakul.
21 Zabalan tukuyap nel Zubal a nungu kaziw kazil mura kapu wakayl
zoengu sagul poelay mabaygal aymoeydhin.
22 Lamekon wara ipi nel Zila nadh garkaz kazi madhin nel Thubalkeyn,
nuy nanga koey mabayg aymaydhin nanga, nuydh zagithaw rugal aymoey-
dhin komal malilan, dhuray ayanil. Nungu Thubalkeynan babathaw nel
Nama.

Lameko nuy kuniya modhabipa ubin mepa

23 Nuy Lameko nungu ukasar ipipa kedha mulaydhin, 'Adha a Zila,
ngayapa kurusipagemoeriw. Ngath kayn garkaz uma mathamoengu,
minguz kedha nuydh ngoena mathamoengu.
24 Kanana nay mathamoedhin, wa seben mabaygaw igililmayl mayginga
nay kuniya modhabipa, ngoena bangal nanga mathamoene ngaw mod-
habiya bangal sebenti seben mura mabaygal uma mathamoeyne.'

Adham a Ebaw palay wara garkaz kazi gasamoedhin Seth

25 Aboelaniya wagel Adhamaw a Ebaw wara garkaz kazi gasamoedhin.
Na kedha Eb, 'Awgadhan ngayapa nubi kazi mangu Aboelan buthoepa,
Keyn ngan na uma mathamoedhin.' Nadh nuyn kedha zoengu nel
tharadhin Seth.†

---

* **4:16** Thanamudh kedha, *Nod*: muynu aykap kedha, nuy amal ziyal. † **4:25** *Seth*: aykap ngoedhe kedha nge, nuyn poeyban mina kupaypa.

26 Sethan garkaz kazi nel Enos. Sizi senawbi thonarngu pawpa mabaygan
kuykaymaydhin Kuykulmay maygi nel thawmaythu.

5

Adhaman kaziw kazil

1 Itha Adhaman kaziw kaziw nelay. Awgadhan nanga mabaygal
aymoeydhin nanga; nuydh thana nungu ngoedhalmayl aymoeydhin.
2 Nuydh garkaz a yoepkaz aymoemoedhin, woenab poeybadhin pala-
mulpa, a nel tharimoedhin kedha, 'Ngipel a ngipen kaziw kazil bangal
kedha thoeraypu "mabaygal".'
3 Adham nanga 130 wathoelayg aymaydhin nungu ipin kazi gasamadhin,
nungu nel Seth. Nuy mina thathiw ngoedhalnga.
4 Sew kalanu Adham nuy kuykuthalnga uzaraydhin 800 wathoelnga.
Senabi dhadhabuthanu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
5 Nuydh muwasidhin nuy nanga 930 wathoelayg.

Seth

6 Sethan nanga 105 wathal aymoeydhin, nuydh garkaz kazi gasamoedhin
nel Enos.
7 Nuy pawpa lak mina koey kuykuthalnga uzaraydhin 807 wathoelnga.
Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
8 Nuydh muwasidhin nuy nanga 912 wathoelayg.
9 Enos nungu nanga 90 wathal gasamoedhin nuydh garkaz kazi
gasamoedhin nungu nel Kenan.
10 Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 815 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
11 Nuydh muwasidhin nuy nanga 905 wathoelayg.
12 Kenan nanga 70 wathal aymoeydhin nanga nuydh garkaz kazi
gasamoedhin, nungu nel Mayalalel.
13 Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 840 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
14 Nuydh muwasidhin nuy nanga 910 wathoelayg.
15 Nungu nanga Mayalalelan 65 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi
gasamoedhin, nel Zared.
16 Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 830 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
17 Nuydh muwasidhin nuy nanga 895 wathoelayg aymoeydhin.
18 Zaredan nanga 162 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi
gasamoedhin, nel Enoka.
19 Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 800 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin,
20 Nuydh muwasidhin nuy nanga 962 wathoelayg aymoeydhin.
21 Enokan nanga 65 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoed-
hin, nungu nel Methusela.
22 Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 300 wathoelnga, a mura
thonara nungu mab ngaru Awgadhiya kalmel. Sethabi dhadhabuthoenu
nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
23-24 Wa, nuy mura thonara Awgadhiya kalmel, nuy nanga 365 wathoe-
layg aymoeydhin nanga Awgadhan nuyn madhin nubepa a nuy thadhu-
may asidhin mabaygaw dana buyangu.
25 Methuselan nanga 187 wathal aymoeydhin nanga nuydh garkaz kazi
gasamoedhin, nel Lameko.

26 Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 782 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
27 Nuydh muwasidhin nuy nanga 969 wathoelayg aymaydhin.

Lameko

28 Lameko nanga 182 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi
gasamoedhin.
29 Nuy kedha mulaydhin, 'Wa, Awgadhan nubi boeradhar kulkub gud
wayadhin, a ngalpan kasa mag ngoena kikir, kasa kay kedha nubi kazin
bangal kay ngalpan mapunga mura thoew palane.' Kedha zoenguz Lameko
nungu kazi nel tharadhin Nowa.
30 Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 595 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
31 Nuydh muwasidhin nuy nanga 777 wathoelayg aymoeydhin.

Nowa

32 Wa, Nowan nanga 500 wathal gasamoeydhin nanga, kalanu nungu
nuydh thoeri garkaz kazil gasamoeydhin; thanamun nelay itha kedha,
Sem, Am a Zapeth.

6

Mura mabaygaw ipidhadh gegeyadh

1 Wa, senawbi thonara nanga, mabayg mura thanuraydhin nubi apaw
goewanu muynu, yoepkaz kazil lak koeyma.
2 Awgadhoepa parul thoeyayzi garkazil thana imaydhin sethabi yoep-
kazil nanga kapu ngoedhalmayl. Thanamun ngoenakapul asimoeydhin
kasa kobegadh yoepkaziya niyaypa yoelpaypa.
3 Nuydh nanga Awgadhan imadhin kedha, nuy ubigasidhin nuy
kedha mulaydhin, matha ngoedhagidh lawnga kedha, mabaygaw igililnga
kuykuthalnga, kuthaginga kuykuginga, ngaw maripa mura thonara danal
poethaypa nuthan aymoeypa lawnga, koezi pawpa mabaygaw igililnga
bangal matha 120 wathoelnga.
4 Sethabi goeyginu nanga dhuray mina koey gudal kuykuthal koey
goeray mabaygal nubi apaw goewanu memayipu. Kalanu nanga dhuray
Awgadhoepa parul thoeyayzi garkazil thanamulpa ipil mamayidhin kasa
kobigadh yoepkazil thana niyaypa yoelpemidhin nanga thanamun kazil
koey nel mabaygal aymoeydhin kazipay ngapa parungu, thanamun gamu
magaw mina koeyza.
5 Awgadhan thanamun ipidhadh gegeyadh imadhin nanga nubi po
gubaw gizunu muynu mura mabaygaw wakay thoemamay a ngoenakap
ubilmayl mura thonara gegeyadh.
6 Awgadhaw koerkak badh mina koeyza, nuy kedha mulaydhin, 'Matha
ngoedhagidh kedha ngath kasa nay thana mabaygal aymayginga.
7 Ngath bangal ngaw aymayzi mabaygal mura adhapa idimoeyne nubi
apa goewangu. Ngath adhapa idimoeyne mabaygal, a tetel uruyl, a amayl
uruyl, a boethal uruyl. Matha ngoedhagidh kedha ngath kasa nay thana
aymayginga mabaygal.'

Nowan gidha

8 Senabi thonara matha Nowa Awgadhaw purkapa balbayginga.*

* **6:8** *Thonar na gasamoene bangal matha kedha Nowan thonar midh, kulkub mangaydhin*: wara Mathayu 24.37-39 geth tidi.

9-10 Nungu Nowan gidha ina kedha. Nungu kazil matha thoeri, thanamun nelay itha kedha, Sem, Am, a Zapeth. Nowa nungu ngarapudhamay mura balbayginga Awgadhoepa, mura mabaygal lawnga, wara mabaygoeginga Awgadhoepa parul thoeyaypa, matha Nowa kedha Awgadhoepa amadhan nungu ngarapudhamoeynu a nungu mura thonara ya sagul Awgadhiya.

11 Mura nubi apaw goewaw mabaygal Awgadhaw imaynu kasa ipidhadh gegeyadh. Thana mura thonara thabukir ayimpu, mabaygal umamathamaypu.

12 Wa, Awgadh nagaydhin, a nubi apaw goewoepa imadhin nanga wati za muynu mina koeyza, mabaygal wati igililmaynu niparuy.

13 Awgadh mulaydhin Nowalpa wara thonara, 'Ngaw wakay thoemamay kedha ngath bangal nubi po gubaw gizu idimoeyne a mura mabaygal muynu. Minguz kedha, in nubi gugu ubidh thoeyayzinga kasa mura thanamun wati pawa koeyza.

14 But bangal aymoene ngibepa mina puy badan. Ngidh bal yaynanob uruypa lagal aymoeyne muynu, a nuyn bangal awen pinine woerngu lagiya muya adhiya.

15 'Nanu kuykuthalnga bangal 133 mital, nanu athadhalnga 22 mital mura, apaz karaypa 13 mital kuykuthalnga.

16 Thodh bal aymoene butanu a thoeri dekal a pasagud bangal aymoeyne apal a laganu, a dhadhabuth bangal wanane 44 sentimeter muynu thodhiya apiya.

17 Ngath bangal sena adhapudhay koey woer wayane, nubi po gubaw gizunu mura mabaygoepa igilzapa dudupoeypa a lagal bangal mura woeray malemine thoerpumoeypa.

18 Kasa kay kedha ngath bangal ngibepa yawoedhan aymoene. Ngi a nginu ipi a garkaz kazil a nginu kaziw ipil but bangal wangedhe.

19-20 'A ngidh bangal wara mura uruyngu yoepkazin garkazin wangane urapu urapun, tetel uruyngu, a amayl uruyngu, a boethal uruyngu thanamulngu dudupoeyle. Lak bangal thana matha igililmayl butanu muynu,

21 a mura ayde bangal yaynanob malane ngithamulpa a uruypa.'

22 Wa, Nowa mina mura aymoedhin Awgadh nubepa midh na mulaydhin.

7

Lagaw thoerpumay woer

1 Nuydh Nowa nanga butaw aymay muwasidhin, Awgadh wara thonara nubepa mulaydhin kedha, 'Ngi a nginu ipi kazil a kaziw ipil sew butanu pathemiw. Ngay ngulayg kedha, matha ngi wadhe thulu mabayg nubi apaw goewanu.

2 Wa, uruyl lak kedha, ngi mina ngulayg kedha wara tetel uruyl mina poeybayzi zapul ngayapa. Ngidh kedha uruyngu ngibiya kalmel kusumoene seben garkazil a seben yoepkazil. Kasa uruyl nanga, ngidh ukasar ukasar kusumoene, garkaz a yoepkaz.

3 'Wara boethal uruyl lak kedha, thana setha ngaya nanga mina poeybayzi zapul ngayapa, ngidh kedha boethal uruyngu ngibiya kalmel kusumoene, seben garkazil a seben yoepkazil. Ngidh bangal kedha aymoene thanamulpa igil poelaypa, kurusipa bangal thana yaynanob kazil mamayine thabi apaw goewanu.

4 Seben goeygil waniz koezi, ngath bangal ari wayane, poti goeygilnga
a poti kubiloelnga mura igilzapa umamathamaypa, mura ngaw oeymayzi-
mayl.'

Nowa mina mura aymoedhin Awgadhaw ubilnga midh nanga

5 Wa, Nowa mina mura aymoedhin Awgadh nubepa midh na mulaydhin.
6 Lagaw thoerpumay woer nanga wayadhin, sethabi thonara Nowan
wathal 600 mura.
7 Nuy a nungu ipi a nungu garkaz kazil, a thanamun ipil mura but
wangaydhin, thanamulngu wara dudupoeyle.
8-9 A mura uruyngu yoepkaz a garkaz but wangaydhin Nowaniya, setha
mi uruyl nanga Awgadhoepa poeybaypa balbayginga a wara uruyl thana
mura wangaydhin Awgadh midh na mulaydhin.
10 Wa, Awgadh kulay mulaydhin wagel kay na za aymaydhin, seben
goeygiw kaliya lagaw thoerpumay woer wayaydhin.
11 Wa, nuy Nowa senabi thonara 600 wathoelayg, thanamun wathaw
a moelpalaw thonaral kedha ukasar moelpal nanga, numela goeyga
sebentin, mura boeradharaw muy ngukil boeradharal yoelgamoeydhin a
ariw nguki gimaz mulupa mina koeyma payoewdhaydhin.

Ari matha woeydheypu poti goeygilnga a poti kubiloelnga

12 A senabi ari matha woeydheypu poti goeygilnga a poti kubiloelnga.
13 Senawbi goeyginu nanga thana mura muynu nge butanu, Nowa,
nungu ipi, nungu thoeri garkaz kazil Sem, Am, a Zapeth, a thanamun ipil,
14 thanamuniya kalmel mura uruyl, thubudh uruyl, bupaw uruyl,
moegina uruyl, a koey uruyl, kasa mura boethal uruyl,
15 yoepkazil a garkazil mura yaynanob uruyngu but wangaydhin,
thanamun mura yaynanob uruy igililnga danal poethaypa.
16 Wa, senawbi goeyginu nanga thana mura muynu nge Awgadh midh
nanga mulaydhin. Kalanu nuydh Awgadhan koey butaw pasa gud
thamudhoedhin.
17 Senabi ari mina gegeyadh gamu tharaydhin poti goeygilnga, woer
malu asidhin, thanamun but pulaloedhin.
18 Woer malu asidhin, nuyn but adhanithudhin, nuy kasa bal thayar
maluya.
19 Woer ngapa kadaypa, koey padal mura wardhamoeydhin,
20 na matha kadaypa woelmay woer, kurusipa na seben mita padaw
guyangu kadaypa woerngu padoepa.
21 Mura igililmayl zapul umamayl, mura boethal uruyl, mura tetel uruyl,
a mura amayl uruyl, a mura mabaygal.
22 Setha mura ngoenawoelaylmayl kasa umamayl.
23 Wa, nuydh Awgadhan kedha madhin, kasa mura idimoedhin, mabay-
gal, uruyl, a boethal uruyl. Igililmayl matha wanaydhin Nowa, nubiya
ngaya nanga butanu muynu.
24 Woer matha gimanoeka tharal nanga 150 goeygilnga.

8

Koey woer kuyk tidiz

1 Awgadhoengu yakanurayginga Nowa a mura uruyl nubiya butanu
muynu. Nuydh gub wayadhin woer siyadh mulupa kuyktidaydhin.
2 Setha boeradharaw muy bubul mura wath pathamoeydhin, a dapar
gimanoeka gud mathamoeydhin, ari wath pathadhin.

3-4 Woer nanga kuyk tidaydhin Nowan but padanu gimanoeka woeydhadhin moelpal seben numela goeyga sebentin. Senabi koey woer matha siyaydh mulupa nuray 150 goeygilnga.
5 Moelpal ten, numela goeyga urapun, senawbi goeyginu padaw goyal kadaypa adhapuydhadhin woerngu poediya, na koey woer matha nuray.

Nowa gubaw pasa gud pudhadhin a kuwa wayadhin

6-7 Poti goeygiw kaliya nanga Nowa gubaw pasa gud pudhadhin a kuwa wayadhin kulay. Kasa kedha nuy kuwa ngapa kuniya tidayginga, nuy kasa adhiya waril, kurusipa woer mura nuraydhin.
8 Nowa yan ugadhin kuwa, nuydh wagel mamu ngedh a goeynaw wayadhin imaypa, na midh woer mura nuraydhin.
9 Nadh goeynawan imadhin kedha woer matha koeyza, nabepa niyay lagaginga, na kasa butapa kuniya tidaydhin. Nowa nabepa geth yoewdhadhin, a muy thayadhin nan butiya.
10 Seben goeygi koeliya nuydh nan lak wayadhin.
11 Kutapa nanga na ngapa kuniya tidaydhin, nabiya gudanu kuniya, ay puy koewsaw nis Nowalpa mer. Nowa imadhin, nuy ngulayg asidhin kedha woer mura nuraydhin.
12 Nuydh mamu lak seben goeygipa ugadhin, kalanu lak goeynaw wayadhin, kasa kedha na kuniya tidayginga Nowalpa.
13 Nungu nanga Nowan 601 wathal gasamoeydhin numela goeyga urapun a moelpal urapun, senabi thonar woer mura thepadhasidhin. Nuydh Nowa butaw moegina thodh mura gud pudhadhin a gurguy nagaydhin, nuydh imadhin kedha woer mura mulupa miyaydhin.
14 Numela na gasamoedhin goeyga 27 moelpal ukasar, woer kuniya nanu mina thonara balbayg asidhin.

Thana mura seyzi butangu adhapoegamoeydhin

15-16 Awgadh kedha mulaydhin Nowalpa, ‘Seyzi butangu adhapagamoey. Ngi, nginu ipi, a garkaz kazil, a thanamun ipil.
17 Setha mura boethal uruyl, a boeradharaw uruyl wara adhapa mamayiw butangu, lak bangal thana mura kazil mamayine thabi apa goewanu muynu.’
18 Wa, Nowa nungu ipi, a nungu garkaz kazil, a thanamun ipil mura adhapagoemoeydhin butangu.
19 Mura boethal uruyl a boeradharaw uruyl lak kedha adhapa poegamoeydhin mamuy mamuyl, a donki donkil, thana mura kedha adhapuydhadhin yaynanob.

Nowa nuydh kulkal madhul yoewdhaydhin Awgadhoepa

20 Kalanu Nowa olta moeydhadhin uruypa mathamoeypa a Awgadhoepa yoewdhaypa, setha mi uruy nanga Awgadhoepa yoewdhaypa balbayginga apaw boeradharaw uruyngu a gimaw boethal uruyngu. Nuydh thanamulngu mura yaynanob madhul mamayidhin, muypu noegidhoedhin a Awgadhoepa kuniya yoewdhaydhin, senabi oltanu gimal.
21 Senawbi poeybayzi madhu ganu nanga Awgadhoepa adhapudhay matha ngoedhagidh. Nuy nubiya muynu kedha miyaydhin, ‘Ngayapa lak kedha ngoedhalnga aymaypa lawnga, nubi apa goewapa lak kuth thoeraypa lawnga mabaygaw gegeyadhoepa. Ngay ngulayg kedha, mura mabaygal thanamun kazimay thonarngu pawpa thanamun wakay thoemamayil kasa mura thonara wati wakay thoemamayil. Ngayapa lak igilzapa,

a mabaygoepa kedha zapa aymaypa lawnga ngath miza na aymoedhin, mura idimoedhin.
22 'Koezi kayboengu pawpa ngaru bangal thonaralnga, nagu uthuypa, a nagu ayboewdhaw thonarpa, wara bangal kedha naygay thonara, a gabu thonara, goeyga, kubil, wath koeygarsar, kurusipa sey ngalaga nubi gugu ubidh thoeyayzimaynu kuth.'

9

Awgadhaw patidhaygi yawadhan Nowalpa

1 Awgadhan nungu woenab poeybadhin Nowalpa a nungu garkaz kazipa. Nuy kedha mulaydhin, 'Koeyma bal matha kazil gasamidhe, lak bangal ngithamun kaziw kazil mura thabi apa goewanu nithamoene.
2 'Mura boeradharaw uruyl, a boethal uruyl, a malu uruyl ngithamulngu bangal akan; thana mura ngithamuniya apal.
3 Ngithamulpa aygudoepa ubipa, matha kedha boeradharaw ayde, ngath mura ngithamulpa kusuman ayde.
4 Urapun za ngitha bal purthayg, ngidh nanga uruy mathaman ngidh ngaru kulka adhapa manin sobaginga, kalanu ngidh purthan. Madhul nanga kulkalmayl ngath lawnga manin ngithamulngu aygudoengu kedha zoenguz kedha senaw kulka nanga nuy mura igilaw za.
5-6 'Mabaygaw kulka lak kedha igilaw za, ngitha mabaygaw kulka pay yoewdhayg, minguz kedha nuyn Awgadhaw ngoedhalnga aymoedhin.
Ngadh nanga mabaygaw kulka pay yoewdhan,
nungu kuniya modhab ngaru kedha,
mabaygan kuniya lak nungu kulka pay yoewdhan.
A uruy lak kedha,
nuydh nanga mabaygaw kulka pay yoewdhan
ngath lak kedha kuth poeyban uruypa.

7 'Ngitha koeyma bangal kazil mamayine, lak bangal thana mura nithamoene thabi apa goewanu.'

Awgadhaw patidhaygi yangukudu Nowalpa a matha kedha nungu garkaz kazingu

8 Awgadh lak mulaydhin thanamulpa, Nowa a nungu garkaz kazil kedha,
9 'Ina ngath ngaw patidhaygi yawadhan ayimpa ngithamulpa, a ngithamun kaziw kazipa,
10 a setha ngithamuniya kalmel mi igil uruyl nanga adhapa pagamoeydhin butangu, boeradharaw uruyl a boethal uruyl.
11 In nubi yadu ngath ngaw patidhaygi yangukudu ayman ngithamuniya mura parunu. Ngay mina ya muliz kedha, ngayapa lak mura igilzapa woeray dudupoeypa lawnga, ngayapa nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu lak woerngu idimoeypa lawnga.
12 Nubi patidhaygi yangukudupa ngaw, ngithamulpa mina yapathoemaypa, ngitha mabaygal a mura igil uruyl,
13 ngath maku ayman dhudhuwab dapara ziyanu gimanoeka, ngithamulpa ngoenanumaypa ngaw patidhaygi yangukudu ngithamulpa.
14-15 Mi thonara nanga ngath dapar ziyal palan, senabi thonara ngath dhudhuwab nanga iman, ngath ngaw patidhaygi yangukudu ngoenanumanin ngithamulpa kedha, ngayapa nubi apa goewapa lak dudupoeypa lawnga.

16 Dhudhuwab nanga zilamiz ziyaw kuthiya ngitha bangal ngaw
yangukudu ngoenanumayparu kuthagi kuykugi yawadhan ngayapa
ngithamulpa mura mabaygal a igil zapul nubi gugu ubidh thoeyayzimaya.
17 Senawbi dhudhuwab nuy bangal maku ngaw yawoedhayzimaypa
mura nubi apaw goewaw mabaygoepa a igilzapa.'

Nowa a nungu kazil

18 Nowan kaziw nelay itha kedha, Sem, Am, a Zapeth. Thana butungu
adhapagoemoeydhin. (Am nungu kazil Kananaw doegam mabaygal
aymoeydhin.)
19 In mura mabayg nubi apaw goewanu muynu nanga thanamun kaziw
kazingu pawpa kupar palaydhin Nowan thoeri kazingu.
20 Woerngu kalanu, koeykoeyne apaw lagaw zagethaw mabayg Nowa;
nuydh kulay goereypaw apaw lag aymoedhin.
21 Thana nanga goereypaw koewsal giyasimoeydhin, nuydh umal nguki
aymoedhin a wanaydhin. Nuy nanga um walaydhin nuy kasa kupal
potowakunu muynu uthuy yoewnadhin.
22 Nungu kazi Am, Kananalgaw muruyg nuydh nungu thathi imadhin
kasa kupal. Nuy uzaraydhin a nungu ukasar tukuypoepa mulaydhin.
23 Kalanu palay Sem a Zapeth koey sodh madhin, palay kaliya gud pal-
adhin palamuniya a kalal uzarmoedhin muya uthemoemoedhin palamun
thathiw potowakuya. Palay nuyn imayginga palay kasa matha woergi
thayadhin palamun thathiya, paru matha adhapa nungungu imayle.
24 Nowa nanga balbayg asidhin nanga nuydh gasamoedhin kedha, nungu
kuthay kazin nubepa midh nanga aymoedhin
25 nuy kedha mulaydhin,
'Kanana, ngi ngaw wati koewba kazi,
ngi bangal kasa nginu
ukasar tukuypaw zagethaw mabayg,
ngibepa wara mina zapa gasamoeypa lawnga,
ngi bangal kasa zagethaw mabayg.'

26 Nuy Nowa kalanu eso pugaydhin Awgadhoepa kedha,
'Ngay ngibepa mina koey eso,
ngaw kazipa Semalpa,
nuy waza nginu getha doegamaw mabayg,
a ngi waza nungu Awgadh,
Kanana bangal ngaru
nungu kasa zagethaw mabayg.
27 Zapeth lak kedha
Awgadhan bangal nubepa kapu za aymoene,
nungu kaziw kazil bangal koeygarsar.
Thana bangal Semaniya memayipu,
a Kanana bangal lak Zapethan
kasa zagethaw mabayg.'

28 Koey woerngu woeyay kalanu Nowa sizi pawpa lak kuykuthalnga
uzaraydhin 350 wathoelnga.
29 Kurusipa nungu wathoel 950 aymoeydhin nanga nuydh nungu kuth
gasamoedhin.

10

Nowan garkaz kaziw kazil

1 Sem, Am, a Zapeth Nowan garkaz kazil, thanamun kaziw kazil woer
thoerpumay kalanu itha kedha.
2 Zapethan garkaz kazil itha kedha, Gomer, Magog, Maday, Zaban,
Thubal, Mesek, a Tiras. Itha thana muruygal, thana buwayl mura
thanamun geth buway muruygaw nelaygal.
3 Gomeran kaziw kazil itha thabi lagaw mabaygal, Askenaz, Ripath, a
Togarma.
4 Zabanan kaziw kazil itha thabi lagaw mabaygal, Elisa, Soepeyn,
Sayprus, Rodes.
5 Wa, thana mura woerngu buwadhaw mabaygal, kawaw mabaygal.
Thana matha kedha lak Zapethoengu pawpa nungu kaziw kazil kasa kay
kedha thanamuniya thanamun geth yangukudul.
6 Aman garkaz kazil itha kedha, Kus Aykupithu Lebiya, a Kanan; thana
thanamun nelay mabaygaw kuyku mabaygal.
7 Kusenoengu pawpa kaziw kazil nanga, Sebalgal, Abilalgal, Sabthalgal,
Ramalgal, a Sebtekalgal. Rawalngu pawpa kaziw kazil nanga Sebalgal a
Dedoenigal.

Kusan mabaygal

8 Kusan wara garkaz kazi nel Nimrod, nuy mina kay magawal mabayg.
9 Nuy aypu lumepu nanga matha moeygoepa. Minguz kedha Awgad-
han nuyn ibupuydhaypu, kedha zoenguz mabaygal kedha umamoeypu
thanamun igalgoepa, 'Awgadhaw woenab ngibiya kalmel a nuydh bangal
ngibepa koey moegaw poeybane, a ngi bangal koey aypu lumaylayg
ngoedhe kedha Nimrod midh.'
10 Koeykoeyne na nuydh kuyk aymoedhin nungu yadaymayl itha thabi
loegal Babilon Erek a Arkad itha thabi loegal Babilonaw doegamunu.
11 Nuy seyzi meparu Asiriyapa a koey goegath moeydhadhin kayb kedha
thoeraypa Nineba, a wara Rewobet Oer, a wara Kala.
12 Wara koey goegath nuydh moeydhadhin Resan na sey dhadhal
Ninebaya a Kalaya.
13-14 Aykupithungu pawpa kaziw kazil nanga Lidiyalgal, Anamalgal,
Liyabalgal, a Napathoelaylgal Patharusalgal, Kasluwalgal, a thana setha
Koerithalgal, wagel mura Pilistaw mabaygal Thanamun kuyk Koerithangu.

Kananan ukasar garkaz kazi

15 Kananan garkaz kazi ukasar, Sidon kuykuyg a Eth kuthayg, palamul-
ngu ukasar buway tharimoedhin kedha, Sidonan buway a Ethan buway.
16 Nuy Kanana wara Zebusaythalgaw muruyg, a Amaraythalgaw mu-
ruyg, Gergoesaytalgaw muruyg, a
17 Ebaytalgaw muruyg, a Arkaythalgaw muruyg, a Sinaylgaw muruyg, a
18-19 wara Abadaytalgaw muruyg, a Zemaraytalgaw muruyg a Amath-
aythalgaw muruyg. Wa, nuy Kanana mura thanamun muruyg a thana
nungu kaziw kazil mura woeyamoeydhin kurusipa lag Sidon a Gerar
zaya doegamoenu Gazapa amadhan a sageraw doegamoenu nanga Sodom,
Gomora, Adhama a Zebowim, Lasapa amadhan.
20 Wa, itha mura Aman kaziw kazil Kusalgaw buwayngu kuykaymay,
kurusipa Amathaythalgal. Thana mura thanamun geth wara buwaya
a wara koey goegathiya nithamoedhin a thana mura thanamun geth
yangukudulgal yaynanob.

21 Zapethan kuykuyg Sem nuy mura Eboerulgaw muruyg,
22 Seman garkaz kazil itha kedha, Elam, Asur, Apasadh, Lud, a Aram. Itha thana muruygal, thana buwayl mura thanamun geth buway muruygaw nelaygal.
23 Araman kaziw kazil itha thabi goegathiya nipa Uz, Ul, Getha, a Mesek.
24 Apasadhan garkaz kazi Sela, a Selan garkaz kazi Iber.
25 Nungu Eberan garkaz kazi ukasar garkaz. Wara nel Peleg a wara nel Zoktan. Pelegan kazimay thonar nanga Awgadhan mura nubi apaw goewaw mabaygal siga gudal wanaydhin mura yaynanob lagiya, nubi po gubaw gizuya.
26 Zoktanan kaziw kazil nanga thana itha thabi buwayl aymoeydhin, Almodadalgal, Selepalgal, Azarmabethalgal, Zaralgal,
27 Adoramalgal, Uzalgal, Diklalalgal,
28 Obalgal, Abimoelgal, Sebalgal,
29 Opiralgal, Abilalgal, a Zobabalgal. Wa, itha mura Zoktanoengu pawpa kupar palaydhin.
30 Thanamun koeygarsar goegathal woeraw doegam padaw dhadha sakariya Mesangu kurusipa Sepapa.
31 Wa, nuy Zoktan wara Seman buway mabayg a itha mura yaynanob nanga Zoktanan buway thana matha kedha Seman buway, thana urapun, kasa kay kedha thana thanamun geth yangukudulgal.
32 Itha mura thabi buwayl kazipay ngapa Semoelngu, a nungu ukasar tukuyap, Am a Zapeth thanamulngu thana mura Nowalngu, thanamun koey muruyg. Thoerpumay woerngu kalanu nanga mura nubi po gubaw gizu buwayl nungungu mura, Nowalngu.

11

Babilonaw kadaypa kuykuthal lag

1 Wa, sethabi thonara mabaygal mura urapun yangukuduya ya umamoeypu.
2 Thana nanga sager doegamoenu mudh thamemipu nanga, thana padagi dhadha sakar gasamoedhin Babilon. Thana si mudh yoewthaydhin.
3 Thana kidhakidhan ya umadhin kedha, ‘Ayawal ngalpa mamu lag moeydhaypa za gamupa oengaypa.’ Thanamun lagaw moeydhay zapul kedha thana dawmal muythu ridh palimoeydhin, boerikoepa aymoeypa kalanu thana lag moeydhay kuykaymoedhin, dowmal kubikub awen pinimoeydhin, kalanu karaypa budhamar boerikan.
4 Thana kedha, ‘Ngalpa koey goegath ayimpa a mina kadaypa kuykuthal lag kay wara, nadh bal mamu ziyaya alalipu; a mabaygal bangal nanga nan yawaypu thana bal kedha memayipu, “Sena koey mabaygaw nel.” Ngalpan mura lag a ngalpalpa yaynanob niyaypa lawnga nubi apaw goewanu mura wadhwadhgamuya.’
5 Kalanu Awgadh ngapa mulupa miyaydhin thanamun zagethoepa imaypa senabi koey goegathoepa a thanamun kadaypa kuykuthal lagoepa imaypa.
6 Nuydh Awgadhan kedha mulaydhin, ‘Itha thabi mabaygal thana mina urapun a thanamun yangukudu ya thana ya umamoeypa lak urapun. Ina kedha ngoedhalnga, thana bangal kasa thanamun ubipa zapul aymoeypu, kuyk thanamun kuyku magaw mina koeyza. Ina thanamun matha koeykoeyne zageth kedha, thana bangal miza nge aymoene.

7 Ngalpa bangal thanamun yangukudu sakariya thayane lak thanamulpa
tidaypa lawnga kidhakidhan. Ngalpa kedha zoenguz thanamulpa patho-
eran aympa.’
8 Kalanu nungu yangukudu kuyku nidhadhin wakay thamamay, thana
sig woeyamaydhin mura nubi gugu ubidh thoeyayzimoeynu, thana lak
koey goegath moeydhayginga.
9 Senabi koey goegath kedha tharadhin, Babilon*, kedha zoenguz
kedha, Awgadhan thanamun yangukudul mura sakariya thoeyamoeydhin
thanamulpa yoelgamoeypa mura nubi po gubaw gizuya.

Seman kaziw kazil

10 Seman kaziw kazil itha kedha, woerngu thoerpumay kalanu nanga
ukasar wath yabaythayamoedhin Seman mura andred wathoel aymoeyd-
hin, nungu ipi senabi thonara garkaz kazi madhin. Nungu nel Apasadh
11 Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 500 wathoelnga.
Sethabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
12 Apasadh nanga 35 wathoelayg nanga nungu ipin garkaz kazi madhin
nel Sela.
13 Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 403 wathoelnga.
Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
14 Selan nanga 30 wathoelayg aymoeydhin nanga nungu ipi garkaz kazi
madhin nel Iber.
15 Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 403 wathoelnga.
Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
16 Eberan nanga 34 wathoelayg nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Peleg.
17 Senabi kalanu nuy kuykuthalnga uzaraydhin 430 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
18 Peleg nanga 30 wathoelayg aymoeydhin nungu ipin garkaz kazi
madhin, nel Rew.
19 Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 209 wathoelnga.
Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
20 Rew nanga 32 wathoelayg nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Serug.
21 Nuy kalanu lak kuykuthalnga uzaraydhin 207 wathoelnga. Senabi
dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
22 Serug nanga 30 wathoelayg aymaydhin nungu ipin garkaz kazi
madhin, nungu nel Nayo.
23 Nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 200 wathoelnga. Senabi dhad-
habuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
24 Nayo nanga 29 wathoelayg aymaydhin nungu ipin garkaz kazi madhin,
nel Tera.
25 Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 119 wathoelnga.
Senabi dhadhabuthoenu nanga nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.
26 Tera na 70 wathoelayg aymaydhin, kalanu nungu ipin thoeri garkaz
kazil mamayidhin. Thanamun nelay kedha, Abram, Nayo, a Aran.

Teran kaziw kazil

27 Teran kaziw kazil itha kedha. Nungu garkaz kazil Abram, Nayo a Aran.
Aranan garkaz kazi Lotha.
28 Aran kalanu um miyaydhin Babilonanu muynu. Nungu geth lagoenu
koey goegath Oer. Nungu thathi senabi thonar matha igililnga.

---

* **11:9** *Babilon*: aykap ngoedhe kedha nge, sirisir.

29 Abram geth dhoerdhimoeydhin Serayniya a Nayo geth dhoerdhimoeydhin Milkaynoeniya. Na Milka Aranan yoepkaz kazi. Nungu Aranan wara yoepkaz kazi nel Iska.
30 Seray Abraman ipi na kazipa matha ngoedhagidh lawnga senabi thonara.
31 Tera nungu garkaz kazi madhin a garkaz ngep Lotha Aranan garkaz kazi a nungu yoepkaz ira Seray Abraman ipi kalmel. Kalanu thana senabi goegath wanadhin thana Kananapa memayidhin, kasa kay kedha thana dhadhal mudhaw lag aymoedhin Arananu.
32 Kurusipa Teran guythuyadhin si. Sethabi thonara nungu wathal 205.

12

Awgadhan Abram thuradhin nungu geth zagethoepa aymoeypa

1 Wara thonara nuy Awgadh Abramalpa mulaydhin kedha,
‘Sena bangal ngidh nginu thathiw kupar moeram wanane,
a nginu wara buway mabaygal.
Ngath bangal ngibepa yakamoene
mina kapu boeradhar,
2 a ngath bangal nginu kaziw kazil koeyma aymoeyne,
kurusipa bangal thana wara koey buway aymidhe.
Ngath ngibepa woenab poeybane
a nginu nel kadaypa manine.
Ngi bangal ngaw woenaboenu kaday siparu
mabaygoepa mura ibupuydhaypa.
3 Ngibiya ngaya nanga asimoeyne
mina zapa aymoeypa.
Wa, ngath bangal lak thana ibupuydhepu
mina zapa aymoeypa.
A ngin bangal ngaya nanga
wati bag thoeyaypu.
Wa, ngath bangal thana
lak wati bag idimpu.
Ngath bangal mura lagal woenabal palepu
kasa nginu yabugudiya.’

4 Abraman nanga 75 wathoelayg aymoeydhin, nuydh mab kuykaymoedhin Aranoengu adhapa, Awgadh midh na mulaydhin nubepa. Lotha nubiya kalmel asidhin.
5 Wa, itha kedha mabaygal mab kuykaymaydhin, Abrama, a nungu ipi Sera, a nungu tukuypaw kazi Lotha, a mura setha midh zagethaw mabaygal a koethil zapul nuydh sethabi lagoenu kusumoedhin, Aranoengu, kurusipa thana gasamoedhin lag nel Kanana.
6 Thana koeyma goeygilnga toedipu, kurusipa thana mangemidhin koey puy kuykunu, Sekamoenu. Sethabi thonara Kananalgal matha memayipu si sethabi goegathiya, a senabi puy ngalaga nanga poegaypu thanamun adhapa thoemayzinga nel muraw puy.
7 Wa, senawbi lagoenu nanga Awgadh yakamaydhin Abramalpa a kedha mulaydhin nubepa, ‘In nubi lag ngath bangal poeybane nginu kaziw

kazipa.'* Kalanu Abrama kulaw olta aymoeydhin Awgadhoepa, si senawbi doegamoenu.
8 Senawbi kaliya nanga thana sizi lak memayidhin zaya doegampa padal maypa. Thana potowakul thoeydhamoeydhin ukasar goegathoenu dhadhal. Bethel kuki doegamoenu a Ay sager doegamoenu, Abrama lak wara kulaw olta moeydhadhin si, thanamulpa Awgadhoepa thawmoeypa.
9 Kalanu thana sizi kasa wardoegampa, wardoegampa memayipu mura thonara, kurusipa thana Kananaw zaya doegam gasamoedhin.

Abrama a nungu mabaygal Aykupithupa memayidhin

10 Senabi thonara Kanana aygi asidhin mina ipidhadh gegeyadh. Abrama aypa lumay zayapa kuniya miyaydhin Aykupithupa. Nuy kasa thawpay thonarpa si meparu.
11 Thana kay wagel kay Aykupithupa yabay idimpa Abram kulay mulaydhin nungu ipipa kedha, 'Ngi mina thiyaygi yoepkaz,
12 Aykupithulgan kay nanga ngin imaypa thana kay kedha memayipa, ngi ngaw ipi, a thana kay ngoena uma mathamoene; thanamulpa ngibepa uma mathamoeypa lawnga.
13 Ngi gar kay thanamulpa kedha muli, ngi ngaw babath. Thana bangal nanga gasamoene kedha, ngi ngaw babath, thanamulpa ngayapa mathamaypa lawnga, thana bangal ngoena balbayginga danal poethaypu, kuyk ngi thiyaygi yoepkaz.'

Thana Aykupithulgan imadhin kedha, na mina kapu yoepkaz Sera

14 Thana nanga Aykupithunu mangemidhin Aykupithulgan imadhin kedha, na mina kapu yoepkaz.
15 Thanamun mopakuyku getha doegam zagethaw mabaygan imadhin, a mopakuykupa mulemidhin, kalanu nan Serana yoelpadhin mopakuyku mabaygaw lagoepa.†
16 Nuydh nanga Pero Serana imadhin, nuydh Abramalpa poeybaydhin itha kedha zapul, mamuyl, nanil, kawal, donkil, a kamelal, a zagethaw mabaygal dhuray.
17 Awgadhan nanga imadhin kedha Pero Serana madhin, nubepa gegeyadh, kalanu nuydh wati kikir wayadhin Perolpa a mura nungu mabaygoepa.
18 Kalanu Pero Abraman thuradhin, yapupoeybaydhin kedha, 'Ngidh mingu ngayapa kedha aymangu. Ngi mingu ngayapa kulay mulayginga kedha, Sera nginu ipi,
19 ngi mipa ngayapa kedha mulaydhin kedha, na nginu babath ngath kedha zoenguz nan ngayapa ipi madhin. Mar ina nginu ipi a adhapa kay ladhu!'
20 Nuy nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin Pero kedha, 'Adhapa mariw koezi ngalpan lagoengu a nungu ipi a setha mura nungu mabaygal a thanamun zapul.' Thana nungu zagethaw mabaygan aymoedhin Pero thanamulpa midh nanga mulaydhin.

13

Abramaw Lothaw dhadh poelgemoedhin

1 Abraman nanga adhapa wayadhin Aykupithungu, nuy a nungu ipi a nungu mura zagethaw mabaygal, a mura tetel uruyl, a mura nungu zapul,

* **12:7** Wara Mareko 12.26 geth tidi: *sena mina poelayzinga kedha, Awgadhaw ya kedha Moselpa, 'Ngay ngaru Abraman Awgadh.* † **12:15** Thana ngulaygal thanamun mopakuyk nel tharadhin Pero.

thana naygay doegampa adhapa memayidhin Aykupithungu. Nubiya kalmel nungu tukuypaw kazi Lotha. Kurusipa thana Kananaw zaya doegam gasamoedhin.
2 Abram nuy mina koey ayde zapul mabayg. Nuy kedha, mamuylayg, nanilayg, a kawalayg; a nubiya lak koethil zapul, silba a goli.
3 Sizi nuy lak miyaydhin war doegampa. Nuy kedha meparu, urapu lagoenu thuma oesiginga, kurusipa nuy Bethela mangaydhin. Thana si thawpay thonarpa mudh yoewthadhin Bethel war doegapa a Ay war doegapa, thana kulay ngalaga nanga kawa mudhaw lag aymoedhin,
4 a olta moeydhadhin. Thana nanga si kulay aymayzi oltanu mangemidhin, Abram lak Awgadhoepa thoeythupoegaydhin.
5 Matha Abram lawnga koey uruylayg, nungu tukuypaw kazi Lotha lak kedha koey uruylayg, mamuylayg, nanilayg, kawalayg. Nuy lak nungu geth ipi kazilayg, a zagethaw maoebaygoelayg.
6 Senabi thonara nanga palamun kalmel tetel uruypa bup matha ngoedhagidh lawnga, thana ngalagiya na mudh thoemaypu thana kasa mura bup urapun goeyginu eygi thoeyaypa purthaypu.
7 Abraman a Lothan uruy danal poethay mabaygal kidhakidhan wati igalgal aymoeydhin, yaynanob uruy may. (Senabi thonara nanga thana Kananalgal a Perezaythalgal, thana matha memayipu sethabi doegamoenu.)
8 Kalanu Abram Lothalpa kedha mulaydhin, ‘Ipal ngoeba urapu kulkaw mabayg, thana kidhakidhan ya poeybayginga nay.
9 Matha ngoedhagidh kedha ngoeba bangal dhadh pulgemoene. Ngi kulay nginu midh doegampa ubi, kasa ubipa doegam ngibepa mar nginu uruypa matha ngoedhagidh, ngay wadgoepa uzaripa.’
10 Nuy Lotha karaypa gima nagaydhin a gurguy nagaydhin, nuydh imadhin Yuridhaw koesa, nanu doegam, mura kedha naygay kurusipa Zoa senabi doegam mina koey ngukilnga, Awgadhaw Dharbaw lag midh nanga, a Aykupithu midh nanga. Senabi thonara nanga Sodom a Gomara sepalbi ukasar goegath matha memampu, Awgadhoepa palay matha idimoeyginga.
11 Lotha mura padagi dhadhar sakar nubepa madhin Yuridhaw koesa ngalagiya na thoeraypa. Nuy kalanu Abramalngu sager doegampa adhapa miyaydhin sipa Yuridhaw koesapa. Senaw palamun dhadh poelamay kedha kuniya aymoeydhin.
12 Lotha nanga miyaydhin nuy Abram matha meparu adhal bupanu Kanananu. A Lotha kay goegathoepa thamaydhin, nuydh nungu kawamudhaw lagal aymoeydhin padagi dhadhasakara, Sodomoepa amadhan.
13 Thana kay nanga setha Sodomaw mabaygal thana mina adhapudhay wati pawaw mabaygal. Thana Awgadhoepa wati pawal aymoeypu, Awgadhaw mina nanga pathidhaypu.

Abram Kananangu Ebronoepa thamaydhin

14 Lotha nanga thamaydhin, nungu kalanu Awgadh Abramalpa mulaydhin kedha, ‘Senaw ngi ngalaga nanga mepa mamu kay mina nagi mura wad wad gampa.
15 In mura kapu boeradhar, ngath bangal ngibepa manine a nginu kaziw kazipa. In mura nubi kapu boeradhar bangal pamoeygoepa ingaru nginu za, nginu kaziw kaziw geth niyaylag.’

Awgadhan kedha mulaydhin Abramalpa, ‘Ngath bangal nanga ngin kazil palane’

16 ‘Ngath bangal nanga ngin kazil palane buthudh koeygarsar, mabay-
goepa gethatidaypa matha ngoedhagidh lawnga.
17 Wa uzar, ngidh mura iman nabi koey boeradhar nabi buwadhoengu
wara buwadhoepa, in bangal ngath ngibepa manine mura.’
18 Kalanu Abram thamaydhin a mudh yoewthadhin, Mamren adhapa
thamayzi puyl doegamoenu amadhan Ebronoenu nuy Mamre wara kuyku
mabayg Ebronoenu. Nuydh Abrama kalanu si kulaw olta moeydhadhin
Awgadhoepa.

14

Abram Lothan gudaz puydhadhin

1 Si senawbi thonara nanga, mopakuyku mabayg koey garsar. Thana po
mopakuykun ya umadhin wara payb mopakuykupa koewbupa. Ya umayzi
mopakuyku nelay itha kedha, Amrapel Babilonaw kuyk, Ariyok Elasaw
kuyk, Sedaloma Elamaw kuyk, a Tidal Gowimaw kuyk.
2 Thana koewbupa memayidhin payb mopakuykupa, thanamun nelay
itha kedha, Bera Sodomaw kuyk, Boesa Gomoraw kuyk, Sina Adhamaw
kuyk, Semeba Zebowimaw kuyk, a wara kuyk Belamaw*
3 Nubi payb mopakuykul lak ya umadhin koewbupa, a koewbu mabayg
garwoeydhamoedhin, Sidimaw padaw dhadha soekara. Nan kayib kedha
thoeraypa, Umaw Woer, na mina wapiginga.
4 Elimaw kuyk Sedaloma nuydh thana payb mopakuykul nudaydhin nuy
thanamun mura mina mopa kuyk aymaydhin twaylob wathoelnga. Wath
thirtin nanga, thana lak nubepa kurusipoegayginga.
5 Wath potin nanga nuydh imadhin kedha, thanamun koerngay-
ginga koeyza, nuydh wara koey goegathaw mopakuykupa yangukudu
guythuyadhin nubepa ibupuydhaypa. Thana nubepa ngapa thanamuniya
thanamun koeygarsar koewbu mabaygal. Thana kalanu koewbupa
memayidhin mura goegathoepa. Thana adhadhin, thanamuniya Repay-
malgal thanamun goegath Astheroth a Karnaym, Zuzimoelgal thanamun
goegath Am a Emim, palay sepalbi goegath Kiriyathamaw padaw dhad-
hasakara,
6 a Oraythalgal Edomaw padanu gimanoeka wara kuthoengu wara
kuthoepa mathamoeydhin kurusipa thana Elparan puygi dhadha sakaraw
dhang gasamoedhin. Sethabi koewbu kalanu mura sethabi goegathal
koerngayl kawra madhin.
7 Kalanu Sedaloma a thana setha ya umayzi mopakuykul, kuniya
tidemidhin Kadesoepa.† Thana mura Amalakaytalgal lak mathamoeydhin
mura thanamun goegathiya, a Amoraythalgal lak kedha, setha ngaya nanga
Azazon thamanu memayipu.
8 Wa, thana Sodomaw Gomoraw mopakuykul, a thanamuniya kalmel
Adhamaw, Zebowimaw, a Belamaw mopakuykul thanamun koewbu
mabaygal garwoeydhamoeydhin koewbupa. Thana kasa ugar thonar
Sidimaw pada dhadha sakara.
9 Thana nanga ya umayzi mopakuykul ngabunadhin Elimaw, Gowimaw,
Babilonaw, a Elasaw, thana po ya umayzi mopakuykul panithoedhin setha
payb Sidimaw doegam mopakuykupa.
10 Senabi padaw dhadha sakar nanga kasa mura kubikub dhidheral
pawoeynayl doenabaylnga. Kalanu thana payb mopakuykul kasa akan

* **14:2** Belamaw wara nel Zowa. † **14:7** Kades, kulay kedha thoeraypu Enoemispat.

zilmemidhin, a thanamun koewbu mabaygal. Dhuray Sodomaw, Gomoraw
mabaygal sethabi dhidheral pawoeynayl doenabaynu irimoeydhin, a setha
dhuray nanga mura padapa kadaypa akan zilmemidhin.
11 Wa thana ya umayzi mopakuykun mura mina zapul a ayde kusumoed-
hin Sodomoengu a Gomoroengu, wara za wanayginga ayde kalmel. Kalanu
memayidhin kaliya noegayginga.
12 Wa, Abraman tukuypaw kazi Lotha thana lak nuyn madhin sizi
Sodomoengu, nubiya kalmel mura nungu mabaygal a zapul.
13 Matha urapun sakariya palgidhin a Abraman yadu thuradhin, zapul
midh na paru aymoedhin Lothalpa. Wa, nuy Abram waza thanamun
Eberu buway kuyk. Nungu kawamudh senabi thonara Mamren adhapa
thamayzi puyl doegamoenu amadhan. Nuy Mamre Amaraythalayg nuy a
nungu tukuyap Esoekol a Ana thana Abraman igalgal, urapu doegamuya
thayamidhin.
14 Nuydh nanga Abram gasamoedhin kedha, nungu tukuypaw kazi
Lothan gasamoedhin, nuydh mura nungu mabaygal thuraydhin, mura
setha ngaya nanga koewbu mabaygal nungu kawamudhoenu, kalmel gar-
woeydhamoeydhin mura 318. Kalanu Abram a nungu koewbu mabaygal
sethabi ya umayzi kuyku mabaygal a thanamun koewbu mabaygal wakay
moeydhin kurusipa goegath nel Dan.
15 Nuydh thana si imaydhin, kalanu nuydh nungu mabaygal dhadhiya
mamayidhin. Thana kubilu kay pananithadhin, a thanamun wara
doegam mabaygal kasa akan zilmemidhin. Abraman mabaygal wagel
wakaymoeydhin thana kurusipa Obar, Damaskasanu wara doegamoenu,
naygay doegamoenu.
16 Nuydh mura kuniya gasamoeydhin thana midh zapul Sodomoengu a
Gomaroengu kusumoedhin a mabaygal lak kedha nuydh kuniya gasamoed-
hin. Nuydh nungu tukuypaw kazi Lothan kuniya gasamoedhin kalmel
yoepkazil a zagethaw mabaygal, mura thanamun rugal kalmel, a Lothan
rugal.

Melkizadek nuydh woenab poeybadhin Abramalpa

17 Wa, Abram nuydh Sedaloma a nungu doegam mabaygal mura
mathamoeydhin; thana nanga kuniya tidemidhin, Sodomaw mopakuyk
yabuya uzaraydhin thanamulpa. Nuydh thana gasamoedhin, wara padaw
dhadha sakarnu nel Sabela, lawnga Mopakuyku Padaw Dhadhasakara.
18 Senabi thonara nanga wara mabayg mangaydhin, nungu nel Melk-
izadek, Salemaw mopakuyk, nuy lak misnare, Daparaw Gimaw Awgad-
haw. Nuydh kunaw susu a umal nguki Abramalpa mamoemoedhin,
19 kalanu Abramalpa kuyku nidhayzi yangukuduya mulaydhin kedha,
‘Ngibepa mura kapu za ngapa gimaz.
Awgadh adhapudhay koey Awgadh.
In nubi gugu ubidh thoeyayzinga
matha nungu aymayzinga gimal a apal,
Nuydh bangal ngin danal poethaypu,
mura thonara koeygoersar.
20 Wa, nuy mina Adhapudhay Kuykulnga
Awgadh gimal darapa,
mabayg ngaru nuyn bangal thawmayparuy,
kedha zoenguz kedha nuy waza ngibiya kalmel
a kulay nginu pazalmay buwalthoeyaynu.
Kedha zoenguz thana nginu wati koewbu mabaygal

akan kuniya zilmemidhin.’

Kalanu Abram nubepa Melkizadekoepa koeygarsar zapul poeybamoeydhin urapu urapu mura nungu koewbu thonaraw gasamoeyzimayngu. Ten mamuyl nanga nuydh urapun madhin nubepa, a rugal lak kedha, a mura zapul lak kedha.
21 Kalanu nuy Sodomaw mopakuyk Abramalpa mulaydhin kedha, ‘Koey eso ngibepa ngidh mura ngaw mabaygal balbayginga gudaz puydhadhin kuniya, mura matha ngoedhagidh, mura setha Sodomaw mayzi rugal nanga ngidh bangal ngibepa gasamidhe sew ngibiya.’
22-23 Kasa kay kedha nuy Abram ubigasidhin, nuy kedha mulaydhin, ‘Ngay mina Awgadhaw parunu, nubi gugu ubidh thoeyayzinga ngunu aymayzinga nanga, ngayapa wara moegina zapa gasamoeypa lawnga nginungu; nginu ngayapa kedha yoengu kedha, mura matha ngoedhagidh ngidh ngayapa poeybadhin a ngay nginungu matha ngoedhagidh.
24 Ngayapa ngaw geth wara zapa kuniya gasamoeypa lawnga, ngath kay matha kuniya gasamoeypa ngaw zagethaw mabaygan mi aydel zapul nanga thana purthamoeydhin, wara kedha mabaygan nanga thana kay thanamun kupayl gasamoeypa, Ana, Esoekol, a Mamre. Thana waza ngaw doegamuya thayamidhin.’

15

Kuykulmay yawoedhayzinga Abramaniya

1 Kalanu Kuykulnga Abramalpa goeyginu pikin umay kedha,
‘Abram, ngi akan maygi,
ngath bangal ngin kaludhoepu mura wati zoengu,
A ngath bangal ngibepa,
adhapudhay mina za poeybane.’

2-3 Abram kuniya mulaydhin Awgadhoepa kedha, ‘Ngath bangal midh paru nginungu kozan gasamoene ngaw buwaypa, ngay wara kazigig, ngaw zapa a ngaw buthoepa. Zapul ngaru kedha kuniya pudhedhe bangal, urapun ngaw niyaykazin, nuydh ngaw buth manine, Eliyayza nungu nel. Ngidh ngayapa kazi poeybayginga, kedha zoenguz nuydh bangal ina ngaw zageth mura manine, senabi wara buway mabayg Eliyayza Damaskasoengu.’
4 Pikinu nanga Awgadh lak mulaydhin Abramalpa, ‘Lawnga, nginu zagethaw mabayg lawnga; nginu kazi bangal nginu buth manine.’
5 Senawbi pikinu nanga muynu, Awgadhan Abraman adhapa yoelpadhin nungu kawa mudhaw lagoengu, kalanu dapara kadaypa dan thayadhin, ‘Kedha nagi, ngidh setha thithuyl imiz a? Buthudh koeygarsar, ngibepa getha tidaypa matha ngoedhagidh lawnga, nginu kaziw kazil bangal kedha koey garsar.’
6 Abram nuydh mina yoepathaman Awgadhaw yawoedhay yangukudu midh nanga.* Wa, nungu Abraman mina yoepathaman kapu ngoedhalnga Awgadhoepa senabi thonara, Awgadhaw purkapa balbayginga.
7 Awgadh kalanu lak mulaydhin Abramalpa kedha, ‘In ngay Awgadh, ngath kulkulb ngin yoelpadhin ngapa, nginu thathiw thathiw niyay lagoengu, Oerngu, Babilonangu muyngu. Ngibepa nubi boeradharapa ngath yadu palgadhin nginu geth za ingaru.’

* **15:6** *Abrama mina yoepathamadhin Awgadh*: wara Romaniw Thusi 4.3 geth tidi.

8 Abram kalanu yoewdhaydhin kedha, ‘Adhapudhay Kuykulnga, ngath
bangal midh paru ngulayg gasamoene kedha, ngin bangal mina
yoepathamaypa kedha, ina nabi boeradhar ngaw boeradhar, ngaw geth
niyaylag?’
9 Awgadhan Abraman ibupuydhadhin mina yoepathamaypa nubepa.
Nuy kedha mulaydhin Abramalpa, ‘Wa, ngidh ngayapa kaw ngapa mar,
a nani a garkaz mamuy, mura thoeri wathalgal kay a yawa goeynaw a
mina goeynaw.’

Abram uruyl papathoemoeydhin a poeybamoeydhin Awgadhoepa

10 Nuydh Abram mura Awgadhoepa kusumoedhin sethabi uruyl. Kalanu
papathoemoeydhin thana uruyl. Nuydh boethal uruy dhadhiya dhadh
mayginga. Nuydh setha papathoemoeyzimayl mura uka doegamuya
budhamoedhin.
11 Thana wara boethal uruyl ngapa mulupa nanga, setha nuthemir
aygudoepa nanga, nuydh thana adhapa zizimoeyr.

12 Goeyga nanga pudhaydhin Abram gamu kawban uthuy yoewnadhin,
nungu uthuy mina koeyza. Kalanu nuydh mina koey aka gasamoedhin.
13 Awgadh nubepa mulaydhin kedha, ‘Wagel bangal nanga nginu kaziw
kazil bangal wara mabaygaw niyay lagiya nithamoene. Danal poethay
bangal thanamulpa gegeyadh po andred wathalnga,
14 kasa kay kedha ngath bangal idimoene sethabi wati danal poethay
mabaygal, a thanamun buway. Midh thonara nanga thana sethabi wati
danal poethay lagoengu ngapa kuniya, thanamuniya bangal koey garsar
kapu ngoedhal koethil zapul a dhuray matha ngoedhagidh zapul.

15 ‘Kasa kay kedha mura thabi zapul ngaru nginu thonarngu pawpa,
nginu thonara nanga gasamoene, nginu bangal kapu kuth koewbuginga,
ngin bangal balbayginga boeradhoeranu wanane.
16 Nginu bangal nanga kuth senabi thonara ka matha lawnga,
thanamulpa Amaraythalgoepa adhapa idimoeypa nubi boeradhoerangu.
Ngithamun buwayn ngaru bangal mina thonar ugane; thana kuykuthalnga
ugane nanga wara lagoenu, maykuyk mulupa, maykuyk kadaypa, po
muykuykul mura. Kalanu bangal thanamun Amaraythalgaw wati pawa
nanga koeyza aymidhe. Ngath senawbi thonara kay lak ngapa thuraypa
nginu buway thanamulpa kuth poeybaypa, thanamun Amaraythalgaw
kuniya modhab.’

17 Goeyga nanga pudhaydhin, koey inur thoeydhamoeydhin ukasar
muythaynga za kasa palamun geth buyalnga dhadhiya thamemar uruy
madhuya. Palay ukasar kalmel, wara muythaynga a wara thungedh
ngoedhalnga kalmel thamemar.
18 Senabi thonara nanga Awgadhan yawadhan aymoedhin Abramalpa
kedha, ‘Ngath nginu kaziw kazipa bangal in nubi boeradhar maypa
marngu, Aykupithu doegamoengu kuyku oemay kurusipa Upreythizaw
Koesapa.

19 ‘Setha mura lagal thabi boeradharoenu muynu, mabaygal ngalagiya
nipa nanga, Kenalgal, a Kenazalgal, a Kadhmonaythalgal,
20 a Ithalgal, a Perezaythalgal, a Repaymalgal,
21 a Amonaythalgal, a Kananalgal, a Gergoesaythalgal, a Zebusaythalgal.
Wa, ngath bangal mura mamayiene nginu kaziw kazipa, mura thabi
mabaygaw niyaylagal kalmel.’

16

Serana zagethaw mabayg Abramalpa poeybadhin ipi

1 Abraman ipi na mina koey kuykuthalnga uzaraydhin kazigig, kasa kay
kedha nabiya urapun Aykuputhulayg, nanu zagethaw yoepkaz meparu;
nanu nel Eyga.
2 Wara thonara Sera nanu alaypa mulaydhin kedha, 'Ngayapa kazipa
gasamaypa lawnga, Awgadhan ngayapa kazi poeybayginga; ngi bangal
ngoezu zagethaw yoepkaziya uthuy yoewnane, wara kedha nadh ngayapa
kazi gasamoene. Wa Abraman asidhin Serana ubilmaya.'*
3 Wa, Sera Eygana poeybadhin nubepa zagethaw yoepkaz ipi. In nubi za
na aymoedhin Kananaw niyay kalanu ten wathalnga.
4 Abram Eyganiya uthuy yoewnaydhin, kalanu na maythalayg aymayd-
hin. Nadh na imadhin kedha na maythalayg, na Seralpa adhawanepu.
5 Sew kalanu Sera gegeyadh gasamoedhin, na kedha mulaydhin Abra-
malpa, 'Na Eyga na kasa koeyma kupuripa ngayapa kedha, na maythalayg.
Ina ngoezu gegeyadh lawnga, ina nginu gegeyadh; Awgadhan kay bangal
seysithamoene. Ngath madhin Eygana ngibepa ipi, midh paru na ngaybiya
gimal yadu umepa? Na ngoezu zagethaw yoepkaz.'
6 Abram nuy Seralpa kuniya kedha mulaydhin, 'Wa sena nginu zagethaw
yoepkaz, nginu ubi nabepa midh zagethoepa aymoeypa.' Sera sizi pawpa
nan koey dharadh mayparu, a kalanu na Eyga gamungu zilmaydhin
Seralngu.

Awgadhaw angela Eygalpa mulaydhin mabaygoegi dhadha sakarnu muynu

7 Na nanga Eyga zilmaydhin nanga Awgadhaw angelan nan dhadhal
gasamoedhin moegina ngukiw maynu, nanu mabaw lagoenu pasinu,
mabaygoegi dhadha sakara, lag nel Soer.
8 Angela nabepa mulaydhin kedha, 'Eyga, ngi Serana zagethaw mabayg,
ngi ngalagaz ngapa, a ngi ngalagapa ulaypa?' Na kedha angeloepa, 'Ngay
nanungu gamungu zilayma, ngoezu kuyku mabaygoengu.'
9 Angela nabepa kuniya mulaydhin,
'Lak kuniya tidi,
ngi waza nanu zagethaw mabayg.
10 Ngath bangal ngin danal poethaypu,
a nginu kaziw kazil bangal buthudh koey garsar.
11 Ngidh bangal kazi gasamoene, garkaz kazi,
a ngidh bangal nuyn nel tharane Ismeyl.
Minguz kedha, Awgadhan nginu may wakay karngemingu.

12 'Kasa kay kedha nuy bangal senawbi garkaz kazi mina igalgoegig,
ngoedhe bangal igalgoegi donki, bupaw donkil midh nanga. Nuy bangal
kasa mabaygoepa matha koey dharadh yadu umepu, a thana bangal
nubepa wati igalgal, a nuy bangal nungu buwayngu koerawayg, nungu
kusayg niparuy.'
13 Eyga na nabepa wakay thamoemaynu muynu yapu poeybaydhin
kedha, 'Ina ngath mina Awgadh imanu a, a ngay um mayginga? Ngay
bangal midh, ngay bangal mabaygoepa umepu a?' Kalanu na mulaydhin
kedha, 'Nuy Awgadh mina Awgadh, nuydh purkan yawayipa.'

---

* **16:2** Senabi thonara thanamun pawa kedha, koey mabaygan ngulayg gasaman zagethaw ngoewakaz ipi thanamulpa.

14 Thana kedha zoenguz nan may kedha thoeraypu, ‘Purkan Yawayay
Mabaygaw Ngukiw May, nuy Ngaru Igililnga.’

Eyga kuniya tidaydhin

15 Kalanu na Eyga kuniya tidaydhin nadh angeloepa karngemidhin, a
nadh garkaz kazi madhin Abramalpa. Nuydh nuyn nel tharadhin Ismeyl.
16 Senawbi thonara Abraman wathal mura 86.

17

Awgadhaw ya woeydhayzinga kuykunidhan

1 Sizi pawpa nanga moegina kuykuthalnga, nungu Abraman 99 wathal
gasamoedhin nanga Awgadh lak yakamoeydhin nubepa, a mulaydhin
kedha, ‘Ngay adhapudhay Awgadh, ngayapa karngemir. Wara lak kedha
ngoedhal Awgadhoeginga, ngay midh nanga. Ngidh bangal ngaru mura
thonara ngaw ubilmayl aymoeypu a mina zageth ayman.
2 Ngath bangal ngaru ngibepa ngaw ya woeydhayzinga kuykunidhane,
a nginu kaziw kazil bangal koey garsar.’
3 Abram nuy Awgadhoepa thawmaythu boeradharoepa lugobel tharay-
dhin. Awgadh kedha mulaydhin nubepa,
4 ‘Ngath nabi yawadhan ngibepa ayman, ngath bangal ngin mopakuyk
thathi aymoene mura lagoepa.
5 Ngi bangal lak lawnga Abram, ngath ngibepa kayn nel manin, nginu nel
bangal Abrama, minguz kedha ngath ngin ayman mura buwaypa thathi,
mopakuyk.*
6 Nginu kaziw kazil bangal mina koey gudal goesar, a dhuray thanamul-
ngu bangal goegathaw mopakuykul aymoeyne.
7 Ngayapa ngaw yawaydhayzimoeypa yakanuraypa lawnga, ngibepa
a nginu kaziw kazipa sey boey wagel, ina ngaw patidhaygi ingaru
yawoedhayzinga. Ngay bangal nginu Awgadh a nginu kaziw kaziw ngaru
Awgadh.
8 ‘Ngath bangal ngithamulpa poeybane, ngi a nginu kaziw kazil in
nubi boeradhar Kanana, ingaru za ngithamun, a ngay bangal ngithamun
Awgadh.
9 A Abrama ngi kay ngaru ngaw wakay thoemamay a ubilmaya asir ya
woedhayzimaya, ngi a nginu kaziw kazil sey boey wagel.’

Koey yawoedhayzi mak

10 Awgadh matha umay Abramalpa kedha, ‘Ngitha bangal mura asi-
moeyne thabi yawoedhayzimaya ngaw. Ngitha ngaru motho poethaypa
mura ngithamun garkazil, koey mabaygal a moegina kazil.
11-12 Koezi pawpa mura ngithamun kayn mapethal garkazil boera rumayl
nanga thana eyth goeygil na gasaman nanga ngaru ngapa pathamoeyn.
Ngithamun geth kazil a matha kedha zagethaw mabaygaw kazil, a matha
kedha koey mabaygal garkazil kayn gasamayzimayl azaz lagoengu.
13 ‘In nubi mina gamunu maku yawoedhayzinga mabaygoepa imaypa
kedha, in ngoeban patidhaygi yawoedhayzinga.
14 Mi garkaz nanga ngithamulngu, motho poethayginga, nuy lak lawnga
ngaw buway mabayg; minguz kedha, nuydh ngaw yawoedhayzinga
pathidhan.’

Awgadhan kayn nel poeybadhin Seralpa

---

* **17:5** Abraman mura buwaypa thathi aymoedhin, wara Romaniw Thusi 4.17 geth tidi.

15 Awgadh matha umay Abramalpa kedha, ‘Ngidh bangal nginu ipi kedha
thoerayg, Sera; koezi pawpa nanu nel bangal Seray.
16 Ngath bangal nabepa mina igililmay woenab poeybane, a nadh
bangal ngibepa garkaz kazi gasamoene. Na bangal mura apu koey garsar
buwaypa a nanu kaziw kazingu dhuray bangal mopakuykul aymoeyne
koey goegathiya.’
17 Abrama apasidhin Awgadhoepa nungu paru mulupa thayadhin boer-
adharoepa, kasa kay kedha nuydh nanga wakay thoemamayidhin nungu
kasa giw kedha, ‘Ngalbe koey apu thathi, ngalbelpa matha ngoedhagidh
lawnga kazipa gasamoeypa, ngay waza 100 wathalayg a ngaw ipi 90
wathalayg.’
18 Nuy Awgadhoepa yapupoeybaydhin kedha, ‘Ngibepa balbayginga
kedha Ismeyl bangal ngaw buth manine?’
19 Kasa kay kedha Awgadh nubepa kedha mulaydhin, ‘Lawnga! Nginu
mina ipin Seray, nadh bangal ngibepa kazi gasamoene. Ngidh bangal nuyn
nel tharane Isaka a ngath bangal ngaw yawoedhayzinga ngaru ngoenanu
mayparu nubepa a nungu kaziw kazipa. Ina patidhaygi yawoedhayzinga.
20 ‘A wara kedha, ngath nginu yangukudu gasamoenu Isoereylan
doegam, ngath bangal nubepa koeyma kazil mamayiene a kaziw kazil,
a nuy bangal toewalob garkaziw thathi; ngath bangal mura yaynanob
thanamulpa kaziw kazil mamayine, a ngath bangal thanamun koey
goegath aymoene.
21 Kasa kay kedha nginu ipi Seray bangal ngibepa garkaz kazi manine,
kedha thonara wagelaw wathoenu. Nungu nel bangal Isaka; ngaw
yawoedhayzinga ngaru nubepa bangal.’
22 Awgadhan nanga muwasidhin Abramaniya nanga ya sagul, kalanu
nuydh Abraman wanadhin.

Abrama a mura nungu garkazil motho pathamoemoeydhin

23 Senawbi goeyga nanga nuydh Abrama Awgadhoepa karngemidhin
a motho pathadhin Ismeylan a mura garkazil nungu lagoenu muynu,
a matha kedha nungu mapu zagethaw mabaygal garkazil a thanamun
garkaz kazil.
24 Wa, nuy nanga Abrama nanga 99 wathalayg, nuyn lak motho
pathadhin, kedha zoenguz kedha Awgadh a Abrama palamun kayn
yawoedhayzinga.
25 Nungu Kazi Ismeyl sinubi thonara thoertin wathalayg.
26-27 Wa, palay urapun goeyginu sepalbi thonara motho pathamoemoed-
hin urapu mayn Abraman zagethaw garkazil.

18

Abramalpa Awgadhan garkaz kazi yadu palgadhin

1 War thonara nanga Awgadhan lak Abramalpa yakamaydhin. Senabi
thonara Abraman kawamudh Mamren puykuykunu amadhan. Nuy nanga
nungu potowakunu pasagudanu nir nanga dhadha goeyginu gabupa,
senawbi goeyga koey komalnga.
2 Kedha nanga nuydh gima nagaydhin, nuydh thoeri mabaygal imoeyd-
hin. Nuy sobaginga yabuya uzaraydhin thanamulpa, nuydh apapudhayd-
hin nungu paru mulupa thayadhin boeradharoepa.
3 Nuy kedha, ‘Ngay gar ngithamuniya yoewdhiz, matha yabay kay
mabag, ayawal mamu itha ngoena pudhemipa, ngay mura mabaygaw
ibupuydhay mabayg.

4 Kow nithamaw puy kuykoenu iradhoepa, ngath ngithamulpa woer
thoeydhaypa ngaroepa garwalgaypa.
5 Ngitha kay mamu moegina ay purthaypa, ngithamulpa lak wamenalnga
maboepa. Ngitha gar ngoedhalnga ngapa ladhunu ngaw lagoepa. Ngath
kay ngaru ibupuydhay ayimpa ngithamulpa.' Thana kedha, 'Eso, wa ngoey
sethaki.'
6 Kalanu Abrama mina sobaginga nungu potowakupa uzariz a nungu
ipipa Seraylpa kedha muliz, 'Kazaginga sena nginu mina kapu kun, seyzi
ngapa mar a kunaw susul kay aymoeyr.'
7 Kalanu Abrama soeyzi zilmaydhin, a nungu uruyngu nuydh koey
buzaral kazi kaw madhin nungu zagethaw mabaygoepa buth pathaypa.
Sobaginga nuydh ay ayman.
8 Kalanu matha nuydh susu ikay a madhu mamoemoedhin a parunu
thiyamoeydhin thanamulpa puy kuykoenu apal ayde, a thana purthadhin.
9 Thana kalanu yapupoeybemidhin kedha, 'Nginu ipi ngalaga Seray?'
Nuy kedha, 'Na sey potowakunu.'
10 Wara thanamulngu kedha muliz, 'Nayn moelpalaw koeliya nanga,
nginu ipin bangal garkaz kazi gasamoene. Wa, senawbi thonara ngay lak
bangal boey kuniya tidhedhe ngipelpa mura zapa kuyku nidhaypa.'* Wa,
Seray senabi thonara muynu, potowaku pasanu, kalanu sir.
11-12 Nadh na karngemidhin nanga nanu kasa giw, minguz kedha, nanu
kaziw gasamay thonar yabay thayadhin, sepalbi thonar palay koey apu
thathi. Na giwl giwl kedha umay, 'Ngalbelpa kazipa gasamoeypa matha
ngoedhagidh lawnga.'
13 Wa, nuydh kuykulnga Serayna giw wakay karngemidhin senabi
thonara. Nuy Abramalpa yapupoeybaydhin kedha, 'Senaw Seray miyaw
may giwn pungaypa, nadh ngaw ya mina yapathoemayginga? Na minguz
kedha umepu, na koey apu, na kazipa matha ngoedhagidh lawnga?
14 In nubi za kasa zagethoeginga,† in nubi sama woeydhayzimaya wara
zaginga Kuykulmaypa koey zagethoepa aymoeypa. Koezi pawpa nayn
moelpalal waniz, ngay bangal na boey kuniya. Wa, senawbi thonara nginu
ipin seray bangal garkaz kazi gasamoene.'
15 Nadh nanga Seray Kuykulmay yangukudu na karngemidhin nanga
nanu aka mina koeyza, na gud thadhaydhin kedha, 'Ngay giw walayginga.'
Kuykulnga nabepa kedha mulaydhin, 'Lawnga, ngi giw walema.'

Abrama Awgadhoepa yoewdhaydhin Sodomoepa

16 Kalanu sethabi thoeri mabaygal ladhudhin war lagoepa sizi mulupa
nagaypa wara goegathoepa nel Sodom, a Abrama thana dhadhapa agayd-
hin yawa thurayl.
17 Nuy Kuykulnga wakay thoemamoeydhin kedha, 'Ngath kay Abraman
ngulayg palane ngath bangal mi za nanga aymoene.
18 Wa ngoeban ya woedhayzinga kedha, nuydh nungu kazil a ngepal
ngurpamoeypu bangal ngaw yoepa koerngaypa, thana bangal koey rid-
hamayl siparu, a koey mudhaw lag aymoene. A lak kedha nungungu
pawpa ngath mura nubi po gubaw gizuwaw koey goegathapa bangal
woenab poeybaypu.
19 Ngath nuyn Abrama adhapa thamadhin nungu kazipa a nungu kaziw
kazipa ngurpaypa, thanamulpa mura koerngaypa ngaw yangukudupa, a
mura mina doegamuya buwayl thoeyaypa. Thana bangal nanga mura

* **18:10** Awgadhan yawadhan Abramalpa, wara Romaniw Thusi 9.9 geth tidi. † **18:14** *Awgadhoepa mura za aymoeypa zagethoeginga*: wara Luka 1.37 geth tidi.

ngaw ubilmayl aymoeypu nanga, wa ngath bangal ngaw yawoedhayzinga
mura kuyku nidhane Abramalpa a nungu kaziw kazipa.'
20 Nuy Kuykulnga Abraman ngulayg paladhin kedha, 'Ngath karngeminu
kedha, sena Sodomaw, Gomoraw muliya muynu ipidhadh gegeyadh za
mura.
21 Ngay kay mulupa mepa sepalbi goegathoepa yapupoeybaypa a imaypa
kedha, ina mina ngath midh karngemingu?'
22 Palay yaday woeyay mabayg mulupa uzarmoedhin Sodomoepa.
Kuykulnga a Abrama palay yawayg; palay si gimal ya pugemoedhin.
23 Kalanu Abrama nuy kuykulmaypa kuyku wakayayl yapu poeybaydhin
kedha, 'Ngidh bangal idimoene senabi goegath, a mura mina mabaygal
a wati mabaygal a? Zangu mingu ngidh bangal mina mabaygal lak
idimoeyne?
24 Thana sike sey pipti mina mabaygal goegathoenu muynu; pipti nanga
mina mabaygal nanga, wa ngay ngibiya yoewdhiz, ngidh gar bangal thana
kalmel mura idimayg.
25 Ngibepa koey zageth kedha zapa aymoeypa, mina mabaygal a wati
mabaygal kalmel idimoeyn, kedha zoenguz kedha ngi nubi apaw goewaw
minamay mabayg, ngidh ngaru zapul balbayginga buwayl idimpa, ngi
mina zagethaw mabayg.'
26 Wa, nuy Kuykulnga Abramalpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngath
nanga mina mabaygal imedhe nanga, ngayapa Sodomoepa idimoeypa
lawnga, ngath bangal kasa wanane, kuyk pipti mina mabaygal dhuray
muynu.'
27 Abrama lak mulaydhin Kuykulmaypa kedha, 'Ngay gar ngibiya yoewd-
hiz pawoeyar, ngawngu ngibepa koey dharadh ngaru yangu, ngay kasa
mabayg, ngay balbayginga lawnga mina yangukudupa sey sithamaypa
ngibepa,
28 kasa kay kedha wara kedha, sey moenarimayl poti payb mina
mabaygal, ngidh bangal thana ngaru idimoeyne a? Minguz kedha setha
moenarimayl, matha payb thanamulngu matha lawnga.' Nuy Kuykulnga
kuniya mulaydhin kedha, 'Sena balbayginga, ngayapa senabi goegathoepa
idimoeypa lawnga, ngath bangal nanga imedhe poti payb mina mabaygal.'
29 Abrama lak mulaydhin kedha, 'Wara kedha, matha poti nge.' Kuykul-
nga kedha mulaydhin, 'Ngayapa idimoeypa lawnga, kasa midh poti lawnga
moenarimayl mabaygal.'
30 Abrama Awgadhoepa lak mulaydhin kedha, 'Kuykulnga ngidh gar
ngayapa gegeyadh gasamayg, ngay gar ngibepa lak mulepa, ngidh kay na
matha thoerti imepa midh?' Nuy Kuykulnga kedha mulaydhin kuniya,
'Wa, thoerti mina mabaygal balbayginga, ngayapa idimoeypa lawnga.'
31 Abrama mamu kedha mulaydhin, 'Ngay gar ngibeya yoewdhiz, ngidh
gar pawayar ngayapa ngaw moegina apasigi yoewdhay; wara kedha
ngidh matha bangal twenti mina mabaygal imedhe midh?' Kuykulnga
Abramalpa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngayapa senabi goegathoepa a
twenti mina mabaygoepa idimoeypa lawnga.'
32 Abrama mamu nge lak mulaydhin kedha, 'Ngay gar apasin ngibiya,
ngayapa kay wati ngoenakap gasamayg, ngay ngibepa mina moeygoepa
mulepa kedha, ten kay na mina mabaygal midh?' Kuykulnga kedha
mulaydhin Abramalpa, 'Ngayapa ngaru senabi goegathoepa a ten mina
mabaygoepa idimoeypa lawnga.'
33 Senawbi koeliya nanga palay muwasidhin ya sagul, dhadh pulgemoed-
hin; Kuykulnga miyaydhin a Abrama nungu lagoepa kuniya miyaydhin.

19

Sodomaw mabaygaw ipidhadh gegeyadh mina koeyza

1 Palay nanga ukasar yaday woeyay mabayg Sodomoenu mangemoedhin
kutoepa, Lotha nuy goegathaw yabugudaw pasagudoenu nir. Nuydh nanga
palay imoemoedhin nuy koezi pa uzaraydhin palamulpa ayawal maypa.
Nuydh palamuniya parunu apasin kuyk patidhadhin
2 a kedha mulaydhin palamulpa, 'Ayawal, ngay mura mabaygaw
ibupuydhay mabayg, ayawal ngalpa ngaw lagoepa. Ngipel kay sepal ngar
garwalgempa a ngipen uthuy kay ngaybiya. Ngipel mina bathaynga kay
kaykedh uzarampa inuriya.' Kasa palay kedha mulemoedhin, 'Lawnga
ngalben uthuy kay adhal goegathoenu dhadhal.'
3 Kasa kay kedha nuy palamulpa thuma umay, kurusipa palay nubiya asi-
moemoedhin nungu lagoepa. Kalanu Lotha nungu zagethaw mabaygoepa
mulaydhin kedha, 'Ngitha kay kunaw susul aymoey a kapu ayde kay buth
pathamoey palamulpa aygudoepa.' Mura nanga muwasidhin kalanu thana
purthadhin.
4 Palay kay wagel kay uthuypa uzarampa thana sew Sodomaw garkazin
kulay lag kidh nuradhin, kayn mabaygal a koey mabaygal.
5 Mun na asidhin nanga thana Lothalpa wal miyaydhin kedha, 'Sepal
mabayg ngalaga, ngibiya uthuypa kaybaw kubilpa? Palay ngapa adhapa
mamamar, ngoeymulpa kidhakidhan wati sagulpa.'
6 Lotha palay kaludhoemoedhin, nuy adhapadhaydhin thanamulpa a
pasa thamudhadhin nubiya wagel.
7 Nuy kedha thanamulpa Sodomaw mabaygoepa, 'Ngitha ngaw kapu
igalgal, ngay gar ngithamuniya yoewdhiz, sena adhapudhay gegeyadh
aymayg.
8 Ngithamun nanga ubi, ngath kay ngithamulpa ngaw ukasar kazimay
muwamu ngoewakaz mamoempa. Ngath palay boey adhapa mamoempa
ngithamulpa ngithamun ubipa. Kasa kay kedha ngitha kay ngaru za
aymayg koepa ukasar yaday woeyay mabaygoepa, sepal ukasar dhadhiya
pudhay mabayg ipal ngaybiya kaybaw kubilpa. Ngath kay ngaru palay
danal pathampu.'
9 Kasa kay kedha thana mulemidhin nubepa kedha, 'Adhapa uzar
lagagi mabayg, ngi ngalagaw mabayg in mepa? Ngidh kay midh ngoey
ngurpamoeypa itha a? Ngidh kay na ngoeymulpa lag woenayg ngoey kay
ngibepa mina wati za ayimpa.' Thana kalanu Lothan kabuya guythuyar,
lagiya muypa. Thanamun ubi kedha thana kay pasa patidaypa
10 kasa kay kedha palay yaday woeyay mabaygan geth luwoeyamoedhin
a nuyn Lothan muypa madhin kalanu pasa thamudhoedhin.
11 Palay kalanu sethabi mabaygal adhal, mina mura mathamoeydhin a
thana mamu thanamun purkaw buya guythuyadhin. Kalanu thana kasa
yan nuthemir lagaw pasapa imaypa, thana ngaru imayginga.

Lotha adhapa thamaydhin Sodomoengu

12 Palay kalanu mulemoedhin Lothalpa kedha, 'Nginu nanga kay igalgal
memayipa nanga, garkaz kazil, a yoepkaz kazil, a nginu mura iral, nginu
buway mabaygal thana mamayir, adhapa bangal koezi memayine thabi
lagoengu.
13 Minguz kedha, ngalbe ngaru bangal ngaru nubi lag idimoene.
Kuykulmayn nuydh karngemin Sodomaw wati yangu wakay midh nanga.
Ngalbe bangal ngaru idimoene Sodom kasa midh.'

14 Lotha uzaraydhin nungu kazi mi kawakuya bangal nanga niyaypa
yoelpamoene a nuydh palay ngulayg palimoedhin kedha, ‘Ngalpa koezi
sobaginga adhapa goegathoengu. Awgadhan kay nabi goegath idimoeypa.’
Kasa kay kedha palamulpa kedha, nuy muku yangukudu ya yadu umepa,
palay ngoelkay yoepathamar.
15 Bathaynga nanga goeyga palay angela, yaday woeyay mabaygan
Lothan kazayginga mar. Palay kedha, ‘Nginu ipi kazil kusumar a paypa
ladhu koezi adhapa, ngithamulngu umangu ina kay idimoeypa.’
16 Nuy Lotha mina moegina bal sir, kasa kay kedha Kuykulnga nungu
koerkak boedhan Lotha adhapa yoelpadhin. Palay angela kalanu thana
apu thath kazi gethan yoelpamoeydhin adhapa Sodomoengu.
17 Urapun angela kedha mulaydhin, ‘Zilmemiw ngithamun igilpa. Ku-
niya kay noegayg, a bal thoerayg padaw dhadha sakara. Matha wamayziw
pa padapa kadaypa, ngithamulngu umangu.’
18 Lotha kuniya mulaydhin kedha, ‘Maygi gar, ngitha gar ngoey kedha
maygi.
19 Ngipel ngoeymulpa koey adhapudhay ibupuydhay aymoenu, ngoey
lak igililmayl, kasa kay kedha sethabi padal mina koey sigal. Ngoey bangal
kasa dhadhal umamayl sethabi wati zoengu.
20 Ngipel sena moegina goegath iman pinangap a? Sena amadhan ngoed-
halnga, ngalpa gar matha sepa amadhan? Ngipel kay imaypa, na kasa
moegina goegath, ngoey bangal balbayginga setha, wara gegeyadhoepa
lawnga.’
21 Nuy angela kedha mulaydhin, ‘Wa, ngitha bangal matha sew,
ngalbelpa senabi moegina goegathoepa idimaypa lawnga.
22 Kazaginga zilmemiw, ngayapa zapa aymaypa lawnga, mamu kay
ngitha ngabunoepa sethabi moegina goegathanu.’ Lotha nan kedha
tharaydhin, Zowa, kedha zoenguz kedha na moegina goegath.

Sodomaw Gomoraw nanga idimoemoedhin

23 Bathaynga na goeyga mer Lothaya goeygil goeygil mangemir Zowanu,
senabi moegina goegathoenu.
24 Senabi thonara zagi dhadhabuthanu nanga Awgadhan komal bukeral
buwaylmayl a komal kulal aridh woeydhadhin daparngu gimaz Sodomaw
Gomoraw muliya.
25 A nuydh mura idimoedhin* senabi koey padaw dhadhasoekara,
mabaygal a mura thanamun za koey garsar, matha kedha mura bupaw
nagul mina mura ridha ridhal pathar.
26 *A matha kedha, Lothan ipi koeliya nagaydhin nanga, senabi muyngu
bibirin nan gasamoedhin nanga na kasa nge kula tharthayadhin senabi
muyngu muthukun. Nanu kuth kedha.
27 Wara bathaynga nanga mina inuriya, Abrama kikimidhin sipa
thonarpa palay Awgadhaw ngalaga nanga ya soegul siyamar.
28 Nuy nanga nagaydhin mulupa palamun siyayzimayngu. Nuydh
Sodomaw Gomoraw padaw dhadha sakara, kasa nge thu wayar, mina koey
muyngu thu.
29 Awgadhan na idimoedhin sepalbi goegath, a padaw dhadha sakara
Abraman tukuypaw kazi Lotha ngalaga nanga kulay niparu, nuydh
Abraman wakay thoemamayn gasamoedhin, nuydh kedha zoenguz nungu
tukuypaw kazi gudaz puydhadhin balbaygi maypa.

---

* **19:25** *Nubi apaw goewaw zeyzineydhay thonara*: wara Mathayu 10.15 geth tidi, a matha kedha Luka 10.12, a Luka 17.29.

Mowabalgal a Amonaythalgal palay midh paru nanga goegath aymoemoeydhin mabaygalnga

30 Thana nanga si Zowangu niparu nubiya Lothaniya aka muynu araydhin ngaru sew Zowanu maythayle. Kalanu nuydh nungu ukasar yoepkaz kazi mamamoedhin padapa kadaypa memayidhin. Thana si sakayinu memayipu muynu.

31 Na kuykuyg yoepkaz kazi kedha mulaydhin nanu yoepkaz kuthaygoepa, ‘Ngoeban thathi mina koey thathi ayimpa, a ina mina garkazoeginga ngoebalpa niyaypa yoelpaypa a ngoebalpa kazipa gasamoeypa.

32 Aya ngoeba ngoeban thathi umal ngukiw poeybaypa, nuy kay um walepa ngoeba kay nubiya uthuy yoewnampa, lak bangal ngoeba kazilayg ngoeban thathingu nungu nelpa oengaypa.’

33 Senabi kubilu nanga palay nuyn mina koeyma umal ngukin poeybadhin. Kalanu na kuykuyg yoepkaz kazi nubiya uthuy yoewnadhin. Nuy palamun thathi sinubi thonara mina koey umanga, nuy koerawayg kedha nuydh za miyay aymoedhin a na sizi midh thonara uzaraydhin.

34 Wara goeyginu nanga na kedha nanu yoepkaz kuthaygoepa, ‘Ngay ngoeban thathiya kubilu uthuy yoewnangu. Wa, ngoeba kay nuyn lak gurukun poeybaypa a ngi ngedh kay nubiya uthuy yoewnaypa. Ngoeba bangal ngoeban thathiw kazilayg nungungu nelgi oesile pawpa napapa.’

35 Palay senawbi kubilu nuyn lak umal ngukin poeybadhin.

Kalanu na kuthayg yoepkaz kazi nubiya uthuy yoewnadhin. Nuy palamun thathi sinubi thonara mina koey koerawayg kedha nuydh za miyay aymoedhin a na sizi midh thonara uzaraydhin.

36 Wa, nungu Lothan ukasar yoepkaz kazi kedha zoenguz maythalayg aymoemoedhin palamun thathingu.

37 Kalanu nadh kuthayg yoepkazin garkaz kazi imadhin. Nadh nuyn kedha tharadhin Mowab a nungu kaziw kazil kayib kedha tharepa, Mowabalgal.

38 Nadh lak kuthayg yoepkazin garkaz imadhin. Nadh nuyn kedha tharadhin Benami, a nungu kaziw kazil kayib kedha tharepa Amonaythalgal. Sena nuy kedha kuniya kazimay ngapa parungu Lothan kaziw kaziw ya.

20

Abrama a Abimoelek

1 Abrama nuydh nungu tental lak thamayidhin Mamrengu Kananapa zeya doegampa, nuydh nubepa dhadhabuth imadhin. Goegathoengu moegina sigal, goegath Kades zeya doegamoenu a goegath Soer wara dagamoenu. Nubiya kalmel nungu ipi Seray, a nungu mura zagethaw mabaygal a tetel uruyl. Thana mura gurguy toedipu, bupaya lumemipu uruypa. Kurusipa thana wara goegathoenu ngabunadhin, goegath nel Gerar.

2 Lagaw mopakuyk si meparu nel Abimoelek. Abrama nuydh Geraraw mabaygal na imaydhin nanga nuy kedha thanamulpa, ‘Ina nabi yoepkaz nanu nel Seray, na ngaw babath.’ Kalanu thanamun Geraraw mopakuykun mabayg wayaydhin Seraylpa yoelpaypa nubepa ipi.

3 Wa, nungu muynu ubi nubepa ipi kidh thoeyaypa. Wara kubilu Awgadhan pikin tharaydhin nubepa Abimoelekoepa, kedha mulaydhin nubepa, ‘Abimoelek ngitha bangal umamayl, kedha zoenguz kedha ngidh nan Serayna madhin ngibepa ipi, na wara mabaygaw ipi.’

4 Abimoelek nuy kuniya mulaydhin kedha, ‘Kuykulnga, ngath wati za
aymayginga! Ngidh bangal midh paru ngoena ngaw mabaygal idimoeyne?
5 Nuy Abrama ngayapa kedha, na Seray nungu babath; a nanu ya lak
kedha Abraman midh nanga. Sena ngaw kuyk lawnga, a wara ngath nan
gasamayginga, a wara za gegeyadh aymayginga.’

6 Awgadh lak mulaydhin nubepa senabi pikinu, ‘Wa, ngay ngulayg kedha,
ina nginu kuyk lawnga, ngath kedha zoenguz ngin panidhan wati pawangu
aymoeyle, ngaw sabingu pathidhayle, wara mabaygaw ipingu gasamoeyle.
7 Ngidh kay nan kuniya wayar nanu alaypa. Nuy peropetha, nuy kay
ngibepa thaythupagepa, ngithamulngu umangu. Koey poeypiyam, ngidh
bangal nanga nanu alaypa kuniya woeyayginga ngi a nginu mabaygal,
ngitha bangal mura umamayl.’

Abimoelek nungu koey mabaygal thurimoeydhin

8 Bathaynga nanga goeyga miyaydhin nuydh Abimoelek nungu koey
mabaygal thurimoeydhin, a ngulayg palimoeydhin. Thanamun aka mina
koeyza.

9-10 Kalanu nuydh Abraman thuradhin, a nuyn yapupoeybaydhin kedha,
‘Ngidh mipa senabi za ngoeymulpa aymoengu? Ina mina koey gudal
gegeyadh, ngaw basalayangu idimoeyle. Ngath za ngibepa kulay aymay-
ginga, ngidh midh paru kedha ayimpa?’

11 Nuy Abrama kuniya kedha mulaydhin, ‘Ngay kedha zoengu
ngithamulpa mulaydhin kedha, ngay akan. Ngath kedha wakay thama-
maydhin nubi goegathaw mabaygal Awgadhoepa kapu akasizi mabaygal
lawnga; mabaygan bangal ngoena bangal mathamoene a ngaw ipi bangal
manine.
12 Ngay kedha zoenguz akan. Ngath ngithamulpa sole aymayginga, Seray
na ngaw baban kazi, nungu wara ipin nan kazi madhin, ngaw apu lawnga.
Ngath kalanu nan madhin ngayapa ipi.’ (Thanamun pawa kedha senabi
thonara.)
13 ‘Ngath kulkub nabepa kedha ya madhin, mi thonara nanga Awgadhan
ngoena wayadhin ngaw thathiw lagoengu, ngalben Serom mab midh
thonara azaz lagiya, nanga na mabaygoepa kedha umepu, “Nuy ngoezu
babath.” Sena nanu ibupudhay ngayapa.’

14 Kalanu nuydh Abimoelek kuniya madhin nan Serayna Abramalpa,
a nuydh wara Abramalpa mamayidhin mamuyl, bulokal, a zagethaw
mabaygal.
15 Nuy nubepa kedha mulaydhin, ‘Ina ngaw boeradhar mura, nginu
ubipa ngidh kay ngalaga niyay lag aymoene.’
16 Nuy Seraylpa kedha mulaydhin, ‘Ngath mina kozan nginu babathoepa
maypa urapun thawzoen silba bokadhzapul, ina ngaw ya wadhan ngibepa
mura nginu mabaygoepa ngulaygoepa, ngidh wati pawa aymayginga.
Mura mabaygal bangal ngulaygal kedha ngidh wati pawa aymayginga.’

17-18 Senabi thonara mura yoepkazil Abimoelekan lagoenu thana kazipa
matha ngoedhagidh lawnga; kedha zoenguz kedha Awgadhaw ubiginga
Serayna ipipa wayan. Seray na nanga kuniya madhin nuy Abrama
thaythupoegaydhin Awgadhoepa thanamun sirisiripa balbayg poelaypa.
Nuy na thathupoegaydhin nanga Awgadhan balbayg tidadhin nuyn Abi-
moelekan a nungu ipi a zagethaw yoepkazil. Kalanu Awgadhan thana
balbayg palimoeydhin kazipa gasamoeypa.

21

Isakan kazimay ya

1 Awgadhan Seraylpa nungu woenewoen poeybadhin, nuy palamulpa
midh nanga mulaydhin.
2 Wa, na Seray kalanu maythalayg aymoedhin, garkaz kazi imadhin; nuy
Abrama mina kulba thathi senubi thonara. Wa, Awgadh kulay Abramalpa
mulaydhin Isakan kazimay thonaraw ya.
3 Abrama nuyn nel tharadhin Isaka.
4 Nungu Isakan eyth goeygil na gasamoeydhin nanga Abrama nungu
motho pathadhin, Awgadhaw ya midh nanga.
5 Senabi thonara nuy Abrama 100 wathoelayg, nuy thathi aymaydhin.
6 Na Seray kedha, 'Ina koey ikalnga, koey dhiwalnga. Awgadh,
nuydh mina kapu za aymoedhin; mabaygan bangal nanga karngemine,
mabaygaw bangal dhiwa koeyza.'*
7 *Seray na lak mulaydhin kedha, 'Mura mabaygal madhu pamemine
bangal ngay Abraman ipi ngulayg kazingu koesimoeyle. Nungu Abraman
wathoel mina koeyma kasa kay nungu mapeth in.'
8 Palamun moegina kazi nanga koey mabayg aymoedhin, nuydh susu
wanadhin. Senawbi goeyginu nuydh Abrama koey ay aymoedhin, koey
zoerazar aymoedhin.

Palay Eygaw a Ismeylaw adhapa woeyamoedhin

9 Wara yoepkaz si meparu Serayna niyaykazi Eyga. Nadh kulay kazi
madhin Abraman wara garkaz kazi Ismeyl. Seray nan kulay poeybadhin
Abramalpa ipi, kazipa gasamoeypa. Senawbi thonara nuy Ismeyl Serayna
kaziya sagul sir.
10 Seray nanga imadhin na ubigasidhin. Na kedha Abramalpa, 'Nan
adhapa wayar, zagethaw yoepkaz a nanu kazi kalmel, nginu aykuykungu
gasamoeyle. Nguzu ubi kedha, matha nguzu kazi Isaka bangal, nginu
aykuyk gasamane.'
11 Senabi pathowkamay koey koerkak badhalnga Abramalpa, nungu kazi
Ismeyl lak nungu kazi.
12 Awgadhan nanga Abraman mapu imadhin nanga nuy kedha Abra-
malpa, 'Wakay thamamayg nginu kazipa, a nginu zagethaw yoepkazipa
matha aymar Serayna ubilnga. Isaka† a nungu kaziw kazil nginu nel
bangal oengaypu.
13 Wara kazi lak kedha, nuy zagethaw yoepkaziw kazi; nuy bangal lak
koey buway mabayg, kedha zoenguz kedha nuy nginu kulka.'
14 Bathaynga nanga goeyga Abrama nuydh ayde ngukil mamayidhin
Eyga nanu kazipa. Palamun ngukiw za tetel uruy goengaw yana. Nuydh
ayde a nguki wanaman Eygana thabaynu gimal, nanu kazi nabiya kalmel.
Nuydh Abrama palay kalanu adhapa wayamoedhin. Na mabaygoegi
lagoepa miyaydhin, lag nel Biyasiba. Na kasa gurguy ulaypu, nabiya
kalmel nanu kazi.
15 Kurusipa palamun nguki aygithayadhin. Nanu wakay thoemamay
kedha, nguzu kaziw amadhan um. Nguzu ubiginga nungu kuthoepa
imaypa. Nadh nuyn kasa wanan, moegina puy kuykunu.
16 Na moegina sigapa uzaraydhin, 100 mita sike nungungu. Na
thanuraydhin mayarsir.

---

* **21:6** Isaka nungu nel, muynu aykap kedha, *giw*.

† **21:12** *Awgadhoepa mi kazi balbayginga*: wara Romaniw Thusi 9.7 geth tidi.

17 Awgadh nuydh nanu kaziw may karngemidhin. Nungu Awgadhaw angela wal miyaydhin daparoengu. Nuy nabepa kedha mulaydhin, ‘Eyga nginu ngoenakap mapu miyay? Akan maygi. Awgadhan nuydh karngeminu nginu kaziw may.
18 Kaday tari, nginu kazi gasampa, nubepa danal poethaypa. Ngath bangal nungungu wara koey buway aymoene nungu kaziw kazingu.’
19 Kalanu Awgadhan kakal aymoedhin nabepa nguki. Nadh na may imadhin nanga palay apu kazi sizi ngukin wanemoedhin. Nadh nanu uruy goengaw ngukiw za nguki maladhin, a nanu kazipa madhin.
20 Nanu kazi nanga koesimoeydhin, Awgadh nubiya kalmel a nubepa woenab poeybadhin. Nuy mina koey aygethalayg aymaydhin; nungu ayngu gasamayza gagay a thayak.
21 Palamun niyay lag nel tharan Mabaygoegi Lag, kurusipa nuy koey garkaz aymaydhin, nungu ama nubepa gasamadhin ipi, Aykupithulgaw yoepkaz.

Abrama a Abimoelek palamun yawoedhayzinga

22 Wara thonara thanamun Geraraw mopakuyk Abimoelek a nungu koewbu kuyk nel Pikol Abramalpa uzarmoedhin. Nuy mopakuyk mulaydhin kedha,
23 ‘Ina kakal Awgadh ngibiya kalmel nginu buyal thayaynu; ngoeba ngaru igalayg. Ngidh Awgadhaw parunu ya wadhar, koezi kayboengu matha mina zapul aymoeypa ngayapa ngaw kaziw kazipa. Ngidh lawnga ngoey mina mamayipa, ngoeban ya wadhan kedha, ngath matha mina zapul aymoeyrngu ngibepa. Matha ngoedhagidh ngidh lak kedha ngayapa a ngaw lagoepa ngi ngalaga na kayib mepa.’
24 Nuy Abrama kedha mulaydhin, ‘Wa sena mina ya, sena ngoeban ya wadhayzinga kedha.’
25-26 Kalanu Abrama ya madhin Abimoelekoepa kedha, ‘Ngay ngibepa moegina yoepa mepa. Wara nguki ngoeymun aymayzi may, nginu niyay kazil ngoeymulngu madhin.’ Nuy mopa kuyk kuniya kedha mulaydhin ‘Yagar, ngath kulay koerngayginga. Ngi ngayapa mina mulayginga; kedha zoenguz ngay koerawayg ngath ina kay karngemin.’
27 Kalanu nuydh Abrama poeybadhin mamuyl a kawal nubepa mopakuykupa palamun yawoedhayzimaypa aymoeypa.
28 Nuydh mamayidhin nungu uruyngu mura seben kayn mamuyl.
29 Nuy mopakuyk kedha yapu poeybaydhin, ‘Setha mipa?’
30 Abrama kuniya kedha mulaydhin, ‘Ngaw ubi thabi kayn mamuypa ngibepa moeypa. Ngidh nanga thana gasamidhe nanga, sena ngaru kakal mura mabaygoepa kedha, ina may ngaw poemayzinga.’

Abrama puy uthudhin sey

31 Koezi pawpa senabi lag nel Biyasiba.‡ Thanamun ya wadhayzinga kedha.
32 Ya wadhayzi thonaraw kalanu nuy kuyku mabayg Abimoelek a nungu koewbu kuyk Pikol kuniya uzarmoedhin palamun lagoepa, Pilistayapa.
33 Kalanu Abrama puy uthudhin palamun ya wadhayzi maynu, koey ridhaw puy nel tamaris. Nuy thoeythu pagaydhin Awgadhoepa, wathaw wathaw Ngaru Awgadhoepa.
34 Abrama a nungu mabaygal kuykuthalnga si niparu, Pilistayoenu.

‡ **21:31** Aykap muynu kedha, Sebeniw May, kedha zoenguz kedha seben mamuyl poeybaydhin.

22

Abraman mamal kazi Awgadhoepa poeybayzinga
(Mathayu 3.17; 17.5; Mareko 1.11; 9.7; Luka 3.22; 9.35)

1-2 Kalanu Awgadhan Abraman nuthadhin nubepa wal miyaydhin kedha, ‘Abrama.’ Abrama nuy kuniya nubepa, ‘Wa, in ngay.’ Awgadh kedha, ‘Ngi a nginu urapun mamal kazi Isaka uzarmoeriw wara koey padoepa, padaw lag nel Moraya ngath ngibepa yadu palgane bangal. Ngidh nuyn bangal ngibiya kalmel manine a padoenu gimal ngidh nuyn muypu nathane ngayapa.’
3 Bathaynga nanga goeyga nuy Abrama dan palaydhin, urapun nungu donki gasaman. Nuydh nuyn donki balbay tidan rugapa oengaypa. Nuydh thurimadhin nungu ukasar gamu zagethaw mabaygal a nungu kazi Isaka. Watharal tidadhin, thana geth wanemidhin sena mi lag Awgadhan nubepa yadu palgadhin.
4 Thoeri goeygi kaliya Abrama nuydh kadaypa nagaydhin, senabi pad imadhin.
5 Nuy kedha nungu niyaykazipa, ‘Ngipel matha kow donki danal poethaypa; ngay a ngaw kazi koezi uzarampa kadaypa Awgadhoepa thawmaypa, kalanu ngalbe ngapa kuniya ngipelpa.’
6 Nuydh watharal gasamoeydhin, nungu kaziw thabaynu wanadhin, nubepa oengaypa. Nuydh nungu kusaygan koey gi a muyngu muthukul mamayidhin, palay kalmel uzarmoedhin.
7 Isaka nungu baban tharan kedha, ‘Bab.’
Nuy kuniya muliz kedha, ‘Miyay ngaw kazi.’
Nuy kazi kedha, ‘Ngath imanu ngibiya muthukul a watharal, kasa kedha mamuyginga muypu nathaypa.’
8 Nuy kuniya nungu kazipa kedha, ‘Matha Awgadh nuydh nubepa maypa mamuy.’ Palay matha kalmel ulmempa.

Abrama olta moeydhadhin

9 Kurusipa gasaman senabi lag Awgadh kulay mulaydhin. Nuy Abrama kulan garwoeydhamiz oltapa aymaypa; watharal balbay tidadhin si gimal. Nuydh nungu kazi kunumoedhin, nuyn watharnu gimal wanadhin oltanu.
10-11 Nuydh nungu gi gasamoedhin kazipa mathamoeypa mer, Awgadhaw angela nubepa wal miyaydhin daparoengu, ‘Abrama, Abrama!’
Nuy kuniya, kedha muliz, ‘Wa in ngay.’
12 Angela lak mulaydhin, ‘Nginu kazi poegayg, nuyn wanar. In ngayapa kakal ngi mina mabayg Awgadhaw ubilmay mura aymoeyrngu nungu thawmayzi mabayg. Ngi lawnga kedha, ngidh nginu kazi Awgadhoepa poeybayginga.’
13 Abrama nuy kalanu nagaydhin, garkaz mamuy imadhin, nungu on sirisirnu alalayzinga nuydh senawbi mamuy gasamadhin kalanu muypu nathadhin senabi oltanu, nungu kaziw buthapa.
14 Abrama nuydh senabi lag nel tharadhin kedha, Awgadhaw Poeybayzinga. Kedha zoenguz kedha umamoeypu kurusipa kayib kuykulmay pad say kay gimal ayman, ngalpalpa ibupuydhay ayman.
15 Kalanu Awgadhaw angela lak wal mizin nubepa kedha, ‘Ngath ngaw yawoedhayzinga koey zageth pathidhan, kedha zoenguz ngay waza Awgadh.
16 Ngath ngibepa ya wadhan kedha, ina mina ngay Awgadh kedha yadu umepa, ngaw ngibepa woenab a nginu kaziw kazil ngaru bangal mina koey

garsar ngoedhe lak buthul thawala midh nanga a daparaw thithuyil midh nanga; minguz kedha, ngidh nginu kazi kuniya gasamoeyginga.
17 Kedha zoenguz kedha nginu kaziw kazil bangal ngaru koeyma boeradhar gasampu thanamun wati igalgoengu.
18 Mura buwayl ngayapa bangal umamoeypu woenaboepa ngath ngibepa midh nanga woenab poeybadhin. Minguz kedha ngidh ngaw ubilnga aymoedhin.'
19 Kalanu nuy Abrama a nungu kazi, mulupa pagamoedhin zagethaw mabaygoepa. Thana mura kuniya Birsibapa. Abrama nuy si meparu.

Nayon kaziw kazil

20 Wagel bangal Abrama ya gasamadhin, karngemidhin kedha nungu tukuyap Nayo lak kazilayg. Nungu ipi Milka palamun kazil eyt mura thurkiyay kazil.
21 Kuykuyg kazi nel Uz, nubiya wagel Buz, a nubiya wagel Kemwel. Kemwel nuy Araman thathi.
22 Wara Nayon kaziw nelay itha kedha Kesed, Azo, Pildas, Zidlal a moeygoepa kazi Bethwel.
23 Bethwel nuy lak kazilayg urapun nungu yoepkaz kazi nel Rebeka. Wa itha Nayon ipi Milka palamun eyt mura thurkiyay kazil.
24 Wara yoepkaz nuydh nungu zagethaw mabaygoengu gasaman a ipipa kidh thayadhin. Nanu nel Rewma. Nadh kazi madhin nungungu Nayolngu kaziw nelay kedha, Teba, a Gayam, a Tayas, a Maka.

23

Abraman ipiw kuth

1-2 Abraman ipi Seray kurusipa koey apu aymaydhin, nanu 127 wathoel na gasamoeydhin, nan guythuyadhin. Thana senabi thonara Ebronanu memayipu, Kananaw doegamoenu. Nuy Abrama mayoersir.
3-4 Nuydh nanu gamu wanadhin sey lagoenu nuy Ithaythaw goegathoepa uzaraydhin mura zapul balbaytidaypa nabepa. Nuy thanamulpa Ithaythaw buwaypa mulaydhin kedha, 'Ngitha waza ngulaygal kedha, ngay azaz mabayg in mepa ngithamuniya ngay koey sigaz ngapa. Ngay kedha zoengu kedha sakaypa barpudaypa ubin mepa nanu gamupa wanaypa.'
5-6 Thana Ithaythaw buway kedha, 'Sa ngi wara koey mabayg ngoeymuniya in, kasa nginu ubipa sakay ngidh mar, nanu gamupa wanaypa, ngoeymuniya mabaygoeginga ngibepa panidhaypa, senabi zangu aymoeyle kasa ubipa sakay. Nginu ubil sakay ngalaga?'

Abrama nuydh kulaw sakay barpudhan Epronalngu

7 Wara buway thathi sey thanamuniya ya umay lagoenu nipa nungu nel Epron. Nungu thathi Zowa. Abrama thanamulpa apasin kuyk pathiz nuy kedha,
8-9 'Ngithamulpa gar balbayginga ngath nanu gamu kulaw sakaynu wanaypa, mamu Epronalpa yapu poeybepa. Ngitha nubepa yapu poeybemiw, ngath ngayapa barpudoepa urapun sakay nungu boeradhoerangu, sakay nel Makpela. Nungu boeradhoeranu dhadhal lawnga, sena kuth thoepi, nubepa balbayginga kedha ngath kay barpudoepa? Ngitha nubepa kedha mulemiw, ngath kay mina modhab nubepa maypa, ina ngithamuniya parunu.' Mura mabaygal ngaru ngulaygal senabi sakay bangal ngaw buway koey mudhaw lag.

10 Nuy Epron sey goegathaw pasagudanu amadhan, mura Ithaythaw
buwaynu parunu. Nuy mulaydhin kedha Abramalpa,
11 'Wa, ngath kasa ngibepa maypa mura nan koey boeradhar sena sakay
ngalaga nanga. Ngay ngibepa kedha mulepa in mura ngaw buwaynu
parunu, kedha zoengu ngidh kay aymar, sena kay nginu ipiw gamu koew
wanar ngoeymuniya.'
12 Kasa kay kedha nuy Abrama lak thanamuniya apasidhin a kuyk
pathidhaydhin,
13 lak yapu poeybaydhin Epronalpa kedha, 'Sa, ngay gar ngibiya
yoewdhiz, ngath nginungu barpudoepa boeradhar mura, a sakay. Ina gar
ngaw bokadhza ngidh gasamar, a ngath kay nanu gamu wanaypa.'
14 Nuy kuniya kedha mulaydhin,
15 'Ngidh mipa wakay thoemamipa senabi boeradhaw modhab matha
400 silba bokadhzapul. Ngidh nanu gamu sew wanar.'
16 Abrama nuy kedha, 'Wa, ngath ngibepa maypa.' Nuydh Ithaythaw
buway mabaygiya parunu madhin 400 kula bokadhzapul silbal, nuydh
mapu seysithamay zapunu gimal wanaydhin Epronalpa mi bokadhza
nanga madhin sawalagoenu midh nanga.
17 Na kedha zoengu senabi boeradhar Abraman za aymaydhin Epronal-
ngu, sena sakay ngalaga nanga mura puyil kalmel, Makpelanu Mamrepa
amadhan.
18 Thana Ithaythaw mabaygal mura ngulaygal senabi doegam pasi nanga
mura Abraman za aymaydhin. Mura mabaygal ngaya nanga ya umay
lagoenu memayir.
19 Kalanu nuy Abrama nanu gamu senabi kulaw sakayinu muynu
wanadhin Kanananu.
20 Senabi boeradhar koey mudhaw lag aymaydhin nungu buwaypa.
Thana Ithaythaw buwayn nubepa madhin.

24

Thana Isakalpa ipi madhin

1 Senabi thonara Abraman wathoel mina koeyma, nuy ngulayg kedha,
Awgadhan nubepa woenab poeybarngu nungu igililmaypa mura.
2 Wara nungu zagethaw mabayg lak koey mabayg nungu wathal mura
wara zagethaw mabaygiya gimal. Matha nuy Abraman getha doegam
zagethaw mabayg. Abrama nubepa mulaydhin, 'Ngidh piti madhuya apiya
geth mar, mina ya muli Awgadhaw parunu. Ngidh bangal mura ngaw
ubilmayl aymoeypu.
3 Nuy mina nubi apaw goewaw Awgadh, gimal daparaw Awgadh, ngidh
lawnga ipi gasampa ngaw kazipa koezi Kananaw yoepkazingu.
4 Ngi ngaru bangal kuniya ngoena ngalaga nanga kazi madhin ipipa
gasamaypa, ngaw thurkiyay kazipa Isakalpa nungu ipi bangal ngaru ngaw
buwayngu.'
5 Kalanu nuy zagethaw mabayg yapu poeybaydhin kedha, 'Wara kedha
na ngoewakaz ubigasin ngaybiya ngapa kuniya oesile nabi goegathoepa
ina nginu lag mina koey sigal, ngath bangal midh manine? Ngath bangal
kasa Isakan kuniya yoelpane nginu thathiw kuyku lagoepa?'
6 Nuy kedha, 'Maygi! Nuyn kuniya yoelpayg,
7 ina nubi boeradhar Awgadhaw ya wadhayzinga ngayapa a ngaw
kaziw kazipa. Awgadhan nanga ngoena yoelpadhin ngaw thathiw
lagoengu, ngaw mura buway lagoengu. Wa, nuydh Awgadhan bangal

ngibiya wayane nungu angela ngibepa danal pathaypa, nginu zagethoepa
ibupuydhaypa. Ngidh ngaw kazipa ipi gasamane ngay ngalagaz nanga
ngapa.
8 Wara kedha ngoewakaz ubigasin ngibiya ngapa oesile, wa, ngi bangal
kalanu ubipa nubi wadhayzimayngu. Kasa kay kedha ngidh bangal nuyn
kuniya oengayg senabi lagoepa.'
9 Kalanu nuy zagethaw mabaygan nungu geth Abraman piti madhunu
apal wanadhin, senawbi ya woedhayzi yoepa ridha poelaypa, Abraman
yangukudupa aymoeypa.

Zagethaw mabayg miyaydhin naygay doegampa Mesopoetaymiyapa

10 Nuydh zagethaw mabaygan mura rugal buthpathamoeydhin nungu
yawarpa. Nuydh Abramalngu ten mura kamelal gasamoeydhin, koey
tetel uruyl. Kalanu nuy miyaydhin naygay doegampa Mesopoetaymiyapa,
Abraman buway mabaygaw lagoepa, Nayon lagoepa.
11 Kurisipa nuy mangaydhin nuydh nungu kameloepa wal mizin kedha,
'Apa nithamaw.' Thana apiya poeydhan maynu pasinu. Senabi may
sey goegathoenu adhal. Goeyga kay pawpa aymipa, thana goegathaw
yoepkazil ngapa ngukipa.
12 Nuy thoeythupagaydhin kedha, 'Awgadh, ngi ngaw kuyku mabaygaw
Awgadh, ngidh ngaw kaybaw zageth ridh palar.
13 Ngidh lak nginu mam a woenab poeybar ngaw kuyku mabaygoepa,
Abramalpa. Ngi waza mura Kuykulnga ngibepa kakal ngay in ngukinu
pasinu a itha mura yoepkazil ngapa ngukipa. Thana mura nubi goegathaw
kazil. Ngay gar koerawayg yoepkaz nga matha ngoedhagidh ngaw kuyku
mabaygaw kazipa ipi, ngayapa gar kakal aymar, ngoewakaz nga?
14 'Na bangal nanga aymidhe, ngay bangal wara ngoewakazipa muledhe
kedha, "Ngayapa gar kusungu nguki ngapa." Na na kedha kuniya ngayapa,
"Wani matha ngi lawnga ngukipa, mura ubipa nginu kameloepa lak
kedha, ngath lak nguki gasampa nginu kameloepa mura." Ina kay sikedh
nabi yoepkaz ngidh adhapa thamadhin nginu zagethaw mabaygoepa ipi
Isakalpa. Wa, nadh kasa nanungu kedha koey zageth aympa kamelal
ngukin poeybepa, ngay ngulayg asin kedha, wa ina nginu adhapa
thoemayzinga ipi, nginu poeybayzinga ngaw kuyku mabaygoepa. Na na
kedha zagig nanga, na lawnga, ngidh bangal wara ngoewakaz adhapa
thamane.'

Bethwel a nungu ngoewakaz kazi Rebeka

15-16 Abraman tukuypaw mabaygal si sethabi thonara. Nayo a nungu
ipi Milka, palamun kazi Bethwel a nungu ngoewakaz kazi Rebeka. Wa
Abraman zagethaw mabaygaw thoeythu poegaynu amadhan kuthoepa
nanga Rebeka ngukipa uzaraydhin sizi, nabiya nanu koey ngukiw za
kusu thabaynu mer. Na mina kapu ngoewakaz, alaygig, na garkazingu
koerawayg. Na maypa mulupa ngukipa moelaypa uzaraydhin.
17 Na na koezi dhadhiya aymiz nanga, nuy Abraman zagethaw mabayg
tari zilamiz nabepa muliz kedha, 'Ngidh gar ngayapa seyzi kusungu nguki?'
18 Na kedha, 'Wani.' Nadh sobaginga thabayngu mulupa madhin
ngukilnga kusu gasaman. Nuy waniz.
19 Nuydh nanga muwasin, na kedha, 'Ngath lak nguki gasampa nginu
kameloepa mura.' *

---

* **24:19** Koey nguki woenilgal thana kedha zoengu kedha thana koey sigaz ngapa ngukigi maya mab madhin.

20 Nadh sobaginga nanu kusu pay yoewdhan kamelaw ngukiw zapunu,
kalanu na lak ngukipa zilamiz, kurisipa kamelan mura nguki wanimoed-
hin.
21 Nuy zagethaw mabayg kasa nan danal pathar wara yaginga imaypa
kedha Awgadhan sike nungu mab kuyku nidhan.
22 Kamelan nanga nguki wani muwasin nanga nuydh zagethaw mabay-
gan nungu rugangu koey modhabil zapul gasamoeyn. Nuydh nabepa
mamayin wara piti oengay za, a ukasar gethiya oengay za, thana mura
koethilmayl, goli zapul.
23 Nuy kedha, 'Ngay apasin ngibiya ngayapa gar muli nginu thathi
nga, sey gar buthalnga ngoeymulpa ngaw mabaygal a ngay, kasa urapu
kubilpa.'
24 Na kedha, 'Ngoezu thathi Bethwel nuy Nayon kazi, a nungu apu Milka.
25 Ngoey aydegal nginu kameloepa, kapu uthuy lag thanamulpa lak mepa
a ngithamulpa lak kedha.'

Nungu zagethaw mabaygaw ngoenakap mina koey dhiwalnga

26-27 Nuydh nanga karngemidhin nanga nungu ngoenakap mina koey
dhiwalnga. Nuy lak Awgadhoepa apa pudhaydhin eso poeybaydhin a
thawmadhin. Nuy kedha, 'Ngi mina adhapudhay Awgadh ngaw kuyku
mabaygaw Abraman Awgadh. Ngidh mina aymarngu nginu yawoed-
hayzinga midh nanga. Ngidh ngoena balbayginga yoelpadhin ngaw kuyku
mabaygaw buwaypa.'

Na ngoewakaz zoelmaydhin lagoepa

28 Na ngoewakaz zoelmaydhin nanu apuwaw lagoepa mura yadu thuray
aymoedhin.
29-30 Nanu babath nuy sey mepa nungu nel Leyboen. Nuydh na
karngemidhin a imadhin nan a goli zapul nabiya, kalmel pitiya gethiya nuy
sobaginga imaypa uzaraydhin Abraman zagethaw mabaygoepa. Nuydh
nuyn iman ngukinu pasinu kaday sir nubiya kalmel nungu kamelal.
31 Nuy Leyboen kedha, Abraman zagethaw mabaygoepa, 'Sa, mina ngi
Awgadhaw woenabal mabayg, matha ngoedhagidh lawnga ngi in adhal.
Ngaw lag ngithamulpa buthalnga a ngithamun kameloepa lak kedha.'
Kalanu thana mura lagoepa memayidhin.
32 Nuy Abraman zagethaw mabayg lagiya muy uthiz. Nuydh Leyboen
mura kalmeloengu zapul adhapa memayin. Kalanu bupan poeybaydhin
thanamulpa purthaypa, wara bupal thanamulpa apiya yuwipa nuydh
ngukil kusumoeydhin thanamulpa mangayzi mabaygoepa ngaroepa gar-
woelgaypa.
33 A kalanu aydel thanamulpa, kasa kay kedha Abraman zagethaw
mabayg kedha mulaydhin thanamulpa, 'Thuma, ngay kay ngaru
ngithamulpa kulay a mulepa kalanu kay aygud.'
Leyboen nuy kedha, 'Wa, muli.'

Nuy zagethaw mabayg mura zapul sakar pudhaydhin thanamulpa

34 Nuy zagethaw mabayg kedha, 'Wa, ngay Abraman mabayg,
35 Awgadhan koeyma woenab poeybadhin Abramalpa, nungu zapul
koeygarsar mamuyl, nanil, kawal, silbal, golil, koeygarsar, zagethaw
mabaygal, yoepkazil, matha kedha garkazil, wara kamelal a donkil mura
koeygarsar nungu zapul.

36 ‘Ngaw kuyku mabaygaw ipi Seray na koey apu aymaydhin nanga palay
thurkiyay kazi gasamoedhin. Nuydh nubepa senawbi kazipa poeybadhin
mura nungu zapul,
37 kalanu nuy ngayapa kedha, ngath ngaru ya wadhan nubepa kedha,
mura nungu ubilnga aymaypa nungu kazipa. Nuy kedha ngayapa, “Ipi
gasamayg koezi Kananaw ngoewakazingu ngaw kazipa.
38 Ngi ngaru ngaw thathiw buwaypa kuniya. Ngidh ngaw buwayngu ipi
gasamar nubepa.”

39 ‘Kalanu ngay yapupoeybiz kedha, na ngoewakaz sike ubigig ngaybiya
ngapa kuniya Kananapa oesile.
40 Nuy kedha, “Nuydh Awgadhan bangal ngin danal pathaypu, kedha
zoenguz kedha ngath mura thonara ngungu ubilmayl aymoeyrngu. Nuydh
bangal nungu angela wayane ngibepa, danal poethaypa, nginu zagethoepa
kuykunidhaypa. Ngi ngaru ngaw buwaypa bangal Isakalpa ipi lumepu.
41 Ngoeban ya woedhayzimayngu pathidhayle kasa kay kedha thana
nanga ubigigal nanga ngoewakaz ngibiya na woeyayg nanga, wa ngoeban
ya wadhayzinga kasa gegeyadh ngi bangal nginu ubipa.”
42 Ngay ina kayb na mangema nanga nubi ngukiw maynu, wa ngaw
thoeythupoegay kedha Awgadhoepa, Kuykulnga ngi ngaw kuyku mabay-
gaw Awgadh, ngidh gar nungu ubilnga kuyku nidhar.
43 Ngay gar in pasinu maynu nipa. Ngidh ngayapa kakal aymar,
ngoewakaz na bangal nanga aymidhe ngay bangal ngoewakazipa muledhe
kedha, “Ngayapa gar nguki ngapa.”

44 ‘Wa, ina kay sike nabi ngoewakaz ngidh adhapa thamadhin nanga
ngaw kuyku mabaygaw kazipa ipi. Wa kedha nanga na ngaru kedha
muledhe, “Wa, wani ngath kay kalanu nginu kameloepa nguki maypa.”

45 ‘Ngaw thoeythupoegaynu muynu amadhan kuthapa, na Rebeka
mangiz nabiya kalmel nanu ngukiw za kusu. Na maypa woelmay ngukipa.
Kalanu ngay ngukipa yapupoeybiz,
46 Nadh sobaginga nanu kusu gasaman, kalanu ngayapa woenipa nguki
manin. Na kedha mulaydhin, “Ngath kay kalanu nginu kameloepa nguki
maypa!” Wa ngay waniz, kalanu nadh kamelal ngukin poeybiz.
47 Ngay nabepa yapupoeybiz, “Nginu thathi nga?” Nadh ngayapa mura
sakar manin nanu thathiw doegam, Bethwel, Nayom Milkom kazi. Kalanu
ngath nabepa piti oengayza manin a gethiya oengayza.
48 Ngay kalanu kulun pasoeyniz thawmanin a eso pugiz Awgadhoepa
kedha, ngi mina ngaw kuyku mabaygaw Awgadh. Ngidh ngoena bal-
bayginga gethiya yoelparngu ngaw kuyku mabaygaw buwaypa. Ngayapa
kakal kedha, nuydh Awgadhan ngithamun yoepkaz kazi adhapa thamad-
hin Abraman kazipa.
49 Sa, ngitha nanga nubi za balbayginga buwayl thayane nanga ngaw
kuyku mabaygoepa, ngayapa mulemiw midh nanga, ngath kay bangal
pudhamayne, ngath bangal midh paru kuykul za aymoene nanga.’

50 Leyboen a Bethwel palay kedha, ‘In nubi za Awgadhoengu ngapa,
ngoeymulpa kuthoepa maypa lawnga.
51 Wa, Rebeka ina mariw nginu kuyku mabaygaw kaziw ipi bangal
aymoene Awgadhaw mulayzinga midh nanga.’
52 Nuydh nanga Abraman zagethaw mabaygan karngemidhin, nuydh
kuyk patidan a thawmanin Awgadh.

53 Kalanu nuydh mina thoeyaygi kapu dhoemawakul a silba goli koethil
zapul nabepa Rebekalpa kusumadhin a mina koey modhabil sibaw wanay
zapul kusumoedhin nanu babathoepa a nanu apupa.
54 Kalanu Abraman zagethaw mabayg a nungu mabaygal aygud
gasamoedhin a thana senabi kubil mura si madhin. Wara bathaynga nanga
nuy kedha mulaydhin, 'Ngoey ngaru kuniya ngaw kuyku mabaygoepa.'

Thanamun kuniya mab

55 Kasa kay kedha Rebekana babath a apu palay kedha, 'Ngitha gar
moegina thuma oesipa, ngoewakaz na ngaru koew ngoeymuniya lak
urapun wikipa lawnga ten goeygipa. A na bangal senawki kay.'
56 Abraman zagethaw mabayg kedha kuniya mulaydhin thanamulpa,
'Ngitha ngoey woeydhayg, ina Awgadhan ngaw mab kuyku nidhaypa.
Ngitha gar ngoena pawayaw ngaw kuyku mabaygoepa.'
57-58 Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngalpa mamu ngoewakaz
thuraypa, na kay midh mulepa.' Wa, thana nan thuran a yapupoeyban,
'Ngi kay thanamuniya oesipa?' Na kedha mulaydhin, 'Wa ngay kay oesipa.'
59 Kalanu thana nan wayadhin kalmel nanu kulay buway zagethaw
mabayg, na koey apu.
60 Thana nanu doegam mabaygan poeybadhin woenab Rebekalpa kedha,
'Ngi ngoeymun mina tukuyap.
Ngi bangal nanga apu aymidhe
mura koeygarsar mabaygoepa a
nginu kaziw kazin bangal
uma mathampu thanamun thabukiril
a ngurumaw mabaygal.'

61 Kalanu Rebeka a nanu ngoewakaz zagethaw mabaygal a nanu kulay
buway zagethaw mabayg buthpathemin a kameloenu gimal thanuraydhin.
Kalanu thana mura kalmel Abraman zagethaw mabaygiya oesipa. Thana
koeyma goeygilnga uzaraydhin kurusipa amadhan thamadhin.
62 Isaka senabi thonara woelmay mabaygoegi maya. Nuy ngapa woelmay
ngukiw maypa amadhan. May nel Nungu May Danal Pathay Kuykulnga
Nuy Ngaru Igililnga. Nuy senawbi thonara Kananaw zey doegamoenu
meparu.
63 Nuy senawbi kutapa kulay miyaydhin gurguy mabapa puygi lagiya.
Kedha nanga nuy nagiz, thanamun kamelal imiz.
64 Nadh nanga Rebeka Isakan iman nanga na adhapa pagan kameloengu.
65 Kalanu na yapupoeybiz Abraman zagethaw mabaygoepa kedha,
'Senaw nga boey kuniya ulaypa ngalpalpa?' Nuy kedha, 'Senaw ngaw
kuykulnga.' Kalanu nadh nanu paru dhoemawakun wardhan.†
66 Wa, kalanu Abraman zagethaw mabaygan balbayginga mura yadu
thuray ayman, zapul midh paru mura nanga aymoeydhin.
67 Kalanu palay garwoeydhamoemoedhin, nuydh Isaka nan Rebekana
yoelpadhin potowakupa nungu apu ngalaga nanga niparu a nuydh nan
mina koeyma maman mayparuy, a mina koeyma danal poethaypu a
siyargitha kabuthoepu matha kedha nungu apu midh nanga nuydh danal
poethaypu. Kalanu nungu ngoenakap lak balbaygoesidhin nungu apuwaw
awmoengu, mura balbayg asidhin.

† **24:65** Thanamun pawanu gegeyadh kedha, Isaka nanu paru iman garwoeydhamay thonara parunu.

25

Dhuray kazil Abraman

1 Abrama nuydh wara yoepkaz niyaypa yoelpadhin nanu nel Kethura.
2 Nadh Kethura kazil mamayidhin nubepa itha kedha, Ziram, Zoksan,
Medin, Midiyan, Isbak, a Suwa.
3 Zoksan nuy Seba a Dedan palamun thathi, a Dedan nungungu pawpa
thoeri mura buwayl, itha kedha, Asurum, Lethusin, a Lewmin.
4 Mediyanan kazil itha kedha Epa, Eper, Anok, Abida, a Elda, mura itha
nanga Kethurana kaziw kazil.
5 Abrama mura nungu zapul wanaydhin Isakalpa.
6 Kasa kedha nuy nanga igililnga meparu, nuydh nungu ukasar zagethaw
yoepkaz ipiw kazipa sibwanay aymoedhin thanamun igililmaypa kuyk
aymoeypa. Kalanu nuydh sethabi nungu garkaz kazil sager doegampa
wayamoeydhin Isakalngu nungu kupa moeramaw gasamayzi kazingu.

Abraman kuth

7-8 Abrama nuydh muwasidhin, nungu wathoel matha mura urapun
andred a sebenti payb.
9 Nungu ukasar garkaz kazi Isaka a Ismeyl palay nuyn muynu wanaydhin
sakay gudanu, Makpelaw kulaw sakay. Na senabi sakay sager doegamoenu
Mamrenu, a nan senabi boeradhar Epronan za. Nuy Epron Zowan kazi nuy
Ithalayg.
10 Abrama nuydh kaypaypa kulay barpudoedhin Epronalngu senabi
boeradhar, palay kalmel Abrama a Seray sepalbi sakay gudoenu woen-
amoeydhin.
11 Abrama nanga muwasidhin, Awgadhan kalanu woenab poeybadhin
nungu kazipa Isakalpa. Nuy nanga senabi thonara, ngukiw maynu pasinu
meparu. Senabi mayngu nel, ‘Purkan Yawayay Mabaygaw Ngukiw May
nuy Ngaru Igililnga.’

Ismeylan kazil

12 Ngalpa ngulaygal kedha, nuy Ismeyl, Eygana kazi nungu thathi lak
Abrama, na Eyga Serana zagethaw mabayg. Nungu buway kuyk kedha,
13-15 Itha nungu kaziw nelay nanga thanamun maykuykuya balbayginga;
Nebayoth, Kedar, Adbil, Mibsam, Misma, Duma, Masa, Adhadh, Tem,
Zethur, Napis, a Kedema,
16 Thana 12 buway kuykul aymoeydhin a thanamun nelay mamayidhin
thanamun mudhaw lagoepa a kawa mudhaw lagoepa.
17 Ismeyl nungu nanga wathoel 137 aymoeydhin nuydh muwasidhin.
18 A nungu kazil memayipu lagaw nel Abila a Sur matha dhadhal sager
doegamoenu Asiriyapa mabaw doegamoenu thana thanamun kusaygal
koey sigal memayipu Abraman wara kaziw kazingu.

Isaw a Yakubu palamun kazimay ya

19 Ina Abraman kaziw ya, Isakan.
20 Isaka nungu nanga poti wathoel gasamoeydhin nuydh nan Rebekana
nubiya niyaypa yoelpadhin. Na Rebeka Bethwelan kazi Leyboenan babath.
Bethwel nuy Araminalayg Mesopoetaymiyaw doegamoenu.
21 Isaka Rebeka palay matha kazigig. Nuy Isaka Awgadhoepa
thoeythupoegaydhin a Awgadhan nungu thoeythupoegay karngemidhin,
Rebekana kalanu maythalayg aymaydhin.

22 Rebeka nabiya maythanu muynu koetha kazi. Nadh kay palay wagel
kazi moemoempa palay muynu nabiya pathowkampu, na kedha mulay-
dhin, ‘Ina mingu ngayapa kedha ngoedhal za aymoedhin?’ Kalanu nadh
Awgadhoepa yoewdhaydhin, a Awgadhan karngemidhin nanu woelmay.
23 Awgadh kedha mulaydhin, ‘Sepal ngibiya muynu ukasar koey lag.
Palay bangal nanga kazi mamoemoene wara bangal koey puridhoeralnga
a wara bangal mamu puridhoeralnga lawnga. Kuykuyg bangal apasipu
kuthaygoepa.’*
24-25 Nadh nanga palay kazi mamoemoedhin, nuy kuykuyg kazi waza
kulka gamul goengawlnga a koey gamu magadhalnga; kedha zoenguz
nungu nel Isaw.
26 Kuthayg nanga kazi madhin, nuy mina koey ridh nungu tukuypaw
pukukoenu nidhay. Kedha zoenguz nuy nel tharadhin Yakubu. Senawbi
thonara Isaka nuy siksti wathoelayg.

Isaw nungu mina za kasa yoewdhadhin

27 Palay koesimampu ngapa, nuy Isaw mura ngulayg asidhin bupaw aypa
lumayle. Nuydh kedha ubilmaypa koeyma ubinmeparu. A Yakubu nanga
nuy kasa lagal boedhiya zagethan meparu.
28 Isaka nuydh Isawan mina koeyma maman mayparu. Minguz kedha,
Isaw nuydh nanga ay gasaman Isaka ngaru purthan. A Rebeka kay maman
mayparu Yakubu.
29 Wara thonara Yakubu nanga aydu muythu miyay nanga Isaw sinubi
thonara mangiz aypu lumayngu. Nungu maytha mina ayginga.
30 Nuy kedha Yakubulpa, ‘Ngaw maytha ayginga, ngayapa sizi ngapa
moegina nginu kulka gamul ayngu pathar.’ Nuyn kedha zoenguz kedha
thoeraypa, Edom. Thanamudh kedha, kulka gamulnga.
31 Yakubu kuniya mulaydhin kedha, ‘Ngath kay ngibepa poeybaypa,
ngidh kay nanga ngayapa nginu kupay maypa ngoedhe kedha nge ngay
bangal nginu kuykuyg.’
32 Isaw kedha mulaydhin, ‘Wa miyay nanga, ngaw um amadhan, ngaw
maytha mina ayginga. Na kay ngaw senabi mina noemayn ngayapa za
miyay ayimpa.’
33 Yakubu kedha, ‘Wa, kulay ngayapa mina ya muli, ridha ya kedha,
ngidh bangal ngayapa kupay manine.’ Wa Isaw asidhin, a nuydh ya
woedhan aymoedhin, nungu kupay Yakubulpa poeybaypa.
34 Kalanu Yakubu aydu poeybadhin Isawan, kulka gamul aydu a kunaw
susun poeybadhin. Aygudaw kalanu nuy uzaraydhin. Sena nuydh Isaw
kedha yababiya nungu kupay sagul paladhin Yakubulpa.

26

Isaka Geranu meparu

1 Wara thonara nanga lak aygi asidhin kulay kay paypa Abraman
thonar midh nanga. Isaka nuy uzaraydhin Gerapa Abimelekoelpa, Pilistaw
mopakuykulnga.
2 (Thanamun kulba pawa kedha, aygi thonar na mangiz thana Aykup-
ithupa ay luman.) Kasa kay kedha aygi wath wagel, Awgadh kulay
mulaydhin Isakalpa kedha, ‘Aykupithupa bangal maygi, koew bangal
matha meparu nubi lagoenu, ngath ngibepa in seysithamar yawarpa.

* **25:23** *Kuykuyg ngaru apal kuthaygiya*: wara Romaniw Thusi 9.12 geth tidi.

3 ‘Koew bangal meparu, a ngay bangal ngibiya kalmel a ngaw woenab.
Ina kay ngath nubi lag mura ngibepa maypa a matha kedha nginu kaziw
kazipa. Ngath bal ngaw yawoedhayzinga nginu thathipa Abramalpa
ngoenanu mayparu.
4 Ngath bangal ngibepa poeybedhe mina koeygarsar kazil a thanamun
bangal kaziw kazil ngoedhe bangal kedha daparaw thithuyil midh nanga,
a ina bangal ngath nubi lag thanamulpa poeybane. Mura bangal lagal
ngayapa yoewdhemipu woenaboepa thanamulpa poeybaypa nginu kaziw
kazil midh nanga.
5 ‘Ngath bangal woenab ngibepa poeybane. Minguz kedha Abrama ngaw
yangukudul karngemipu a matha kedha ngaw sabiw yawoeydhayzinga
pathidhayginga.’
6 Isaka matha si Geranu meparu.
7 Nubepa nanga mabaygal nungu ipiw yapupoeybemipu nanga nuy
kedha umepu, ‘Na ngaw babath.’ Nuy balbayginga mulayginga kedha,
‘Sena na ngaw ipi.’ Minguz kedha nungu aka, mabaygoengu nungungu
umamathamoeyle, Rebekana may na mina thoeyaygi yoepkaz.
8 Isaka nuy si meparu moegina kuykuthalnga. Wara thonara Abimoelek
nuy mulupa nagaydhin nungu lagoengu a palay imamoedhin ubi sagulan.
9 Abimoelek wayadhin Isakalpa kedha, ‘A! Sena na ngaru nginu ipi.
Minguz ngi ngayapa kedha umepu, sena na nginu babath?’ Nuy kedha
kuniya mulaydhin, ‘Ngaw wakay thoemamay kedha, ngay nay nanga
balbayginga mulepa kedha, na ngaw ipi, ngoena bangal umamathamoene.’
10 Abimoelek kedha, ‘Sena ngidh za miyay aympa ngoeymulpa? Sena
zagethoeginga ngaw mabaygoepa nginu ipiya uthuypa. Minguz kedha,
nginu karum kuyk.’
11 Kalanu Abimoelek kedha mulaydhin mura mabaygiya paruya, ‘Ngadh
bangal nanga za gegeyadh aymoene Isakalpa a matha kedha nungu ipiya,
senawbi mabayg bangal umapa mathamoene.’
12 Wa, Isaka nuydh ay nagun uthudhin senawbi boeradharoenu, a
senabi wathoenu nanga ayboewdhaw thonara na gasamoedhin nuydh
ayde adhapa mamayidhin koeyma nungu uthuyzimaya, kedha zoenguz
Awgadhaw woenab waza nubiya kalmel.
13 Nuy matha kedha meparu kurusipa nuy koey aydeg zapulayg aymay-
dhin.
14 Nuy nanga mura zapulayg aymaydhin nanga, kawalayg, a mamuylayg,
a zagethaw maoebaygoelayg nanga, thana Pilistalgal uwan memayidhin
nubiya.
15 Thana kalanu ngukiw mayl mura gud mathamoeydhin; mura setha
kulba poemoeyzimayl, nungu thathiw Abraman zagethaw mabaygaw,
Abrama nanga matha danalayg meparu.

Abimoelek kalanu adhapa wayamoeydhin Isakan mabaygal thanamun lagoengu

16 Abimoelek kalanu kedha mulaydhin, ‘Isaka, ngidh bangal ina ngoey-
mun lag wanane, ngi mina koey puridharalnga; ngoey mamu mina
puridharalmayl lawnga.’
17 Wa, nuy Isaka kalanu adhapa miyaydhin. Nuy nubepa niyaylag
aymoedhin Geraraw padaw dhadha sakara. Nuy si meparu lak moegina
kuykuthalnga.
18 Nuydh lak ngukiw mayl pamamoeydhin, Abraman thonaraw poe-
moeyzimayl, Pilistalgaw gud mathamayzimayl Abraman umaw kaliya.

Isaka thana mayl lak kedha nelay thurimoeydhin nungu thathin sethabi mayl mi nelay tharaydhin.
19 Isakan zagethaw mabaygan may pamadhin padaw pasinu nanga imadhin.
20 Kasa kedha thana Geraraw mamuy danal poethay mabaygal ya pathukamoeydhin Isakan mamuy danal poethay mabaygiya kedha, ‘Ina ngoeymun nguki.’ Wa, Isaka nan kedha tharadhin, ‘Koey yaday nguki.’
21 Isakan mabaygan mamu a wara ngukiw may pamadhin. Thana Geralgal lak ya mulemidhin. Nuydh nan kedha tharadhin, ‘Koey Kaliya Thoerayl Nguki.’
22 Nuy sizi adhapa miyaydhin a wara may pamadhin. Thana wara yagigal. Wa, nuydh nan kedha tharadhin, ‘Ubipa Ngukiw May.’ Nuy kedha, ‘Mina kedha thonara kay Awgadhan ubipa mangu koew maypa nabi boeradharanu, a ngalpa bangal balbayginga kay nithamoene itha.’
23 Kalanu Isaka nungu kawamudh mamayidhin Biyasibapa.
24 Senabi kubilu Awgadh nubepa seysithamaydhin a kedha mulaydhin, ‘Ngay nginu thathiw Abraman Awgadh. Akan maygi, ngay ngibiya kalmel, a ngath poeyban woenab ngibepa a nginu kaziw kazil bangal mina koey goersar; minguz kedha, ngaw yawoedhan aymayzinga nginu thathipa, ngaw zagethaw mabayg Abrama.’
25 Isaka nuydh olta moeydhadhin senabi lagoenu Awgadhoepa thoeythupoegaypa a thawmaypa. Nuydh lag moeydhadhin a nungu zagethaw mabaygan wara kayn may pamadhin.

Isaka a Abimoelek urapu ubilnga

26 Kalanu Abimoelek Gerangu miyaydhin Isakalpa, nubiya kalmel nungu ukasar getha doegam mabayg wara Ayuzath nungu yangu mabayg a wara Pikol nungu koewbu kuyk.
27 Nuy Isaka kedha yapupoeybiz, ‘Ngitha mingu ngapa ngayapa imaypa. Ngitha waza ngayapa wati igalgal a ngitha ngoena ngur woeydhadhin ngithamun lagoengu?’
28 Thana kedha, ‘Ngoey ngulaygal Awgadh ngibiya kalmel, a ngoeymun wakaythoemamay kedha, ngalpa kay urapu ubinu yawadhay aympa ngalpaniya dhadhal. Ngoeymun ubi kedha, ngi gar kay muli ngoeymulpa mura ya muli.
29 Ngibepa ngoeymulpa gegeyadh zapa aymoeypa lawnga. Matha kedha ngoey midh nanga gegeyadh kuniya za aymoeyginga ngibepa. Ngoey ngibepa kapu pawan memayirngu, wara gegeyadhoeginga, ngi midh thonara nanga adhapa miyaydhin ngoeymulngu. Ina kasa koey kakal kedha, Awgadh ngibiya kalmel a nungu woenab.’
30 Isaka nuydh thanamulpa koey ay aymoedhin, a thana mura matha ngoedhagidh gasamoedhin senabi ay a nguki.
31 Wara bathaynga nanga thana mura yaynanob yawadhan aymoeydhin, a Isaka thanamuniya yawa thuray thana nanga kuniya mab kuykayman. Kalanu thana kapu igalgal.
32 Senawbi goeyginu Isakan zagethaw mabayg ngapa nubepa muliz kedha, ‘Ngalpa na may pamangu a nguki balbayginga mangu.’
33 Kalanu nuydh nan kedha tharadhin, Biyasiba. (Muynu aykap kedha, Mina Yawoedhayzinga.) Sena nadh kedha kuniya, senabi koey goegathan nanu nel gasamoedhin kedha Biyasiba.

Isawan wara goegathaw ipi sepal

34 Isakan ukasar kazi Isaw a Yakubu palay koesimadhin. Isaw nanga
poti wathoelayg nuydh ukasar yoepkaz niyaypa yoelpamoedhin; Ithalayg
palay. Wara ipiw nel Zudoeth, nanu thathi nel Beri, a wara nel Basemath,
nanu thathi nel Elon.
35 Palay palbi ipi nanga palay kasa mura igililnga gegeyadh mayparu
Isaka a Rebekalpa. Palay apu thathi dhiwagig.

27

Isaka woenab poeybadhin Yakubulpa

1 Isaka nuy nanga koey thathi aymaydhin nanga nuydh zapul moegina
yawaymoeypu, nuydh nungu garkaz kazi thuradhin Isawan a kedha
mulaydhin, 'Ngaw kazi!' Nuy kedha Isaw, 'Midh, ngay in.'
2 Kalanu nuy Isaka kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena iman a? Ngay koey
thathi, ngaw amadhan um.
3 Ngidh nginu gagay a thayak mamamar, uzar ngayapa kay tetel uruy ay
kay mathamar.
4 Ngayapa kay mina kapu mithal ay aymoene a kalanu kay ngayapa
manine. Aygudaw kalanu kay ngath ngibepa ngaw moeygoepa woenab
poeybaypa, wagel bangal ngaw kuth.'
5 Isaka nanga yadu umay Isawalpa, nadh Rebeka karngimir. Wa nuy gar
nanga Isaw aypu lumaypa mizin nanga
6 na Yakubulpa kedha mulaydhin, 'Ngath nginu thathiw yaday
karngemidha, nuy midh nanga umedha Isawalpa kedha,
7 "Ngayapa tetel uruy ngapa a giya kay palane. Aygudaw kaliya kay
ngath ngibepa woenab maypa Awgadhaw parunu, wagel kay ngaw kuth."
'
8 Na kedha Rebeka, 'Ngoezu kazi ngayapa karngemir ngay midh kay na
mulepa
9 Kedha uzar setha ngalpan nanil, ngoebalpa seyzi ngapa ukasar kayn
koey ngabi mamamar; ngath kay giya palimpa dhuray mithal ayde nginu
thathipa, nubepa mina ayde.
10 Ngidh kay kalanu nubepa muypa agepa. Ayngu kalanu nuydh ngibepa
woenab poeybaypa, wagel nungu kuth.'
11 Nuy kedha Yakubu nungu apupa, 'Ngi ngulayg kedha Isaw koey gamu
magadhalnga a ngay gamu magadhoegig.
12 Wara kedha, ngaw thathin nanga kay nanga gamu thoeraypa nuy kay
ngulayg oesipa a sena kay kakal ngaw karum poelay nubepa, a ngath kay
mura wati za ngayapa thuraypa, woenab lawnga.'
13 Nungu apu kedha, 'Mi wati pawa ngibepa, kay ngapa ngayapa, nguzu
kazi kasa aymar ngay ngibepa midh nanga mulema, uzar sepal ngapa nani
mamamar.'
14 Wa, nuy gar uzariz gasamoeman a nabepa mamaman. Nadh kalanu
giya paliman kedha Isakalpa mi giya palay koey ubilnga.
15 Isawan kapu rugal nabiya mer lagoenu muynu. Kalanu nadh sethabi
rugal Yakubulpa mamayin ubamoeypa.
16 Nadh nubiya tetel uruy goengawl nungu gethiya a muduliya wara
mura gamu magadhoegimiya.
17 Kalanu nadh nubepa madhul a kunaw susul kusuman.
18 Kalanu Yakubu uzariz nungu thathipa, a kedha mulaydhin, 'Bab!'
Nuy Isaka kuniya, 'Miyay, ngi nga ngipelngu?'

19 Yakubu kedha, ‘In ngay nginu kuykuyg garkaz kazi Isaw; ngath
nginu ubilnga aymoenu. Igi thanur aygudoepa. Ayde itha ngath ngapa
kusumoenu. Nuydh kay ngidh ngayapa woenab poeybaypa.’
20 Isaka nuy kedha, ‘Ngidh midh paru mina sobaginga gasaman ngaw
kazi?’
Yakubu kedha, ‘Awgadhan ngoena ibupuydhanu sobaginga
gasamoeypa.’
21 Isaka kedha Yakubulpa, ‘Aya ngapa gar amadhan thami nuy kay ngath
ngin gamu thuraypa. Nuy ngi mina Isaw a?’
22 Yakubu amadhan thamiz nungu thathipa, nuy nungu thathi kedha,
‘Nginu yangu wakay Yakubun yangu wakay, kasa kay kedha nginu geth
Isawan geth.’
23 Isaka Yakubun ngurpayginga, minguz kedha nungu geth gamu
moegadhalnga, kedha Isawan midh nanga. Nuydh kay wagel kay woenab
Yakubulpa maypa.
24 Nuy lak mamu yapupoeybaydhin, ‘Ngi mina ngaw kuykuyg garkaz
kazi a?’
Nuy kuniya, ‘Wa, ngay mina nginu kuykuyg garkaz kazi.’
25 Isaka kedha, ‘Ngayapa ukamay ay madhu ngapa, ngath kay na aygud
muwasipa ngath kay ngibepa maypa woenab.’ Yakubu nubepa ayde
kusuman kalmel umal nguki.
26 Kalanu nungu thathi nubepa kedha mulaydhin, ‘Ngapa amadhan
thami a ngoena gud thapamar ngaw kazi.’
27 Yakubu nanga nubepa amadhan thamiz nanga guda thapamoeypa,
Isaw nungu rugaw ganu madhin, kalanu Isaka woenab Yakubulpa
poeybaydhin. Nuy Isaka kedha yangukudu ya madhin nungu kazipa,
‘Ina nabi kapu ganu ngoedhe bupaw ganu
Awgadhaw woenab ngalaga nanga.
28 Awgadhan kay dhibag woeyaypa daparngu,
senabi boeradhar nuy bangal kay aydenga.
Nginu kun a umal nguki ngaru bangal koeyza.
29 Mura lagal a mabaygal apasimoeypu ngibepa.
Ngi bangal thanamuniya gimal
a nginu buway matha kedha
nginu apuwaw kaziw kazil bangal ngibepa apasimoeypu,
a thana senaw ngaya nanga ngin wati bag thoeyaypa,
senawbi wati za bangal thanamuniya woenaripu.
A setha ngaya nanga ngibepa
kapu yangukudu ya umamoeypa a kapu woenab ngibepa,
wa, matha kedha woenab thanamuniya kalmel.’

Isaw yoewdhiz Isakalpa woenaboepa

30 Isaka nuydh woenab Yakubulpa poeyban. Mun nangasin nuy Yakubu
sizi uzariz, Isaw gar mangaydhin aypu lumayzimayngu.
31 Nuydh Isaw lak kedha mina kapu mithal madhul aymoeyn, kalanu
nungu thathipa mamayin. Nuy kedha mulaydhin, ‘Bab! Igi thanur
aygudoepa itha ngath ngapa kusuman na kay ngidh kalanu ngayapa
woenab poeybaypa.’
32 Isaka nuy kedha yapupoeybiz, ‘Ngi nga?’
Nuy kuniya mulaydhin kedha, ‘In ngay nginu kuykuyg garkaz kazi Isaw.’
Nuy Isaka madhu pamiz, mamu mina koeyma gar lupan.

33 Nuy kedha mulaydhin, ‘In kulay nga mangema, a ngi nga nge, ngayapa
kulay ngadh ayde kusumoenu? Ngay purathima, ngath ngaw moeygoepa
woenab nubepa manu, sena nungu za pamoeygoepa.’
34 Nuydh nanga Isaw karngemin, nungu mamu kasa may mina koey
gimiya umay kedha, ‘Ngayapa gar mar nginungu woenab, Bab!’
35 Nuy thathi kedha, ‘Nginu tukuyap in kulay mangema ngoena
ngoelkanu. Nuydh gasamoenu nginu woenab.’
36 Isaw kedha, ‘Ina nungu ngayapa ukasar thonaralnga aymiz kedha
sagul poelay kedha zoenguz nungu nel Yakubu, nuydh ngaw mina za
madhin, ngaw kuykuy kaziw kupay, ina mamu a woenab! Na kay ngidh
moegina kuniya thoeyayginga ngayapa?’
37 Isaka kedha, ‘Ngath nuyn muwasinu, kuykulnga aymoenu ngibiya. A
ngath mura nungu tukuypal nungu zagethaw mabaygal aymoenu, a ngath
nubepa kun a umal nguki mamamoenu. Ngay kedha thonara zagig ngibepa
ngaw kazi.’
38 Isaw matha umay nungu thathipa kedha, ‘Ngibiya sey kedha urapun
mayginga, ngayapa gar lak kedha woenab mar ngaw Bab.’ Kalanu gar
nuydh Isaw koey may puydhan.
39 Isaka nubepa kedha mulaydhin,
‘Ngibepa wara dhibagoepa
nginu boeradharanu pudhaypa lawnga,
a ngibepa boeradhaw aypa gasamoeypa lawnga.
40 Ngi a nginu buway bangal gegeyadh niparuy,
a nginu kuyay thurik ngaru nginu gethaw rug.
A ngi bangal nginu kuythaygaw zagethaw mabayg aymoene.
Kasa kay kedha ngitha bangal a kuniya nanga,
ngitha bangal guythuyane nginu tukuypaw danal poethay.’

Yakubu gamu zilmaydhin Isawalngu

41 Isaw nuy yagiyasidhin Yakubulpa, kedha zoenguz kedha Isaka woenab
poeybadhin Yakubulpa. Isaw nungu wakay thoemamay kedha, ngaw
thathiw um amadhan, ngath bangal Yakubun uma mathamoene.
42-43 Rebeka nadh nanga gasamoedhin Isawan wakay thoemamay midh
nanga, Yakubulpa uma mathamoeypa nadh Yakubu yadu thuradhin. Na
kedha nubepa, ‘Ngidh kay ina aymar nguzu yangukudu, nginu tukuypoepa
kedha, nuydh ngin uma mathamoene bangal. Uzar kedha thonara nginu
wadhumalpa Leyboenalpa, nuy sey Arananu.
44-45 Sew bangal meparu moegina kuykuthalnga, nginu wadhumiya,
mamu bangal nginu tukuypaw ngoenakap moegina gabu asine, a nginungu
bangal yakanuridhe kedha, ngidh nubepa miza aymoedhin. Kalanu bangal
ngath ngibepa mabayg wayane, ngapa kuniya maypa. Mingu ngath ngoezu
kazi kalmel guythuyamoene.’

Isaka wayadhin Yakubun Leyboenalpa

46 A war na mulaydhin Isakalpa, ‘Nguzu gamu kawbasin Isawan
war lagaw ipingu. Yakubu bangal nanga lak Ithaythaw ngoewakaziya
garwoeydhamidhe, ngay kasa um miyay.’

28

Isaka kalanu Yakubun wayadhin nungu amana baban lagoepa

1 Isaka kalanu Yakubun thuradhin. Nuy nanga si mangaydhin Isaka
ayawal madhin nuyn. Kalanu kedha mulaydhin, ‘Maygi ngidh ipi gasaman
koezi Kananaw yoepkazingu.
2 Uzar nginu amana baban lagoepa, Bethwelan lagoepa, Mesopoet-
aymiyanu. Soeyzi bangal ngidh ipi yoelpane nginu wadhumaw Leyboenan
yoepkaz kazingu.
3 Awgadh Adhapudhay Kuykulnga poeybane nungu woenab nginu
niyaypa yoelpay thonara a matha ngibepa koeyma kazil bangal. Minguz
kedha ngi bangal koeygarsar lagoepa thathi.
4 A nungu woenab bangal nginu kaziw kaziya, Abramalpa midh nanga
nuydh woenab poeybadhin, a ngidh bangal mura ina aykuyk manine
in nabi boeradhoeranu a in ngalaga mepa, a Awgadhan midh nanga
Abramalpa poeybadhin.’
5 Isaka Yakubun wayadhin Mesopoetaymiyapa, thanamun Araman
buwaypa, Leyboenalpa Bethwelan garkaz kazi. Nuy Leyboen waza
palamun Yakubuwom Isawom amana babath. Nuy kedha mulaydhin,
‘Ngidh nginu wadhumaw kaziya niyaypa yoelapidhe.’

Isaw wara ipi gasamoedhin

6-8 Isaka nanga Yakubulpa woenab poeybadhin nanga nuydh nuyn
lawnga madhin Kananaw yoepkazingu, kalanu nuyn wayadhin Mesopo-
etaymiyalpa ipiya lumaypa. Isaw nuydh nanga thanamun apthathkaziw
buwaylthoeyay na imadhin, nubepa mura kakal aymoeydhin kedha,
Yakubu nuy kurusipagaydhin apu thathiw ubilnga. Nuy Isaw ngulayg
asidhin kedha, nungu thathiw ubigig Kananaw yoepkazingu.
9 Nuy kalanu Ismeylapa uzaraydhin, Abraman kazi. Kalanu nuydh
Ismeylan yoepkaz kaziya niyaypa yoelpaydhin, nanu nel Mayalath,
Nebayothoen tukuyap.

Yakubun piki Betheloenu

10 Yakubu pathiz Biyasibangu uzaraydhin Aranoepa kuniya.
11 Goeyga na pudhaydhin nanga nuy balbayginga boeradharoenu pud-
haydhin a nungu uthuy si, nungu guzi kula.
12 Senawbi kubilu nuydh pikin thayar kedha, nuydh imadhin na koeyza
dhayab sir apaz gimanoeka kurusipa sipa daparpa sithaki thamemir,
angelal mulupa kadaypa.*
13 Nubiya pasinu sir Kuykulnga, nuy kedha mulaydhin, ‘Ngay nginu
thathiw Abraman Awgadh, a Isakan Awgadh. Ngath bangal poeybane
ngibepa a nginu kaziw kazipa in nubi lag ngi ngalaga uthuy yuwipa.
14 Thana bangal gethatidaygi koeygarsar matha kedha buthul mi koey-
garsar nanga. Thana bangal koezi adhapa kupar palepu, mura wad
wadgoepa nubi gugu ubidh thoeyayzimaynu. Kalanu mabaygan mura
woenab lumaypa ngayapa, ngath mi woenab nanga ngithamulpa poeyban.
15 ‘Ina bangal ngoenanu mayparu ngay bangal ngibiya kalmel danal
pathaypa, ngi bangal kasa ngalagiya, ngath bangal ngin ngaru kuniya
gasampu nubi lagoepa. Ngayapa ngibepa kasa woenaypa lawnga, kurusipa
bangal ngath mura kuyku nidhane ngaw yawoeydhayzinga.’
16 Yakubu danpaliz. Nuy kedha, ‘Kuykulnga kay! Ngay koerawayg kedha
nuy kay nubi loegoenu.’
17 Nungu aka mina koeyza. Nuy kedha, ‘In mi lag? In sikedh Awgadhaw
lag pasagud daparpa.’

---

* **28:12** *Angelal mulupa kadaypa*: wara Yoewane 1.51 geth tidi.

18 War bathaynga Yakubu mina inuriya danpaliz. Nuydh senabi kula
manin, nuy mi kulanu guzi wazir nanga, nuydh nan kakal wanan
wakay thoeyaypa a ngoenanumaypa. Kalanu nuydh kapu mina idi pay
yoewdhadhin senabi kulaya gimiya, adhapa thamaypa Awgadhoepa.
19 Nuydh nan senabi lag kedha tharan Bethel.† Senabi thonara kulay
goegath meparu nel Luz.
20 Kalanu Yakubu Awgadhoepa mulaydhin kedha, 'Ngi bangal nanga
ngaybiya kalmel danal poethaypa ngaw mabanu, a ayde, doemawakul
ngayapa nanga mamayine a
21 ngay bangal nanga balbayginga ngaw thathipa kuniya tidedhe, wa
ngi bangal ngaw Awgadh, a ngath bangal matha ngin thawmayparu koezi
kayboengu.
22 'In nubi kula ngoenanu maypa ngath nanga wanadhin bangal nginu
thawmay lag a ngath bangal ngibepa balbayginga moegina mayparu mura
zangu, ngidh bangal nanga ngayapa kusumpu. Mura ngaw ten zapungu
nanga, ngath balbayginga mayparu nginu urapun za ngibepa.'

29

Yakubu mangaydhin Labanoen lagoenu

1 Yakubu nuy nungu mabanu matha woelmay, a nuy woelmay sager
doegampa lagoepa.
2 Gumi nuy nubepa ngukiw may mangaydhin a mamuyl sike pasiya apiya
poelemar wadhwadhgam. Setha thana mamuyl koezi nabi mayngu nguki
poeybayngu, ina kay kula gudpuday lagoenu nabiya.
3 Thana mamuyl garwoeydhamiz sipa. Thana danal poethay mabaygan
senabi koey kula adhapa manin a ngukin poeybiz thana mamuyl. Kalanu
thana lak nan kula balbaman nanu woenay lagoenu.
4 Yakubu nuy yapupoeybiz thanamulpa mamuy danal poethay mabay-
goepa kedha, 'Ngitha ngalagaw lagalgal.'
Thana kedha mulaydhin kuniya, 'Ngoey Aranalgal.'
5 Yakubu lak yapupoeybiz kedha, 'Ngitha Nayon kazi Leyboenoelngu
ngulaygal?'
Thana kedha, 'Wa ngoey ngulaygal.'
6 Kalanu Yakubu yapupoeybiz kedha, 'Nuy Leyboen matha ngoedhagidh
a?'
Thana kedha, 'Wa, nuy balbayginga. Kedha nagi, sena boey ulaypa
nungu kazi Reysoel, nungu mamuylayg.'
7 Yakubu kedha, 'Ina goeyga mina koeyza, a thonar kay matha lawnga
mamuypa muythoeyaypa. Ngitha thana mingu kasa nay ngukin poeybiz,
a lak kuniya nay mamayin thanamun aygudaw lagoepa?'
8 Thana nubepa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngoeymulpa kedha ay-
moeypa lawnga. Kurusipa kay manin mura mamuyl mangemipa a kula
kay adhapa thoemaypa kay, mamuypa ngukiw poeybaypa.'
9 Nuy nanga Yakubu yadu umay thanamulpa nanga Reysoel senabi
thonara mangiz mamuylayg, thanamuniya si.
10 Yakubu nanga Reysoelana iman nungu wadhuman mamuylayg, nuy
uzariz a kula mayngu adhapa thaman a ngukin poeybaydhin nungu
wadhuwaman mamuyl.
11 Kalanu nuydh nan gudthapaman a mamu mayl ikan gasaman.

† **28:19** Aykap muynu kedha, Awgadhaw lag.

12 Nuy kedha nabepa, ‘Ngay nginu thathiw buway mabayg Rebekana
kazi.’ Na kalanu zilamiz nanu thathipa mulaypa.
13 Nuydh nanga mi thonara karngemidhin nungu wadhumaw Yakubun
ya nanga nuy Leyboen mamu gar kasa woeynaydhin Yakubuniya a mamu
gud thapaman a kalanu nuydh Yakubun lagoepa madhin. Kalanu Yakubu
Leyboenan mura yadu thuran zapul midh paru aymoeydhin.
14-15 Leyboen kedha mulaydhin, ‘Wa, se mina, ngi ngaw gamu kulkaw
mabayg.’ Wa, Yakubu matha puzir Leyboeniya urapun moelpal na
yabaythayadhin nanga.

Yakubu Leyboenalpa zagethan miyaydhin Reysoelom, Leyom modhabipa

Leyboen Yakubulpa kedha, ‘Ngibepa kasa zagethoepa lawnga, kasa kulka
a buway doegumuya, nginu mi modhabipa ubi?’
16 Leyboenan ukasar yoepkaz kazi, kuykuyg Leya a kuthayg Reysoel.
17 Leya* na mina kapu purkalnga, kasa kay kedha Reysoelb*† nanga
adhapudhay ruwaypa kapu yoepkaz.
18 Yakubu nungu Reysoelapa ubi. Nuy kedha, ‘Ngay bangal ngibepa
seben wathoepa zagethan meparu ngidh kay nanga ngayapa pawoeyaypa
Reysoelaniya garwoeydhamoeypa.’
19 Leyboen kedha, ‘Ngath bangal sike nan ngibepa manine, ngi ngayapa
matha ngoedhagidh wara mabay midh nanga, koew ngaybiya yawpugi.’
20 Wa, Yakubu seben wathoepa zagethan miyaydhin nubepa Reysoelapa
gasamoeypa. Sizi pawpa zageth nungu moegina kuykuthalnga kasa kay
kedha sethabi koeygarsar goeygil thana nubepa ngoedhe kedha goeygil
moenarimayl wanaydhin. Minguz kedha, nungu ubi waza nabepa.
21 Nuy kedha Yakubu Leyboenalpa, ‘Ina thonar gasaman niyaypa
yoelpaypa.’
22 Wa, Kalanu Leyboen niyaypa yoelpay ay aymoedhin, mura igalgal a
mabaygal thuraydhin.
23 Kasa kedha senabi kubilu nanga Reysoel lawnga nge, nuydh mamu
Leyana Yakubulpa madhin a Yakubun uthuy mamu ngedh Leyaniya
24 Leyboen nungu zagethaw yoepkaz Zilpana poeybaydhin Leyalpa nanu
geth mabayg.
25 Kurusipa war boethaynga Yakubu ngulayg asin kedha, sena Leya
nubiya uthuy yoewnan. Nuy kalanu uzariz Leyboenalpa muliz kedha,
‘Ngidh mingu ngayapa kedha ayman? Ngay ngibepa seben wathoelnga
miyaydhin Reysoelapa gasamoeypa. Ngidh minguz ngayapa sagul poelay
aympa?’
26 Leyboen nubepa kuniya muliz kedha, ‘Ina koew pawa kedha lawnga
kuthayg kulay niyaypa yoelpaypa; mamu kuykuyg kulay a kuthayg wagel
kay.
27 Mamu nubi wiki ugar yabay thoeyaypa nubi Leyana niyaypa yoelpay
kalmel niyay, ngath kay Reysoelana poeybaypa ngibepa, ngidh kay kalanu
nanga war seben wathoepa ngayapa zagethan mepa.’
28 Yakubu senawbi ubilmaya Leyboenan asidhin, senawbi wiki nanga
yabay thayadhin Leyboen nuydh poeybadhin Reysoelana Yakubulpa ipi.
29 Leyboen nungu zagethaw yoepkaz Bila Reysoelapa nanu geth mabayg.
30 Yakubu nuy Reysoelaniya niyaypa yoelpaydhin, nungu nabepa ubi
mina koeyza Leya mamu mina lawnga. Kalanu nuydh lak zagethan
miyaydhin Leyboenalpa wara seben wathoepa.

---

* **29:17** *Leya*: aykap ngoedhe kedha nge, gamu koewba asin a ngoenakap kikir. † **29:17** *Reysoel*: aykap ngoedhe kedha nge, yoepkaz mamuy.

Kazi danadhadhin Yakubulpa

31 Awgadhan nanga imadhin kedha Leyana moegina ubilnga yawaypu
Reysoelaniya, nuydh balbayg paladhin Leyalpa kazipa. Reysoel nanga na
ngaru kazigig.
32 Wa, na Leya maythalayg aymaydhin a garkaz kazi madhin. Na kedha
mulaydhin, 'Awgadhan nguzu ngoenakap kikir imadhin. Nuydh kalanu
ngoena ubilnga imane, nguzu alayn.' Nadh kedha zoenguz nanu kazi
Rewbenan‡ tharadhin.
33 *Na kalanu lak maythalayg aymaydhin a wara garkaz kazi madhin.
Na kedha, 'Awgadhan ngayapa in kazi manu. Minguz kedha, nuydh
karngemidhin kedha, ngoena waza mamu ubilnga imayginga.' Nadh
kedha zoenguz kazi nel tharadhin Simiyon§.
34 Naka lak mamu maythalayg aymaydhin a kazi madhin, lak garkaz
kazi. Na kedha, 'Wa, ngath nguzu alaypa mamayin thoeri garkaz kazi. Nuy
bangal mina kay ngayapa papudhedhe adhapa mayginga.' Nadh kedha
zoenguz nel tharadhin Lebi*.
35 Na kalanu lak maythalayg aymaydhin a kazi madhin garkaz. Na kedha,
'Ngath kay senaw Awgadh thawmaypa.' Nadh kedha zoenguz kazi nel
tharadhin Zudha†. Na kalanu kazigig gasamayg asidhin.

30

Reysoelana kazil

1 Reysoel wara kazi mayginga Yakubulpa, na Reysoel daniya bal
pudhaydhin nanu tukuypangu Leyalngu, Yakubulpa kedha mulaydhin,
'Ngayapa kazi mar nguzungu kasa umangu.'
2 Yakubu mina kaliya yoewipa, kedha kay muliz nabepa, 'Ngayapa Aw-
gadhaw buthapa maypa lawnga, matha nuydh ngin kazingu gasamoeyle
panidhaypa, sena ngaru Awgadh.'
3 Na kedha Reysoel, 'Wa, ngoezu zagethaw yoepkaz ina Bila. Ngidh
nabiya uthuy yoewnar. Na kay nadh ngayapa kazi gasampa. Na bangal
ngay kedha zapuya apu aymidhe, kuyk Bila.'
4 Kalanu nadh Bilana nubepa a nuy nabiya uthuy yoewnadhin.
5 Bila Kalanu maythalayg aymaydhin a kazi madhin Yakubulpa garkaz.
6 Na Reysoel kedha mulaydhin, 'Awgadhan nguzu doegamuya zoeyzi-
noeydhayngu. Nuydh nguzu thoeythupoegay karngemingu a in ngayapa
garkaz kazi mangu.' Nadh kedha zoenguz nel tharadhin Dan.*
7 Bilan kalanu lak maythalayg aymaydhin, a kazi madhin lak garkaz kazi.
8 Reysoel kedha, 'Ngay mina koeyma ngaw tukuypoepa silamaypa
miyayngu, kasa kay kedha ngath mura mangu.' Kedha zoenguz nadh kazi
kedha nel tharadhin Napathoelay.†
9 *Na nanga Leya ngulayg asidhin kedha, nabepa lak kazipa lawnga,
nadh Zilpa Yakubulpa madhin ipi, nanu zagethaw yoepkaz.
10 Kalanu Zilpa kazi madhin Yakubulpa, garkaz kazi.
11 Leya kedha mulaydhin, 'Ngayapa kapu woenab.' Nadh nel tharadhin
Gad.‡
12 *Zilpa mamu lak garkaz kazi madhin.

---

‡ **29:32** *Rewbenan*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. § **29:33** *Simiyon*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. * **29:34** *Lebi*: aykap ngoedhe kedha nge, papudhedhe. † **29:35** *Zudha*: aykap ngoedhe kedha nge, thawmaypa. * **30:6** *Dan*: aykap ngoedhe kedha nge, minamay mabayg ngaw doegamuya ayman. † **30:8** *Napathoelay*: aykap ngoedhe kedha, silamay. ‡ **30:11** *Gad*: aykap ngoedhe kedha nge, kapu woenab.

13 Leya kedha mulaydhin, ‘Nguzu dhiwa mina koeyza, yoepkazin bangal
ngoena kedha thoeraypa, dhiwaw yoepkaz.’ Nadh kedha zoenguz nuyn
kedha tharadhin Aser.§

Leyana kaziw gasamayzi ay

14 *Ayboewdhaw thonar nanga gasamoedhin Leyana garkaz kazi Rewben
uzaraydhin. Nuydh imadhin bokadh koewsal. Kalanu nuydh nungu
apupa, Leyalpa madhin. Nanu tukuyap Reysoel nadh na imadhin nanga
sethabi puy koewsal, nanu kasa bag woer wayaydhin sepa puy koewsapa
kedha, ‘ngayapa gar ngapa seyzi nginu kaziw ayngu mar.’
15 Leya kedha kuniya mulaydhin, ‘Sena matha ngoedhagidh lawnga
kedha ngidh nguzu alay mamu adhapa madhin nguzungu a kedha thonar
ngidh mamu nguzu kaziw aypa adhapa maypa umepa.’ Reysoel kedha
mulaydhin, ‘Ngidh kay nanga ngayapa nginu kaziw ayngu maypa, wa ngi
kay kalanu ngoeban alayniya uthuy kaybaw kubilu.’*
16 Yakubu nanga ngapa kuniya zagethaw lagoengu nanga mangiz kutapa,
Leya nubepa adhapadhan kedha muliz, ‘Ngi kay ngaybiya kubilu, minguz
kedha ngath modhabiya manu nguzu kaziw ayngu Reysoelapa.’ Wa
Yakubun uthuy nabiya senabi kubilu.
17 Awgadhan karngemidhin Leyana yoewdhay, na kalanu maythalayg
aymaydhin a kazi madhin garkaz. Sena nanu garkaz kazi payb mura.
18 Leya kedha mulaydhin, ‘Awgadhan ngayapa kuniya nguzu modhabiya
mangu. Minguz kedha ngath ngoezu zagethaw yoepkaz poeybangu nguzu
alaypa ipi.’ Nadh kalanu nanu kazi nel tharadhin Isaka.†
19 *Kalanu Leya lak maythalayg aymaydhin a garkaz kazi madhin
Yakubulpa sikis garkaz kazil mura.
20 Na kedha mulaydhin, ‘Awgadhan ngayapa mina kapu sibawanay
aymoeyngu. Nguzu alayn bangal ngoena balbayginga ayawal manine,
minguz kedha ngath nubepa sikis mura garkaz kazil kazi mamayingu.’
Nadh kedha zoenguz kazi kedha tharadhin Zeboelon.‡
21 *Lak nanga wagelkun mamu nge yoepkaz kazi nadh nel tharadhin
Dina.
22 Awgadhan ngoenanu madhin Reysoelapa a nuydh nanu thoeythupoe-
gay kuniya tidaydhin.
23 Na kalanu maythalayg aymaydhin, a garkaz kazi madhin. Na kedha
mulaydhin, ‘Awgadhan nguzu azir adhapa madhin, nuydh ngayapa in kazi
madhin,
24 Awgadhan bangal ngayapa wara garkaz manine.’ Nuy waza nanu
kulay kazi, nadh nuyn nel tharadhin, Yoewsepa.§

Yakubun ubi kedha nuydh nungu lagoepa kuniya

25 Yoewsepan kazimay kaliya nanga Yakubu kedha mulaydhin Leyboe-
nalpa, ‘Ngoena pawayar, ngay gar bangal ngaw lagoepa kuniya tidedhe.
26 Setha ngaw ipi-kazil ngapa ngath nanga nginu zagethan gasamoeyd-
hin. Ngath gar thana kuniya yoelpemine ngaybiya. Ngi ngulayg kedha,
ngay ngibepa midh matha ngoedhagidh zagethan miyaydhin.’

---

§ **30:13** *Aser*: aykap muynu kedha *dhiw*: * **30:15** *Mandreykal*: thanamun mina yoepathamay kedha, sethabi puy koewsal, matha ngoedhagidh ipipa balbayg poelaypa kazipa gasamaypa. † **30:18** *Isaka*: aykap ngoedhe kedha nge *modhabiya marngu mabaygoepa*. ‡ **30:20** *Zeboelon*: aykap ngoedhe kedha nge, kozan. § **30:24** *Yoewsepa*: aykap ngoedhe kedha nge, lak wara poeybane bangal, wara kazi.

27 Leyboen kuniya mulaydhin kedha, ‘Ngay gar mamu kedha mulepa,
ngay ngurpaydhin kedha ngaw guguwam zapungu, Awgadhan nanga
ngayapa woenab madhin kuyk ngi.
28 Nginu ubi mi modhabipa nelay tari, ngath kay ngibepa modhabiya
mamayipa.’
29 Yakubu kuniya mulaydhin, ‘Ngi ngulayg ngay ngibepa midh zagethan
miyaydhin, a mura nginu mamuyl ngath midh danal pathepu.
30 Ngibepa waza kulay kasa moegina ngay nanga ngapa mangaydhin
ngath kay koesimoedhin, Awgadhan kalanu ngibepa woenab poeybarngu
ngay bangal kasa ngalagiya nginu zagethaw lagiya. Ina ngaw thonar
gasaman noegaypa ngaw ubilmaypa.’
31 Leyboen kuniya mulaydhin, ‘Ngath kay ngibepa miyay modhabiya
maypa?’ Yakubu kedha, ‘Ngaw ubiginga modhabipa. Ngath bangal matha
danal pathepu nginu mamuyl ina ngaw kasa wakaythoemamay nginu
nanga ubi.
32 Ngath mamu mura nginu mamuyl zoeyzinoeydhemipa kayib, a
adhamulaypa kay kubikub kazi mamuyl, a minaralmayl kazi nanil, setha
kay mura ngaw ubi kedha. Thana kalanu ngaw uruyl modhabipa.
33 Sey boey kalaw goeygil ngidh bangal imaypu kay kedha ngay mi
balbaygi mabayg, ngidh bangal nanga ngaw modhabipa imaypa med-
hedhe. Ngidh bangal nanga matha kubikubimayl a minaralmayl imaypa
ngaybiya, wa balbayginga. Ngidh na nanga wara gamul mamuy lawnga
nani ngaybiya imane nanga. Wa, ngi ngulayg asin kedha ngath kedha uruy
nginungu purunu wardhamoeyngu.’
34 Leyboen kedha, ‘Wa, ngaw ubi ngoeba kedha aymoene nginu ubilnga
midh nanga.’
35 Kasa kedha Leyboen sethabi goeyginu mura minaralmayl garkaz a
yoepkaz nanil lak adhapa thamayidhin, a kubikub mamuyl kalanu nuydh
nungu garkaz kazil thurimoeydhin thanamuniya kedha nani a mamuy
danal poethaypa wanadhin.
36 Kalanu thana adhapa memayidhin Yakubulngu, kalmel thanamuniya
yoepkaz a garkaz nanil a mamuyl. Thana thoeri goeygilnga mab uzaryd-
hin nungungu. Yakubu nuydh kasa ngedh Leyboenan woenayzimayl danal
pathepu uruyl.

Yakubun uruyl midh paru koeygarsar aymoeydhin

37 Kalanu Yakubu nuydh maludh gamul thamal gasamoeydhin a puyngu
piya moegina adhapakadhaman nubiya puyngu waniz. Matha goerab
gamulmayl minaral waniz.
38 Nuydh Yakubu thana thamal kalanu naniya parunu wanaydhin
thanamun nguki woeni lagoenu. Nuy thana thamal sitha wanaydhin
thanamulpa kazipa thana nanga ngapa ngukiw woenipa.
39 Thana nanga nanil sike puy thamiya sagulsir paruya thana kazil
mamayir mina kedha gamulmayl setha minaral puy thamal midh nanga.
Nungu wakaythamamay a ubi kedha.
40 Wa, nuydh Yakubu kedha aymoeydhin nanipa. Mamuyl wara
dagamoenu nuydh wanaydhin. Wara nungu wakaythoemamay kedha, nuy
thana Leyboenan mamuypa parul thoeyaymoeydhin, setha mi kubikub
a minaralmayl Leyboen adhapa thamayidhin a setha mi mamuyl nanga
Yakubuniya thana goerab gamulmayl kasa kay kedha thanamun kazil
mamu kubikubilmayl nge. Wa, sethabi uruy kazil kubikubimayl a minaral-
mayl nuydh kalanu dhadh mamayidhin nubepa Leyboenan uruyngu.

41 Kurusipa Leyboenan mamuy amadhan goegadhasi a Yakubun mura
mina mamuyl kedha zoenguz kedha thana nanga mina balbaygi uruyl
kazipa gasamoeypa nanga Yakubu nuydh thana puy thamal thanamu-
niya parunu wanay ngukiw woeniw lagoenu. Lak thana sithaki kazin
puremipa.
42 Nuydh goegadh uruypa kedha mayginga a thanamun kazil nanga
Leyboenalpa.
43 Yakubu kedha doegamuya balbaygoesidhin. Nuy koeyma mamuyl a
nanil a zagethaw mabaygal a kamelal a donkil gasamoeydhin.

31

Yakubu a nungu ipi kazil pathamoeydhin gumi Leyboenoelngu

1 Kalanu Yakubu karngemidhin kedha, Leyboenan garkaz kazin nuyn
Yakubun koeliya thoeraypa kedha, 'Yakubu, mura ngalpan thathiw zapul
kusumoedhin. Nuy koey aydeg zapulayg aymiz, nungu luman lawnga
Yakubun, setha mura muwaw zapul ngalpan thathiw zapul nuydh
kusumadhin.' Wa, nuydh Yakubu karngemidhin thanamun adhiya thoeray
ya.
2 Senawbi thonara nuydh lak imadhin kedha, Leyboen nungu ira,
igalgagasidhin, nuy kulay mi igalayg nanga nungu irapa.
3 Kalanu Awgadh mulaydhin nubepa Yakubulpa kedha, 'Yakubu, ngi
ngaru kuniya nginu thathiw thathiw lagoepa, nginu buwaypa. Ngi akan
maygi, kedha zoenguz kedha, ngay bangal ngibiya kalmel mura thonara
koeygarsar.'
4 Kalanu Yakubu ya madhin Reysoelaw Leyaw mulipa, nungu ukasar
ipipa kedha, 'Ngalpa bal setha garwoeydhamoeyne, ngaw mamuyl ngalaga
nanga.'
5 Palay nubiya mangemoedhin nanga, nuy kedha, 'Ngath iman kedha
ngipen thathi, ngayapa war paru thabukiriw paru aymiz, lak mina igalgaw
paru lawnga nge. Kasa kay kedha, ngaw thathiw Awgadhan ngoena danal
poethaypa.
6 Ngipel kalmel ngulayg kedha, ngay mina koey zageth aymoedhin
ngipen thathipa,
7 kasa nuydh ngaw senawbi mina kapu zageth imayginga, nuydh ngoena
ngalkadhin nuydh ngalben bokadhzoengu yawoeydhamoeyzinga patid-
hadhin ten thonaralnga. Kasa kay kedha Awgadhan ngoena wardhadhin
nungungu ngayapa zangu aymoeyle.
8 'Wa, ngipen thathiw kulay ya kedha, mura setha bokadh minaralmayl
nanga ngaw zapul. Kalanu kazil mura matha kedha bokadh minaralmayl,
mamuy kazil a naniw kazil. A nuy nanga kedha muliz, ngayapa itha
kuykuthal minaralmayl, thana lak sethabi kazil mamayidhin kuykuthal
minaralmayl.
9 In matha Awgadhan sethabi mamuyl, a nanil adhapa kusumoedhin
nungungu, ngayapa mamayidhin.
10 Kazimay thonar nanga mangaydhin, ngoena pikin thayar. Ngath
senabi pikinu muynu imadhin kedha, mura garkaz naningu, kazil mura
thanamun minaralmayl, kedha bokadh minaralmayl a kuykuthal minaral-
mayl.
11 Senabi pikinu muynu Awgadhaw angela ngayapa mulaydhin, ngoena
tharal kedha, "Yakubu" ngath kudu manin kedha, "Midh?"

12 'Nuy angela kedha, "Ngapa nagi, setha garkaz manin nanga thana
mura bokadh minaralmayl a kuykuthal minaralmayl a kazil lak kedha
matha minaralmayl. Ngath kedha zoenguz kedha aymoedhin, ngay
ngulayg kedha, nginu ira Leyboen ngibepa mi wati pawa aymoedhin
nanga.
13 In ngay Kuykulnga Awgadh. Ngath ngibepa kulkub yakamaydhin wara
lagoenu Betheloenu, ngidh ngalaga na kula adhapa thamadhin ngayapa, a
ngidh olibaw puy koewsaw idi yoewdhadhin gimiya senabi kulaya, a ngidh
ya woedhadhin ngayapa. Kedha thonara buth pathi a kuniya uzar senabi
lagoepa ngin ngalaga nanga kazi madhin." '
14-15 Palay Reysoelaw Leyaw kedha, 'Wa ngi mina yadu umepa, mura
senawbi zangu modhab, ngalben niyaypa yoelpay thonara, kasa mulupa
pudhaydhin wara zaginga, ngalben thathin wara ngalbelpa mina ngoedhal
za mayginga. Nuydh ngalbe kasa yoewdhamoedhin, ngoedhe adhaz
mabayg.
16 Wa, mura sethabi mina ngoedhal zapul, Awgadhan ngalben thathingu
mamayidhin a ngibepa poeybaydhin, thana mura ngalpan kalmel zapul, a
ngalpan kaziw. Ina matha Awgadhaw zageth, ngidh ngaru ayman nungu
yangukudu ubilnga ngibepa midh nanga.'
17-18 Yakubu mina sobaginga nungu ipi kazil buth pathamoeydhin
yawarpa, gumi nungu thathiw Isakan lagoepa, Kananapa. Nuydh
thanamulpa yaynanob poeybamoeydhin kamelal, thanamulpa niyaypa. A
mura nungu koeygarsar tetel uruyl, a rugal, nuydh kulay wayaydhin nungu
zagethaw mabaygiya. Mura setha tetel uruyl a mabaygal, a zapul nu-
biya Yakubuniya nuydh Leyboenan niyaylagungu, Mesopoetaymiyoengu
balbayginga kusumadhin.
19-20 Kasa kay kedha nuydh Yakubu Leyboenan karum paladhin, nuy
yaginga miyaydhin gumi. Senawbi thonara Leyboen adhal nungu mamuya
zagethan mer, nuydh thana baban thudhay adhal. Nuy nanga senawbi
zagethan mer, nadh Reysoel nungu kalanu geth supamoeydhin Leyboenan
lagaw muwaw parul kusumoeydhin.
21 Nuydh Yakubu mura zapul kusumoedhin a mina sobaginga nuy
miyaydhin sizi adhapa. Thana koesiya bal poegamoeydhin, Ewpratesaw
Koesiya, bal poegamoeydhin nanga thana padal lagoepa kalanu memayid-
hin Giliyadhoepa.

Leyboen wagel lumadhin Yakubu

22 Leyboen mina thoeri goeygiw kalanu kay ngulayg gasamoedhin kedha,
Yakubu mema.
23 Kalanu Leyboen nungu mabaygal kusumadhin, Yakubulpa wagel
lumaypa. Seben goeygiw kaliya thana nuyn imadhin Yakubun, Giliyad-
hoenu, padal lagoenu.
24 Senabi kubilu nuyn Leyboenan pikin thayar kedha, nuydh Awgadh
imadhin, a nuy Awgadh nubepa mulaydhin Leyboenalpa kedha, 'Ngi ngaru
koey giyawlnga bangal, Yakubulpa bangal wara za aymayg, ya bal mulayg.'
25 Yakubu padanu gimal kawamudh aymaydhin a Leyboen nubepa lak
kedha wara padoenu kawamudh aymaydhin a nungu mabaygal nubiya
kalmel, Giliyadhoenu.
26 Bathaynga na goeyga miyaydhin, Leyboen Yakubulpa kedha mulayd-
hin, 'Ngidh mingu ngayapa kedha ngoedhal za aymoengu, ngaw yoepkaz
kazi kasa yaginga mamoemoengu ngoedhe koewbu thonara pawa sena
ngidh aymoengu,

27 ngidh mingu kedha aymoengu, yaginga miyaydhin, ngoena ngulayg
poelayginga. Ngi nay ngayapa mulaydhin, ngath ngin balbayginga nay
wayadhin ikalnga dhiwalnga nathay nathay.
28 Ngidh ngayapa dhadhabuth mayginga ngaw ngepoepa, ngaw kazipa
gud thoepamaypa, a yawa thuraypa. Sena ngidh ngayapa mina koey
gegeyadh aymaydhin.
29 Ngayapa mina matha ngoedhagidh kedha, ngath ngibepa za ayman
kasa kay kedha, ngoena nginu thathiw Awgadhan, kubilu pikinu lawnga
manin, ngibepa zangu aymoeyle.
30 Ngay ngulayg kedha wanangu, kedha zoenguz kedha, nginu lagoepa
kuniya toedipa ubi, kasa kedha ngidh minguz ngaw lagaw muwal
kusumoedhin?'
31 Yakubu kedha kuniya nubepa, 'Ngay kedha zoenguz gumi miyaydhin
ngapa, ngaw aka kedha, ngidh bangal nginu kazi ngawngu lawnga
mamoemoene.
32 Kasa kay kedha, ngoey nginu zapul mayginga, muwal mayginga, aya
nagi kowki ngoeymun zapuya, nginu mabaygal a ngaw mabaygal, koew
thanamuniya parunu. Ngidh kay na ngunu ruganu imaypa nanga, senawbi
mabayg kay uma mathampa, ngath ngin ngoelkayginga, kasa kay kedha
nginu zapul nanga ngidh kay mamayir.' Yakubu koerawayg kedha, Reysoel
senawbi puru aymoedhin.

Leyboen ngaru imayginga nungu muwal

33 Kalanu Leyboen Yakubun lagiya nagaydhin, a wara Leyana lagiya,
ukasar yoepkaz zagethaw mabaygaw lagiya nagaydhin, nuydh ngaru
imayginga. Kalanu nuydh Reysoelana lagiya nagaydhin.
34 Reysoel sethabi muwal kusumoedhin, kamelaw yananu arimoeydhin,
a kalanu na gimal thanuraydhin kalmelaw yananu. Leyboen mura
nagaydhin nanu lagiya, kasa kedha ngaru imayginga.
35 Reysoel nanu thathipa muliz kedha, 'Ngayapa gar ngoenakap kom
asig, ngayapa nginu parunu kaday thoeraypa lawnga, ngay yoepkaziw
kikirilayg.' Leyboen nuydh ngaru imayginga nungu muwal.
36 Yakubu kalanu thabugud umiz, kedha muliz, 'Ngan ngath za gegeyadh
miyay manu.' Nuy thabugudaw umayl kalmel yapu poeybiz, 'Ngath mi
sabi pathidhanu, mamu ngidh ngoena wagel lumanu ngapa?
37 Ngidh mura ngaw zapul tharthayamaynu lumayn, ngidh wara za
imanu nginu lagaw za a? Koew adhal wanar ngoeban mabaygoepa imaypa
kedha ngoebalngu nga balbayginga.
38 Ngay ngibiya mina koey kuykuthalnga, twenti wathoelnga, ngath
danal poethepu nginu mamuy, thana wara gegeyadhoeginga kazimay
thonara. Ngath kay mith matha poethayginga nginu garkaz mamuyngu.
39-41 A ngath lak kedha matha mura balbayginga danal poethamoeyngu,
thoeydhayl uruyngu kubilu goeyginu, kasa midh, koey komalnga a koey
gabunga sumaylnga, ngath mamu uthuy gasamayginga, ngay kedha
meparuy twenti wathoelnga, nginu mamuyngu nanga urapun mathaman
nanga ngath ngaru ngawngu kuniya ngibepa kuniya balbayg palan.
Ngi ngulayg kedha wara mamuy danal poethay mabayg ngulayg ya
dhadhawardhan kedha, "Ngapa nagi, ina umanga, ina ngaw gegeyadh
lawnga, ina koey uruyn mathaman." Ngath ngibepa kedha ngoelkay matha
aymayginga. Potin wathoelnga ngay ngibepa zagethan miyaydhin nginu
yoepkaz kazipa gasamaypa. Sikis wathoelnga ngay mamuy modhabipa

zagethan miyaydhin ngibepa. Kasa kay kedha ngidh ngoena ngoelkaypu, modhabiw sakariya, ten thonaralnga.

42 'Ngaw thathiw Awgadh, Abramaw, Isakaw. Nuy ngaybiya nay lawnga ngidh ngoena kasa zagig wayadhin adhapa nay. Kasa kay kedha Awgadh ngulayg kedha, ngaw gegeyadh midh a ngaw zageth, nuydh kubilu seysithaman, nungu minaman midh nanga.'

Yakubu a Leyboen palamun yangukudu ya woedhayzinga urapun

43 Leyboen Yakubulpa mulaydhin kedha, 'Ipal palbi yoepkaz nanga, palay ngaw kazi, a palamun kazil lak kedha, ngaw kazil, a setha mura tetel uruyl ngibiya ngaw zapul, mina kay kedha itha na zapul nanga mura ngaw zapul. Kasa kay kedha ngayapa koey zageth ngaw yoepkazil a ngepal panidhaypa ngibiya oesile,

44 ngoeba urapun yangukudu ayimpa. Senabi zapa ngoeba kulan gamaypa ngoebalpa wakay thoeyaypa ngoeban yawoeydhayzinga midh nanga.'

45-46 Kalanu Yakubu kula madhin kaday tharadhin a nuy nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin wara kulapa pasiya woenaypa. Kalanu thana mura Leyboenan kalmel ay purthadhin senabi kulaw gamayzimaynu pasinu.

47 Kalanu nan Leyboen nel tharadhin nungu yangukudun kedha 'Zegar Sayadhutha.' Yakubu nan kedha nel tharadhin nungu yangukudun kedha, 'Galid.' Sepal ukasar nel palamun aykap muynu kedha matha urapun, 'Kulal Samayzinga Ngalpalngu Yakanurayle.'

48 Kalanu Leyboen kedha Yakubulpa, 'Ina nabi kulaw gamayzinga nanga ngoebalpa ngoenanumaypa, nan kedha zoengu nel tharadhin Galid.'

49 Nuy Leyboen wara kedha mulaydhin, 'Awgadhan bangal purka woenaypu ngabaniya, ngoeba nanga yaynanob memampu.' Kedha zoenguz senabi lag nel tharadhin Yakubun yangukudu kedha, Mizpa muynu kedha, 'Thuraw Lag.'

50 Leyboen nuy Yakubulpa matha umay yadu kedha, 'Ngidh bangal ngaw yoepkaz kazi yababiya danal poethampu a ngi bangal nanga wara yoepkaziya niyaypa yoelapidhe, kasa bal ngay midh koerawayg, ngi ngulayg kedha Awgadhan ngoeba danal poethampa, nginu kedha wati zoengu aymayle.

51-52 Itha kulal ngath gamamoeyn ngoebaniya dhadhal, in matha dhadhaw kula ngoebalpa wakay thoeyaypa. Ngayapa bangal koey zageth nubi gamayzimaya kaliya thoeyaypa, ngibepa mathamaypa, a ngi lak kedha koewki kaliya thoeyayg bangal ngayapa mathamaypa.

53 Nginu popu Abrama a nungu tukuyap Nayo ngaw thathi, palamun Awgadhan ngoebaniya dhadhal seysithamaypu.'

Kalanu Yakubu kedha, 'Ngaw thathi Isaka, nungu Awgadhaw parunu, ngath ngaru ngoeban yawoedhayzinga ayman.' Nubepa mina koey yawoedhayzinga.

54 Kalanu nuydh uruy mathamoedhin, nuydh Awgadhoepa poeybadhin padanu gimanoeka, a nungu mabaygal thuraydhin senabi zapa aygudoepa. Aygudaw kalanu thana kubil ukamoedhin padanu gimanoeka,

55 wara goeygiw mina bathaynga Leyboen nungu ngepal gudthapamoeydhin a nungu yoepkaz kazi ukasar, a nuy yawa thuraydhin thanamuniya. Kalanu nuy nungu lagoepa kuniya tidaydhin.

32

Yakubu buthpoethaypa Isawalpa moengaypa

1 Kalanu nanga Yakubu a nungu mabaygal ladhudhin. Nuy nanga
mab woelmay nanga koeygarsar angelal nubiya dhadha mangemidhin
yabugudoenu.
2 Nuydh nanga thana imaydhin nuy kedha mulaydhin, 'Ina Awgadhaw
mudhathoemay lag.' Nuydh kalanu nan kedha tharadhin Mayanaym.*
3 Wa, kalanu thana amadhan thamadhin nungu tukuypaw Isawan
lagoepa. Nuydh nungu zagethaw mabaygiya adhapudhay yangukudu
gethamadhin kedha, nungu tukuypoepa, Isawalpa sey Edomoenu.
4 Nuydh thana yangu kudun mina ngurpaydhin mulaypa, 'Ngath
Yakubu nginu koerngayl zagethaw mabaygan yadu thuray ayman ngaw
kuykulmaypa, matha kedha nubepa kedha, "Ngay kedha zoenguz ngapa
kuniya tidayginga, ngay sin Leyboeniya merngu kurusipa kayib.
5 Ngath sizi ngayapa donkil, a mamuyl, a nanil gasamoeyngu, a zagethaw
mabaygal. Ngath ngibepa yangukudu gethamanu. Ngaw wakaythamamay
kedha, nginu ngoenakapoepa balbayg poelaypa ngayapa." '
6 Wa, yangukudu nanga ngapa kuniya Yakubulpa tidaydhin nanga, thana
kedha, 'Ngoey ladhudhin nginu tukuypoepa, Isawalpa. Nuy kay dhadhiya
ulaypa yabugudiya ngibepa imaypa, nubiya kalmel 400 mabaygal mura.'
Yakubu nuy koerawayg kedha nungu tukuyap nuy ngapa mipa, koewbupa
lawnga midh.
7 Nuydh koeyma aka gasamoedhin. Nuydh dhadhiya mamayidhin
ukasar aymoemoedhin mabaygaw kubi, mabaygal nubiya ngaya nanga a
nungu mamuyl, a donkil, a nanil, a kamelal.
8 Nungu wakay thoemamay kedha, ukasar mabaygaw kubi nanga
moegina balbayginga, kedha zoenguz kedha Isaw kay mangepa a pakay
nanga wara kubi nuydh mathaman, wa nakay wara mabaygaw kubipa
nubepa gasamoeypa lawnga.
9 Yakubu kalanu thoeythupoegaydhin, 'Awgadh, ngaw powpun Abraman
a Isakan Awgadh ngapa kawra balthayar, ngi ngayapa mulaydhin kuniya
tidaypa ngaw lagoepa a ngaw mabaygoepa a ngidh bangal mura zapul
balbayg palimoeyne ngayapa.
10 Ngay kasa nginu wati zagethaw mabayg, ngay matha ngoedhagidh
lawnga ngidh midh matha ngoedhagidh kapu pawa ngayapa aymarngu.
Kulkub ngay balpagadhin Uridhaw koesiya ngaw thathiw lagoengu adha-
padhadhin. Senabi thonar ngay wara zagig, matha boegi ngaybiya, a kedha
thonara ngay koey aydeg zapulayg, palbi ukasar mabaygaw kubi kalmel a
uruyl. Ina nginu koey woenabal danal poethay ngayapa.
11 Ngidh gar ngoena sib wanar ngaw tukuypoengu, nungungu ngayapa
thabukiriw zangu aymoeyle, nungungu ngawngu mathamoeyle, a moegina
kazil a yoepkazil lak kedha.
12 Wa, ngi ngulayg kedha nginu yawoedhayzinga ngayapa midh, ngidh
bangal ngayapa matha ngoedhagidh aymoeypu, a ngaw kaziw kazil ngidh
koeygarsar aymoeyne, mabaygoepa koey zageth gethatidaypa, matha
kedha malu buwadhaw buthul midh nanga.'

Yakubun poeybayzimayl nungu tukuypoepa, Isawalpa

* **32:2** Muynu aykap kedha, ukasar mudhathoemay lag; kedha zoenguz kedha, *Awgadhaw mudhathoemay* a nungu mudhathoemay.

13-15 Senawbi kubilu Yakubu si ukamoedhin. Bathaynga na goeyga
nanga nuydh koeygarsar uruyl adhapa thamaydhin nungu uruyngu nungu
tukuypoepa kozanipa maypa kedha, 200 yoepkaz nanil, 20 garkaz nanil,
200 yoepkaz mamuyl, a 20 garkaz mamuyl, a 30 susu poeybay kamelal
thanamuniya thanamun kazil, a 40 kawal a 10 garkaz kawal, a 20 yoepkaz
donkil, a 10 garkaz donkil.
16 Nuydh sethabi uruyl mura dhadhiya mamayidhin, a nungu zagethaw
mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngitha ladhu Isawalpa, ngithamun yay-
nanob kubiya. Koey buth wanaw wara uruy kubingu wara kubipa.'
17 Mi zagethaw mabayg nanga kulay uzaraydhin kubiya nuy Yakubu
nubepa kedha, 'Midh thonara nanga ngidh ngaw tukuyap iman nanga,
nuydh sike ngin yapupoeyban kedha, "Nginu kuyku mabayg nga, a ngi
ngalagapa, a itha ngunu uruyl."
18 Ngi nubepa kuniya kedha muledhe, "Itha thabi uruyl Yakubun zapul
ngibepa poeybayzimayl, nuy ngibepa koeyma apasin. Nuy kedha, nuy
waza kasa zagethaw mabayg nginu, a nuy ngapa kalmel ngoeymuniya
wagel." '
19 Nuy mura nungu wara zagethaw mabaygoepa lak kedha mulaydhin,
thanamulpa Isawalpa lak kedha mulaypa,
20 'Nginu zagethaw mabayg Yakubu bangal wagel boey.' Nungu ngoe-
nanumanin kedha, wagel kay ngay nubiya dhadha mangemipa, nuydh
kulay mura sethabi poeybayzimayl ngawngu gasampa, thana sike matha
ngoedhagidh nungu tukuypaw Isawan ngoenakapoepa balbayg tidaypa.
21 Nuy Yakubu mura woeyamoeydhin sethabi poeybayzimayl nungu
tukuypoepa, a nuy matha mudhathoemay lagoenu ugadhin.

Senabi kubilu mabayg Yakubuniya mangaydhin a woeynaydhin

22 Senabi kubilu nanga nuy Yakubu lak kaday tharaydhin a nungu
ipi-kazil thurimoeydhin. Nuydh woeyamoedhin nungu ukasar ipi a
nungu ukasar zagethaw yoepkaz, palay nungu wara ipi, a thana nungu
eleben moegina kazil. Thana Zabok koesiya balpagamoeydhin. Thana
garwoeydhoemoeypa maluya kapu mabawlagiya koesiya pagamoeydhin.
23 Kalanu nuydh mura nungu mabaygal a rugal woeyamoeydhin nubiya
kulay, matha nuydh ugadhin senabi mudhathoemay lagoenu.
24 Senabi kubilu nanga mabayg nubiya mangaydhin a woeynaydhin.
25 Palamun woeynay silamay koeyza, kurusipa amadhan goeyga. Nuydh
wara mabaygan imadhin kedha, nuy Yakubu goegadhoesiginga. Kalanu
nuydh Yakubun dokap tidadhin a woeyam adhathayadhin.
26 Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena wanar, goeyga amad-
han thamiz.' Kasa kay kedha nuy Yakubu kedha, 'Lawnga, ngidh mamu
woenab poeybar ngayapa, kalanu kay ngath ngin woenaypa.'
27 Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Nginu nel nga.' Nuy kuniya
mulaydhin, 'Ngaw nel Yakubu.'
28 Wa, nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Nginu nel lak lawnga Yakubu,
nginu nel bangal Isoereyl† kedha zoenguz kedha ngi mina goba kula, mura
thonara ngi ngibepa mina koeyma zagethan meparuy, a mabaygoengu
zapul mamayipa, a Awgadhoengu, kurusipa ngidh mura gasamoengu.'
29 Yakubu kedha, 'Ngayapa tharal nginu nel.' Kasa kay kedha nuy
mabayg nubepa Yakubulpa kuniya kedha muliz, 'Ngi mipa ngaw nelpa

† **32:28** *Isoereyl*: nungu kayin nel, wara Zenesis 35.10 geth tidi.

ngulaygoepa mepa?’ Kalanu nuydh mabaygan Yakubulpa woenab poeybadhin.
30 Nuy Yakubu madhu pamiz, a nuy kedha, ‘Ngath midh paru Awgadh iman, ngalbe midh paru kidhakidhan imay sagul tharan, a ngaybiya midh paru za gegeyadh dhadha mangayginga.’ Nuydh senabi lag nel tharadhin Peniyel.‡
31 Goeyga na mizin nanga Yakubu sizi mab kuykayman, roepayl roepayl, minguz kedha nungu dokap tidadhin.
32 Kurusipa kaybaw goeyginu nanga thana Isoereylaw mabaygan dokapiw senabi moegina madhu purthayginga, kuyk kedha zoenguz kedha Yakubun waza mathamoedhin senabi moegina dokapiw madhuya.

33

Yakubu Isawan gasamoedhin

1 Yakubu nuydh imadhin kedha Isaw a kalmel nubiya nungu mabaygal mura 400, nuydh Yakubu ipi kazil dhadhiya mamaydhin kalanu Leyaw, Reysoelaw muliya a nungu wara ukasar ipiya zagithaw mabaygiya.
2 Nuydh kulay nungu wara ukasar ipiya zagethaw mabaygiya palamun kazil wanaydhin, kalanu Leya a nanu kazil a moeygoepa Reysoel a nanu kazi Yoewsepa palay mina wagel.
3 Yakubu nungu mabaygoengu kulay uzaraydhin nuy nanga koezi woelmay Isawalpa nuydh kasa kulay seben thonaralnga nungu kuyk patidhadhin boeradhoerapa mulupa Isawalpa apapudhayn.
4 Kasa kedha Isaw Yakubulpa pa yabuya tharizoelmaydhin. Isaw nanga Yakubun gasamoedhin Isaw Yakubuniya dhadha goeray woeynaydhin a gud thapamoedhin palamun kalmel kidhakidhan may.
5 Kedha nanga nuy Isaw nagaydhin nuydh imaydhin yoepkazil a kazil nuy yapu poeybaydhin kedha, ‘Itha ngalagaw mabaygal ngibiya puzimoeypa?’ Yakubu kuniya Isawalpa kedha, ‘Itha Awgadhaw ngayapa poeybayzimayl ipi kazil a zagethaw mabaygal, nungu kapu kozan.’
6 Kalanu Yakubun wara ukasar zagithaw mabayg ipi a palamun kazil kalmel. Isawalpa mura thanamun kuykul patidamoeyr.
7 A Leyange lak kedha nanu kazil kalmel mura kuykul patidamoeyr, a moeygoepa Yoewsepa a Reysoel palamun kuyk pathidhamoedhin.
8 Isaw yapupoeybaydhin kedha, ‘Setha dhuray mabaygal midh ngath ngaya nanga gasamoeyngu? Sew aykap miyay?’ Yakubu nubepa kuniya kedha, ‘Kobegadh kedha nginungu matha ngoedhagidhapa gasamoeypa.’
9 Kasa kay kedha, Isaw kedha mulaydhin, ‘Ngaybiya matha ngoedhagidh ngayapa ngaw tukuyap setha sew ngibepa setha ngibiya mi zapul nanga?’
10 Yakubu kedha Isawalpa, ‘Maygi! Ngay gar yoewdhiz ngath kay nanga nginu matha ngoedhagidh gasampa ngidh kay ngaw sibwanan gasamar ngi ngaw mina kapu igalayg kayb ngath nginu paru yawaypa ngoedhe Awgadhaw paru ngayapa.
11 Ngay gar yoewdhiz ngibiya matha gasamar ina ngaw sibwanan ngibepa Awgadhan ngoedhalnga ngoena sibwanaypa mura ngaw ubilmayl nuydh ngayapa aymoeypa.’ Yakubu Isawalpa matha umay a kurusipa Isaw Yakubulpa karngemidhin a madhin senabi sibwanan Yakubun.

Isaw ayawal madhin Yakubu

‡ **32:30** *Peniyel*: aykap ngoedhe kedha nge, Awgadhaw paru iman.

12 Wa, Isaw kedha, ‘Ngalpa ngadha palemipa mabapa, a ngay kay kulay
uzaripa.’
13 Yakubu kedha Isawalpa, ‘Ngi ngulayg kedha itha kazil moegawgigal a
ngath koepa mamuypa a itha tetel uruyl a thanamun kazipa wakaythoe-
mamipa. Ngalpa bangal nanga thana mabapa mamayine nanga urapun
goeygipa itha bangal mura umamayl.
14 Ngay ngibiya yoewdhiz, kulay uzar a ngay bangal gabudhan wagel
senawki imaypa sobaginga bangal kalmel itha mura mamuyl a tetel uruyl
a thanamun kazil kurusipa bangal ngath ngin gasamoene Idomoenu.’
15 Wa, Isaw kedha, ‘Ngath dhuray ngaw mabaygal ngibiya wanepa?’
Yakubu kedha, ‘A, kasa wanar wakay thoemoemayg ngaw ubi kedha, ngath
matha nginu ubilmayl aymoeypu.’
16 Senawbi kaliya Isaw kuyk aymoedhin mab kuniya Idomoepa.
17 Kasa kedha Yakubu nuy Sukothoepa uzaraydhin nuydh ngalaga nanga
nubepa nungu geth lag moeydhadhin iradh lag nungu tetel uruypa nan
sena kedha zoenguz senabi lag kedha thoeraypa Sukoth.
18 Nuy nanga kuniya tidaydhin Mesopoetaymiyangu nuy mura balbay-
ginga mangaydhin Sekoemoenu Kananaw doegamunu. Nuydh nubepa
mudha thoemay lag si aymoedhin senabi koey goegathoepa amadhan.
19 Nuydh nan senabi boeradhar barpudhoedhin Amoran buwayngu
modhab mura 100 silba bokadhzapul. Nuy Amor waza Sekoman thathi.
20 Nuydh Yakubu kalanu olta moeydhadhin a nel tharadhin kedha El,
Isoereylaw Awgadhaw nel.

34

Dinana mura rugan thudhadhin

1 War goeyginu na Dina, Yakubuwom Leyom yoepkaz kazi. Na
uzaraydhin kasa gurguy mab Kananaw yoepkazipa.
2 Wara garkaz sey nungu nel Sekoem, nungu thathi Amor thanamun
Aybaythaw mopakuyk. Kedha nanga Sekoem imadhin nan Dina. Kedha
nanga Sekoem Amoran garkaz kazi. Nuy Amor mamus thanamun
Abaytaw, imadhin nan Dina nanga nuydh nan yoelpadhin a mina mura
rugan thudhadhin.
3 Nuydh nan imadhin kedha, na mina adhapudhay thoeyaygi kapu
yoepkaz. Nuydh nabepa ubi yadu pagadhin.
4 Nuy nungu thathipa kedha mulaydhin, ‘Ngaw ubi nabi yoepkazipa
ngayapa ipi. Ngi gar uzar nanu thathipa muli.’
5 Kalanu Yakubu karngemidhin kedha, nungu yoepkaz kazipa mina kay
aziral pawa aymoedhin a sethabi thonara Yakubun mura garkaz kazi adhal
memayir kawaw lagoenu; nuydh Yakubu wara za aymoeyginga kurisipa
nungu kazil kuniya mangemidhin.
6 Sekoeman thathi Amor uzaraydhin Yakubuniya yasoegulpa.

Yakubun garkaziw ngurum koeyza

7 Yakubun garkazin mi thonara karngemin nanga a thana kay kayn
kedha zagethoengu mangemidhin mina madhu pamemoedhin a mina
gegeyadh gasamoedhin. Thana kedha umamoeyr, ‘Sena Sekoem mina wati
pawa aymoengu nuydh kasa mura Isoereylaw mabaygiya azir kuykuya
angarngu nuydh na Yakubun yoepkaz kazi rugan thudhadhin.’
8 Kasa kay kedha nuy Amor ngapa Yakubulpa nubepa mulaydhin kedha,
‘Ngaw garkaz kazi Sekoem nginu yoepkaz kazipa ubin mepa; ngay ngibiya
yoewdhiz matha pawayar nuyn getha garwoeydhamoeypa.

9 Ngoeba urapun yangukudu aympa lak bangal thana ngalpan mabaygal
kidhakidhan niyaypa yoelpemipu.
10 A lak bangal thana ngitha itha memayipa ngoeymun memayipa a ina
lag ubipa niyaypa zagethoepa a aypa zapa yoewdhaypa a gasamoeypa
ngithamulpa boeradharoepa.'
11 Kalanu nuy Sekoem Dinana thathipa a babathoepa kedha mulaydhin,
'Ngoena gar ibupupuydhaw a ngath ngithamulpa bangal ngithamun ubil
mura aymoeypu ngitha mipa mulemin.
12 Ngayapa mulemiw ngithamun mipa ubil midhel tharaw yoepkaziw
matha gimal zagethoeginga ngithamun ubipa ngath kay poeybaypa
ngithamulpa ngitha kay nanga ngoena pawoeyaypa garwoeydhamoeypa
nabiya.'

Yakubun garkaz kazil ngoelkemoeydhin Sekoemaw Amoraw mulipa

13 Yakubun garkaz kazil kalanu kasa ngoelkay aymoedhin Sekoemaw
Amoraw mulipa thathi kazipa. Minguz kedha, Sekoem nuydh azir kuykuya
angadhin thanamun babathiya.
14 Thana kedha, 'Ngoeymulpa ngoeymun babathoepa garkoeziya
niyaypa yoelpaypa pawoeyaypa lawnga garkaz nanga motho poethalygig
ngoeymulpa koey aziroelnga.
15 Ngoey kay matha asimoeypa kedha ubiya ngi a setha garkazil
ngithamuniya bangal nanga motho pathamoeyne.
16 'Wa, ngoey bangal urapun yangukudu aymoene kidhakidhan niyaypa
yoelpaypa. Ngoey bangal ngithamuniya kalmel nithamoene a ngalpa
bangal mura urapun.
17 Kasa kay kedha ngi bangal nanga ngoeymun ubiya oesiginga ngoey
bangal nan kuniya manine a ngoey bangal memayine adhapa koezi.'
18 Thanamun ubi ngoedhe balbayginga Amor a nungu garkaz kazi
Sekoem palamulpa.
19 Nuydh Sekoem mamu ugayginga nuy lak sin thamamun ubiya buwayl
thayaydhin thana mi ubilnga wakay thoemamay nanga yakamoedhin.
Minguz kedha, nungu ubi waza senabi yoepkazipa a nuy lak koey mina
mabayg nungu buway.
20 Amor a Sekoem palay kalanu memamoedhin ya umay lagoepa
thanamun goegathoepa a palay mulemoedhin,
21 'Itha thabi mabaygal igalgal, thana bangal itha ngalpaniya ngalpan
lagoenu bangal memayipa zapa yoewdhaypa a ubipa gurguy toedipu
thamamun ubilmaypa. In boeradhar mina koeyza, a koey gudalnga
thanamulpa a ngalpa bangal mura kidhakidhan yoepkaziya niyaypa
yoelpemipa.
22 Thabi mabaygal matha asimoeyne ngalpaniya kalmel maypa, urapun
zapun ngalpa bangal nanga mura ngalpan garkazil motho pathamoeyne
thanamun midh nanga.
23 Wa, bangal thanamun tetel uruyl a mura zapul bangal midh mura
ngalpan geth zapul aymoeyne a? Wa ngalpa urapun yangu kudu aympa
lak thana bangal ngalpaniya kalmel niparuy.'
24 Sethabi goegathaw mabaygal mura asimoeydhin Amor a Sekoem
palamun yangukuduya kalanu garkazil mura motho pathamoeydhin.
25-26 Kasa kay kedha. Thoeri goeygiw kaliya nanga mura sethabi
goegathaw garkazil matha motho poethay kikirilgal Yakubun garkaz
kazi ukasar Simiyon a Lebi, Daynana babath palamun kuyay thurik

mamamoedhin kalanu senabi goegathoepa memamoedhin a gumi mangemoedhin, a mina mura garkazil uma mathamoeydhin, kalmel Amor a nungu kazi Sekoem. Kalanu Daynana madhin sizi Sekoeman lagoengu kuniya kalmel palamuniya.
27 Senawbi kaliya Yakubun dhuray garkaz kazin mina mura zapul kusumadhin thana senawbi gegeyadh madhin kuyk palamun babath.
28 Thana mina mura tetel uruyl kawal, donkil a mura zapul kusumoedhin.
29 Koey zapul a yoepkazil a kazil lagoengu mura kusumoedhin thanamuniya kalmel.
30 Yakubu kedha mulaydhin Simiyonaw Lebiw mulipa, 'Ngipel aymoeynu ngayapa mina koey gudal gegeyadh Kananalgal a Perezaythalgal a mura sew mabaygal bangal ngayapa ngoenakap mapu gasamoene.* A ngay mabaygoegig thana bangal nanga garwoeydhamidhe ngayapa mathamoeypa ngalpa bangal mura umamayl.'
31 Palay kuniya kedha mulemoedhin, 'Ngalbelpa ngalben babathoepa kasa kedha wati zapa imaypa a pawoeyaypa lawnga.'

35

Awgadhan woenab poeybadhin Yakubulpa Betheloenu

1 Wa, Awgadh Yakubulpa mulaydhin kedha, 'Ngi a nginu mabaygal ngitha ladhu, kedha thonara, Betheloepa, sew bangal Betheloenu memayipu. Ngidh bangal olta ngayapa moeydhane sew. Ngay Awgadh ngibepa nga nanga kulay yakamaydhin, ngi nanga zoelmaydhin seyzi adhapa Isawalngu, nginu tukuypoengu.'
2 Kalanu Yakubu mulaydhin nungu ipi kazipa, nubiya ngaya nanga mabaygal na mura, 'Adhapa geth wanemiw seyzi setha adhaz paru awgadhal ngithamuniya memayipa. Adha idimaw ngithamulngu, woer poelaw, a pudhu rugal maw, a buth pathemiw.
3 Ngalpa sethaki Betheloepa Awgadhaw oltapa moeydhaypa, ngoena ngadh ibupuydhar ngaw gegeyadhoengu, a ngaybiya nga na puzirngu mura thonara ngay ngalagiya nanga walmayrngu.'
4 Wa, kalanu thana setha azaz parul, muwal Yakubulpa kusumoedhin, a thanamun thawthil thanamuniya pagemir nanga. Nuydh kalanu thana moerama idimoedhin puy kuykoenu apal, amadhan Sekoemoenu.
5 Wa, Yakubu a nungu garkaz kazil, thana na mab kuykaymaydhin nanga. Mura pasiw goegathaw mabaygan aka gasoemoedhin muynu. Thana kedha zoengu Yakubulpa kuniya za aymayginga, thanamun koey aka.
6 Yakubu a nungu mabaygal thana wara Kananaw goegathoepa miyaydhin, goegath nel Luz. Kayib nan kedha thoeraypa, Bethel.
7 Nuydh Yakubu kalanu olta moeydhadhin, a nuydh nan nel tharadhin mina Awgadhaw nel sey Betheloenu. Minguz kedha, kay paypa kulay thonar nanga Yakubu nuy buparaydhin nanga nungu tukupangu Isawalngu, senawbi thonara nanga Awgadh nungu geth mina yakamaydhin Yakubulpa.
8 Thana si Betheloenu memayipu nanga Rebekana getha doegam zagethaw mabayg, nanu nel Debora, nadh muwasidhin. Thana nan moerama thayadhin puy kuykunu zaya doegamoenu, Bethela. Thana kalanu lag

* **34:30** Wara Mathayu 26:52 geth tidi: *mabaygan ngaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um gasampa kuyk senaw thurik.*

kedha tharadhin kedha, Maynguzi Gaybawaw Lag, thanamun may waza Reysoelana getha doegam zagethaw mabaygoepa.

Yakubun geth lag

9 Yakubu nanga, kuniya tidaydhin Mesopoetaymiyangu. Awgadh nubepa lak yakamaydhin, a woenab poeybadhin.

10 Wa, Awgadh nubepa mulaydhin, ‘Nginu nel Yakubu, kasa kay kedha koezi kayboengu, nginu nel Isoereyl.’ Awgadhan nuyn nel tharadhin

11 a Awgadh nubepa mulaydhin, ‘Ngay woenabaw poeraparaw Awgadh ngath ngibepa woenab poeyban; nginu bangal koezi powpa, kaziw kazil bangal mina koey garsar. Koey boeradharal bangal mabaygal palepu nginu kaziw kazingu, a powpa thanamun mopakuykul lak kedha nginu kulkangu.

12 Ngath bangal ngibepa poeybane boeradhar, mi boeradhar nanga ngath kulay nginu populpa Abramalpa a nginu thathipa Isakalpa, lak bangal kedha nginu kaziw kazipa ngibiya wagel.’

13 Awgadhan nuyn wanadhin.

14 Awgadh nubepa ngalaga nanga yadu umay, nuydh Yakubu kalanu kula kaday tharadhin paru. Kalanu nuydh Yakubu umal nguki a olibaw idi gimiya suladhin pay yoewdhadhin senabi kula, kedha zapa adhapa thamadhin senaw Awgadhoepa.

15 Nuydh kalanu nan kedha nel tharadhin, ‘Bethel.’

Reysoelana um

16 Yakubu a nungu ipi kazil a mabaygal Betheloengu ladhudhin. Thana nanga matha sigal tadir nanga wara lagaw nel Eprathoengu. Nanu, senabi thonara Reysoelana kazi kikirin gasamoedhin, nadh mina gegeyadh wati kaziw kikir gasamoedhin.

17 Nan nanga kazi kikirin ngapa koeyza aymaydhin nanga, kazi gasamay zagethaw yoepkaz nabepa mulaydhin kedha, ‘Akan maygi Reysoel, nginu wara garkaz kazi.’

18 Kasa kay kedha na mina magawg asidhin, nadh nanga nanu moeygoepa gub nanga kabapa yoewthay nanga, nadh nuyn senawbi kazi kedha tharadhin, Benoni.* Kasa kedha nungu thathin nuyn nel tharadhin Benzoeman.*†

19 *Na nanga Reysoel um miyaydhin nanga, nan moerama thayadhin yabugudoenu pasinu, Eprathapa yabugudoenu. Kayib nan lag kedha thoeraypa Bethliyam.

20 Yakubu wara paru kula lugitharadhin, senabi thonara; kedha zapa kedha kurusipa kayib, senabi moeram ngaru mepa sey senabi thonara.

21 Kalanu Yakubu a nungu mabaygal lak mamayidhin sizi, a kalanu thana moegina mudhaw lagal aymoeydhin, wara doegamoenu Edhanu. Mabaygaw moeydhayzi lag sey koey kuykuthalnga apaz kadaypa.

22 Thana nanga si memayipu nanga, Rewben nuydh mina koey wati pawa aymoedhin, nungu thathiw zagethaw yoepkaz ipiya Bilaniya. Yakubu karngemidhin, nungu Yakubun kalanu mina koey ngurum.

Yakubun garkaz kazil mura toewalob.

---

* **35:18** *Benoni*: muynu aykap kedha, ‘Ngoezu koerkak badhaw kazi.’ † **35:18** *Benzoeman*: muynu aykap kedha, ‘Ngaw kazi nuy ngaru bangal woenabalnga.’

23 Leyana‡ kazil Rewbend*§ Yakubun kuykuy kazi, Simiyone**, Lebif*†,
Zudhag*‡, Isakarh*§, a Zeboeloni**.
24 *Reysoelana garkaz kazil, Yoewsepa† a Benzoemank*‡.
25 *Reysoelana § zagethaw yoepkaz nanga, Bila nanu kazi Danm** a
Napathoelayn*†.
26 Leyana zagethaw yoepkaz Zilpa, nanu kazi Gad‡ a Aserb*§. Itha thabi
garkaz kazil Yakubun, thana mura dan imaydhin sey Mesopoetaymiyanu.

Yakubun thathi Isaka, nungu kuth

27 Yakubu miyaydhin nungu thathipa Isakalpa, goegathaw nel Mamre,
amadhan Ebronoenu, Abrama kulay ngalaga nanga meparu.
28 Isaka senawbi thonara nanga mina koey thathi, nungu wathal mura
180.
29 Kalanu nuydh muwasidhin. Nungu garkaz kazi Isaw a Yakubu, palay
nuyn si moerama thayadhin, matha kedha.

36

Isawan kaziw kazil

1 Nuy Isaw nungu wara nel Edom, nungu kaziw kazil powpa itha kedha.
2 Nuy ukasar yoepkaziya geth dhoerdhimoeydhin Kanananu kedha,
koeykoeyne ipiw nel Adha, na Elonan kazi, Ithalayg. Nungu wara ipiw
nel Oyolibama, na Anan kazi. Ana nuy Ziboenan kazi Aybaythalayg.
3 A wara nungu ipi Basemath, Ismeylan yoepkaz kazi. Nanu babath nel
Nabiyath.
4 Adha Isawan koeykoeyne ipi kazi madhin nel Elipaz, a nungu wara ipi
Basemath na kazi madhin nel Ruwel.
5 A Oyolibama, na kazi madhin nel Zewus, Zewusan kalanu Zalam, a
Zalaman kalanu, Kora. Itha thabi garkaz kazil dan imaydhin thana nanga
Kanananu mamayipu.
6 Kalanu Isaw mamayidhin nungu ipil a kazil, garkaz kazil a yoep-
kaz kazil, a mura mabaygal a zagethaw mabaygal, mura nungu tetel
uruyl, a mura nungu soeyzi gasamoeyzimayl zapul, thanamuniya kalmel
Kananangu. Kalanu thana memayidhin, nungu tukuypoengu, Yakubulngu
wara lagoepa.
7 Nuydh kedha zoenguz wanadhin senawbi lag. Senawbi boeradhar
buthag asidhin thanamulpa mura, a thanamun tetel uruypa kalmel
moegina aypa purthaypa. Palamun Isawom Yakubuwom tetel uruyl mina
koeygarsar.
8 Isaw nubepa niyaylag aymoedhin Edomoenu, padanu dhadhal.

Edomaw buyalgal

9 Isawan kaziw kazil thana Edomaw buyalgal aymoeydhin kedha.

---

‡ **35:23** *Leya*: aykap ngoedhe kedha nge, gamu koewba asin a ngoenakap kikir. § **35:23** *Rewbenan*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. * **35:23** *Simiyon*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. † **35:23** *Lebi*: aykap ngoedhe kedha nge, papudhedhe. ‡ **35:23** *Zudha*: aykap ngoedhe kedha nge, thawmaypa. § **35:23** *Isaka*: aykap ngoedhe kedha nge, modhabiya marngu mabaygoepa. * **35:23** *Zeboelon*: aykap ngoedhe kedha nge, niyay lag koey ubilnga. † **35:24** *Yoewsepa*: aykap ngoedhe kedha nge, lak wara poeybane bangal, wara kazi. ‡ **35:24** *Benzoeman*: muynu aykap kedha, 'Ngaw kazi nuy ngaru bangal woenabalnga.' § **35:25** *Reysoel*: aykap ngoedhe kedha nge, yoepkaz mamuy. * **35:25** *Dan*: aykap ngoedhe kedha nge, minamay mabayg ngaw doegamuya ayman. † **35:25** *Napathoelay*: aykap ngoedhe kedha, silamay. ‡ **35:26** *Gad*: aykap ngoedhe kedha nge, kapu woenab. § **35:26** *Aser*: aykap ngoedhe kedha nge, nuy dhiwalnga.

10-13 Isawan ipi Adha kazi madhin urapun garkaz kazi nel Elipaz.
Elipazan payb garkaz kazil kedha, Teman, Omar, Zepo, Gatam, a Kenaz,
a wara ipingu nanga, nanu nel Timna nuydh urapun garkaz kazi
gasamoedhin nel Amalek. Isawan ipi Basemath nadh nubepa garkaz kazi
madhin nel Ruwel. A Rewlan garkaz kazil puwa mura, nelay itha, Nayath,
Zera, Sama a, Miza.
14 Isawan wara ipi nel Oyolibama, na Anan yoepkaz kazi. Ana nuy
Ziboenan garkaz kazi. Nanu Oyolibamana thoeri mura garkaz koezil nelay
kedha Zewush kuykuyg, Zalam dhoedhalayg, a Kora kuthayg.

Dhuray Isawan kaziw kazil buway kuyku mabaygal aymoeydhin

15 Isawan kazingu buwayl pawpa kedha; Isawan kuykuyg kazi Elipaz
nuy thabi buwaypa kuyku mabayg aymaydhin. Nungu garkaz kazil mura
buway kuyku mabaygal aymoeydhin, thanamun nelay itha kedha; Teman,
Omar, Zepo, Kenaz
16 Kora, Gatam, a Amoelek. Itha mura Isawan ipiw Adhama kaziw kazil.
17 Isawan wara garkaz kazi nel Ruwel. Nuy thabi buwaypa kuyku
mabayg aymaydhin; a nungu garkaz kazil mura buway kuyku mabaygal
aymoeydhin, thanamun nelay itha kedha; Nayath, Zera, Samak, a Miza.
Itha mura Isawan ipiw Basemathana kaziw kazil.

Wara Isawan ipi Oyolibama nanungu kazil itha

18 Itha wagelaw buwayl nanga Isawan, wara ipingu, Oyolibamalngu
Anan yoepkaz kazi. Nanu kedha garkaz kazil mura buway kuyku mabaygal
aymoeydhin; buwayl itha kedha. Zewush, Zalam, a Kora.
19 Itha thabi buwayl nanga Isawalngu pawpa.

Seyran kaziw kazil mina Edomalgal Isawaniya kulay

20-21 Mina Idomaw niyay Idomalgal buwaya dhadh memayidhin
Isawaniya kulay, kuyk nanga lumadhin Seyra nuy Oraythalayg. Nungu
kaziw kazil itha kedha, Potan, Sobal, Ziboen, Ana Dison, Ezer, a Disan.
Thanamulngu powpa buwayl itha kedha.
22 Potan kaziw kazingu, Ori a Erman palamun ipal buway matha kedha.
Potan babath nanu nel Timna.
23 Sobalan kaziw kazingu Alban, Manayadh, Ebal, Sepo, a Onam.
24 Ziboenan ukasar garkaz kazi nel Aya, a Ana. In nubi Ana nanga, komal
ngukiw kuyk, ngoedhalnga bupanu imadhin nungu thathiw donkiw danal
poethay thonara.
25-26 Ana nungu garkaz kazi Dison. Disonan kaziw kazingu ngapa buwayl
itha kedha. Nungu garkaz kazil mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin
a thanamun nelay itha kedha, Emdan, Esban, Ithran, a Seyran. Anan wara
kazi yoepkaz nel Oyolibama.
27 Seyran wara garkaz kazi nel Ezer. Ezeran kaziw kazingu Belan, Zaban,
a Akan, setha thoeri buway.
28 Dishanan kaziw kazingu palbi buway Uza a Aran.
29-30 Itha thabi buwayl nanga thana Oraythalgal buwayl Idomoenu,
Potan, Sobal, Ziboen, Ana, Dison, Ezer a Disan.

Edomaw mopakuykul

31 Wagel kay thana mopakuyku mabaygal aymoedhin Isoereylanu itha
kedha, Sewl, Dhawitha, Solomon. Kulay thanamuniya kedha ngoedhal
mopakuyku mabaygoeginga, kasa kay kedha Edomoenu nanga thana mina
kulay mopakuyku mabaygalgal. Nelay itha kedha,
32 Mamu Bela nuy Beyon kazi, nungu goegath Dinaba.

33 Bela nanga guythuyadhin, Zobab Zeran kazi aymoedhin thanamun
Edomaw mopakuyk. Zobaban goegath Bozra.
34 Zobaban umaw kalanu Usam nge thanamun mopakuyk aymoedhin,
nuy Temnalayg.
35 Usaman umaw kalanu Adad, Bedadan kazi aymoedhin thanamun
mopakuyk. Nuydh mura azaz mabaygal Midiyanalgal adhadhin. Nungu
goegath Abith.
36 Adadan umaw kalanu Semla aymoedhin thanamun mopakuyk, Mas-
reykalayg nuy.
37 Semlan umaw kalanu Suwal aymoedhin thanamun mopakuyk. Nuy
Reybothoengu, Ewpratesaw koesaw buwadhoengu.
38 Suwalan umaw kalanu Balanan Akoran kazi aymoedhin mopakuyk
thanamun.
39 Balananan umaw kalanu Adhar aymoedhin thanamun mopakuyk.
Nungu goegath Pawu, a nungu ipiw nel Meyethabel, Methredhan yoepkaz
kazi, Mezaybalngu.
40-43 Isaw waza nubi Edomalgaw buwaylayg Timna, Alba, Zetheth,
Oyolibama, Ela, Pinon, Kenaz, Teman, Mibzar, Anagadiyel, a Iram. Itha
thabi buwayl ngalaga nanga memayipu yaynanob thana thanamun buway
nel thoeraypu.

37

Yoewsepa a nungu tukuypal

1 Yakubu nuy matha meparu Kanananu, nungu thathiw kupa moer-
amoenu.
2 Ina Yakubuya apu thath kaziw ya. Wara nungu garkaz kazi Yoewsepa,
mina kayn mabayg matha sebentin wathalayg, nuydh danal poethepu
mamuyl a nanil kalmel nungu tukuypal, Bilawom a Zilpawom garkaz
kazil. Palay nungu thathiw zagethaw yoepkaz a matha kedha ipi
nungu. Nuydh Yoewsepa nungu tukuypal yadu palgamoeydhin thanamun
thathipa, Yakubulpa kedha thana gegeyadh aymoedhin adhal zagethaw
lagoenu. Thana nungungu kedha zoengu ubigigal.
3 Isoereyl* Yoewsepan mina koeyma maman mayparu, nungu tukuypal
mamu maman mayginga. Minguz kedha, nuyn Yoewsepan nanga kazi
madhin nuy Isoereyl mina koey gudal thathi sinubi thonara. Nuydh sodh
koey kutha gethalnga aymoedhin Yoewsepalpa.
4 Thana nanga nungu Yoewsepan tukuypan imadhin thanamun thathin
Yoewsepan koeyma maman mayparuy a thana mamu maman mayginga,
thanamun ngoenakapul koey komalmayl Yoewsepalpa a thana nuyn kaliya
thoeraypu a matha koey dharadh nubepa ya umamoeypu.
5 Wara kubilu nanga nuyn Yoewsepan pikin thayar a nuydh na nan piki
umar nungu tukuypoepa nanga, thanamun kasa kay lak thabukir mina
koeyza Yoewsepalpa.
6 Nuy Yoewsepa kedha, ‘Kurusipagemiw ngaw pikipa.
7 Ngalpa mura kalmel dharbaw lagoenu nanga ngalpa yaynanob kunaw
koewnil woeydhamoeynguz kunaw apaw lagoenu; ngaw koewni nanga
nanu geth lugithariz na wadhethulu matha siyanguz a ngithamun koewnil
thanamun geth ngaw koewniya mura wadhwadhgam kasa kay kuykul
pathidhamoeynguz ngaw koewnipa.’

* **37:3** *Isoereyl*: nungu wara nel Yakubu.

8 Thana nungu tukuypal nubepa kedha yapupoeybemidhin, ‘A! Na nginu
wakaythoemamay kedha, ngin bangal kuyku mabayg aymoene a ngidh
bangal minampu ngoeymulpa a?’ Kalanu thanamun kasa kay lak thabukir
mina koeyza nungu pikingu a nuy thanamulpa midh nanga umay.
9 Kalanu Yoewsepan mamu lak nge pikin thayar, nuy kedha mulaydhin
nungu tukuypoepa, ‘Ngoena kubilu lak pikin thayan, ngath pikin iman
goeyga a moelpal a eleben thithuyl ngayapa kuykul pathidhamoeynguz.’
10 Nuydh Yoewsepa nungu thathipa umadhin nan nungu piki, kasa
kay kedha nungu thathi nubepa Yoewsepalpa yapoeybaydhin kedha,
‘Sena midh paru piki, ngi kasa nginungu koeyza aymipa. Na nginu
wakaythamamay midh kedha nginu apu a nginu tukuypal a ngay mura
bangal ngibepa kuykul pathidhamoeypu a ngin bangal thawmayparu a?’
11 Yoewsepan tukuypaw daniya balpudhay mina koeyza, kasa kay
nungu thathin wakay thoemamipu muynu nungu ngoenakapoenu a
pudhamoeypu nungu Yoewsepan pikipa.

Yoewsepan yoewdhadhin nungu tukuypan Aykupithupa

12 Wara goeyginu thana Yoewsepan tukuypal ladhudhin Sekompa thana-
mun thathiw tetel uruypa danal poethaypa.
13 Isoereyl nuy Yoewsepalpa kedha muliz, ‘Ngaw ubi ngibepa Sekompa
mabapa nginu tukuypan ngalaga nanga tetel uruyl danal pathepa.’† Nuy
Yoewsepa kedha muliz, ‘Ngay buth pathepa.’
14 Yakubu, kedha, ‘Uzar, imaypa thana nginu tukuypal midh balbayginga
a thana tetel uruyl midh lak balbayginga; ngi kay kalanu ngapa kuniya
tidi ngayapa yadu thuraypa.’ Wa, nungu thathin nuyn wayadhin. Nungu
yabugudiya Ebronaw padaw dhadha sakariya Yoewsepa mangaydhin
Sekoemoenu.
15 Nuy kasa sike gurguy woelmay a nagay kedha Sekoemoenu, nuyn
nanga garkazin imadhin. Nuy garkaz yapupoeybiz kedha, ‘Ngidh mabayg
lumaypa?’
16 Nuy Yoewsepa kedha muliz mabaygoepa, ‘Ngath ngaw tukuypal
lumepa, tetel uruyl ngaya nanga danal pathayngu. Ngi gar kay ngayapa
mulepa kedha thana ngalaga?’
17 Nuy senawbi mabayg kedha muliz, ‘Thana memayingu. Ngath kedha
karngemingu, thana Dothanipa memayingu.’ Kalanu nuy Yoewsepa wagel
uzaraydhin nungu tukuypoepa. Nuydh thana si Dothaninu gasamoeydhin.

Yoewsepan tukuypaw wati buwayl thoeyay, nubepa mathamoeypa

18 Thana nanga nuyn imadhin nuy ka matha sigal ngapa woelmay. Nuy
kay thanamuniya wagel kay mangepa, thana nubepa mathamoeypa ya
umadhin.
19 Thana kedha mulemidhin kidhakidhan, ‘In boey ulaypa pikiw thoer-
ayzig.
20 Ayawal ngalpa nuyn mathamaypa a nungu gamu kay ngalpa aygi
maypa thoeyaypa. Ngalpa kay kedha mulemipa, thoeydhayl uruy nuyn
mathamoengu. Kalanu bangal ngalpa nagemine na bangal nungu pikingu
ngalpa miyay imane.’
21 Thanamun kuykuyg, Rewben nuydh karngemidhin thana midh nanga
umamoeyr, nuydh nuthay aymoedhin Yoewsepalpa gudaz puydhaypa. Nuy
kedha, ‘Ngalpalpa nubepa mathamaypa lawnga.
22 Ngalpa kay kasa nuyn aygi ngukiw maynu woenaypa in bupanu, wara
zapa aymoeypa lawnga, nungu kulka payoewdhayg.’ Muynu nanga nungu

† **37:13** Isoereylan wara nel Yakubu.

Rewbenan nuthay Yoewsepalpa gudaz puydhaypa a kalanu kuniya wayan
nungu thathipa.
23 Nuy nanga Yoewsepa thanamuniya mangaydhin nungu tukuypiya,
thana nungu koey sodh pakadamoeydhin, nungu kuykuthal gethal sodh.
24 Kalanu thana nuyn Yoewsepan aygi maypa thayadhin.

Nuyn Yoewsepa kasa zapudh yoewdhadhin Aykupithupa

25 Thana nanga ay purthar thana imaydhin Ismoeylalgal Giliyadhoengu
tadir Aykupithupa. Thanamun kamelal rugan guray kapu ganul rugal a
dhuray rugal kedha.
26 Yudha nuy kedha, 'Na kay ngalpa za miyay gasampa ngalpa kay na
nuyn uma mathampa a wara mulaypa lawnga.
27 Ngalpa kasa nuyn yoewdhaypa thanamulpa Ismeylgoepa, ngalpalpa
nubepa wara zapa aymoeypa lawnga. Senaw mina ngalpan tukuyap,
urapun kulka ngalpaniya.' Nungu Yoewdhan tukuypal asimoeydhin nungu
ubiya.
28 Senabi thonar zangu yoewdhay mabaygal, Midiyanalgal nanga sike
yabay matha tadir, thana Yoewsepan tukuypan nuyn Yoewsepan adhapa
madhin mayngu a kasa zapudh yoewdhadhin twenti silba bokadhzapupa
Ismeylgoepa. Thana Ismeylalgan madhin Yoewsepan Aykupithupa.
29 Kedha nanga nuy Rewben ngapa maypa nuydh imadhin kedha,
Yoewsepa sizi matha lawnga, nuydh koerkak badhan nungu rugal
pakadamoeydhin.
30 Nuy Rewben koezi nungu tukuypoepa si nanga mangiz thanamuniya
nuy kedha, 'Yoewsepa mayngu matha lawnga! Ngath kay za miyay
ayimpa?'
31 Kalanu thana nungu Yoewsepan tukuypan nani mathamoedhin a
nungu Yoewsepan sodh kulkanu tharadhadhin.
32 Thana kalanu nan sodh thanamun thathipa madhin a kedha mulemid-
hin, 'Ngoey ina imangu, ina nginu kaziw sodh a?'
33 Nuydh nanga ngurpadhin a kedha mulaydhin, 'Wa, ina nungu
sodh, Yoewsepan! Thoeydhayl uruyn mathamoedhin, ngaw kazi mina
moegithap madhin.'
34 Yakubu koerkak badhan nungu rugal pakadamoeydhin a awmaw
rugan ubamoeydhin. Kalanu nuy mina koey kuykuthalnga nungu kaziw
awmanu thanuraydhin.
35 Mura nungu kazil yoepkaz kazil a garkaz kazil imaypa kedha nuyn
balbayg tidar kasa kay nuy ubigoesipu. Nuy kedha mulaydhin thanamulpa,
'Ngay bangal lak umanga ngaw kaziw awmanu dhadhal.' Nuy kay matha
awmanu niparu, nungu kaziw Yoewsepan.
36 Senawbi thonara Aykupithunu Midiyanalgan Yoewsepan yoewdhad-
hin Aykupithu mabaygoepa, nubepa Pothipalpa Aykupithu mopakuyku
getha doegam zagethaw mabayg.

38

Yudha a Thamar

1 Senawbi thonara nanga, Yudha miyaydhin nungu tukuypoengu,
a nuydh nungu mudhathoemay lag amadhan aymoeydhin Adulamaw
mabaygiya nungu nel Yira.
2 Si nuydh Yudha Kananaw yoepkaz, ngoewakaz gasamoedhin, nanu
thathiw nel Suwa. Nuy kalanu niyaypa yoelpaydhin nabiya.
3 Kalanu nadh garkaz kazi imadhin, Yudha nuyn nel tharadhin Er.

4 Kalanu na lak mapunga aymaydhin, kazi madhin wara garkaz kazi.
Yudha nuyn nel tharadhin Onan.
5 Na lak mapunga aymaydhin, kazi madhin lak garkaz kazi, Yudha nuyn
nel tharadhin Sela. Thana sethabi thonara lagoenu memayipu, lagaw nel
Akzib, Selan nanga kazi madhin.
6 Yudha nungu kuykuyg kazipa ipi gasamoedhin, nanu nel Thamar.
7 Kasa kay kedha nungu Eroen ngarapudhamay, a buwayl thoeyay Aw-
gadhoepa matha ngoedhagidh lawnga. Awgadhan nuyn umapa wayadhin.
8 Era na guythuyan nanga, Yudha kedha Onanalpa, kuthaygoepa kedha,
'Ngidh ngaru ngalpan koey pawa ayman nabepa, ngidh nan mar niyaypa
yoelpaypa kazipa koesimoeypa nginu kuykuygoepa.'
9 Kasa kay kedha Onan nuy ngulayg kedha, nadh bangal na kazil
mamayine nanga, nungu Onanan kazil lawnga, nungu tukuypaw kazil.
Kalanu nuy Onan kedha, palay nanga sagul thareman nanga, nuydh
nan ngaru maytha poelayginga. Nungu Onanan ubiginga kedha, nungu
lumayzi kazil nungu kuykuygaw nelay wamayipa.
10 Nungu Onanan buwaylthoeyay lak kedha Awgadhoepa matha ngoed-
hagidh lawnga. Awgadhan kalanu nuyn umoepa wayadhin.
11 Yudha nungu urapun garkaz kazi wanadhin, ukasar mulupa, nungu
aka kedha zoengu, wara kedha nungu kazi Sela, lak kedha umanga.
Nuydh kalanu nan Tamana wayadhin kuniya nanu apu thathiw lagoepa,
mulaydhin nabepa kedha, 'Ngi bangal sew meparu, kurusipa bangal ngaw
kazi Sela koey mabayg aymidhe ngibepa alaypa.' Wa, na miyaydhin nanu
apu thathiw lagoepa.
12 Sizi powpa moegina kuykuthalnga buth, a kalanu Yudhan ipi um
miyaydhin. Nuydh nanga koerkak badh nanga awm muwasidhin nanga
adhathayadhin. Sew kalanu nuy nungu igalgoepa mulaydhin Yiralpa,
Adulamoelayg nuy. Palay kalmel uzarmoedhin thanamulpa nungu mamuy
zagethaw mabaygoepa. Thana ngalaga nanga nungu mamuyl baban
thudhamoeyr, lagaw nel Timna.

Thamar na buwaylthoeyay aymoeydhin

13 Thamar nungu Yudhan garkaz kaziw ipi, nadh karngemidhin nanu ira
Timnapa miyaydhin nungu mamuypa baban thudhaypa.
14 Na Thamar ngulayg kedha, nan bangal Selapa ipi manine, kasa
kay kedha Yudha thanamun koey pawa aymayginga, Sela kay koey
mabayg aymoeydhin, Yudha nuydh nuyn poeybayginga nabepa alay.
Na kedha zoenguz buwaylthoeyay aymoeydhin kedha, nadh yoepkaziw
maykaw rugan thudhaydhin, na wara rugan ubamoedhin parupa gamupa
woerdhaypa, kalanu na Timnaw yabugudoenu pasinu thanuraydhin,
goegathoepa amadhan, goegath Enaym nadh nanu ira ugadhin.
15 Yudha nanga nan imadhin nanga, nanu paru a gamu mura woerd-
hayzinga, nubepa Yudhalpa kedha, wa ina yabugudaw yoepkaz.
16 Nubepa gumi kedha na waza nungu ira nuy nabepa ubilmaypa
muliz aymaypa. Na, nubepa kedha muliz, kuniya, 'Ngidh kay ngayapa
modhabiya za miyay maypa?'
17 Nuy kedha, 'Ngath ngibepa kazi nani boey gethawayane bangal.'
Na kedha, 'Wa, ngidh kay ngaybiya kow aw? Za wanar kaykedh,
nginungu zangu yakanurayle.'
18 Nuy yapupoeybiz kedha, 'Ngath kay ngibiya mi maku wanaypa?'
Na kedha, 'Wa, ngi kay ngayapa senaw nginu boegi kow a wara za nginu
nelaynga a nanu urikam wanar kayke, nginungu naningu yakanurayle.'

Wa, nuydh kalanu si nabiya mamoemoeman. Kalanu palay ubilnga aymoedhin, kalanu na nungu mapunga aymoeydhin.
19 Na Thamar lagoepa kuniya miyaydhin nanu lagoepa. Na sethabi gamu paru woerdhayzi rugan thudhaydhin kalanu nanu yoepkaz maykaw rugan ubamoeydhin.
20 Kalanu Yudha wayadhin nungu igilayg Yira. Nuy kedha, 'Yira, ngidh nani kedha mar nabepa, sena yoepkaz nga nanga yabugudoenu pasinu nipa, a sepal ngaw za ngapa kuniya kaykedh mamoemoene.' Kasa kay kedha Yira nuy si mangaydhin nanga, nuydh nan yan lumar, imayginga.
21 Nuy mabaygoepa yapupoeybiz kedha, goegathaw nel Enaym, 'Ina nanga yabugudaw yoepkaz naki woelmayngu, na ngalaga, koezi?'
Thana kuniya kedha mulemin, sethabi mabaygal kedha, 'Ina ngaru kedha, kulay goeyginu yabugudaw yoepkazoeginga.'
22 Nuy Yira kuniya tidaydhin nanga nuy Yudhalpa mulaydhin kedha, 'Ngath nan imayginga, mabaygan ngaya sethabi lagoenu kedha muliz kedha, "Ina ngaru kedha, kulay goeyginu kedha ngoedhal, yoepkazoeginga!" '
23 Yudha nubepa kedha muliz, 'Aw, kasa wanaw, na waza sepalbi za nabiya niyamoeypu, ngoeban ubigig mabaygoengu ngoebalngu giwn maythayle. Ngay mina yan nuthayngu nabepa nani pa maypa, kasa kay kedha, ngidh nan ngaru gasamoeyginga, imayginga.'

Yudhan azir

24 Sizi powpa thoeri moelpalaw kaliya nanga, mabaygan Yudha ngulayg paladhin kedha, 'Nginu kaziw ipi, Thamar, na mina yababir buwayl thayamar, na ngoedhe yabugudaw yoepkaz nge, na kayib mapunga.'
Kalanu Yudha ya guythuyadhin kedha, 'Adhapa kay sena mariw, muypu kay nathaw umapa.'
25 Wa, thana nanga nan gasamoedhin adhapa madhin nanga, nadh yangukudu gethawayadhin nanu iralpa, Yudhalpa kedha, 'Ngay mapunga, itha ngunu zapul nanga, ngaybiya niyaypa imay, nelaynga za a boegi, itha ngaybiya niyaypa. Ngunu za ipal, imay itha?'
26 Yudha nanga sethabi za imamoeydhin nanga, nelaynga za a nanu urikam a boegi, nuydh thana ngurapiz kedha nungu zapul, nuy kedha mulaydhin, 'Sena na balbayginga, na balbaygi doegamoenu, ngaw gegeyadh; ngath ney ngaw kazi Sela nabepa madhin garwoeydhamoeypa ney, wa balbayginga ney.' Wa Yudha kalanu lak nungu ubilnga nabiya aymayginga.
27 Wa, thonar na gasamadhin, nanu kazimay thonar nanga, thana imadhin kedha, 'a ipal nanu koetha kazi.'
28 Na nanu kaziw kikirin na pungar nanga nuydh wara kazi geth adhathayan. Nadh kaziw gasamay yoepkazin iman. Nadh na imadhin nanga nadh kulka gamul thoewman yatharadhin. Na kedha mulaydhin kedha, 'Wa, in kuykuy kazi.'
29 Kasa kedha, sena ngunu geth na kulay adhapadhadhin nanga nuydh nungu geth muy thayadhin nanga nungu tukuyap kasa nungungu paypa miyaydhin kulay danadhaypa. Na kedha, kazi gasamay yoepkaz, 'a, a ngi kasa nginungu paypa ngapa kulay adhapadhaypa.' Kalanu nadh nuyn kedha tharadhin, Perez.*

---

* **38:29** Muynu aykap kedha: *ngidh kulay nabi pasagud gudpudhanu.*

30 *Kalanu nungu tukuyap ngapa, kulka gamul mukubilnga kazi adha-
padhadhin. Nadh nanga nuyn imadhin nadh nuyn kedha tharadhin kedha,
'Nginu nel Zera.'†

39

Yoewsepa a nungu kuyku mabaygaw ipi

1 Ngalpa lak Yoewsepan ya kuykayimpa, sey Aykupithunu. Wa, nungu
tukuypan nuyn yoewdhadhin thanamulpa Ismeylgoepa. Kalanu thana
Ismoeylalgal nuyn sizi yoewdhadhin Aykupithu mabaygoepa, mabayg nel
Pothipa. Wa nuy Pothipa nanga Aykupithu mopakuyku mabaygaw getha
doegam zagethaw mabayg kobegadh wati mabaygoengu mangayle.*
2 Wa Awgadh ngaru Yoewsepaniya kalmel a nuydh kapu igililnga
gasampu nungu kuyku mabaygaw lagoenu muynu.
3 Nuy kuyku mabayg, Pothipa imadhin kedha, Yoewsepan igililnga koey
woenabalnga, kuyk Awgadhan nuyn koeyma kaludhoepu.
4 Nuy Pothipa kedha miyaydhin, 'A wa, in nuy kapu mabayg, ngath nuyn
ngayapa getha doegam zagethaw mabayg ayimpa.' Nuydh nuyn kuyku
mabayg aymoedhin mura nungu wara zagethaw mabaygiya, muynu nungu
niyay lagoenu.
5 Sizi pawpa Awgadhan Pothipan niyay lag a dharbaw lagal mina
ngoedhalnga mura danal pathepu. Minguz kedha, Yoewsepa nuy waza
Awgadhaw mina getha doegam mabayg.

Yoewsepan mina zageth muynu Pothipan lagoenu

6 Kalanu Pothipa, nuydh mura zapul poeybaydhin Yoewsepalpa nuy
nungu geth ngoenanumayginga, nuydh Yoewsepalpa wanaydhin mura
lagaw doegam zageth. Nuydh Pothipa matha wakay thoemamipu nungu
maythaw doegampa.
Nuy Yoewsepa waza kapu garkaz a magawpa ruway,
7 a nungu Pothipan ipi nadh imadhin nuyn. Sizi pawpa kasa thawpaynga
kedha, na mulaydhin nubepa nabiya uthuypa.
8 Kasa kay kedha nuy ubigasidhin. Nuy nabepa kedha mulaydhin kedha,
'Itha mura thabi niyay lagoenu mura zapul nanga, nuydh ngoena danal
poethaypa wanadhin.
9 Matha nuydh ngin ngayapa danal poethaypa mayginga, kedha zoenguz
kedha ngi nungu ipi. Nginu alayn ngayapa mina kapu zageth madhin
mura zapul nuydh ngayapa matha ngoedhagidh aymaydhin, ngath kay
midh paru wati pawa aympa nubepa nungu gururidhiya kaliya kay ngay
uzaripa, gegeyadh. Awgadhoepa koey gegeyadh.'
10 Yoewsepa nabepa mina yadu yan umay, nadh kay kedha mura
goeyginu nuyn nuthaypu.
11 Nadh nuyn kedha nuthaypu a kurusipa wara goeyginu nanga nuy
Yoewsepa ngapa muya uthaydhin nanga zagethoepa lagiya nanga. Senabi
thonara nanga wara zagethaw mabaygoegina lagoenu muynu.
12 Kayka na lagoenu muynu palay palamun kusayg, na nubepa muliz,
Pothipan ipi, 'Aya, ngaybiya uthuy yoewnar.' Kasa kay kedha nuy
Yoewsepa ngaru ubigig. Nadh nungu koey sodh gasamoedhin a nuyn
koeyma yoewdhaydhin nanu ubipa. Nuy adhapa zoelmaypa miyaydhin,
nadh gasamadhin nungu koey sodh. Nuy ngaru adhapa mer, nuy kasa
nungu koey sodhoengu adhapa miyaydhin, kalanu adhapa zoelmaydhin.

---

† **38:30** Muynu aykap kedha, *kulka gamulnga.* * **39:1** Thana thanamun mopa kuyk kedha thoeraypu, *Pero.*

13 Nadh na imadhin kedha, nungu koey sodh waza nanu gethanu muynu
nanga,
14 nadh mamu nuyn ya tharnge thayadhin sew zagethaw mabaygoepa.
Na kedha, ‘Ayawal, imaw ina ngalpan nanga Eberaw zagethaw mabayg
gasamoedhin nanga, nuy ngapa ngoezu uthuy lagiya muya uthema ngoena
rugaw thudhaypa manu.
15 Kedha nanga ngay arpugema nanga, nuy zilayma adhapa sizi, ngoezu
uthuy lagoengu. Ayawal ina imaw nungu koey sodh ina.’
16 Nadh nungu koey sodh kasa gasamoedhin nabiya, nanu uthuy lagoenu
muynu.
17 Kurusipa nanu alay kuniya tidaydhin. Na nubepa kedha, nanu
alaypa, ‘Ngi senaw, ngidh senawbi mabayg ngapa gasamoedhin, zagethaw
mabayg. Nuy ngoezu uthuy lagoenu muynu arayngu, ngoena rugan
thudhaypa madha.
18 Kedha na ngay arpugema mabaygoepa nanga, nuy adhapadhadhin.
Ina ngaybiya nungu koey sodh ina muynu wanadhin akan.’

Kalanu Pothipan ngurum

19 Wa, Yoewsepan kuyku mabaygaw ngurum mina koeyza.
20 Nuydh, kalanu Yoewsepan zeylanu thayadhin mura mopakuyku
mabaygaw kunumayzi mabaygal mi zeylanu nanga muynu. Nuy sin
thayadhin.
21 Kasa kay kedha senaw muynu nanga Awgadh ngaru Yoewsepaniya
kalmel, a nungu mam yakamaydhin kedha. Thanamun danal poethay
mabayg nuydh imadhin kedha, Yoewsepa mina mabayg.
22 Nuydh kalanu Yoewsepan kuyku mabayg aymoedhin sepa wara
yatharayzi mabaygoepa danal poethaypa.
23 Yoewsepan kuyku mabayg nuydh wara ngoenakap mapu gasamoey-
ginga zapul muynu midh. Nubepa kakal kedha, zapul bangal mura
balbayginga. Awgadh waza Yoewsepaniya kalmel mura thonara a nungu
Yoewsepan mura zagethal ngaru koey woenabalmayl.

40

Yoewsepa yatharayzi mabaygaw piki sakariya thoeyampa

1 Nuy za kedha kuniya aymaydhin, thana Aykupithulgan thanamun
mopakuyk kedha thoeraypu, Pero. War thonara palay ukasar Peron za-
githaw mabayg; wara umal ngukiw aymay danal poethay mabayg, a wara
kunaw nuday kuyku zagithaw mabayg, palay zeyloenu thayamoedhin.
2 Minguz kedha, Pero mina gegeyadh gasamoedhin palamulpa.
3 Nuydh palay kunumay lagoenu thayamoedhin muynu, Yoewsepaniya
kalmel ngalaga nanga thayadhin. Senabi kunumay lag Peron getha doegam
zagethaw mabaygaw lagoenu muynu.
4 Palay mina kay kuykuthalnga kunumay lagoenu muynu, nuydh sew
danal poethay kuyku mabaygan Yoewsepan palamulpa zagithaw mabayg
madhin.
5 War kubilu palay kunumay lagoenu muynu pikin thayamar umal
ngukiw aymay danal poethay mabayg a kunaw nuday kuyku zagethaw
mabayg palamun pikiw aykap muynu yaynanob.

Pikiw dhadh poelamay Yoewsepan

6 Nuy nanga Yoewsepa war bathaynga ngapa palamulpa woelmay nuydh
palay imamoedhin kedha palay ngoedhe ngoenakap kikirilayg nge.

7 Nuy Yoewsepa yapupoeybiz palamulpa kedha, ‘Ngipel minguz kedha
nagempa za gegeyadh a?’
8 Palay nubepa kedha muleman, ‘Ngalbe pikin thayoeman kasa kay
mabaygoeginga ngalbelpa pikipa sakar pudhaypa kedha, aykap muynu
midh?’ Nuy Yoewsepa kedha muliz, ‘Matha Awgadh kedha woenabalnga
bibiripa poeybaypa mabaygoepa pikiya dhadh poelamoeypa; umamoeriw
ngipen piki ngayapa.’
9 Wa, kulay umal ngukiw zagithaw danal poethay mabaygan uman
nungu piki. Nuy kedha, ‘Ngath pikin ngaybiya iman goereypaw kuyk
10 thoeri thamalnga kedha nanga nisal noeridhoemoeyn poelawal kay
gud palemin a goereypal giyasimoeyn.
11 Ngaybiya minguz Peron kap; kalanu ngath thana goereypal sasimoeyn
kapanu muynu kalanu ngath Perolpa madhin.’
12 Yoewsepa kedha, ‘Sena nginu pikiw aykap muynu kedha. Thoeri
thamal nanga setha Thoeri goeygil kedha.
13 Thoeri goeygoey kaliya Pero bangal ngin kunumay lagoenu adhapa
manine a ngibepa bangal mura pawayane nginu gegeyadh a lak bangal
ngin kuniya nginu zagethoenu wananu. Ngidh bangal nubepa nungu kap
manine kulay midh nanga, ngi na nungu umal ngukiw zagethaw danal
poethay mabayg meparu.
14 ‘Kasa ngay gar ngibiya yoewdhiz ngoena bangal ngoenanu mayparu
ngibepa nanga zapul balbayginga, a yakanurayg ngaw nelpa thoeraypa
Perolpa ngoena bangal ibupuydhane koezi kunumay lagoengu adhapoed-
haypa.
15 Mina kay kedha, thana kasa magan ngoena gasamadhin ngapa ngaw
goegathoengu nel Eberu, a kalanu ina ngath za wara gegeyadh aymay-
ginga. Thana kasa magan ngoena wati kunumay loegoenu thoeyadhin.’
16 Nuydh na kunaw nuday kuyku zagethaw mabaygan imadhin kedha.
A ina nungu umal ngukiw mabaygaw piki mina balbayginga. Nuy
Yoewsepalpa mulaydhin kedha, ‘Ngoena lak pikin thayarngu; ngaybiya
thoeri mura kunaw leday kuykunu memayipa.
17 Mina gimaw leday nanga mura giyaw aydel zapul Perolpa, kasa uruyn
thana purthamoeynguz.’
18 Yoewsepa nubepa dhadh poelamoeyn nungu piki kedha, ‘Sew aykap
kedha thoeri leday nanga setha thoeri goeygil.
19 Thoeri goeygiw kaliya Pero bangal ngin adhapa manine kunumay
lagoengu a ngin bangal kuyk pathane, kalanu bangal nginu gamu puynu
gimal puydhane uruypa idhaypa nginu gamupa.’
20 Wa, balbayginga thoeri goeygiw koeliya Peron, kazimoeyzi thonar
nanga gasamoedhin, nuydh mura nungu zagethaw mabaygal thuraydhin
koey aygudoepa a nuydh sepalbi ukasar zagithaw mabayg parunu thari-
moedhin.
21 Umal ngukiw zagethaw mabayg nuydh nungu kulay zagethoepa
kuniya wayadhin.
22 Wara nanga nuydh, puynu gimanoeka pudhadhin. Kedha mina
Yoewsepa midh nanga umay.
23 Ina na nuy umal ngukiw zagethaw danal poethay mabayg nuydh wara
Yoewsepan ya ngoenanumayginga.

41

Peron piki

1 Sizi pawpa, ukasar wathaw koeliya nanga nuy Aykupithu mopa kuyk,
Peron pikin thayar. Nuy pikin Naylaw Koesa pasinu sir.
2 Nuydh yawayay seben kawal mina koey goeraymayl. Thana nanga
ngapa koesangu kadaypa tadir thana urapumayn bup purthar.
3 Wagel mamunge a war seben kawal ngapa kadaypa; thana mina koey
moerimoeril. Thana ngapa kadaypa nanga thana kasa war kawaya koesaw
pasinu sir.
4 A setha nanga moerimar kawal thana koey goeray kaw purthar. Nuy
Pero nubi thonara danpaliz.
5 Nuy kalanu lak uthuy yoewnan. Nuyn mamu ngedh war pikin thayar
kedha, seben mura puy kunal giyamayl urapu kuykungu koesimoeyr
kadaypa.
6 A dhuray seben puy kunal kadaypa memayidhin moegi ridhal kasa
komal guban thana magawg palimoeydhin.
7 A moerimar puy kunan nanga koey goeray puy kunal angemidhin.
Nuy Pero dan palaydhin a kedha miyaydhin, ‘A in ngoena kasa pikin
thoeyaypa.’
8 Bathaynga nanga nungu ngoenakap mina koey mapunga, nuydh ya
madhin mura mina koey ngulayg mabaygoepa a guguwaw mabaygoepa
Aykupithunu. Nuydh thanamulpa nungu piki umadhin kasa thana nubepa
yan sakar pudhadhin nungu piki.

Umal ngukiw danalpoethay mabayg ngoenanu madhin Yoewsepalpa

9 Kalanu umal ngukiw zagithaw danal poethay mabayg nubepa Perolpa
kedha muliz ‘Ngay ngibepa mulepa ngaw gegeyadh.
10 Ngi waza ngalbeniya wati igalayg aymaydhin a ngidh ngalbe kunumay
lagoenu muynu thayamoedhin, nginu getha doegam zagethaw mabaygaw
kunumay lag, kunaw nuday kuyku mabayg a ngay.
11 ‘Urapun kubilu ngalbe pikin thayamar yaynanob a palay piki ngalben
nanga muynu aykap urapun lawnga, aykap yaynanob.
12 Senabi thonara nanga urapun kayn garkaz Ebrulayg. Nuy danal
poethay kuyku mabaygaw zagethaw mabayg si muynu kunumay lagoenu.
Ngalbe nalben piki umamoedhin a nuydh ngalbelpa sakar mamamoedhin.
13 Zapul mina kedha balbayginga aymoeydhin; ngidh ngoena ngaw
zagethoenu kuniya wanadhin a kunaw nuday kuyku mabayg ngidh puynu
gimal puydhadhin.’
14 Kalanu Pero ya madhin Yoewsepalpa, nuyn kunumay lagoengu
sinubi thonara adhapa madhin. Nuydh Yoewsepa nanga buthapoethay
muwasidhin yathapathay a kayn rugal ubamiz. Nuy kalanu Perolpa
uzaraydhin.
15 Nuy Pero Yoewsepalpa kedha muliz, ‘Ngoena pikin thayar kasa kedha
mabaygan sakar mayginga ngayapa ngaw piki. Ngath kedha karngemingu
ngidh ngulayg piki sakar manin.’
16 Yoewsepa kedha muliz nubepa Perolpa, ‘Ngayapa koey zageth, matha
Awgadhaw ibupuydhaynu kedha, ngath kay balbayginga sakar maypa.’
17 Nuy Pero kedha, ‘Ngoena pikin thayarngu, ngay Naylaw Koesaw
bawadhoenu kaday sirngu.
18 Ngath yawayay seben kawal koey goeraymayl thana koesangu ngapa
kadaypa tadir urapumayn, bup purthar.
19 ‘Kalanu seben kawal ngapa kadaypa mina koey gudal moerimoeril.
Ngath kulay ngaw igililmaynu kedha ngoedhalmayl imayginga itha Aykup-
ithunu.

20 Thana koey moerimar kawan koey goeray kawal purthamoeyr.
21 Kasa kay kedha maythal yoewruyginga thana kasa ngaru wati
ngoedhalmayl, kulay thana midh nanga. Kalanu ngay danpalaydhin.
22 'Ngay lak uthuy yoewnan. Ngoena nanga lak pikin thayar, ngath
yawayay seben mura koey goeray puy kunal giyamayl urapu puy kunaw
kuykungu kadaypa sazir.
23 Dhuray seben puy kunal nanga kadaypa malguyl puydhadhin komal
guban thana goegadh ngur palngimoeydhin.
24 A moerimar puy kunan koey goeray puy kunal angemidhin. Wa,
kalanu ngath palay piki umamoedhin guguwaw mabaygoepa kasa kedha
thana ngayapa sakar mayginga.'

Yoewsepan pikiw sakarpudhay Perolpa

25 Yoewsepa Perolpa kedha mulaydhin, 'Sepal piki nginu nanga muynu
aykap urapun; Awgadh ngibepa mulayngu kedha nuydh bangal miyay
nanga za aymoene.
26 Setha seben koey goeray kawal nanga seben ayde wathal, a seben mina
puy kunal nanga lak seben ayde wathal muynu aykap urapun.
27 'A matha kedha dhuray seben moerimar kawal kadaypa wagel nanga
tadir a setha moerimar puy kunal komal guban goegadh palayzimayl, sew
aykap kedha, seben bangal mura aygi wathal.
28 Zapul bangal mina kedha, mina in ngay ngibepa umepa Awgadhan
ngibepa yakamoengu, nuydh bangal ngibepa miyay nanga za aymoene.
29 Seben wathoelnga ay za bangal mina koey goersar Aykupithunu, mura
nanu goegathiya.
30 Kalanu bangal mamungedh a seben mura aygi wathal mina ipidhadh
gegeyadh. Ngoedhe kedha nge Aykupithu kulay kedha wathoeginga, aygi
wathal bangal lag mina idimoene.
31 Senaw bangal mina thonar mura guythuyane, minguz kedha, aygi
wathal bangal ipidhadh gegeyadh.
32 Sepa, nginu pikipa kedha Awgadhan ukasar thonaralnga ngibepa
yakamoedhin, nubepa Awgadhoepa kasa woenaypa lawnga, nuydh bangal
ngaru senawbi za aymoeyne. A senabi thonar amadhan.
33 'Ngidh kedha thonara mina mabayg adhapa thamar, a koey ngulayg
mabayg koepa goegathoepa danal poethaypa mura Aykupithunu.
34 A ngidh bangal ngaru dhuray zagithaw mabaygal adhapa thamayine
moegina aypa ngoewmaypa mura goegathoengu, koey ayde wathaw
thonara setha bangal seben wathal mina wathal toedipu nanga.
35-36 Ngi bangal thanamulpa muledhe a ngidh bangal kupay thanamulpa
manine aypa adhapamoeypa a danal poethaypa senabi mina wathaw
thonara, mura goegathaw koey sawalagal. Setha bangal ayde danal
pathepu seben aygi wathaw thonarpa, senawbi thonar kay nanga mangepa
mina adhapudhay gegeyadh lak bangal mabaygoepa mura maytha aygipa
lawnga.'

Yoewsepan kuyku mabayg aymoedhin Aykupithupa

37 Pero a nungu zagithaw mabaygal thana zeyzinoeydhaydhin kedha,
'Wa, ina mina yangu kudu urapun aymoeyzinga.'
38 Nuy Pero thanamulpa kedha, 'Ngalpalpa lak wara mabaygoepa imaypa
lawnga kedha Yoewsepa midh nanga. Awgadhaw Maygi Mari ngabiya
nanga kalmel muynu.'

39 Nuy Pero nubepa Yoewsepalpa kedha mulaydhin, ‘Awgadhan thabi
zapul mura ngibepa yakamoeydhin wara lak yaginga senaw ngi balbaygi
mabayg koey ngulayg wara lak kedha ngoedhal mabaygoeginga.
40 Ngath kay ngin kuyku mabayg aympa mura ngaw goegathapa danal
poethaypa a ngaw mabaygal bangal mura nginu yapa kurusipagemipu.
Ngi bangal ngaybiya wagel paru.
41 Ngath ngin kuyku mabayg ayman Aykupithupa.’

Yoewsepa nuy Peron wagel paru aymoedhin

42 Kalanu Pero nungu gethaw dhimurngu nelaynga za adhapa madhin,
a Yoewsepan gethaw dhimuriya angan kalanu kapu golidh gamul kusa
Yoewsepaniya katiya thayan, a kapu sodh nubiya angan.
43 Nuydh Pero nubepa Yoewsepalpa sigangar madhin, yawaraw za nungu
danal poethay zagithaw mabaygal kulay wal tidhumar kedha, ‘Nubepa
buth wanaw, nubepa buth wanaw’ minguz kedha, nuyn Yoewsepan waza
kuyku mabayg aymoedhin Aykupithupa, Peron wagel paru.
44 Pero nubepa Yoewsepalpa kedha mulaydhin, ‘Ngay koew Aykupithu
mopa kuyk wara mabaygoepa ngibiya gimiya woelaypa lawnga, matha
ngi kedha.’
45-46 Nuydh Pero nubepa Yoewsepalpa wara sew Aykupithu nel madhin
kedha, Zapenath Paneya, a wara nuydh ipi madhin Yoewsepalpa, nanu nel
Asenath Potheperan yoepkaz kazi. Nuy thanamun misnare, Iliyopolisaw
goegathaw misnare. Yoewsepa nanga Perolpa zagithaw kuyk aymoedhin
nuy sinubi thonara 30 wathoelayg Aykupithunu. Nuy sizi Peron lagoenu
mura gulgupipu Aykupithuya.
47 Seben koey ayde wathoenu nanga.
48 Yoewsepa nuydh mura ayde yaynanob goegathiya ngoew mamaydhin
Aykupithungu. Kuyk aymay puy kunaw zagethaw lagoengu.
49 Senawbi thonara ay puy kun mina koey gudal goersar. Yoewsepalpa
matha ngoedhagidh lawnga getha tidaypa. Ay kedha koey gudal goersar
ngoedhe buthul midh nanga.

Yoewsepan ukasar garkaz kazi

50 Wa, wagel aygi wathaw thonar mangaydhin Yoewsepan ipin Asenath
kulay ukasar garkaz kazi mamamoedhin.
51 Nuy Yoewsepa kedha, ‘Awgadhan ngaw ngoenakap thoew palangu
mura ngaw wati thonarngu a ngaw mura thathiw buwayngu.’ Kalanu
nuydh nungu kuykuyg kazi kedha nel tharadhin, Manesey.
52 Wara nuy Yoewsepa kedha mulaydhin ‘Awgadhan ngayapa kazi
mamamoengu ngaw sirisirizi lagoenu.’ Wa nuydh nungu kuthayg kazi
kedha nel tharadhin Epelema.

Wathal koey aydelmayl

53 Senaw mi seben wathoepa nanga Aykupithu mabaygapa ay saran
poegaypu, kuth muwasidhin senawbi kapu thonar amadhan thamaydhin.
54 A aygi wathaw thonar kuyk aymaydhin balbayginga kedha mina
Yoewsepa midh nanga mulaydhin dhuray lagal lak mura aygi asimoeydhin.
Kasa Aykupithunu ayde matha niyaypu thanamun koey sawalagoenu.
55 Aykupithulgan nanga maytha aygi kuyk aymoedhin, thana Perolpa
ay thoeraypu. Nuy Pero thanamulpa kedha, ‘Yoewsepalpa ladhu nuy kay
nanga ngithamulpa midh muledhe ngitha, kay matha aymaw.’

56 Aygi wath ipidhadh gegeyadh mangaydhin mura doegamuya Aykupithunu. Wa, nuydh Yoewsepa kalanu sawalag gud pudhaydhin a ayde yoewdhamoeydhin Aykupithulgoepa.
57 Sethabi thonara mabaygal kasa mura Aykupithupa toedipu aypa barpudoeypa mura lagoengu Yoewsepalngu. Minguz kedha, senawbi thonara nanga gasamoedhin mina koey ipidhadh gegeyadh mura doegamuya.

42

Yoewsepan tukuypal Aykupithupa ladhudhin puy kunoepa barpudhaypa

1 Yakubu nuydh nanga gasamoedhin kedha Aykupithunu puy kunalnga, nuy mulaydhin nungu garkaz kazipa kedha, 'Ngitha za aymayg a?
2 Ngath kedha karngemingu, Aykupithu puy kunalnga; ngitha ladhu ngalpalpa puy kunal ngapa barpudhamoey ngalpalngu maytha aygingu a umangu.'
3 Wa, Yoewsepan 10 mura tukuypal ladhudhin Aykupithupa puy kunoepa barpudhaypa.
4 Kasa Benzoemanan Yoewsepan kuthayg thanamuniya kalmel woeyayginga, zangu yabugudanu dhadha moengayle Benzoemananiya.
5 Thana Yakubun garkaz koezil mabaygiya kalmel puzimoeyr puy kunoepa barpudhaypa kedha zoenguz Kanana lak aygi asidhin.
6 Nuy Yoewsepa kuykulnga waza, nuydh puy kunal yoewdamoeyr Aykupithunu mura goegathaw mabaygoepa thana nanga Yoewsepan tukuypal mamu nubiya parunu kuykul pathidhamoey boeradharoepa.
7 Nuydh Yoewsepa thana ngurpamoeydhin nungu tukuypal, kasa kedha nuy kedha mer, nuy thanamulngu koerawayg nuy matha, wamenalnga thanamulpa yapupoeybaydhin kedha, 'Ngitha ngalagaz ngapa?' Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngoey Kananangu ngapa aypa barpudhaypa.'

Yoewsepa nuydh nungu tukuypal ngurpamoeydhin

8 Nuydh Yoewsepa thana ngurpamoeydhin, kasa kedha thana nungu tukuypan nuyn Yoewsepan kay ngurpayginga.
9 Senawbi thonara Yoewsepa nungu kulkubaw piki ngoenanumadhin nuyn nanga pikin thayar thanamun. Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha kasa dana oengaypa ngapa kedha, ngoey midh balbayginga ngithamulpa koewbupa.'
10 Thana kedha, 'Lawnga ngoey kasa ngoedhe nginu zagethaw mabaygal, aypa barpudhaypa.
11 Ngalpa mura tukuyap kazil. Ngoey ngapa lawnga dan angayl. Mina ngoey balbaygi mabaygal.'
12 Nuy thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, 'A! Lawnga lawnga setha ngitha kasa dana angayl ngapa kedha zapa thana midh ngoey balbayginga ngithamulpa koewbupa.'
13 Thana kedha, 'Ngoey matha toewalob mura urapu thathiw koezil Kananalgal, wara tukuyap ngoeymun umanga a kuthayg ngoeymun thathiya yawayg.'
14 Nuy thanamulpa kedha muliz Yoewsepa, 'A, a, lawnga, ngaw kulay yangukudu kasa balbayginga kedha, ngithamun sole. Ngitha kasa dan oengayl toedipa. Mabaygal ngitha kedha zapa ngapa wayamoeydhin.
15 Ngath bangal ngaru nubi za kuyk sulane bangal. Ngay ngithamulpa mina yadu umepa Peron parunu, kedha karngemiw a? Ngitha matha kow kurusipa bangal ngithamun koewba kuthayg ngapa in mangedhe.

16 ‘Ngithamulngu kay ngaru kuniya urapun mabayg uzaripa, sena kay
koewba kuthayg ngapa yoelpaypa, imaypa kedha ngitha midh, ngitha
mina ya umamoeypa. Wa, urapun ngithamulngu nanga Kananapa kuniya
kuthaygoepa, a ngitha ngaya wanayzi mabaygal nanga ngitha bangal
kunumay lagoenu muynu, kurusipa bangal ngalpa imane kedha, nuy nga
mina. Ngay mina Peron parunu, setha ngitha dan oengayl ngayapa ngapa
wayaydhin.’
17 Kalanu nuydh thana thoeri goeygipa kunumay lagoenu muynu
arimoeydhin.
18 Thoeri goeygiw kaliya nanga nuy Yoewsepa thanamulpa kedha,
‘Awgadh, mina Awgadh ngath mina yapathamadhin, ngath bangal
ngithamulpa, urapun doegam ibupudhay aymoene. Ngay mina wadhe
thulu mabayg, ngitha nanga ngaw ubilnga ayman nanga ngitha lak
igililmayl.
19 Urapun ngithamulngu bangal ngaru in muynu, kunumay lagoenu,
ngitha ngalaga nanga muynu memayirngu. Setha ngitha ngaya wanayz-
imayl nanga, ngitha bangal kuniya tidemine lagoepa, setha ayngu
baykal kusumoene ngithamulpa, setha ngaya mabaygal sey maythaygin
memayipa Kanananu.’
20 Nuy Yoewsepa thanamulpa kedha mulaydhin kedha, ‘Wa, mina
yapathoemaypa, ngitha bangal ngaru ngithamun kuthayg ngapa manine
bangal. Ngitha bangal ngayapa manine. Wa, ngayapa ngithamulpa
umamathamaypa lawnga.’ Wa, thana asimoeydhin, sethabi yangukudu
ya.
21 Thana kidhakidhan kedha mulemidhin, ‘Ey, ina sike ngalpa ngalpan
kuykungu, nabi wati thonar gasampa. Itha ngalpa thabi wati thonara
muynu memayipa. Ngalpa sethabi thonara ngalpan kawral gud poelay-
ginga ngalpan tukuypoepa koerngaypa. Ngalpa mina koerngaygi kawral
aymoeydhin. Kedha zoenguz ngalpa kayib kedha, thabi sirisirinu muynu.
Nuy na ngalpalpa ibupuydhaypa na umay nanga ngalpa aymayginga.
Ngalpa kedha zoengu thabi sirisirinu muynu kayib.’
22 Nuy Rewben kedha mulaydhin ‘Ngitha wakay thoemamay, sen-
abi goeygipa? Senabi thonara nanga ngay kedha mulaydhin, nuyn
mathamayg.* Ngitha nay ngayapa karngemidhin nay, wa mura zapul
balbayginga nay. A itha kayib kedha nanga, ina ngalpa ngalpan modhabiya
gasampa, nungu kuthaw modhabiya.’
23 Nuy Yoewsepa ngulayg, kedha, thana midh nanga Yoewdhayalgadh
umamoeyr, kasa kay kedha thana tukuypal koerawaygal kedha, nuy
ngulayg mabayg. Nuydh kasa nungu wara zagethaw mabayg gud aymar
thanamulpa yapa. A senawbi gud aymay mabayg nuydh thanamun
Yoewdhayalgaw yangukudul nubepa sakariya thayamoeyr. Nuy Yoewsepa
waza thanamulpa mina Aykupithu mabayg.

Yoewsepa mayoersir nungu tukuypoepa koerkak badhan

24 Nuy Yoewsepa si moegina sig thamaydhin nungu tukuypoengu, a
nuy si mayoersir nungu tukuypoepa koerkak badhan. Wa, nuydh nanga
Yoewsepa nan koerkak badh muwasidhin nanga, nuy ngapa kuniya
thanamulpa tukuypoepa. Nuydh nuyn Simiyonan sizi thanamulngu
adhapa bag thayadhin. Kalanu zagethaw mabaygal urukamin aymoedhin
Simiyonan, thanamuniya tukuypiya parunu.

---

* **42:22** *Thanamulpa nuyn mathamaypa lawnga*: wara Zenesis 37.21-22 geth tidi.

Yoewsepan tukuypal kuniya tidemidhin Kananapa

25 Kalanu Yoewsepa nungu zagethaw mabaygoepa muliz kedha, ‘Ngitha
thanamun mabaygaw yanal mura aydu malimoey a thanamun bokadhza-
pul kay, thanamun yanaya kay kedha arimoey, a ayde kay thanamulpa
mamayi, giya ayde, yabugudiya dhadhiya aygudoepa.’ Wa, thana zagethaw
mabaygan mina mura kedha aymoedhin, Yoewsepa thanamulpa midh na
mulaydhin aymoeypa.
26 Thana Yoewsepan tukuypan kalanu thanamun donkiya rugal ay-
demayl gimal wanaydhin a kalanu thana mab kuykaymoedhin kuniya
lagoepa Kananapa.
27 Thana nanga mi doegamoenu uthuy ukamoedhin nanga, urapun
mabaygan thanamulngu nungu rugan a yana gud pudhan pathu na
donkipa aydu poeybaypa. Muynu nuydh wara bokadhza iman, nungu
yananu gimanoeka aral.
28 Nuy kedha mulaydhin, ‘A, a, thana ngaw bokadhza ngayapa kuniya
manu. Ina ngaw yananu muynu oeraypa.’ Thana mura tukuypal mina
gegeyadh gasamoedhin. Thanamun aka mina koeyza. Thana kidhakidhan
kedha mulemidhin kedha, ‘Ina Awgadhan ngalpalpa za miyay ayimpa.’
29 Wa, thana na mangemidhin Kanananu nanga, thana thathipa
Yakubulpa mulemidhin, mura nuyn yadu thuradhin, thanamulpa Aykup-
ithunu zapul midh na paru aymoeydhin nanga.
30 Thana kedha thanamun thathipa, ‘Nuy sew kuyku mabayg, nuy
ngoeymulpa mina koey dharadh ya mulema. Nuy kedha, “Ngitha ngoelkay
ya umamoeypa, ngitha dan oengayl mabaygal ngapa koepa thabi lagoepa,
thana ngoey midh balbayginga ngithamulpa puzalmoeypa.”
31 Ngoey kay nubepa kedha mulemin, “Lawnga, ngoey dan oengaypa
lawnga ngapa wayadhin, ngoey balbayginga, ngoey wadhe thulu mabaygal
ngoey ngibepa mina ya umamoeypa.
32 Ngoey matha mura toewalob urapun thathingu, ngoeymun wara
tukuyap mulupa, a koewba kuthayg ngoeymun thathiya yawayg,
Kanananu.”
33 ‘Kasa kay kedha nuy kuyku mabayg thanamun, nuy ngoeymulpa
kedha mulaydhin kedha, “Ngath bangal ngaru nubi za kuyk sulane bangal,
urapun ngithamulngu bangal ngaru in. Setha ngitha ngaya wanayzimayl
nanga, ngitha bangal kuniya tidemine lagoepa a setha aydel bangal
kusumoene ngithamun maythaygi mabaygoepa. Wa, ngitha paypa ladhu,
34 ngithamun kuythaygoepa ngapa ngayapa manine. Nuy na ngapa
nanga, wa ngayapa kakal aymiz kedha ngitha wadhe thulu mabaygal.
Kalanu ngath ngithamulpa pawayane ngithamun yatharayzi tukuyap, a
ngitha bangal itha memayipu ayde zapul bangal sakariya idimpu.” ’
35 Wa, thana na setha mabazi mabaygal thanamun yanal mura tigal
lupamoeydhin nanga, thana mura bokadhzapul imaydhin thanamun
yananu muynu. Thana kedha mulemidhin, ‘E! Itha setha bokadhzapul,
ngalpa mi bokadhzapul nanga kunal barpudhamoeyn. Itha kasa lak
ngalpalpa kuniya mamayinu.’ Thana, thanamun thathi Yakubu, thanamun
aka mina koey gudal koeyza. Thana kedha umamoeyr, ‘Setha sike
Aykupithu mabaygan sethabi bokadhzapul kuniya arimoeyngu ngalpan
yananu. Setha sike thana kasa ngalpalpa sirisiripa aymipa nagemipa.’
36 Kalanu thanamun thathi thanamulpa kedha muliz, ‘Ngitha mipa
nuthemipa, ngithamun ubi midh kedha, ngithamun ngaw kazil mura
guythuyane. Kulay Yoewsepa, wagel Simiyon, a kalanu Benzoeman

midh. Ngath midh paru nuyn ngithamulpa maypa. Matha ngath bangal
ngoenakap kikir gasamoene.'
37 Kalanu Rewben nungu thathipa kedha mulaydhin kedha, 'Sena ngidh
Benzoeman ngapa ngayapa mar. Ngath bangal nuyn danal poethaypu
koezi kedha a kedha ngapa. Kurusipa bangal ngath nuyn ngibepa kuniya
manine. Ngay bangal nanga gegeyadh medhedhe nanga, ngay na sike
ngoelkay yadu umepa nanga, wa ngidh bangal ngaw ukasar garkaz kazi
mathamoemoene bangal modhabiya.'
38 Kasa kay kedha nungu thathi Yakubu nubepa kedha mulaydhin,
'Ngayapa ngibepa ngaw kazipa woeyaypa lawnga. Nungu tukuyap
umanga, Yoewsepa Reysoelana kazi. Nuy gar matha nuy urapun wanangu
kuniya ngayapa. Wara kedha, za dhadha mangiz ngithamuniya yabugu-
doenu koerkak badhan ngoena kasa uma mathaman.'

43

Yoewsepan tukuypan Benzoemanan Aykupithupa oengadhin

1 Wa, senabi aygi wath nanga mina gegeyadh mangaydhin thanamuniya
Kanananu.
2 Thana na Yakubun ipi kazin na ay mura purthadhin nanga, setha
mi ayde barpudamoeyn Aykupithungu, nuy Yakubu thanamulpa nungu
kazipa kedha mulaydhin kedha, 'Ngitha lak ladhu, ngalpalpa moegina
aydel barpudamoey ngapa Aykupithungu.'
3 Nuy Yudha kedha muliz nungu thathipa, Yakubulpa, 'Thanamun
Aykupithu mabaygaw kuyku mabayg koey dharadh mulaydhin ngoey-
mulpa, "Ngitha bangal na ngapa kasa matha ngitha ngapa wa, ngayapa
ngithamulpa imaypa lawnga."
4 Bab ngibepa balbayginga kedha ngoeymun kuthaygoepa ngoeymuniya
oesipa, wa, ngoey kay Aykupithupa aypa gasamoeypa soeyzi.
5 Ngidh bangal nanga ngoeymulpa Benzoemanan mayginga nanga,
wa ngoeymulpa mabapa lawnga, kedha zoenguz kedha Aykupithunu
ngoeymulpa kuyku mabayg kedha mulaydhin kedha. Nuydh kedha ya
wadhadhin kedha, "Ngitha bangal ngapa ngithamun kusaygal mabag.
Ngitha bangal ngaru ngithamun tukuyap ngithamuniya kalmel ngapa
manine. Aymayginga nanga, ngithamuniya ngaw sawalagiya muy
yoewthaypa lawnga." '
6 Nuy Yakubu kedha, 'Ngidh nay nginu kuythaygaw nel nay sey
thoerayginga nay Aykupithu kuyku mabaygaw parunu nay, wa mura zapul
balbayginga nay, matha ngoedhagidh.'
7 Thana kedha mulemidhin kedha, 'Lawnga ngoeymulpa koey zageth
woerdhaypa. Sena nuy Aykupithu kuyku mabayg nanga, nuy ngoey-
mulpa kedha yapupoeybay kedha, "Ngithamun thathi matha igililnga
a? A ngithamuniya wara tukuyap wagel a?" Nuydh kasa koeyma
yapupoeybaydhin.' Thana nubepa thathipa kedha mulaydhin kedha,
'Ngoey koerawaygal kedha ngoey kay midh mulemipa. Ngoey koerawaygal
kedha nuy kay wagel kedha mulepa, "Ngitha bangal ngaru kuythayg ngapa
oengane. Ngithamuniya kalmel." '
8 Nuy Yudha kedha muliz thanamun thathipa kuniya kedha, 'Na
ngapa ngayapa mar Benzoemanan, ngoey ladhuypa; ngath bangal nuyn
balbayginga danal poethaypu, ngoey bangal ayde barpudamoeyne boey
ngalpalpa, ngalpalngu maythaygingu. Sena nginu kazi ngapa wayar
ngoeymuniya kalmel aypa barpudaypa. Ngidh kay na nuyn woeyayg

nanga, ngoeymulpa bangal aypa barpudaypa lawnga. Sena kuth kedha mizin kedha, ngalpa bangal mura umamayl.'
9 Nuy Yudha wara kedha mulaydhin thanamun thathipa, 'Za nanga bangal mangedhe nanga, nginu koewbu kaziya nanga, wa ngaru bangal ngaw kuyk, war tukuypaw lawnga. Ngidh bangal ngoena buthaw waydhaypu bangal.
10 Ina ngidh kasa mura yadu thonar guythuyanu; ngidh nay kuykuthalnga gasamoeyginga nay, ngoey kedha ukasar thonaralnga nay mab manu koezi sepa a soeyzi ngapa, ayde nay na gasaman ngalpalpa.'
11 Nuy thanamun thathi nubepa Yudhalpa kedha mulaydhin, 'Ngaw ubiginga Benzoemanan ngithamuniya woeyaypa kasa kay kedha, nuy kay oesipa kay ngithamuniya, a koeyma goeygilnga bangal yabugudiya koezi kedha Aykupithupa, a Aykupithungu ngapa kuniya. Ngitha mina kapu zapul kusumaw ngithamuniya kalmel, Aykupithu kuyku mabaygaw ngoenakapoepa balbayg poelaypa, kapu ganul zapul, a puy susul mithalmayl, a kapu mithal ayde, a aypuykoewsaw ridhal wara.
12 Ngitha ngaru balbayginga kay mura bokadhzapul kusumaw mina moeypa kedha kulay aypa a thabi thonara aypa modhabiya maypa kay. Minguz kedha, thaki setha bokadhzapul kuniya kusumaw, setha mi bokadhzapul thana Aykupithulgan ngapa kuniya tidemoeydhin gimanoeka ngithamun yananu mura muynu yaynanob. Sena sike thana kedha kasa kedha geth supamoeydhin.
13 'Wa, mariw senaw ngithamun tukuyap ngithamuniya kalmel, paypa bangal, ngapa bangal paypa kuniya.'
14 A nuy thathi thanamulpa lak kedha muliz kedha, 'Awgadh mina koey woenabal Awgadh, ngalpan. Nuydh kaybanu Aykupithu mabaygaw ngoenakap gabu palane. Na bangal nuydh Benzoeman a ngithamun wara tukuyap sena ngitha ngan kuniya wanadhin kunumay lagoenu muynu, nuydh sike palay pawoeyamoeyne lak kuniya ngapa ngithamuniya kalmel. Ngath na guythuyamoen ngaw kazi nanga, wa ngath guythuyamoen.'

Nungu Yakubun kazin pathadhin Aykupithupa

15 Wa, thana nungu Yakubun kazin Benzoemanan madhin a mina kapu zapul kusumoedhin, a thanamun bokadhzapul ukasar thonaralnga ukamoedhin. Kalanu thana geth wanemidhin Aykupithupa. Thana na Aykupithunu mangemidhin nanga thana thanamun geth kakal aymoedhin Yoewsepalpa.
16 Wa, nuydh nanga Yoewsepa imadhin nanga Benzoemanan thanamuniya nanga, nuy kedha mulaydhin nungu getha doegam zagethaw mabaygoepa, lagaw kuyku mabaygoepa kedha, 'Ngitha mamayi ngaw lagoepa, thana kay ngaybiya ay purthaypa. Ngidh kayke mamuy mathamar koey nabi mamuy mathamar a buth kay pathar nan.'
17 Nuydh kalanu nungu Yoewsepan zagethaw mabayg kedha mina ayman Yoewsepa nubepa midh nanga muliz. Nuydh kalanu thana tukuypal yoelpamoeydhin nungu Yoewsepan lagoepa.
18 Wa, thana nanga Yoewsepan zagethaw mabaygan Yoewsepan lagoepa na memayidhin nanga thanamun tukuypaw aka mina koeyza a thana kedha wakay thoemamiz kedha, 'Itha ngalpa koepa ngapa na mamayinu nanga, setha bokadhzapul ngalpa ngalpan yananu muynu imaydhin kulay maban. Thana bangal ngalpa yaginga bangal itha mi mamayine doerdhimoeyne. Thana bangal ngalpa zagethaw mabaygal itha aymoeyne bangal ina Aykupithunu a ngalpan donkil lak kedha mamayine.'

19 Wa, thana na koezi pamithal asimoeyn lagoepa pasagudoepa nanga,
thana nungu Yoewsepan zagethaw kuyku mabaygoepa kedha mulemidhin
kedha,
20 'Ngoey kulay ngapa ladhudhin aypa barpudaypa,
21 ngoey ina koezi kuniya nanga ngoey dhadhal uthuy ukamoedhin.
Sethabi kubilu nanga ngoey ngoeymun yana na pathumoeydhin nanga,
ngoey mura yaynanob bokadhzapunu imaydhin gimanoeka arimoeyd-
hin ngoeymun yananu. Ngoey senabi bokadhza mura kuniya manu
ngithamulpa.
22 Ngoey ngapa dhuray bokadhzapul kusumoeynu aypa barpudaypa
ngoeymulpa. Ngoey koerawaygal kedha, ngoeymun kulay mangay thonara
ngadh bokadhzapul ngoeymun yananu muynu arimoeydhin.'
23 Nuy kedha Yoewsepan zagethaw mabayg thanamulpa, 'Wakay thoe-
mamayg sepa, yakanuray, akan maygi. Ngithamun thathiw Awgadh, a
ngithamun Awgadhan sike, senabi bokadhza ngithamun rugaw yananu
muynu arangu. Ngath modhabiya gasamadhin.' A kalanu nuydh
Simiyonan ngapa manin thanamulpa.

Zagethaw mabaygan thana lagoepa mamayidhin mina danal poethaypa

24 Wa, nuydh na zagethaw mabaygan thana lagoepa mamayidhin nanga,
nuydh zapul mura balbayginga thanamulpa buth pathamoeydhin. Nuydh
thanamulpa nguki madhin ngaroepa garwalgaypa a nuydh thanamun
donkil aydu poeybaydhin.
25 Wa si lagoenu muynu nanga thana thanamuniya mi kapu zapul thana
kusumoeydhin Aykupithu mabaygaw ngoenakapoepa balbayg poelaypa,
Yoewsepan ngoenakapoepa balbayg poelaypa. Thana ngadha palemin,
thana kakal waniz. Sena Yoewsepa kuniya tidepa kay nanga thana nubepa
kusumpa. Minguz kedha, thana ngulayg palemoeydhin kedha, thana kay
nubiya ay purthaypa.
26 Wa, Yoewsepa na nungu lagoenu mangaydhin nanga, thana sitha
sibaw wanay zapul kusumoedhin nungu lagoenu nubepa thana kuykul
patidamoeyr nubepa apasin, nubiya parunu.
27 Yoewsepa thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha balbayginga?'
Thana kedha muliz, 'Wa, ngoey balbayginga.' Nuy kedha, 'Ngayapa
mulemiw, ngithamun thathiw ya, nuy midh balbayginga, matha igililnga?'
28 Thana kuniya Yoewsepalpa kedha mulemidhin, 'Nginu zagethaw
mabaygaw thathi, ngoeymun thathi matha igililnga, wara kikirigig.' Thana
kulun tharemidhin nubiya parunu apasin nubepa Yoewsepalpa.
29 Nuydh nanga Yoewsepa nuyn imadhin nungu tukuyap Benzoemanan
nanga, nuy thanamulpa kedha mulaydhin nanga kedha, 'A in ngithamun
mopa kuthayg in. Ngitha yadu marngu, Awgadhaw woenab ngibiya kalmel
ngaw kazi.'
30 Wa, nuydh Yoewsepa nuyn Benzoemanan imadhin nanga kedha,
nungu tukuyap, nungu ngoenakap mina gegeyadh miyaydhin. Nuy
kasa tidiz adhapa uzaraydhin thanamulngu, nungu uthuy lagiya muya
uthaydhin. Nuy mina gegeyadh koerkak badh gasamoedhin mayoersir
sena nungu kasa kedha dhiwaw may.
31 May kalanu nanga nuy Yoewsepa paru garwalgaydhin a ngapa adha-
padhadhin. Nuy nungu kedha balbayg asir kedha, a nuy balbaygoesidhin.
Kalanu nuy nungu zagethaw mabaygoepa muliz kedha, 'Ngitha ayde
wanay sew.'

32 Thana mura yaynanob aygudaw lagiya ay purthaw. Yoewsepa
nuy wara pasinu, a nungu tukuypal urapun mayn wara pasinu, a
thana Aykupithu mabaygal wara pasinu. Thana kedha zoenguz kedha
aymoedhin kedha, Aykupithu mabaygoepa gegeyadh kedha thanamulpa
aygudoepa kalmel niyaypa Eberaw mabaygiya.
33 Thana Yakubun kazil balbayginga nithamoedhin aygudaw laganu
maykuykuya, thana mura Yoewsepaniya parunu kuykuygoengu mulupa
kurusipa kuth. Thana na iman kedha thana midh paru aygudapa nir,
thana kidhakidhan nagemin kedha, 'Thana Aykupithu mabaygan midh
paru ngulaygal ngalpan maykuykiya midh nanga, ngalpan niyaylagoepa
minamaypa kedha?' Thana madhu pamemidhin.
34 Wa, thanamulpa Yoewsepan aygudaw lagoengu aydu a nguki
kusumoemar, a thana gar koeyma nuyn Benzoemanan aydu poeybar, payb
thonaralnga. Kalanu thana mina koeyma ay purthadhin nubiya kalmel a
koeyma wanema.

44

Yoewsepaw kap thadhumay asidhin

1 Yoewsepa kedha mulaydhin nungu zagethaw mabaygoepa, 'Setha
thanamun yanal matha koeyma aydu malimoeyr mina mura, a thanamun
bokadhzoepul kay mura gimal yaynanob arimoeyr thanamun yanaya.
2 Senaw kay ngaw koethil za, silba kap, koewba kuthaygaw yananu gimal
arane kalmel nungu puy kunaw bokadhza.' Wa, nuydh zagethaw mabay-
gan kedha mina aymoedhin Yoewsepa nubepa midh nanga mulaydhin.
3 War boethaynga thana mina inuriya memayidhin thanamun donkil
kalmel.
4 Thanaka maban sig matha oesiginga Aykupithu goegathoengu,
Yoewsepa nungu kuyku zagethaw mabaygapa kedha mulaydhin, 'Uzar
kazayginga thanamulpa wagel ngidh kay nanga thana gasamidhe kedha
kay muledhe, "Sena ngitha mingu kedha wati pawa aymoengu, ngoey
ngithamulpa nanga ngoey mina pawa aymoengu.
5 Ngitha minguz ngaw kuyku mabaygaw silba kap purunu wardhangu
senaw nungu woeniw kap, a nuydh senaw wara goewgupa angarngu.
Ngitha adhapudhay gegeyadh wati pawa aymoengu." '
6 Nuydh nanga zagethaw mabaygan thana gasamoedhin nuy kedha umay
thanamulpa,
7 Yoewsepan yangukudu ya midh nanga. Thana tukuypal nubepa kedha
mulemidhin, 'Ngoey kedha ngoedhal mabaygal lawnga. Ngoey mina ya
umamoeypa.
8 Ngi ngulayg kedha ngoey Kananangu kuniya madhin bokadhza, ngoey
nanga imadhin ngoeymun yanangu a ngoey kay midh paru koethil zapul
purunu wardhamoeypa nginu kuyku mabaygaw lagoengu.
9 Ngidh kay nanga ngoeymulngu ngabiya imaypa nuyn bangal umamath-
amoene a dhuray kay bangal ngoeymulngu ngithamun zagethaw mabaygal
aymoene.'
10 Yoewsepan zagethaw mabayg kedha, 'Wa, ngay asin ngithamun
senawbi yangukudu ya. Kasa kay kedha senaw kap ngadh nanga mangu,
matha nuy kay ngaw zagethaw mabayg aymidhe, ngitha dhuray lawnga.'
11 Kalanu thana thanamun yanal mulupa idiman a gud pudhamoeyr.

12 Yoewsepan zagithaw mabaygan mura thanamun yanal imaydhin.
Kuykuygaw yana kuykaymay kurisipa kuthaygaw yana. Nuydh kap
imadhin koewba kuthaygaw yananu.
13 Thana nungu Benzoemanan tukuypan thanamun sodhal nubepa
koerkak boedhan pakadamoeydhin. Kalanu thanamun donkil rugan
balbayg palimoeydhin a lak goegathoepa kuniya tidemidhin.
14 Yudha a nungu tukuypal thana koezi nanga nuy Yoewsepa matha sin
lagoenu. Thana nubepa parunu kuykul patidamoeyr.
15 Nuy Yoewsepa kedha thanamulpa, 'Ngitha za miyay aymoedhin?
Ngitha ngulaygal kedha, mi mabayg mangu, ngaw zagethoenu sepa, ngitha
sobaginga imiz ngaw goewguwam zapun.'
16 Yudha thanamun kuykuyg kedha muliz Yoewsepalpa kuniya, 'Ngoey
gar ngibiya yoewdhemin, ngoey kedha ngoedhal mabaygal lawnga. Ngoey
kay ngibepa midh, ngoeymun mina pawa yakampa. In nubi sirisrin ngaru
Awgadhaw kuniya tiday ngoeymulpa, ngoeymun kulay thonaraw wati
pawapa. Ngoey bangal mura kalmel nginu zagethaw mabaygal wara nuy
senaw kap ngabiya nanga.'
17 Yoewsepa kedha, 'A, a, lawnga! Ngayapa mina kay gudal zageth
kedha zapa aymoeypa. Lawnga matha senaw kap ngabiya nanga imangu
nuy bangal ngaw zagethaw mabayg. Setha ngitha ngaya lawnga ngitha
balbayginga Kananapa kuniya memay ngithamun thathipa.'

Yudha Benzoemanalpa mulaydhin Yoewsepalpa

18 Yudha Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Ngay gar apasin ngibiya, ngidh
kay ngoena pawoeyaypa ngibepa yapa. Ngayapa kay thabukirin maygi; ngi
ngoedhe mopa kuyk midh nginu geth.
19 Ngi ngoeymulpa yapu poeybadhin kedha, "Ngitha thathilgal a? Ngitha
tukuypoelgal a?"
20 Ngoey ngibepa kedha mulemidhin, wa ngoey thathilgal, nuy mina koey
thathi a ngoey kuthaygoelgal, nuyn kazi madhin nanga ngoeymun thathi
sinubi thonara mina kay gudal thathi. Senawbi kaziw tukuyap umanga
nungu apuwaw kazi. Matha nuy kedha kayib nungu thathiw koey mamal
kazi.
21 Ngi ngoeymulpa mulaydhin nubepa ngapa moeypa lak ngidh nuyn
iman.
22 'Kasa kay kedha ngoey ngibepa kedha mulemidhin. Senawbi kazin
koey zageth nuydh nungu thathi wanan. Nuydh kay woenaypa nungu
thathi kay um mepa.
23 Kalanu ngi kedha ngoeymulpa mulaydhin, ngoeymulpa nginu lagoenu
moengaypa lawnga, mamu bangal ngoeymun kuthayg nanga ngoeymuniya
kalmel.
24 Ngoey mura ngoeymun thathi yadu thuradhin, ngi midh umay nanga
ngoeymulpa.
25 'Nuydh ngoey lak ngapa wayayngu puy kunoepa barpudoeypa.
26 Ngoey kedha, ngoeymulpa mabapa lawnga a ngoeymulpa nungu
lagoepa mabapa lawnga. Benzoemanalayg nanga, ngoey kay memayipa.
Wa, ngoeymun koewba kuthayg kay oesipa kalmel ngoeymuniya.
27 Ngoeymun thathi ngoeymulpa mulaydhin kedha, "Ngitha ngulaygal
ngaw ipi Reysoel nadh ngayapa kazi mamamoedhin matha ukasar.
28 Urapun palamulngu umanga, thoeydhayl uruyn nuyn moegithap
madhin sikedh. Ngath lak nuyn imayginga nuy nanga koezi miyaydhin
ngawngu.

29 Ngidh kay nanga Benzoemanan maypa ngawngu, wara kedha za
dhadha mangiz nubiya yabugudanu dhadhal, ngay bal kasa umanga
koerkak boedhan. Minguz kedha in ngay mina kay thathi." '
30-31 Yudha lak mulaydhin kedha Yoewsepalpa, 'Ngay kay nanga Benzoe-
managig ngaw thathipa kuniya tidepa, a nuydh kay nanga imaypa kedha
Benzoemanaginga nuy kay um mepa. Kedha zoenguz, senaw Benzoeman
nungu igililnga a nuy mina koey thathi nungu ngoenakap kikirin kay kedha
nungu kuth gasamoene.
32 Lak kay wara miyay? Ngath ngaw igililnga madhin ngaw thathipa
sepa koewba kuthaygoepa, ngay nubepa kedha mulaydhin, ngath bangal
nanga nuyn kuniya balbayginga sena bangal ngaw gegeyadh ngaw igilaw
kuthalpa.
33 Kedha zoenguz ngay gar kay koew nungu buthapa nginu zagethaw
mabayg ngedh. Nuyn nungu tukuypiya kalmel kuniya wayar?
34 Ngay kay nanga ngaw kusayg kuniya tidepa ngaw thathipa Benzoem-
anagig? Ngaw mina ubiginga, ngaw thathipa ngoenakap mapupa gegeyadh
gasamoeypa.'

45

Yoewsepa mulaydhin nungu tukuypoepa kedha, nuy nga nanga

1 Yoewsepa nanga karngemidhin Yudhan yaday, nuydh nungu koerkak
badh yan panidhar mura mabaygaw parunu. Nuydh nungu mura
zagethaw mabaygal adhapa wayaydhin lagoengu muyngu. Wa, matha
nungu tukaypal si lagoenu muynu nubiya. Nuy thanamulpa yakamaydhin
kedha, nuy mina Yoewsepa thanamun tukuyap.
2 Senawbi kaliya nuydh Yoewsepa mina koey gimiya may puydhadhin
laganu muynu. Aykupithulgan nungu may adhaz karngemidhin thana
Perolpa mulemidhin.

Thanamun tukuypaw aka mina koeyza

3 Yoewsepa nanga mulaydhin nungu tukuypoepa kedha, 'Ngay
Yoewsepa.' Nungu tukuypal mina madhu pamemidhin, thana wara ya mu-
layginga nubepa, nuy nanga thanamulpa yapupoeybaydhin kedha, 'Ngaw
thathi matha igililnga?' Kasa thana ngaru ya mulayginga, thanamun aka
mina koeyza.
4 Yoewsepa kedha thanamulpa, 'Ngapa gamupa thamemiw.' Thana
nubepa gamupa thamemin. Nuy kedha, 'Ngay ngithamun tukuyap
Yoewsepa ngitha ngan nanga yoewdhadhin Aykupithulgoepa.
5 Aka gasamayg. Ngithamulpa sike kedha, ngitha bangal gegeyadh
gasamane modhabiya ngithamun kedha wati zagethoengu. Lawnga ina
Awgadhaw butha poethay koezi pay ngapa parungu. Nungu ubilnga
kedha, nuydh ngoena ngithamuniya kulay wayadhin ngitha akaw woekay
thoemamayg. Ngay ngapa kulay ngithamuniya, mabaygoepa gudaz
puydhaypa.
6 Ina matha ukasar wath ulaypa urapu gethaw dhimural wathal mura
waniz zagethoepa matha ngoedhagidh lawnga, ayboewdhu thonarpa
gasamoeypa lawnga.
7-8 'Ngitha lak wakay thoemamay ina ngoena Awgadhan kulay ngithamu-
niya wayadhin ngithamulpa gudaz puydhaypa. Ngithamun kulay ngara
pudhamay midh nanga. Ngitha sepa yakanuray poeybaw. Awgadhan
senawbi gegeyadh balbaygi maypa mina wadhethulu balbayg tidadhin.
Nuydh ngoena ayngu zangu danal poethay kuyku mabayg aymoedhin,

ngithamulngu maytha aygin um pudhayle, ngithamun buwayngu idhu-
moeyle. Ngitha ngoena yoewdhadhin, kasa kay kedha ngitha ngithamun
geth lawnga. Awgadhan mura zapul buwayl idimoedhin kuyku nidhaypa.
Ngitha, ngoena ngapa woeyayginga koepa, ngoena Awgadhan wayadhin.
Nuydh ngoena koew mopakuyku mabaygan kuyku zagethaw mabayg
aymoedhin. Kayib ngath ina minampa Aykupithunu.'

9 Yoewsepa matha umay thanamulpa kedha, 'Ngitha kedha thonara
memayi ngaw thathipa kedha kay mulemiw, "In nginu kazi Yoewsepa
kedha mulema. Ngapa bangal paypa, Awgadhan ngoena kuykulnga
aymoengu in Aykupithunu. Ngitha gar bangal kazayginga ngapa ngayapa.
10 Ngitha bangal ngayapa amadhan memayipu ngi a nginu kazil a ngepal,
nginu mamuyl, kawal, nanil a setha mi zapul sey ngapa bangal mura.
Mamuypa balbayginga amadhan lag Gusen.
11 Thana bal ngitha nanga Goseninu ngath bangal ngitha danal pathepu
urapu gethaw dhimural wathal ka matha bangal aygimayl. Ngaw ubiginga
kedha ngitha maythaygi thiyaypa, ngithamun ipi-kazil a tetel uruyl." '

Nuydh thana mura tukuypal yaynanob gamupa gasamoeyr

12 'Wa! Ngitha kalmel purkan iman ngoena, a matha kedha Benzoe-
manalpa kakal, in ngay ngaw gudan ngithamulpa umepa mina ngalpan
yangukudu ya.
13 Ladhu ngaw thathipa mulemiw kedha, ngay mi koey mabayg in
Aykupithunu, a mura bangal yadu thurane zapul itha midh nanga paru
ngitha imayngu. Paypa bangal ngapa nuyn manine.'

14 Nuydh Yoewsepa kalanu maylmayl geth thayan Benzamoenaniya; a
nungu Benzoemanan lak may nubepa Yoewsepalpa.
15 Nuy nanga Yoewsepa mayoersir nuydh thana mura yaynanob moeyl-
moeyl gamupa gasamoeyr a gudthapamoeyr nungu tukuypal. Nungu may
kaliya thana tukuypal nungu urapun mayn ya sagul sir Yoewsepaniya.

16 Pero nanga karngemidhin kedha, Yoewsepan tukuypal ngabunanu,
nuy a nungu zagithaw mabaygal thanamulpa mina kay dhiwalnga.
17 Nuy kalanu Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Ngi thanamulpa muli,
thanamun tetel uruya rugal balbayg poelaypa kuniya Kananapa mabapa.
18 Lak bangal thanamun thathi a thanamun ipi kazil boey kuniya
mamayine, ngath bangal thanamulpa mina kapu boeradhar poeybane
in Aykupithunu, thanamulpa balbayginga niyaypa koew. Thanamulpa
thawpay oesipa lawnga.
19 Midh setha kay dhuray sigangaral a kusumoene ipipa, kazipa, a
thathipa thanamun ngapa moeypa.
20 Thanamulpa kedha wakay oesig setha mi zapul kay thana wanepa, itha
kay mi mina zapul nanga Aykupithunu bangal mura thanamun zapul.'

Thana buth pathemidhin Kananapa kuniya

21 Yakubun garkaz kazin kedha mina aymoedhin thanamulpa ya midh
nanga madhin. Yoewsepa thanamulpa wara sigangaral mamayidhin a
yabuya ayde dhuray, Pero nubepa midh na umay.
22 Yoewsepa wara thanamulpa mura yaynanob rugal mamaydhin
sakariya thiyaypa, a thanamun koewba kuthaygoepa thoeri andred mura
koethil bokadhzoepul a urapu gethaw dhimural mura rugal kusumoedhin
sakariya thoeyaypa.

23 Nuydh nungu thathipa mina zapul woeyamoeydhin donkiya. Kapu
Eykupithaw rugal nuydh wayamoeydhin wara ten donkiya a yabuya aydel
puy kunalmayl a dhuray aydel nuydh wayamoeydhin ten yoepkaz donkiya.
24 Nuydh nungu tukuypal wayaydhin mabapa. Moeygoepa nuydh thana
wakay mamayidhin kedha, 'Kidhakidhan bangal yabuya ya pathowka-
mayg.'
25 Thana kuniya ladhudhin Aykupithungu thanamun thathipa Yakubulpa
Kananapa.
26 Thana nanga ngabunadhin, thana thathipa kedha mulemidhin,
'Yoewsepa matha igililnga. Nuy Aykupithu kuyku minamay mabayg.'
Nuydh kay Yakubu* mina yapoethoemayginga, minguz kedha nuy ngoedhe
madhu pamaydhin. Thana nanga nubepa mulemidhin.
27 Kalanu nanga thana nubepa mulemidhin kedha, Yoewsepa midh na
mulaydhin a nuydh na Yakubu sigangar yawaraw za imadhin, Yoewsepa
mi sigangar wayadhin nubepa Aykupithupa, nuy Yakubu kalanu balbay-
goesidhin a mina yapa thamadhin.
28 Kalanu nuy kedha 'Ngaw garkaz kazi ka matha igililnga! Ngaw ya
matha kedha ngay kay ngaru nubepa maypa mepa, wagel bangal umanga.'

46

Yakubu nungu kazil a nungu kaziw kazil mudh thamadhin Aykupithupa

1 Wa, Isoereyl*nungu kazil, a nungu kaziw kazil rug buthapoethay
uzaraydhin. Kalanu thana memayidhin Biyasibalpa. Nuy Awgadhoepa
yoewdhaydhin a eso poeybaydhin oltanu, nungu thathiw Isakan Awgad-
hoepa.
2 Senawbi kubilu nanga nuyn pikin thayar Awgadhan nuy tharal kedha
'Yakubu, Yakubu!' Nuy Yakubu kuniya Awgadhoepa kedha muliz 'Midh
ngay in.'
3 Nuy Awgadh kedha, 'Ngay mina Awgadh, ngay nginu thathiw Isakan
Awgadh. Akan maygi Aykupithupa moeythayle ngath bangal nginu kaziw
kazil wara bangal koey goegath aymoene Aykupithunu.
4 Ngay bangal ngibiya kalmel Aykupithupa, a Yoewsepa bangal ngibiya
kalmel ngi bangal na umanga, kurusipa bangal ngath nginu kaziw kazil
lak boey kuniya thabi boeradhoerapa mamayine.'
5 Kalanu Yakubu a mura nungu kazil a kaziw kazil thana memayidhin
Biyasibangu. Nungu kazin nuyn, a mura ngepal sigangar mabaw
zapunu pathamoeydhin Aykupithu Peron mi sigangar mabaw za wayadhin
thanamulpa nanga.

Thanamun buwayl itha

6 Thana mura thanamun zapul kusumoedhin a thanamun tetel uruyl
Kananangu Aykupithupa. Yakubu mura nungu kazil, a kaziw kazil,
7-8 garkaz kazil, yoepkaz kazil, a nungu garkaz a yoepkaz ngepal.
A setha ngaya nanga Yakubuniya kalmel asimoeydhin Aykupithupa itha
kedha:

Yakubun kaziw kazil Leyalngu

9 Rewben nungu kuykuyg garkaz kazi. Rewben, nungu garkaz koezil;
Anok, Palu, Ezron, a Kami.
10 Simiyon, nungu garkaz koezil. Zemuwel, Zamin, Oad, Zasin, Zowa a
Sawlo nuy Kananaw yoepkoeziw kazi.

* **45:26** Yakubun wara nel Isoereyl. * **46:1** Nungu wara nel Yakubu.

11 Lebi, nungu garkaz kazil. Gosoen, Kowath, a Merari.
12 Yudha nungu garkaz kazil; Sela, Periz, a Zera.† Perezan garkaz kazil
kedha Ezron a Amul.
13 Isaka, nungu garkaz kazil; Tola, Puwa, Zasub a Sirom.
14 Zeboelon, nungu garkaz kazil; Seredh, Elon, a Zalil.
15 Itha Leyana kazil Yakubulpa, a wara nungu yoepkaz kazi Dina.
Leya mura nanu kazil mamayidhin Mesopoetaymiyanu. Mura garwoey-
dhamoeyn Yakubun kaziw kazil thoerti thoeri Leyalngu.

Yakubun kaziw kazil Zelpangu

16 Gad, nungu garkaz kazil; Zepon, Agi, Suni, Izbon, Eri, Arod, a Areli.
17 Asa, nungu garkaz kazil; Imna, Isba, Isbi, Beriya, a thanamun babath
Sera. Beriyan garkaz kazi; Eba, a Malkiyel.
18 Itha thabi sikstin Yakubun kaziw kazil Zelpangu, Leyboen ngan nanga
Leyalpa zagithaw yoepkaz madhin.

Yakubun kaziw kazil Reysoelangu

19 Yakubu, nungu ipi Reysoel nanu garkaz kazi matha ukasar Yoewsepa
a Benzoeman.
20 Aykupithunu, nanga Yoewsepan kazi ukasar garkaz nel; Manase a
Epelema, apu Asenath Potheperan kazi, nuy Eliyopolisaw misnare.
21 Benzoemanan garkaz kazil; Bela, Bisa, Asbel, Gera, Naman, Eyi, Ros,
Mupim, Upin, Ard.
22 Itha thabi potin nanga Yakubun kaziw kazil Reysoelalngu.

Yakubun kaziw kazil Bilalngu

23 Dan nungu garkaz kazi Usim.
24 Napathoelay nungu garkaz kazil; Zazil, Guni, Zeza, a Silem.
25 Itha thabi seben nanga Yakubun kaziw kazil thana Bilalngu, Leyboen
Reysoelapa ngan nanga madhin zagethaw yoepkaz.

Yakubun mina buway namba

26 Yakubun mina buway namba mura siksti sikis Aykupithupa memayid-
hin Yakubun kaziw kazil. Matha nungu kaziw ipil ukamayginga.
27 Sepal ukasar garkaz kazi Yoewsepan, nanga kazi mamamoedhin
Aykupithunu garwoeydhamoeyn Yakubu a nungu kaziw kaziya mura
sebenti nubiya ngaya nanga Aykupithunu memayipa.

Yakubu, nungu kazil, a nungu kaziw kazil ngabunadhin Aykupithunu

28 Thana wagel kay Goseninu mangemidhin Yakubu Yudhan kulay
wayadhin, Yoewsepalpa kedha, ‘Ngoey bangal sew Goseninu ugepu. Thana
bangal na mangemine.’
29 Nuy Yoewsepa kalanu nungu sigangar mabaw zapunu miyaydhin
Gosenipa nungu thathipa gasamoeypa. Nuydh nanga thana si gasamoeyd-
hin nungu Yoewsepan may mina koeyza. Nungu thathipa mamu mayn
muduliya geth thayadhin. Nuy Yoewsepa mina kay kuykuthalnga may
adhadhin.
30 Kalanu nuy Yakubu nubepa Yoewsepalpa mulaydhin kedha, ‘Wa in
mina ngi ngaw kazi, a ngath lak nginu paru iman. Lak wara zapa
ubinmayginga a ngaw um kasa kobegadh thonara mepa.’
31 Nuydh Yoewsepa kedha nungu tukuypoepa a thathipa, ‘Ngath mamu
mopa kuyk Peron ngulayg palaypa kedha, ngitha mura ngabunoengu
Kananangu ngaybiya.

† **46:12** Yudhan wara garkaz kazil, Er, a Onan umanga Kananangu.

32 A ngay kay nubepa mulepa kedha, ngitha mamuy danal poethay
mabaygal a ngitha mura tetel uruyl danal pathayrngu a ngitha mura
ngithamun tetel uruyl a kawal ngapa kusumoedhin, a mura ngithamun
zapul.
33 'Nuydh kay nanga ngitha thuredhe a yapu kay na poeybepa kedha,
"Ngithamun zageth miyay, ngitha mi zagethaw mabaygal." Ngitha kay kasa
balbayginga mulemiw kedha,
34 ngitha ngithamun kayn goeygingu ngapa mamuy danal poethay
mabaygal lak kay nuydh Pero ngithamulpa Gusen niyaypa yadu poelgaypa.
Kedha zoenguz Aykupithulgaw mabaygal ubiginga kedha ngitha thanamun
lagoepa tetel uruyl kusuman, thanamulpa ubiginga tetel uruyl.'

47

Thanamun niyay kay Kuseninu

1 Kalanu Yoewsepa nungu tukuypal a nungu thathi yoelpamoeydhin
Perolpa. Nuy kedha, 'Ngaw thathi a ngaw tukuypal, thana ngapa
Kananangu kalmel thanamuniya tetel uruyl. Thana sey Kuseninu.'
2 Nuydh kalanu nungu tukuypal yadu poelagiz Perolpa.
3 Nuy Pero thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha mi zagethaw
mabaygal?'
Thana Yoewsepan tukuypal kuniya kedha mulemin. 'Ngoey mamuy
danal poethay mabaygal ngoeymun thathiw thathil midh nanga.
4 Ngoey ngapa mudh thamangu koew niyaypa Kananangu. Kedha zoen-
guz Kanana mina kay gudal gegeyadh ayginga matha ngoedhagidh lawnga
ngoeymun tetel uruypa aygudoepa. Ngoey gar ngibiya yoewdhemin ngidh
gar ngoeymulpa wa mar Kuseninu mudhaw lagoepa aymoeypa.'
5 Pero kalanu Yoewsepalpa kedha muliz, 'Wa, setha nginu thathi a nginu
tukuypal mangemingu.
6 In Aykupithu boeradhar thanamun za thana bangal sew Kuseninu
mudh yoewthane mina doegam boeradhoeranu, a thanamulngu nga nanga
balbayginga nanga mina zagethal mabayg nuydh bangal ngaw tetel uruyl
danal pathepu.'
7 Yoewsepa mamunge a nungu thathi oengadhin Perolpa imaypa, a nuy
Yakubu kalanu Perolpa woenabal ya mulaydhin.
8 Pero Yakubulpa yapu poeybaydhin kedha, 'Nginu wathal midh mura?'
9 Yakubu kuniya kedha mulaydhin, 'Ngaw igilaw kuthalpa ngay uzaray-
dhin nanga, kayib ngaw wathal urapu andred thoeri. Sethabi wathal
kasa moenarimayl a mina koey zageth senubi thonara kedha lawnga ngaw
thathiw thathil midh nanga thanamun wathal koeyma.'
10 Yakubu kalanu Perolpa yawa thuray woenab poeybadhin a kalanu
kuniya tidaydhin.
11 Yoewsepa, nuydh nungu thathi a tukuypal balbayg tidaydhin Aykup-
ithunu a poeybadhin mina boeradhar amadhan Ramesesoepa mopa kuyk
midh nanga mulaydhin.
12 Yoewsepa kalanu aydu poeybaydhin mura nungu thathi, a tukuypal a
mura nungu thathiw kaziw kazil mina moegina koezil wara.

Aygi wath

13 Aygi wath mina kay gudal gegeyadh mangaydhin mura doegamuya
Aykupithu a Kananaw mabaygan maytha aygi poegaypu a gamul goegad-
himayl.

14 Thana nanga Yoewsepalngu puy kunal barpudoemoeypu nuydh
Yoewsepa senabi bokadhza Peron lagoepa mayparu.
15 Mura nanga Aykupithu a Kananaw bokadhza sagul paladhin thana
Aykupithulgal Yoewsepalpa ladhudhin a kedha mulemidhin 'Ngoeymulpa
gar ayde, ngoey umapa maygi! Ngoeymun bokadhzoepul mura aygi
thayamoeyngu.'
16 Yoewsepa thanamulpa kedha, 'Wa, ngithamun tetel uruyl ngapa mod-
habipa. Ngath kay ayde ngithamulpa kusumpa, ngithamun bokadhzoepul
mura aygi thayamoeyngu nanga.'
17 Thana kalanu thanamun tetel uruyl Yoewsepalpa mamaydhin, a
nuydh thanamulpa ayde kusumar modhabiya thanamun osapa, mamuypa,
nanipa, kawapa a donkipa. Senawbi wathoenu nuydh thanamulpa
mamaydhin modhabiya thanamun tetel uruypa.
18 Wara na wath, sew kalanu nanga thana nubepa Yoewsepalpa kedha
mulemidhin, 'Ngoey midh nginungu wara zapa woerdhaypa lawnga,
ngoeymun bokadhzoepul mura aygi thayamoeyngu setha ngoeymun tetel
uruyl nanga nginu zapul. Ngoey lak zagigal ngibepa, matha ngoeymun
gamul a boeradhar.
19 Ngoeymulngu gar umangu za aymar! Thana bangal ngoey a ngoeymun
kaziw kazil bangal ngaru balbayginga wara gegeyadhoepa lawnga a ngoey-
mun boeradhar bangal lak kedha mabaygoegasile. Ngoeymulpa gar ayde,
a ngidh ngoeymun gamul a boeradharal kusumoeyr modhabiya. Ngoey
bangal Peron zagethaw mabaygal a nuy bangal ngoeymun boeradhoeraw
kuyk. Ngoeymulpa gar puy kunal a kapul uthuypa ngoeymun zagithaw
lagoenu uthuypa.'
20 Yoewsepa kalanu boeradhar mura barpudoedhin Aykupithunu Per-
olpa. Mura sew mabaygoepa kedha madhin thanamun boeradhoerapa
yoewdhaypa. Kedha zoenguz aygi thonar mina kay gudal gegeyadh
mangaydhin a setha boeradhoeral mura Peron zapul aymoeydhin.
21 Yoewsepa mabaygal zagithaw mabaygal aymoeydhin, war kuthangu
war kuthapa.
22 Nuydh Yoewsepa matha misnarew boeradhar barpudayginga, minguz
kedha thana nubepa yoewdayginga, Pero thanamulpa bokadhza poet-
haypu thanamulpa niyaypa.
23 Yoewsepa kedha mulaydhin mabaygoepa, 'Ngitha iman a, ngath
ngitha a ngithamun boeradhoeral Perolpa barpudoemoeyngu nagul itha
ngithamulpa uthuypa ngithamun zagithaw lagiya.
24 Ayboewdhu thonar nanga gasamoene, ngitha bangal ngaru Perolpa
ayde kusumoene ngibiya payb liday nanga kunalmayl, ngaru urapun
thanamulngu Perolpa a setha midh na wanedhe nanga, mura ngithamulpa
nagupa a aypa. Wa, nubi za matha kedha ngithamulpa, a ngithamun
kazipa, a ngepoepa.'
25 Thana kedha, 'Ngidh ngoey igil poelayngu ngidh ngoeymulpa kapu
pawa aymoeyngu, ngoey bangal Peron zagethaw mabaygal.'
26 Yoewsepa nan sabi aymoedhin Aykupithunu kedha, Perolpa ngaru
ayde kusuman ayboewdhu thonara ina nabi sabi ngaru meparu bangal.
Matha misnarew boeradhar Peron za aymoeyginga.

Yakubun moeygoepa yangukudu

27 Thana Isoereylalgal Aykupithunu memayipu Kuseninu, thanamun
kazil a kaziw kazil ngalaga nanga pawpa lak kupar palaydhin a matha
koey ayde zapulgal aymoeydhin.

28 Yakubu nuy meparu Aykupithunu matha mura sebentin wathoelnga
kurusipa nuy urapu andred a poti seben wathalayg aymaydhin.
29 Na nanga nungu Yakubun thonar amadhan thamaydhin, nuydh
Yoewsepan thuradhin, nubepa kedha mulaydhin, ‘Koewki ngaw piti
madhuya geth mar a mina koey ridha yawadhan kay aymar kedha,
ngibepa ngayapa koew moerama thoeyaypa lawnga Aykupithunu.
30 Ngaw ubi kedha ngoena kalmel ngaw thathiya moerama thayan,
thana ngalaga nanga ngoena bangal koezi adhapa Aykupithungu manine.’
Yoewsepa kedha, ‘Ngath bangal nginu ubilnga aymoene.’
31 Yakubu* kedha ‘mina ya muli kedha ngidh bangal aymoene.’
Yoewsepa kalanu mina ya mulaydhin kedha, ‘Ngath bangal aymoene nginu
ubilnga.’ Yakubu nuy boeginu poeydhay mina koey thathi nuy nanga eso
poeybaydhin Awgadhoepa.

48

Yakubu woenab poeybadhin Epreymaw Manasew mulipa

1 War thonara nanga nuydh Yoewsepa karngemidhin kedha nungu
thathiw kikir mina koeyza. Nuydh nungu ukasar garkaz kazi mamoemoed-
hin, Manase a Epreym. Kalanu thana Yakubulpa imaypa memayidhin.
2 Nuydh nanga Yakubu gasamoedhin kedha Yoewsepa nungu garkaz
kazi ngapa nubepa imaypa, Yakubu moegawn garpathamoeydhin uthuy
lagoenu nungu igi niyaypa.
3 Yakubu kedha mulaydhin Yoewsepalpa, ‘Awgadh, adhapudhay woen-
abal poerapoeral Awgadh, ngayapa yakamaydhin goegath nel Luz
Kanananu, a nuydh ngayapa woenab poeybadhin,
4 a kedha woenabal yangukudu guythuyadhin ngayapa, “Ngath bangal
ngibepa koeyma kazil mamayine, thana bangal nginu kaziw kazil wara
koey goegath lag bangal. Ngath kay ngibepa nubi boeradhar maypa nginu
kaziw kazipa thanamun za pamoeygoepa.” ’
5 Wa, lak Yakubu Yoewsepalpa kedha, ‘Sepal nginu ukasar garkaz kazi
Aykupithunu ngawal na kazi mamoemoedhin, ngay wagel kay koepa ngapa
miyaydhin, sepal ngaw kazi matha kedha, Rewbenaw Simiyonaw midh
nanga.
6 Nginu bangal nanga dhuray kazil nanga thana bangal ngaw kazil
lawnga, thanamun aykuyk ngawngu lawnga, thana bangal mura zapul
gasamipu Epelemaw Manasew mulingu nginu ukasar kazingu.
7 Ngath kedha zoenguz kedha aympa nginu apu Reysoel. Ngaw koerkak
badh mina koeyza nadh Kanananu muwasidhin Eprathapa amadhan,
ngoey nanga Mesopoetaymiyangu. Ngath nan sina moerama thayadhin
Eprathapa yabugudanu pasinu.’*

Yakubu nuydh Yoewsepan kazi imamoedhin

8 Nuydh na Yakubu Yoewsepan kazi imamoedhin, nuy yapupoeybaydhin
kedha, ‘Ipal ngawal?’
9 Yoewsepa kedha, ‘Sepal ngaw garkaz kazi Awgadhan ngawal ngayapa
Aykupithunu mamamoedhin nanga.’
Yakubu kedha, ‘Ngapa ngayapa palay mamamoeriw nakay ngath pala-
mulpa woenab poeybaypa.’

* **47:31** *Yakubu*: Isoereylan wara nel Yakubu. * **48:7** Kayb Epratha kedha thoeraypa *Bethliyam*.

10 Yakubu zapul moegina yawaymoeypu minguz kedha nuy mina kay
thathi nubepa matha ngoedhagidh lawnga balbayginga imaypa. Yoewsepa
kalanu palay Yakubulpa mamamoedhin, nuy Yakubu palay gudthapaman.
11 Yakubu kedha Yoewsepalpa, 'Kazi, ina waza kulay koey koerkak
badhalnga; ngayapa kedha, ngath nginu paru lak imayginga. Kayib nanga
matha nginu paru lawnga. Awgadhaw sib wanan ngayapa kedha, ngath
nginu kaziw paru imamoemoenu.'
12 Palay garkaz palamun popuya pasinu kaday siyamar, kalanu
Yoewsepa palay adhapa maman a kuyk patidan apasin Yakubulpa, paru
boeradhoerapa mulupa.
13-14 Nuydh Yoewsepa ngapa yoelpamoedhin nungu ukasar kazi palamun
maykuykuya. Wa, kuykuyg waza Manase Yakubun getha doegamoenu, a
kuthayg Epelema boedha doegamoenu. Kasa kay kedha Yakubu nungu
geth wardh wanamoedhin; kuthaygiya nungu gethadoegam geth kuykunu
a kuykuygiya boedhadoegam geth kuykunu wanamoedhin.

Kalanu Yakubu woenab poeybadhin Yoewsepalpa a kazipa nungu

15 Kalanu nuydh Yakubu Yoewsepalpa woenab poeybadhin kedha,
'Abraman a Isakan Awgadh ngi palamun thawmayzi Awgadh,
woenab poeybaw palbi kazipa!
Awgadh, ngoena ngadh nubi goeygipa gethiya yoelpadhin
woenab poeybaw palamulpa.
16 Angela, ngoena ngadh nanga mura wati mathamayl zoenguz
gudaz puydhadhin woenab poeybaw palamulpa.
Lak bangal ngaw nel a ngaw thathiw nel,
Abraman a Isakan ngaru bal pawpa gethawoeyaypu palay.
A lak bangal palay koeyma kazilayg
a palamun kaziw kazil.'

17 Yoewsepa nanga imadhin kedha nungu thathiw getha doegam geth
Epelemaniya kuykunu, nuy ubigasidhin. Nuydh nungu thathiw geth
adhapa moeypa madhin Manasen kuykupa.
18 Nuy Yakubulpa kedha, 'Bab kedha lawnga, senaw kuykuyg kazi nungu
kuykunu nginu getha doegam geth wanar.'
19 Nungu thathi ubigasidhin kedha mulaydhin, 'Ngaw kazi, ngay ngulayg.
Manasen kaziw kazil bangal koey garsar, kasa kay kedha nungu kuthaygaw
bangal lak koeyma Manaseniya, nungu kaziw kazil bangal wara koey
goegath.'
20 Yakubu woenab poeybadhin palamulpa senabi goeyginu, a kedha
mulaydhin, 'Isoereylaw buway bangal ngipel nel tharempu thana bangal
na woenabaw ya umamoeypu kedha, "Awgadhan bangal ngithamulpa lak
koey woenab poeybane kedha, Epelema Manasew midh nanga." ' Wa,
nuydh Isoereyl kedha kuniya aymoedhin, nuydh kuthayg kulay madhin;
Eplema kulay Manase wagel.
21 Kalanu Yakubu Yoewsepalpa kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena iman,
ngaw um mina amadhan, kasa Awgadh bangal ngibiya kalmel a ngin
bangal lak kuniya manine nginu thathiw thathiw lagoepa.
22 Sena ngibepa, nginu tukuypal lawnga ngath madhin Sekoem, koey
ayde lag ngath madhin Amoraythalgoengu ngaw kuyay thurikan a gagay
thayakan.'

49

Yakubun moeygoepa yangukudul

1 Yakubu mura nungu garkaz kazil garwoeydhamoeydhin a kedha
mulaydhin, ‘Ayawal ngapa ngayapa gamupa. Ngay ngithamulpa mulepa,
kalaw goeyginu bangal midh na paru zapul aymoeypu ngithamulpa, a
ngithamun kaziw kazipa.’
2 Nungu Yakubun wara nel Isoereyl. Nuy kedha nungu garkaz kazipa,
‘Kurusipagemiw ngaw yapa, ngay ngithamun thathi Isoereyl.’ Nuydh
thanamulpa moeygoepa yawadhan aymar yaynanob kedha,

Rewben

3 ‘Rewben, ngi ngaw kuykuy kazi a ngi ngaw magaw, ngaw koeykoeyne
niyaypa yoelpay kazi. Ngi mura gimal nginu tukuypiya, nginu magaw
koeyza, a nginu woeydhumoeypu.
4 Ngi ngoedhe koey woerngu woeyay baw lagiya mura, kasa kay kedha
nginu kupay bangal mamu mina lawnga nginu tukuypiya gimal. Minguz
kedha, ngidh koey wati pawa aymoedhin ngaw zagethaw yoepkaziya;
yoepkaz nga nanga lak kedha ngaw ipi. Ngidh nginu thathiw uthuy lag
sagul paladhin, mina apasiginga.’

Simiyon a Lebi

5 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, ‘Simiyon a Lebi
ngipel mina tukuyap kazi, ngipel matha kedha koey magawlnga, ngipeniya
nanga ngipen koewbu rugal niyaypa.
6 Kasa kay kedha, ngayapa ngipeniya puzipa lawnga. Ngayapa kedha
ngoedhal ya umaynu puzipa lawnga ngipeniya, ngipel mabayg thabukirin
uma mathampa, a wara thonara garkaz kow ngipel kasa nuyn nuthaypa
thatha uma mathamaypa.
7 Wati za bal mangedhe ngipen thabukirinu. Ngipel waza mina
silamaylayg,* mina koey silamaypa nagaylayg. Ngipel koerkak badhoegig.
Ngath bangal ngipel sigaw gud wanamoene ngipen mabaygiya, mura
Isoereylalgiya.’

Yudha

8 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, ‘Yudha, nginu
tukuypan bangal ngin thawmayparu, kedha zoenguz ngi nginu thabukiriw
mabaygiya kasa mabadh ulaypa. Ngidh thana mabar bal gasamoeypa.
Nginu tukuypal bangal ngibiya parunu bangal kuykul pathidhamoeypu.
9 Ngi ngoedhe kobris ayngu aygudaw mabayg koey magawlnga ngoedhe
loeyon. Silamay kalanu ngi nginu lagoepa kuniya tidiz a ngoenapudiz. Ngi
ngoedhe loeyon nge, kobris aygudaw ayngu kalanu, koey akalnga nginu
ngoenapudhayngu gegeyadh maythayle.
10 ‘Wa, ngi Yudha ngibepa, nginu buwaypa bangal Peron rugapa
oengaypa, nginu kaziw kazin bangal gethiya yoelpaypu a minampu. Lagan
bangal ngi a nginu kaziw kazipa bangal modhabiya mayparu, ngithamulpa
kapu asin a koerngayl kawra manin parunu, kurusipa bangal mina kupu
mabayg mangedhe, kedha mopakuyku zapa oengaypa.
11 Ngi a nginu buway koey aydeg zapulayg bangal, ngoedhe kedha ngidh
nginu tetel uruy donki goereypaw puy kuykunu yatharan, mina kapu
goereypaw puy. Ngidh nginu rugal kulka gamul umal ngukin goereypaw
ikaynu garwalgamoeypa.

---

* **49:7** Zenesis 34:30 a Mathayu 26.52 geth tidi: *mabaygan ngaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um gasampa kuyk senaw thurik.*

12 A nginu mabaygal bangal mina kapu ngoedhalmayl toedipu, koey
gamul dhangalmayl bangal koey susu ikay woeningu a umal ngukingu
kubikub purkalmayl.'

Zeboelon

13 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Zeboelon bangal
malu buwadhoenu niparu. Nginu buway nanga thana bangal mina koey
butaw zagethalgal. Thanamun butaw anga thoeyay lagal koeygarsar
kurusipa Saydon.'

Isakar

14 'Isakar ngi matha ngoedhagidh lawnga donkiya; donki nge bangal
zagethan meparu, Isakar ngi kasa gamu goegadhin apiya yoewipa, nginu
zagethaw ruganu dhadhal.
15 Kurusipa ngidh iman kedha, "Ina kay mina kapu ngoena pudhay
lag." Boeradhar mina kapu ngoedhalnga, mura ubilmaypa ngibiya
aymaypa sethabi boeradharoenu, kasa kay kedha ngithamun buway gamul
koey goegadhimayl zagethoepa aymoeypa. Kurusipa bangal ngitha wara
mabaygaw mapu zagethaw mabaygal aymoeyne.'

Dan

16 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Dan, nginu nel
muynu kedha, "minamay mabayg". Nginu kaziw kazingu bangal ngulayg
thanamun mabayg zoeyzi neydhay, matha kedha mura Isoereylaw buway
midh nanga.
17 Ngi a nginu buway bangal ngoedhe thithur thabudh yabugudoenu pas-
inu thura nagemipu, ngithamun thabukiriw mabaygoengu gumi mangayle.
Ngitha ngoedhe nge thithur thabul ngithamun thabukiriw mabaygaw
osanu pukukoenu thoeydhemipa, mamu nuy thabukiriw mabayg osangu
adhathayan.'
18 Kalanu Isoereyalan thoeythupoegay Awgadhoepa kedha, 'Kuykulnga,
ngidh gar ngoena ibupudhar, a mura zapul thow palar, ngath kasa ngi
ugaypa.'

Gad

19 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Gad, nginu buway
nanga bupaw mabaygan bangal mathampu, kasa kedha nginu buwayn
bangal thana wagel wakaypu mathamoeypa.'

Aser

20 'Aser, nginu buway boeradharan bangal, ayboedhaw thonara koey
aykapulnga. Sethabi aydel bangal matha ngoedhagidh mopakuykupa.'

Napathoelay

21 'Napathoelay nginu buway bangal ngoedhe diyadh, kasa kobigadh wa-
mayipu, matha wamenalnga wadha wadhagampa wamayipu, a thanamun
kazil lak kedha kapu gamulmayl.'

Yoewsepa

22 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Yoewsepa, nginu
buway bangal kapu puy koewsal tham, ngukinu pasinu.
23-26 Nginu thabukiriw mabaygal bangal ngitha mina gegeyadh math-
amoeypu, kasa kay kedha thana bangal ngitha yan wakaypu gagay
thayakaw poegaypa. Minguz kedha, ngithamun thabukiriw mabaygal
ngapa nanga ngithamun gethal mina soersimayginga thayakal tadimaypa,
a Isoereylan Awgadh, ngaw Awgadh nuydh ngitha magaw palepa. Nuydh

ngithamulpa mura mina zapul poeybepa, matha kedha mamuy danal poethay mabayg nungu mamuyl danal pathepu. Minguz kedha nuy adhapudhay woenabal a poerapoeral Awgadh ngoedhe kedha kula. Nuydh poeybaypa ari nguki a matha kedha boeradharaw nguki. A woenab kalmel mura tetel uruya a ngithamun kaziya. Mura za senawbi, ngithamuniya mura gugu ubidh thoeyayzinga padal, poelawal, a aypuykoewsal. Ngaw mina ubi kedha, mura itha bangal thabi mina zapul, woenab bangal Yoewsepan kuykoenu, kedha zoenguz Awgadhan nuyn mina adhapa thamadhin nungu tukuypoengu. Awgadh nubiya parunu geth wanadhin.'

Benzoeman

27 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Benzoeman mina bathaynga kurusipa kut, ngi ngoedhe kedha kobris ayngu aygudaw mabayg, koey magawlnga ngoedhe aygudal umay, ngoedhe woelp.'
28 Itha thabi nelay gimal nanga thana Isoereylaw twaylob buway kuykul, a itha thabi kapu yangukudul nanga thanamun thathi Isoereyl thanamulpa yaynanob umay umapa moeygoepa.

Isoereyl nungu kuth a nungu moerama thoeyay

29 Kalanu Isoereyl nungu twaylob garkazipa kedha mulaydhin, 'Wa, ngaw mabaw thonar gasaman. Ngay sipa ngaw thathiw thathipa garwoey-dhamoeyne bangal. Ngitha bangal ngoena sakaynu muynu wanane, ngaw thathil ngalaga nanga Epronan boeradhoernu, Ithalayg.
30 Ngitha ngulaygal kedha, Makpela wara lagaw nel sey Mamrenu, Kanananu muynu, ngalpan thathiw thathin ngalaga nanga boeradhar barpudhadhin,† ngalpan umagamupa moerampa thoeyaypa.
31 *'Thana Abrama,‡ nungu ipi Seray, Isaka, nungu ipi Rebeka, a matha kedha ngath sey wanadhin ngithamun apu Leya.
32 Senabi boeradhar a sakay si Ithangu barpudayzinga. Ngitha bangal ngoena sew moerama thoeyane.'
33 Nuy yanu kalanu, nuy lak apiya yoewnadhin urapumayn, nuydh muwasidhin.

50

Yoewsepan may koeyza nungu thathipa

1 Nuydh nanga Yoewsepa imadhin kedha Yakubu muwasin nuy kasa mura nungu thathiya gimiya maylmayl pudhaydhin paruya, nuyn gud thapamar.
2 Kalanu Yoewsepa nungu zagithaw mabaygoepa mulaydhin, nungu thathiw gamupa danal poethaypa.
3 Poti goeygilnga thana danal pathadhin. Aykupithulgan sebenti goeygipa koerkak badh gasamoedhin.
4 Koerkak boedhaw thonar nanga muwasidhin Yoewsepa kalanu Peron zagethaw mabaygoepa mulaydhin, 'Ngay gar yoewdhiz ngithamuniya in nubi yangukudupa Perolpa mariw.
5 Ngaw thathiw nanga um amadhan aymaydhin nuydh ngoena mina yoepa mulaypa madhin, ngath bangal nuyn Kanananu moerama thayane nuydh ngalaga nanga boeradhar barpudoedhin. Ngaw gar yoewdhiz ngoena pawayaw ngaw thathiw gamupa moerama thoeyaypa, a ngay bal kalanu lak boey kuniya.'

---

† **49:30** Abrama nuydh boeradhar barpudhadhin, wara Zenesis 23.3-20 geth tidi. ‡ **49:31** Abraman kuth, wara Zenesis 25.9-10 geth tidi.

6 Nuy Pero kedha mulaydhin, ‘Wa uzar a nginu thathiw gamu moerama
thayar, ngi midh nanga umepa.’
7 Kalanu gar nuydh Yoewsepa nungu thathi moerama thayadhin mura
Aykupithu kuyku mabaygal asimoeydhin Yoewsepaniya.
8 Yoewsepan mabaygal a nungu tukuypal a mura nungu thathiw kaziw
kazil asimoeydhin. Matha moegina koezil yawaygal, a tetel uruyl kawal a
mamuyl kuniya yawaygal Goseninu.
9 Mabaygal kedha osanu, a sigangaraw mabaw zapunu memayidhin,
Yoewsepaniya mabayg mina kay garsar senawbi thonara.
10 Thana nanga ngapa si na mangemidhin kunaw zagethaw lag,
Athadhoenu sager doegamunu, Yuridhaw Koesanu, thana mina gegeyadh
koerkak badh gasamoedhin, a mina kay gima may mar. Kalanu Yoewsepa
si maywoedhay ay aymoedhin seben goeygilnga.
11 Thana nanga Kananaw mabaygan imadhin kedha Aykupithulgan
maywoedhay ay aymar Athadhoenu, thana kedha mulemidhin. ‘Sena
thana mina kay ridha maywoedhay ay aympa!’ Nan senawbi lag kedha
zoenguz kedha tharadhin Abel Mizraym.
12 Yakubun kazin kalanu thanamun thathiw yawoedhayzimaya
thayamidhin.
13 Thana nungu gamu madhin Kananapa a kulaw sakaynu muynu
wanadhin Makpelanu sager doegamunu Mamrenu, Abrama mi boeradhar
na Ebronalngu barpudoedhin, Ithalayg.
14 Thana nanga Yakubun gamu moerama thayadhin kalanu thana
mina mura Yoewsepaniya kuniya asimoeydhin Aykupithupa a Yoewsepan
tukuypal, a setha ngaya nanga asimoeydhin.

Yoewsepa nungu tukuypal lak mina ridha yadu mamaydhin

15 Thanamun thathiw umaw kaliya nanga, thana Yoewsepan tukuypal
kedha memayidhin, ‘Ngalpa bangal midh paru, Yoewsepa bangal nanga
ngalpalpa matha wati igalayg muledhe bal, ngalpalpa nubepa kuniya
modhabiya moeypa mura, ngalpa nubepa mi gegeyadh nanga aymoedhin?’
16 Senabi kaliya thana Yoewsepalpa kedha ya madhin, ‘Wagel ngalpan
thathi mulupa,
17 nuy kulay mulaydhin ngoeymulpa kedha, “Ngitha bangal nubiya
yoewdemine gud pawayar sena ngithamun gegeyadh kedha, ngidh gar
nginu tukuypaw gegeyadh gud woeyamar thanamulpa.” Wa, sena mina
ngoeymun gegeyadh, ngoey nginu thathiw Awgadhaw zagethaw mabay-
gan aymoedhin.’ Nuydh na Yoewsepa thanamun yangukudu gasamoedhin
nanga kasa may.
18 Kalanu thana nungu tukuypal lak thanamun geth kuykul patidamoeyr
Yoewsepalpa parunu kedha yaday, ‘Itha ngoey ngibiya parunu ngoedhe
nginu zagethaw mabaygal.’
19 Kasa kedha Yoewsepa thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Akan maygi,
ngayapa ngaw geth Awgadhiya kulay thoeyaypa lawnga.
20 Ngitha ngoena wati doegamuya buwayl thayadhin, kasa Awgadhan
nan senabi wati doegam buwayl thoeyay mina doegamuya, buwayl
thayadhin mabaygaw igililmaypa kay kuthal poelaypa kayb ngaya nanga
igililmayl. Minguz kedha, kulay za midh paru nanga aymaydhin.
21 Ngithamulpa wara zaginga aka goesamoeypa, ngath bangal ngitha a
ngithamun kaziw kazil bangal danal pathepu.’ Kalanu nuydh thana lak
mina yadu mamaydhin balbayginga, a gabu yadu mamaydhin. Setha yadu
nuydh thanamun ngoenakapul thamamoeydhin.

Yoewsepan kuthaw thonar

22 Yoewsepa a nungu kazil a nungu kaziw kazil Aykupithunu memayipu,
nungu nanga kuthaw thonar gasamoedhin nungu sethabi thonara wathal
mura urapu hundred ten.
23 Nuy Yoewsepa igililnga memaparu kurusipa nuydh Epliyaman kazil a
ngepal imaydhin, a wara nuydh Makayan kazil imaydhin. Nuy Maka waza
Manasen kazi.
24 Nuy kedha nungu tukuypoepa, 'Ngaw um mina amadhan, Aw-
gadhan bangal ngitha danal pathepu, a nuydh bangal ngitha adhapa
yoepamoeyne koezi sena ngalaga lag sey yadupalgadhin Abramalpa,
Isakalpa, a Yakubulpa.'
25 Kalanu Yoewsepa yapu poeybaydhin mabaygoepa kedha, 'Ngayapa
mulemiw, ngitha bangal Awgadhan yoelapidhe sethabi lagoepa, ngitha
bangal ngaw gamu manine a ngithamuniya kalmel?'
26 Wa, thonar gasamoedhin Yoewsepa muwasidhin Aykupithunu sethabi
thonara nungu wathal urapu andred ten, thana nungu gumu buth
pathadhin a kobeniw muynu wanadhin.*

* **50:26** Thanamun gamu pini wakasul koey zapul Aykupithunu.

Mathayu

Yesu Kerison buway
(Luka 3.23-38)

1 Yesu Kerison buway kuyk kedha. Abrama nuy kuyk, wara nungu kaziw kazingu ngapa Dhawitha. Nuy aymaydhin adhapudhay kuyku garkaz muynu Isoereylanu, a Dhawithan kaziw kazingu ngapa, Yesu Keriso.
2 Abraman* kazi Isaka†.
Isaka nuy Yakubun‡ thathi.
Yakubu nuy Yudhan§ thathi.
Yakubu nungu garkaz kazil lak koeygarsar*.
3 Yudhan kazi Perez a Zera. Palamun apu Thamar.
Perez nuy Ezronan thathi.
Ezron nuy Raman thathi.
4 Rama nuy Abinoedaban thathi.
Aminoedab nuy Nasonan thathi.
Nason nuy Salmonan thathi.
5 Salmon nuy Bawzan thathi. Bawzan apu nel Rayab.
Bawzan kazi nel Obed. Obedan apu nel Rutha. Obed nuy Zesin thathi.

6 Zesi nuy Dhawithan thathi. Nuy Dhawitha Isoereylaw kuykulnga.
Dhawitha nuy Solomonan thathi.
Solomonan apu kulay wara mabaygaw ipi, Urayan ipi. Kalanu na Dhawithan ipi aymaydhin.
7 Solomon Rewobowaman thathi. Rewobowam nuy Abayzan thathi.
Abayza nuy Azan thathi.
8 Aza Ziyosapathan thathi. Ziyosapath nuy Ziyoraman thathi.
Ziyoram nuy Uzayan thathi.

9 Uzaya nuy Zothaman thathi. Zotham nuy Ayazan thathi.
Ayaz nuy Ezakayan thathi.
10 Ezakaya nuy Manasen thathi. Manase nuy Amonan thathi.
Amon nuy Zosayan thathi.
11 Zekonaya a nungu tukuypal, thana Zosayan kazil.

Senawbi thonara Babilonaw mabaygan koewbu Aymoedhin thanamulpa, gasamoeydhin koeyma mabaygal kuniya thanamun goegathoepa. Zekonaya a nungu tukuypal gasamoeydhin kalmel sethabi mabaygiya Babilonapa.
12 Zekonayan kazi nel Siyaltil, nuyn kazi madhin sey Babilonanu.
Siyaltil nuy Zerubaybelan thathi.
13 Zerubaybel nuy Abiyudhan thathi.
Abiyudh nuy Eliyakoeman thathi.
Eliyakoem nuy Azoran thathi.

---

* **1:2** Abraman kazimay ya: wara Zenesis 11.27-32 geth tidi. † **1:2** Isakan kazimay ya: wara Zenesis 17:9-21 geth tidi. ‡ **1:2** Yakubun kazimay ya: wara Zenesis 25.19-27 geth tidi. § **1:2** Yudhan kazimay ya: wara Zenesis 29.34-35 geth tidi. * **1:2** *Yakubu nungu garkaz kazil lak koeygarsar*: wara Zenesis 29.1 kurusipa Zenesis 50.26 geth tidi.

14 Azor nuy Zadokan thathi.
Zadok nuy Asiman thathi.
Asim nuy Eliyudhan thathi.
15 Eliyudh nuy Eliyayzan thathi.
Eliyayza nuy Mathanan thathi.
Mathan nuy Yakubun thathi.
16 Yakubu nuy Yoewsepan thathi,
a Yoewsepa nuy Mariyana alay.
Mariya na Yesun apu,
nuy mina Awgadhaw woeyayzinga, Yesu Keriso.

17 Thanamun maykuykul kedha, 14 maykuykul Abramalngu Dhawithalpa, a lak kedha 14 Dhawithoelngu Babilonaw thonarpa; Babilonangu ngapa Kerison thonarpa lak kedha 14 maykuykul.

Yesu Kerison kazimay ya
(Luka 2.1-7)

18 Yesun kazimay ya kedha. Nungu apu Mariya. Yoewsepa kulay nan yapu poeybar, kasa kay kedha wagel kay palay niyaypa yoelpempa, nadh gasamadhin kedha, na mapunga, kuykulmay Maygi Mariw woenab nabiya kalmel.
19 Yoewsepa nuy kapu mabayg, koey gabu ngoenakapulnga, nuydh nanga gasamoedhin kedha, na mapunga, nungu niyaypa yoelpaypa ubigasidhin, kasa kay kedha nungu ubi-ginga kedha, nuydh nan mabaygaw parunu kuniya wayan. Nungu ubi kedha palamun niyaypa yoelpay gumi pathidhan, nanungu Azirngu gasamoeyle mabaygaw parunu.
20 Nuy senawbi wakay thoemamaynu mer, nubepa Awgadhaw angela pikin tharaydhin, a nuy nubepa kedha, ‘Yoewsepa, Dhawithan kazi, ngidh aka gasamayg, ngidh bangal Mariyana manine ngibepa ipi, sena nabiya Awgadhaw Kazi.
21 Nadh bangal thurkiyay kazi imane, ngidh bangal nuyn nel tharane Yesun. Nuydh bangal nungu mabaygal gudaz puydhamoeyne mura thanamulngu wati kuthangu gasamoeyle, thanamun ipidhadh gegeyadhoengu.’
22 Ina mura Awgadhaw buthapathayzinga, kedha zoenguz nan kuyku nidhadhin, kay paypa kulay thonara Awgadhaw peropetha mura nabi buwaylthoeyay yadu madhin kedha,
23 ‘Ngitha bangal imane mina badhagi ngoewakaz na bangal mapunga Aymidhe, nadh bangal garkaz kazi imane. Nungu nel bangal Imanuwel.’ Nubi nel pudhamoeyn kedha, Awgadh ngalpaniya kalmel.
24 Yoewsepa nuy nanga danpalaydhin, nuydh madhin Mariyana nubepa ipi,
25 kasa kedha nuy nanungu koerawayg kurusipa nadh garkaz kazi imadhin. Nuydh nel tharadhin Yesun.

2

Zugubaw mabaygal woeraw doegamoengu Yesulpa ladhudhin

1 Nubi thonara Yesun kazi madhin muynu Bethliyamanu Yoewdhayanu. Erodh nuy kuyk senawbi thonara. Dhuray zugubaw mabaygal memayipu, thana woewra doegamoengu, azaz lagoengu ladhudhin Yoerusalemoepa, thana kedha,
2 ‘In kay Yoewdhayalgaw Kuykulnga ngalaga danadhadhin? Ngoey kayn thithuy imadhin. Ngoeymulpa kakal senabi kayn thithuy, ngoey

gasamoedhin kedha, Yoewdhayalgaw Kuykulnga danadhangu. Ngoey
ngapa nubepa apapudhaypa, a thawmaypa.'
3 Erodh nanga karngemidhin, nuydh gegeyadh gasamoedhin, a matha
kedha mura mabaygal muynu Yoerusalemoenu.
4 Nuydh garwoeydhamoeydhin mura kuyku misnarel a dhuray sabiw
ngurpay mabaygal. Nuy kedha thanamulpa, 'Kerison ngalaga kazimaypa?'
5 Thana kedha, 'Muynu Bethliyamanu, Yoewdhayanu, kay paypa kulay
peropetha minar paladhin kedha,
6 "Moegina goegath Yoewdhayanu muynu, nel Bethliyama,
ngi moegina goegath dhadhal mura goegathal Yoewdhayanu;
nginungu bangal ngapa Kuykulnga,
nuydh bangal gethiya yoelpamoeyne ngaw mabaygal, Isoereylaw
buway." '

7 Erodh kalanu mina muya Zugubaw mabaygal thuraydhin, gasa-moeypa
thanamulngu ngulayg nuy senawbi thithuy mi thonara nanga kakal.
8 Nuydh kalanu thana wayaydhin Bethliyamapa, nuy thanamulpa kedha,
'Ngitha ladhu, mina bangal nagemine senawbi mapethoepa. Ngitha nanga
nuyn imane, ngayapa bangal yangukudu ngapa manine, ngay lak kedha
ubin mepa apapudhay-pa, thawmaypa nubepa.'
9 Thana nanga karngemidhin Erodhalngu, kalanu thana Bethliyamapa
ladhudhin. Dhadhaz thana lak imadhin senawbi thithuy, nuy ngaru thana-
muniya mabaw parunu. Kurusipa thana imadhin nuy nir balbayginga
gimal nuy mapeth ngalaga nanga.
10 Thana nanga imadhin thithuy, thanamun ika dhiw mina koeyza.
11 Thana ngapa muya uthemidhin lagiya. Si thana imadhin muynu
mapeth a nungu apu Mariya. Thana kalanu pasoeynoemoeydhin koeyma
apapudhemidhin a thawmadhin nuyn. Kalanu thana gud pudhamoeydhin
thanamun siba wanay zapul, poeybamoeydhin nubepa, goli, punaw susu,
a muraw susu.
12 Kalanu Awgadhaw yangukudu thanamulpa pikiya yakamoedhin
kedha, 'Erodhan yabuya kuniya tidayg.' Thana kuniya tidemidhin wara
yabugudiya thanamun lagoepa, lak Erodhan yabuya lawnga.

Awgadhan wayadhin Yoewsepa a nungu ipi kazi Aykupithupa

13 Thanamun kalanu, Awgadhaw angela pikin tharaydhin Yoewsepal-
pa. Nuy kedha, 'Ngi danpali, thoeridhar senaw mapeth a kalmel nungu
apu. Erodh nuydh bangal senaw mapeth lumane, umamatha-moeypa.
Ngitha ladhu Aykupithupa, ngitha bangal sew, kurusipa ngawngu bangal
yangukudu ngibepa.'
14 Nuy danpalaydhin senawbi kubilu, mamamoedhin mapeth a nungu
apu. Thana ladhudhin Aykupithupa.
15 Thana si kurusipa Erodhan kuth.
16 Erodhalpa kedha, thana zugubaw mabaygal nubepa ngalkemidhin,
nungu thabukir a ngurum koeyza. Nuydh wara buwaylthoeyay aymoed-
hin Yesulpa mathamoeypa. Nuydh yangukudu madhin nungu koewbu
mabaygoepa a wayaydhin thana, umamathamoeypa mura garkaz kazil
ukasar wathoengu mulupa, muynu Bethliyamanu, a dhuray goegathal
nabiya pasinu. Nubepa sike kedha Yesu kedha wathalayg. Ina mura
muladhin senabi thonarngu zugubaw mabaygal nanga ngabunadhin
nubiya a thithuy mi thonara nanga imadhin.

17 Ina kuyku nidhadhin peropethaw Eremiyan yangukudu kay paypa
kulay thonara kedha,
18 'Yangu wakay karngemin muynu Ramanu si,
koerkak badh a mayngu wakay,
mura apuwal, Raseloena kaziw kazil,
thanamun may kazipa.
Thana ubigasimoeyn balbaytidayle,
kedha zoengu thanamun garkaz kazil mura umamayl.'

Kalanu thana Aykupithungu Nazarethoepa ladhudhin

19 Erodhan umaw kalanu, Awgadhaw angela pikin tharaydhin Yoewsepa-
lpa, muynu Aykupithunu. Nuy kedha,
20 'Kadaypa mer, thoeridhar senaw nginu kazi a nungu apu.
Ngitha ladhu Isoereylaw goegathoepa, sethabi mabaygal ngaya nanga
mathamaypa madhin senaw mapeth, thana mura umamayl.'
21 Nuy kadaypa miyaydhin, mamamoedhin mapeth a nungu apu. Kalanu
thana ladhudhin Isoereylapa. Ina kuykunidhan kuykulmay peropethaw
ya mulayzinga kay paypa kulay, 'Ngath thuradhin Ngaw Kazi adhapa
Aykupithungu.'
22 Nuydh Yoewsepa nanga karngemidhin kedha, Erodhan kazi Arthelaws
nuy Kuykulnga, sey Yoewdhayanu nungu thathiw Erodhan buthapa.
Yoewsepa aka gasamadhin sipa maythayle. Nuyn balbaytidadhin pikin.
Thana memayidhin Galilayapa.
23 Nuydh aymoedhin thanamulpa niyaylag Galilayoenu, moegina goe-
gath muynu nel Nazareth. Ina kuyku nidhaypa kay paypa kulay
peropethaw ya mulayzinga, 'Nuyn bangal thoeraypu Nazarethoelayg.'

3

Yowane Papthayso nuy nanga maw tharepu
(Mareko 1.1-8; Luka 3.1-18; Yoewane 1.19-28)

1 Senawbi thonara Yoewane Papthayso nungu zageth kuykaymaydhin,
gima gudiya maw tharepu muynu Yoewdhaylgaw bupanu, mabaygoegi
dhadhabuthanu. Mabaygal ngapa nubepa kursipoegaypa.
2 Nuy kedha thanamulpa, 'Adhapa gathil thayemiw a yakanuremiw
sethabi wati zoepul. Kedha zoengu, mina amadhan Awgadhaw Basalaya
bangal danapa yakamidhe, mura ngalpalpa.'
3 Kay paypa kulay thonara Isaya, Awgadhaw peropetha yadu mayparuy
Yoewanen kedha,
'Wara mabaygaw yangu wakay poegaypa muynu bupanu,
mabaygoegi dhadhabuthanu,
nuy kedha, "Buthpathaw, balbay tidaw
senabi ruwayl yabugud Kuykulmaypa mabapa." '

4 Yoewane nanga ngapa nungu dhumawak kamelaw magadhaw ay-
moeyzimayl zagi mabaygaw rugal. Nungu dhadh gar gasamoey za moegi
ridh goengaw, a nungu ay matha wam bupanu, a pukathal.
5 Mabaygal ngapa nubepa Yoerusalemoengu, a matha kedha mura
Yoewdhaylgaw goegathoengu a mura Yuridhaw Koesaw goegathoengu.
6 Koeygoersar mabaygan nubepa kurse pagemipu. Thana wati wakasi-
moeyr a nuydh thana papthayso mamayidhin Yoeridhaw Koesanu.

7 Yoewane nuydh imadhin koeygarsar Yoewdhaylgaw yoewthaw koey
mabaygal ngapa nubepa, thanamulpa paptaysoepa. Setha thana Parasay-
algal a sadhusayalgal. Nuydh nanga imaydhin kedha, thanamun ubi
lak kedha thana papthayso mamayin. Nuy adhamintidar thanamulpa
kedha, 'Ngay madhupamiz ngitha yoewthaw mabaygal ngapa ngayapa.
Ngithamun mari igililnga ngithamulpa balbayginga lawnga midh? Ngitha
midh paru ngulaygal kedha, ngitha lak kedha ngaru koey poeypiyam
Awgadhaw thabukiringu? Nungu thonar senaw ngapa ngithamulpa,
kasa kay kedha ngitha matha kedha mina nanga thabul muyngu akan
pungamoeypa!
8-9 Ngitha kedha mulayg, "Ngoey Abraman buway, Awgadhaw mina
mabaygal." Sena kasa ngithamun geth wakay thoemamay. Awgadhan
ngulayg ngitha adhal waniz kupayngu, a wara mabaygal muy arimoeyn,
ngithamun buth manin. Awgadhoepa zagethoeginga kedha, nuydh
mabayg ayman kulangu, ngithamun kupaypa maypa. Kasa kay kedha
mina Awgadhan bangal nanga imane ngithamun mina zageth, nuy bangal
ngulayg asine kedha, ngitha mina koerkak badh gasaman wati pawapa a
garkidh thayamoeyngu mina igililmaypa. Wa ngitha nanga kedha ayman
nanga, ngayapa balbayginga ngithamulpa papthayso maypa.'
10 Nuy lak mulaydhin, 'Ngitha a mura mabaygal matha kedha puy midh,
thurik senaw buyal woeydhaypa poethaypa, sethabi puypa apa kuykuya.
Puyn nanga mina koewsan mayginga, nuyn adhapa pathan a mulupa
thayan muypa.
11-12 Adhapudhay koey mabayg mangedhe kay, nubepa ngithamulpa
kasa ngukin papthayso maypa lawnga. Ngath nabi thonara ngitha matha
ngukin papthayso mamayipa. Nuydh bangal kay ngitha mina papthayso
mamayipu, a nungu paptays mina wardh. Nuydh bangal Maygi Mari
ngithamuniya woenaypu, a kalmel muy. Nuydh Kuykulnga bangal ngapa
nubi apa goewapa bangal balbayg tidaypa, nubiya kalmel nungu zagithaw
rugal. Ngay wati moebayg, ngay matha ngoedhagidh lawnga nungu azaz
sanaw urikamipa dhoerdhimaypa. Senabi goeyga bangal na ngoedhe
kedha ayboewdhaw thonar midh nanga. Mina Apaw Lagaw Mabayg
bangal mangedhe, nubiya nungu zagethaw rug a nuydh bangal dhadhiya
dhadh mamayine mina kunaw kapul a wati zapul, ayngu noeral. Ayngu
noeral, bupal, nuydh adhapa mamayin, adhamulan ingaru muypa thayan.
Mina zapul ayde aymoeyn, sawalagoenu waniz.'

Yesun papthayso
(Mareko 1.9-11; Luka 3.21-22)

13 Sew kalanu Yesu ngapa koesapa. Yoewane nanga imadhin kedha Yesun
ubi nuydh nuyn Yesun papthayso maypa,
14 nuydh Yoewane imaypa nuthay ayman kedha, 'Minguz ngi ngapa
ngayapa ngibepa papthayso moeypa. Ngi koey mabayg, matha ngoed-
hagidh kedha ngidh ngoena papthayso maypa.'
15 Yesu kuniya nubepa kedha, 'Ngoebalpa matha ngoedhagidh kedha,
ngoeba ayimpa Awgadhaw ubilnga midh nanga, kedha zoengu, kuyku
nidhaypa Awgadhaw yawoedhayzinga.' Yoewane kalanu aymoedhin
Yesun yangukudu ya.
16 Yesun woerngu kalanu nungu buyal thiyay mab kadaypa koesaw
buwadhoepa dapar gud pudhaydhin, a sizi ngapa mulupa Maygi Marin
uruy gamu ngoedha madhin a nubiya gimal aymay.

17 Yangu wakay kedha seyzi pagan, ‘Ina Ngaw Geth Mamal Kazi,* nuy
ngayapa mina matha ngoedhagidh.’

4

Sathanan nuthan Yesulpa
(Luka 4.1-13; Mareko 1.12-13)

1 Yesun papthayso kalanu, Maygi Marin nuyn yoelpadhin muypa koey
bupapa, Sathanalpa nubepa nuthaypa.
2 Nuy aygig 40 goeygilnga a 40 kubiloelnga Nungu maytha mina ayginga.
3 Wa, Sathana senawbi buthapa tharaydhin nuthadhin nuyn kedha, ‘Ngi
nanga Awgadhaw Mina Kazi, koey bibiril mabayg, ngidh thabi kulal kidh
thoeyamoeyr ngibepa aypa nginu geth yangukudun.’
4 Yesu nubepa kuniya buwayl thayaydhin, mamayidhin Maygi Thusiw
yangukudul kedha, ‘Mabayg lawnga matha ayngu igililnga, Awgadhaw
mura yangukudul ngaru mina ayde igililmaypa.’
5 Kalanu Sathanan Yesun yoelpadhin kadaypa koey yoewthaw thodhapa
muynu maygi goegathoenu Yoerusalemoenu,
6 nuy kedha nubepa, ‘Ngi nanga sike mina Awgadhaw Kazi, katpoelag
koezi gimaz mulupa. Maygi Thusinu waza wara Minar Poelayzinga kedha,
“Awgadhan kay wayamoeypa nungu angelal
ngibepa kadaypa gasamoeypa, thanamun gethan
nginungu kulangu panoenamoeyle nginu ngarangu.” ’

7 Yesu kedha nubepa, ‘A, wara poelayzinga Maygi Thusinu kedha, “Maygi
ngidh nuthan nginu Kuykulnga Awgadh.” ’
8 Kalanu Sathanan nuyn yoelpadhin kadaypa mina koey padapa, dan-
thayadhin nubepa mura nubi gugu ubidh thoeyayzinga a nanu basalayal
mura adhapudhay zapul muynu.
9 Nuy kedha nubepa, ‘Mura ina ngath kay ngibepa poeybaypa. Ngath
kay ngin Kuykulnga Awgadh, ngidh kay ngoena nanga thawmaypa a kulun
pasoeynipa ngayapa.’
10 Yesu kedha nubepa, ‘Adhapa ngaw parungu Sathana, Maygi Thusinu
Minar Poelayzinga kedha, “Ngidh matha nginu Kuykulnga Awgadh thaw-
maypa a matha nubepa kedha apa pudhepa.” ’
11 Kalanu Sathanan nuyn wanan. Angelal ngapa Yesulpa, nungu gamu
moegaw palan.

Yesu nuydh ngurpay zageth kuykaymaydhin
(Mareko 1.14-15; Luka 4.14-15)

12 Nubi thonar nuydh kuyku mabaygan Yoewanen Papthayson
gasamoedhin a kunumay loegoenu thayadhin. Yesu nanga karngemidhin
kedha, thana Yoewanen kunumoedhin, nuy lak soersimaydhin,
13 kalanu nungu niyaylag lak lawnga Nazareth, nuy kayn goegathoepa
miyaydhin, Nel Kapeniyam. Senabi goegathoenu nuydh nungu zageth
kuykaymoedhin, muynu Galilayoenu malu buwadhoenu. Nabiya muynu
ukasar Isoereylaw buway, Zeboelon a Napathoelay.
14 Nabi goeyginu Yesun buwayl thoeyayl kuyku nidhadhin Peropethaw
Isayan mulayzinga kay paypa kulay kedha,
15 ‘Galilaya, war buway mabaygaw mudhaw lag,
nabiya buway muynu Zeboelon a Napathoelay,

* **3:17** *Mamal Kazi poeyban*: wara Zenesis 22.2 geth tidi.

amadhan malu buwadhoepa, a war doegam Uridhaw koesiya.
16 Ngitha mura kalmel nipa si inuraw goegathoenu,
ngithamun igililnga koey gegeyadh.
Ngitha bangal imane senawbi koey buya
a ngitha ngaya nanga ngithamun niyay loegal koey gegeyadh,
mabaygal kulay kasa um poegaypu,
ngithamuniya bangal mangedhe senabi maygi buya.'

17 Senabi thonara Yesu kuyk aymoedhin nungu zageth, maw tharepu mura moebaygoepa, a nungu ngurpan kedha, 'Garkidh thayemiw, a guythuyamoey ngithamun wati pawal. Awgadhaw Basalaya amadhan gasamay.'

Wapiw zagethaw mabaygal thurimoeydhin
(Mareko 1.16-20; Luka 5.1-11)

18 War goeyginu Yesu nanga nungu mabanu woelmay Galilayaw Malu buwadhiya, nuydh imadhin ukasar kuyk kazi, Simona nungu wara nel Petheru a Andhoeru nungu tukuyap, palay pinge thayar maluya, wapipa gasamoeypa. In palamun zageth goeyga koey goersar.
19-20 Yesu kedha palamulpa, 'Ayawal, ngapa ngaybiya asimoeriw, ngipel bangal ngaw pingew thiyay moebayg, kedha zagethapa, ngipel bangal mabaygal garwoeydhamoeypu ngayapa.' Wara yaginga palay kuniya wanadhin palamun zageth, asimoedhin Yesuniya, nungu pasiw puziw mabayg aymoemoedhin.
21 Seyzi thanamun mab nuydh imoemoedhin wara ukasar kuyk kazi, Zemes a nungu tukuyap Yoewane. Palamun kalmel thathi Zebadi. Palay a palamun thathi, thana thanamun butanu, balbay tidamoeyr thanamun pingel; Yesu palay seyzi thurimoedhin.
22 Palay lak kedha wara yaginga, kuniya wanadhin palamun thathi a thanamun but, asimoedhin Yesuniya, aymoemoedhin nungu niyay kazi.

Yesun ngurpay zageth a kuyku nidhay zageth
(Luka 6.17-19)

23 Yesun zageth nuydh angadhin mura muynu Galilayoenu, ngurpamoeypu thanamun Awgadhaw mina yadayl. Matha kedha thanamun yoewthanu muynu yadu poelgaypu senabi mina ya, a sey sithamoeypu Awgadhaw Basalaya. Kobegadh kikirilgal nuydh doeynidhamoeypu.
24 Nungu ngulayg kangur pagamoeydhin muynu Siriyaw doegamoenu, kedha zoenguz nungu adhapudhay zageth nuydh dhoeynidhamoeypu kikirilgal, a wati mariw moelayzi mabaygal, a setha ngunu nanga kobegadh thonara gamul gegeyadh memayipu, a gamul galupepu, a setha ngunu nanga thugalal umamayl. Thabi kikiril mura, Yesu dhoeynidhamoeypu.
25 Nungu mab ngalagiya mabaygaw garsar nubiya kalmel muynu Galilayoenu a mabaygal wara ten goegathoengu, a Yoerusalemoengu, a Yoewdhayangu, a matha kedha Uridhaw koesaw war doegamoengu.

5

Yesu ngurpan aymoedhin padanu gimal kedha Awgadhan midh paru woenab poeybaypu mabaygoepa
(Luka 6.20-23)

1-2 Wara goeyginu Yesu nuydh mabaygaw garsar imadhin, nuy padiya karaypa walaydhin. Gimal padoenu nanga nuy apa thanuraydhin. Thana nungu niyaykazil garwoeydhamoeydhin nubepa, apa pudhemidhin nubiya

mura wadhwadhgamuya. Nuydh nungu ngurpay zageth kuykaymoedhin kedha,
3 ‘Ngitha ngaya nanga ngulaygal kedha,
ngithamun geth ngarapudhamayl midh nanga a
ngithamun ubi kedha ngitha lak ridh palan,
ngitha ika dhiw gasamaw.
Kuyk kedha Awgadhan ngithamulpa bangal
ukamoene kupay muynu nungu basalayoenu.
4 Ngitha ngaya nanga koerkak badh a may oengamay.
Awgadhaw woenab ngithamuniya kalmel;
ngithamun ngoenakap bangal balbaytidane.
5 Ngitha ngaya nanga gabu ngoenakapulmayl,
Awgadhaw woenab ngithamuniya kalmel;
ngitha bangal gasamoene Awgadhaw adhapudhay yawoedhayzinga.
6 Ngithamun ngoenu ubilnga a wakay thamamay matha Awgadhoepa,
kedha woenab ngaru ngithamuniya kalmel,
nuydh bangal ngitha mina kuykunidhane.
7 Ngitha ngaya nanga ngithamun danal poethay
kasa balbayginga mura mabaygiya,
ngithamun koerkak badhan thanamulpa.
Awgadhan bangal lak kedha ngithamulpa sib wanaypa,
nungu danal poethay ngithamulpa lak balbayginga bangal.
8 Ngitha ngaya nanga ngoenakap poeyban Awgadhaw kapu zapa,
ngitha ika dhiw gasamaw.
Ngitha bangal Awgadh imane.
9 Ngitha ngaya nanga ngithamun mamoenu pathridoepa
senabi kapu mam dhadhiya thabukiril mabaygiya,
ngitha patharidhay mabaygan ika dhiw gasamaw.
Ngitha bangal Awgadhaw kazil aymoemoeyne.
10 Mabaygal nanga ngithamulngu ubigasimoeypa,
kuyk ngithamun mina zageth,
kalanu thana wati danal poethay ayman.
Kasa kay kedha ngitha thanamulpa balsiyayginga.
Ngitha ngulaygal kedha, sena ngitha Awgadhaw ubilnga aympa,
ngitha ika dhiw gasaman,
kuyk kedha Awgadhan ngithamulpa bangal ukamoene kupay
muynu nungu basalayoenu.

11-12 ‘Mabaygan bangal ngitha sole yoepa tharepu a matha kedha mulamoeypu ngitha, kuyk ngitha ngaw niyay kazil. Wa, senabi ika dhiw ngaru ngithamuniya kalmel, ngithamun koey modhabiya maypa ngithamun thathi gimal dapara. Kay paypa kulay mabaygan sethabi wati pawal aymoeydhin maygi peropethoepa. Thana sethabi wati pawal lak kedha aymoeypa kayib ngithamuniya.’

Kapu igililnga matha kedha sol

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Mareko 9.50; Luka 14.34-35)

13 ‘Ngithamun ngoenanumaypa kedha, ngithamun igililmayl ngaru nubi apa goewanu dhadhal. Ngithamun mina zageth matha kedha kapu sol midh, ay mith palan. Ngitha nanga Awgadhaw mina ngurpay oengayginga nanga, ngithamun wati igililmayl ngoedhe kedha wati sol midh nanga,

nadh nanu mina mith guythuyan. Nan lak kuniya sol aymayginga, na kasa wati za aymiz.'

Kapu igililnga matha kedha buya

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

14 'Ngitha matha kedha buya midh nabi apa goewapa. Buya nanga thoedhamiz, wara zapun nan woerdhayginga. Ngitha matha kedha goegath gimal padoenu. Ngitha ngaru kakal mura mabaygoepa.
15 Koey zageth mabaygan thungi gamu woeydhan kalanu nabiya inur woergi thayan. Mina pawa kedha, nan gima gasaman zuru poethoeypa mura mabaygaw yabugudoepa mabapa kedha.
16 Ngitha yakaman nabi buya ngithamun igililmaynu, mabaygan iman senabi buyaw zageth ngithamun. Kuyk ngithamun kapu zageth, thana mina yoepathaman a thawmanin ngithamun Thathi gimal dapara.'

Ina Mosen Sabi yawadhan

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

17 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha mura ngulaygal, Awgadhaw ya woedhayzi sabil kay paypa kulay poeybadhin Moselpa, a ngithamun ngoenanu manin sike kedha, ngay ngapa sethabi sabipa idimaypa, a matha kedha peropethaw yadhay. Lawnga! Ngay ngapa kuyku nidhaypa sethabi sabipa, matha kedha peropethaw yaday.
18 Ngay ngithamulpa kedha, ngitha mina kurusi pagemiw a koerngayl kawra mariw, itha thabi sabil ngaru sabil, wara urapun yangukudupa pudhaypa lawnga, kurusipa dapar kasa zaginga bangal aymoene a matha kedha ina gugu ubidh thoeyayzinga mura muwasin.
19 Mabayg nanga adhapa ruwamiz nabi sabingu, a ngurpan war mabayg senabi wati pawan, nungu modhabiya bangal mina apal, Awgadhaw Basalayanu; a matha kedha mabayg nga balbayginga ulaypa sabiya a nuydh ngurpan war mabayg, nungu modhabiya koeyza gimal.
20 Ngithamun kapu akasin na kedha moegina nanga, ngitha Awgadhaw Basalaya gimal gasamayginga. Thanamun nabi ngurpan getha woeyadhin mulupa kurusipa kayib.'

Thabukir nginu tukuypoepa lak kedha gegeyadh

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 12.57-59)

21 'Sena kedha, kulba ngurpan ngitha mura ngulaygal kedha. Ngitha mabayg uma mathamayg. Ngidh nanga mabayg uma mathaman, kuyku mabaygan ngin lak kedha koey dharadh manin.
22 Kasa kay kedha, ngay ngithamulpa muliz kedha, thabukir nginu tukuypoepa lak kedha gegeyadh, a matha kedha ngidh nanga mulamoeyn nginu tukuyap, ngin ngulayg sabipa gasaman. A ngidh rimarim pugan nginu tukuyap, a mulupa nagiz nubepa, ngi poeypiyam nginungu koey muypa thoeyayle.'

Nginu mam nginu tukuypoepa, a nginu mam Awgadhoepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

23 'Kedha kay ngidh nanga nginu eso Awgadhoepa poeyban a ngidh senabi thonara ngoenanu manin nginu tukuyap nginungu yagi asidhin.

24 Wanan nginu eso sey oltanu. Ngi uzariz balbay tidar senawbi
gegeyadh nginu tukuypiya, kalanu kay ngidh nginu eso Awgadhoepa
poeyban.
25 Wara thonara mabaygan ngin thuran kotoepa, yapa sakar maypa.
Kapu za kedha, ngidh ngaru kulay wakay thayiz, yoepa balbayg poelaypa
nubiya. Kapu za ngidh ya balbayg palan adhal nungungu, nginungu
dhoerdhimay mabaygoepa poeybayle. Kalanu nginu kuth koeyza, ngin
bangal dhoerdhimay lagoenu aranu.
26 Ngay kedha, ngibepa adhapadhaypa lawnga kunumay lagoengu,
kurusipa ngidh mura nginu modhab manin thanamulpa, thana midh
tharan ngibepa.'

Koey wati pawa aymayg

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

27 'Ngitha mura ngulaygal, senabi kulba ngurpan kedha, ngidh wara
yoepkaziya puru aymayg.
28 Kasa kay kedha, ngay kedha ngithamulpa, mura ngithamun noegay
yoepkazipa ngithamuniya nanga wati wakay thamamay a ubilnga aymiz
nabepa, ina lak kedha ngidh koey wati pawa ayman nginu wakay
thamamaynu a ngoenakapoenu muynu.
29-30 Ngithamulpa matha ngoedhagidh midh, ngithamun mura gamu
senabi koey muypa thayan lawnga midh, ngitha guythuyan urapun thugal
ngithamun gamungu. Nginu purkaw noegaypa nanga ngin wati wakay
thoemamaypa manin, sobaginga adhapa nagiz ngoedhe kedha ngidh midh,
nan dan nalban nginu purka, matha kedha nginu getha dagam gethan wati
pawa ayman, ngidh nan kazaginga adhapa manin ngoedhe kedha ngidh
geth midh nanga adhapa pathan.'

Dhadhpoelamay Awgadhoepa gegeyadh

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

31 'Wara kedha, thana yoewthaw koey mabaygal kedha, mabayg nanga
dhadhpulgeman nuydh kuniya wayan nungu ipi nanu apu thathipa, nuydh
ngaru peba ayman kedha, nuydh nanungu muwasin.
32 Kasa kay kedha ngay kedha, ngithamulpa nabi za nanga aymiz,
kuykugi maypa nadh mura wati pawa aymayginga nubepa, senabi dhadh
poelamay Awgadhoepa gegeyadh. Wara nadh nanga kayn alay gasaman,
Awgadh ubigig, kasa kedha senabi ipidhadh gegeyadh gasaman nanu kulay
alay, nungu kuykupa.'

Nginu yangukudu nanga ayman na ngaru koey ridhanga

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

33 'Matha kedha ngitha karngemidhin nabi kulba ngurpan kedha, ngidh
ngoelkay yawoedhayzinga aymayg. Ngidh nanga nel tharan ngidh ngaru
ayman senabi yawoedhayzinga pathidhayginga.
34-35 Kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, ngidh nanga kasa
nginungu yangukudu manin senabi kasa yangukudu ngaru koey ridhanga
gasampa nginu yawoedhayzinga. Mura itha zapul dapara, a apaw
goewanu lak kedha thanamun nelngu thoerayg, kedha zoengu dapar
Awgadhaw adhapudhay niyay lag a nungu ngar siyampa ipal apaw
goewanu, a matha kedha Yoerusalemaw nelngu thoerayg, kedha zoengu
sena kuykulmay goegath.

36 A nginu kuy lak kedha thoerayg, kedha zoengu ngidh koey zageth urapun yalbup nginu kuykungu goerab gamulnga a kubikubinga ayimpa.
37 Matha ngoedhagidh nginu ya woedhay yangukudu mina balbayginga kedha, “Wa” a “Lawnga”. Wara nanga ya ukaman palki ukasar yangukudupa sepa kedha, sena Sathanalngu, Awgadhoengu lawnga.’

Wati modhabiya bangal aymayg

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 6.29-30)

38 ‘Ngitha karngemidhin nabi kulba ngurpan kedha, “Mabaygan ngadh nginu purka dan nalban, nungu purka lak kedha dan nalban modhabiya. Matha kedha mabaygan nanga nginu dhang pathidhan, nungu dhang lak kedha pathidhan modhabiya.”
39 Kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, kuniya modhab thoeyayg sena wati pawa. Mabayg nanga ngibepa gegeyadh, matha kedha nuydh ngibiya getha dagam dakanu wariman, matha ngoedhagidh kedha yudhan nubepa nginu war dagam dak nubepa lak warimaypa.
40 ‘Mabaygan nanga nungu koey ubi kedha, nuydh sobaginga gasaman nungu modhab nginungu. Nungu ubi nanga nuydh nginungu gabu sodh manin, wa ngidh manin nubepa, kalmel nabiya nginu sodh.
41 Wara thonara koewbu mabaygan nanga, ngin lupalan nungu rugaw guraypa manin urapun kilomitapa, matha ngoedhagidh ngidh ukaman wara kilomita.
42 A mabayg nanga ngibepa zapa yoewdhiz matha ngoedhagidh poeybar senabi za nubepa. Mabayg nanga yoewdhiz zapa kasa thawpay thonarpa, manin nubepa senabi thawpay thonarpa.’

Ngidh ngaru mam ayman mura mabaygoepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 6.27-28,32-36)

43 ‘Ngitha karngemidhin thanamun kulba ngurpay kedha, “Maman mamayiw ngithamun igalgal, a pasipa yawaymar ngithamun thabukiriw mabaygal.”
44 Kasa kay kedha, ngay ngithamulpa kedha muliz, maman mamayiw ngithamun wati igalgal, a ngoenanu mamayiw ngithamun thoeythupagaynu setha ngaya nanga ngibepa wati danal poethay ayimpa.*
45 ‘Nginu modhabiya nginu Thathi gimal dapara ngin kay gamupathamoeypa, a aympa ngin nungu mina Mamal Kazi; kedha zoengu nuy mamal Awgadh, nuydh aymoempa goeyga zoeru a nungu kapu ari mura matha kedha ngoedhalnga mabaygal ngaya balbayginga a ngaya gegeyadh.
46 Midh kay paru ngin ibupuydhaypa ngidh nanga pud balbayg tidaypa, ngidh nanga maman mamaypa matha setha ngaya nanga ngibepa koey ubilmayl? Wati mabaygoepa lak kedha senabi kapu pawa ayimpa, matha kedha bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal.
47-48 Ngidh nanga matha nginu igalgal ayawal mamayipa, inuraw mabaygal lak kedha senabi kapu pawa aymaypa. Senabi pawa matha ngoedhagidh nabi apaw goewaw mabaygoepa, kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, matha senabi mina pawa lawnga balbayginga. Awgadhaw ubilnga kedha, ngi ngaru mura doegamuya balbayginga, nginu koey Thathi gimal dapara midh nanga koey balbayginga.’

---

* **5:44** *Maman mamayiw ngithamun wati igalgal*: wara Romaniw Thusi 12.14 geth tidi.

6

Mina sib wanan midh paru nanga

1 Yesu lak maw sipa thanamulpa kedha, ‘Ngitha nanga nginu
thoeythupoegay a siba wanay zagethal mabaygaw parunu aymaypa,
kuyk kedha, ngithamun gamu dhub yoewrun, mabayg-oepa thanamulpa
ngithamun zageth imaypa; kasa kay kedha sena gegeyadh. Ngidh
nanga sethabi pawal aymoeypa nanga ngithamun Daparaw Thathi ngin
modhabiya mayginga sethabi zagethoepa.
2 Kapu pawa kedha, ngitha nanga aygi zagi mabayg iman, nubepa
siba wanay za poeybar gumi, gima gudiya thoerayg. Kedha mabaygal
paru idemipa mabaygoepa kedha, thana kozanaw koerkakal aymoeypa,
thanamun sib wanay gima gudiya muynu yoewthanu a matha kedha adhal
mabaygaw parunu. Thanamun wakay thamamay kedha, mabaygan thana
thawmamayin senabi pawapa. Kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha,
thanamun modhab thana sena mabaygoengu gasaman. Mabaygan thana
thawmamayipa senabi pawapa, Awgadh ubigig.
3-4 Kapu za kedha, sib wanar aygi zagi mabayg gumi mura mabaygoepa,
matha kedha gumi nginu sibaw igalgapa. Matha nginu thathi gimal dapara
nuy ngulayg, nuydh kay ngin sib wanaypa.’

Mina thoeythupoegay pawa midh nanga

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 11.2-4)

5 ‘Nginu nanga thoeythupagay zapuyiya kedha lawnga, thana thabi
mabaygal midh nanga, kasa paru idhemipa thoeythupagemipa gima
gudiya, kuyk thanamun ubi mura mabaygan thana imiz muynu yoewthanu
a matha kedha adhal. Ina lak thanamun modhab thana sena mabaygoengu
gasaman, mabaygan kedha thawmamayipa, Awgadhoengu sib wanan
lawnga.
6 Mina pawa kedha nginu thoeythupagayl zapuyiya, muy ari nginu lagiya
pasa thamudhar; yoewdi nginu Thathipa muynu, gumi mabaygoengu.
Matha nginu Daparaw Thathi ngulayg, nuydh kay ngin sib wanaypa.
7 ‘Ngi nanga thoeythu pagepa, kedha lawnga inuraw mabaygal midh
nanga; thanamun thoeythupagayl koey kuykuthalmayl, wakay thamay-
ginga. Thanamun ngoenanumanin kedha, thanamun mawaw maril kay
thanamulpa karngemipa, kuyk thanamun kuykuthal thoeythupagayl.
8 Ngitha thanamun pawapa noegayg. Na kedha zoengu, wagel kay
ngi thoeythupagiz, nginu Daparaw Thathi kulay ngulayg nginu ubilnga
ngoenakapoenu.’

Yesu nuydh thoeythupoegay ngurpay ayman nungu niyay kazipa

9 ‘Ngay ngithamulpa thoeythupagaypa ngurpaypa. Ngitha bangal kedha,
thoeythupagemipu,
“Ngoeymun Thathi gimal dapara,
ngoeymulpa koey ubilnga nginu maygi nel thawmanin,
10 a kapu za nginu Basalaya danapa yakamiz
a mura mabaygal ayman nginu ubilnga ina apal,
matha kedha ngoedhalnga gimal dapara.
11 Ngidh ngoeymulpa matha ngoedhagidh poeybar
ngoeymun nubi goeygipa ay.
12 Ngidh ngoeymulpa ngoeymun ipidhadh gegeyadh gud wayar,

a ngoey lak kedha ngaru war mabaygaw ipidhadh gegeyadh gud-
woeyamoeyn,
thana mi thonara nanga ngoeymuniya bal pudhemipa.
13 Ngidh gar ngoeymun balbayginga yabuya yoelpar,
seyki setha mura nuthayl zapuya lawnga.
Ngidh ngoey gudaz puydhaypa mura kedha ngoedhal wati zoengu.”

14 ‘Wa, ngay ngithamulpa kedha, wara mabaygan nanga ngibepa gegeyadh ayman, ngidh nanga gudwayan senabi gegeyadh nginu Daparaw Thathi lak kedha ngibepa nginu gegeyadhal gudwoeyamoeyn.
15 Ngidh nanga gud woeyayginga senabi wara mabaygaw gegeyadh, nginu Thathin lak kedha ngibepa nginu gegeyadhal gud woeyayginga.’

Midh paru nanga aygudagasin Awgadhoepa danalpoethaypa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
16-17 ‘Wara thonara ngi nanga aygudagasin, kuyk nginu ubi ngi danal pathaypa thoeythupoegayn; kakal yakamayg senabi mina buwayl thoeyay nginu. Matha ngoedhagidh ngi buth pathiz nginu gamu a nginu rugal, kuyk senabi mina za imaygi za. Setha ngaya nanga parul noeydhemipa, thana thanamun parul gegeyadh mamayin, mabaygoepa kedha imaypa, thana aygudag asimoeyn Awgadhoepa danal pathaypa. Thanamun modhab thana sena mabaygoengu gasaman, mabaygan thana thawmamayipa, Awgadhoepa wati pawa.
18 ‘Ngi nanga aygudagasin Awgadhoepa thawmaypa, mina pawa kedha, ngi mina buth pathiz, paru garwalagiz, yalbup balbay tidan, kapu ngoedha thoeyay ayman, wara mabaygoengu ngulaygoengu kedha, ngi aygudag asin. Matha nginu Daparaw Thathi ngulayg, nuydh kay ngin sibwanaypa.’

Ngalaga nanga nginu ngoenakap mepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 12.33-34)
19 ‘Kunubur asig nabi apaw goewaw kapu rugoepa. Setha thawpay thonaraw zapul, ngulayg moegina uruyn purthamoeyn a dhoebu asi-
moeyn, a ngulayg puru mabaygan purunu wardhamoeyn, setha nginu zapul.
20 Mina za kedha, buth pathamoeyr sethabi mina zapul a kurunu wanamoeyr ngibepa gimal dapara. Senabi lag purthayzi uruyginga, a rugal dhoebuwasiginga, a puru mabaygoeginga.
21 Ngalaga nanga nginu kapu ubil za nginu ngoenakap ngaru sin mepa, a zagethal lak kedha thimedhalnga.’

Nginu purka buyalnga lawnga inur

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 11.34-36)
22 ‘Nginu purka matha kedha thunge nginu gamupa. Nginu purkiya nanga balbayginga nginu mura gamu koey zoerulnga, balbayginga.
23 Wara kedha nginu na purka gegeyadh nginu gamu mura inur, igililnga ngaru gegeyadh. Na Nginu kasa wakay thoemamay kedha, nginu geth ngulayg mina za.’

Nginu zagethaw kuyk nga, Awgadh lawnga bokadhza

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 16.13; 12.22-31)

24 'Mabaygan koey zageth ukasar kuykupa zagethan meparu, wara kuyk Awgadh a wara kuyk bokadhza. Wara nuydh maman manin urapun, a wara kuykupa nuy mamagig. Nuydh matha urapun kuyku mabaygaw ubilnga ayman, a wara kuyku mabayg nuydh adhapa iman. Nginu ngoenakap nginu bokadhzapunu mepa, ngidh Awgadhaw ubilmayl aymoeyginga.
25 Ngay kedha zoengu ngithamulpa kedha, ngitha mingu ngithamun aypa, ngukipa koeyma ngoenanumaypa, lak ngitha igililmayl. Ngithamun igililmayl ngaru mina zapul, a ngithamun aydel kasa ngoelkay zapul. Ngithamun gamul lak kedha mina zapul, gamu rugal kasa thawpay thonarpa.
26 Kedha nagemiw uruypa, thanamun ubi thana warimaypa, thana thanamulpa apaw lag aymayginga, ay garwoeydhamayginga sawalagoepa; kasa kay kedha thana danal pathepa ngithamun daparaw Thathin. Ngitha nanga mabaygal, Awgadhoepa adhapudhay mamalmayl uruyiya.
27 Koey zageth ngidh moegina kuykuthal palan nginu igililnga, kasa midh ngidh koeyma wakay thoemamipa.
28 Nginu dhoemawakupa lak kedha; nagemiw thana setha poelawal, thana zageth aymayginga, doemawakul aymayginga thanamulpa,
29 Ngay ngithamulpa kedha muliz, thana ploewal adhapudhay rugalgal Solomon midh nanga, nuy adhapudhay kuykulnga.
30 Matha Awgadhaw zageth kedha, nuydh bupaw poelawal kapu ngadh poelaypa, setha thawpay thonaraw zapul, kayib thana kapu ngoedhalmayl, bathaynga nanga thana kay asimoeyn a muypu noegidhan. Nuydh ngaru ngin rugan ubampa, nginu kapu akasin midh paru kuthuka?
31-32 Matha ngoedhagidh kedha ngitha gegeyadh gasamayg, "Ngath kay ngalagaz ay gasampa?" a "Ngath kay ngalagaz nguki gasampa?" a "Ngath kay ngalagaz dhoemawak imaypa?" Sena inuraw mabaygaw wakay thamamay, ngitha nanga ngithamun Thathi gimal dapara, nuy ngulayg mura ngithamun thabi ubilmayngu.
33 'Wanaw ngithamun wakay thamamay senabi Awgadhaw Basalayanu a aymaypa mura nungu ubilmayl, nuydh kay ngithamulpa ukamaypa mura ngithamun mina ubilnga.
34 Sepa kedha, wara bathayngoepa gegeyadh gasamayg, nanu mapul memayipa nabiya; kayib nanga nginu wakay thamamay matha kaybaw goeyga mepa. Wara goeyga nanga nabiya nanu mapul.'

7

Wara mabayg gegeyadh pugamayg
(Luka 6.37-38,41-42)

1-2 Yesu lak maw siparu kedha thanamulpa, 'Sena Awgadhaw za pudhamay midh ngibepa balbayginga lawnga gegeyadh. Ngidh nanga mabaygal gegeyadh pugamoeypa, Awgadhan kay pudamaypa nginu gegeyadh. Ngidh nanga mabaygal koey dharadh zeyzinaydhemipa, Awgadhan bangal ngin lak kedha koey dharadh manine*.
3-4 'Mipa ngidh nubi pawa ayimpa nginu tukuypaw gegeyadh abaypa, a nginu gegeyadh nanga mina koeyza? In nabi pawa matha kedha thoekay

* **7:1-2** *Awgadhan bangal ngin lak kedha koey dharadh manine*: wara Romaniw Thusi 2.1 geth tidi.

midh. Ngi kay midh paru nubepa mulaypa thoekaypa adhapa maypa, kasa kay kedha na nginu purkanu lak kedha mina koey thoekaylnga.
5 Paru idhayg, nginu purka kulay balbay tidar, lak kay ngi pudhunga nagepa nginu tukuypoepa ibupuydhaypa, thoekay adhapa maypa nungu purkangu.
6 'Ina ya matha ngoedhagidh ngithamun mari igililnga midh. Dhuray mabaygal thana koey kuyk walemipa, kurusipagayginga maygi yangukudupa. Thana ngurpayg sethabi maygi yangukudul, kuyk thana koey koerngaygigal Awgadhaw yapa. Thana ngoedhe kedha ngidh nginu kapu za umaypa thayan; umay kuniya buwayl thayiz a toeydiz ngibiya. Burum lak kedha nginu kapu za ngaran apapa nudhiz.'

Awgadhoepa kuyk wakaypa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 11.9-13)

7-8 'Ngithamun buwayl thoeyay ngithamun Daparaw Thathipa kedha, nungu ya wadhayzinga kedha, ngitha kulay yoewdhemin ngithamun ubilmaypa, wagel kay nuydh ngithamulpa poeybaypa; sena matha ngoedhagidh ngithamulpa lumaypa. Mina lumaw senabi kapu za ngitha kay imaypa. Matha kedha ngitha pasa mathaman, Awgadhan kay ngithamulpa pudhaypa.
9 'Ngitha thathil ngitha ngulaygal mi za balbayginga ngithamun kazipa. Nginu kazi nanga ngibepa ay tharan, ngibepa koey zageth nubepa kulapa maypa ayngu buthoepa.
10-11 A matha kedha nuydh nanga ngibepa wapi tharan, ngidh koey zageth thabu nubepa manin. Ngithamun igililnga koey garsar zapul yoewdhepa, kasa kay kedha ngitha ngulaygal mina za ngithamun kazipa midh. Awgadhaw siba wanay ngaru mina adhapudhay ngithamulpa mura kedha, ngitha nanga nubepa yoewdhemin.
12 'Awgadhaw maygi sabi Moselpa poeybayzinga a nungu yangukudu peropethoepa, mura thabi zapul min tidamoeypa kedha, ngidh ngaru mam oengaypa mura mabaygoepa. Ngitha mura yaynanob ngulaygal kedha, nginu ika dhiw ngaru koeyza, mi thonara nanga wara mabaygan nungu mam pathridhan ngibepa. Ngidh ngaru lak kedha mamal zageth ayman mura mabaygoepa.'

Ukasar yabugud

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 13.24)

13 'Balbayginga kedha, muy ari moegi gudal pasa gudiya. Sena nanga koey gudal pasa gud nanu yabugudiya balbayginga mabapa, mabayg koeygarsar senabi yabugudiya, kasa kay kedha nabiya mepa wati kuth ngithamulpa.
14 Moegi gudal pasa gudaw yabugud nanu mabaw lag mina koey bedhalnga, ngidh gasaman gamu kikir. Mabayg kasa moenarimayl senabi yabugudiya, kasa kay kedha nanu kuth ngaru igililnga.'

Mina puy a wati puy

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 6.43-44)

15 'Ngitha koey poeypiyam bangal, dhuray peropethal thana ngoelkay mabaygal thana ngapa ngithamulpa mamuy paru woeydhiz, ngithamulpa

kedha zapa, thana Awgadhaw peropethal, kasa kay kedha thana muynu ngoedhe toeydayl uruy midh nanga. Kuyk thanamun ubi kedha, thana ngitha adhapa yoelpamoeyn Awgadhaw ngurpayngu.
16-17 Ngithamun bangal ngulayg asine thanamun bangal buyal thoeyayl kakal yababiya. Thana ngoedhe kedha nge puy midh pathalnga, thanamun igililnga mina koewsaginga, ngithamulpa koey zageth mina koewsa gasampa patal puyngu.
18 'Kasa kay kedha Awgadhaw mina mabaygal ngoedhe kedha nge puy midh koey maludhoenga, kapu koewsan ubamoeypa. Nubiya wati koewsa puydhayginga. Ngoelkay mabayg ngoedhe kedha puy midh maludhoeginga, nungu koewsa moegina puydhepa, nubiya wara mina koewsa pudhayginga.
19 Thabi puyngu, mi puy nanga mina koewsan mayginga, nuyn adhapa pathan a muypa thayan.
20 Kedha kuniya ngitha bangal mina imane sethabi ngoelkay per-opethaya buyal thoeyaynu.'

Dhuray mabaygal mamu mina lawnga Awgadhaw mabaygal

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 13.25-27)

21 'Koeygarsar mabaygal ngoena kedha thoeraypa, "Kuykulnga, Kuykulnga," kasa kay kedha thabi mabaygoepa mura muya uthuypa lawnga. Matha dhuray sena daparaw basalayaw ngabepa nanga butha pathayzinga, kuyk thana mina Ngaw Thathiw ubilmayl aymaypa.
22 Sena kuthaw goeyga na ngapa, koeygarsar wara mabaygal bangal ngayapa kedha wal thidhampu, "Kuykulnga, Kuykulnga, ngoey nginu nel lak gima gasamarngu, kuyk ngoeymun mina zageth, a nginu Thathiw mina ngurpay seyzi gimaz ngapa pagarngu ngoeymuniya. Nginu woenabal nelngu ngoey wati maril mabaygoengu adhapa mamayirngu a dhuray koey garsar adhapudhay zagethal ngoey aymayrngu kuyk nginu nel."
23 'Kasa kay kedha ngaw yangukudu bangal thanamulpa kedha, "Ngay ngithamulngu koerawayg, adhapa memayiw ngaw parungu ngitha wati pawa mabaygal." '

Ukasar lag moeydhamoen

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 6.47-49)

24 'Wa, mabaygal ngaya ngapa ngayapa a karngemin ngaw yangukudul, a ayman sethabi yaday, wa balbayginga. Matha kedha mabaygan ngadh mina lag moeydhan; koey ridhanga nan kulan malan.
25 Arin nanga guban gasaman, koesal kadaypa woerngu yoewrumoeyn nabi lag pathidhayginga, kedha zoengu na kulanu gimal moeydhayzinga.
26 'A dhuray thana ngaw yaday karngemipa kasa kay kedha thana aymoeyginga ngaw ubilmayl. Thana ngoedhe kedha nge rimarim garkaz nuydh nungu lag buthunu moeydhan,
27 Arin nanga guban manin, a koesa kadaypa yoewrun, koey guban senabi lag patidhadhin, nan kalanu kuykul thayan koey gegeyadh.'

Yesun kupay

28 Yesu nanga nungu ngurpay muwasin thana mina koeyma madhu pamemidhin nungu ngurpay yangukudungu, minguz kedha, nuy kasa

nungu geth yangukuduya yadu umay, nuy ngoedhe mura gimal thanamun
ngurpay mabaygiya.
29 Thana kedha umepu, ‘Nungu ngurpan mina wardh.’ Minguz kedha,
nuy kasa nungu geth yangukuduya yadu umay, nuy ngoedhe mura gimal
thanamun ngurpay mabaygiya.

8

Yesu kikirilayg balbay tidan
(Mareko 1.40-45; Luka 5.12-16)

1 Sew kalanu Yesu mulupa pagadhin padangu, koey garsar mabaygal
nubiya wagel asimoeydhin.
2 Wara mabayg nuy mabayg si kikirin pungaypu, wati goengawl
kikirilayg. Nuy ngapa Yesulpa, nubiya parunu kulun pasayniz, yoewdhiz
nubiya kedha, ‘Ngay gar koeyma apa pudhiz ngibiya. Ngibepa balbayginga
kedha, ngidh ngoena balbay tidan?’
3 Yesu nuydh nungu geth luyayadhin, gamu tharadhin nuyn kedha,
‘Wa ngaw mina ubi kedha, ngath ngin balbaytidaypa.’ Kalanu Yesu kasa
yangukuduya, ya mulaydhin kedha, ‘Ngi balbayg asir kedha thonar, nginu
kikiringu.’ Balbayginga senawbi thorana, nuy balbayg asidhin nungu
kikiringu.
4 Kalanu Yesu nubepa kedha mulaydhin, ‘Nginu bangal Poeypiyam, wara
mabaygoepa mulayg, ngath ngin balbay tidan. Balbayginga kedha, ngi uzar
ngithamun misnarepa, nubepa ngibepa imaypa, a mina yapathamaypa
kedha, ngi balbaygoesin. Sew kalanu kay ngi mer koey yoewthoepa,
amaypa nginu eso. Ina Mosen Sabi yawadhayzinga nginu siba wanay za,
uruy yoewdhaypa, mura imaypa kedha, ngi balbayginga.’

Yesu nuydh Romaniw koewbu mabaygaw zagethaw mabayg balbay tidan
(Luka 7.1-10)

5 Yesu a mura setha ngaya nanga nubiya puzimoeyr maboenu,
ngabunadhin wara goegathoenu. Senabi goegathaw nel Kapeniyam.
Romaniw koewbu kuyku mabayg nabi goegathaw, ngapa nubepa amadhan
yoewdhiz nubiya kedha,
6 ‘Ngaw geth zagethaw mabayg gar mina koey kikirilayg, nuy matha
yoewipa soersimayginga. Nungu kikir mina koeyza.’
7 Yesu kedha nubepa, ‘Wa, ngay ngibiya oesipa, ngath kay nuyn
balbaytidaypa.’
8 Kasa kay kedha nuy koewbu mabayg kuniya kedha, ‘Ngay matha
ngoedhagidh lawnga ngibepa ngaw lagiya muya uthaypa. Ngibepa matha
ngoedhagidh kedha kasa nginu yangukudu mar a ngaw geth zagethaw
mabayg kay balbaygoesipa.
9 Ngay ngawngu ngulayg, kuyk ngaw zageth, ngaybiya gimal ngaw
mopakuykul a ngaybiya apal koewbu mabaygal zageth ulaypa. Ngay wara
mabaygoepa kedha, “Uzar!” nuy uzariz. Ngay na kedha, “Aya!” nuy
uzariz ngapa. Ngay ngaw danal poethay zagethaw mabaygoepa kedha,
“Ina aymar!” nuydh ayman senabi zageth; a nginu yangukudu ngaru koey
bibirilnga ngaybiya. Kasa nginu yangukudu manin nanga, ngaw zagethaw
mabayg kay balbaygoesipa nungu kikiringu.’
10 Yesu nanga karngemidhin Romaniw mabaygaw yangukudu, nuy
Madhu pamaydhin, senabi nungu yangu, a mabaygoepa mulaydhin,
thana setha ngaya nanga nubiya puzimoeyr. Nuy kedha thanamulpa,

‘Wa, Ngay kay ngithamulpa mina ya mulepa, nubi Romaniw mabaygaw mina yoepathamay mina adhapudhay. Ngath kedha ngoedhal mina yoepathamayzi mabayg kulay imayginga, matha kedha Isoereylaw buwaynu imayginga.
11 Ngath wara mabayg imayginga kedha ngoedhalnga, muynu Isoereylanu.’
Kalanu nuydh thanamulpa ya madhin kedha, ‘Mabaygal bangal mura dagamoengu ngapa muya uthaypa Basalaya gimal dapara, apa thanuraypa kalmel Abrama, Isaka, a Yakubu, thanamuniya kalmel maypa ngaru.
12 Kedha kay, setha ngaya nanga kulkub karngemidhin Awgadhaw maygi yangukudul, kasa kay kedha thana mina yoepathamayginga, kuyk thana imayginga Awgadhaw ubilnga, Basalayoengu. Thanamun may a kikir bangal koeyza, thanamun bangal dhangal tikitik nudhamoeyne.’
13 Kalanu kay nuy lak buwayl thayaydhin Romaniw kuyku mabaygoepa kedha, ‘Wa, ngi uzar lagoepa, sena nginu mina yoepathaman ngibepa kay kuykinidhaypa a nginu ubilnga thoeridhiz.’ Mina balbayginga senawbi thonara nungu zagethaw mabayg balbaygoesidhin.

Yesu koeygarsar mabaygal balbaytidamoeydhin kikiringu (Mareko 1.29-34; Luka 4.38-41)

14 Kalanu Yesu miyaydhin Petherun lagoepa. Nuy nanga mangaydhin, nuydh imadhin kedha Petherun ira na sumay kikirilayg nanu uthuy lagoenu.
15 Nuydh nanu geth gasamoedhin a gamu tharadhin nan, balbayginga senabi thorana balbayg asidhin sumayngu, kadaypa miyaydhin nanu uthuy lagoengu, buth pathamoeydhin thanamulpa ayde.
16 Senawbi Kutoepa nanga pudhaydhin koey garsar mabaygan ngapa memayidhin Yesulpa, thanamun kikiril igalgal dhoeynidhaypa, a matha kedha setha ngaya nanga wati mari malayzi mabaygal, Yesu thanamun mura dhoeynidhamoeydhin nungu yangukudun. Thana mura balbayg asimoeydhin thanamun kikiringu.
17 Nabi zageth kuykunidhadhin kay paypa kulay thonaraw peropethaw Isayan yangukudu madhin kedha, ‘Nuydh mamayine nubiya kalmel ngalpan gamu kikiril a, adhapa mamayine koey sigapa.’

Dhuray mabaygaw ubi Yesuniya oesipa (Luka 9.57-62)

18 Yesu nanga imadhin mabaygaw moeyay nubiya wadhwadhgam nuy nungu niyay kazipa mulaydhin kedha, ‘Ngitha ngoena mariw war dagam buwadhoepa.’
19 Yesu nanga yawaraw thonara gasaman, wara sabiw mgurpay mabayg ngapa nubepa kedha, ‘Ngurpay mabayg, ngaw ubi gar ngibiya oesipa koezi kayboengu. Ngay bangal nginu gamu puziw mabayg.’
20 Yesu kedha nubepa kuniya, ‘Ngibepa matha ngoedhagidh midh? Poksal thana lagalgal, thanamun lagal arkathal boeradharoenu, a uruyl thana lak kedha moeydhamoeypa padhal thanamulpa lagal, kasa kay kedha Mabaygaw Kazi nanga ngay lagagig ngaw gamupa ngoena pudhaypa, ngaw igililnga koey mapunga.’
21-22 Wara Yesun niyay kazi ngapa nubepa kedha, ‘Kuyku mabayg, kedha midh, ngath mamu Ngaw Thathiw thonar ugaypa, moerama thoeyaypa nuyn. Sew kalanu kay ngay ngapa kalmel bangal ngibiya puzipa.’ Yesu nubepa kedha, ‘Ngi kedha lawnga, setha ngaya nanga kalal idimpa Awgadhiya, thana matha kedha uma mabaygal midh. Ngi

aya ngaybiya asir, setha thana wani thanamun geth uma mabaygoepa moerama thoeyaypa.'

Yesu nuydh gub a baw mulupa mamoemoedhin
(Mareko 4.35-41; Luka 8.22-25)

23 Yawaraw thonar nanga thanamun gasaman, Yesu a nungu niyay kazin, thana mura butoenu pathemidhin.
24 Sizi thanamun yawar dhadhal, thanamun mina wati guban gasaman. Senabi thonar Yesu uthuy muynu. Thanamun butaw amadhan dudupay, bawal koey zapul. Niyay kaziw akal mina koey zapul.
25 Thana ngapa walman Yesun kedha, 'Danpali Kuykulnga, ibupuydhamoeyr ngalpa, wagel kay ngalpa kasa umamayl.'
26 Yesu kedha thanamulpa, 'Ngitha mingu mina koeyma akan memayipa, ngithamun mina yoepathamay mamu mina lawnga.' Nubi thonara nuy kadaypa mizin, nuydh nungu yangukudun thayamoemoedhin, baw a gub mulupa pudhaydhin. Kalanu mina koey idi kayar toeydhamoeydhin.
27 Setha ngaya nanga butoenu muynu mura yaynanob mina madhu pamemidhin kedha, 'In midh paru adhapudhay mabayg. Nagemiw, bawan a guban ngulayg nubepa karngemin.'

Yesu nuydh ukasar wati mariw malayzinga balbaytidamoedhin
(Mareko 5.1-20; Luka 8.26-39)

28 Thana nanga mangemidhin war dagam buwadhoenu, amadhan Gadarinoelgaw goegathoepa, ukasar rimarim garkaz ngapa Yesulpa. Palay koey thabukiriw mabayg, ngoedhe kedha thoeydhayl uruy midh, kuyk palamuniya muynu wati maril Sathanalngu. Palamun niyay lag uma mabaygaw mudhaw lag. Mabaygan palamulngu aka thoeyaypu. Thana koey zageth sethabi dhadhabuthiya dhadhiya pudhemin, kuyk thanamun aka, palay mina koey rimarim.
29 Palay ngapa Yesulpa, koey gimiya wal memamar kedha, 'Ngi ngapa mipa ngalbelpa! Ngi Awgadhaw Kazi. Midh kedha, ngidh kay ngalbelpa mapu maypa, kuth thoeraypa nabi thonara? Wagel kay kuthaw thonar, lawnga midh?'
30 Sepal palay ngalaga nanga, sizi amadhan miyar, koey garsar buruman ay purthar.
31 Sethabi wati maril Sathanalngu palamuniya muynu, thana wal tidumar Yesulpa yoewdemir kedha, 'Ngidh kay nanga ngoey adhapa wayi, ngidh ngoey kasa kobegadh lagapa woeyayg. Matha ngoedhagidh ngidh ngoey kedha burumpa wayi.'
32 Yesu kedha, 'Wa ladhu.' Balbayginga senabi thonara thana wati maril dhanamaydhin mabaygoengu, a burumiya uthemidhin. Sena burumaw woelak, thana mura padiya mulupa zilmemidhin, a woeray dudupamoeydhin.
33 Sethabi burumaw danal pathay mabaygal imadhin senabi ngoedha thoeyay, mina koey aka gasamadhin, zilmemidhin kuniya thanamun goegathoepa, yadu thoeray aymaydhin muynu goegathoenu. Sena mura miza nanga aymoemoedhin palamulpa, kuyk wati maril.
34 Kalanu mura mabaygal goegathoengu ladhudhin sipa Yesu ngalaga nanga yoewdhemidhin nubiya kedha, 'Ngi adhapa mer koezi ngoeymun doegamoengu, ngidh ngoey kasa wanan.'

9

Mabayg soersimoeyginga Yesu balbay tidan
(Mareko 2.1-12; Luka 5.17-26)

1 Sew kalanu Yesu lak pathiz butoenu, nuy a nungu niyay kazil
memayidhin kuniya wadagam buwadhoepa, thanamun goegathoepa.
2 Thana nanga ngabunadhin kuniya nungu goegathoenu, mabaygan
ngapa nubepa thanamun kikiril tukuyap dhoeynidhaypa, kuyk nungu
thugalal umamayl. Nuy matha yoewir soersimayginga nungu uthuy
lagoenu. Yesu nanga imadhin thanamun mina yoepathaman koeyza nuy
kedha kikiril mabaygoepa, ‘Akag ngaw kazi, kapu za ngin ngapa manu;
nginu ipidhadh gegeyadh mura gudwoeyamoeyn ngibepa kayib.’
3 Mura mabaygaw moeyay si nanga thanamuniya dhadhal, dhu-
ray yoewthaw koey mabaygal, sabiw ngurpay mabaygal, thana nanga
karngemidhin nungu ya, thana yaynanob kedha thanamuniya muynu, ‘In
nubi mabaygan, Awgadhaw kupay nubepa purunu woerdhaypa, nuy wati
mabayg.’
4 Yesulpa kakal, thanamun wati wakay thoemamayil. Nuy kedha
thanamulpa, ‘Ngithamuniya mingu muynu wati wakay thamamay aymiz?
5 Ngitha koey ngulaygal kedha, palbi ukasar zageth ngaru kalmel za.
Wara kedha ngay kikiril mabaygoepa muliz, “Nginu mura wati pawal
gudwoeyamoeyn.” Lawnga ngay na kedha muliz, “Kaday tari a kusumar
nginu uthuy rugal a mab uzar lagoepa.”
6 Ngath ngithamulpa kakal ayman kedha, Mabaygaw Kazi kupaylnga ina
apal gud woeyamoeyn mabaygaw wati pawal.’
Kalanu nuy dhagoepa buwayl thayadhin a mulaydhin.
7 Nuy kalanu kaday tharaydhin, adhapa nungu uthuy lagoengu, uzaray-
dhin nungu lagoepa, mina matha ngoedhagidh.
8 Mabaygan nanga imadhin senabi ngoedha thoeyay, thanamuniya aka
senabi adhapudhay zageth nuydh aymoedhin, thana thawmadhin Awgadh,
kuyk nuydh mabaygoepa poeybadhin senabi adhapudhay kupay.

Wara niyaykazi Yesu thuradhin Mathayun
(Mareko 2.13-17; Luka 5.27-32)

9 Yesu kalanu uzaraydhin senabi lagoengu. Nungu maboenu dhadhal
nuydh imadhin bokadhzangu garwoeydhamay mabayg nungu zagethaw
lagoenu nir. Nungu nel Mathayu; ina Romaniw kuyku mabaygaw poey-
bayzi kupay nubepa. Yesu nubepa kedha, ‘Mathayu, aya ngaybiya asir.’
Senabi yangukudunu Mathayu karngemidhin nungu thuray, kadaypa
miyaydhin, wanadhin nungu zageth, aymaydhin Yesun niyay kazi.
10 Sew kalanu Yesu a nungu niyay kazil kalmel Mathayun lagoenu,
thanamun kutaw aygud gasaman. Dhuray igalgal Mathayun, bokadhzangu
garwoeydhamay mabaygal, dhuray kasa mabaygal kalmel thanamuniya
aygudaw lagoenu.
11 Thana yoewthaw koey mabaygal, Parasayalgal imaydhin nuyn Yesun
a setha mabaygal nubiya. Thana kedha nungu niyay kazipa, ‘Midh paru
ngithamun ngurpay mabayg kalmel aydu purathipa senawbi bokadhzangu
garwoeydhamay mabaygiya, a sethabi koerngayg mabaygal; thana ngaya
nanga sethabi yoewthaw sabil aymayginga.’
12 Yesu nanga karngemidhin thanamun Parasayalgaw ya; nuydh ad-
hamintidan thanamulpa kedha, ‘Mabayg nanga kikirigig, nuy doktapa
ubin mayginga, mabayg nga kikirilayg, wa nuy ubin miziz. Ngay ngapa

mayginga mina mabaygoepa thuraypa, ngath ngaru thuran ibuypuydhan wati pawa mabaygal.'
13 Kalanu nuydh thanamulpa kedha, 'Ladhu, mina imaw Maygi Thusinu Minar Poelayzinga kedha, "Awgadhaw ubi kedha, mina pawa ngi nanga kuyk, ngidh ngaru maman manin nginu mabaygal; kedha lawnga, ngidh ngayapa nanga uruy poeyban oltanu yoewdhan." Ngay ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa, ngay ngaru wati pawa mabaygoepa thanamulpa buwayl idimpa Awgadhoepa.'

Mabayg mingu aygudagasin Awgadhoepa gamupathamoeypa (Mareko 2.18-22; Luka 5.33-39)

14 Sew kalanu Yoewane Papthayson niyay kazil ngapa Yesulpa, yapu poeybemin nubepa kedha, 'Nginu niyay kazil aygudagasiginga gamupathamaypa, thoeythupagayn Awgadhoepa; ngoey a yoewthaw koey mabaygal Parasayalgal aygudoegasimoeypu koeyma thonaralnga, Awgadhoepa gamupathamoeypa, thoeythupoegayn.'
15 Yesu thanamulpa kedha adhamintidan, 'Gethaw garwoeydhamay ay nanga, koey zageth mabayg aygudoeginga garwoeydhamayzi mabaygaw parunu. Nuy niyaypa yoelpayzi garkaz, nuy nanga sena kalmel mabaygan ngaru mura gasaman, aygudaginga lawnga. Wagel bangal koey thonar gasamoene a nuyn niyaypa yoelpayzi mabayg adhapa manin thanamulngu. Senabi thonara kay thana aygudoegasimoeyn.'
16 Yesu lak wara ya matha ngoedhoegidh aymoedhin thanamulpa, 'Ina kayn ngurpay ngithamulpa, kayn za ngaru kayn za, a kulba za ngaru kulba za, matha kedha kulba sodhanu, ngidh ngaru kayn dhoemawak woeydhayginga. Nadh kayn dhoemawakun nan beregud palan lak yelgan, pakadaman. Koey zageth pasis woeydhamoeyn kulba sod, kayn dhoemawakun. Ngidh nanga ayman, senawbi kulba sodh lak koeyma pakadamiz.
17 'A matha kedha umal ngukiw za, uruy goengaw aymayzinga. Kulba goengaw ngaru piranga, koey zageth mabaygan na kayn umal nguki malan kulba goengawya; kedha nanga sik waliz mina koeyma arkath dhanaman, mura idiman umal nguki a uruy goengaw. Kedha kay kayn ikay ngaru malan kayn umal ngukiw malay goengawlnu, mura zapul kay balbayginga kalanu. Wa, ngaw ngurpay matha kedha kayn za midh.'

Wara yoepkaz koey kikirilayg (Mareko 5.21-43; Luka 8.40-56)

18 Yesu matha yadu umay senawbi thonara nubepa ngapa urapun Yoewdhayalgaw kupay mabayg, kulun pasayniz nubiya parunu, yoewdhiz kedha, 'Ngaw yoepkaz kazi gar guythuyan, kasa kay kedha ngaw ubi kedha, ngi aya, ngidh kay nabiya nginu geth wanaypa, poeybaypa nabepa lak igililnga, nan kay sena lak igililnga ayimpa.'
19 Kalanu Yesu uzaraydhin asidhin nubiya, kalmel nungu niyay kazil.
20-21 Thanamun maboenu dhadhal wara yoepkaz na ngapa kaliya uthiz Yesulpa. Na koey kikirilayg. Nanu ubi kedha, nadh kay kasa nanga Yesun dhoemawaku kuth gamu thoeraypa, kuyk nanu ubi balbaygoesipa senabi yoepkaziw kikiringu. Nan gasamadhin muwasiginga twoeylop wathalnga na koey gabu kulka. Nadh na gamu tharadhin Yesun dhoemawaku kuth,
22 nuy kuniya buyal thayaydhin, imadhin nan nubiya kalanu. Nuy nabepa kedha, 'Ngi akag ngaw kazi, ngin kedha zoenguz mina dhoey nidhan, kuyk nginu mina yoepathaman.' Mina senabi thonara na yoepkaz balbaygoesidhin.

23 Kalanu thana gasamoedhin nungu Yoewdhaylgaw kupay mabaygaw lag. Nuy Yesu muy uthaydhin, nuydh imadhin kedha, nungu Yoewdhay-algaw mabaygaw igalgal si nir, thanamuniya kalmel dhuray na puyay mabaygal. Thana uma mabaygoepa koerkak badhaw may mar.
24 Nuy kedha thanamulpa, 'Adhapa memayi ngitha mura. Sena moegina yoepkaz kasa uthuy yoewipa, na umanga lawnga.' Thana nubepa mina yoepathamayginga. Thana kasa giwn soelmar nuyn.
25 Sethabi mabaygal nanga mura adhapa wayiz nuy Yesu senabi thonara muy uthiz nanu uthuy lagapa. Nuydh nanu geth nanga gasamoedhin, na kadaypa miyaydhin.
26 Yadupalgadhin senabi ya mura goegathiya senabi doegumuya, Yesun zageth midh nanga.

Ukasar maygum balbaytidamoedhin

27 Kalanu Yesu a nungu niyaykazil ladhudhin. Maboenu dhadhal ukasar maygum, palamun ubi wagel mabapa Yesulpa. Palay kedha umemar, gima gudiya, 'Yesu, Dhawithan Kazi, ngalbe gar ibupuydhamar?'
28 Nuy nanga mabaygaw lagiya ariz, palay wagel muy areman. Nuy palamulpa kedha, 'Ngipen mina yapathamaypa midh, ngay matha ngoed-hagidh ngath kay ngipel balbayg palimpa, lawnga midh?' Palay kedha, 'Yagar, Kuykulnga.'
29 Kalanu Yesu palamun purka gasaman, a kedha muliz, 'Ngipen mina yoepathaman kedha, ngipen purkaw buya kuniya gasaman. Wa, ngipen kedha mina yoepathaman ina kuyku nidhan.'
30 Balbayginga senawbi thonara palay palamun purkaw buya kuniya gasaman. Yesu kedha mulaydhin, koey puridharalnga palamulpa, 'Mabay-goepa bangal mulayg, ngath miza nanga ayman ngipelpa.'
31 Kasa kedha palay yadu thuray aymoedhin mura goegathiya senabi doegamoenu.

Yesun balbaytidadhin yagi mabayg

32 Sepalbi maygum balbay tidaman nanga, senawbi thonara wara mabaygal mangemidhin Yesulpa. Thana nubepa yoelpadhin mabayg, nuy ngaru yagig kuyk nuy wati mariw malayzinga.
33 Kasa kay kedha Yesu midh thonara nanga geth nidhaydhin wati mari adhapa madhin nungungu, nuy yagi mabayg senabi thonara ya mulaydhin, nuy lak lawnga yagig. Mura mabaygan imadhin nuyn, thanamulpa mina ngadhagi za aymaydhin. Thana mura kidhakidhan yapupoeybemidhin kedha, 'Kulay kedha ngoedhal za imayginga ina Isoereylanu?'
34 Kasa kedha dhuray thanamuniya Parasayalgal, yoewthaw koey mabaygal. Thana kedha, 'In Bilzibul mura wati mariw kuyk, nuydh Yesulpa kupay poeyban. Nuy kedha zoenguz ngulayg wati maripa adhapa maypa mabaygoengu.'

Yesun koerkak badh koeyza mura mabaygoepa

35 Senawbi thonara Yesu gurguy ulaypu mura goegathiya. Nuydh nungu ngurpay aympu muynu thanamun yoewthiya; Awgadhaw Basalaya sakar pudaypu, kapu yangu wakay thanamulpa. Nuy thanamun mura moegithap kikirin balbaytidepu.
36 Nuydh nanga imadhin mura mabaygal, nungu ngoenakap koey gegeyadh. Nuy koeyma asidhin thanamuniya. Minguz kedha, thanamun ngoenakap gegeyadh, a mabaygoeginga ibupudhaypa thanamulpa. Thana gar ngoedhe mamuy danal poethay mabaygoeginga.

37 Nuydh kedha zoengu ya matha ngoedhagidh ayman nungu
niyaykazipa, ‘Itha kurusipoegayzi mabaygal, matha kedha ayboewdhaw
thonara na gasaman, igililmayl ngoedhe giya aydel, mina koeygarsar
kasa kay kedha zagethaw mabaygal kasa moenarimayl kedha mabaygoepa
garwoeydhamoeypa Awgadhoepa.
38 Ngitha bangal thoeythupagemipu nubepa wara zagethaw mabaygoepa
ngapa woeyaypa, ayboewdhaw zagethoepa garwoeydhamoeypa.’

10

Yesu nuydh nungu twoeylop niyaykazil thurimoeydhin
(Mareko 3.13-19; Luka 6.12-16)

1 Senabi thonara Yesu nuydh nungu twoeylop niyaykazil thurimoeydhin
gamupa. Nungu ubi kedha, nuydh thanamulpa kupayl kusuman kikiril
mabaygoepa dhoey nidhaypa, mura wati maripa adhapa maypa, kikiril
mabaygoengu a wati mariw malayzi mabaygoengu.
2 Itha nungu niyaykazil, nungu mina woeyayzi mabaygal, thanamun
nelay kedha, Simona, nungu wara nel Petheru, a nungu tukuyap Andhoeru,
Zemes, a nungu tukuyap Yoewane, palay Zebadin kazi.
3 Wara nelay itha kedha, Pilip a Bartholemi, Thomas a Mathayu. Nuy
Mathayu kulay bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg, a wara Zemes nuy
Alpiyasan kazi,
4 a wara Simona nuy kulay mina ubigig mabayg Romaniw kuyku
mabaygoepa, a Yudha nuy Keriyothoelayg Yesun ngadh nanga guda
aradhin yoewthaw koey mabaygoepa.

Yesu nuydh nungu niyay kazil adhapa wayamoeydhin
(Mareko 6.7-13; Luka 9.1-6)

5-6 Itha nungu twoeylop mabaygal nuydh wayamoeydhin adhapa.
Nuydh thabi yangukudul thanamulpa mamayidhin, ‘Ngitha ladhu, mura
Yoewdhayalgaw mabaygoepa, wara azaz mabaygaw doegampa lawnga;
Samariyaw goegathoepa lawnga. Ngitha waza ngulaygal, ngay kulay muliz
ngithamulpa kedha, setha Isoereylaw mabaygal guythuyayzi mamuyl,
mabaygoeginga danal poethaypa.
7 Ladhu, ina maygi ya yadu poelgaw thanamulpa kedha, “Awgadhaw
Basalaya ngapa amadhan thamiz.”
8 ‘Ngitha bangal kedha zageth aymoene kay thanamuniya, kikirilgal
balbaytidamoeyn, a umangu wal memayir igilpa, balbaytidamoeyn wati
kikirilgal ngabiya nanga badhal gamunu, wati maril gamungu adhapa
mamoeyin. In nubi za ngithamulpa modhabiginga poeybayzinga, ngitha
lak kedha modhabiginga poeyban.
9 ‘Ngitha bangal wara za maygi ngithamun maboenu pasinu, a itha thabi
zapul kedha, koey bokadhzapul, moegina bokadhzapul oengayg.
10 Bokadhzoengu yana lak oengayg, bokadhzoepa yapu poeybayg. Wara
dhoemawak, a azaz san, a boegi oengayg. Ngitha kasa kedha setha
ngithamuniya mi rugal nanga. Ngitha bangal mi goegathiya nanga
ngaw zageth oengaypu nanga, matha thanamun kupay ngithamulpa danal
poethaypa, ngitha waza ngaw zagethaw mabaygal.’

Yesu matha maw sipa thanamulpa

11 ‘Mabaygan ngadh nanga wara goegath gasaman ngithamulngu, mamu
mina mabaygoepa nagemipa. Mabaygan ngadh nanga ngitha ayawal

mamayin ngitha thanamuniya thuma asimoeyn ngitha mi kuykuthalnga setha memayipa; kurusipa ngidh senabi goegath wanan.

12 ‘Ngitha nanga mabaygaw lagiya muy uthemin, ngitha kedha mulemin, “Awgadhaw woenab kalmel nabi lagoenu.”

13 Thana nanga ngitha ayawal mamayin nanga, wa senabi woenab matha mepa senabi lagoenu. Thana nanga ngitha ayawal mayginga, wa senabi woenab lagoengu kuniya manin thanamulngu.

14 Mi buway lawnga goegath nanga ngithamulpa kurusipoegayginga, a ayawal mayginga, wa ngitha wanan senabi goegath lawnga buway. Ngitha memayin sizi adhapa, a buthu lupemin ngithamun sanoengu, wanan senabi goegath lawnga buway.

15 ‘Wa, Awgadhaw thonar sepa mepa, nuydh bangal nubi apaw goewaw zeyzineydhedhe, thanamun kedha mabaygaw kuth mina koey gegeyadh bangal. Ngay ngithamulpa kedha, kulay kay paypa Sodomalgal a Gomoroelgal, thanamun ipidhadh gegeyadh kulay koeyza, kasa kay kedha Awgadhaw kapu ngurpay mamu mina yadupalgayginga thanamun goegathiya. Nubi apaw goewaw zeyzineydhay thonara nanga gasamoene Awgadhoepa thanamulpa koey dharadh aymoeypa lawnga; kasa kay kedha kaybaw kawragigal nanga nuydh bangal koey dharadh mamayine senabi thonara, kuyk thanamun kawrag.’

Yesu nuydh wati danalpoethay yadu palgadhin, miza nanga bangal (Mareko 13.9-13; Luka 21.12-17)

16 ‘Ngitha kurusipagemiw, ngath kay nanga ngitha wayapa thanamulpa ngurpaypa, ngitha matha kedha mamuy midh a thana matha kedha thoeydhayl umay midh. Ngitha koey poeypiyam bangal sirisiriya uthayle, thabu midh nanga, kasa kay kedha ngitha ngaru gabu ngoenakapulmayl, thoebudh uruy midh nanga.

17 ‘Ngitha ngaru koey poeypiyam wara mabaygoengu ngithamulngu sabiw gasamoeyle. Thana bangal ngitha palngimoeypu thanamun yoewthanu dhadhal.

18 Kalanu thana ngitha lak mamayipa nubi apaw goewaw adhapudhay kuyku mabaygoepa, kuyk ngitha waza ngaw gamu puziw mabaygal.

19 Ngitha sethabi zapul ngoenanu maygi, thanamun wati pawapa; kedha zoenguz kedha, thonar na gasamoeyne ngitha bangal kotoenu kaday siparuy, Romaniw kuyku mabaygiya parunu,

20 wa Maygi Marin senabi thonara bangal ngitha ngurpamoeyne, a ngitha bangal ngaru matha ngoedhagidh Awgadhaw mina ngurpaypa poeybaypa thanamulpa, adhapudhay kuyku mabaygoepa a matha kedha war mabaygoepa. Ngitha akag, senabi thonara ngithamun Daparaw Thathiw poeybayzi buth ngithamulpa ngurpay zagethoepa aymaypa. Nungu Woeyayzi Marin bangal ngaru mina yangukudul ngithamulpa poeybamoeypu ngithamun yangukudul lawnga, setha bal nungu yangukudul.

21 ‘Wa, koey sirisiril bangal mangemine, kedha thonar nanga gasaman nanga apthathkazil yaynanob bangal kidhakidhan sabinu gud aremipu uma mathamoeypa thanamulpa. Matha kedha tukuyap tukuyap, thathi kazi, a matha kedha kazil thanamun aputhathi, kasa ipidhadh gegeyadh.

22 Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa, minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal, kasa kay kedha mabaygal nanga ngaya ngaybiya ngaru kalmel kuthoepa, thana bangal matha ngoedhagidh gasamoene ngaru igililnga.

23 ‘Thana nanga ngithamulpa wati danal poethay ayimpu wara goegathoenu, ngitha kasa gamungu zilmemin wara goegathoepa. Ngitha ngulaygal kedha, ngay wagel bangal Ngaw Thathipa kuniya, kasa kay kedha, ngitha ngithamun ngurpay zageth matha ayimpu, Isoereylaw goegathiya muwasiginga. Wa, senawbi thonara ngay Mabaygaw Kazi lak ngapa kuniya.
24-25 ‘Na koey zageth kedha, ngurpay moegina kaz gimal aymiz nungu ngurpay mabaygiya, matha kedha ngitha a mura mabaygal; mabayg nanga nungu ngurpay muwasin, wa, nuy kedha ngoedhalnga ayman nungu ngurpay mabayg midh nanga. Ngitha kedha zoenguz ngaru ngulaygal kedha, thana bangal wati danal poethay ayimpa ngithamulpa. Kapu za kedha ngitha ngaybiya ngurpemin. Thana nanga ngoena mulamoeyn kedha, ngay Sathana, thana lak kedha ngitha mulamoeyne mina gegeyadh.’

Mabaygoengu akan maygi

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 12.2-7)

26 ‘Ngitha mabaygoengu aka gasamayg, thana miza nanga ngithamulpa ayimpu. Setha mi wati pawal nanga abayzimayl imayginga, mura muy wati pawal nanga, thana bangal kakal aymoeyne, a ngaw ngurpay ngithamulpa lak kedha.
27 ‘Itha mi yangukudul ngath kasa gumi poeybamoeyn ngithamulpa, kalanu kay ngitha thabi yangukudul yadu palgamoeyne mura mabaygoepa. Nubi thonara ngoedhe kedha kubil midh nanga, mura thabi zapul mabaygoepa gumi. Wagel bangal kakal aymoeyne mura mabaygoepa, matha kedha goeyga midh; ngitha bangal thanamun ngurpay mabaygal aymoeyne.
28 Ngitha akan maygi ngaw ngurpayngu oengayle; wati mabaygaw ngulayg matha kedha ngithamun gamul idimoeypa; thanamulpa koey zageth ngithamun maripa idimoeypa. Mabaygoengu aka gasamayg, matha ngoedhagidh kedha, ngitha matha Awgadhoengu aka gasaman; minguz kedha, matha nuydh, mabaygaw gamu a mari kalmel idiman a koey muypa thayaman.
29 Kasa midh, moegithap zapul a uruyl ngithamun Thathin mura yawaypa, a nuy mura ngulayg. Ukasar uruy barpudhoeman urapun moegina bokadhzapun, kasa nanga urapun moegina uruy pudhiz nanga, nubepa kakal. Nungu nanga ubiginga, wa za aymoeyginga.
30 Ngitha lak kedha ngithamun Daparaw Thathi mura ngulayg ngithamulngu, matha kedha yalbupal midh nanga ngithamun kuykunu urapun dhadh.
31 ‘Kedha kay, ngitha nubepa koey ubilmayl adhapudhay moegina uruyiya, ngitha mabaygoengu akag.’

Mabaygal ngaya mina azirgigal Yesun nelpa kuykunidhaypa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 12.8-9)

32 ‘Ngitha ngaya nanga mina azirgigal ngaw nelpa kuykunidhaypa mabaygaw parunu, wa ngay bangal lak kedha aymidhe ngithamulpa, ngithamun nelay yadu palgedhe Ngaw Thathipa, ngitha waza ngaw mabaygal;

33 kasa kay kedha ngitha ngaya nanga kawragigal aymoeyn ngawngu
wati mabaygaw parunu, wa ngay lak kedha kawragig ayman ngithamun
nelngu, Ngaw Thathiw parunu.'

Pawdhoeginga bangal

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Luka 12.51-53; 14.26-27)

34 'Ngithamulpa sike kedha, ngay na ngapa mulupa ina apal ngaru bangal
koewbuginga. Lawnga, kedha lawnga, ngath pawdh ngapa manin lawnga,
ngath koewbu gi manin.
35 Wa, ngay ngapa kedha zapa aymaypa, garkaz kazi wati igalayg aymiz
nungu thathipa. Yoepkaz kazi lak kedha nanu apupa, a ipi lak kedha nanu
yoepkaz irapa.
36 Wa, koezi pawpa mabaygaw mina buway mabaygal bangal ngaru
nungu thabukiriw mabaygal.
37 'Mabaygan ngadh nanga adhapudhay maman mani nungu apu
thathipa, nungu mam ngayapa matha ngoedhagidh lawnga; kedha mabayg
matha ngoedhagidh lawnga ngaw puziw mabaygoepa. Kazipa lak kedha,
mabaygan ngadh nanga koeyma maman mani nungu garkaz kazi lawnga
yoepkaz kazi, wa nungu mam ngayapa matha ngoedhagidh lawnga, kedha
mabayg matha ngoedhagidh lawnga, ngaw puziw mabayg.
38 Ina ya matha ngoedhagidh, mabaygan ngadh nanga sathawro oengay-
ginga, a ngaybiya oesiginga, wa kedha mabayg matha ngoedhagidh lawnga
ngaw puziw mabaygoepa aymoeypa.
39 'Dhuray ngaw puziw mabaygoengu bangal ngaru umamathamoeypu,
kasa kay kedha mabaygal setha ngaya nanga thanamun ubi kedha, thana
thanamun igililnga danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal
thanamun igililnga. Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyan kuyk
nungu danal poethay ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene
bangal nungu igililnga.

Awgadhaw sib wanan ngabepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)
(Mareko 9.41)

40 'Mabaygan ngadh ngitha ayawal mamayin, wa nuydh matha kedha
ngoena ayawal manin. Ngoena nanga ayawal manin, wa matha kedha
nuyn ayawal manin, ngoena ngadh nanga wayan.
41 Wa, muynu kedha, ngadh nanga Awgadhaw wayayzi mabayg ayawal
manin, minguz kedha nuy kedha zagethaw mabayg Awgadhaw, sepalbi
ukasar mabayg kalmel Awgadhaw sib wanan gasaman; a mina mabayg
lak kedha, mabaygan ngadh nanga mina mabayg ayawal manin, nuy kedha
mina mabaygiya ngoenakap asin nanga, wa sepalbi ukasar mabayg kalmel
Awgadhaw sib wanan gasaman.
42 'Wa, kedha yakanurayg, mabaygan ngadh nanga ibupudhay poeyban
urapun ngaw zagethaw mabaygoepa, nuy mina apal, ngayapa yaka-
nuraypa lawnga senabi kapu zageth, kasa nguki poeyban ngaw puziw
mabaygoepa nanga nuydh poeybayzi mabaygan ngaru gasaman siba
wanan. Minguz kedha, senabi kapu danal poethay matha kedha ngayapa.'

11

Yowane Papthayson niyaykazil ngapa Yesulpa ladhudhin
(Luka 7.18-35)

1 Yesu nanga muwasidhin ngurpay nungu niyaykazipa, thana mura
ladhudhin wara goegathoepa, nubepa nungu yapa ngurpaypa.
2 Senawbi thonara Yoewane Papthayso matha Zeyloenu meparuy,
kunumoeyzig. Yesun adhapudhay zagethal nanga Yoewanelpa yadu
palgadhin, nubiya Yoewaneniya ukasar wakay thamamay; nuy Yesu sike
Mina Woeyayzig Awgadhoengu, lawnga lak wara mabayg nubiya kalanu
Mina Woeyayzig. Mina ngulaygoepa gasamoeypa, nuydh Yoewane nungu
geth niyaykazil wayamoeydhin Yesulpa.
3 Thana Yesuniya kuyk wakayan kedha, 'In ngi a? Awgadhaw Mina
Woeyayzinga ngoeymulpa, ngath ngan nanga kulay yadu palgarngu; a
lawnga war mabayg si ngapa wagel?'
4 Nuy Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha yangukudu kuniya
oengaw nubepa Yoewanelpa, mura zapul midh paru;
5 mura itha thabi mabaygal lak dhoeynidhamoeyr, maygumal balbay
tidamoeyr mabagigal mabapa mamayir, wati goengawl kikirilgal lak buth
pathamoeyr muwamayl kawralmayl thana lak buth pathamoeyr, umamayl
thana lak igil palemoeyr, a thana aygigal zagigal, Awgadhaw kapu yangu
wakay gasamar.
6 Ngitha nubepa Yoewanelpa kedha mulemiw, "Nginu mina
yoepathaman midh? Ngadh nanga ngawngu gegeyadh gasamayginga,
wa, nungu ika dhiw bangal koeyza." '
7 Yoewanen niyaykazil thana kuniya tidemidhin nanga, Yesu mulay-
dhin Yoewanen doegampa mura mabaygoepa, 'Yoewanen maw nanga,
ngithamulpa mabaygoegi dhadhabuthoenu. Ngithamun ubilnga za miyay?
Ngitha kedha lawnga muku mabaygoepa imaypa, kasa kat palgipa urapu
lagoenu siyayginga, ngoedhe kedha bup guban yoewimaypa, wara kuniya
a wara kuniya. Ngitha mipa kedha mi ngoedhal mabaygoepa ubin maypa
imaypa, adhapuydhapa?
8 Ngitha kedha lawnga mina rugal mabaygoepa imaypa. Ngithamun
na kedha ubilnga nanga, ngitha nay mopakuyku mabaygaw koey niyay
lagoepa, kedha ngoedhal mabaygoepa imaypa.
9 Lawnga ngitha na kedha ladhudhin, mina peropethaw imaypa.
Wa, ngay ngithamulpa kedha, ngitha Awgadhaw yangu mabaygoepa,
Awgadhaw peropetha. Ngitha koey peropetha yawayarngu, nuy ngaru
adhapudhay mura peropethaya gimal.
10 'Mina kulkub ngalbe Yoewanen ngaru yadu palgeman kedha muynu
Minar Poelayzinga,
"Nag! Ngath ngaw yaday woeyay mabayg
bangal kulay wayane Ngibiya paruya,
ngi ngaw mina adhapa Thoemayzinga.
Nuydh bangal nginu yabugud buth pathane." '

11 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Yoewane, nungu kupay ngaru
gimal mura nungu maykuykaw mabaygiya a mabaygal ngaya nubiya
kulay; mabayg kulay koesimayginga, kasa kay kedha mabaygal ngaya
nanga muya uthemin Awgadhaw Basalaya nanga, kasa mabayg midh, nuy
nanga muy yoewthiz Awgadhaw Basalayoepa nungu igililnga ngaru gimal

Yoewanen kulay igililnga midh nanga. Kuyk Awgadhaw Basalayoepa muya uthiz.

Ngitha ngithamun balbayginga memayipa wara mabaygaw noegaypa (Mareko 10.11-12; Luka 16.14-15)

12 'Yoewanen ngurpay thonarngu ngapa kurusipa kayib thabukiri mabaygal gegeyadh memayipu Awgadhaw Basalayapa. Thanamun ubi kedha, thana nan gasamaypa thanamun basalayapa bangal.
13 Mosen Sabi a thana mura peropethal kurusipa Yoewane Papthayson thonar, thana mura yadupalgadhin Awgadhaw Basalaya.
14 'Ngitha nanga thanamun yangukudu mina yoepathaman nanga, wa nuy Yoewane Papthayso, nuy lak kedha Elayza, ngan nanga yadu palgadhin kulkub kedha, "Nuy bangal mangedhe."
15 Ngitha na kawralgal nanga, wa kawran karngemiw.
16 'Thabi maykuyku mabaygal, thana mi ngoedhalmayl? Thana ngoedhe moegina kazil nge, zangu barpudhay lagoenu nipa. Dhuray thana moegina kazil wal mamayipa wara moegina kazipa kedha, "Ngitha mingu oesiginga ngoeymuniya, ngalpan sagulpa aymaypa.
17 Ngitha midh paru girel adhayginga ngoey nanga niyaypa yoelpay nathay pudhamoeypa a? Ngitha midh paru may mayginga, ngoey nanga uma mabaygaw na puyampa a? Ngitha koerkak badhoeginga?"
18 A ngitha mina koerngaygi mabaygal ngoedhe sethabi moegina kazil nge. Yoewane Papatayso nuy ngapa, nuydh amenipa ay aygudag asin, a nuy koerawayg umal ngukingu, a ngitha kedha umamoeypu, "Nubiya wati mari muynu."
19 Nubiya kalanu ngay Mabaygaw Kazi na ngapa, ngay aygudoelayg a umal nguki woenile ngulayg, a ngitha kedha, "Nagemiw senabi mabaygoepa! Nuy koey aygudoelayg a koey umal ngukiw woenilayg, wati mabayg. Nuy wati mabaygiya puzipa, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a dhuray adhapa imay mabaygal." Kasa kay kedha Awgadhaw mina za kakal yakaman, senabi mina zageth ngaru aydenga a nanu aykap ngapa kakal aymiz.'

Dhuray goegathaw mabaygal nanga Yesun mina yoepathamayginga (Luka 10.13-15)

20 Kalanu nuydh mulamoeydhin sethabi goegathal, ngalagiya nanga nuydh koeygarsar adhapudhay zagethal aymoeydhin. Thana nungu zageth imadhin, kasa kay kedha thana garki thoeyayginga thanamun ipidhadh gegeyadhoengu.
21 Nuydh goegathaw nelay thurimoeydhin kedha, 'Kulay ngitha Korazinalgal, wati za ngithamuniya bangal mangedhe; ngitha Bethsaydhalgal lak kedha; thana kay paypa kulay mabaygal Tayaroenu a Saydoninu nay, kedha adhapudhay zagethal imaydhin nay setha mi zagethal ngithamuniya aymoeypu, thana ngaru nay mina kulkub garki thayamoeyn, a awmaw rugal ubamoeydhin, a muyngu kunural pinimoeydhin kuykuya, thanamun wati wakasinoepa yakamoeypa.
22 Awgadhaw minamay thonar nanga mangedhe, thana Tayaralgal a Saydonalgal lak moegina balbaygi kuth; ngitha Korazinalgal a Bethsaydhalgal ngithamulpa bangal koey gegeyadh.
23 A ngitha Kapeniyamalgal ngithamun gamu dhuba yoewruy koeyza a ubi kedha, ngitha bangal ngithamulngu kaday nithamoene koeyza dapara; kasa kay kedha, ngitha bangal genoepa idimoeyne. Thana kulay mabaygal,

Sodomalgal* nay, kedha adhapudhay zagethal imaydhin setha mi zagethal ngithamuniya aymoeypu, thana ngaru mina kulkub garki thayamoeyn, a thanamun goegath matha memayipu nay.
24 Awgadhaw minamay goeyga na mangedhe bangal, thana kulkubaw mabaygal Sodomalgal lak moegina balbayginga, ngitha nubi maykuyk bangal koey gegeyadh.'

Ngitha ayawal ngapa ngoenapudhaypa
(Luka 10.21-22)

25-26 Senawbi thonara Yesu kedha muliz nungu Thathipa, 'Thathi, ngi gimal Daparaw Kuykulnga a ina apal. Ngay ngibepa koeyma gud woeydhiz, kuyk ngidh mina zapul yadu poelgaypu ngurpaygi mabaygoepa, a ngurpayzi mabaygal nanga mina ngulayg mabaygal. Ngidh wara thonara wardhamoeyn thanamulngu imayle. Wa, sena nginu ubilnga koey mabayg koerawayg a moegina kaz nuy ngulayg, setha ngoenu nanga ngoenakap apal.'
27 Kalanu nuy lak buyal thayadhin thanamulpa kedha, 'Ngaw Thathi nuydh mura zapul ngayapa poeybamoeyn. Mabaygal ngawngu koerawaygal. Matha Thathi kedha ngulayg. Mabaygal lak kedha Thathingu koerawaygal, matha ngay nungu Urapun Kazi nungungu ngulayg, a matha kedha ngaya nanga ngath thanamulpa seysithaman, matha thabi mabaygal ngulaygal.
28-30 'Ngitha ayawal, ngitha ngunu gamu koewba asin, ngoenakap mapungu. Aya, koezi pawpa nginu zageth kasa thowanga, ngi nanga ngaw zagethaw mabayg. Ngidh ngaw zagethaw rugal kusumoeyn, a ngawngu ngurapiz, ngaw gabu ngoenakapulnga apa pudhepa, ngidh ngaru kapu ngoenapudhay gasaman; ngoeban kalmel zageth ngaru thowanga.'

12

Thoeythupoegay goeyga zagethoepa balbayginga lawnga midh
(Mareko 2.23-28; Luka 6.1-5)

1 Kalanu kay Yesu a nungu niyaykazil, thanamun mab kunaw apaw lagiya dhadhiya; goeyga waza thanamun sabadh, kasa kedha thanamun niyay kaziw koeyma maythal aygiyasimoeyn. Thana kuyk ayman moegina kunaw poeray thanamulpa aypa.
2 Thana yoewthaw koey mabaygal, Parasayalgal imadhin nanga, thana kedha umadhin Yesulpa, 'Sepa nagi, nginu niyaykazil midh paru zageth ayimpa ngalpan sabadhaw goeyginu, thana sabi pathidhan!'
3 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ngitha geth tidayginga, Maygi Thusinu muynu kedha, 'Ngitha ngulaygal a? Kay paypa kulay ngalpan buway apakuyk Dhawitha, nuydh lak kedha za aymoedhin. Wara thonara nuy a nungu mabaygal mina maythal aygiyasimoeydhin,
4 a kusumoeydhin thanamulpa woenabal thoewa aydel sizi, kalanu purthadhin, matha koey yoewthaw niyay kaziw aydel, sethabi thoewa aydel wara mabaygoepa lawnga, sabilnga; Awgadhoepa poeybayzimayl. Nuydh kusumoedhin thanamulpa maygi bredal Awgadhaw lagoengu. Kalanu purthamoeydhin. Nuydh sabi patidhadhin, matha koew yoewthaw niyaykaziw aydel, sethabi bredal. Wara mabaygoepa lawnga.
5 'Wara lak kedha, thanamun misnariw zageth midh, sey koey yoewthanu, sabathoenu? Kay paypa kulay Mose minar paladhin kedha,

* **11:23** Sodomaw, Gomoraw mabaygaw ya gidha: wara Zenesis 19.24-28 geth tidi.

"Zagethan maygi sabathoenu." Kasa kay kedha thanamun ameniw zageth matha ngoedhagidh sabadhoepa.
6 Wa, ngay ngithamulpa kedha, thanamulpa matha ngoedhagidh, a ngaw niyaykazipa lak kedha matha ngoedhagidh; ngitha aykap tidan a? In za mina adhapudhay, Awgadhaw koey yoewthiya.
7 Awgadhaw Minar Poelayzinga kedha, "Ngay koey ubilayg lawnga mabaygaw mathamayzi uruypa yoewthanu, oltanu. Mina ngaw ubi kedha, mabaygal mura kidhakidhan ibupudhay ayman, kapu gabu ngoenakapulmayl." Ngitha kedha yangukudu na mina tidan nanga, ngithamulpa koey zageth sethabi mina mabaygoepa mulamoeypa.
8 Mabaygaw Kazi ngay, Kuykulnga. Ngath mura yawaypa zapul matha kedha sabadhaw goeyga.'

Yesu nuydh mabaygaw geth balbay tidan

9 Kalanu nuy uzaraydhin moegina yoewthoepa, nubiya kalmel nungu niyaykazil.
10 Wara kikirilayg si mepa nungu geth muwayzinga. Koey goersar mabaygal lak memayipa, thanamun ubi Yesulpa mulamoeypa. Thana kedha nubepa, 'In matha ngoedhagidh ngalpan sabinu lawnga midh, kikirilayg lak balbay tidan sabadhoenu?'
11 Nuydh yangukudu lak kuniya thayan thanamulpa, 'Ngi nanga mamuylayg, a senabi mamuy pudhiz koey arakthoenu muynu, sabadhaw goeyginu. Ngidh midh manin, nginu mamuy? Ngidh ngaru senabi mamuy ibupuydhan.
12 In nubi mabayg adhapudhay mamuya, ngalpan sabinu matha ngoedhagidh mabayg ibupuydhan sabathoenu. Nuy mamuy lawnga.'
13 Kalanu nuy kikiril mabaygoepa buwayl thayiz kedha, 'Geth adhapa luwayar, nginu.' Nuydh mabaygan luwayan, a nungu geth nan balbay tidan, nungu wara geth midh nanga.
14 Thana Parasayalgal geth wanimoeydhin thanamun wati buwayal thoeyaypa aymoeypa kedha, 'Ngalpa bangal Yesun mathamoeyne.'

Awgadhaw Yoepayzi Mabayg

15-16 Yesu nanga karngemidhin kedha, thanamun buwaylthoeyay nubepa mathamaypa, nuy uzaraydhin senabi lagoengu. Koeygarsar mabaygal nubiya kalmel. Nuydh mura thanamun kikirilgal dhoeynidhamoeydhin, kasa kedha nuy moegina koey dharadh mulaydhin thanamulpa kedha, 'Mabaygoepa mulayg ngaw zagethaw ya.'
17 Nubi zagethan mura kuykunidhadhin Awgadhaw kulba yangukudu; Awgadh kedha nungu peropethaw Isayan gudaw ya,
18 'In ngaw zagethaw mabayg,
ngan nanga ngath yapaydhin a yoelpadhin,
nuy mina ngaw Neydhayl Kazi,
nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh.
Ngath nuyn bangal kuyku nidhane ngaw Maygi Marin
a nuy bangal ngaw seysithamayzi mabayg.
Nuydh bangal minamoene mabaygoepa
mina matha kedha ngoedhalnga,
mura nubi apaw goewaw buwaypa.
19 Nuy lawnga Thabukiri mabayg,
nuy silamay yangukudul yaginga,
gima gudiya lawnga, goegathaw mabaw lagoenu dhadhal.

20 Wara kedha, nungu zagethaw rugal moegina pathidhan nanga,
nubepa sethabi zapupa adhathoeyaypa lawnga;
nuy ngulayg sethabi zapul lak balbay tidan.
Nungu zagethaw mabayg nanga
matha kedha kulba tungi midh, moegina idiman,
nuydh kedha mabayg lak kedha ridha palan,
nungu buyangu woesimoeyle.
Kurusipa mura mina pawal bangal kadaypa memayine.
Wati pawal bangal mulupa.
21 Kalanu mura mabaygal nuyn mina yoepathamoene,
nungu yangukudu bangal oengaypu.'

Yesu a Sathana
(Mareko 3.20-30; Luka 11.14-23)

22 Kalanu wara mabayg ngapa Yesulpa. Nuydh nubepa madhin maygum, nuy lak yagi mabayg, kuyk nuy wati mariw malayzinga. Yesu nuyn dhoeynidhadhin a nuy mabayg lak mulaydhin, a nungu purkaw buya kuniya gasamoedhin.
23 Thana mura mabaygal koeyma madhu pamemidhin. Thana kidhakidhan kedha, 'In sike, nuy Awgadhoengu ngapa, Dhawithan Mina Kazi.'
24 Thana Parasayalgan nanga karngemidhin thanamun ya, thana kedha umadhin, 'Lawnga, in Bilzibul mura wati mariw kuyk nuydh Yesulpa kupay poeyban. Nuy kedha zoenguz ngulayg wati mariw adhapa moeythayle.'
25 Yesulpa kakal kedha, thanamuniya muynu wati wakaythamamayil. Nuy thanamulpa buwayal thayaydhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin kedha, 'Mi lagoenu nanga, nanu mabaygal kasa dhadh poelamay ayman, a kidhakidhan silamoeypu, wa kedha lag ngaru pudhiz. Goegath lak kedha, a buway lak kedha, thanamun kedha mabaygaw igililnga bangal ngaru gegeyadh.
26 Kedha kay, ngitha midh paru ngoena kedha mulemin, "Sathana nuydh kupay poeyban ngibepa, nungu wati maripa idimoeypa." Nuydh nay, kedha za na ayman nay, nungu basalaya sobaginga pudhiz.
27 Lawnga! Kedha lawnga. Ngay koey ngulayg kedha, ngithamun ngurpay kedha, ngithamun niyay kazil ngulayg wati mari adhapa maypa mabaygoengu. Thana ngalagaz thanamun kupay gasamadhin, thana lak Sathanalngu gasaman lawnga midh? Wa, thana ngaru zoeyzi noeydhiz ngitha, ngitha nanga kedha, na kupay ngapa Sathanalngu. (Sathanan wara nel kedha, Bilzibul.)
28 In Awgadhaw Mari ngayapa poeybayzinga, nubi poerapar wati maripa adhapa maypa. Kedha zoenguz kedha, ngitha ngaru ngulaygal kedha, Awgadhaw Basalaya in nubi thonara danapa yakampa ngithamulpa.'

Lak Yesun ngurpayzi ya mabaygoepa

29 'Sathana ngoedhe koey bibiril mabayg, ngibepa kasa matha nungu loegiya muya uthuypa lawnga. Nginu nanga koey magawl mabaygaw lagoengu zapa gasamoeypa ubi, ngidh ngaru kulay nuyn urukoemin yatharpa. Wagel kay ngidh nginu ubilnga ayman.
30 A ngitha sike mi dagam mabaygal? Ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga, nuy ngawngu koeysigal, wati igalayg; a mabaygan ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga mabaygoepa garwoeydhamoeypa, nuydh mabaygal adhapa thoemaypa, thanamun igililmayl sagul palimoeyn.

31 ‘Ngay ngithamulpa mina kay mina ya muliz kedha, ngitha bangal
ngaru koey poeypiyam. Awgadhan ngulayg bangal mura wati pawal
gud woeyamoeyne matha kedha mabaygaw Awgadhoepa kuniya ngoelkay
yangukudul, Awgadhan ngulayg adhapa gud woeyamoeyn. Kasa kay
kedha wara urapun za lawnga, mabaygal ngaya nanga Awgadhaw Maygi
Mari mulamoeyn nanga, thanamun kedha ipidhadh gegeyadh bangal gud
woeyayginga.
32 ‘Mabaygal ngaya nanga, ngoena Mabaygaw Kazi mulamaypa nanga,
sena balbayginga thanamun ipidhadh gegeyadh gud wayane, kasa kay
kedha mabaygal ngaya nanga, Maygi Mari mulamaypa, kedha mabaygal
ngaru bangal gud wayayginga.’

Puy a koewsal
(Luka 6.43-45)

33 Yesu lak ayman ya matha ngoedhagidh thanamulpa kedha, ‘Kapu puy
nanga mina koewsalnga, wati puy nanga wati koewsalnga; kedha zoenguz
kakal aymiz, mura mabaygoepa wati puyl a mina puyl.
34-35 Ngitha Parasayalgal matha kedha wati thabu midh. Ngithamulpa
koey zageth mina yapa maypa, kuyk ngithamun wati igililnga muynu.
Ngitha matha kedha wati lagaw thathil midh. Ngithamun kurunu
woerdhayzimayl mura wati zapul. Ngitha kedha wati ubil zapul
yakamoeypu wara mabaygoepa. Wara kedha, mina mabayg nanga, nungu
kurunu woerdhayzimayl mura mina zapul wara mabaygoepa yakamaypa.
Mabayg nanga nubiya muynu mura wati wakay thamamayil nungu
ngoenakapoenu, nungu gud lak kedha ngaru wati gud; mina mabayg
nanga, nungu ngoenakap wakay thamamayil mura balbayginga, wa nungu
gud lak balbayginga.
36-37 Awgadhaw minamay thonar na mangedhe bangal, senabi goeyginu
nanga ngitha a mura mabaygal ngaru zeyzinoeydhemine. Ngithamun koey
yangukudul a matha kedha sagulaw yangukudul, ngaru kakal aymoeyne
mina yakamaypa kedha, ngithamun igililnga muynu midh, balbayginga
lawnga gegeyadh Awgadhoepa.’

Yoewthaw koey mabaygal adhapudhay zageth lumaypa Yesuniya
(Mareko 8.11-12; Luka 11.29-32)

38 Kalanu dhuray thanamun sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal
ngapa Yesulpa kedha, ‘Ngurpay Mabayg, ngoeymun ubi ngidh adhapudhay
zageth ayman ngoeymulpa imaypa.’
39 Nuy thanamulpa kedha, ‘Ngitha nubi maykuyk, ngithamun kawrag
mina koeyza, mina wati mabaygal. Ngitha midh paru ngoena kedha
yapupoeyban? Ngayapa ngithamulpa wara adhapudhay zagethoepa
aymaypa lawnga, kuyk ngitha ngoena mina yoepathamayginga. Matha
urapun adhapudhay zageth ngitha imane bangal, sena mi adhapudhay
zageth aymoedhin kay paypa kulay Yonan doegamunu, wa senabi adha-
pudhay zageth aymoeyne bangal ngithamuniya dhadhal.
40 Ngitha ngulaygal kedha, Yona koey wapiw maythanu meparuy thoeri
goeygilnga; wa, ngay Mabaygaw Kazi lak kedha bangal muy uthedhe thoeri
goeygilnga koey muynu sakaynu aredhe nubi sama woeydhayzimaynu.
41 ‘Lawnga! Ngithamun ngoelkay yoepathaman koeyza. Awgadhaw
kuthaw goeyga nanga mura mabaygal bangal kaday nithamoene, matha
kedha Ninebaw mabaygal. Na bangal kakal kedha thanamun mina
yoepathaman koeyza, ngitha lawnga. Minguz kedha thana gasaman
Yonan maw a thana garthi thoeyamoeydhin mura wati pawangu. Wara

mabayg maw sipa in nuy ngaru koeyza Yonaniya. Ngitha mingu garki thoeyayginga?
42 'Matha kedha wara kuyku yoepkaz Zoey doegamoengu. Kay paypa kulay na ngapa ngalpan kuyku mabaygoepa imaypa, Solomon. Na kakal aymiz kedha nanu mina yoepathaman mina koeyza, ngitha lawnga. Kedha zoenguz na uzaraydhin koeysigaz nanu boeradharoengu, koerngaypa Solomonan yoepa, a nungu mina ngurpay. Kasa kay kedha mabayg kay ngithamuniya koeyza adhapudhay Solomonaniya.'

Wati mariw kuniya tiday thonar
(Luka 11.24-26)

43 'Ngath nubi maykuykaw kuth seysithamaypa ngithamulpa; mabayg sike wati mariw malayzinga, a senawbi wati mari adhapadhan mabaygoengu, nuy kasa mura loegiya ulaypa, ngukigi lag. Nuy lagiya yan lumepa nubepa uthuypa. Nuydh nanga lag gasamoeyginga
44 nuy nubiya muynu kedha miziz, "Ngay lak ngaw kulay niyaylagoepa kuniya tidepa, senabi mabaygaw igililmaypa muypa." Nuy kuniya tidiz senabi niyay lagoepa. Nuydh iman, pudhunga kapu butha poethayzinga.
45 'Wa, wati mari lak gurguy toedipu igalgoepa lumaypa. Nuydh iman seben lak wati maril mina koey gegeyadh nubiya, a thana ngapa sin nubiya nungu niyay lagoenu. Kurusipa nungu muy yoewthayzi mabaygaw igililnga mina koey gegeyadh, kulay nuy midh nanga kuyk wati maril koeygarsar nubiya muynu.'

Yesun apu a tukuypal
(Mareko 3.31-35; Luka 8.19-21)

46 Senawbi yanu dhadhal, Yesun apu a nungu tukuypal mangemidhin. Thana adhal nithamoedhin, thana nubepa yapa memayidhin.
47 Wara mabayg si amadhan kedha mulaydhin Yesulpa, 'Sepa nagi, nginu apu a tukuypal sey adhal nithaman, ngibepa imaypa.'*
48 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Mabayg nga ngaw apu, mabaygal ngaya ngaw tukuypal?'
49 Kalanu nuydh yadu palgamoeyn nungu niyaykazil kedha, 'Ngapa nagemiw, thabi mabaygal itha, thana ngaw apu a ngaw tukuypal.
50 Thana setha ngaya aymoeypa ngaw Daparaw Thathiw ubilmayl, wa kedha mabaygal ngaru ngaw tukuypal, a babthal, a ngaw apuwal.'

13

Nagu uthuy mabayg
(Mareko 4.1-9; Luka 8.4-8)

1 Kalanu kay Yesu wanadhin senabi lag, malu buwadhoepa uzaraydhin, niyay kazil nubiya kalmel.
2 Ngabunadhin nanga, mabaygaw moeyay mina koeyza thanamuniya. Yesu nanga gulpa pagadhin, nuy kasa moegina adhal thanuraydhin gulnu; thana bawadhoenu pasinu nithamadhin.
3 Nuydh nungu ngurpay kuykaymaydhin, ya mathangoedhagidh aymoedhin thanamulpa. Koeygarsar kedha yangukudul aymoeyr, mura war war ngurpay thanamulpa maypa. Nuy kedha thanamulpa, 'Wara thonara, nagu uthay mabayg uzaraydhin apaw lagoepa, kunaw kapupa uthaypa.
4 Nuydh nanga kunaw kapul mura idiman dhoeypa. Dhuray kapul yabugudanu pudhemin uruyl ngapa purthan.

* **12:47** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, bes 47oegigal.

5 Dhuray kulal boeradharoenu pudhemir, boeradhar kuthuka a thana
kapul sobaginga malguy adhan, kuyk na kuthuka, boeradhar.
6 A kalanu goeygin mathamoeydhin. Minguz kedha, boeradhar kasa
moegina, thanamulpa koesimoeypa matha ngoedhagidh lawnga, sipil
mamu mulupa zilmayginga.
7 Dhuray kapul patal bupanu pudhemir. Thana na koesimir, bupan
mathaman sethabi nagul, thana bibirig palimoeydhin.
8 Dhuray mina boeradhariya pudhemir. Thana malguy puydhar, a
koesimoeyr, a koewsa puydhemir puy kunal, wara andred, wara siksti,
a wara tharti.'
9 Yesu kuthanu nuy muliz kedha thanamulpa, 'Ngi nanga kawralnga, wa
kurusipagi!'

Yesu midh paru ya matha ngoedhagidh ayman
(Mareko 4.10-12; Luka 8.9-10)

10 Kalanu Yesun niyaykazil ngapa nubepa amadhan thamemidhin,
nubepa yapupoeybaypa kedha, 'Ngidh midh paru ya mathangoedhagidh
aymarngu thanamulpa mura thonara, kasa yangukudu aymayginga?'
11 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Senabi mina ngulayg
ngithamulpa poeybayzinga, Awgadhaw Basalaya midh nanga, kasa kay
kedha mabaygal na ngaya adhal thana kasa gimal kurusipagemipa
adhamintidayzi yoepa.
12 Poeypiyam kulay Awgadhoengu a kurusipagemiziw nungu yapa;
ngadh nanga moegina gasaman, Awgadhan bangal nubepa poeybane mina
mathangoedhagidh. Ngadh nanga tidayginga, nungungu bangal adhapa
mamayine, setha nungu mi moegina zapul.
13 Wa, ngurpay lak kedha, thana zagigal ngaya ngurpay doegamoenu,
ngath kedha zoenguz thanamulpa ya mathangoedhagidh aympu mura
thonara.
Thana nagemipa kasa kay imayginga,
thana kurusipagemipa kasa kay
thana koerngayginga, tidayginga.

14 'Kay paypa kulay peropethan Isayan mulayzinga kuykunidhan kaybaw
goeyginu kedha,
"Ngitha koeyma kurusipagemipu, matha tidayginga,
koeyma nagemipu, matha imayginga.
15 Minguz kedha,
itha thabi mabaygal thanamun thigil aygimayl,
a thanamun geth, thanamun kawral panidhumaypu
a purkal lak kedha gud mathamoeypu.
Aymayginga nay thana imaypa purkan, karngemipa kawran;
thana mina gasaman Awgadhaw yangukudul thanamulpa nay.
Thana kedha mabaygal nay ngayapa mina garki thayamoeyn,
thana balbaytidamoeyn nay."

16 'Ngitha ngaw niyaykazil bangal yakanurayg, nubi woenab ngithamul-
pa adhapudhay kapu za, ngitha purkan iman, a kawran gasaman, nubi,
Awgadhaw mina zapul.
17 Koeygarsar maygi peropethal, a wara ngaw mina mabaygal kulay
thonara, thana koey ubilgal thabi zapupa imaypa, a thabi ngurpaypa

karngemipa ngithamun mi gasamayzimayl, kasa kay kedha thanamulpa lawnga, thonar matha lawnga.

Nagu uthuy mabaygaw yangu seysithamayzinga

(Yesu Nuy Matha Niyaykazipa Ya Mulaydhin)
(Mareko 4.13-20; Luka 8.11-15)

18 'Ngitha karngemiw, ngath nagu uthuy mabaygaw ya adhamintidaypa.
19 Dhuray mabaygal nubi Basalayaw ngurpaypa kurusipagemipa, kasa kedha thana tidayginga; senawbi ngadhathoeyay matha kedha kunaw kapul mabaw lagoenu. Awgadhaw mina ngurpay mabaygoepa thayamoeyn nanga, Sathana sobaginga ngapa adhapa manin senabi mina ya senawbi mabaygaw ngoenakapoengu, matha kedha kunaw purthay uruyl midh.
20 'A dhuray mabaygal thanamun igilaw sakar matha kedha kapul midh kulaw boeradharoenu pudhemin. Mabayg nanga mina ngurpay karngemin, senawbi thonara nungu ika dhiw koeyza,
21 kasa kay kedha senabi ngurpay mina uthuyginga, nungu igililmaypa muypa, na matha kedha kulal boeradhar midh nanga, kapu mina uthuyginga; nungu mari igililnga mamu mina lawnga. Wati danal poethay mangiz nubiya, nuy lak lawnga ngaw puziw mabayg.
22 'Dhuray mabaygaw sakaral matha kedha patal puyl midh nanga. Mabayg nanga mina ngurpay karngemin, kasa kay kedha nuy koey ubilayg nungu gamu igililnga balbaytidaypa nubepa. Nungu ngoenakap memayipa mura nubi apaw goewaw sirisiril, a sethabi sirisiril matha kedha patal puy midh, mura Awgadhaw mina ngurpay adhapa mizin nungu igililmayngu. Nungu senawbi mabaygaw igililnga matha kedha koewsagi nagu.
23 'Dhuray mabaygaw igilaw sakaral matha kedha mina boeradharoenu midh thoeyamoeyn. Thana mina ngurpay karngemin a tidan, thanamun igililnga kalanu koewsalmayl aymoeyn; wara thanamulngu 100 koewsalmayl, wara 60 a wara 30.'

Wati bupal apaw lagoenu dhadhal

24 Kalanu Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh ayman thanamulpa, mura mabaygal si nubiya, 'Awgadhaw Basalaya matha kedha nagu uthuy mabayg midh. Nuy senawbi mabayg mina kunaw kapul uthamoeyn nungu apaw lagoenu.
25 Wara kubilu mabaygal mura uthuy poelemar nanga, nungu wati igalayg mangiz, wati nagul uthumoeydhin kunaw naguya dhadhiya. Kalanu uzaraydhin.
26 Mura nagul na koesimoeydhin, kurusipa sethabi kunal kayn koewsalmayl aymoeydhin.
27 'Kalanu nungu zagethaw mabaygan imaydhin kedha, thana wati nagul koewsalmayl, kasa aygimayl. Thana nubepa ladhudhin a mulemidhin kedha, "Kuykulnga, ngidh mina kapul uthumoeydhin nginu apawlagiya, setha wati nagul ngalagaz ngapa?"
28 Nuy kedha, "Wara ngalpan thabukiriw mabayg, nuydh kedha wati pawa aymoengu." Thana kedha, "Nginu ubi midh, ngoey sike apaw lagapa duyan thudhaypa, sethabi wati nagupa adhapa pudhaypa?"
29 'Nuy kedha, "Lawnga, thonar matha lawnga, ngithamulngu mina nagungu kuyk pudhayle, wati naguya kalmel.

30 Thana ngaru kalmel koesimoeypa, kurusipa ayboewdhaw thonara.
Senawbi thonara nanga ngay kedha muledhe ngaw garpathamay mabay-
goepa, ngitha mamu kulay wati nagul garpathamaw, a muypa idimaw.
Kalanu kay mina kunal garpathamoeyn ngaw sawalagoepa.” ’

Mina moegina nagu kapu, nanu ya
(Mareko 4.30-32; Luka 13.18-19)

31 Yesu thanamulpa lak kedha wara ya mathangoedhagidh ayman.
Nuy kedha, ‘Awgadhaw Basalaya ngoedhe mastadaw kapu midh nanga.
Mabaygan nan uthun nungu apawlagoenu.
32 Kulay na mina kuthuka, wara kapuginga kedha moegina, kasa kay
kedha na kalanu malguyadhan a koey nagu koesimiz, adhapudhay mura
wara naguya; na puy aymiz a daparaw uruyl thanamun padhal aymoeyn
nabiya, thamiya.’

Dhubaw wardhay ayngu ya
(Luka 13.20-21)

33 Kalanu Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh ayman thanamulpa. Nuy
kedha, ‘Awgadhaw Basalaya ngoedhe kedha yoepkazin moegina kadaypa
mabal ay kusuman a urapun dram kun, kalanu nadh mura kidh thayadhin
sepalbi ay, kurusipa na ay mura woeyamiz ayab, kedha zoenguz kedha
nabiya kadaypa mabal ay muynu. Wa, kayib nanga mabaygal kasa
moegina iman Awgadhaw zageth, na ngaru bangal koesimidhe.’

Yesu koeygarsar kedha yangukudul aymoeydhin
(Mareko 4.33-34)

34 Nuydh mura thonara ya matha ngoedhagidhal aymoeyr thanamulpa,
nuydh wara yangukudu thanamulpa aymayginga.
35 Nuydh ayman kedha, mina kuykunidhaypa kay paypa kulay maygi
peropethaw yangukudu kedha,
‘Ngath bangal ya matha ngoedhagidhal aymoeypu thanamulpa.
Ngath mina matha ngadhoegidh zapul yadu palgamoeyne thanamulpa.
Nubi apaw goewaw kuykungu ngapa,
mabaygal kedha ngoedhal zapul koerngayginga.’

Ngoelkay nagu ya seysithaman

36 Kalanu Yesu a nungu niyaykazil wanamoeydhin mura thana mabaygal
a lagapa muy uthemidhin. Thana niyaykazil nubepa, yapupoeybemidhin
kedha, ‘Ngidh kay ngoeymulpa sakar maypa, setha wati nagul apawla-
goenu uthuyzimayl, mina aykap midh, senabi gidhaw?’
37 Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Aykap kedha, mina nagu uthuyzi
mabayg, senaw ngay, Mabaygaw Kazi.
38-40 Senabi apaw lag matha kedha nubi apa goewa, a setha mina kapul,
thana Awgadhaw Basalayaw mabaygal. Thana wati nagul nanga thana
matha kedha Sathanan mabaygal. Wa nuydh sethabi wati nagul uthumoey-
dhin. Ayboewdhaw thonara sena matha kedha nubi apaw goewaw kuth,
a thana garpathamay mabaygal, thana Awgadhaw angelal. Thana sethabi
wati nagul kasa garpathamoeyne bangal, a muypa thoeyamoeyne.
41 ‘Wa, senawbi goeyga na mangedhe bangal, ngay Mabaygaw Kazi,
ngath ngaw angelal adhapa woeyamoeyne. Thana senabi thonara mura
wati mabaygal adhapa mamayipu ngaw basalayoengu, mura setha ngaya
nanga ngulaygal nuthay ayimpa wara mabaygoepa.

42 Thana mura wati pawa mabaygal, adhapudhay koey muypa
thayamoeyne. Thana senawbi thonara koeyma may manine, a thanamun
kikir mina koeyza, dhangal bangal tikitik nudhemine.
43 Kasa kay kedha, Awgadhaw mabaygal sethabi thonara war ngadh
asimoeyne, gamul koey buwaylmayl bangal, matha kedha goeyga midh,
thanamun Thathiw Basalayoenu. Ngitha ngaya nanga kawralgal, kawraw
koerngaypa.'

Awgadhaw Basalaya matha kedha koethil za midh

44 Yesu nuydh nungu ngurpay niyaykazipa matha ayimpa kedha,
'Awgadhaw Basalaya matha kedha koethil za kasa gumi apawlagoenu,
boeradharoenu muynu. Wara mabaygan nan iman nanga nubepa mina
koey ubilnga; nungu ika dhiw mina koeyza. Kuniya nuydh lak boeradhar
thayan, nan lak gud mathaman boeradhar. Nuy sobaginga uzariz; nuydh
mura nungu rugal barpudhamoeyn, bokadhzapa gasamoeypa senawbi
boeradhoerapa gasamoeypa nubepa. Kalanu nuydh barpudhan nan
boeradhar.

Awgadhaw Basalaya matha kedha maykula midh

(Yesu nuy matha niyaykazipa ya mulaydhin)

45 'Wara kedha, Awgadhaw Basalaya matha kedha mabaygan nuydh
koethil zapul lumepa, maykulal lumepu barpudaypa.
46 Kurusipa nuydh iman mina adhapudhay may kula. Kalanu nuy
uzariz mura nungu rugal barpudhamoeyn bokadhzapun; kalanu nan
adhapudhay may kula barpudhan.

Awgadhaw Basalaya matha kedha wapiw pinge maluya thayan

(Yesu nuy matha niyaykazipa ya mulaydhin)

47 'Wara kedha, Awgadhaw Basalaya matha kedha wapiw pinge maluya
thayan. Mura koeygarsar wapil gasamoeyn.
48 Koeygarsar na gasamoeyn nanga, thana zagethaw mabaygan kalmel
imaypa wapipa, liyab dhadh maypa. Kapu wapil nanga liday arimoeypa,
wati wapil kasa adhathayamoeypa.
49 'Wa, nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu kuth lak kedha, senawbi
thonara thana angelal ladhune, mura wati mabaygoepa garwoeyd-
hamoeypa adhapa thamaypa mina mabaygoengu.
50 Setha wati mabaygal bangal mura thayamoeyne adhapudhay koey
muypa. Thanamun bangal may a kikir mina koeyza, a dhangal bangal
tikitik nudhemine.'

Mina yangukudul, wara kayn yangukudul, wara kulba yangukudul

(Yesu nuy matha niyaykazipa ya mulaydhin)

51 Kalanu nuy thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha balbayginga
tidamoeypa mura thabi yangukudul a?' Thana kuniya, 'Wa ngoey
tidamoeypa.'
52 Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Wa, ngath thabi kayn ngurpay
yangukudul ngithamulpa poeybamoeydhin, koezi pawpa mura sabiw
ngurpay mabaygal ngaya nanga ngaybiya asimoeyne, ngaw niyaykazil
aymoeyne; thana matha kedha lagaw thathi midh nanga. Ya matha
ngoedhagidh kedha, mabaygaw lagoenu muynu nungu mina koethil zapul.
Nuy ngulayg nungu igalgoepa yakamoeypa, dhuray kayn zapul, a dhuray

kulba zapul. Wa, ngaw ngurpay mabaygal lak kedha, thana kayn ngurpay a kulba ngurpay oengane bangal.'

Mabaygal Yesulpa kurusipoegayginga Nazarethoenu
(Mareko 6.1-6; Luka 4.16-30)

53-54 Senabi ngurpay kalanu, nuydh senabi lag wanadhin, nungu mina geth lagoepa kuniya uzaraydhin kalmel nungu niyay kazil. Nuydh nungu ngurpay aymaydhin thanamun yoewthanu muynu. Thana na karngemidhin nanga, thana mura mina madhu pamemidhin. Thana kedha, 'Nuydh kedha ngurpay ngalagaz gasaman? Nuy midh paru ngulayg adhapudhay zagethoengu aymoeyle mabaygaw buth poethayle?
55 Nuy wara mabayg lawnga, nuy kamdaw kazi, Yoewsepan kazi. Nungu apu Mariya ina nipa, a tukuypal lak kedha, Zemes a Yoewsepa, Simona, a Yudha.
56 Nungu babthal lak kedha, matha itha; nuydh midh paru koey ngurpay mabaygoepa ayimpa.'
57-58 Thana kedha zoenguz nuyn mina yoepathamayginga.

Nuy Yesu mulaydhin thanamulpa kedha, 'Mura lagiya nanga peropethoepa koerngayl kawra aympa, a apasimoeypa, matha nungu goegathoenu koerngayginga mina koeyza a matha kedha nungu geth lagoenu.' Nuydh kasa moenarimayl adhapudhay zagethal aymoeydhin, kuyk thana mina yoepathamayginga.

14

Yowane Papthayso uma mathaman
(Mareko 6.14-29; Luka 9.7-9)

1 Senawbi thonara thanamun Galilayaw mabaygaw kuykulnga nel Erodh. Nuydh kulay uma mathamadhin Yoewane Papthayso. Kalanu nungu Erodhan puziw mabaygal nubepa kedha, Yesun adhapudhay zageth mina koeyza.
2 Nuy Erodh kedha, 'In nuy lak Yoewane Papthayso umangu kaday tharayngu. Nuy kedha zoenguz koey poerapoeralnga senawbi zagethoepa.'
3 Wagel kay mura thabi zapul, Erodh nuydh kulay Yoewane Papthayson kunumay lagoepa gasamoedhin, kuyk nuydh nungu tukuypaw ipi nubepa madhin. Nanu nel Erodhiyas. Na kulay Erodhan tukuypaw ipi, Pilipan ipi.
4 Yoewane nuy Erodhalpa umepu kedha, 'Ngipel kedha maygi, sena wati pawa, ngidh nan niyaypa yoelpaypa.' Na Erodhiyas Yoewanelngu ubigasidhin a kalanu nuydh Erodh zeyloenu kunumoedhin Yoewanen.
5 Erodh nuydh buwayl thayadhin nubepa umamathamoeypa, kasa kay kedha nuy akan. Minguz kedha, mura Yoewdhayalgaw mabaygal kedha, 'Nuy Yoewane peropetha.'
6 Wara goeyga nanga Erodhan kazimay thonar, nungu ipiw Erodhiyasana ngoewakaz kazi matha nanu kusayg girel adhar Erodh a mura nungu mabaygal parunu. Nubepa mina kapu ngoedhalnga. Nungu dhiw koeyza.
7 Nuy nabepa kedha, 'Ngaw yawoedhayzinga ngibepa kedha, ngi mizapa ubin mepa nanga, moegina za lawnga koey za, ngath ngaru aymoene ngibepa.'
8-9 Kalanu nanu apu nabepa kedha, 'Ngi kedha zapa yapupoeybepa, Yoewane Papthayson kuyk kedha thonar beseninu kay muynu aral.' Wa, na ngoewakaz yapupoeybaydhin. Erodh na gasamoedhin kedha, nuydh

koerkak badh gasamoedhin, kasa kay kedha nubepa koey zageth nungu yawoedhayzinga patidaypa mura mabaygaw parunu.
10-11 Nuy kedha zoenguz nungu koewbu mabayg wayadhin. Nuy koewbu mabaygan nuyn Yoewanen kuyk patidhadhin a ngapa aradhin besininu muynu. Poeybadhin nanga ngoewakazipa, nadh nanu amalpa madhin nungu kuyk.
12 Kalanu nungu Yoewanen niyaykazil Erodhalpa memayidhin, nungu gamu madhin, moeramathayadhin. Kalanu thana Yesulpa nuyn yadu palgadhin.

Koeygarsar mabaygaw aygud
(Mareko 6.30-44; Luka 9.10-17; Yoewane 6.1-14)

13 Yesu karngemidhin nanga senabi yangu wakay, nuy pathaydhin butanu. Kalanu nuy matha nungu kusayg bupapa, mabaygoegi dhadhabuthoepa. Mura mabaygal nanga karngemidhin kedha, nuy pathaydhin, koeygarsar mabaygal mura sethabi goegathoengu gimiya ladhun nubiya wagel.
14 Nuydh war doegam buwadh gasamoedhin nanga, mabaygaw moeyay imadhin, nungu thanamulpa koeyma koerkak badh gasamoedhin. Nuydh thanamun kikirilgal buth pathamoeydhin.
15 Senabi kutapa nanga nungu niyaykazil nubepa ladhudhin a mulemidhin kedha, ‘Goeyga pawpa mizin, ina mina mabaygoegi lag aypa barpudaypa. Ngidh mura mabaygal adhapa wayamoeyn, thanamulpa thanamun kutaw aypa barpudaypa, soeyzi wara goegathoengu.’
16 Nuy Yesu kuniya, ‘Lawnga thana matha kow, ngitha thanamulpa ayde mamayipa.’
17 Thana mulemidhin kuniya, ‘Ngoeymuniya matha payb bredal a ukasar wapil, mabayg mina koeygarsar.’
18 Yesu lak mulaydhin thanamulpa, ‘Lawnga, ngitha aydel ngayapa mamayiw.’
19 Kalanu Yesu sethabi payb kunaw susul kusuman a ukasar wapi, nuy kalanu daparpa kadaypa nagaydhin a Awgadhoepa eso poeybaydhin. Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu niyay kazipa kusuman thanamulpa mabaygoepa poeybaypa, a nuydh lak ukasar wapi kedha mamaman mura mabaygoepa. Wa, thana niyay kazil mura poeybamoeydhin.
20 Thana mura balbayginga maytha yoeruylnga, senabi ay purthadhin, na kulay kasa moegina, kasa kay kedha ay muynu koey garsar, Awgadhan senabi moegina ay kedha madhin, thana niyay kazin thadha wanayzimayn toewaylob mura liday aymoeydhin ayngu
21 Thanamun mabaygaw garsar kedha, matha garkazil 5,000. Yoepkazil a moegina kazil lak koeygarsar.

Yesun mab woerab gimiya
(Mareko 6.45-52; Yoewane 6.16-21)

22 Sew kalanu nanga nuydh nungu niyay kazil wayamoeydhin butiya. Thana nubiya kulay war doegam buwadhoepa, goegath nel Bethsayda. Nuy mabaygoepa mura mulaydhin senabi thonara kedha, ‘Ladhu.’ Wa, thana mura ladhudhin kalanu.
23 Kalanu matha nuy padiya kadaypa walaydhin, thoeythupoegaypa. Kubilu nanga matha nuy nungu kusayg si gimal, thaythupoegayn.
24 Thanamun niyaykaziw but koeysigal adhal balthayar, gub thanamulpa koeyza, butapa yawarpa gegeyadh.

25 Goeyga na amadhan nanga, Yesu thanamulpa uzaraydhin, nungu mab
matha woerab gimiya.
26 Thana niyaykazil na imadhin nuyn, thanamun aka koeyza. Thana
kedha, 'A! Mari senaw boey!' Thana gima gudiya wal tiduman, kuyk
thanamun aka.
27 Yesu balbayginga muliz thanamulpa senabi thonar. Nuy kedha, 'Ngitha
akan maygi, in ngay.'
28 Kalanu Petheru nubepa mulaydhin kedha, 'Kuykulnga, senaw mina
ngi a? Ngidh ngoena ngibepa mar, ngay kay lak kedha gimiya woerab
uzaripa ngi midh nanga.'
29 Yesu kedha, 'Wa aya ngayapa.'
Kalanu Petheru adhapa pagadhin butangu, Yesulpa mab uzaraydhin
woerab gimiya.
30 Maboenu nuydh koey gubalnga imadhin nungu purkan, nuydh aka
gasamoedhin, nuy dudupaydhin mulupa woerab. Nuy walmiyaydhin
kedha, 'Kuykulnga, ngoena gasamar, ngawngu dudupoeyle.'
31 Yesu balbayginga nuyn gasamadhin, nubepa mulaydhin kedha, 'Nginu
kapu akasin kasa moegina, ngidh midh paru mina yapathamayginga?'
32 Kalanu palay patimoedhin butanu. Balbayginga senabi thonar gub
koeyma mulupa pudhadhin.
33 Thana niyaykazil si butanu mina thawmadhin nuyn Yesun kedha, 'Ngi
Mina Awgadhaw Kazi.'

Yesu kikirilgal buth pathamoeypu sey Genesarethoenu
(Mareko 6.53-56)

34 Kalanu thana wara dagam buwadhoepa thardhadhin, goegath nel
Genesareth.
35 Sew goegathaw mabaygan nuyn imadhin nanga thana ngulaygal
kedha nuy Yesu. Kalanu thana mura yadu palgadhin thanamun igalgal
mura senabi doegumuya, a thana thanamun kikirilgal Yesulpa mamayid-
hin.
36 Mabayg mina koeygarsar, thana nubepa koeyma apasimir. Thana
kedha nubepa, thanamulpa lak matha ngoedhagidh kedha thana nungu
koey sodhaw kuth gasaman. Mura thana ngaya nanga nungu koey sodhaw
kuth gasaman thana balbaygoesimoeyr senabi thonar.

15

Wara ngurpay thanamun Yoewdhaylgaw thathiw thathingu ngapa
(Mareko 7.1-13)

1 Wara thonara dhuray yoewthaw koey mabaygal mangemidhin
Yesuniya. Thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal, ngapa koey
mudhaw lagoengu, Yoerusalemoengu. Thana nubepa yapupoeybemidhin
kedha,
2 'Nginu niyaykazil mina pawa aymayginga, thana midh paru ngalpan
thathiw thathiw ngurpay yangukudul aymayginga? Thanamun ayngu
parunu thana ngalpan koey pawa aymayginga, thanamun gethoepa
garwalgaypa.'
3 Yesu kuniya thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha mipa yapu poeybe-
mipa kedha? Ngitha ngithamun geth sabil aymoeypa, Awgadhaw sabil
aymoeyginga.

4 Awgadhaw ya kedha, “Ngidh nginu aputhathipa apapudhepa, ngidh
nginu thathi, lawnga nginu apu mulamoeyn nanga, sabiw mabaygan nginu
kuth tharane bangal.”
5 Mina pawa kedha, mabayg sike kapu rugalayg, nuydh ngaru nungu apu
thathi sib wanampa.
‘Kasa kay kedha ngithamun geth pawa mina wardh; ngitha ngulaygal
ngoelkay yawadhay ayimpa Awgadhoepa kedha, “Ngath wagel bangal
mura thabi rugal Awgadhoepa mamayine.”
6 Kalanu ngitha kedha umamoeypa aputhathipa, “Yagar, mura thabi
rugal ngaw lagoenu, ya woerdhayzimayl Awgadhoepa, ngayapa ngibepa
poeybaypa lawnga.” Ngitha ruwamaypa Awgadhaw sabingu, ngithamun
ngurpaypa.
7 Ngitha kasa gimiya muk, muynu loka thoeydhaylmayl. Kay paypa
kulay maygi peropeth Isaya, Awgadhaw yangkudu yadu palgadhin kedha,
ngithamun wati pawapa yakamaypa,
8 “Sethabi mabaygal ngoena thawmanin thanamun gudan,
kasa kay kedha ngoenakap koeysigal.
9 Thanamun thawmay wara mina aykapuginga,
thana kasa gub sagul poelaypa thawmaythu,
a thanamun mina ngurpay kasa koew apa goewaw mabaygaw aymayzi-
mayl,
Awgadhaw aymayzimayl lawnga.” ’

Mi zapun nanga mabayg kusikus palan
(Mareko 7.14-23)

10 Kalanu nuydh mura mabaygal thuremoeydhin nubepa. Nuydh kedha
ngurpay aymoedhin thanamulpa, ‘Ayawal, kawral bal thayamoey mina
ngulaygoepa gasamoeypa. Mabayg midh paru nungu igililnga danal
poethaypa, mura wati zoengu igililmayngu kusikus poelayle.
11 Setha mi zapul nanga ngunu muy uthemipa, thana lawnga kusikus
poelaypa. Matha setha mi wati zapul adhapadhamoeyn nungu gudiya,
sethabi zapul nuyn kusikus poelaypa.’
12 Kalanu nungu niyaykazil ngapa nubepa kedha, ‘Ngidh imadhin a?
Thana Parasayalgal gegeyadh gasamoedhin nginu ngurpayngu.’
13 Nuy kuniya mulaydhin, ‘Thana matha kedha wati nagu midh. Sethabi
wati nagul ngaw thathiw uthuyzimayl lawnga, kurusipa sethabi wati nagul
ngaru adhapa idiman.
14 Ngitha thanamulpa wakay thoemamayg; thana kuyku mabaygal,
mabaygaw yoelpay mabaygal matha kedha maygum midh. Kedha
ngoedhal mabayg a nungu yoelpayzi mabayg ngaru pudheman koey
muydhoenu.’
15 Petheru mulaydhin kedha Yesulpa, ‘Ngi ngoeymulpa muli, senabi
nginu ya matha ngoedhagidh, nanu aykap midh?’
16 Yesu kedha mulaydhin, ‘Ngitha mipa matha tidayginga, matha kedha
mura mabaygal midh?
17 Setha mi aydel nanga, mabaygaw gudiya muy uthiz, thana kalanu
nungu maythiya, kurusipa lak adhapadhan nungu gamungu. Thana
muynu ngoenakapoenu mayginga.
18 ‘Kasa kay kedha, setha mi wati wakaythamamayil mabaygaw gudiya
adhapadhan, nungu yangukudul, thana ngalagaz ngapa, thana nungu

ngoenakapoengu. Itha thabi zapul mabaygaw igililinga kusikus palan kedha;
19 thana nuthay wakay thamamayil, mabayg ruwaman wati doegampa kedha, wara mabaygoepa uma mathamaypa, mabaygaw purupa aymaypa, a wara lak kedha wati pawal. Ngitha koey poeypiyam bangal thabi zapungu aymoeyle, purungu aymoeyle, solingu aymoeyle, lawnga wara mabaygoengu egiparayle.
20 Itha thabi zapul kusikus palan mabaygaw igililnga. Thanamun Parasayalgaw koey pawa kedha, thana thanamun gethal koeyma garwoelgaypa. Kedha za kasa thanamun geth wakaythamamay, Awgadhoepa mina pawa lawnga.'

Wara yoepkaz nanu mina yoepathaman koeyza (Mareko 7.24-30)

21 Kalanu Yesu a nungu niyaykazil wanaydhin senabi dagam, Kananaw mabaygaw doegampa. Thanamun koey goegath ukasar, Thayar a Saydon.
22 Wara sew yoepkaz ngapa Yesulpa. Na kedha, 'Kuyku Mabayg, ngay ngulayg kedha ngi Awgadhoengu ngapa, Dhawithan mina kazi. Ngay ngibepa koeyma yoewdhiz kedha, ngidh kay ngoena ibupuydhaypa? Ngoezu yoepkaz kazi gar wati mariw malayzi mabayg, na mina koey gegeyadh.'
23 Kasa kay kedha Yesu nabepa yagig. Nungu niyaykazil nubepa yapupoeybemidhin kedha, 'Yoepkaz na wal mepa, na koeyma puzir ngalpaniya, ngidh gar kay nan adhapa wayar?'
24 Yesu mulaydhin kedha, 'Koeygarsar Isoereylaw mabaygal matha kedha guythuyayzi mamuy midh, ngoena ngapa wayan thanamulpa ibupuydhaypa, ngaw zageth kedha.'
25 Yoepkaz nadh karngemidhin kedha, na mulupa pudhaydhin Yesuniya, nanu paru boeradharapa thayan koeyma yoewdhiz kedha, 'Kuykulnga, ngoena ibupuydhar?'
26 Nuy nabepa mulaydhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin kedha, 'Na matha ngoedhagidh lawnga kedha, ngath moegina kaziw ay manin thoebudh umaypa.'
27 Na kuniya mulaydhin nubepa, 'Kuykulnga, ngi mina yadu umepa, kasa kedha thana thoebudh umayl ngulaygal wanayzi ay purthaypa, thanamun kuyku mabaygaw aygudoezinga.'
28 Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngi mina yoepathamayzi apu! Wa, ngibepa ayman, matha kedha nginu ubilnga midh.' Balbayginga senabi thonara nanu yoepkaz kazi balbaygoesidhin.

Koeygarsar mabaygal kuykunidhamoeydhin

29 Kalanu Yesu a nungu niyaykazil kuniya ladhudhin, Galilayapa. Thana malu buwadhiya ladhudhin, kalanu padiya kadaypa walemidhin. Nuy si apathanuraydhin.
30 Koeygarsar mabaygal nubepa ngapa, thanamun kikirilgal angamoeydhin nubepa, mabagigal, ngaral gegeyadh mabapa, maygumal, yagigal, a koeygarsar dhuray wara kikirilgal, thana nubepa mamayidhin. Nuydh thana mura dhoeynidhamoeydhin.
31 Thana mura mabaygal madhu pamemidhin kedha, yagigal mulemidhin, mabaygaw bibirig asizi thugalal lak balbay tidamoeyr, mabagigal ngaral gegeyadh nuydh lak balbay tidamoeyr, a maygumal thanamun purkaw buya kuniya gasamoemoeyr. Thana mura mabaygal thawmadhin Awgadh, Isoereylaw Awgadh.

4,000 Mabaygaw Aygud
(Mareko 8.1-10)

32 Yesu nuydh nungu niyaykazil thuremoeydhin, thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Ngaw kasa koerkak badh mizin mura thabi mabaygoepa. Thana matha ngaybiya puzimoeyr thoeri goeygilnga. Thana mina aygudagasin. Ngaw ubiginga kedha, thana kasa kuniya wayamoeyn maytha aygimayl, thanamulngu bibirig oesile maboenu dhadhal.’
33 Thana niyaykazil kedha, ‘Ina mina mabaygoegi lag, ngalpa ngalagaz ay gasamaypa kedha koeygarsar mabaygoepa?’
34 Yesu yapupoeybaydhin kedha, ‘Ngithamuniya midh mura kunaw susul?’
Thana kuniya mulemidhin, ‘Kunaw susul matha seben mura a moenarimayl moegina wapil.’
35 Kalanu nuy mura mabaygoepa mulaydhin kedha, ‘Ngitha sew apa thayaw boeradharoenu.’
36 Kalanu Yesu kusumadhin sethabi kunaw susul, kalanu eso poeybaydhin. Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu niyay kazipa kusuman a thana poeybamoeydhin mabaygoepa.
37 Thana mabaygal mura purthamoeydhin. Thanamun maythal mura yoerimoeydhin. Kalanu thana niyaykazil wanayzi aydel garpathamamoeydhin, seben lidhay mura.
38 Purthayzi mabaygal 4,000 garkazil. Yoepkaziw, moegina kaziw garsar gasamayginga.
39 Kalanu Yesu mura mabaygal kuniya wayadhin. Kalanu nuy wara dagam buwadhoepa pathaydhin butiya, lag nel Magadhan.

16

Yoewthaw koey mabaygal adhapudhay zageth lumaypa Yesuniya
(Mareko 8.11-13; Luka 12.54-56)

1 Wara thonara dhuray Yoewdhayalgaw koey mabaygal Yesulpa memayidhin, dhuray thana Parasayalgal a dhuray Sadusayalgal. Thanamun ubi kedha, thana nuyn karum palan, nuthay ayimpa nubepa. Thanamun kasa ubi kedha thana mura mabaygoepa yakamaypa kedha, nungu poerapar mamu mina lawnga. Thana nuyn kedha yapupoeyban, ‘Ngidh adhapudhay zageth aymar mina kuykunidhaypa kedha, ngi kupaylnga Awgadhoengu.’
2 Yesu nuy kuniya muliz thanamulpa, ‘Ngitha midh paru, wara maku lumaypa? Ngitha mura daparaw maku tidamoeypu, ariw thonar a arigi thonar. Goeyga pudhiz nanga zibazib koey kulka gamulnga, wa ngitha ngulaygal kedha, “Bangal ariginga.”
3 Mina bathaynga wara, ziyal sike koey kulka gamulmayl, a kubikubimayl, ngitha ari tidan, kasa kay kedha ngithamulpa koey zageth Awgadhaw thonaral tidamoeypu.
4 ‘Koeygarsar thonaral woenayzimayl Awgadhaw ngithamulpa yakamoeyzimayl. Ngitha midh paru wara makupa lumaypa, wara adhapudhay zageth yapupoeybaypa? Ngitha nubi maykuyk adhapudhay koerngaygigal Awgadhoepa. Ngitha adhapudhay zageth lumaypa ngaybiya. Lawnga matha urapun adhapudhay zageth ngithamulpa yakamoene bangal. Sena mi adhapudhay zageth aymoedhin kay paypa kulay Yonan Doegamoenu, wa senabi adhapudhay zageth aymoeyne bangal ngithamuniya dhadhal.’ Kalanu nuydh kasa wanaydhin thana.

Ngitha koey poeypiyam Parasayalgaw, Sadusayalgaw gamu dhub yoewrayle
(Mareko 8.14-21)

5 Kalanu Yesu a nungu niyaykazil war doegam buwadhoepa memayidhin. Thana niyaykazil bredal oengayginga, yakanuriz thanamulngu.
6-7 Yesu nanga thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha koey poeypiyam bangal thanamun gamu dhub yoewrayle, thana Parasayalgal a Sadusayalgal.'
Thana niyaykazil kedha buyal thayadhin kidhakidhan, 'Nuy kedha zoengu bredoepa muliz, ngalpalngu bred yakanurema.' Thana tidayginga kedha nuydh ya matha ngoedhagidh aymar.
8 Yesulpa kakal thanamun yangukudu ya midh, nuy kedha, 'Ngitha midh paru ngalpan aypa wakay thoemamoeypa kedha, "Ngalpa bredagigal"? Ngithamun mina yoepathaman kasa moegina.
9 Ngitha lak tidayginga lawnga midh? Senabi thonar ngath payb kunaw susul pathidhamoeydhin 5,000 mabaygoepa, ngitha midh mura wanayzi aydel garpathamoeydhin lidhay wangamoeydhin?
10 Kalanu seben bredal pathidhamoeydhin 4,000 mabaygoepa, lidhay midh mura?
11 Ngitha midh paru bredoepa wakay thamaypa. Ngalpalpa kedha zapa wakay thamaypa lawnga. Ngitha bangal koey poeypiyam thanamun gamu dhubaw yoewrayle, thana Parasayalgal a Sadusayalgal.'
12 Kalanu thana gasamadhin kedha, senabi ya nungu, matha ngoedhagidh thanamulpa. Senabi gamu dhub yoewrayle matha bredoenu lawnga. Nanu aykap kedha, thana ngaru koey poeypiyam Parasayalgaw ngurpayngu a Sadusayalgaw ngurpayngu.

Petheru mina thawmanin nungu Kuykulnga
(Mareko 8.27-30; Luka 9.18-21)

13 Kalanu thana ladhudhin wara doegampa, koey goegath amadhan nel Sizariya Pilipay. Amadhan nanga Yesu nuydh nungu niyaykazil yapu poeybamoeydhin kedha, 'Mabaygaw wakay thamamay midh, in ngay Mabaygaw Kazi, midh paru mabayg? Ngay nga?'
14 Thana mulemidhin kedha, 'Mabaygal kedha, ngi umangu lak igililnga. Wara kedha, ngi Yoewane Papatayso. Wara kedha, ngi Elayza, a wara kedha, ngi Eremiya lawnga wara kulkubaw peropetha.'
15 Nuy lak, yapupoeybaydhin kedha, 'Ngithamun wakay thamamay midh, ngay nga?'
16 Simona Petheru, nuy kuniya mulaydhin kedha, 'Ngi mina Keriso, ngapa Woeyayzi Mabayg Awgadhaw mina Kazi.'
17 Yesun yangukudu ya kedha, 'Ngayapa kakal, Awgadhaw wenoewen ngibiya kalmel, Simona Yonan Kazi. Ngidh senabi ngulayg mabaygoengu gasamayginga, matha Ngaw Thathi dapara, sena nungungu poeybayzinga ngibepa.
18 Wa, nginu wara nel Petheru (aykap muynu kedha, kula) a nubi kula nuy ngaw ekaloesiyaw kuyk. Senabi ekaloesiya na matha mepa koezi pawpa ngaru ngaru, zaginga nabepa muwasipa. Dhuray nanu mabaygal bangal um pudhepu, na bangal ekaloesiya matha meparuy.
19 Ngath ngithamulpa poeybamoeyne bangal Daparaw Basalayaw gud pudayzi kilay. Ngitha ngaw mabaygal kupaylmayl kedha minamay zagethoepa; midh zapun nanga ngitha gud mathamaypa itha apal, wa kedha zapul lak kedha gud mathamoeyn sey gimal dapara; a midh

zapul nanga ngitha gud pudhaypa itha apal, wa sethabi zapul lak gud pudhamoeyn gimal dapara.'

20 Kalanu nuydh thana niyay kazil koey dharadh gud wadhamoeydhin mabaygoepa mulayle kedha nuy Keriso.

Yesu thanamuniya kawriya thayadhin nungu kikir a um
(Mareko 8.31—9.1; Luka 9.22-27)

21 Senawbi thonarngu pawpa nuydh mina kakal ngurpamoeyngu nungu niyaykazil kedha, 'Kalanu bangal ngay ngaru Yoerusalemoepa a nanu koey mabaygal ngayapa mina wati danal poethay aymoeyne bangal. Thanamun koey mabaygal, kuyku misnarel, a sabiw ngurpay mabaygal bangal ngoena kedha mayparuy, thana ngoena umamathamoene. Thoeri goeygi kaliya ngoena bangal lak kaday tharane igililnga.'

22 Kalanu Petheru Yesun moegina adhapa yoelpadhin, a nubepa kedha mulaydhin, 'Kedha maygi, Awgadhaw woenab ngin danal poethaypa kedha wati zoengu. Ngayapa adhapudhay gegeyadh, ngibepa nanga kedha za aymoene bangal.'

23 Yesu buwayl thayadhin Petherulpa, 'Ngaybiya kaliya thoeyay, ngi ngoedhe Sathana, ngi kasa panidhay za ngaw mina yabugudoenu dhadhal. Minguz kedha, ngidh Awgadhaw doegamuya zapul aymayginga, ngi kasa mabaygaw ubil zapul aymoeypa.'

24 Nuy lak mulaydhin thanamulpa ya matha ngoedhagidh kedha, 'Mabayg nga nanga nungu ubi nuydh ngaybiya asin, wa yakanuriz nungu ubilnga a ngaybiya asir ngaw mab ngalagiya nanga. Ngitha bangal imane koey mangal puy, sathawro ngaw thabaynu. Kedha midh mura ngaybiya asin, ngidh ngaru nginu sathawro manin mura goeygiya, ngath midh nanga.

25 Setha ngaya nanga thanamun ubi kedha thana thanamun igililnga danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal thanamun igililnga. Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyan kuyk nungu danal poethay ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene bangal nungu igililnga.

26 Matha ngoedhagidh midh, mabaygan sike mura nabi apaw goewaw kapu rugal gasamoeyne, kasa kay kedha nuydh nungu mina igililnga guythuyaypa. Lawnga sena gegeyadh. Zaginga war nubepa maypa nungu mina igililnga kuniya gasamoeypa.

27 'Ngay Mabaygaw Kazi lak mangedhe bangal. Ngay senabi thonara Ngaw Thathiw poerapar oengemine a ngaw angelal ngaybiya. Wa, senabi thonara mura mabaygal gasamoene thanamun modhab matha kedha thanamun zagethal midh, mina zageth lawnga wati zageth!

28 Kedha yakanurayg! Dhuray mabaygal nanga itha, thanamulpa umapa lawnga, thana parunu thabi zapul imamoeyne, ngay Mabaygaw Kazi lak ngapa kuniya, ngaw Kuykulmay zagethoepa aymoeypa.'

17

Yesun gamu war ngadh asidhin
(Mareko 9.2-13; Luka 9.28-36)

1 Sikis goeygi kaliya, Yesu thurimoeydhin Petheru a palay kuyk kazi Zemes a Yoewane. Nuydh thana yoelpamoeydhin koey padapa. Matha thana kadaypa walemidhin.

2 Gimal nanga thana thoeri niyaykazil imadhin kedha, nungu Yesun gamu wara ngadh asidhin; nungu paru kidh thayadhin, koey buyalnga

mer matha kedha goeyga midh. Nungu rugal lak kedha mina goerab gamulmayl.
3 Kalanu thana imamoedhin ukasar maygi peropeth, Mose a Elayza, Yesuniya ya sagul siyamar.
4 Thanamulpa mina ngadhagi za; nuy Petheru kedha mulaydhin Yesulpa, ‘Ina mina kapu za, ngalpa itha memayipa. Ngibepa midh, ngoey sike thoeri iradh lagal aymoeypa wara ngibepa, wara Moselpa, a wara Elayzalpa.’
5 Nungu Petherun yanu dhadhal, koey buyal ziya pudhaydhin thanamuniya, a senabi ziyangu dhadhaz, yangu wakay thanamulpa kedha, ‘In mina ngaw Noeydhayl Kazi, nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh. Ngitha nubepa kurusipagemiw.’
6 Thana niyaykazil kedha yangu wakay na karngemidhin nanga, thanamun aka mina koeyza. Thana thanamun gamul mulupa patidemidhin boeradharoepa.
7 Kalanu Yesu thanamulpa buyal thayadhin a nungu geth woeydhadhin thanamuniya. Nuy kedha, ‘Kadaypa memayiw, ngitha akan maygi.’
8 Kalanu thana kadaypa nagemidhin boeradharoengu, thana matha nuyn imadhin sey, wara mabaygoeginga.
9 Kalanu thana ngapa mulupa pagamaydhin padoengu. Maboenu dhadhal nuy Yesu koeyma mulaydhin thanamulpa, ‘Kedha thonar mabaygoepa mulayg, ngitha midh zapun nanga imamoeydhin sey padoenu gimal, kurusipa bangal Mabaygaw Kazi umangu kaday tharedhe.’
10 Lak moegina ngulaygoepa gasamaypa thana Petheru a sepalbi kuyk kazi lak yapupoeybemidhin kedha, ‘Ngibepa midh, thana sabiw ngurpay mabaygal, thanamun ngurpay kedha, Elayza bangal ngapa kuniya tidhedhe, nungu kalanu Awgadhaw Woeyayzi Mabayg kakal yakamiz mabaygoepa?’
11 Yesu kuniya mulaydhin, ‘Sena mina yangukudu, Elayza ngaru ngapa kulay, mura zapa buth pathamoeypa.
12 Ngay ngithamulpa kedha, Elayza kulkub mangaydhin, kasa kay kedha mabaygoepa nubepa kurusipagaypa lawnga. Thana nungu mina kupay tidayginga a thanamun wati danal pathay aymoeydhin nubepa. Kalanu bangal ngay Mabaygaw Kazi lak kedha wati danal poethay gasamoene bangal thanamulngu.’
13 Kedha yangukudu na karngemidhin thana, wa thana tidamoeydhin kedha, nuy Yoewane Papatayso lak kedha Elayza.

Wati mariw malayzi garkaz kazi lak balbaytidadhin (Mareko 9.14-29; Luka 9.37-43)

14 Yesu a nungu thoeri niyaykazil nanga mangaydhin nungu wara niyaykazipa, mabayg mina koeygarsar. Urapun mabayg ngapa Yesulpa, kulun pasayniz nubiya parunu kedha,
15 ‘Kuyku mabayg, ngidh gar ngoena ibupuydhar, ngaw garkaz kazi kobegadh thonar rimarimarepa. Wara thonar nuy kasa muypa pudhiz, wara thonar ngukipa.
16 Ngath nuyn ngapa yoelpadhin nginu niyaykazipa, kasa kay kedha thanamulpa kasa yan nubepa balbaytidaypa.’
17 Yesu kuniya mulaydhin nubepa, ‘Ngitha nubi maykuyk, ngitha mina wara pawalgal, ngithamun mina yoepathaman gegeyadh, ngay in mi kuykuthalnga kalmel. Ngaw gamu koewba asin ngithamulngu. Mariw kay sena moegina garkaz ngapa ngayapa!’

18 Nuy kedha mulaydhin wati maripa, ‘Ngi adhapa nungungu, moegina kazingu.’ Balbayginga senabi thonara senabi wati mari adhapadhadhin a nuy kazi balbaygoesidhin.

19 Kalanu thana niyaykazil muynu mulemidhin Yesulpa kedha, ‘Midh paru ngoey wati mari adhapa mayginga, ngoey koeyma nuthemidhin?’

20 Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Ngithamun sirisir kedha, ngithamun mina yoepathaman matha ngoedhagidh lawnga; kapu za kedha ngithamun mina yoepathaman igil za, moegina kapu midh nanga, wagel kay na mina koeyza aymiz. Nginu mina yoepathaman nanga kedha moegina, moegithap kapu midh nanga, kasa kay na igil za, ngi ngulayg koey padoepa muliz kedha, “Pad ngi seyzi adhapa wara doegampa,” a na pad ngulayg wara doegampa thamiz, nginu ya ayman. Kalanu nanga wara zaginga ngibepa koey zageth, kuyk ngithamun mina yoepathaman.’*

Yesun umaw thonar lak sakar manin (Mareko 9.30-32; Luka 9.43-45)

22-23 Wara goeyga nanga Yesu a nungu niyaykazil mura garwoeydhamoeydhin sey Galilayoenu. Nuy kedha thanamulpa, ‘Thonar mina amadhan, Mabaygaw Kazi bangal mabaygoepa manine. Thana ngoena mathamoene bangal, kasa kay kedha thoeri goeygiw kaliya, nuyn bangal kadaypa manine moeram gudoengu.’ Thana karngemidhin nanga, thana niyaykazil koerkak badh gasamadhin.

Thanamun koey yoewthaw modhab ngalagaz

24 Senabi thonara thamamun Yoewdhayalgaw sabi kedha, mura garkazil ngaru modhab ayman koey yoewthapa, mura wathanu. Yesu a nungu niyaykazil wara goegathoenu mangaydhin, Kapeniyam. Nabiya muynu bokadhzoengu garwaydhamay mabaygal koey yoewthaw doegampa. Thana Petherun yapupoeybaydhin kedha, ‘Nginu kuyku mabayg midh, nungungu yoewthapa modhab maypa a?’

25 Petheru kedha, ‘Wa, nuy ngulayg.’

Kalanu nuy lagapa muy araydhin Yesulpa, kasa kedha Yesu mamu nubepa muliz kedha, Simona, ‘Nginu wakay thamamaynu midh, mi mabaygal ngulayg modhabiya maypa nubi apaw goewaw gabmenoepa, adhapudhay kuyku mabaygal, lawnga thanamun dagam buway mabaygal, lawnga azaz mabaygal?’

26 Petheru kuniya, ‘Matha thana azaz mabaygal ngulayg modhabiya maypa.’

Yesu kedha, ‘Wa, ngi mina yadu umepa, buway mabaygal kedha zapa aymaypa lawnga. Ngalpa Awgadhaw mina buway mabaygal,

27 kasa kay kedha ngalpan ubiginga thana gegeyadh gasaman ngalpaniya. Ngi uzar arigapa thoeyaypa. Ngidh kedha imaypa, nginu kulay wapi, nanu gudanu muynu urapun silba bokadhza. Senabi bokadhza matha ngoedhagidh ngoeban koey yoewthaw modhabipa. Ngidh kalanu senabi bokadhza thanamulpa maypa, nginu modhabipa a ngaw modhabipa.’

---

* **17:20** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 21. Matha thoeythu poegay a ngidh aygudag asin Awgadhoepa danal poethaypa. Wa, na balbayginga kedha wati maripa adhapa maypa, wara za lawnga.

18

Ngunu kupay koeyza dapara gimal
(Mareko 9.33-37; Luka 9.46-48)

1 Senawbi thonara Yesun niyaykazil nubepa ngapa, thana kedha, ‘Ngunu
kupay adhapudhay koeyza Daparaw Basalayanu gimal?’
2 Thanamulpa seysithamaypa nuydh urapun moegina kazi thuradhin
nubepa, nuy moegina kazi kaday tharaydhin thanamuniya parunu.
3 Yesu kedha thanamulpa, ‘Ngitha nanga ngithamun igililmayl sakariya
thayamoeyn kedha, moegina kaziw igililmay pawa midh nanga, wa ngitha
balbaygimayl kalanu bangal, Daparaw Basalayoepa muy uthuypa. Igililnga
sakariya thoeyayginga nanga ngithamulpa muya yoewthaypa lawnga.
4 ‘Nga nanga koey apa pudhiz wara mabaygiya matha kedha moegina
kazi midh, nungu kupay bangal adhapudhay Daparaw Basalayoenu;
5 a ngadh nanga kedha ngoedhal moegina kazi ngapa mamayin, ngaw
mamapa pathoeridhoepa kedha moegina kazipa, nuydh matha kedha
ngoena ngapa manin.

Nuthay zapul
(Mareko 9.42-48; Luka 17.1-2)

6 ‘Ngadh nanga urapun kedha moegina kaz adhapa ruwaman kapu
akasiw yabugudangu a kalanu senawbi moegina kazin ngoena mina
yapathoemayginga, koey gegeyadh bangal senabi mabaygoepa ngadh
nanga nuyn adhapa ruwaman. Nubepa balbayginga nay koey kula
kunuman nungu muduloenu a nuyn koey malupa thayan nay.
7 Ngitha a mura mabaygal ngaru koey poeypiyam bangal. Thabi nuthay
zapul ngaru mangemipu, kasa kay kedha ngadh nanga kedha nuthay
ayimpa, nungu sirisir adhapudhay koeyza bangal.
8 ‘Ngitha ngaru koey poeypiyam bangal ngithamulngu kedha wati
zoengu aymoeyle. Ngithamulpa matha ngoedhagidh midh, ngithamun
mura gamu senabi koey muypa thayan, lawnga midh ngitha guythuyan
urapun thugal ngithamun gamungu. Nginu gethan nanga wati pawa
ayman, lawnga nginu ngar wati boeradharanu tariz, ngidh nan kazayginga
adhapa manin ngoedhe kedha ngidh senabi thugal midh nanga adhapa
pathan;
9 a matha kedha nginu purkaw noegaypa nanga ngin wati wakay
thamamaypa manin, sobaginga adhapa nagiz ngoedhe kedha ngidh midh,
nan dan nalban, nginu purka. Matha ngoedhagidh kedha ngi urapun
purkalnga mina igililmaynu muya uthiz, nginu ukasar purkapa mamu
koey muypa thoeyaypa lawnga.

Guythuyayzi mamuy ya gidha

(Yesu lak ngurpay ayman thanamulpa)
(Luka 15.3-7)

10 ‘Ngidh pasipa imayg urapun moegina kazi lawnga mabayg nga nanga
mina apal, thanamun danal pathay angelal mura thonara sey daparoenu.*
12 Ngithamulpa midh, mabayg nanga andred mamuylayg, urapun
thanamulngu kasa guythuyan sey bupanu. Nuy senawbi mabayg ngaru
woenamoeyn sethabi nayntynayn balbaygi mamuyl. Thana kasa bupal

* **18:10** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 11. Ngay Mabaygaw Kazi ngapa wayan guythuyayzi mabaygoepa lumaypa, kuniya gasamoeypa, matha kedha mamuy danal pathay mabayg.

purthamoeyr sey padoenu pasinu a nuy uzariz nungu guythuyayzi mamuypa lumaypa.
13 Nuydh nan mamuy lak iman nanga, nungu ika dhiw ngaru mina koeyza, adhapudhay nungu ika mura balbaygi mamuypa.
14 Ngithamun Daparaw Thathi lak kedha mina ubiginga urapun moegina kazi lawnga kasa mabayg nuy mina apal, wati kuthoepa.

Urapun tukuyap nanga pudhiz

(Yesu lak ngurpay ayman thanamulpa)

15 'Wara nginu tukuyap nanga ngibiya bal pudhiz, kapu za ngi nubepa uzariz, nubepa yakaman nungu gegeyadh. Mabaygaw parunu aymayg, matha ngipeniya muynu. Nuydh nanga ngibepa karngemin, wa balbayginga nuy lak nginu igalayg aymiz.
16 Nuydh nanga ngibepa koerngayginga ngidh nuyn wanan, ngidh mamu urapun lawnga ukasar wara mabayg gasamoeman, kalanu ngipel ukasar lawnga ngitha thoeri mabaygal kalmel nubepa nginu tukuypoepa ladhun. Mina poelayzinga kedha, "Za ayman ukasar lawnga thoeri mabaygiya parunu a setha mabaygal mura matha kedha yadu poelgayzi ya oengaypa, wa minamay mabaygan ngulayg mina yoepathaman sethabi yangukudul."
17 'Nuy nanga thoeri mabaygoepa kurusay poegaypa, wa balbayginga. Nuydh nanga koerngayginga ngithamulpa, ngitha mura ekaloesiyaw mabaygal thuremoeyn a senawbi sirisir mura sakar manin thanamulpa. Nuy nanga thanamulpa kurusipoegayginga nuyn kalanu adhapa pathan ngithamulngu, matha kedha inuraw mabayg lawnga bokadhzangu garwoeydhamay mabayg midh.

Wara zapa ngitha kudu maypa, wara zapa ngitha kudu mayginga

(Yesu lak ngurpay ayman thanamulpa)

18 'Wa ngay ngithamulpa kedha, ngitha ngaw mabaygal kupaylmayl kedha minamay zagethoepa; midh zapul nanga ngitha gud mathamaypa itha apal, wa kedha zapul lak kedha gud mathamoeyn sey gimal dapara; a midh zapul nanga ngitha gud pudhaypa itha apal, wa sethabi zapul lak gud pudhamoeyn gimal dapara.
19 Ngay lak ngithamulpa mulepa kedha, mi thonar nanga ukasar ngithamulngu kalmel wakay thamamay mi za balbayginga nanga a kalmel thaythu poegay ayimpa, kalanu ngaw Daparaw Thathi lak aymoene ngithamulpa,
20 kuyk kedha, mi thonara nanga ukasar lawnga thoeri mabaygal ngithamulngu, kalmel garwoeydhamaypa ngaw nelpa thawmaypa, ngay lak kedha kalmel ngithamuniya sethabi mabaygiya.'

Zagethaw mabayg nuydh wara mabaygaw gegeyadh gud woeyayginga

21 Kalanu Petheru ngapa thamadhin Yesulpa kedha, 'Kuykulnga, ngidh ngoena ngurpar. Wara thonara ngaw tukuyap sike ngayapa gegeyadh ayman koeygarsar thonaralnga, ngayapa midh mura thonaral nubepa gud woeyaypa senabi gegeyadh ngayapa? Ngath sike seben thonaralnga za gud wayan nubepa?'
22 Yesu kuniya mulaydhin nubepa, 'Matha seben thonaralnga lawnga, seben andred† thonaralnga balbayginga.

---

† **18:22** Lameko nuy kuniya modhabipa ubin mepa mina koeyma; kasa kay kedha Yesu Kerison ubi, mabayg gud woeyaypa koeygarsar thonaralnga. Thanamun Yoewdhaylgaw mina namba ngaru seben: wara Zenesis 4.24 geth tidi.

23 Ngath lak ngibepa sakar maypa Awgadhaw Basalaya midh nanga,
matha kedha nubi gidha midh. Urapun adhapudhay kuykulnga nanga
kedha buwayl thayadhin wara goeyginu, “Ngath lak imaypa nuthaypa
ngaw niyaykazil, thana thanamun kuniya modhab ngayapa aymoeypu
lawnga midh?”
24 ‘Nuydh kasa kuykayman nanga, nungu mabaygal nubepa madhin
urapun nungu zagethaw mabayg. Nuy kedha mabayg, nuydh urapun
milyoen dolal gasamoeydhin nungu kuyku mabaygoengu, kasa kay kedha
nuydh modhab kuniya mayginga.
25 Nungu niyaykaziw bokadhzapul matha ngoedhagidh lawnga senabi
modhab kuniya maypa. Nuy kuykulnga mulaydhin kedha, “Ngayapa
kedha, ngidh ngayapa modhabiya mayginga. Ngath ngin gasamaypa,
ngi a nginu ipi-kazil a mura nginu rugal kalmel kasa barpudamoeyn,
ngayapa moegina bokadhzapa kuniya gasamaypa. Kalanu ngitha kasa
mapu zagethaw mabaygal wara mabaygoepa.”
26 ‘Nuy zagethaw mabayg kulun pasoeyniz kuykulmay parunu, koeyma
yoewdhiz kedha, “Thumagar, ngidh nanga moegina kuykuthalnga ugane,
kurusipa ngath mura thabi bokadhzapul ngibepa kuniya maypa.”
27 ‘Nungu kuyku moebaygan koerkak badh gasamoedhin nungu za-
gethaw mabaygoepa. Nuy kedha, “Lawnga, ngath kasa gud woeyaypa
nginu modhab nginungu, ngabalngu kasa yakanuremipa.”
28 ‘Nuy zagethaw mabayg adhapadhan nanga nungu kuykulmayngu,
nuydh wara zagethaw mabayg imadhin, kuyku mabaygaw. Nuy gud
woeyayzi zagethaw mabayg buyal thoeyaydhin kedha nubepa, wara
zagethaw mabaygoepa, “Ngidh midh paru kuniya mayginga sethabi
moenarimayl dolal ngath ngibepa mamayidhin kasa thawpay thonarpa?”
Nuydh nuyn mudulya gasamadhin, koey dharadh mulaydhin nubepa,
“Ngidh ngaw bokadhzapul kuniya mamayir.”
29 ‘Nuy wara zagethaw mabayg mulupa pudhiz nubiya parunu, koeyma
apasin kedha, “Thumagar, kurusipa ngath mura kuniya manin ngibepa.”
30 ‘Nuy gud woeyayzi zagethaw mabayg matha kurusipagayginga
nubepa. Nuydh nuyn kunumay danal poethay mabaygoepa madhin,
nubepa kasa wanaypa lawnga, kurusipa nuydh mura nungu modhab
kuniya manin.
31 ‘Kuyku mabaygaw wara zagethaw mabaygal imadhin nanga, nuydh
kedha wati danal poethay aymanu nungu tukuypoepa, thana mina
koeyma gegeyadh gasamoedhin. Thana sobaginga ladhudhin thanamun
kuykulmaypa yadu poelgaypa.
32 Gasamadhin kedha, nuydh nuyn thuradhin, muladhin kedha, “Ngi
ngayapa mina wati zagethaw mabayg. Ngath mura nginu modhab gud
wayanu matha kedha nginu yapu poeybayzinga midh. Ngath mina
gabudhan danal poethay aymanu ngibepa;
33 ngidh midh paru nginu tukuypoepa koerkak badh mayginga, ngath
midh nanga ngibepa aymanu? Ngidh midh paru nungu modhab gud
woeyayginga?”
34 Nuydh kuykulmayn mina gegeyadh gasamoedhin nungu zagethaw
mabaygoepa. Nuydh nuyn mina wati kunumay danal poethay mabay-
goepa madhin, nubepa kasa wanaypa lawnga kurusipa bangal nuydh
kuniya modhabiya manine.’
35 Nungu Yesun moeygapa yangukudu kedha, ‘Ngitha nanga ngithamun
tukuypaw gegeyadh gud woeyayginga nanga, Ngaw Thathiw danal poethay

ngithamulpa matha kedha nungu wati zagethaw mabaygoepa midh. Ngitha ngaru ngithamun tukuypaw gegeyadhal gud woeyaypa ngithamun ngoenakapoenu.'

19

Matha ngoedhagidh midh ipi adhapa wayan
(Mareko 10.1-12)

1 Nungu kedha ngurpay kalanu, Yesu a nungu niyaykazil wanadhin senabi Galilayaw Malu doegam. Thana Yuridhaw Koesaw wara doegam buwadhoepa, Yoewdhayaw doegampa.
2 Mabayg koeygarsar nubepa asidhin; nuydh mura buth pathamoeydhin thanamun kikiringu.
3 Dhuray Parasayalgal, Yesulpa nuthaypa aymaypa aymaydhin kedha, 'Ngalpan sabinu balbayginga midh, niyaypa yoelpay pathidhan, alay nanga nungu ipiya oesiginga?'
4 Yesu kuniya buyal thayadhin thanamulpa kedha, 'Ngitha ngaru ngulaygal kedha, Minar Poelayzinga kedha, "koezi payap ngapa parungu nubi apaw goewaw sama woeydhayzimayngu, Awgadhan garkaz a yoepkaz aymoemoedhin.*
5 Nuydh kedha zoepa aymoemoedhin, garkazin bangal nungu apu thathi wanamoene, a nuy garwoeydhamiz nungu ipiya.
6 Palamun ukasar mabaygaw gamu kalanu urapun aymiz, palay lak lawnga ukasar moebayg, palamun mamu ngedh urapun gamu aymiz."† Kedha zoeguz Awgadhan nanga garwoeydhamoemoeman mabayg, mabaygoepa dhadh poelamaypa lawnga.'
7 Thana Parasayalgal kedha, 'Ngidh gud thamudhan a? Midh kay paru Mosen kedha poeybayzi sabi ngalpan thathipa, "Balbayginga kedha mabayg nungu ipi kuniya wayan a nabepa ayman thusi kedha, palamun niyaypa yoelpay dhadh palamoeyn"?'
8 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Wa, nuydh Mose kedha za gud pudhan, mabaygoepa ipipa kuniya wayaypa, kuyk ngithamun koerngayginga koeyza. Kasa kay kedha, Awgadhaw mina buwaylthoeyay nubi gugu ubidh thoeyayzimaynu sama nanga, na kedha buwaylthoeyay lawnga.
9 Mina ngay ngithamulpa muliz kedha, ngadh nanga nungu ipi kuniya wayan, nadh koey wati pawa aymayginga, nuydh kedha mabayg nanga wara ipi na gasamane bangal, wa sena nungu koey wati pawa Awgadhaw parunu.'
10 Kalanu nungu niyaykazil kedha mulaydhin nubepa, 'Kedha nanga nginu yangukudu midh, matha ngoedhagidh mabayg kasa kawakuyk nay.'
11 Yesu kuniya, 'Ngithamun buyal thoeyay wara mabaygoepa matha ngoedhagidh. Matha setha ngaya nanga Awgadhan thana balbay tidamoeyn ipigi igililmaypa, wa thanamulpa matha ngoedhagidh.
12 Ipigi mabaygal kedha, dhuray kazi manin kedha, ipipa matha ngoedhagidh lawnga, dhuray thana kedha madhin wara mabaygaw gethan, a dhuray kasa ubilgal ipigi igililmaypa, Awgadhaw Basalayapa danal poethaypa. Wa, thana setha ngaya nanga ngulayg nubi ngurpay oengaypu, wa thanamulpa matha ngoedhagidh. Wara mabaygoepa matha ngoedhagidh lawnga.'

---

* **19:4** *Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin, garkaz a yoepkaz*: wara Zenesis 1.27 a 5.2 geth tidi. † **19:6** *palamun mamu ngedh urapun gamu aymiz*: wara Zenesis 2.24 geth tidi.

Yesu moegina kazil kuykunidhadhin
(Mareko 10.13-16; Luka 18.15-17)

13 Kalanu wara mabaygal moegina kazil ngapa mamayidhin Yesulpa,
nubepa geth nidhaypa thana, a thaythupoegay aymoeypa, kasa kay kedha
nungu niyaykazil lawnga mamayidhin kedha, 'Moegina kazil adhapa
memayiw.'
14 Yesu kedha, 'Ngitha lawnga maygi sethabi moegina kazil, kasa wana-
may thana ngapa ngayapa. Minguz kedha, senawbi koey basalaya kay
gimal, na kedha ngoedhal moegina kazipa, buth pathayzinga, thanamulpa
niyay lag.'
15 Nuydh kalanu geth gimal wanadhin thanamun moegina kaziw
kuykunu. Kalanu nuydh wanaydhin.

Kayn mabayg nanga koey rugalayg
(Mareko 10.17-31; Luka 18.18-30)

16 Wara goeyginu nanga wara kayn mabayg ngapa Yesulpa, kedha ya-
pupoeybaydhin, 'Ngurpay Mabayg, ngath bangal mi mina zageth aymoene
mina igililmaypa gasamaypa ngayapa?'
17 Yesu kuniya buwayl thayadhin nubepa kedha, 'Ngidh midh paru
ngaybiya kuyk wakaypa kapu zapa, nuy kapu mabayg matha urapun,
ngidh nungu sabi oengar mina igililmaypa gasamaypa.'
18 Nuy mabayg lak yapupoeybiz kedha, 'Ngidh mi sabil thuremoeypa
ngayapa?'
Yesu kuniya nubepa, 'Ngath kedha sabil, mabayg umamathamayg, koey
wati pawa aymayg, wara mabaygaw rugal kusumayg, sole yangukudu ya
mulayg, ngidh koeyma apasin maman manin nginu apu thathi,
19 a mabaygal ngaya nanga ngibiya amadhan, ngidh thana koeyma
maman mamayipa, matha kedha nginu mam a kapu danal poethay nginu
geth zapupa.'
20 Nuy kayn mabayg kedha, 'Wa mura itha thabi sabil ngath aymoeyrngu,
wara za midh ngayapa aymaypa ngaw igililnga mina balbay tidaypa?'
21 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Nginu ubi nanga nginu igililnga mura
balbayginga ngidh mura nginu rugal nanga yoewdhamoeyn bokadhzapa
gasamaypa. Kalanu ngidh sethabi bokadhzapul poeybamoeyn mura aygi
zagi mabaygoepa. Kalanu nginu kapu rugal koey zapul sey daparaw gimal.
Ngidh nanga ayman kedha, wa ngi ngapa ngayapa ngaw puziw mabayg.'
22 Nuy kayn mabayg na karngemidhin nanga Yesun yangukudu ya, nuy
kasa wanaydhin, nungu mura dhodho papudhamoeydhin, kalanu kasa
wati ngoedhalnga lagoepa kuniya tidaydhin. Minguz kedha nuy koey
aydeg zapulayg.
23 Yesu buwayl thayadhin kedha nungu niyaykazipa, 'Mabayg nanga
koey rugalayg, nubepa moegina zageth lawnga Awgadhaw Basalayapa muy
uthaypa.
24 Ngay ngithamulpa kedha, mabayg nga koey rugalayg nanga, nungu
muya uthay zageth adhapudhay koeyza Awgadhaw Basalayapa uthaypa,
koey uruy kamel midh mina moegina arkath muya uthiz, sapur kimusaw
kuykuyaya uthaypa.'
25 Thana niyaykazil kedha, 'Kedha na nanga, mura mabaygoepa sike
koey zageth mina igililmaypa gasamaypa.'
26 Yesu thanamulpa wadhe thulu nagaydhin. Nuy kedha thanamulpa,
'Wa, mabaygoepa nungu geth muya yoewthaypa koey zageth, kasa kay
kedha Awgadhoepa mura zoepa aymoeypa zagethoeginga.'

27 Kalanu Petheru kuniya mulaydhin Yesulpa kedha, ‘Ngibepa midh, ngoey mura ngoeymun zapul wanamoeydhin ngibepa oesipa, ngoeymun bangal gasamayza midh?’

28 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, ngath bangal nanga ngaw kuykulmay kupay niyaylag na gasamoene bangal, wa ngitha twoeylop ngaw puziw mabaygal ngaru lak kedha gasamoeyne twoeylop kuyku mabaygaw kupay niyaylagal, ngithamun minamay zagethoepa aymaypa. Ngitha senabi thonara Isoereylaw twoeylop buway kuykul aymoene.

29 Wa, mura setha ngaya nanga thanamun buway a kapu rugal kalanu wanan, kuyk thanamun ubi ngoena danal poethaypa, kalanu bangal thanamun kapu kozan adhapudhay koeyza. Thana sike tukuypal, babthal, aputhathil, lawnga kazil kasa wanamoeyn, lagal a boeradharal kasa wanamoeyn ngayapa danal poethaypa, thanamun kozan bangal ngaru adhapudhay thanamun kulay guythuyay, urapun andred thonaralnga; a wara kozan thanamulpa, thana mina igililmaypa muya uthaypa.

30 ‘Kasa kay kedha koeygarsar mabaygal koey kupaylmayl ina kayib, thanamun kupayl bangal koeyma mulupa manin. A dhuray koeygarsar ngaya nanga kasa mabaygal ina kayib, thanamun bangal kupayl adhapudhay senabi thonar na bangal gasamoene.’

20

Goereypaw apaw lagaw ya

1 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Awgadhaw Basalaya matha kedha goereypaw apawlagaw mabayg midh. Mina baythaynga nanga nuy zangu barpudhay lagapa kayn zagethaw mabaygoepa thuraypa, nungu apaw lagapa.

2 Nuy thanamulpa kedha, “Kutapa nanga ngath mina modhab ngithamulpa maypa, pipti dolal yaynanob.” Kalanu nuydh thana wayamoeydhin nungu goereypaw apaw lagoepa, zagethoepa.

3-4 ‘Nayn klok nanga nuy lak kuniya barpudhay lagoepa. Nuydh imadhin wara zagethoegi mabaygal, thanamulpa mulaydhin kedha, “Ngitha ladhu, ngaw goereypaw apaw lagapa zagethoepa, a ngath balbaygi modhab ngithamulpa maypa.”

5 Thana ladhudhin. Dhadha goeyga lak kedha, a thoeri koelokoenu lak kedha, nuydh kayn zagethaw mabaygal gasamoeydhin.

6 ‘Goeygiw pudhay na amadhan nanga, nuy lak uzaraydhin barpudhay lagoepa. Nuydh wara zagethoegi mabaygal imaydhin. Nuy kedha muliz thanamulpa, “Ngitha midh paru in goeyga kasa mema.”

7 ‘Thana kuniya, “Mabaygoeginga ngoeymulpa barpudhamoeypa zagethoepa.”

‘Nuy kuniya, “Yargar, ngitha lak kedha ngaw goereypaw apawlagoepa zagethoepa.”

8 ‘Kutapa nanga apawlagaw mabayg nungu zagethaw kuyk thuradhin a kedha mulaydhin nubepa, “Nag, ngidh mura ngaw zagethaw mabaygal thuremoeyr thanamun modhabipa. Thana moeygapa gasamayzi zagethaw mabaygal, ngidh kulay thuremoeyr, a setha ngaya nanga ngath mina bathaynga gasamoeynu, ngidh moeygapa thuremoeyr.” Wa, nuy zagethaw kuyk nuydh aymoedhin.

9 ‘Kulay nuydh thuremoeydhin thana, setha ngaya nanga thanamun
zageth kuykaymaydhin goeyga pudaynu amadhan, a thanamun modhab
poeybamadhin pipti dolal yaynanob.
10 Setha nanga ngaya mina bathaynga thanamun zageth kuykaymaydhin,
thana nanga imadhin kedha, moeygapa mabaygaw modhab koeyza, thana
kedha wakay thayaydhin, “Ngalpan modhab sike gimal.” Kasa kay kedha
thanamun thonar na gasamadhin nanga thanamun modhab mura urapun,
mura pipti dolal yaynanob.
11 ‘Thana nanga gasamadhin kedha, thana gegeyadh gasamadhin, a
kidhakidhan umamoeyr kedha,
12 “Ngoeymun zageth koey mapunga, goeyga mina koeyza; thana
moeygapa mabaygal nanga, thana matha urapun awapa zageth aymanu,
goeygin thana gasamoeyginga. Midh paru thanamun a ngoeymun modhab
matha urapun.”
13 ‘Nuy apawlagaw mabayg buwayl thayadhin urapun mabaygoepa
kedha, “Igalayg! Ngi midh paru kedha umepa? Ngath ngin sagul
poelayginga; ngaban yawadhayzinga kedha, nubi goeygiw zagethoepa,
ngath pipti dolal ngibepa maypa. Wa, ngath aymoenu.
14-15 Matha ngaybiya kurusipa ngaw bokadhzapa maypa. Ngaw ubi
kedha, ngithamulpa a thanamulpa modhabiya kay urapun, wa ngi kay kasa
yaginga lagapa uzar. Ina ngaw bokadhza, matha ngaw kupay kedha ngath
kozan poeyban wara mabaygoepa. Ngi ngaw mina pawanu balpudhiz.” ’
16 Yesu lak mulaydhin thanamulpa, ‘Kedha kay, kalanu bangal nanga
kaybaw goeygiw kasa mabaygal ngaru gimal, a kaybaw goeygiw kupay
mabaygal nanga, thana bangal ngaru apal.’

Yesu lak yadu palgadhin nungu kikir a um
(Mareko 10.32-34; Luka 18.31-34)

17 Yesu a nungu niyaykazil thanamun mab kuykaymaydhin Yoerusale-
moepa. Thana nanga ladhudhin, nuydh nungu ngurpan aymar thana-
mulpa. Wara mabaygoepa lawnga, nungu niyaykazipa.
18 Nuy kedha thanamulpa, ‘Kurusipagemiw, ngalpa mura Yoerusale-
moepa; senabi lagoenu nanga ngay Mabaygaw Kazi ngaru bangal manine,
thanamun kuyku misnarepa, a thanamun sabiw mgurpay mabaygoepa.
19 Thana sethabi mabaygal kalanu ngayapa kuth thoeraypa a ngoena
azaz mabaygoepa bangal manine. Thana azaz mabaygal bangal ngoena
giwn soelmaypu, palngine bangal, a ngoena sathawrawpa puydhane. Koey
neylan uthumoeyne. Thoeri goeygiw kalanu ngoena bangal kadaypa
manine igililnga.’

Wara apuwaw yoewdhayzinga Yesulpa
(Mareko 10.35-45)

20 Kalanu palay kuyk kazi Zebadin, palamun apu yoelpamoedhin
Yesulpa. Na kulun pasoeyniz Yesuniya parunu a koeyma yoewdhiz.
21 Nuy kedha nabepa, ‘Nginu yoewdhayzinga midh?’
Na kedha mulaydhin nubepa, ‘Ngidh bangal palamulpa sib wanane
kedha, ngi midh thonara nanga, ngidh nginu adhapudhay kuykulmay
kupay gasamoene bangal, palamun kupay kedha, palay apathanur-man
nginu getha doegamoenu a nginu boedha doegamoenu.’
22 Nuy thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, ‘Ngitha koerawaygal
ngithamun yapupoeybayzi ya midh nanga.’ Nuy palamulpa buwayl
thayadhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa, sakar maypa

nungu kikir a um, ‘Ngipel matha ngoedhagidh lawnga, kedha wati nguki woenipa, ngay mi wati nguki wanedhe nanga, sey Yoerusalemoenu?’
Palay kalanu kuniya, ‘Wa, ngoeba buth pathempa kedha zagethoepa aymoeypa.’
23 Nuy Yesu kuniya, ‘Wa, ngipel ngaru wanimoene bangal sena mi wati nguki ngay bangal wanedhe, kasa kay kedha sena ngaw kupay lawnga ngayapa pasiw mabaygoepa thuraypa gimaw kupaypa. Sena Ngaw Thathiw zageth, nuydh sepalbi gethadoegam a boedhadoegam niyaylag buth pathaman, Thathiw ubipa mabaygoepa.’
24 Thana wara ten niyaykazil na karngemidhin, palamun apuwaw yapupoeybayzi ya midh, thana gegeyadh gasaman, palamulpa kuyk kazipa.
25 Yesu mura thuremoeydhin thana. Nuydh kedha yadu umay, ‘Ngitha ngulaygal kedha, wara goegathaw mabaygaw pawal midh nanga. Thanamun kuyku mabaygal matha thanamun geth pawanu nipa, mura thanamun kasa mabaygal. Thanamun adhapudhay kuyku mabaygal lak kedha, mina koey gimal mura mabaygiya.
26 Ngitha bangal kedha aymayg.
27 Ngunu bangal nanga ubi kedha, nuy koey mabayg aymoene bangal, nuy ngaru koeyma apasin mura mabaygoepa. Nuy mura mabaygaw mapu zagethaw mabayg aymiz, matha kedha ngay Mabaygaw Kazi midh.
28 Ngay lawnga ngapa nubi apaw goewapa, wara mabayg ngayapa danal poethaypa. Lawnga, Mabaygaw Kazi kedha zoenguz ngapa, koeygarsar mabaygoepa danal poethaypa. Ngaw igililnga mabaygoepa poeyban thanamulpa kuniya maypa Awgadhoepa.’

Nuy Yesu balbaytidamoedhin ukasar maygum
(Mareko 10.46-52; Luka 18.35-43)

29 Thanamun Yoerusalemaw yabugud ngaru wara goegathiya, Zerikoniya.
30 Thana na senabi goegath wanadhin, ukasar maygum si niyamar yabugudoenu pasinu. Palay na gasaman kedha nuy pasipa uzaraydhin, palay gima gudiya walmemamoedhin kedha, ‘Kuykulnga ngi Dhawithan Kazi, ngidh kay ngalbe ibupuydhampa.’
Mabayg koeygarsar sey Yesuniya,
31 thana kedha mulemidhin, ‘Yagiyasimariw.’
Kasa kay kedha palay maygum mina koey gimiya memaman, ‘Kuykulnga, ngi Dhawithan Kazi, ngalbe gar ibupudhamamar.’
32 Yesu nuy tharaydhin nungu maboenu; nuydh thuremoedhin palay. Mangemidhin nubiya nanga nuy kedha, ‘Ngipen ubi midh?’
33 Palay kedha, ‘Kuykulnga, ngidh gar ngalbelpa purkaw buya poeybamar.’
34 Yesu koerkak badh gasamoedhin palamulpa, palamun purkanu geth nidhaydhin. Mina senabi thonara palay balbayg asimoedhin, palamun purka. Kalanu Yesuniya wagel asimoedhin palay.

21

Thana muya uthemidhin Yoerusalemiya
(Mareko 11.1-11; Luka 19.28-40; Yoewane 12.12-19)

1 Thana nanga Yoerusalemoepa amadhan thamadhin, moegina goegath sey nel Bethpayz, Olibaw Padanu amadhan.
2 Yesu wayamoedhin ukasar nungu niyaykazi. Palamun zageth seysithamadhin kedha, ‘Sepa uzarmariw, goegath sey parunu, ngipel

balbayginga imane tetel uruy donki sey kunumayzinga, na a nabiya kalmel nanu kazi. Ngipel kay gud wayamoeyne sepalbi donki a ngapa mamamoene.
3 Mabayg nanga ngipelpa yapupoeybedhe nanga, ngipen zagethoepa ngurpaypa, ngipel bangal kedha mulemoene, "Palbi donki nubepa Kuyku Mabaygoepa, nuy zagethoelayg palamulpa." Mabayg nanga kedha ya na gasaman nanga, nubepa matha ngoedhagidh ngipelpa palamulpa ngapa yoelpaypa.'
4 Ina kay paypa kulay peropethaw yangukudu kuykunidhaypa kedha,
5 'Yoerusalema, Zayonaw padaw koey goegath, ngitha karngemiw,
sepa nagemiw ngithamun Adhapudhay Kuykulnga in mangiz ngithamuniya,
nuy koey gabu ngoenakapul mabayg.
Nuy koewbupa ngapa lawnga.
Nuy kasa moegina donkinu ngapa, kazi donkinu.'

6 Sepalbi niyaykazi kulay uzarmoedhin a mura aymoedhin Yesun yangukudu ya midh nanga.
7 Palay ngapa yoelpamoedhin nan donki a nanu kazi, kalanu thana niyaykazil thanamun koey sodhal ubamoeydhin palbi donkiniya gimiya, a Yesu gimal thanuraydhin.
8 Koeygarsar mabaygal sey Yesuniya, thana thanamun koey sodhal thoeyamoeydhin Yesun yabugudiya, nungu uruy yabugud mina balbayg poelaypa. Wara mabaygal boeythayl lak kedha apiya wanay.
9 Koeygarsar mabaygal nubiya, paruya a koeygarsar nubiya kaliya, kedha wal tidumar kuykayman,
'Ngoey ngin koeyma thawmanin, ngi mina Dhawithan Kazi,
Awgadhaw woenab ngibiya kalmel, nuydh ngin ngapa wayan,
nungu kupayl zagethoepa! Ngoey Awgadh koeyma thawmanin!'

10 Thana matha wal tidumar kedha, kurusipa nuydh Yoerusalema gasamoedhin nanga senabi goegath mura nur poeybaydhin. Mabaygal yapupoeybemidhin kedha, 'Nuy nga?'
11 Setha mura mabaygal ngaya nanga nubiya asimoeydhin, thana kuniya mulemidhin kedha, 'In nuy peropetha Yesu, Nazarethoengu, Galilayaw dagamoengu.'

Yesu koey yoewthoepa muy uthaydhin
(Mareko 11.15-19; Luka 19.45-48; Yoewane 2.13-22)

12 Kalanu nuy Yesu koey yoewthoepa muy uthaydhin. Nuy koeyma ya poeybaydhin a adhapa wayaydhin setha mabaygal ngaya nanga zapul yoewdhamoeyr yoewthanu muynu. Bokadhzoengu sakariya thoeyay mabagaw biraygil kuykul idimoedhin, a setha ngaya nanga moegina uruyl yoewdhamoeyr nuydh thanamun apa niyay lagal lak kuykul idimoedhin.
13 Nuy thanamulpa kedha mulay-dhin, 'Awgadhaw yangukudu minar paladhin kedha, "Ina ngaw lag, kedha tharan, Thaythupoegay Lag, kasa kay kedha ngitha wati mabaygal nan puru mabaygaw lag ayman ina." '
14 Kalanu thana maygumal a mabagigal nubepa ngapa, koey yoewthanu muynu. Nuydh thana mura kuykunidhamoeydhin.
15 Thana kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal, nungu adhapudhay zagethal imadhin nanga, thana gegeyadh gasamadhin. Wara lak kedha

thanamulpa gegeyadh, thana moegina kazil si koey yoewthanu muynu koeyma wal tidumar kedha, ‘Ngi Dhawithan Kazi, ngoey ngin thawmanin!’
16 Thana koey mabaygal ubigigal, thana kedha nubepa, ‘Ngidh thana karngemin a? Ngidh mingu thana lawnga mayginga?’
Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Wa, ngath mina karngemin thanamun ya, ngitha kedha Minar Poelayzinga imadhin lawnga midh, “Ngidh nginu moegina kazil a mapethal ngurpamoeydhin kedha, thana mina balbayginga thawmayzi yangukudul poeybar.” ’
17 Kalanu Yesu koey goegath wanaydhin, nuy wara moegina goegathoepa, Bethoenipa, nubepa dak narpaypa.

Koewsagi puy mathamoedhin
(Mareko 11.12-14,20-24)

18 Mina bathaynga nanga Yesu koey goegathoepa mab uzaraydhin, nungu niyaykazil nubiya; nungu maythaygi asidhin.
19 Maboenu dhadhal nanga nuydh imadhin puy, nungu koewsal kedha tharan pigal. Nuy sipa ruwamaydhin aypa lumaypa, kasa kedha nuydh iman kedha nuy kasa nisalnga koewsaginga. Kalanu nuy senabi puypa mulaydhin kedha, ‘Ngibepa lak koewsapa ubamoeypa lawnga.’ Balbayginga senawbi thonara nuy puy kasa um miyaydhin.
20 Nungu niyaykazil koeyma madhu pamemidhin, nubepa yapupoeybemidhin kedha, ‘Senabi puy midh paru sobaginga thepadhasin?’
21 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Kedha yakanurayg, ngithamun mina yoepathaman mura balbayginga nanga, ngithamulpa zagethoeginga kedha ngidh koey pad mura adhathayan malupa. Wa nan ngulayg kedha ayman nginu yangukudu ya ngidh nanga. Ngoena ngoelkay yapathamayginga.
22 Nginu nanga mina yoepathaman kedha, ngidh gasaman. Wa, mizapa nanga ngidh yoewdhepa nanga, nginu thaythupoegaynu, ngidh nan ngaru gasaman.’

Yesun kupay midh
(Mareko 11.27-33; Luka 20.1-8)

23 Kalanu nuy Yesu kuniya koey yoewthoepa, ngurpay aymadhin si. Ngurpaynu dhadhal dhuray Yoewdhayalgaw koey mabaygal a kuyku misnarel nubepa ngapa, yapupoeybemidhin kedha, ‘Muli ngoeymulpa, ngidh ngalagaz kupay gasamoengu nabi zagethoepa, a ngibepa matha ngoedhagidh ngadh mangu?’
24 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Wa, ngayapa lak kedha matha urapun yapu poeybay ngithamulpa. Ngitha kay ngayapa mulemipa, ngayapa lak kedha ngithamulpa mulaypa.
25 Sena nungu Yoewane Papthayson Papatayso zageth, na ngalagaz ngapa Yoewanen kupay Awgadhoengu lawnga mabaygoengu?’
Thana na karngemidhin kedha, thanamuniya dhadhpoelamay aymaydhin. Thana kidhakidhan umamoeyr kedha, ‘Ngalpa na kedha umamaypa nanga, nuydh Yoewane nungu kupay Awgadhoengu gasamadhin. Nuy Yesu sike kedha umaypa ngalpalpa, “Ngitha midh paru Yoewanen mina yapathamayginga, nungu kupay nanga Awgadhoengu?”
26 Wara kedha, ngalpa kedha umaypa nanga, Yoewanen kupay Awgadhoengu lawnga, na kasa mabaygoengu; ngoeymun aka kedha zoengu, wara mabaygoengu silamoeyle. Mabaygaw mura wakay thamamay kedha, nuy Yoewane peropetha.’
27 Kurusipa thana kedha mulemidhin nubepa, ‘Ngoey koerawaygal.’

Yesu thanamulpa kuniya mulaydhin, ‘Ngitha yagigal, nungu kupay midh paru? Wa, ngay lak kedha, ngath ngaw kupay seysithamayginga ngithamulpa nubi zagethoepa.’

Kuyk kaziw kuyku ya

28 Kalanu nuydh ya matha ngoedhagidh ayman, thanamun igilaw yabugud seysithamaypa, ‘Wara mabayg nungu garkaz kazi ukasar, nuy nungu kuykuy kazipa mulaydhin kedha, “Kazi, ngi zagethoepa uzar, ngaw goereypaw apawlagoepa.”
29 Nuy kuniya, “Lawnga, ngaw ubiginga.” Kasa kay kedha, nuy kuykuy kazi kalanu kay lak karngemidhin, apawlagoepa uzaraydhin, zagethoepa.
30 ‘Kalanu nuy thathi kuthay kazipa mulaydhin kedha, “Kazi, ngi zagethoepa uzar, ngaw goereypaw apawlagoepa.” Nuy kuthay kazi kedha, “Wa, ngay uzaripa.” Kasa kay kedha nuy apaw lagoepa mabaginga.’
31 Kalanu nuy Yesu yapupoeybaydhin kedha yoewthaw koey mabaygoepa, ‘Mi kazi nanga nungu thathiw ubilnga aymoedhin nanga?’ Thana kuniya, ‘Nuy kuykuy kazi.’

Yesu kuniya, ‘Wa, a ngitha yoewthaw koey mabaygal, ngithamun sakar lak kedha, thana bokadhzoengu garwaydhamay mabaygal a wati pawa yoepkazil, thana ngithamuniya paruya Awgadhaw Basalayapa gasamaypa.
32 Yoewane Papatayso nanga mina yabugud seysithamadhin, kasa kay kedha ngithamun kawrag koeyza; ngitha nuyn mina yapathamayginga. Matha thana bokadhzoengu garwoeydhay mabaygal, a wati pawa yoepkazil mina yoepathaman nuyn. Ngitha nanga thanamun garki thoeyay imadhin nanga, ngitha kasa lak koerngayg asimoeydhin, lak mina yapathamayginga.

Goereypaw apawlagaw wati danal poethay mabaygal

(Yesu nuydh matha ngurpamoeyn thana)
(Mareko 12.1-12; Luka 20.9-19)

33 ‘Ngitha kurusipagemiw, ngath wara ngithamulpa maypa, ya matha ngoedhagidh. Wara apaw lagaw mabayg, nungu boeradhar koeyza, nuydh goereypaw apawlag aymaydhin mina matha ngoedhagidh. Nuydh pa pagaydhin mura nabiya war war doegamuya. Koey gimanoeka nuydh moegina wetha moeydhadhin, mabaygoepa thuraypa. Wara nuydh kulanu muydh aymoedhin, goereypal nanga almathamoeyn nanga, ikay sinaki pungaypa. Kalanu nuy yoenu madhin senabi apaw lag danal poethay mabaygoepa. Yawoedhayzinga kedha, ayboewdhaw thonar nanga gasaman, mura ayde dhadhiya mamayin nubepa a thanamulpa. Kalanu nuy pathaydhin koeysigal lagoepa.
34 ‘Ayboewdhaw thonar nanga nuydh zagethaw mabaygal wayamoeydhin nungu modhabipa gasamaypa.
35 Thana apaw lagaw wati danal poethay mabaygal wati pawa aymoedhin thanamulpa, nungu zagethaw mabaygoepa. Wara thana palngidhin, wara thana umamathamoedhin, a wara thana kulun mathamoedhin.
36 ‘Kalanu nuydh wara zagethaw mabaygal wayamoeydhin thanamulpa, a thana wati danal poethay mabaygal lak kedha wati pawa aymoeydhin thanamulpa.
37 ‘Moeygapa, nuy mabayg nungu geth kazi wayadhin, nungu modhabipa dhadhiya maypa. Nungu wakay thamamay kedha, “Thana ngaru koeyma apasin ngaw geth kazipa.”

38 Kasa kay kedha, thana wati danal poethay mabaygal, thanamun wakay thamamay gegeyadh. Thana mura umamoeyr kedha, “Ngalpa nanga nuyn mathaman, nungungu nungu thathiw buthoengu gasamoeyle bangal, ngalpa nubi apawlag gasamoene ngalpan geth za.”
39 Kalanu thana nuyn gasamoedhin, apawlagoengu nuyn kazi adhathayadhin, a kalanu umamathamadhin.’
40 Wa, Yesu kedha yapupoeybaydhin thanamulpa yoewthaw koey mabaygoepa kedha, ‘Nuy mina apawlagaw mabayg na mangedhe nanga, nuydh thanamulpa miza ayimpa wati danal pathay mabaygoepa.’
41 Thana yoewthaw koey mabaygal kuniya mulemidhin kedha, ‘Wa, nuydh bangal ngaru umamathamoeyne sethabi wati danal poethay mabaygal a senabi apaw lag bangal mina mabaygoepa manine setha ngaya nanga ngulaygal, thana bangal mura ayde dhadh mamayine.’
42 Nuy Yesu lak mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha ngaru ngulaygal Maygi Thusingu nabi Minar Poelayzinga, adhamintiday ya kedha,
“Lagaw moeydhayzi mabaygal nanga
Thana mina kula adhathayan, wati kulapa thaman.
Kasa kay kedha na mina kula,
nan ngulayg lagaw konanu kabuthan puridhiripa.
Ina zageth ngalpan kuykulmay aymayzinga.
Ngalpan imaypa mina adhapudhay.” ’

43 Yesu lak mulaydhin thanamulpa, ‘Wa, ngay ngithamulpa kedha, Awgadhaw Basalaya bangal ngithamulngu kusumoene a wara buwaypa bangal manine, setha ngaya nanga thanamun igililnga mina koewsalnga.’*
45 Thana kuyku misnarel a Parasayalgal karngemidhin nungu Yesun yangukudu ya, thana tidamoeydhin kedha, nungu yangukudu thanamulpa kuniya.
46 Thana buwayal thoeyaymoeydhin nubepa kunumoeypa, kasa kay kedha thana ngaru mabaygoengu akan. Mura mabaygaw wakay thamamay kedha, Yesu nuy peropetha.

22

Kuyku Mabaygaw Kaziw niyaypa yoelpay ya
(Luka 14.15-24)

1 Kalanu Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa. Nuy kedha,
2 ‘Daparaw Basalaya matha kedha adhapudhay kuykulnga nuydh koey ay ayman nungu garkaz kazipa niyaypa yoelpaypa.
3 Nuydh nungu zagethaw mabaygal woeyamoeydhin mura yadu thurayzi mabaygal garwoeydhamoeydhin, kasa kay kedha thana mangayginga, thana yadu thurayzi mabaygal ubigigal.
4 ‘Kalanu nuydh wara zagethaw mabaygal wayamoeydhin thanamulpa kedha yadu poelgaypa, “Ngitha sobaginga ayawal, mura zapul buthapoethayzimayl, mura setha bulokal a koey buzaral kazi bulokal thana pugamoeyzimayl!”
5-6 Lawnga, thana mura yadu thurayzi mabaygal kurusipagayginga. Thana matha thanamun geth zagethoepa nagemir, wara mabayg apaw

* **21:43** Dhuray kulkubaw minar poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 44. Mabaygal nanga thabi kulanu gimal pudhemin, kalanu sethabi mabaygal moegina memayin; a wara kedha, nubi kula nanga pudhiz mabaygiya gimal, wa senawbi mabayg mura al mathamoeyn, poethay aymoeyn.

lagoepa, wara mabayg nungu sawalagoepa, a dhuray thana wati danal
poethay aymoeydhin nungu zagethaw mabaygoepa.
7 ‘Nungu kuyku mabaygaw thabukir mina koeyza, nuydh nungu koewbu
mabaygal wayamoeydhin thanamulpa mathamaypa, setha ngaya nanga
nubepa koerngayg asimoeydhin. Koewbuwaw mabaygal umamathamoey-
dhin thana a thanamun goegath muypu nathadhin.
8 ‘Kalanu nuydh thuremoeydhin nungu zagethaw mabaygal, nuy kedha
thanamulpa, “Ngaw niyaypa yoelpay ay mura buth poethayzinga, kasa
kay kedha yadu thurayzi mabaygal matha mangayginga. Thana matha
ngoedhagidh lawnga nubi koey aypa gasamaypa.
9 Ngitha ladhu mura koey yabugudiya wara mabaygoepa lumaypa,
thanamulpa ngapa thuraypa.”
10 Thana nungu zagethaw mabaygal ladhudhin mura yabugudiya,
mabaygoepa lumaypa. Thana mabaygal ngapa yoelpamoeydhin koey aypa,
kapu mabaygal a wati mabaygal mura kalmel aypa purthaypa. Kurusipa
lag mura gudiya yoewdhaydhin, mabayg waza koeygarsar.
11 ‘Mura sethabi mabaygal ubamoeydhin kapu koey rugal, mi rugal
nanga nuy kuykulnga madhin thanamulpa. Matha urapun mabayg nanga
kedha rugal ubamayginga. Nuy kuykulnga nanga ngapa nungu mangayzi
mabaygoepa imaypa, nuydh iman kedha, urapun mabayg nuy niyaypa
yoelpay rugal ubamayginga.
12 Nuy kuykulnga kedha nubepa, senawbi mabaygoepa, “Igalayg! Thana
midh paru ngin wanan ngibepa muya uthaypa, ngi nanga kayn rugagig?”
Kasa kay kedha nuy mabayg ya mulayginga.
13 ‘Kalanu nuy kuykulnga kedha nungu zagethaw mabaygoepa, “Ngitha
nuyn gasamaw, nungu ngar a geth kunumaw a nuyn adhathayaw koey
inurpa.” Nungu may a kikir bangal koeyza, nungu bangal dhangal tikitik
nudhamane.’
14 Yesu lak mulaydhin kedha, ‘Koeygarsar mabaygal thana Awgadhaw
yadu palgayzi mabaygal nungu Basalayoepa, kasa kay kedha nuydh kasa
moenari mabaygan gasamoeypa.’

Mabaygal modhabiya maypa Romaniw kuyku mabaygoepa lawnga midh (Mareko 12.13-17; Luka 20.20-26)

15 Thana Parasayalgal kalanu ladhudhin, thanamun buwaylthoeyay
kedha, thana bangal karum palane Yesun. Thana kedha, ‘Nungu kuniya
ya nanga ngoelkay ya, ngalpa bangal nuyn gasamoene.’
16 Thana nubepa gethawoeyamoeydhin dhuray thanamun puziw mabay-
gal a dhuray puziw mabaygal Erodhan. * Thana ngapa Yesulpa kedha
mulemidhin, ‘Ngurpay Mabayg, ngoey ngulaygal kedha, ngi mura thonara
mina yadu umepa, nginu ngurpay mina matha ngoedhagidh Awgadhaw
ubi seysithamaypa mura mabaygoepa, kuyk ngi mabaygoengu akan
lawnga; ngidh koey mabaygoepa a kasa mabaygoepa mina matha kedha
nginu ngurpay poeybar.’
17 Wa, nungu Romaniw kuyku mabaygaw yawoedhayzinga kedha,
mabaygan ngaru nubepa bokadhza thoeyaypa. Thana nubepa lak mu-
laydhin kedha, ‘Nginu wakay thoemamaynu midh, ngalpan sabinu matha
ngoedhagidh ngalpalpa kasa bokadhzapul sakariya thayan Romaniw
adhapudhay kuyku mabaygoepa?’
18 Nuy Yesu ngulayg thanamun wati buwaylthoeyay midh nanga,
thanamun ubi nuyn gasamoene. Nuy kedha thanamulpa, ‘Ngitha kasa

* **22:16** Nuy Erodh Yoewdhaylgaw kuykulnga.

gimiya muk, muynu loka thoeydhaylnga. Ngithamun ubi ngoena kasa karum poelaypa.
19 Ngitha kedha bokadhza yakamoey ngayapa, mi bokadhza nanga mabaygaw ngulayg Romaniw kuyku mabaygoepa maypa.' Thana manin nubepa.
20 Nuydh thana yapu poeybamoeydhin, 'In ngunu paru a nel bokadhza-punu poelayzinga?'
21 Thana kedha, 'Senaw nungu, Romaniw kuyku mabaygaw.'
Nuy kedha muliz, 'Wa, setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku mabaygaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa; a setha mi zapul nanga Awgadhaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa.'†
22 Thana na kedha karngemidhin nanga thana koeyma madhu pamemidhin, kuyk thanamun wati buwaylthoeyay kasa idimayzinga. Thana kasa ladhudhin.

Yoepkaz mayk ngunu ipi aymidhe bangal (Mareko 12.18-27; Luka 20.27-40)

23 Kalanu kay senabi goeyginu thana Sadusayalgal, wara Yoewthaw koey mabaygal, ngapa Yesulpa. Thanamun mina yoepathaman kedha, mabayg nanga um mizin nanga, nuy lak kaday sipa lawnga, nubi gugu ubidh thoeyayzimaynu kuth bangal mangedhe.
24 Thana mulemidhin nubepa, 'Ngurpay Mabayg, Mosen ngurpay kedha, ipilayg mabayg nanga um mizin, nuy kazigig nanga, mina pawa kedha nungu tukuyap ngaru senabi yoepkaz mayk niyaypa yoelpaypa, palamulpa kazimaypa kulay alaypa, nungu buwayngu poethayle.
25 Wara thonara nanga seben tukuypal si memayipu. Nuy kuykuyg niyaypa yoelpaydhin kasa kedha nuy kalanu umanga kazigig. Kalanu nungu kuthayg senabi yoepkaz mayk niyaypa yoelpaydhin.
26 'Kalanu nuy lak kedha umanga kazigig; a nan yoepkaz mayk nungu kuthaygoepa madhin. Thana mura tukuypal yaynanob um memayidhin, kuykuyg kulay kurusipa kuthayg, a na yoepkaz na thanamun mura ipi. Thana mura umamayl.
27 Moeygapa na umanga.
28 Nginu ngurpaynu kedha, nubi gugu ubidh thoeyayzi maynu kuth nanga, mura umaw mabaygal lak kaday nithamoene umangu. Na senabi thonara ngunu ipi bangal aymidhe; thana mura nan niyaypa yoelpadhin?'
29 Nuy Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha mina koey koerawaygal Minar Poelayzinga midh a Awgadhaw poerapar midh nanga.
30 Uma mabaygal mi thonara nanga lak kaday nithamoene, thana matha kedha angelal daparoenu midh, garkaz a yoepkaz lak niyaypa yoelpaypa lawnga.
31 Wara kedha, thana uma mabaygal ngaru lak kaday nithamoene, kuyk Awgadhaw yangukudu kedha,
32 "Ngay ngaru Abraman Awgadh, Isakan Awgadh, Yakubun Awgadh." Nuy lawnga kedha, "Ngay kulay thonar thanamun Awgadh." Nuy kedha, "Ngay ngaru thanamun Awgadh." Ngay kedha zoenguz ngithamulpa kedha, thana Abrama ngaru igililmayl.'
33 Thana mura mabaygal na karngemidhin nungu yangukudu thana koeyma madhu pamemidhin, thana kedha ngoedhal ngurpay kulay koerngayginga.

---

† **22:21** *Romaniw kuyku mabaygaw rugal, nubepa mamayipa*: wara Romaniw Thusi 13.6 geth tidi.

Awgadhaw koey sabi midh
(Mareko 12.28-34; Luka 10.25-28)

34 Thana Parasayalgal nanga karngemidhin kedha Yesun ngurpay kedha
bibirilnga a thana Sadusayalgal kalanu yagigal, thana Parasayalgal gar-
woeydhamoeydhin Yesulpa.
35 Urapun thanamun sabiw mgurpay mabayg nuydh yapupoeybay
aymoedhin Yesulpa nubepa nuthay aymoeypa.
36 Nuy kedha, 'Ngurpay Mabayg, mi sabi adhapudhay mura wara sabil
ngalpan sabinu?'
37-38 Nuy Yesu kedha, 'Adhapudhay sabi kedha, "Ngitha ngaru maman
manin ngithamun Kuykulnga mura ngithamun ngoenakapoengu, a mura
ngithamun mina muy igililmayngu, a mura ngithamun wakay thama-
mayngu."
39 Wa, sena koey sabi a wara nabiya wagel kedha, "Mi mabaygal nanga
ngibiya pasiya, ngidh ngaru thana maman mamayin, matha kedha nginu
mam ngidh ngibepa ayman."
40 Sepalbi ukasar ngurpay palay kuyk, a mura wara sabil a nungu Mosen
ngurpay, sepalbi ukasar sabingu koesimoeyn.'

Awgadhaw Woeyayzi Mabayg, nungu thathi nga
(Mareko 12.35-37; Luka 20.41-44)

41 Thana Parasayalgal mura garwoeydhamayzimayl nanga, nuy Yesu
yapupoeybaydhin thanamulpa kedha,
42 'Ngithamun wakay thamamaynu midh, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg
Keriso, nungu muruyg nga?'
Thana kedha, 'Nuy Dhawithan Kazi, Dhawithan kulkangu.'
43 Yesu kuniya, 'Keriso nanga Dhawithan Kazi nanga, nuy Dhawitha
midh paru nuyn kedha tharan, "Kuykulnga"? Nuydh kedha koey
yangukudu gasamadhin Maygi Maringu, a mulaydhin kedha,
44 "Nuy Kuykulnga mulaydhin ngaw Kuykulmaypa kedha,
'Ngi ngapa in thanuripa ngaw getha doegamoenu,
kurusipa ngath nginu mura thabukiriw mabaygal mulupa idimpa;
a ngidh ngar tharal thanamuniya gimal.' "

45 'Wa, Dhawitha nuydh nuyn Keriso kedha tharadhin, "Kuykulnga".
Ngitha midh paru ngayapa kedha umamaypa, "Keriso nuy Dhawithan
Kazi". Dhawitha nanga nuydh nuyn kedha tharan, "Kuykulnga"?'
46 Thana mura yangukudugigal nubepa kuniya maypa, a koezi pawpa
thanamun aka mina koeyza nubepa wara yapa mulaypa.

23

Thanamun sabiw mgurpay mabaygaw a Parasayalgaw wati igililnga
(Mareko 12.38-39; Luka 11.43,46; 20.45-46)

1 Kalanu Yesu nungu ngurpay aymoedhin thanamulpa, mura mabay-
goepa yangu lagoenu. Nungu niyaykazil lak puzimoeyr nubiya.
2 Nuy kedha, 'Thana sabiw ngurpay mabaygal, thanamun kupay kedha,
Mosen Sabi ngurpaypa a sakar maypa mura mabaygoepa.
3 Thana mina ngurpayngu ngulaygal, kasa kay kedha thana aymayginga.
Ngitha thanamun yangukudupa kurusipagemipa, thanamun pawanu
puzig.
4 Thanamun danal poethay kedha wara mabaygoepa, thana koey mapu
mayakal wanepa wara mabaygaw thabaynu, kasa kay kedha thanamulpa

urapun zapa maypa lawnga kedha mayakaw oengayzi mabaygoepa ibupudhaypa.
5 ‘Thana mura thanamun kapu zagethal aymoeypu mabaygaw parunu,
kuyk thanamun ubi kedha, mabaygan thana thawmamayipa. Thana ngu-
layg moegina yanal ubamoeypu paruya, poewthiya a poerthanu, muynu
yatharayzimayl, Maygi Thusiw thapiw oengayzimayl. Wa, thanamun
kedha moegithap yanal ngaru mura mabaygoepa imaypa. Thanamun
koey sodhaw mulupa puzi zamiyakal lak kedha, ngaru mina koey
kuykuthalmayl, mura mabaygoepa imaypa.
6 Koey ay nanga, thanamun pawa matha kedha, thana mina kapu
niyaylagal mamayin thanamulpa. Yoewthanu lak kedha, thanamun geth
niyaylagal ngaru wanamoeyn thanamulpa.
7 Thanamun mina ubi kedha, mabaygal thanamulpa koeyma apasin
barpudhay laganu, a thana kedha tharimoeypa, “Koey ngurpay mabayg”.
8 ‘Matha ngoedhagidh lawnga ngin kedha tharan, “Koey ngurpay
mabayg”, kuyk ngitha ngaru tukuypal kidhakidhan, a ngithamun ngurpay
mabayg matha urapun.
9 Nubi apaw goewanu nanga, ngidh mabayg kedha thoerayginga,
“Thathi”, nubepa apasi ayimpa. Minguz kedha, ngithamun Thathi matha
urapun sey gimal dapara.
10 Kuykulnga lak kedha, ngitha mabayg kedha thoerayginga, “Kuykul-
nga”, ngithamun Kuykulnga matha urapun, nuy Awgadhaw Mina
Woeyayzi Mabayg.
11 ‘Nga nanga ngithamun koey mabayg, nuy ngaru ngithamun zagethaw
mabayg.
12 Ngadh nanga nungu nel kadaypa maypa, nuyn bangal mulupa manine,
a nga nanga koeyma apa pudhiz, nuyn bangal kadaypa manine.’

Mabaygal kasa gimiya muk, muynu loka thoeydhaylnga (Mareko 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52; 20.47)

13 ‘Nag, ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal, ngithamun
igililnga koey gegeyadh bangal, ngitha kasa gimiya muk, muynu loka
thoeydhaylmayl. Ngithamun pawa kedha, ngitha Daparaw Basalaya
gud mathampa, wara mabaygoengu muy oerayle; a ngitha lak kedha
ngithamulpa muy oeraypa lawnga. Ngitha daparpa ubigigal, ngitha midh
paru wara mabaygal wadhepa.*
15 ‘Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, ngitha sabiw ngurpay mabaygal
a Parasayalgal, ngithamun zageth mamu mina lawnga. Ngitha kedha
memayipa, ngitha mura wadhwadhgamupa, wara mabaygoepa lumaypa,
thanamulpa garki thoeyaypa ngithamun amenipa. Ngithamun lumay mina
koeyza, kasa kay kedha, mabayg garki thayiz nanga, ngitha mina wati
ngurpay ayman nubepa, kurusipa nuy adhapudhay wati mabayg aymiz,
ngithamun wati pawa midh nanga. Nuy Sathanan kazi aymiz.
16 ‘Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, ngitha kuyku mabaygal wara
mabaygoepa yoelpaypa, kasa kay kedha ngithamun yoelpay ngoedhe
kedha maygum midh, nuydh wara maygum yoelpaypa. Ngitha mina
yabugud tidayginga. Ngithamun ngurpay kedha, mabaygan nanga koey
yoewth tharan nungu yawoedhayzi yapa ridhapoelaypa, nubepa moegina

* **23:13** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 14. Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal. Ngitha kasa ngoelkay modhabinu barpudhamoeypa yoepkaz maykaw lagiya. Kalanu thana uthay aympa thanamun wati pawangu imoeyle, thana koey kuykuthal thoeythu pagemipu, mabaygaw parunu.

zageth senabi yawadhayzinga patidaypa, kasa kay kedha mabaygan nay koey yoewthaw goli tharan nay nungu yapa ridhapoelaypa, nuydh ngaru ayman nungu yawadhayzinga midh nanga.
17 'Ngitha matha kedha maygum midh, sethabi ngurpayl kasa ngithamun geth wakay thamamayil. Koey yoewth ngaru adhapudhay nanu golingu. Senabi golin nanu maygi woenab gasaman koey yoewthangu.
18 Wara ngithamun ngurpay lak kedha gegeyadh; mabaygan nanga olta tharan nungu yawadhayzinga ridhapoelaypa, nubepa moegina zageth nungu yangukudu patidaypa bangal, kasa kay kedha nuydh nay kozan tharan oltanu gimal, nuydh ngaru ayman nungu yawadhayzinga midh nanga.
19 'Lawnga ngitha matha kedha maygum midh. Olta ngaru adhapudhay uruy kozaningu; senabi uruy kozan nanu maygi woenab gasaman oltangu.
20 Kedha kay, mi thonara nanga mabaygan olta tharan nungu yawadhayzinga ridhapoelaypa, senabi kozan ngaru urapumayn oltanu. Nuydh nanga olta tharan nanga, urapumayn muynu kozaniw zapul.
21 Koey yoewth lak kedha, mabayg nanga koey yoewth tharan, nungu ya wadhayzinga ridhapoelaypa, nuydh urapumayn muynu Awgadh tharan, koey yoewth waza nungu niyaylag.
22 Dapar lak kedha, mabaygan mi thonara nanga dapar tharan; wa dapar matha kedha Awgadhaw apaniyaylag, a nuy tharayzi mabayg, nuydh urapumayn muynu Awgadhaw maygi nel tharan.
23 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal, ngitha kasa gimiya muk, muynu thoeydhayl umayl. Ngitha mura moegithap sabil aymoeypa koey yoewthaw doegumuya. Ngithamun bokadhzapul a ayzapul mura dhadhiya dhadh mamayin koey yoewthoepa a ngithamulpa. Ngithamulpa koey zageth urapun moegithap nagungu yakanuraypa, thana ngaru mura dhadhiya dhadh mamayin Awgadhoepa, kasa kay kedha ngithamulngu yakanuriz mura Awgadhaw koey sabil. Ngitha ngulaygal wara mabaygiya balpudhemin mura thonara. Ngitha mina pawangu koerawaygal; a gabu ngoenakapu pawangu koerawaygal. Ngitha mina kapu akasizi mabaygal lawnga. Kapu za kedha, ngitha moegithap zagethal aymoeypa a koeythap kapu zagethal aymoeypa. Ngitha matha kedha maygumal midh, ngithamulpa koey zageth yakamoeypa mina yabugud wara mabaygoepa.
24 'Ngitha Awgadhaw sabil balbayginga pudhamoeypa lawnga. Ngithamun karum kedha, pasiw sabil nanga ngitha parul thoeyamoeyn; kuyku sabil nanga ngitha kasa pasiya wanamoeyn. Ngithamun ngurpay kedha, mabayg midh nanga nguki woenipa mepa; kedha nanga moegina iwi pudhiz muynu, nuydh ngaru nan adhapa maypa. Kedha nanga koey tetel uruy pudhiz ngukinu, nuydh mabaygan uruy wanin urapumayn ngukiya kalmel. Nuydh senabi uruy imayginga.
25 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal, ngitha mowaw parul woeydhemipa. Ngitha koeyma garwalgamoeypa ngithamun aygudaw disal. Thana adhiya koey pudhumayl kasa kedha muy dagam koey gegeyadh. Thana minguz koey gegeyadh muynu? Kedha zoenguz kedha ngithamun karum palay zageth.
26 Kuyk na gegeyadh nanga, koewb lak gegeyadh, ngidh mamu balbay tidan sethabi wati zapul muynu a kalanu nginu aygudaw rugal ngaru mura pudhunga muya a adhiya.
27-28 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal. Ngitha kasa azaz paru woeydhemipa, ngitha matha

kedha kayn awin pinizi kula midh nanga mabaygaw moeram. Muynu kulba ridhal a woesimayzi gamul, a ngithamun igililnga lak kedha paruya balbayginga, muynu gegeyadh.

Thanamun wati kuth

29 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal ngitha ngulaygal kulkubaw peropethaw moeramaw lagal mina balbayginga danal poethaypa, a wara parul kulkubaw mina mabaygoepa lak kedha ngitha mina danal poethaypa. Lawnga ngitha kasa gimiya muk, muynu ngitha matha kedha ngithamun thathiw thathil midh. Thana ngulaygal Awgadhaw maygi peropethal umamathamoeypu.
30 Ngitha kedha mulemin, ngitha nay sethabi thonar sey ngitha aymayginga nay,
31 kasa kay kedha ngithamun ya kedha, ngitha thanamun kaziw kazil, a ngay ngulayg kedha, ngitha matha kedha wati mabaygal thana midh nanga.
32 Thana nabi za kuykaymadhin a ngitha aymoeyziw.
33 'Ngitha thabul a thabu kazil. Ngithamulpa bangal koey zageth aymidhe bup oeraypa senabi woesimoeygi muyngu?
34 Wa, ngay ngithamulpa kedha, ngath ngithamulpa wayane bangal peropethal, a ngulayg mabaygal Awgadhaw, a Awgadhaw. Ngithamun danal poethay thanamulpa lak kedha gegeyadh bangal. Dhuray ngitha ngulayg mathamoeyne bangal a dhuray ngitha sathawro puydhamoeyne, a dhuray nanga ngitha palngemoeyne ngithamun yoewthanu dhadhal, a thana adhapa wayamoeyne mura ngithamun goegathoengu, wara goegathoengu wara goegathoepa. Ngitha kedha zoenguz wati kuth gasamoene bangal, kuyk ngitha mina mabaygal mathamoeypu.
35 Ngitha mina wati maykuyk. Thanamun kulka wal mizin Awgadhoepa, ngithamun wati zageth pugamoeyn. Thana mura kuykugi umamathamayzi mabaygal, mamu Adhaman kazi Abelu,† kurusipa Zakaraya, Berekayan kazi ngan nanga mathamoedhin koey yoewthanu muynu, oltanu amadhan.
36 Ngay ngithamulpa mina muliz kedha, ngitha nubi maykuyk wati kuth gasamoene bangal, mura thabi wati pawangu.'

Yesun koerkak badh Yoerusalemoepa
(Luka 13.34-35)

37 Kalanu nuy Yesu koey goegathoepa buwayl thayadhin a nungu koey ngoenakap mapu yakamadhin kedha, 'A! Yoerusalema, Yoerusalema, ngitha mura thonara Awgadhaw peropethal uma mathamoeypu, a kulan dhanamoeypu Awgadhaw woeyayzi mabaygal ngithamulpa. Koeyma thonaralnga ngaw mina ubi ngath Ngaga toeydhamoeypa ngaw geth mura ngithamuniya, Yoerusalemaw mabaygiya, ngoedhe apu pawl ngaga toeydhamoeypu nanu kazil boethanu muynu, kasa kay kedha ngitha ngithamun ubiginga ngawngu.
38 'Kedha kay ngitha ngithamun geth yabugud ayman, kurusipa bangal ngithamun koey yoewth ngaru mabaygoegi dhadhabuth, woenaboeginga.
39 Koezi kayboengu ngithamulpa ngayapa lak imaypa lawnga, kurusipa bangal ngitha mura ngoena imane, a ngithamun kalmel thawmayzi yangukudul kedha, "Awgadhaw woenab a poerapar daparngu seyzi mulupa. Awgadhan ngin ngapa wayan nungu kupaypa oengaypa." '

† **23:35** *Thana mura kuykugi umamathamayzi mabaygal, mamu Adhaman kazi Abelu*: Keyn nuydh nungu tukuyap uma mathamoedhin: wara Zenesis 4.8 geth tidi.

24

Thanamun koey yoewth kalanu pudhedhe
(Mareko 13.1-2; Luka 21.5-6)

1 Kalanu thana ladhudhin, Yesu a nungu niyaykazil. Si koey yoewthanu
adhal memayir, thana niyaykazil nubepa mulemin kedha, ‘Kuykulnga,
ngidh iman kedha, nubi koey yoewth mina kapu kulaw moeydhayzinga.’
2 Yesu kuniya muliz thanamulpa, ‘Wa, sepa nagemiw, setha mina koey
kulal, kasa kay kedha kalanu bangal thana kasa mulupa pudhemine, wara
kulaginga bangal gimal, mura mulupa idimoeyne.’

Wati danalpoethay thonara bangal
(Mareko 13.3-13; Luka 21.7-19)

3 Yesu kalanu padapa uzaraydhin, Olibaw Pad. Matha nungu niyaykazil
nubiya ladhudhin. Wara mabaygoeginga, thana nubiya kuyk wakaydhin
kedha, ‘Sethabi mura zapul nanga, ngidh kulay pudhamoeynu, thana ban-
gal mi thonar mangemine. Ngoey midh paru bangal ngulayg asimoeyne
kedha, thonar amadhan thamiz, ngibepa kuniya mangaypa, a nubi gugu
ubidh thoeyayzimaynu kuth.’
4 Nuy kuniya muliz, ‘Thonaral koeygarsar, wara ngoelkay, wara mina.
Ngitha koey poeypiyam a wergoegadhasig bangal, ngoelkay mabaygoengu
ngithamulngu karum poelayle.
5 Kedha mabaygal bangal mangemine a sole ya umamoeypu yaynanob
kedha, “Matha ngay Kuykulmayngu ngapa ngithamulpa. Ngay nungu Mina
Woeyayzi Mabayg.” Wa kedha ngoedhal mabaygal bangal mangemine;
koeygarsar mabaygal thanamulpa ruwamoeyne bangal, sethabi ngoelkay
mabaygiya asimoeyne.
6 ‘Wara kedha, mabaygal bangal koeyma silamoeypu ngithamuniya
amadhan a ngithamulngu koeysigal. Amadhan nanga ngitha koewbu nur
karngemine, koeysigal nanga ngitha koewbungu yangu wakay gasamoene.
Sethabi thonaral ngaru kulay mangemine, mina thonar matha lawnga ka
nubi gugu ubidh thoeyayzimaynu kuth.
7 Mamu kedha, mura koey goegathal ngaru pazal memayipu kidhakid-
han, a koey aygi wathal bangal mangemine, a nubi apaw goewaw
boeradhar mura wadhwadhgamuya garguy medhedhe.
8 ‘Mura thabi zapul kulay. Wagel bangal sirisir koeyza aymidhe.
Kulay mapul nanga, setha ngoedhe yoepkaziw kayn kazimay kikir kayn
gamuthariz, kulay kasa moegina, wagel bangal koeyza.
9 Sethabi thonaral nanga, thana bangal dhoerdhimoeypu ngitha, wati
danal poethay mabaygoepa, umamathamayzi mabaygoepa mamayipu
ngitha. Wa, mura nubi apaw goewaw mabaygan bangal wati ngoenakap
gasampu ngithamulpa, minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal.
10 Kalanu koeygarsar mabaygoepa lak puzipa lawnga ngaybiya, kuyk
thana mabaygoengu akan. Thanamuniya midh thonara nanga sirisir
puydhiz, thana lak ngaw niyaykazil lawnga. Mabaygal sethabi thonara
koeyma imul pathamoeypu kidhakidhan, a wati ngoenakap koeyza bangal
meparu senabi thonara.
11 ‘Kalanu koeygarsar wati peropethal yakamoeyne, thana kasa ngoelkay
ngaw mabaygal aymoeypa; thana ngulayg mabaygal karum poelimoeyn.
Koeygarsar mabaygal adhapa ruwamoeypu mina yabugudoengu thanamu-
niya, wati peropethaya asimoeypu.
12 Kawrag bangal mina koeyza, a mabaygaw mam Awgadhoepa mamu
mina lawnga; mam kasa moegina.

13 ‘Kasa kay kedha, mura setha ngaya nanga mina parul thoeyayzimayl
Awgadhoepa, thana lak puzimoeypa nubiya, wa kurusipa thana kuth
gasamoene balbayginga. Kedha mabaygal matha ngoedhagidh Awgadhaw
Basalayapa.
14 Wa, Awgadhaw kapu yangu wakay nungu basalaya midh nanga,
mamu yadu poelgayzinga mura nubi po gubaw gizuya, mura mabaygoepa
yakamaypa, Awgadhaw ngurpay midh nanga. Wa, sew kalanu kuth
gasamoene nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu.

Abere wati za mangedhe maygi lagoenu dhadhal

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)

15 ‘Wa kalanu bangal ngitha imane abere wati ngoedhathoeyay, miza
nanga nuy kulkubaw peropetha Daniyel yadupalgadhin kedha, “Ngitha
bangal imane abere wati ngoedhathoeyay, Awgadhaw maygi lagoenu
dhadhal.” Ngitha mura getha tiday mabaygal matha ngoedhagidh kedha,
ngitha nubi ya tidan.
16 Senawbi thonar mina wati thonar. Ngitha ngaya nanga sey Yoewd-
hayawl doegamoenu nanga, ngitha kasa sobaginga padapa zilmemin.
17 Ngitha setha ngaya nanga gabupa thanuriz sey gimal thodhanu,
ngithamulpa koey zageth lagapa muy yoewthaypa, rugapa gasamoeypa,
lawnga ngitha matha zilmemin.
18 Ngitha ngaya nanga apawlagoenu, lak kedha lagapa kuniya tidayg
sumay sodhoepa.
19 Thana maythalgal yoepkazil ngaya nanga maythalgal a moegina
mapethalgal, thanamun sirisir mina koeyza.
20-21 ‘Kapu za ngitha Awgadhoepa yoewdhemin, kedha za wati thonarngu
dhadha mangayle, a sabadhoengu mangayle. Sumayl thonar nanga apupa,
mapethoepa mina wati igililnga sey bupiya, mura mabaygoepa wati
igililnga. Kedha wati thonar ngaru adhapudhay mura wati thonaral nubi
gugu ubidh thoeyayzimayngu samayngu ngapa, a lak kedha seyzi pawpa
kurusipa nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu kuth, kedha ngoedhal wati
thonarginga.
22 Kasa kay kedha Awgadh nuydh nan lak thawpayn pathan, senabi
wati thonar; nuydh aymayginga nay mura mabaygal ngaru um pudhepa,
kurusipa mura eygi thoeyamoeyn. Nuydh minguz nan thawpayn pathan,
kuyk nungu yadu thurayzi mabaygal, setha ngaya nanga nuydh nubepa
mamayin.
23 ‘Ngath kedha zoenguz ngithamulpa mura sakar pudhamoeyn nubi
ngulayg; wara mabayg sike ngithamulpa muledhe bangal, “Mesaya
in Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg,” lawnga, wara mabayg kedha,
“Awgadhaw Mina Wayayzi Mabayg sey senabi goegathoenu.” Ngitha
kedha ngoedhal yangukudul mina yoepathamayg, setha kasa ngoelkay
yangukudul.
24 Ngoelkay peropethal mangemine bangal, a wara ngoelkay mabaygal
ngaya nanga kedha yaynanob umamoeypu, “Matha ngay Awgadhaw Mina
Woeyayzi Mabayg.” Thana kedha ngoedhal mabaygal ngulaygal adha-
pudhay zagethal aymoeyne bangal, senabi thonara. Thanamun kasa ubi
kedha, thana Awgadhaw mina thurayzi mabaygal adhapa yoelpamoeyne
wati yabugudoepa.
25 ‘Wa, ngitha karngemiw, ngay kulay muliz ngithamulpa, thanamulngu
ngithamulngu karum poelayle bangal.

26 Mabaygal sike kedha mulemine, “Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg
sey bupanu,” lawnga mabaygal kedha, “Nuy sey gumi lagoenu muynu.”
Ngitha thanamulngu mina yoepathamayg.
27 ‘Mi thonara nanga Mabaygaw Kazi mangedhe bangal, ngay mura
mabaygoepa kakal yakamidhe, matha kedha poenipoen midh mura
yakamiz dapariya woewra doegamoengu kuki doegampa.
28 Mina thonara nanga na ngaru kakal mura mabaygoepa, matha
kedha ngagalgal ngaru kakal mura mabaygoepa, ngoedhe uruyn nurimpa
gibidhoepa.

Mabaygaw Kaziw kuniya mangay amadhan

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)
(Mareko 13.24-27; Luka 21.25-28)

29 ‘Sethabi wati goeygil kulay, na matha kedha kulba Minar Poelayzinga
midh nanga, “Kalanu goeyga zurug asin, a moelpal buyag asin, a setha
nanga thithuyl pudhemin daparoengu mulupa. Wa, sethabi mura koey
bibiril zugubal, thana mina bibirig asimoeyn.”
30 Mabaygaw Kaziw maku kalanu kakal aymiz daparoenu. Senabi
thonara mura nubi apaw goewaw buwayl koeyma ngudi sulemin. Kalanu
ngay Mabaygaw Kazi mura mabaygoepa kakal aymiz. Ngay bangal
senawki ngapa dapariya ziyaya gimiya, bibir a poerapar mina koeyza.
31 ‘Kalanu koey bu poeybedhe, a ngaw angelal kalanu wayamoey ne
wara wadgoepa nubi po gubaw gizuya, ngaw adhapa thurayzi mabaygoepa
garwoeydhamoeypa, ngayapa mura wadhwadhgamungu.

Moegina ngurpay gasaman dhani aypuykoewsangu

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)
(Mareko 13.28-31; Luka 21.29-33)

32 ‘Wara aypuykoewsa ngalpaniya nungu nel dhani, kapu za ngitha
nubiya ngurpemipa. Nuy nanga mura maludh gamulnga aymiz a kayn
nikil malguy adhamoeyn nungu thamoengu, ngitha ngulayg asimoeyn
kedha, naygay thonar amadhan thamiz.
33 ‘Wa, ngitha mi thonara bangal thabi moegithap zapul imamoeyne,
ngaw kulay yangukudu ya midh nanga, ngitha ngulayg asimoeyne kedha,
Mabaygaw Kaziw mangay amadhan.
34 Kedha yakanurayg, mi thonara nanga mura thabi thonaral
yakamoeyne bangal, dhuray mabaygal kaybaw maykuykoengu, matha
memayipa.
35 ‘Kurusipa nabi apa goewa a dapar idimidhe bangal a muwasin kasa
kay kedha ngaw yangukudupa ngaru muwasiginga.’

Ngalpa mura koerawaygal senabi thonarngu

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)
(Mareko 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36)

36 Yesu lak mulaydhin thanamulpa, ‘Mabaygoeginga ngulayg kedha
ngaw Mabaygaw Kaziw mi thonara lak ngapa kuniya. Ngalpa goeygingu
koerawaygal, awangu koerawaygal. Thana daparaw angelal a matha
kedha ngay ngoey mura koerawaygal. Matha Thathi kedha ngulayg, ngay
mi thonara lak ngapa kuniya.

37 ‘Thonar na gasamoene bangal matha kedha Nowan thonar midh,
kulkub mangaydhin.*
38 Senabi koey dudupay na mangaydhin nanga, mabaygal koeyma
madhu pamemidhin; senabi goeyginu parunu thanamun igililnga matha
kedha mura thanamun goeyginu midh nanga, thana ay purthar, a dhuray
thanamulngu getha dhoerdhimay goeyga.
39 Mi thonar Nowa a nungu buway koey butapa muy thayadhin nanga
thana mura wara mabaygal lak tidayginga, Awgadhaw buwaylthoeyay
midh nanga, kurusipa koey woer gamutharaydhin, mura sethabi mabaygal
mathamoeydhin. Mi thonar nanga ngay Mabaygaw Kazi lak ngapa kuniya,
na lak kedha Nowan thonar midh nanga, koeygarsar mabaygal buth
poethayginga.
40 Senabi thonara bangal ngaw gasamayzi mabaygal ngaru adhangu-
lamoeyne. Ukasar mabayg nanga kalmel zagethan memampa apaw
lagoenu, thana ngaw garwoeydhamayzi angelal sepa nanga palamulpa,
thana ngulayg wara mabayg oengane a wara mabayg kasa wanan.
41 Ukasar yoepkaz nanga palamun kalmel kunaw zageth, angelal na
mangemin nanga wara yoepkaz sike thanamuniya, a wara kasa wanan
sike.
42 Ngitha thural yoewaypu bangal, ngitha mura koerawoeygal ngithamun
Kuykulmayngu nuy mi thonara lak ngapa kuniya bangal.
43 Kedha yakanurayg, mi mabayg nanga nuy lagalayg, nuy ngaru koey
poeypiyam mura thonara, puru mabaygoengu muya uthayle. Lagaw
mabaygan wara thonara giyaw woengayginga nanga, wa senawbi thonara
za mangiz.
44 A ngitha lak kedha ngaru mura thonara buth pathayzimayl, kuyk ngaw
Mabaygaw Kaziw kuniya mangay aymidhe bangal ngidh midh thonara
nanga ngitha wakay thamamayn gasamayginga.

Mina zagethaw mabayg a wati zagethaw mabayg

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)
(Luka 12.41-48)

45 ‘Nga nanga Awgadhaw mina zagethaw mabayg. Nuy ngoedhe
kedha mabayg ngabepa kupay poeybayzinga kedha, nuydh dhuray wara
zagethaw mabaygal danal pathepa, thanamulpa minamaypa thanamun
ayde zapul. Nuydh ngaru ayman balbayginga senawbi zageth.
46 Kapu woenab nubepa zagethaw mabaygoepa kedha, nungu kuyku
mabaygan nanga iman nuyn, nuy matha zagethan mepa, kuyku mabaygaw
yangukudu midh nanga.
47 ‘Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, nuy kuyku mabaygan
ngaru bangal gimaw kupay manine senawbi zagethaw mabaygoepa.
Kalanu bangal nuy mura sethabi lagaw zapul danal pathepu.
48 Wa, kedha balbayginga, nuy wati zagethaw mabayg nay nuy kedha
mulaydhin nay, “Ngaw kuykulnga koey kuykuthalnga adhal, nubepa ngapa
mangaypa lawnga.”
49 Nuydh sike wati pawa ayman nay, wara zagethaw mabaygal koeyma
mathamoeypu, a nungu kunubur koeyma, gurukun koeyma woenipa mura
wati mabaygiya kalmel a ayde lak kedha koeyma purathipa.
50 ‘Zagethaw mabaygan kedha wati pawa ayman nay, kurusipa nungu
kuykulnga kasa gumi mangiz, a nungu wati pawa nuydh iman,

---

* **24:37** Nowan mina zageth: wara Zenesis 6.5-8 geth tidi.

51 nuydh nuyn koeyma palngin, kalanu nuyn adhathayan mura wati
mabaygiya kalmel. Thanamun kalmel may mina koeyza a thana tikitik
nudhemipa dhangal.'

25

Ten ngoewakazil thanamun ya

1 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Senabi goeyginu Awgadhaw
Basalaya matha kedha ten ngoewakazil midh nanga. Thana niyaypa
yoelpay aypa memayidhin. Thanamuniya yaynanob moegina lamal, a
thana si ugadhin niyaypa yoelpayzi garkaz.
2 Thanamulngu payb koerngayl ngoewakazil a wara payb koerngaygi
ngoewakazil.
3-4 'Wara payb thanamuniya kasa moegina idi buyunu thanamun geth
lamapa malaypa. Wara payb nanga thana lak idi oengayginga thanamun
lamapa malaypa.
5 Thana koey kuykuthalnga ugadhin nuyn niyaypa yoelpayzi garkaz.
Nungu sob nanga thana moegina uthuy poeydhadhin, kurusipa dhadha
kubil gasamoedhin,
6 mabaygal wal memayidhin kedha, "Kayn alay in, ayawal ngitha mura
nubepa imaypa."
7 'Thana ten ngoewakazil mura danpalemidhin, thanamun lamaw wikil
balbay tidamoeydhin.
8 Thana koerngaygi ngoewakazil imadhin kedha, thanamun lamal
amadhan woesimoeypa, thana kedha koerngayl ngoewakazoepa, "Ngitha
gar ngoeymulpa moegina idi malaw ngoeymun lamoengu woesimoeyle?"
9 'Thana kuniya mulemidhin thanamulpa, "Kedha lawnga ngoeymun
idingu eygithoeyayle. Ngoeymun idi kasa moeginamayl. Ngitha ladhu
barpudhay lagapa, ngithamun geth idipa barpudaw."
10 'Kalanu thana koerngaygi ngoewakazil ladhudhin, kasa kay kedha
thana nanga sey barpudhay lagoenu mangemidhin nanga, kayn alay
mangiz. Thana koerngayl ngoewakazil nubiya kalmel muya uthemidhin
niyaypa yoelpay aypa. Kalanu pasa gud matha-maydhin.
11 'Thana koerngaygi ngoewakazil lak kuniya mangemidhin barpudhay
lagoengu kasa kay kedha pasa gud mathamayzinga. Thana nubepa kayn
alaypa wal memayidhin kedha, "Ngidh gar pasa pudhar ngoeymulpa muy
uthaypa?"
12 'Nuy kayn alay kuniya muliz thanamulpa, "Lawnga ngay ngithamul-
ngu koerawayg, ngayapa pasa pudhaypa lawnga." '
13 Kalanu nuy Yesu kedha thanamulpa niyaykazipa, 'Ngitha bangal
koeyma thural yoewaypu, ngaw kuniya mangay lak kedha, ngitha goey-
gingu koerawaygal, a awangu koerawaygal.'

Wara Yesun ya matha ngoedhagidh thoeri zagethaw mabaygaw adhi

14 'Ngaw kuniya mangay matha kedha kuyku mabayg midh nuy yawarpa
ubin mepa, koeysigal lagapa. Nuydh mamu nungu thoeri zagethaw
mabaygal thurimoeydhin nubepa, nuydh thanamulpa bokadhzapul ma-
mayidhin thanamulpa moegina bokadhzoengu zagethoepa aymoeypa
nungu yawaraw sob.
15 'Mabayg nanga bokadhzoengu sakarngu koey ngulayg nanga, nuydh
nubepa koey bokadhzapul mamayidhin, mabayg nanga kasa moegina
ngulayg, nubepa kasa moegina bokadhza madhin. Nuydh thanamulpa
kedha mamayidhin, wara mabaygoepa $5,000 wara mabaygoepa $2,000

a moeygapa mabayg nanga, nuydh nubepa madhin $1,000. Kalanu nuy miyaydhin.

16 Nuy kulay zagethaw mabayg nanga, nuydh sethabi $5,000 madhin barpudhay lagoepa, a nuydh kapu zageth aymoedhin, kurusipa nuydh lak wara $5,000 ukamadhin kuniya.

17 ‘Nuy wara zagethaw mabayg nuydh nungu $2,000 madhin barpudhay lagoepa a kapu zageth aymoedhin, kurusipa nuydh lak wara $2,000 ukamadhin kuniya.

18 ‘Nuy moeygapa zagithaw mabayg nanga, nuydh kedha aymayginga, wara zagithaw mabayg midh nanga. Nuy kasa kedha aymoedhin, boeradhoeranu muynu moerama thayamoeydhin sethabi nungu kuyku mabaygaw bokadhzapul.

19 ‘Wara thonara nanga thanamun kuyku mabayg lak kuniya tidaydhin thanamulpa, thanamun bokadhzoengu zagethoepa minamaypa.

20 Nuy kulay zagithaw mabayg nuydh nubepa ngapa madhin wara $5,000. Nuy kedha nungu kuyku mabaygoepa, “Ngidh ngayapa madhin $5,000, wa ina nabiya wara $5,000 ukamoeydhin ngaw zagethoengu.”

21 ‘Nungu kuyku mabayg kedha mulaydhin, “Nginu zageth matha ngoedhagidh. Ngidh moegina zageth matha ngoedhagidh oengadhin, wa ngath ngibepa koey kupay manin. Ngi bangal ngaw koey bokadhzoengu danal poethay mabayg. Aya ngapa ngayapa, ngoeba kalmel ika dhiw gasampa, ngaw woenabal igililnga na lak kedha ngibepa.”

22 ‘Nuy wara zagethaw mabayg lak kedha ngapa nungu kuyku mabaygoepa. Nuy kedha mulaydhin nubepa, “Ngidh ngayapa madhin $2,000, in nubiya wara $2,000 ukamoeyngu ngaw zagethoengu.”

23 ‘Nuy kuyku mabayg kuniya muliz, “Eso ina mina zageth nginu. Nginu kupay nanga kulay apal, ngidh mina zageth aymoengu. Wa ngath nginu kupay koeyma kadaypa manin, ngi kalanu lak kedha ngaw koey bokadhzoengu danal poethay mabayg. Aya ngayapa ngapa, ngoeba kalmel ika dhiw gasampa, ngaw woenabal igililnga lak kedha ngibepa.”

24 ‘Kurusipa nuy moeygapa zagithaw mabayg ngapa nungu kuyku mabaygoepa. Nungu danal poethayzi modhab kedha, $1,000. Nuy nungu kuyku mabaygoepa kedha mulaydhin, “Kuyku mabayg, ngay ngulayg kedha, ngi koey dharadh mabayg nginu zagethaw mabaygoepa, ngidh ngulayg ayde gasamoeyn wara apawloegoengu, mi apawlag nanga na wara mabaygaw uthuyzinga, nginu magawngu lawnga.

25 Wa, ngay kedha zoenguz koeyma akan miyaydhin nginu bokadhzoengu sagul poelayle barpudhay lagoenu. Ngay kedha zoenguz nginu bokadhzapun kasa moerama thoeyamoeydhin. Ina ngath ngibepa kuniya manin nginu $1,000.”

26 ‘Nuy kuyku mabayg kuniya muliz kedha, “Ngi mina wati zagethaw mabayg, koey goegadhinga. Ngi ngulayg kedha, ngayapa aypa gasamoeypa wara mabaygaw magawngu, a ngayapa ayboewdhaw thonara aypa garwoeydhamoeypa ngalagiya nanga ngath kapul uthuyginga.

27 Wa, ina kedha nanga, ngi ngulayg kedha ngaw ubi midh nanga, ngidh midh paru ngaw bokadhzapul bangoepa mayginga? Ngidh nay kedha aymoedhin nay ngath ngaw bokadhza kuniya gasaman nay nabiya moegina lak ukaman kuniya bokadhzoengu danal poethay mabaygoengu.”

28 ‘Nuydh kuyku mabaygan nungu wara zagethaw mabaygal thuraydhin, kalanu thanamulpa kedha muliz, “Ngitha setha $1,000 nungungu mariw,

a wara zagithaw mabaygoepa mariw, nubepa ngadh nanga lak ukaman
$5,000 dolangu $10,000 oepa.
29 Thana setha ngaya nanga aydegal nanga, thanamulpa lak ukaman,
kurusipa thana koey aydegal; kasa kay kedha thana setha ngaya nanga
aygigal zagigal, thanamun kasa moenarimayl rugal kalanu thanamulngu
kusumoeyn.
30 In nubi zagethaw mabayg nuy kasa wati mabayg. Ngitha nuyn
adhathayaw inurpa, nuy kay sey mayoersiziw a tikitik nudhamoeziw
nungu dhangal."

Mabaygaw Kazi ngapa kuniya bangal minamay zagethoepa

31 'Kurusipa bangal ngay Mabaygaw Kazi ngapa kuniya tidedhe ngaw
kuykulmay kupaypa aymoeypa, ngaw angelal ngaybiya kalmel senawbi
thonara. Ngay bangal ngaw adhapudhay kupay niyaylagoenu thanuridhe.
32 Mura nubi apaw goewaw mabaygal senawbi thonara garwoey-
dhamoeyne ngaybiya parunu. Ngaw minamay zageth kedha, ngath
mabaygal dhadhpoelamoeyne ukasar doegampa, matha kedha mamuy
danal poethay mabayg midh nanga, nuydh mamuyl wara doegampa
mamayin, a nanil wara doegampa mamayin.
33 'Setha ngaya nanga mina mabaygal, matha kedha mamuyl midh
nanga, ngath getha doegampa mamayin, a setha ngaya nanga wati mabay-
gal matha kedha nanil midh nanga ngath boedha doegampa mamayin.
34 'Ngaw senawbi thonaraw Kuykulmay yangukudu getha doegam
mabaygoepa kedha, "Ngitha ayawal, Ngaw Thathiw woenab ngithamuniya
mepa, ina kedha thonar nungu basalaya ngithamulpa kozan. Nubi
basalaya ngithamulpa mina balbayginga buthapoethayzinga nubi gugu
ubidh thoeyayzimay kuykoengu ngapa, ina dhadhabuth mina matha
ngoedhagidh.
35 Wara thonara nanga ngaw maytha ayginga, a ngitha ngayapa ay
manin. Ngoena wara thonara ngukin naynin, ngitha ngoena poeyban
ngukin. Ngay wara thonar azaz mabayg igalgoegig, ngitha ngoena ayawal
manin, ngithamun lagoepa.
36 Ngay wara thonara rugagig nanga, ngitha ngoena rugan ubaman.
Ngay kikirilayg nanga ngitha ngoena danal pathan, ngay dhoerdhimoeyzig
nanga ngitha ngaybiya gamuya memayipa zeylaya."
37 'Kalanu thana setha mina mabaygal kuniya mulemine ngayapa,
"Kuykulnga, ngoey kedha zoengu koerawaygal, ngoey nginu paru kulay
imayginga, ngoey midh thonar ngin imadhin aygig a ngoey ngin aydu
poeyban, lawnga ngi ngukigig ngibepa nguki manin?
38 Ngoey mi thonar ngin imadhin igalgoegig a ngoey ngin ayawal manin
ngoeymun lagoepa, lawnga ngi rugagig a ngoey ngin ubaman rugan?
39 Ngoey mi thonar ngin imadhin kikirilayg lawnga zeylanu a ngoey
ngibiya gamuya memayin?"
40 'Kalanu Kuykulmay yangukudu kuniya kedha thanamulpa, "Ngitha
mi thonara nanga kedha ngoedhal za ayman wara ngaw tukuypoepa, koey
mabayg lawnga mabayg nuy mina apal, wa ngidh matha kedha senawbi
kapu ibupudhay ngayapa ayman."
41 'Kalanu ngay boedha dagam mabaygoepa buyal thayadhe a thana-
mulpa kedha muledhe, "Ngitha ngawngu adhapa ladhu, ngitha ngaya
nanga Awgadhaw wati woenab gasamoene bangal! Ngitha kay ad-
hapa thayamayzimayl woesimoeygi muypa, sena miza nanga buthapoet-
hayzinga Sathanalpa a nungu wati angeloepa.

42 Ngay mi thonara maythaygin mepa, ngitha ngayapa ay mayginga.
Ngoena ngukin naypa, ngitha ngoena ngukin poeybayginga.
43 Ngay mi thonara kasa azaz mabayg ngithamuniya igalgoegig, ngitha
ngoena ayawal mayginga. Ngay mi thonara rugagig nanga ngitha
ngoena rugan ubamayginga. Ngay wara thonara kikirilayg, wara thonara
dhoerdhimayzig zeylanu a ngitha ngoena danal poethayginga."
44 'Kalanu thana wati mabaygal ngayapa mulemine kedha, "Kuykulnga,
ngoey kulay nginu paru imayginga, ngoey mi thonara ngin imadhin aygig,
ngukigig, igalgoegig, rugagig, kikirilayg, lawnga zeylanu dhoerdhimayzig?
Ngoey mi thonara nginungu lawnga memayin?"
45 'Senabi thonara bangal nanga Kuykulmay yangukudu thanamulpa
kuniya kedha, "Lawnga, ngay mina yangukudu ya ngithamulpa umepa,
mi thonara nanga ngitha lawnga memayin wara ngaw tukuypangu, koey
mabayg lawnga mabayg nuy mina apal, ngitha kedha mabaygoepa ibupud-
hay aymayginga, wa ngitha matha kedha ngawngu lawnga memayin."
46 'Wa, kedha wati mabaygal bangal ngaru wati kuth gasamoene, ngaru
ngaru wati danal poethay; kasa kay kedha setha ngaya nanga mina
mabaygal nanga thana mina igililmaypa, ngaru ngaru igililnga.'

26

Wati buwaylthoeyay Yesulpa gasamaypa
(Mareko 14.1-2; Luka 22.1-2; Yoewane 11.45-53)

1 Yesu nanga nungu ngurpay mura muwasidhin, nuy kedha nungu
niyaykazipa,
2 'Ngitha mura ngulaygal kedha ukasar goeygi kaliya bangal Kaludhay Ay
Aymay goeyga gasamane, a ngoena bangal senaw Mabaygaw Kazi senawbi
goeyginu guda arane sathawro puydhaypa.' (Kaludhay Ay Aymay thonara
thanamun koey thonar thana ngoenanu manin senabi adhapudhay thonar
thanamun mabaygal nanga gudaz pudhamoeydhin Aykupithunu, a matha
thanamun Aykupithu kuykuy kazil mathamoeydhin.)
3 Senawbi thonara thanamun koey misnarel a matha kedha yoewthaw
koey mabaygal garwoeydhamoeydhin Kayapasan lagoenu. Nuy Kayapas
thanamun kuyku misnare; nungu kapu koey lag.
4 Sey muynu thana gud garwaydhamoeydhin imaypa kedha, thana
kay midh paru Yesun gumi gasampa a kay nuyn uma mathampa.
Thana kedha umadhin, 'Ngalpalpa nubepa ay aymay thonara gasamoeypa
lawnga, kedha zoengu mabayg mina koey garsar, thanamulngu gegeyadh
gasamoeyle a silamoeyle.'
5 Thana kedha, 'Ngalpalpa matha ngoedhagidh lawnga Yesulpa
gasamaypa lawnga nabi ay aymay dhadhal kedha zoenguz kedha nuy
mabaygoepa koey ubilnga, thanamulngu silamoeyle.'

Kapu wakasu suladhin Yesun padakuykunu
(Mareko 14.3-9; Yoewane 12.1-8)

6 Wagel mura thabi zapul, Yesu nuy muynu moegina goegathanu nel
Bethoeni, nungu igalgaw Simonan laganu, nuy nga nanga kulay wati
goengaw kikirilayg.
7 Yesu nanga nungu igalgaw laganu ngoenakap thayar na wara yoepkaz
ngapa muy araydhin senabi lagiya, nabiya mer kapu ganul wakasu buyu.
Nabi wakasu mina koey modhabilnga. Nadh kalanu senabi wakasu Yesun
pada kuykunu suladhin.

8 Thana nungu niyay kazin imadhin nan nadh nanga senabi wakasu
Yesun pada kuykunu mura kupal madhin, thana gegeyadh gasamadhin
nabepa. Thana kedha kidhakidhan umamoeyr, ‘Sena mingu kasa sagul
palanu?
9 Nadh senabi wakasu nay mina koey bokadhzapa yoewdhan, kalanu
nadh senabi bokadhza aygi zagi mabaygoepa poeyban.’
10 Yesulpa kakal thana midh nanga umamoeyr, nuy kedha thanamulpa,
‘Nan wanaw, ngitha nabepa mingu wati ngoenakap gasaman, ina nadh
ngayapa mina adhapudhay thoeyaygi zageth aymoenu.
11 Setha nanga aygi zagi mabaygal thana bangal ngithamuniya kalmel
mura thonar ngithamulpa danal poethaypa thana. Ngay nanga ngayapa
ngithamuniya ngaru maypa lawnga.
12 Ina nanga nadh ngaybiya pada kuykunu nabi wakasu sulan, nadh buth
pathan ngaw gamu moerama thoeyaypa.
13 Mina ngay ngithamulpa kedha, igilaw yangu wakay nanga ngalagiya
yadu poelgaypu nubi po gubaw gizunu, a matha kedha in nanu zageth
nadh ayman lak bangal kedha yadu poelgaypu mura mabaygoepa, ingaru
za nanu doegamuya.’

Yudhan imul poethayzi zageth
(Mareko 14.10-11; Luka 22.3-6)

14 Yesun toewaylop niyay kazingu, urapun nungu nel Yudha Keriyothoe-
layg uzaraydhin sethabi koey misnarepa.
15 Nuy kedha thanamulpa, ‘Ngath bangal nanga ngitha Yesulpa
gasamaypa balbay tidedhe, ngitha bangal ngayapa miza modhabiya
manine?’ Thana muladhin 30 silba bokadhzapul nubepa maypa.
16 Soeyzi pawpa nuydh kalanu Yudha dhadhabuthapa nagaydhin Yesulpa
thanamulpa poeybaypa.

Koey ayngu purthay thonar
(Mareko 14.12-21; Luka 22.7-14,21-23; Yoewane 13.21-30)

17 Koeykoeyne goeyga nanga gasamadhin thanamun senabi yistagi
bredaw aygudaw goeyga thana Yesun niyay kazil nubepa yapu poeybe-
midhin kedha, ‘Kuykulnga, nginu ubi midh, ngoey kay ngalaga ngibepa
Kaludhay Aypa aygudoepa zapul balbay tidaypa?’
18 Nuydh mabayg seysithamadhin thanamulpa kedha, ‘Ngitha ladhu
nubepa nungu lag sey muynu koey goegathanu. Kedha kay nubepa,
“Ngurpay Mabayg lak ngibiya yoewdhiz kedha, ‘In ngaw thonar gasaman,
ngaw ubilnga kedha ngay a mura ngaw niyay kazil kay nginu laganu
ngoeymun Kaludhay Aygudoepa gasampa.’ ” ’
19 Nungu niyay kazin mura nungu ubilmayl aymoeydhin, mura aydel
zapul balbay tidamoeydhin Kaludhay Aypa.
20 Mina kutapa Yesu a nungu toewaylop niyay kazil ngabunadhin senabi
lagoenu, a kalanu kalmel nithamadhin aygudoepa.
21 Ayguda dhadhal nuy kedha thanamulpa, ‘Ina bangal kuyku nidhane,
ngithamulngu urapu mabaygan bangal ngoena guda arane mabaygoepa.’
22 Thana nanga niyay kazin karngemidhin thana mina gegeyadh
gasamadhin, aka a koerkak badh kalmel; thana yaynanob nubepa yapu
poebemir kedha, ‘Kuykulnga ngidh ngan, ngoena maypa? Ngayapa koey
zageth.’
23 Yesu kuniya thanamulpa kedha, ‘Ngitha mura ngaybiya nithaman
kalmel a ngalpa kalmel mura bredal thardhamayn urapu aygudaw zapunu,
kasa kay ngaru urapun ngithamulngu bangal ngoena guda arane.

24 ‘Ngay nanga ngay Mabaygaw Kazi ngay ngaru bangal um medhedhe
kuyku nidhaypa Awgadhaw yawadhayzinga Minar Poelayzinga muynu
Maygi Thusinu. Kasa kay kedha ina mina koey gegeyadh senawbi
mabaygoepa ngadh bangal nanga senaw Mabaygaw Kazi guda arane!
Nubepa matha ngoedhagidh kedha nuyn kasa nay kazi mayginga nubi apa
goewanu.’
25 Yudha guda arayzi mabayg, yapu poeybiz kedha, ‘Ngurpay Mabayg,
ngidh lawnga ngoena maypa.’
Yesu kedha mulaydhin, ‘Senaw ngi balbayginga muliz.’ Kalanu nuy
Yudha uzaraydhin thanamulngu sizi.

Yesu nuydh Maygi Ay kuykaymaydhin
(Mareko 14.22-26; Luka 22.14-20)

26 Thana ay matha purthar, Yesu nuydh madhin nan yistagi bred
yoewdhadhin eso Awgadhoepa, kalanu nuydh nan dhadhiya patidhadhin
thanamulpa nungu niyay kazipa. Nuy kedha thanamulpa, ‘Marew a
purthaw ina ngaw gamu.’
27 Kalanu nuydh lak kedha umal ngukiw kap gima gasamadhin, yoewd-
hadhin eso Awgadhoepa, a kalanu thanamulpa madhin nuyn kap. Nuy
thanamulpa kedha mulaydhin.
28 ‘Wanimaw ngitha mura, ina ngaw kulka ngath ngithamulpa poeyban.
Ina mina kuyku nidhan Awgadhaw yatharayzinga, ngaw kulka pay
yoewdhayzinga koey goersar mabaygoepa gud woeyaypa ngithamun wati
pawangu.
29 Ngay ngithamulpa kedha, ngayapa lak nabi umal ngukipa woenipa
lawnga ngithamuniya kalmel, kurusipa senabi thonar ngay bangal
wanedhe kayin umal ngukin ngithamuniya kalmel sey Ngaw Thathiw
Basalayanu muynu.’

Nubi kubilu kay ngitha mura bup aremipa ngawngu
(Mareko 14.27-31; Luka 22.31-34; Yoewane 13.36-38)

30 Sew kalanu thana maygi na puydhadhin, ladhudhin Olibaw Padoepa.
31 Sey padanu nuy thanamulpa kedha, ‘Nubi kubilu kay ngitha mura
bup aremipa ngawngu, ngoena kay ngaw kusayg woenaypa. Na Minar
Poelayzinga kedha, “Awgadhan bangal mamuy danal pathay mabayg
uma mathamoene a setha nanga mura nungu mamuyl thana bangal
wadhwadhgoepa zilmemine.”
32 Kasa kay kedha, ngay nanga kaday tharedhe manine, ngaw igililnga
kuniya, ngay bangal Galilayapa ngithamuniya kulay.’
33 Kalanu Petheru kedha Yesulpa, ‘Ngayapa ngibepa kasa woenaypa
lawnga. Kasa kay midh, thana mura nginungu gamungu nanithoepa.’
34 Yesu kedha Petherulpa, ‘Lawnga, ngay ngibepa kedha, kaybaw kubilu
wagel kay garkaz pawl poeybedhe, ngi kay kulay thoeri thonaralnga
ngawngu koerawayg kudun tharepa.’
35 Petheru kedha, ‘Ngayapa kedha zapa aymoeypa mina lawnga, kasa
kay midh ngay kay ngaru umanga ngibeya kalmel.’ Kalanu thana mura
niyay kazil lak kedha mulemidhin nubepa.

Yesun thoeythupoegay apaw lagoenu
(Mareko 14.32-42; Luka 22.39-46)

36 Kalanu Yesu a nungu niyay kazil nubeya kalmel ladhudhin sizi wara
lagoepa apaw lag nel Gethsemoene, sey nanga ngabunadhin Yesu kedha

thanamulpa, ‘Ngitha kow apa pudhay ngaw ugayl ngay mamu kedha uzaripa thoeythupagaypa.’
37 Nuydh nubeya kalmel yoelpamoeydhin thanamulngu Petheru a Zebadin kazi ukasar. Senabi thonara nuy kasa mura goegadh asidhin kuyk nungu koerkak badh koeyza.
38 Nuy kedha thanamulpa, nungu thoeri niyay kazipa, ‘Ina ngaw ngoenakap kikir mina koeyza, ngoena mina koeyma nudhepa. Ngitha kow nithamaw a danal pathay aymoeziw.’
39 Nuy kalanu thanamulngu moegina sigapa uzariz kulun pasoeyniz kuykul kalmel, nungu paru nuydh mulupa boeradharapa thayan, kalanu thoeythupagiz kedha, ‘Ngaw Thathi ina nanga seyke ngibepa matha ngoedhagidh adhapa mar ina nabi adhapudhay kikiriw mapu ngawngu, kasa kay kedha ina nginu ubilnga kuyku nidhaypa ngaw ubilnga lawnga.’
40 Nuy kalanu kuniya nungu thoeri niyay kazipa imaypa, thana uthuy; nuy kedha Petherulpa, ‘Ngitha mingu uthuy poeydhanu? Ngithamulpa gegeyadh kedha ngaybiya kalmel nabi thawpay thonarpa danal poethay ayman?
41 Matha ngoedhagidh kedha ngitha danal poethay aymoeziw a yoewd-hemiziw ngithamulpa magaw poelaypa, wagel kay sethabi nuthayl zoepun ngitha karum paledhe. Ngithamun mariw ubil danal poethaypa ngaybiya kalmel aymoeypa kasa kay ngithamun gamul goegadhimayl.’
42 Yesu kalanu lak kuniya tidiz a thoeythupagiz kedha, ‘Ngaw Thathi, ina kay nanga ngawngu nabi adhapudhay theral ngukiw kap adhapa mayginga, a kurusipa kay ngay wanepa, kuykunidhaypa kay nginu ubilnga.’
43 Sew kalanu nuy lak ngapa kuniya nungu niyay kazipa; nuydh imiz thanamun uthuy, kuyk thanamun gamul koey goegadhimayl, a thanamulpa ngoedhe koey zageth danalayg nagaypa.
44 Nuydh thabi thonara thana kasa waniz uthuypa, nuy lak kuniya uzaraydhin thoeythupagaypa. Ina nungu thoeri thonar thoeythupagaypa, a mura nabi thonara nungu thoeythupagay yangukudul matha thana.
45 Nabi thonara nanga nuy kuniya niyay kazipa, nuy kedha, ‘Ngitha mingu uthuy poeydhanu a? Ina thonar gasaman. Dan palemiw! Mabaygaw Kazi kay guda araypa thanamulpa wati pawaw mabaygapa gasamaypa.
46 Kadaypa memayiw ngalpa ladhuypa. Kedha nagemiw senawbi mabayg mangiz in, ngadh kay nanga ngoena guda araypa.’

Yudha mangiz nubiya kalmel koewbu mabaygal
(Mareko 14.43-50; Luka 22.47-53; Yoewane 18.3-12)

47 Yesun yanu dhadhal Yudha wara nungu niyay kazi mangiz. Nubiya kalmel koeygarsar mabaygal; thana koewbu rugalgal, kuyay thurikal a gabagabal. Thana yoewthaw kuykun a misnaren wayaydhin.
48 Wagel kay mura thabi zapul, Yudha kulay mulaydhin koewbu mabaygoepa kedha, ‘Ngath kay nanga mi mabayg gud thapampa, ngitha kay nuyn gasamaw.’
49 Thana nanga ngabunadhin Yudha balbayginga Yesulpa uzaraydhin, a nuy kedha, ‘Ngurpay Mabayg, kapu woenab ngibiya kalmel.’ Kalanu nuydh Yesun gud thapamadhin.
50 Yesu kedha, ‘Kame! Ngi mipa in, kazayginga aymar ngi mipa nanga ngapa.’ Thana kalanu koewbu mabaygal ngapa a mina koey ridh gasamadhin Yesun.

51 Wara si pasiw mabayg Yesun nuydh nungu thurik adhapa pardhadhin
a woeremadhin koey misnarew zagethaw mabaygiya, adhapa pathadhin
nungu kawra.
52 Yesu kedha mulaydhin, ‘Kuniya wanar senaw nginu kuyay thurik.
Mabaygan ngaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um
gasampa kuyk senaw thurik.
53 Ngi kay matha koerawayg kedha, ngayapa koey zageth lawnga ngay
kay nanga Ngaw Thathipa ibupuydhaypa yoewdhepa, nuydh kay mina
sobaginga ngalpalpa koeygarsar koewbu angelal wayamoeyne.
54 ‘Kasa kay kedha ngath kay nanga kedha aympa midh kay paru Moeygi
Thusiw ya Minar Poelayzinga kuykunidhaypa kedha, ina mi ngoedha
thoeyay nanga aymiz?’
55 Kalanu nuy Yesu mangayzi mabaygoepa muliz kedha, ‘Ngitha mipa
ngapa, kuyay thurikalgal a gabagabalgal ngayapa gasamaypa? Ngay
koerngaygi mabayg sabingu adhiya ulaypa lawnga. Ngay mura goeyginu
senaw koey yoewthanu, ngath ngurpay aymarngu ngithamulpa amadhan,
kasa kay kedha ngitha nuthayginga ngayapa gasamaypa.
56 Itha mura thabi zapul aymaypa kuykunidhaypa Peropethaw Minar
Poelayzimayl.’ Kalanu nungu niyay kazil mura wadhwadhgoepa nanithad-
hin nungungu.

Yesun Yoewdhaylgaw kotapa madhin
(Mareko 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yoewane 18.13-14,19-24)

57 Thana Yesun gasamayzi mabaygan nuyn madhin Kayapasan lagapa,
sena ngalaga nanga yoewthaw a ngurpay koey mabaygan garwoeyd-
hamoeydhin. Kayapas nuy kuyku misnare.
58 Petheru koey sigal wagel woelmay, kurusipa nuy mangaydhin muynu
a thanuraydhin kalmel thanamun poepiyamaw mabaygiya, imaypa kedha
thana kay miza aympa Yesulpa.
59 Nuy kuyku misnari a nubeya kalmel nungu Yoewdhayalgaw koey
mabaygal kawnselal. Thanamun ubi Yesulpa mathamoeypa. Thana
wati mabayg luman Yesulpa mulamoeypa kedha nuydh za gegeyadh
ayman, kasa kay kedha thana wara gegeyadh imayginga nubeya. Nubepa
kuthoepa thoeraypa.
60 Kasa kay kedha thana wara gegeyadh imayginga nubeya, a kobegadh
mamu koeygarsar mabaygal ngapa paypa memayir, ngaru thanamun ya-
day kuykunidhayginga. Kurusipa ukasar mabayg ngapa paypa memaman.
61 Palay kedha, ‘Ngalbe nubi mabaygaw ya karngemidhin kedha,
“Ngath ngulayg idiman Awgadhaw koey yoewth a lak moeydhan thoeri
goeygoeglnga.” ’
62 Nuy kuyku misnare kaday tariz, Yesun yapu poeyban kedha, ‘Ngi wara
yangukudulayg sakar maypa a? Sena mura wati za ngibiya woeydhoeypa?’
63 Kasa kay kedha Yesu kuniya ya mulayginga. Nuy kuyku misnare
lak muliz Yesulpa kedha, ‘Mina koew Awgadhaw parunu ngi ngoeymulpa
ridha ya muli. Ngi mina Keriso, Awgadhaw Kazi a?’
64 Yesu kuniya nubepa kedha muliz, ‘Senaw ngi balbayginga muliz. Kasa
kay kedha ngay ngithamulpa kedha, nabi thonarngu pawpa ngitha bangal
mina yapa thamane a imane Mabaygaw Kazi Kuykulmay getha dagamoenu
thanuridhe a ngay lak ngapa kuniya daparaw ziyanu gimiya.’
65 Nuydh kuyku misnaren nungu dhoemawak pakadamoedhin
thabukirin, a wal mizin kedha, ‘Wara lak yaginga koezi powpa, ina
nungu mina kawrag, nungu kasa ubi Awgadhaw kupaypa gasamaypa.

66 Ngithamun wakay thamamay midh?’ Thana kedha, ‘Nuy wati mabayg,
nuyn kay ngaru uma mathamoene.’
67 Thana kalanu nungu parupa mosal adhamoeyr a gethan mathamar
nuyn;
68 senaw ngaya nanga nuyn mathamar yapu poebemir kedha, ‘Muli
ngoeymulpa ngi nanga sike mina Awgadhaw Kazi, in ngin ngadh math-
ampa.’

Petheru gud thadhaydhin Yesulngu
(Mareko 14.66-72; Luka 22.56-62; Yoewane 18.15-18,25-27)

69 Petheru nuy nir si adhal, urapun yoepkaz kuyku misnarew zagethaw
mabayg ngapa nubepa kedha muliz, ‘Kame! Ngi lak kedha Yesun gamu
puziw mabayg senawbi Galilayaw mabaygaw.’
70 Petheru nuy mura thanamun parunu gud thadhaydhin kedha, ‘Ngath
nginu ya tidayginga, ngay senawbi mabaygangu mina koey koerawayg.’
71 Kalanu nuy sizi thanamulngu moegina adhapa uzariz pasagudhapa.
Si wara zagethaw yoepkazin nuyn ngurpan, na kedha thanamulpa,
‘Senawbi mabayg nuy Yesun gamu puziw mabayg, senaw nga nanga
Nazarethoengu.’ (Nazareth wara moegina goegath Galilayoenu.)
72 Petheru nuy lak gud thadhaydhin kedha, ‘Ngay mina koey balbayginga
ya muliz kedha, ngay senawbi mabaygoengu koerawayg.’
73 Moegina buth setha ngaya nanga sike sir ngapa Petherulpa thana
kedha, ‘Ngoey ngulaygal ngi mina thanamun mabayg, kuyk ngi nungu
urapu yangukudu mabayg.’
74 Petheru mina kay koey dharadh nubi thonara gud thadiz, nuy kedha,
‘Ngay sike nanga sole yadu umepa, wa Awgadhan bangal ngabiya modhab
thayane. Ngay senawbi mabaygangu koerawayg.’ Senawbi thonara kay
pawl poeybiz,
75 nuydh Petheru ngoenanu madhin Yesu midh nanga mulaydhin
nubepa, ‘Wagel bangal pawl poeybedhe ngi kulay thoeri thonaralnga
muledhe kedha, ngi ngawngu koerawayg.’ Nuy kalanu adhapadhadhin
mayl mayl.

27

Yesun Romaniw kuyku mabaygoepa madhin
(Mareko 15.1; Luka 23.1-2; Yoewane 18.28-32)

1 Mina bathaynga nanga thanamun kuyku misnarel a koey mabaygal
lak garwoeydhamoedhin thanamun wati buwayl thoeyaypa aymoeypa,
Yesulpa umamathamaypa.
2 Thana Yesun kunumoedhin, kalanu Pilatholpa angadhin. Nuy Pilatho
Romaniw kuyku mabayg thanamuniya kalmel.

Yudha nungu geth woeth yatharaydhin

3 Yudha nanga imadhin kedha, thana Yesun umamathamaypa madhin,
nungu koerkak badh mina koeyza nuydh Yesun guda aradhin thanamulpa.
Nuydh geth woeydhadhin, a sethabi thoerti silba bokadhzapul nuydh
kuniya agaydhin thanamulpa kuyku misnarepa a wara koey mabaygoepa.
4 Nuy kedha, ‘Ngath gegeyadh aymoengu; senawbi mabayg ngath
ngithamulpa madhin, nuydh za gegeyadh aymayginga.’ Thana kedha,
‘Sena nginu mapu, ngoeymun mapu lawnga.’

5 Yudha nuydh sethabi silba bokadhzapul kasa thoeyamoeydhin koey
yoewthoepa muypa, kalanu adhapadhadhin, nungu geth puynu gimal
woeth yatharaydhin.
6 Thana kuyku misnarel garwoeydhamoeydhin sethabi thoerti silba
bokadhzapul; thana kidhakidhan kedha, 'Ngalpan sabinu nubi bokad-
hzapul matha ngoedhagidh lawnga yoewthaw bokadhzapa, kuyk ina
mabaygaw kulkapa modhabiya manin.'
7-8 Kalanu thana moegina boeradhar barpudhaydhin sethabi bokad-
hzapun, a nan boeradhar kalanu azaz mabaygaw moerama thoeyay lag
aymoeydhin. Senabi boeradhar na kulay besiniw zagethaw mabaygaw lag;
kalanu nan kedha tharadhin, kulkaw boeradhar.
9 Ina kay paypa kulay peropethaw Erimayan ya kuykunidhan kedha,
'Thana madhin thoerti silba bokadhzapul, sena Isoereylaw buway mabay-
gaw modhab nubepa madhin.
10 Kalanu nan bokadhza boeradharoepa yoewdhaypa. Thana besiniw
zagethaw mabaygaw boeradhar barpudhadhin, Awgadhaw yangukudu
midh nanga ngayapa.'

Romaniw kuyku mabaygan Yesun zeyzi noeydhaydhin
(Mareko 15.2-5; Luka 23.3-5; Yoewane 18.33-38)

11 Thana Yesun madhin Romaniw kuyku mabaygaw lagapa. Nuydh
kuyku mabaygan nuyn thuradhin yapu poeybadhin kedha, 'Ngi mina
Yoewdhayalgaw Kuykulnga a?'
Yesu kuniya kedha mulaydhin, 'Wa, nginu yangukudu moegina balbay-
ginga.'
12 Thana mura kuyku misnarel a koey mabaygal kasa mulamoeyr Yesun
Romaniw kuyku mabaygoepa, kasa kay kedha nuy Yesu kasa yagig.
13 Pilatho kedha nubepa, 'Ngi midh paru kuniya ya mulayginga koepa
thanamulpa?'
14 Kasa kedha Yesu ngaru kuniya ya mulayginga. Nuy Romaniw kuyku
mabayg dan katamaydhin.

Thana Yesulpa kuth tharan
(Mareko 15.6-15; Luka 23.13-25; Yoewane 18.39—19.16)

15 Wara thanamun pawa kedha, mura wathanu nanga mura Kaludhay
Ayngu thonara nanga, nuy Romaniw Kuyku Mabaygan ngulayg urapun
kunumayzi mabayg gudwayan. Mura mabaygal garwoeydhamaydhin;
thanamun ubi kunumayzi mabayg thuraypa Romaniw kuyku mabaygoepa
gud woeyaypa.
16 Senawbi wathanu wara mabayg nel Yesu Barabas sey kunumay
lagoenu a mura mabaygal nungungu ngulaygal.
17 Koeygarsar mabaygal garwoeydhamaydhin nanga, nuy Pilatho ya-
pupoeybiz kedha, thanamulpa, 'Ngithamun mi mabaygoepa ubi ngath
ngithamulpa kay gud woeyaypa, Yesun nuyn kedha tharan Keriso, lawnga
nuy wara Yesu, Yesu Barabas.'
18 Nuy Pilatho ngulayg kedha, thana yoewthaw koey mabaygan kasa
uwanu memayidhin, thana kedha zoenguz Yesun kotapa madhin.
19 Pilatho nanga kotanu nir, nungu ipiw yangukudu mangiz. Nanu
yangukudu kedha, 'Ngi koey poeypiyam senabi mabaygoengu, nuydh
za aymayginga, ngoena pikin thayan bongel, koey akalnga, ngidh nuyn
mathamayg; nuydh wara za gegeyadh aymayginga.'

20 Thana kuyku misnarel a koey mabaygal ya umamoeyr thanamun
wagel parul kedha, ‘Kapu za kedha, ngitha Barabasoelpa mulemiw gud
woeyaypa a Yesun kay mathamaypa mariw.’
21 Pilatho mura mabaygoepa yapu poeybiz kedha, ‘Ngithamun ubi
midh, ngath kay mabayg ngithamulpa gud woeyaypa palbi mabaygoengu?’
Thana mura kidhakidhan kedha, ‘Barabas.’
22 Nuy Pilatho thanamulpa kedha muliz kuniya, ‘Ngath kay miza ayimpa
Yesulpa, nuy kedha tharan, Keriso?’ Thana mura kuniya kedha mulemin,
‘Nuyn sathawrawo puydhaw.’
23 Pilatho thanamulpa kedha muliz, ‘Nungu gegeyadh midh, ngath kay
mingu nuyn sathawrawo puydhaypa?’ Thana koezi lak gima gudiya wal
memayir kedha, ‘Nuyn sathawrawo puydhaw.’
24 Pilatho nuydh iman kedha, thana nubepa kurusipagayginga, nuy
moegina akan mer koey silamayngu kuykaymayle. Nuydh nguki gasaman,
nungu geth garwalagiz thanamuniya parunu. Nuy kedha mulaydhin
thanamulpa, ‘Nag, in matha ngithamuniya mepa, ngay lawnga.’
25 Thana mura kuniya mulemin kedha, ‘Wa, ngoeymulpa matha ngoed-
hagidh nuyn mathaman, nuy nanga sike mina mabayg, ngoey a ngoeymun
kazin bangal wati za gasamoene Awgadhoengu.’
26 Kalanu Pilatho thanamulpa gudwayan Barabasan, kasa kay kedha
nuydh Yesun nungu koewbu mabaygoepa gud aradhin poelngipa, nuyn
sathawrawo puydhaypa madhin.

Koewbu mabaygan Yesun giwn soelmadhin

27 Palngi kalanu thana koewbu mabaygan nuyn yoelpan thanamun
niyaylagoepa, koey rumoepa. Thana mura garwoeydhamoeyr, nubepa
giwn soelmaypa.
28 Thana nuyn rugan thudhan a kulka gamul koey sodh wanan nubiya.
Thanamun pawa kedha sethabi goeyginu, adhapudhay kuykulnga ngulayg
kulka gamul koey rugan ubamiz.
29 Thana nubepa patal puyngu ngoelkay korone aymoedhin a nungu
kuykunu wanadhin gimal. Nubepa puy madhin getha doegam gethoepa,
kasa ngoelkay, kuykulmay mabayg midh nanga. Thana apapudhemir
nubiya parunu, giwn soelmar a kedha umamoeyr nubepa, ‘Nginu igililnga
ngaru koey kuykuthalnga, ngi koey woenabalnga, ngi Yoewdhayalgaw
Kuykulnga.’
30 Thana nuyn mosen tidar, a nungu boegi madhin, nubiya kuykunu
wariman.

Sathawrawpa puydhadhin Yesun

31 Thanamun nanga giwn soelmay muwasin, thana kalanu kulka gamul
rugal thudhan, nungu rugal kuniya ubaman. Kalanu thana adhapa
yoelpadhin nuyn, sathawrawpa puydhaypa nuyn.
32 Yabugudoenu dhadhal thana Sayrinaw mabayg iman, nungu nel
Simona. Thana nuyn gasamadhin, Yesulpa ibupuydhaypa sathawrawpa
maypa.
33 Thana ngabunadhin lag nel Golgotha, ngalpadh kedha, Kuyku Ridhaw
Lag.
34 Thana nubepa madhin, umal nguki a gal kidhthoeyayzinga. Senabi
gal mabaygaw gamu uthuy yoewnay za. Nuydh kasa mith pathan senabi
za, nuydh woeniginga.

35 Thana nuyn sathawrawnu puydhadhin, nungu rugal thana thanamulpa mamayidhin, days thayar dhadhiya dhadh mamayir nungu rugal thanamuniya.
36 Kalanu thana kasa nuyn milal nagemir.
37 Thana yangukudu paladhin, nubiya gimal puydhadhin, 'In Yesu, Yoewdhayalgaw Kuykulnga.' Sena mi yangukudu nanga thana yoewthaw koey mabaygal nuyn mulamoeydhin.
38 Wara ukasar mabayg, palay lak sathawrawnu puydhamoedhin wadhwadhgam Yesuniya. Palbi thabukiri mabayg, matha kedha puru mabayg midh nanga.
39 Mabaygal ngaya sike pasiya tadir, thana kasa kuyk woerimoeyr, kedha umamoeyr.
40 'Ngidh ngulayg idiman Awgadhaw yoewth a lak moeydhan thoeri goeygi kaliya a? Ngi Awgadhaw Kazi, koey poeraparal mabayg a? Midh paru ngi nginungu balbay tidayginga a? Mingu ngi mulupa poegayginga soeyzi sathawrawngu?'
41 Thana kuyku misnarel a yoewthaw sabiw ngurpay mabaygal lak kedha nuyn giwn soelmar.
42 'Nuydh wara mabaygal balbayg palimoeyn, kasa kay kedha nuy nungu geth ibupuydhayginga. Nuy kedha mulaydhin, nuy Yoewdhayalgaw Kuykulnga, nuy kay nanga nungu geth mulupa poegaypa, wa ngoey nubepa mina yoepathaman.
43 Nuy kedha, nuy Awgadhaw Kapu Akasizi Kazi, ngalpa kay imaypa, Awgadhan kay midh nuyn ibupuydhaypa.'
44 Sepal sathawrawnu wadhwadhgam poeydhayzi mabaygan lak kedha nuyn giwn soelmar.

Yesun kuth
(Mareko 15.33-41; Luka 23.44-49; Yoewane 19.28-30)

45 Dhadha goeyga nanga aymiz, koey inur pudhaydhin matha kedha kubil midh nanga mura doegamuya.
46 Thoeri awalnga inur pudhaydhin; kalanu Yesu koey gimiya wal miyaydhin kedha, 'Eli, Eli lema sabakthani?' Muynu kedha, 'Ngaw Awgadh, ngaw Awgadh, ngidh mingu ngoena kasa wananu?'
47 Dhuray mabaygal si pasinu sir, thana karngemin. Thana kedha, 'Nuy peropeth Elayzapa wal mepa sike.'
48 Urapun mabaygan thanamulngu sobaginga zilamiz sathawrawpa, spanz gasaman, kalanu sisaberal umal ngukinu thardhan; kalanu puy kopin pagan, Yesulpa yudhan nubepa woenipa.
49 Kasa kedha dhuray wara mabaygal kedha, 'Thuma, mamu imaypa peropeth Elayza lawnga soeyzi ngapa.'
50 Senawbi thonara Yesu lak koey gimiya wal miyaydhin, nungu moeygapa guban.
51 Balbayginga senawbi thonara, koey yoewthanu thanamun wolaw koey dhoemawaku nanu geth pakadamoeydhin gimanoekaz mulupa. Boeradhar koeyma garguy miyaydhin, kulal papoelamoeydhin;
52 koeygarsar kulba uma mabaygaw surumal gud pudhemidhin. Dhuray Awgadhaw mabaygal, setha ngaya nanga kulba umamayl, lak kaday nithamoedhin moeramoengu.
53 Kalanu bangal, Yesun kaday thoeray kalanu, setha kaday thoerayzi mabaygal bangal Yoerusalemiya muy aremine, Awgadhaw maygi goegathiya. Koeyma mabaygan thana imedhe.

54 Nuy koewbu kuyku mabayg a setha ngaya nanga nubiya kalmel, thana
nanga imadhin kedha boeradhar koeyma garguy miyaydhin, a mura setha
zapul nanga aymoeydhin Yesu midh thonara um miyaydhin, thanamun
aka mina koeyza. Thana umamoeyr kedha, 'Wa nuy mina Awgadhaw
Kazi.'
55 Dhuray yoepkazil thana Galilayoengu ngapa Yesuniya asimoeydhin,
thana lak kedha nungu mabaygal. Sathawrawpa thana moegina sigaz
nagemir. Thana ibupuydhaypu nuyn.
56 Dhuray thanamuniya nelay kedha, wara goegathaw mabayg nel
Mariya Magdaloengu, wara Mariya, Zemesan apu, a wara Zemesan a
Yoewsepan apu. Thana mura Yesun yawayar.

Yesun moeramathayadhin
(Mareko 15.42-47; Luka 23.50-56; Yoewane 19.38-42)

57 Pawpa kutapa nanga, wara koey mabayg mangiz, Aramathiyalayg
nungu nel Yoewsepa; nuy koey bokadhzapul mabayg. Nuy lak kedha
Yesulpa kurusipagepa.
58 Nuy Yoewsepa Romaniw kuyku mabaygoepa, Pilatholpa yapupoeybiz
kedha, 'Ngidh gar ngayapa Yesun gamu mulupa maypa?' Pilatho nungu
koewbu mabaygoepa muliz kedha, 'Yesun gamu nubepa mariw.'
59 Kalanu Yoewsepa nungu Yesun gamu kayn pepe dhoemawakun nuran.
60 Nungu Yoewsepan geth moeram meparu amadhan, kulanu
anarayzinga. Nuydh Yoewsepa, Yesun gamu sin muynu aradhin wagel
koey kula adhaz koezi wanadhin gud mathamoedhin, kalanu nuy
uzaraydhin.
61 Sepalbi yoepkaz, Mariya Magdaloengu a wara Mariya, palay si adhal
memamar.

Koewbu mabaygan Yesun moeram danal pathadhin

62 Senawbi za aymaydhin prayde; wara goeyga nanga thana yoewthaw
koey mabaygal Romaniw kuyku mabaygiya mangemidhin kedha.
63 'Kuyku Mabayg, ngoeymun ngoenanumaypa kedha, senawbi ngoelkay
mabayg nga nanga sathawrawnu puydhangu, nuy kedha ngoelkay ya
mulaydhin, "Ngay bangal umangu; thoeri goeygiw kaliya ngoena bangal
lak kaday tharane umangu."
64 Ngidh gar nginu koewbu mabaygal woeyamoeyr, thoeri goeygipa
nungu moerampa, mina danal poethaypa; na thanamulpa, nungu niyay
kazingu nungungu purunu woerdhayle. Thana niyay kazingu mabaygo-
engu karum poelayle, "Nungu gamu guythuyan, nuy ngaru kaday thariz."
Senabi ngoelkay nay adhapudhay nungu kulay ngoelkay midh nanga.'
65 Nuy Romaniw kuyku mabayg kuniya kedha mulaydhin thanamulpa,
'Wa, koewbu mabaygal mamayiw, nungu moerampa mina danal poet-
haypa.'
66 Kalanu thana ladhudhin, moeramaw gud mathamay kula pagasamad-
hin a thanamun geth za poelayzinga aymoedhin, kula ngalaga nanga
pagasamadhin, wara mabaygoengu kulangu adhapa maythayle. Kalanu
sethabi koewbu mabaygal wanamoeydhin danal poethaypa.

28

Yesu lak kaday tharaydhin igililnga
(Mareko 16.1-10; Luka 24.1-12; Yoewane 20.1-10)

1 Thanamun sabathoenu kalanu, Mariya Magdaloengu a wara na Mariya,
palay moerampa uzarmoedhin mina bathaynga.

2 Palay nanga amadhan aymoeman, kedha nanga boeradhar garguy
mizin, Awgadhaw angela mulupa pagan daparngu, kula adhapa thaman,
sin gimal thanuriz.
3 Nuy poenipoenidh koey buyalnga a nungu rugal adhapudhay koey
goerab gamulmayl.
4-5 Thanamun koewbu mabaygaw aka mina koeyza, gamul koeyma
galupamoeyn akan; kalanu thana ngoedhe uma gamul midh nanga.
Nuy Angela yoepkazipa muliz kedha, 'Koeyma wakay thoemamayg,
ngay ngulayg kedha, ngipel Yesun lumaypa, ngan nanga sathawrawnu
puydhayngu, kasa kay kedha nuy in lawnga. Nuyn kadaypa maninu
umangu, nuy kulay midh nanga umepu. Ayawal imaw, nuyn ngalaga
nanga wananu.
6-7 Ngipel kazaginga uzarmoeriw nungu niyaykazipa yadu thuraypa
kedha, "Nuyn kaday tharayngu umangu nubi thonara, nuy Galilayapa
bangal ngithamuniya kulay. Ngitha nanga Galilayoenu mangemine, ngitha
bangal nuyn imane." Nuy lak muliz kedha palamulpa, "Ngaw ya ngipelngu
yakanurayg." '
8 Palay balbayginga moeramoengu kuniya tideman, palamun kedha aka
a dhiw muynu. Palay kaday thareman nungu niyaykazipa yadu thuraypa.
9 Kedha nanga Yesu dhadha mangiz palamuniya, nuy kedha muliz,
'Woenab ngipeniya kalmel.' Palay nanga karngemin palay lak nungu
siyara apapudheman a lak thawmanin nuyn.
10 Nuy kedha, 'Ngipel akag, uzarmoeriw ngaw tukuypoepa mulemoeriw
kedha, "Galilayapa bangal ladhune." Thana bangal ngoena sin imane.'

Koewbu mabaygan kuyku misnarepa yadupalgadhin

11 Palay nanga sepalbi yoepkaz uzarmoedhin, dhuray koewbu mabaygal,
moeram ngaya nanga danal poethar, kuniya ladhudhin, kuyku misnarel
ngulayg palaydhin kedha, mura zapul midh nanga.
12 Kalanu thana kuyku misnarel a dhuray koey mabaygal garwoey-
dhamoeydhin a buwayl thayadhin kedha koewbu mabaygoepa, 'Ngitha
bangal mura mabaygoepa yadu palgane kedha, "Kubilu ngoey uthun
idimar. Wa, senawbi thonara Yesun niyaykazin nungu gamu madhin."
Ngitha nanga kedha ya oengane, wa ngoey ngithamulpa kay bokadhzapun
poeybane.'
13-14 Thana lak koewbu mabaygoepa mulemidhin kedha, 'Ngithamun
kuyku mabayg nanga ngulayg asine ngithamun yangukudungu, ngoey
bangal nuyn yadu palgane, nungungu gegeyadh gasamoeyle.'
15 Thana danal poethayzi koewbu mabaygal kusumadhin sethabi bokad-
hzapul a mura mabaygoepa yadu palgamoeydhin setha mi yangukudul
nanga thana Yoewdhayalgaw koey mabaygal thanamulpa mulemidhin.
Kalanu senabi yangukudu kasa yadu palgadhin mura Yoewdhayalgiya.
Soeyzi ngapa kurusipa kayib thanamun ngulayg kedha, Yesun niyaykazin
nungu gamu purunu wardhadhin moeramoengu.

Yesu yakamaydhin nungu niyaykazipa
(Mareko 16.14-18; Luka 24.36-49; Yoewane 20.19-23)

16 Kalanu leben niyaykazil ladhudhin Galilayapa, thanamulpa kulay
seysithamadhin thanamulpa garwoeydhamaypa.
17 Thana nanga nuyn imadhin dhuray thana koesar wakay thamamayil
gasamoedhin. Thana koerawaygal kedha, in mina nuy lawnga midh; kasa
kedha thana mura nuyn thawmadhin.

18 Nuy amadhan thamaydhin, thanamulpa kedha mulaydhin, ‘In
ngayapa poeybangu, mura kupayl daparaw, a matha kedha nubi apaw
goewaw.
19 Ngitha bangal mura nubi apaw goewaw mabaygal ngurpamoeypu,
ngithamun mab nanga mura wadhwadhgamuya a thana bangal ngaw
niyaykazil aymoeypu. Ngitha bangal thanamuniya papthayso maypa a
thana kalanu Awgadhaw buwaypa sakariya thayamoeyne.
20 Ngitha kedha zageth oengaw; ngurpamoeypu bangal thana, ngaw
ngurpan ngath ngitha midh zapun nanga ngurpamaydhin. Thana mura
kedha ngurpay oengaypa. Ngitha bangal koeyma ngoenanu mayparuy
kedha, ngay bangal ngithamuniya kalmel, kurusipa bangal nubi gugu
ubidh thoeyayzimayngu kuth.’

Mareko

Yoewane Papthayso nuydh yabugud buth pathan Kerisolpa, Awgadhaw Kazi
(Luka 3.1-18; Yoewane 1.19-28)

1 In nubi Minar Poelayzinga kedha zapa. Yadu poelgay ya, mabaygoepa
in nubi kapu ya Yesu Kerison, na midh paru kuyk aymaydhin, Awgadhaw
Thurkuyay Kaziw ya.
2 Kay paypa kulay thonara Isaya Awgadhaw peropetha yadu palgadhin
kedha, 'Awgadhaw yangukudu kedha,
"Ngath bangal ngaw yaday woeyay mabayg wayane,
ngibiya kulay.
Nuydh bangal nginu yabugud ngibepa kulay buth pathane.
3 Wara mabaygaw yangu wakay poegaypa muynu bupanu
mabaygoegi dhadhabuthanu.
Nuy kedha, 'Buthpathaw balbay tidaw
senabi ruwayl yabugud Kuykulmaypa mabapa.' " '

4 Senabi thonara Yoewane yakamaydhin bupanu, nuydh mabaygal
papthayso mamayipu, a nuy kedha maw tharepu kedha, 'Adhapa
ngithamun wati igililmay pawangu. Adhapa garthil thayemiw a ngapa
papthayso moeypa ngithamun wati pawapa mura gud woeyaypa.'
5 Kalanu thana Yoewdhayalgal Yoerusalemoengu a mura sethabi
doegamu moegina goegathaw mabaygal Yoewanelpa ladhudhin koern-
gaypa. Thana wati wakasimoeyr a nuydh thana papatyso mamayidhin
Yuridhaw Koesanu.
6 Nungu Yoewanen dhoemawak kamelaw gamu magadhoengu aymayz-
imayl, zagi mabaygaw rugal. Nungu dhadha gar gasamayza moegiridh
goengaw, a nungu ay pukath a wam muynu bupanu.
7 Nuy Yoewane maw mer kedha, 'Senaw bangal nanga nga boey
ngaybiya wagel, nuy ngaybiya koey adhapudhay, koey gimal. Ngay matha
ngoedhagidh lawnga nungu moegina zagethoepa aymaypa, matha kedha
nungu azaz sanoepa adhapa gud idhuypa.
8 Ngath nabi thonara ngitha matha ngukin papthayso mamayipa, nuydh
bangal kay ngitha mina papthayso mamayipu, a nungu papatays mina
wardh. Nuydh bangal Maygi Mari ngithamuniya woenaypu.'
9 Senawbi thonara Yesu ngapa Galilayoengu, moegina goegath nel
Nazareth, nuy Yuridhaw Koesapa miyaydhin, Yoewanelpa nubepa
papthayso maypa.
10 Nuy nanga sizi woerngu kadaypa uzaraydhin, Yoewane imadhin
kedha, dapar gud pudhaydhin a sizi ngapa mulupa Maygi Marin uruy gamu
ngoedha madhin a nubiya gimal aymay.
11 Senabi thonara yangu wakay pagar daparngu kedha, 'Ina Ngaw Geth
Mamal Kazi,* nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh.'

Yesun nuthadhin bupanu muynu
(Mathayu 4.1-11; Luka 4.1-13)

12 Senawbi thonara Maygi Marin nuyn Yesun yoelpadhin bupapa,
mabaygoegi dhadha sakarpa.

---

* **1:11** *Mamal Kazi poeyban:* wara Zenesis 22.2 geth tidi.

13 Nuy meparu bupanu poti goeygilnga. Senawbi thonara Sathanan
nuyn nuthadhin. Nuy meparu thoeydhayl uruya dhadhal kasa kay kedha
angelan kalmel nubiya muynu ibupuydhaypu.

Yesu po mura thuraydhin nubepa pasiw puziw mabaygal

14 Yoewane matha maw tharepu Awgadhaw ya yadu poelgaypu, kalanu
thana nuyn kunumay lagoenu thayadhin. Senabi kaliya Yesu nuydh nungu
zageth kuyk aymadhin, Awgadhaw kapu ya nuydh yadu palgadhin mura
sethabi goegathiya, Galilaya.
15 Nuy kedha, 'Mina thonar nanga gasamoene, Awgadhaw Basalaya
amadhan gasamay. Adhapa buwayl thayemiw ngithamun wati pawangu
a gathil thayemiw, ina Awgadhaw igilil yangukudu mina yoepathamaw.'
16 Nuy nanga wara thonara Galilayaw Malungu boewadhiya walmay,
nuydh ukasar wapiw gasamay mabayg imamoedhin, Simona a nungu
tukuyap Andhoeru, palay pingen wapil gasamar.
17 Yesu kedha mulaydhin palamulpa, 'Ayawal ngapa ngaybiya asimariw,
ngipel bangal ngaw pingiw thoeyay mabayg kedha zagethoepa, ngipel
bangal mabaygal garwoeydhamoeypu ngayapa.'
18 Wara yaginga palay kuniya wanadhin palamun zageth. Palay
asimoemoedhin Yesuniya, nungu pasiw puziw mabayg aymoemoedhin.
19 Seyzi thanamun mab nuydh imoemoedhin wara ukasar kuyk kazi,
Zemes a nungu tukuyap Yoewane. Palamun kalmel thathi Zebadi. Thana
thanamun butanu balbay tidamar thanamun pingel.
20 Yesu palay sizi thuremoedhin. Palay lak kedha wara yaginga kuniya
wanadhin Zebadi palamun thathi a zagethaw mabaygal si butanu. Palay
asimoedhin Yesuniya a aymoemoedhin nungu pasiw puziw mabayg.

Yesu nuydh wati mariw malayzi mabayg dhoey nidhadhin (Luka 4.31-37)

21 Kalanu Yesu a nungu mura niyay kazil thana mangemidhin koey
goegath nel Kapeniyam. Wara nanga sabadh Yesu thanamun yoewthiya
muy yoewthaydhin a nuydh ngurpay kuyk aymoedhin thanamulpa.
22 Mabaygan nanga ngaya karngemidhin, thana mina koeyma madhu
pamemidhin nungu ngurpay yangukudungu. Minguz kedha, nuy kasa
nungu geth yangukuduya yadu umay, nuy ngoedhe mura gimal thanamun
ngurpay mabaygiya.
23 Thana nanga si yoewthanu muynu memayir, thanamuniya mangay-
dhin muynu wati mariw malayzi mabayg. Nuy wal miyaydhin, kedha
mulaydhin Yesulpa,
24 'Ngi ngapa mipa, ngoeymulpa mura idimoeypa a? Ngi Yesu
Nazarethoelayg. Ngay koey ngulayg kedha ngi nga nanga, ngi Awgadhaw
maygi Seysithamayzi Mabayg.'
25 Yesu yangukudu guythuyadhin wati maripa kedha, 'Yagi asir! Adhapa
mer seyzi mabaygoengu.'
26 Kalanu wati marin nuyn mabayg mina wati za kasa thayadhin, nuy
nanga woelay woelay adhapa miyaydhin mabaygoengu.
27 Mabaygal mura madhu pamemidhin a kidhakidhan kedha umamoeyr,
'Ina miyaw za? Ina miyaw kayn ngurpay kedha? In nubi mabayg mina
koey bibiril kupay mabayg, nuy kasa ya muliz a wati marin nubepa
karngemin.'
28 Na yadu palgadhin mina mura Galilayaw goegathiya.

Yesu koeyma mabaygal dhoey nidhamoeydhin
(Mathayu 8.14-17; Luka 4.38-41)

29 Thana thoeythu poegay koeliya, mina sobaginga ladhudhin Simonom,
Andhoeruwom lagoepa. Zemesaw, Yoewanew wara kalmel asimoedhin.
30 Thana nanga mangemidhin palamun lagoenu mabaygal Yesulpa
mulemidhin kedha, nungu Simonan yoepkaz ira sumay kikir muynu uthuy
lagoenu.
31 Wa, Yesu muy uthaydhin nabepa imaypa. Nuydh nanu geth
gasamoedhin a gamu tharadhin nan. Balbayginga senabi thonara na
balbayg asidhin sumayngu. Na kaday tharaydhin nanu zagethaya asidhin,
aymaydhin mura zagethal thanamulpa.
32 Senawbi kutoepa nanga goeyga pudhaynu mabaygal mura Yesulpa
agaydhin thanamun kikiril mabaygal a dhuray wati mariw malayzi
mabaygal.
33 Mura sethabi goegathaw mabaygal, thana mina mura si parunu ngapa
pamar Yesu mi lagoenu nanga mer.
34 Yesu sethabi kikiril mabaygal yaynanob dhoey nidhamoeydhin a
dhuray wati mari malayzi mabaygal lak kedha. A nuydh thana wati maril
yangu mulayle panidhadhin. Minguz kedha, thana ngulaygal kedha, nuy
mina nga nanga.

Yesu maw meparu mura Galilayaw goegathiya
(Luka 4.42-44)

35 Wara bathaynga nanga mina inuriya Yesu dan palaydhin a uzaraydhin
sizi lagoengu adhapa mabaygoegi dhadhar sakarpa, si nuy thoeythu
poegay.
36 Senawbi bathaynga nanga thana dan palemidhin Simona a nungu
igalgal ladhudhin, Yesun lumadhin.
37 Thana nanga nuyn imadhin, thana kedha mulemidhin, ‘Mura mabay-
gan ngin lumaypa.’
38 Kasa kay kedha Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngalpa kay ngaru
wara goegathoepa memayipa itha muynu. Ngay kay ngaru lak kedha
thanamulpa maw tharepa, ngay kedha zapa ngapa koepa.’
39 Kalanu nuy mura senabi Galilayaw goegathiya gulgupaydhin
yoewthiya maw siparu, a wati maril adhapa mamayipu mabaygoengu.

Yesu nuydh goengaw kikirilayg dhoey nidhadhin
(Mathayu 8.1-4; Luka 5.12-16)

40 Wara thonara nanga wati goengaw kikiril mabayg Yesuniya mangayd-
hin a parunu nubiya kulun pasaynoeydhin. Nuy yoewdhaydhin Yesuniya
kedha, ‘Ngay gar koeyma apapudhiz ngibiya. Ngibepa zagethoeginga
kedha ngidh ngoena balbayg tidaypa. Ngidh gar ngoena ibupuydhaw.’
41 Yesu nanga nuyn imadhin, nungu mina koeyma koerkak badh
miyaydhin. Nuydh nungu geth luwayadhin a mulaydhin nubepa kedha,
‘Wa ngaw mina ubi kedha, ngath kay ngin balbayg poelaypa. Ngi balbayg
asir kedha thonar, nginu kikiringu.’
42 Balbayginga, mina sobaginga wati kikir adhapa miyaydhin senawbi
mabaygoengu. Nuy kalanu mina goengawlnga aymaydhin.
43 Kalanu nuy senawbi mabaygoepa koey dharadh mulaydhin, a adhapa
wayadhin nuyn kedha,
44 ‘Ngi ngayapa kurusipagi, nginu bangal poeypiyam. Wara mabaygoepa
mulayg kedha ngath ngin balbayg tidanu. Balbayginga kedha, ngi uzar
ngithamun misnarepa, nubepa ngibepa imaypa, a mina yoepathamaypa

kedha, ngi balbayg asin. Sew kalanu kay ngi mer koey yoewthoepa aymaypa nginu eso, ina Mosen Sabi yawoedhayzinga nginu siba wanay za, uruy yoewdhepa mura mabaygoepa imaypa kedha ngi balbayginga.'

45 Nuy mabayg uzaraydhin, nuy mura mulaydhin mabaygoepa kedha, Yesun adhapudhay zageth midh nanga. Nubiya kurusipa kasa mura mabaygal ngapa Yesulpa imaypa, a nubepa Yesulpa matha ngoedhagidh lawnga goegathoepa mabapa mabaygiya paruya. Mabaygaw garsar nuyn ngoedhe kabuya panidhar. Nuy matha mabaygoegi dhadhabuthoenu meparu a mabaygal ngapa nubepa imaypa kasa mura doegamoengu.

2

Yesu nuydh dhag dhoey nidhadhin
(Mathayu 9.1-8; Luka 5.17-26)

1 Moenari goeygi koeliya Yesu kuniya tidaydhin Kapoenamoepa. Ngulayg sobaginga gasaman kedha nuy mangiz lagoenu.

2 Thana garwoeydhamoeydhin nungu lagoenu, mabayg koeygarsar, buthaginga muya uthaypa pasagudiya. Yesu nuy maw tharaydhin thanamulpa.

3 Dhadhal nanga po mabaygal mangemidhin, thana ngapa angadhin dhag kikirilayg, magawgig.

4 Mabayg koeygarsar, thana yan nuthemin Yesulpa gasamaypa. Thana kadaypa memayin thodhapa, arkath ayman lagaw thodhanu balbayginga Yesuniya gimal. Thana nuyn senabi kikirilayg arkathiya mulupa madhin, apal wakunu yoewthan.

5 Yesu na imadhin thanamun mina yoepathaman koeyza, nuy dhagoepa ya mulaydhin kikiril gamupa, 'Ngaw Kazi, nginu mura wati pawal gud woeyamoeyn.'

6 Dhuray sabiw ngurpay mabaygal thana sin nir. Thanamun wakay thoemamay muynu kedha,

7 'Nuy midh paru kedha umepa, mogo pugan Awgadh! Matha Awgadhaw kupay kedha nuydh gud wayan wati pawa!'

8 Yesu senabi thonara nuy nungungu ngulayg asin thanamun wakay thoemamay midh nanga, nuy thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha mingu senawbi wakay thoemamipa?

9 Ngitha koey ngulaygal kedha palbi ukasar zageth ngaru kalmel za, wara kedha ngay kikiril mabaygoepa muliz, "Nginu mura wati pawal gudwoeyamoeyn!" lawnga ngay na kedha muliz, "Kaday tari a kusumar nginu uthuy rugal a mab uzar lagoepa."

10 Ngath ngithamulpa kakal ayman kedha, Mabaygaw Kazi kupaylnga ina apal gud woeyamoeyn mabaygaw wati pawal.' Kalanu nuy dhagoepa buwayl thayadhin a mulaydhin,

11 'Ngay ngibepa muliz kedha, kaday tari, nginu uthuy zapul kusumaw a lagoepa uzar!'

12 Balbayginga senabi thonara, kikiril mabayg, kaday thariz, kusuman nungu uthuy rugal, uzariz lagoepa. Thana mura mina koeyma madhu pamemidhin, thanamun aka koeyza. Thana Awgadh koeyma thawmadhin kedha, 'Ngoey kedha ngoedhal za kulay imayginga.'

Yesun Lebin thuran
(Mathayu 9.9-13; Luka 5.27-32)

13 Kalanu Yesu kuniya tidaydhin Galilayaw Malu buwadhoepa. Koey
garsar mabaygal nubiya kalmel. Nuydh kuykaymoedhin thanamulpa
ngurpan.
14 Nungu maboenu woelmay nuydh iman bokadhzoengu garwoeyd-
hamay mabayg nel Lebi, Alpiyasan kazi. Nuy muynu nungu zagethaw
lagoenu. Yesu nubepa muliz, 'Asir ngaybiya.' Nuy matha koerar asin
Yesulpa, wagel asin.
15 Wagel kay Yesu nuy nanga Lebin lagoenu muynu aydu purthay, kalmel
nungu niyay kazil a dhuray koey garsar mabaygal si kalmel, bokadhzoengu
garwoeydhamay mabaygal a adhapa imay mabaygal muynu. Thana nanga
aydu purthay.
16 Dhuray Parasayalgal, a sabiw ngurpay mabaygal thana iman, Yesun
aygudan kalmel sethabi pasipa imay mabaygal a bokadhzoengu garwoeyd-
hamay mabaygal. Thana nungu niyay kazipa yapu poeybemidhin, 'Nuydh
midh paru ay purthaypa kedha wati mabaygiya kalmel, a ngukiw wan-
impa, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a pasipa imay mabaygal?'
17 Yesu karngemidhin thanamun Parasayalgaw ya; nuydh adhamintidan
thanamulpa kedha, 'Mabayg nanga kikirigig, nuy doktapa ubin mayginga,
mabayg nga kikirilayg, wa nuy ubin miziz. Ngay ngapa mayginga mina
mabaygoepa thuraypa, ngay ngaru wati pawa mabaygoepa thanamulpa
buwayl idimpa Awgadhoepa.'

Mabayg midh paru aygudagasin Awgadhoepa danal pathaypa (Mathayu 9.14-17; Luka 5.33-39)

18 Wara thonara Yoewane Papthayson niyay kazil a mura Parasayalgal
aygudag asimoeydhin Awgadhoepa apasin. War mabaygal ngapa Yesulpa
yapu poeybaypa, 'Minguz kedha Yoewanen niyay kazil a Parasayalgal
ngulayg aygudagasin, a nginu niyay kazil lawnga?'
19 Yesu thanamulpa kedha adhamintidan, 'Gethaw garwoeydhamay ay
nanga, koey zageth mabayg aygudoeginga garwoeydhamayzi mabaygaw
parunu. Nuy niyaypa yoelpayzi garkaz, nuy nanga sena kalmel mabaygan
ngaru mura gasaman, aygudaginga lawnga.
20 Wagel bangal koey thonar gasamoene a nuyn niyaypa yoelpayzi
mabayg adhapa manin thanamulngu. Senabi thonara kay thana aygudoe-
gasimoeyn.'
21 Nuydh lak wara ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa, 'Ina
kayn ngurpay ngithamulpa, kayn za ngaru kayn za, a kulba za ngaru
kulba za, matha kedha kulba sodhanu, ngidh ngaru kayn dhoemawak
woeydhayginga. Kedha nanga nadh kayn dhoemawakun nan beregud
palan lak yelgan, pakadaman.
22 'A matha kedha umal ngukiw za uruy goengaw aymayzinga. Kulba
goengaw ngaru piranga, mabaygoepa matha ngoedhagidh lawnga kayn
umal nguki malan kulba goengawya; nadh mina koeyma arkath dhana-
man, mura idiman umal nguki a uruy goengaw. Kapu za kedha ngidh
ngaru kayn umal nguki kayn uruy goengawya malan.' Minguz kedha, kayn
umal ngukiw sik ngaru koey bibirilnga, kulba goengawya.

Yesu nuy matha kedha sabadhaw kuyk (Mathayu 12.1-8; Luka 6.1-5)

23 Yesu nungu mab woelmay kunaw apaw lagiya sabadhoenu, a nungu
niyay kazil kalmel. Thana niyay kazil kasa moenarimayl puy kunal
tidamoeyn.

24 Thana Parasayalgal nubepa Yesulpa kedha mulemin, ‘Nagi, nginu niyay kazin pathidhan ngalpan sabi. Ina sabadh! Matha ngoedhagidh lawnga thana sabadhoenu zageth ayman!’
25 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Ngitha geth tidayginga, Maygi Thusinu muynu kedha, kay paypa kulay ngalpan buway apakuyk, Dhawitha nuydh lak kedha za aymoedhin. Wara thonara nuy a nungu mabaygal koey maytha aygi pagar; thana ngaru ay purthar.
26 Nuy muy yoewthaydhin Awgadhaw lagiya a kusumoeydhin thanamulpa woenabal thoewa aydel sizi, kalanu purthadhin, matha koey yoewthaw niyay kaziw aydel, sethabi thoewa aydel wara mabaygoepa lawnga, sabilnga; Awgadhoepa poeybayzimayl. Senabi thonara Abiyatha koeyu misnari thanamuniya.’
27 Yesu nuy kuth madhin kedha, ‘Senaw sabadh Awgadhan aymoedhin mabaygaw igililmaypa ibupuydhaypa. Ngitha sabadhaw sabi koey puridharalnga aymayg, sena mabaygoepa mapu poeybaypa.
28 Mabaygaw Kazi ngay Kuykulnga, ngath mura yawaypa zapul matha kedha senabi goeyga.’

3

Matha ngoedhagidh midh kikiril mabayg balbay tidan sabadh goeyginu (Mathayu 12.9-14; Luka 6.6-11)

1 Wara na Sabadh nanga Yesu a nungu kalmel niyay kazil thana ladhudhin yoewthoepa. Wara mabayg si mepa nungu geth muwayzinga.
2 Wara Parasayalgan thana ngoelkay ayman, matha nuyn Yesu danal pathar gegeyadhoepa kedha; na kay midh, nuydh zageth ayimpa sabadhoenu, dhoey nidhaypa senabi mabayg sabathoenu.
3 Wa, Yesu thanamulngu ngulayg. Nuy muwayzi mabaygoepa muliz kedha, ‘Sew parunu kaday tari, mura mabaygoepa imaypa.’
4 Nuy Yesu mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Matha ngoedhagidh midh, sabadhoenu ayimpa mina za lawnga wati za kedha, igil palan mabayg lawnga mathaman?’ Thana kasa yagi asimoeyn.
5 Nuy thanamulpa gegeyadh nagiz, nungu koerkak badh thanamulpa, thana koey ridha kuykul. Nuy kuniya buwayl thayiz mabaygoepa kedha, ‘Nginu geth adhapa luwayar.’ Wa, nuydh luwayadhin, na geth mina balbayg asin.
6 Thana Parasayalgal sizi ladhudhin uwan, Erodhan mabaygoepa, kaliya tharaydhin Yesun, ‘Ngalpa bangal nuyn mathamoeyne.’

Koeygarsar mabaygal wagel asimoeyn Yesuniya

7 Yesu nuy adhapa uzaraydhin a Galilayaw Malupa. Kalmel nubiya koey goersar sew Galilayaw goegathaw mabaygal asimoeydhin.
8 Koeysigaw lagaw mabaygan na karngemidhin nuy midh na merparuy, thana mura ngapa nubepa ladhudhin Yoewdhayangu, Yoerusalemoengu, Idumayangu, a matha kedha Yuridhaw Koesaw wara doegam buwadhoengu, koeysigaw goegathoengu, a matha kedha Thayar a Saydon.
9-10 Nuydh koeygarsar mabaygal dhoey nidhamoeydhin kedha zoengu mabayg koeygarsar kalmel kikirilgal thana amadhan pathamar nubepa gethan nidhaypa. Nuy buthagasir, zagethoepa a nuy niyay kazipa muliz kedha, moegina gul nubepa buth pathan.
11 Dhuray rimarim mabaygal wati mariw malayzimayl thana na midh thonar Yesun iman, thana wal tiduman kedha, ‘Ngi Awgadhaw Kazi.’

12 Nuy thanamulpa koey dharadh mulaydhin kedha, ‘Maygi, wara mabaygoepa mulayg, ngay nga nanga.’

Yesun toewalob adhapa thamayzi mabaygal aposoelal, nungu yangu ngurpay mabaygal
(Mathayu 10.1-4; Luka 6.12-16)

13 Wara thonar Yesu uzaraydhin padaw kibupa, kalanu nuy nungu ubilgal mabaygal thuraydhin, a thana asimoeydhin nubiya.
14 Nuydh toewalob adhapa thamayidhin kupay poeybadhin aposoelal aymoeydhin, thanamulpa nubiya kalmel oesipa; bangal wara goeyginu thana wayaydhin adhapa, nungu zagethoepa oengaypa maw siparuy a
15 kupay poeybadhin thanamulpa wati maripa adhapa woeyaypa ri-marim mabaygoengu.
16 Itha thana toewalob aposolaw adhapa thamayzi mabaygaw nelay kedha, Simona. (Yesu nubepa wara nel poeybadhin Petheru.)
17 Zemes a nungu tukuyap Yoewane. Palay Zebadin kazi. (Nuydh thanamulpa kedha nel poeybadhin, Gigi Kazi. Thanamun yangukudu kedha bowanoerzi.)
18 A wara thanamun nelay itha kedha, Andhoeru, Pilip, Bartholemiw, Mathayu, a wara Zemes Alpiyasan kazi, a Thadiyus, a wara Simona. (Thana nuyn kedha thoeraypu koey buway mabayg.)
19 A wara Yudha nuy Keriyothoelayg, ngadh na Yesun kalanu guda aradhin.

Yesun kupay midh a Sathanan kupay midh
(Mathayu 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)

20 Yesu nuy lagoenu mangaydhin nanga mabaygan lak mina koey garsar garwoeydhamoeydhin. Thana buthag asimoeydhin sew lagaw mabaygal aypa aygudoepa.
21 Nungu buway mabaygan nanga kedha karngemidhin, nuydh zageth kedha oengaypa, thana ladhudhin nubepa adhapa gethiya yoelpaypa lagoepa. Thanamun wakay thoemay kedha, ‘In nuydh kuyk guythuyaypa.’
22 Dhuray sabiw ngurpay mabaygal ngaya nanga Yoerusalemoengu, thana lagoepa ladhudhin Yesulpa, a kedha mulemidhin, ‘Sena nuy Sathanan mariw gethiya yoelpayzinga, matha kedha nuyn Bilzibaban gethiya yoelpan; nuydh kedha zoengu ngulayg wati mariw adhapa maythayle; nuydh senawbi kupay gasamoedhin thanamun wati pawa mopakuykoengu.’
23 Kalanu Yesu thana thuraydhin a mulaydhin kedha, ‘In kay ngath ngithamulpa adhamintidaypa; midh kay paru Sathana, Sathanan adhapa maypa mabaygoengu?
24 Midh kay paru basalaya nanu geth dhadhiya mepa. Kedha nanga, senabi basalayapa kuykuthalnga kaday thoeraypa lawnga.
25 Buway lak kedha, nanu geth kay nanga dhadhiya mepa, nabepa kuykuthalnga kaday tharepa lawnga.
26 ‘Sathanan nanga lak kedha ngoedhal za ayman nanga, nubepa lak kedha kuykuthalnga kaday tharepa lawnga. Ngitha nanga ngayapa kedha, ngay Sathanan mariw malayzinga, wa midh kay paru ngath Sathanan mari adhapa maypa mabaygoengu? Kedha nay na ngaru Sathanan kuth.
27 Sathana ngoedhe koey bibiril mabayg, ngibepa kasa matha nungu loegiya muya uthuypa lawnga. Nginu nanga koey magawl mabaygaw lagoengu zapa gasamoeypa ubi, ngidh ngaru kulay nuyn urukoemin yatharpa. Wagel kay ngidh nginu ubilnga ayman.

28 ‘Ngay ngithamulpa mina kay mina ya muliz kedha, ngitha bangal
ngaru koey poeypiyam. Awgadhan ngulayg bangal mura wati pawal
bangal gud woeyamoeyne matha kedha mabaygaw Awgadhoepa kuniya
ngoelkay yangukudul, Awgadhan ngulayg adhapa gud woeyamoeyn.
29 Kasa kay kedha mabaygan ngaya nanga Maygi Maripa ngoelkay
yangukuduya ya umamoeypa, thanamun senawbi gegeyadh bangal ngaru
thanamuniya kuthaginga kuykuginga. Thanamun kedha gegeyadh ngaru
gud woeyayginga.’
30 Nuy kedha zoenguz kedha mulaydhin thanamulpa kulay, minguz
kedha thana kedha mulamoeydhin, nubiya muynu Sathanan mari.

Yesun mina gamu buway ngaya nanga

31 Senabi thonara nanga Yesun apu a tukuypal thana adhal mangemid-
hin, a ya madhin nubepa adhapa thuraypa, yapa yapupoeybaypa.
32 Nubepa na senabi yangukudu mar nanga, sinubi thonara mabayg
nubiya mina koey goesar nuyn zug nanamipa. Thana nubepa kedha
mulemidhin, ‘Nginu apu a tukuypal thana si adhal ngin lumaypa.’
33 Nuy kedha mulaydhin thanamulpa kuniya, ‘Mabaygal ngaya ngaw apu
a tukuypal?’
34 Kalanu nuy mabaygiya mura gurguy nagaydhin nubiya ngaya nanga
nir; nuy kedha, ‘Ngaw apu a tukuypal itha!
35 Mabaygan ngaya nanga Awgadhaw ubilnga ayimpa, thana sethabi
mabaygal, ngaw apu, ngaw babath, a ngaw tukuyap.’

4

Nagu mabayg
(Mathayu 13.1-9; Luka 8.4-8)

1 Yesu lak ngurpan ayman, Galilayaw Malu buwadhoenu pasinu. Mabayg
mina koey garsar nubiya. Nuy gulay pathiz adhal woeray amadhan
tawalpa, mura mabaygoepa nungu yoepa koerngaypa. Nuy apal gulay
thanuriz a thana woerngu dhangoenu kaday sir.
2 Nuy thanamulpa maw tariz, ngurapiz koey garsar zapul ya matha
ngoedhagidh aymoeyr. Nuy kedha,
3 ‘Karngemiw! Wara thonara nagu uthuy mabayg apaw lagoepa
uzaraydhin kunaw kapupa uthuypa.
4 Nuydh nanga kunaw kapul mura idiman dhoeypa. Dhuray kapul
yabugudanu pudhemin uruyl ngapa purthan.
5 ‘Dhuray kulal boeradharoenu pudhemir, boeradhar kuthuka a thana
kapul sobaginga malguy adhan, kuyk na kuthuka boeradhar.
6 Kalanu goeygin mathamoeydhin. Minguz kedha, boeradhar kasa
moegina; thanamulpa koesimoeypa matha ngoedhagidh lawnga, sipil
mamu mulupa zilmayginga.
7 ‘Dhuray kapul patal bupanu pudhemir. Thana na koesimir, bupan
mathaman sethabi nagul, thana koewsagimayl.
8 ‘Dhuray mina boeradhariya pudhemir. Thana malguy puydhar, a
koesimoeyr, a koewsa puydhemir puy kunal, wara 30, wara 60, a wara
100.’
9 Yesu kuthanu nuy muliz kedha thanamulpa, ‘Ngi nanga kawralnga, wa
kurusipagi!’

Yesun adha min tidayzi yaday midh nanga

10 Yesu nanga nungu kusayg, dhuray mabaygal Yesun ya na gasaman
nanga thana ngapa nubepa nungu toewalob niyay kaziya kalmel. Thana
nubepa yapu poeybemin, nuydh lak sakar pudhan nungu adhamintidayzi
ya.
11 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngithamulpa ya mura
yadupalgadhin muy ya, Awgadhaw Basalaya midh nanga, kasa kay kedha
mabaygal na ngaya adhal thana kasa gimal kurusipagemipa adhaminti-
dayzi yoepa.
12 Thana kedha zoenguz matha kedha Minar Poelayzinga midh nanga,
"Thana nagemipa kasa kay imayginga.
Thana kurusipagemipa kasa kay
thana koerngayginga, tidayginga.
Thana nay mina gasaman
Awgadhoepa buwayl thayamin,
wa balbayginga, nuydh guythuyan
mura thanamun gegeyadh." '

Yesu sakar pudhan senabi nagu gidha thanamulpa

13 Kalanu Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha toela thoeyayginga
thabi sakariya thoeyayzi yaday? Kedha nanga ngitha imayginga ngitha
midh paru wara sakariya yaday gasamoeyn?
14 Sew nagu mabayg, nungu thoeyayzi kapul thana matha kedha
Awgadhaw yangukudul.
15 'Dhuray mabaygal thana matha kedha kapul yabugudiya pudhemin.
Thana na karngemin Awgadhaw ya, Sathana ngapa sobaginga adhapa
manin, idiman thanamun igililmayngu.
16 'A dhuray mabaygal thanamun igilaw sakar matha kedha kapul midh,
kulaw boeradhanu pudhemin. Thana mina ngurpay na karngemin nanga,
senawbi thonara thanamun ika dhiw koeyza,
17 kasa kay kedha thanamun mari igililnga gimiya muk, sipil mamu
mulupa zilmayginga. Thana kasa thawpay thonarpa balbayginga. Midh
thonara nanga wati za dhadha mangiz lawnga koerawayg mabaygal
mangemin, thana aka palimoeyn. Thana kasa akan zilmemin sobaginga
geth wanemin Awgadhaw yangu.
18 'Dhuray mabaygaw sakaral matha kedha kapul midh, patal bupanu
pudhemin. Thana karngemin Awgadhaw ya,
19 kasa kay kedha thana koeyma ubin memayipa apaw goewaw ig-
ililmaypa. Thanamun wakay thoemamay thanamun gamu igililmay a
nabi apaw goewaw sirisiril, a sethabi sirisiril matha kedha patal puy
midh. Mura Awgadhaw mina ngurpay adhapa mizin thanamun mina
igililmayngu. Thanamun sethabi mabaygaw igililnga aykapuginga.
20 'A wara mabaygal thanamun igilaw sakaral matha kedha kapul midh
mina boeradhanu pudhemin. Thana karngemin a ayman senawbi mina
ya, koesimiz a koewsa puydhiz. Wara igililmayl puydhamoeyn 30 koewsal
a wara 60 a wara 100.'

Buya ngaru nagepa gimal
(Luka 8.16-18)

21 Yesu lak adhamintidayzi ngurpay ayman thanamulpa, mina igilaw
sakar midh nanga, 'Koey zageth mabaygan thungi manin a besininu apal
wardhan, lawnga uthuy lagoenu apal. Nuydh ngaru gimal wanan nanu
siyay lagoenu.

22 Mi zapul kayib gumi ngaru bangal kakal mabaygaw parunu, a mi zapul
woerdhayzimayl nanga ngaru bangal woerdhayginga.
23 Ngi nanga kawralnga, wa karngemin.'
24 Nuy thanamulpa mulaydhin kedha, 'Mamu karngemin, mina yoepa a
ngidh ayman sethabi zapul sena nginu pawa midh wara mabaygoepa, wa,
nginu Daparaw Thathi lak bangal gimal kabuthan senawbi pawa ngibepa.
25 Poeypiyam kulay Awgadhoengu a kurusipagemiziw nungu yapa;
ngadh nanga moegina gasaman, Awgadhan bangal nubepa poeybane
koeyza. Ngadh nanga tidayginga, nungungu bangal adhapa mamayine,
setha nungu mi moegina zapul.'

Yesun sakariya thoeyayzi ya, nagu koesimiz (Mathayu 13.31-32,34; Luka 13.18-19)

26 Yesu nuy matha umepu Awgadhaw Basalaya yadu poelgaypu, 'Awgad-
haw Basalaya ngoedhe kedha nge, mabaygan kapul idiman mura nungu
zagethaw boeradhoeriya.
27 Kalanu nuy war zagethan meparu goeyga kubil koey garsar. Kasa
midh kubilu nungu uthuy, goeyga nuy gurguy ulaypu nungu ubilmaypa.
'Setha nungu uthuyzimayl kapul nanga kasa thanamun geth malguy
puydhoedhin, a koesimoeydhin nubepa gumi.
28-29 Minguz kedha, na boeradhar waza kapu boeradhar, nagul balbay-
ginga malguy palgidhin, kalanu kayn ay puydhaydhin, a burugam asidhin.
Ay nanga giya asin ayboewdhaw thonar gasaman. Senaw ngadh nanga
uthudhin, nuy bangal sobaginga uzaridhe, giya aypa adhapa poethaypa.'
30 Kalanu Yesu nuy nubepa yapu poeybiz kedha, 'Ngalpa kay mi kuykul
ina Awgadhaw Basalaya sakar pudhaypa; ngath kay mi sakariya thoeyayzi
ya pudhamoeypa?
31 Awgadhaw Basalaya na ngoedhe kedha nge mastadaw kapu midh
nanga, na kuthuka wara kedha moegina kapuginga ngithamun nagu
lagoenu.
32 Kasa kay kedha ngidh nan boeradharoenu uthun na koesimiz koeyza,
war nagul kuthukamayl. Nanu thamal koey zapul uruypa padoepa
aymoeypa matha ngoedhagidh nanu iradhoepa, a thanamulpa lag ay-
moeypa.'
33 Nuydh koey garsar zapul thanamulpa adhamintidaydhin a nuydh
thana gabudhan ngurpamoeypu, thanamulngu koerawaygoengu.
34 Nuydh wara thanamulpa mamu ngedh ngurpay aymayginga. Mura
nungu ngurpayl thanamulpa mabaygoepa nanga, mura kakal ya matha
ngoedhagidh aymoeyzimaya. Matha nuydh nungu niyay kazipa mina
mura moegithap sakar madhin nungu ngurpay aykap midh nanga.

Yesu gub a baw apa thayadhin (Mathayu 8.23-27; Luka 8.22-25)

35-36 Goeygiw kutapa nanga nuy nungu niyay kazipa kedha mulaydhin,
'Ngalpa thakaripa malu war doegam buwadhoepa.' Wa, nungu niyay
kazil nubiya kalmel pathemidhin war doegam buwadhoepa butanu.
Thanamuniya kalmel dhuray butal. Mabaygaw garsar kasa si kuniya
wanaydhin.
37 Thana nanga pungar, thanamuniya dhadhal gub mangaydhin, baw
lugitharadhin butaw mina amadhan dudupay, woer kasa zapun muy
thayar.

38 Nuy Yesu senawbi thonar uthuy yoewir kunanu, guzinu kuyk
woeydhayzinga mer. Thanamun aka mina koeyza; thana nuyn walman,
kedha mulemin nubepa, 'Ngurpay Mabayg, kame! Kame! Ngidh midh
wakay thoemamipa, in ngalpan amadhan dudupay?'
39 Nuy nanga dan palaydhin nuy gubapa kedha mulaydhin, 'Mulupa
pudi, ngi mingu puridha asinu?' a malupa nuy kedha mulaydhin, 'Thuma
asir.' Sew kalanu mina koey idi pudhaydhin ngalagaw gub baw apasidhin.
40 Kalanu nuy nungu niyay kazipa buwayl thayiz, kedha muliz, 'Ngitha
mingu akan memayipa. Ngitha matha mina yapa thoemayginga ngayapa?'
41 Thanamun aka mina koey zapul, thana kedha kidhakidhan, 'In midh
paru mabayg, gub a malu nubepa karngeminu?'

5

Yesu nuydh wati mariw malayzinga balbay tidan
(Mathayu 8.28-34; Luka 8.26-39)

1 Thana Galilayaw Maluya bal pagadhin wara doegam buwadhoepa.
Thana gasamoedhin Geroesinaw goegathoepa.
2 Yesu nanga pagan butangu nubiya mangiz mabayg, wati mariw
malayzinga. Nuy ngapa moeram gudoengu.
3-4 Nungu niyay lag sakaynu muynu, moeram gudoenu. Nuy koey
thabukiriw mabayg kasa kay kedha mabaygan koey zageth nuyn yatha-
ran. Matha kedha malil urikam matha ngoedhagidh lawnga nuydh lak
papudhamoeyn, ngarangu a gethangu. Mabaygoepa matha ngoedhagidh
lawnga nubepa kunumaypa.
5 Goeyga kubil koey garsar nuy kasa gurguy ulaypa moeram gudiya a
padiya; ar pugepa, a nuy nungu geth gamu kulan papathamipa.
6 Koey sigapa nuydh Yesun imadhin, wa nuy zilmaydhin a kulun
pasayniz nubiya parunu.
7 Nuy koey gimiya wal miyaydhin, 'Yesu Awgadhaw Kazi, nuy Awgadh
koey gimal, ngi mi ubilmaypa ngapa ngayapa? Awgadhaw parunu ngidh
kay ngayapa kuth thoerayg!'
8 Wagel kay senabi garkaz wal miyaydhin, Yesu kulay kedha mulaydhin,
'Wati mari ngi adhapa senabi mabaygoengu.'
9 Kalanu Yesu yapu poeybiz nubepa, 'Nginu nel nga?'
Nuy mabayg kedha nubepa muliz, 'Ngaw nel koeygarsar kuyk koey-
garsar wati maril in gamunu muynu.'
10 Nuy koeyma thonaralnga Yesulpa yoewdhaydhin kedha, 'Maygi
adhapa woeyayg wati maril thabi boeradharoengu.'
11 Koeygarsar buruman amadhan padaw berowiya ay purthaypu.
12 Thana wati maril Yesulpa mulemidhin, 'Ngoey kedha burumpa
woeyay, ngoey kay setha muy aremipa burumoenu.'
13 Wa, nuy kudu madhin a thana wati maril dhanamaydhin mabaygo-
engu a burumiya uthemidhin. Sena burumaw woelak, thana mura padiya
mulupa zilmemidhin, a dudupamoeydhin malunu adhal. Senabi burumaw
garsar 2000 mura.
14 Thana burumaw danal poethay mabaygal zilmemidhin yangukudu
madhin mudhaw lagoepa a matha kedha mura moegina mudhaw loegiya.
Mabaygal imaypa ubin memayidhin, na za miza nanga aymaydhin.
15 A thana nanga Yesulpa, thana imadhin nuyn mabayg wati marin ngan
na siparuy kulay. Thana nuyn dhoemawakulayg imadhin, a nuydh mina

wakay thoemamay kuniya gasamadhin. Thana nanga iman thanamun aka koeyza.
16 Thana ngaya na imadhin Yesun zageth, thana umamoeyr mabaygoepa kedha, zapul midh nanga aymoeydhin wati mariw moelayzi mabaygoepa, a matha kedha burumal midh na dhanamay.
17 Mabaygal Yesulpa mulemidhin kedha, thana bangal wanane senabi koey boeradhar.
18 Yesu nuy butanu pathaydhin, nuy kulay nga nanga wati, mariw malayzinga ngapa Yesulpa a yoewdhaydhin kedha, 'Ngay kay ngibiya oesipa.'
19 Kasa kay kedha Yesu nuyn wadhadhin kedha, 'Lawnga, ngi kuniya tidi nginu lagoepa a nginu mabaygoepa, a thana yadu thuremoeyr kedha, kuykulmay mi mina za ngibepa ayman, a mina koerkak badhal pawa.'
20 Wa, nuydh mabaygan Yesun wanan, nuy uzaraydhin 10 mudhaw lagoepa, senabi doegam nel Dekapolis. Nuydh thana mura yadu thuraydhin kedha, Yesu nubepa mi matha ngoedhagidh aymadhin. Mura setha ngaya nanga karngemin, thana mina madhu pamemidhin.

Yesu dhoey nidhadhin yoepkaz kikirilayg (Mathayu 9.18-26; Luka 8.40-56)

21-22 Yesu a nungu niyay kazil, thana nanga kuniya tidemidhin wadhoegam buwadhoengu, mabaygan mina mura garwaydhamoeydhin nubepa. Nuy ka matha woerngu buwadhoenu mer, wara thanamun yoewthaw kuyku mabayg nel Zayroes ngapa sin nubiya parunu kulun pasayniz,
23 a mina koeyma yoewdhiz kedha, 'Ngaw yoepkaz kaziw gar amadhan um, ngi gar aya ngaybiya asir. Ngidh gar kay kasa nanga geth wanaypa nabiya, nanungu umangu?'
24 Kalanu Yesu nubiya asidhin, senawbi mabaygaw garsar lak nubiya wagel asimoeydhin, dhuray mamu zug nanamoeyr Yesuniya.
25 Senabi thonara thanamuniya wara yoepkaz puzir. Na senabi yoepkaz moelpalan ipi yapaydhin 12 wathoepa, goeyga kubil koeygarsar.
26 Nadh mura doktal imaypa nuthaydhin, a thana mura yaynanob nuthemidhin dhoey nidhaypa nabepa, kasa kay kedha nanu kikir kasa lak mapu oesipu a bokadhza mura guythuyadhin.
27 Senabi thonar nadh karngemidhin Yesun adhapudhay dhoey nidhay zageth, na kedha zoengu wagel asidhin Yesuniya. Mabaygiya dhadhiya nadh Yesun koey sodh gethan gasamoedhin.
28 Nadh nabiya kedha wakay thamamayidhin, 'Ngath kay na nungu koey sodh gethan gasampa, ngay kay mura balbaygoesipa ngoezu nabi kikiringu.'
29 Nadh na mi thonara gamu tharadhin Yesun sodh, senabi kikir nanu wath pathadhin, senabi thonara, nadh nanu gamunu muynu gasamoedhin kedha, na balbayg asidhin.
30 Senabi thonara Yesu ngulayg asidhin kedha, nungungu woenab a poerapar adhapa miyaydhin; nuy kuniya tharaydhin a mabaygoepa yapu poeybaydhin kedha, 'Ngaw sodh, ngadh gethan gamu tharanu?'
31 Thana nungu Yesun niyay kazil nubepa kedha, 'Ngidh imayginga, ngibepa kakal kedha, in mabayg mina koey garsar zug nanamipa, ngi mipa yapu poeybepa kedha, ngin ngadh gamu tharanu?'
32 Kasa kay kedha Yesu ngaru nagay, imaypa kedha mabaygan ngadh nungu sodh gamu tharanu.

33 Na yoepkaz na nanunguz ngulayg nanu gamunu kikir muwasidhin.
Na matha uzaraydhin Yesulpa apa pudhaydhin nubiya parunu, nanu gamu
gar lupar akan. Na mina mura soleginga yadu palgadhin zapul midh paru
nanga.
34 Kalanu Yesu mulaydhin nabepa kedha, 'Ngaw kazi uzar, woenab
ngibiya kalmel; ngin kedha zoenguz mina dhoey nidhan, kuyk nginu mina
yoepathaman.'
35 Nuy nanga yadu umay Zayroesan zapa woeyay mabaygal ngabunad-
hin nungu lagoengu kedha yadaygal, 'Nginu yoepkaz kazin muwasinu;
ngidh nuyn Ngurpay Mabayg yoelpayg nginu lagoepa, ngidh nungu thonar
guythuyayg.'
36 Yesu nanga thanamun yangu wakay gasamoedhin, nuy kedha mulay-
dhin yoewthaw kuyku mabaygoepa, 'Akan maygi, thanamulpa koerngayg,
lak akag kasa mina yoepathamar.'
37 Nuydh senabi mabaygaw garsar mura wadhaydhin, nuydh yoel-
pamoeydhin nubiya kalmel matha Petheru, Zemes, a nungu tukuyap
Yoewane.
38 Thana nanga amadhan aymoeydhin yoewthaw kuyku mabaygaw
lagoepa nanga, Yesu imadhin kedha mabaygan may mar a thana mina
koey gimiya may mar.
39 Nuy nanga muy yoewthaydhin nuy kedha mulaydhin thanamulpa,
'Ngitha mingu mina koey gimiya may maypa, ina moegina kaz um
mayginga, na kasa uthuy yuwipa.'
40 Thana kasa giw mar nubepa. Kalanu nuydh thana sizi lagoengu mura
adhapa wayaydhin muyngu. Nubiya si matha apu thathi a nungu pasi
puziw mabaygal; thana muya uthemidhin na moegina yoepkaz ngalaga
nanga yuwir.
41 Nuy nanu gethanu nidhaydhin a thanamudh kedha mulaydhin
nabepa, 'Talitha kum.' (Aykap muynu kedha, 'Moegina yoepkaz, kaday
tari, ngay ngibepa kedha muliz.')
42 Na moegina yoepkaz mina senabi thonara kaday tharaydhin, a mab
uzaraydhin; na matha toewalob wathaylayg. Thana sethabi thonara mina
koeyma madhu pamemidhin.
43 Nuy thanamulpa mina koey ridha ya woedhan aymoeydhin, si muynu
kedha, 'Wara bangal kobegadh mabaygoepa mulayg, ngath miza nanga
aymoenu.' Nuy thanamulpa wara kedha mulaydhin, 'Ngitha nan aydu
poeybaw.'

6

Yesulpa apasiginga nungu goegathaw mabaygal
(Mathayu 13.53-58; Luka 4.16-30)

1 Senabi ngurpay kalanu Yesu nuydh senabi lag wanadhin, nungu mina
geth lagoepa kuniya uzaraydhin kalmel nungu niyay kazil.
2 Sabadhoenu nuydh nungu ngurpay kuyk aymoedhin thanamun
yoewthanu muynu. Koeyma mabaygan ngaya nanga karngemidhin, thana
mina koeyma madhu pamemidhin kedha, 'Ey, nuydh ngalagaz sethabi
ngurpay zapul gasamoeydhin; nubepa koey ngulayg ngalagaz? Nuy
midh paru ngulayg adhapudhay zagethoengu aymoeyle mabaygaw buth
poethayle?
3 Nuy kasa kamda, koey ngurpay mabayg lawnga, nuy miyay Mariyana
kazi, a nungu tukuypal Zemes a Yoewsepa, Yudha, a Simiyon. A nungu

babthal itha muynu.' Kedha zoenguz thana nubepa koerngayl kawra mayginga, a apasiginga.
4 Yesu kedha thanamulpa, 'Mura lagiya nanga peropethoepa koerngayl kawra aympa, a apasimoeypa, matha nungu goegathoenu koerngayginga mina koeyza, a matha kedha nungu geth lagoenu, nungu kulkaw mabaygiya.'
5 Nubepa matha ngoedhagidh lawnga koey zagethoepa aymoeypa, kasa gegeyadh, nuydh matha moenarimayl kikiril mabaygal balbay tidadhin a dhoeynidhamoeydhin.
6 Nuy mina koeyma madhu pamaydhin nuydh nanga imadhin kedha mabaygan mina yapathamayginga nubepa. Thanamuniya thimedh mayginga.

Yesu wayaydhin nungu toewalob niyay kazil (Mathayu 10.5-15; Luka 9.1-6)

Kasa kay kedha nuydh Yesu ngurpay matha ayimpu goegath goegathiya.
7 Wara goeyginu nanga Yesu ngapa thuraydhin nungu niyay kazil. Kalanu nuydh wayaydhin thana ukasar ukasar mura yaynanob goegathoepa. Nuydh thanamulpa kupay madhin thanamulpa mabaygoepa wati maripa adhapa maypa.
8 Nuydh yawoedhan aymoedhin thanamulpa kedha, 'Wara zapul bangal maygi ngithamuniya kalmel maboenu, matha boegi kedha. Kunaw susu lawnga, a rugaw yana lawnga, a bokadhza maygi ngithamuniya kalmel.
9 Ngitha bangal matha azaz ngaral kusumoene, a setha ngithamuniya mi rugal nanga soeyzipa; matha kedha, wara lak rugal maygi.'
10 Nuy lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha na mi lagiya muya idiman nanga, matha sew bangal kurusipa ngitha sizi wara goegathoepa ladhun.
11 'Ngitha nanga mi goegathan ayawal mayginga a koerngayginga nanga ngithamulpa, ngitha wara goegathoepa ladhun sizi. Ngitha buthu lupemin sanoengu; thana nanga iman, wa thana ngulayg asin kedha, thanamun koerngayginga koeyza thana ngoedhe inuraw mabaygal nge.'
12 Kalanu thana ladhudhin ukasar ukasar yaynanob maw siparu goegath, goegathiya kedha, 'Adhapa buwayl thayemiw ngithamun wati pawangu, garthil thayemiw Awgadhoepa.'
13 A thana wati maril adhapa mamayir mabaygoengu, a kikiril mabaygiya thana wakasun pinimoeypu, kalanu kuyku nidhamoeydhin thana thanamun kikiringu.

Yoewane Papthayson kuthaw ya (Mathayu 14.1-12; Luka 9.7-9)

14 Thanamun Yoewdhayalgaw kuyku mabayg Erodh nuydh Yesun mura zagethaw yaday karngemidhin, kuyk Yesun ya mura goegathiya zoelmaydhin. Dhuray mabaygal sethabi thonara kedha, 'Nuy Yoewane Papthayso umangu kaday tharayngu! Nubiya kedha zoenguz senabi woenab mepa adhapudhay koey zagethoepa aymoeypa.'
15 Wara kedha umamoeyrngu, 'Nuy peropeth Elayza!' a dhuray kedha, 'Nuy peropetha, setha kulay mi peropethal nanga kulay.'
16 Erodh nanga midh thonara karngemidhin nanga senawbi ya, nuy kedha mulaydhin, 'Senaw nuy Yoewane Papthayso! Ngath nungu kuyk adhapa pathadhin kulay, kasa kay kedha nuy midh paru lak igililnga!'
17 Wagel kay mura thabi zapul, Erodh nuydh kulay Yoewane Papthayson kunumay lagoepa gasamoedhin, kuyk nuydh nungu tukuypaw ipi nubepa

ipi madhin. Nanu nel Erodhiyas. Na kulay Erodhan tukuypaw ipi, Pilipan ipi.
18 Yoewane nuy mura thonara kedha umepu Erodhalpa, ‘Sena matha ngoedhagidh lawnga ngi niyaypa yoelapiz nginu tukuypaw ipiya.’
19 Nanu Erodhiyasana ubi Yoewanelpa uma mathamoeypa, kasa kay kedha nabepa kedha aymoeypa koey zageth.
20 Minguz kedha, nanu alay Erodh nuy akan kedha wati zoengu aymoeyle. Nuy ngulayg kedha, Yoewane mina kapu akasizi mabayg, nuydh nuyn kedha zoenguz giyaw woengan umangu. Erodh nuyn ngulayg kasa kobegadh thonara thuran Yoewanen nubepa kurusipoegaypa. Erodhan kasa midh wakay thoemamay koey garsar aymoeypa, nungu kasa ngaru ubi Yoewanelpa.
21 Nadh Erodhiyas kurusipa aymoedhin nanu wati ubilnga zageth. Erodhan kazi mayzi goeyga nanga nuydh mina koey tha aymoedhin mura gabmenaw kuyku mabaygoepa, koewbu kuyku mabaygoepa, a matha kedha mura Galilayaw koey mabaygal.
22 Nanu Erodhiyasana yoepkaz kazin mina kapu girel aymoedhin mura mabaygiya parunu senabi thangu lagoenu. Erodh a nungu thurayzi mabaygal thanamulpa mina matha ngoedhagidh, koey dhiwalnga nanu sagul. Nuy kuyku mabayg nabepa kedha mulaydhin, ‘Nginu mizoepa ubi, ngath kay ngibepa maypa.’
23 Nuydh nabepa koeygarsar zapul pa ngoedhalmayl poeybaypa mamayir kedha, ‘In ngay Awgadhaw parunu ngibepa mina koey mina yadu umepa, ngath kay ngibepa ngaru maypa, kasa kay moegina mura ngaw niyay lagaw mina zoengu.’
24 Kalanu na adhapadhadhin a nanu apupa yapu poeybaydhin kedha, ‘Ngay kay mi zapa mulipa?’ Na apu kedha mulaydhin, ‘Yoewane Papthayson kuyk kedha thonara, adhapa pathayzinga.’
25 Na yoepkaz kuniya Erodhalpa a kedha mulaydhin, ‘Ngoezu ubi kedha ngidh ngayapa kedha thonara mar Yoewane Papthayson kuyk beseninu kay muynu aral.’
26 Nuydh na Erodh gasaman nanga nuydh mina koerkak badh gasamoedhin, kasa kay kedha nubepa ubig oesipa lawnga, kuyk nuy nabepa mulaydhin mura mabaygaw parunu, nuy mi mina koey ya mulaydhin nanga.
27 Nuydh nungu gamu puziw mabayg wayadhin Yoewanen kuykupa ngapa maypa. Nuy nungu gamu puziw mabayg uzaraydhin kunumay lagoepa, Yoewanen kuyk pathadhin.
28 Kalanu nuydh nan beseninu muynu aradhin, a nabepa yoepkazipa madhin. Kalanu nadh nanu apupa madhin.
29 Nungu nanga Yoewanen gamu puziw mabaygan karngemidhin nanga, Yoewanen kuykupoethay ya, thana ladhudhin a nungu gamu madhin. Kalanu thana moerama thayadhin. Kuyk mura nubi sirisir, Erodhan aka mina koeyza nuydh na senabi kasa ya karngemidhin kedha, Yoewane Papatayso lak kaday tharaydhin umangu.
30 Yesun niyay kazin nanga zageth muwasidhin thana kuniya tidemidhin nubepa yadu thuraypa thana zapul midh paru nanga aymoeyr, a ngurpay thanamun.
31 Senabi thonara mabayg mina koey garsar, Yesu a nungu niyay kazil thanamulpa kasa aygudoepa gegeyadh. Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ayawal, ngapa ngaybiya asimoey, ngalpa mabaygoegi dhadhasakarpa ladhuypa ngoenapudhaypa, matha ngalpa.’

32 Kalanu thana thanamun butanu mamayidhin mabaygoegi dhadha-
soekarpa ngoenapudhaypa.
33 Kasa kay kedha mabaygan thana imaydhin a kulay thayamidhin
ngaran gimiya, woelay woelay wamayir mura goegathoengu.
34 Thana na mangemidhin nanga Yesu kadaypa pagadhin a imadhin
mabaygaw garsar; nungu koerkak badh miyaydhin thanamulpa, minguz
kedha thana gar ngoedhe mamuy danal poethay mabaygoeginga. Sina
nuydh matha ngurpay kuykayman mura zapun ngurpamoeyr thana.
35 Goeyga na pawpa aymiz nanga, nungu niyay kazil ngapa nubepa a
kedha mulemin, 'In goeyga mina pawpa, ina amadhan goegathoeginga,
ina zaginga thanamulpa aypa gasamoeypa.
36 Ngidh thana wayi amadhan apawlagaw sawalagoepa a amadhan goe-
gathoepa lak kay thana ayde barpudhamoeypa thanamulpa aygudoepa.'
37 Nuy kuniya thanamulpa kedha mulaydhin, 'Lawnga, ngitha thana-
mulpa ayde mamayi aygudapa.'
Thana kedha nubepa Yesulpa, 'Nginu ubi midh kedha, ngalpa kasa
koeyma bokadhza sagul poelaypa, ngoey kay ngalagaz kedha koey
bokadhza gasampa ten tawsan dolal sikedh, puy kunoepa barpudaypa
thanamulpa aygudoepa?'
38 Kalanu Yesu thanamulpa yapu poeybiz kedha, 'Ngithamuniya midh
mura sey puy kusnaw susul. Ladhu imaypa.'
Thana na imiz thana nubepa kedha mulemin, 'Itha matha payb kunaw
susul a ukasar wapi.'
39 Yesu kedha muliz nungu niyay kazipa, 'Apa niyaypa mamayi setha
mabaygal, kedha thana yaynanab, kapu maludh gamul bupiya gimiya
niyaypa.'
40 Thana gar thanamun kuwaya nithaman, wara kuwaynu pipti mabay-
gal, a wara kuwaynu andred mabaygal.
41 Kalanu Yesu sethabi payb kunaw susul kusuman a ukasar wapi.
Nuy kalanu daparpa kadaypa nagaydhin a Awgadhoepa eso poeybaydhin.
Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu niyay kazipa kusuman
thanamulpa mabaygoepa poeybaypa. A nuydh lak ukasar wapi kedha
mamaman mura mabaygoepa.
42 Thana mura balbayginga maytha yoeruylnga, senabi ay purthadhin,
na kulay kasa moegina,
43 kasa kay kedha ay muynu koey garsar, Awgadhan senabi moegina ay
kedha madhin, thana niyay kazin thadha wanayzimayn toewalob mura
liday aymoeydhin ayngu kunaw susul a wapi.
44 Senabi moegina aydu poeybadhin nanga mabaygaw garsar mina
koeyza, garkazil mura payb tawsan.

Yesun mab woerab gimiya
(Mathayu 14.22-33; Yoewane 6.16-21)

45 Sew kalanu nanga nuydh nungu niyay kazil sobaginga wayaydhin
butanu. Thana nubiya kulay war doegam buwadhoepa, goegath nel
Bethsayda. Nuy mabaygoepa mura mulaydhin senabi thonara kedha,
'Ladhu.' Wa, thana mura ladhudhin kalanu.
46 Mabaygaw yawal woeyay kalanu Yesu nuy padoepa kadaypa uzaray-
dhin, thoeythupoegaypa.
47 Inur nanga toedimoeydhin, thanamun niyayziw ngulaynga, but matha
malu dhadhiya pungar. Senabi thonara nuy Yesu matha gimanoeka, nungu
kusayg lumadhoenu.

48 Nuydh imadhin kedha, nungu niyay kaziw sirisir thana mina koey
gubiya paypa thapar but. Goeyga pudhaynu nanga nuy thanamulpa pagan
woerab gimiya mab woelmay. Nuy nanga yabay thoeyaydh miyaydhin
nanga
49-50 thana nuyn imadhin nuy woerab gimiya woelmay. Thanamun
wakay thoemamoeypa kedha, 'A! Mari senaw boey!' Thana ar pugemidhin,
thanamun akal mina koey zapul, thana nanga nuyn imadhin. Yesu
balbayginga thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha akag, in ngay.'
51 Kalanu nuy thanamuniya kalmel pathaydhin butanu. Sinubi thonara
abere gub muwasidhin. Nungu niyay kazil mina koeyma madhu pamemid-
hin, muynu thana kedha memayiyir, 'In midh paru mabayg.'
52 Thana nungu kulay goeygiw zagethal pudhamayginga matha kedha
payb tawsan mabaygal nanga aydu poeybaydhin. Thana sew aykap
gasamayginga.

Yesu kikiril mabaygal dhoey nidhaydhin goegath nel Genesareth

53 Kalanu thana wara doegam buwadhoepa thardhadhin, goegath nel
Genesareth. Thana na si mangaydhin thana but kunaw urun aymaydhin,
54 thana na kadaypa tadir nanga, sew goegathaw mabaygan nuyn
ngurpadhin kedha, 'A, in Yesu.'
55 Kalanu thana mura gurguy zilmemidhin yadu thuraypa kidhakidhan.
Mura na goegathiya ya zilmaydhin nanga, thana mura thonara ngapa
garwoeydhamoeypu nubepa kikiril mabaygal doey nidhaypa mamayidhin.
Thana angemidhin uthuy lagoenu.
56 Yesun mab ngalagiya thana kikiril mabaygal sepa thonarpa agay, nuy
mi goegathiya woelmay a mi apaw lagiya woelmay, mabaygaw garsar
ngalaga nanga, thanamun goegathiya dhadhiya thana sepa thonarpa mina
agay. Thana nubepa siyara apa pudhemir a yoewdhemir kedha, 'Thana
gar kay, nginu kasa kay nanga dhoemawak gamu thoeraypa? Thana kay
gar mura balbayg asimoeypa.' Setha ngaya nanga mura kikirilgal nanga
thana nungu dhoemawak nanga gamu tharal gethan, thana matha gethiya
balbayg asimoeyr, mura thanamun kikiringu yaynanob.

7

Wara ngurpay thanamun Yoewdhaylgaw thathiw thathingu ngapa (Mathayu 15.1-9)

1 Wara thonara dhuray yoewthaw koey mabaygal, Parasayalgal a sabiw
ngurpay mabaygal ngapa Yesulpa ladhudhin. Thana wara koey mudhaw
lagoengu, Yoerusalemoengu.
2 Thana imadhin kedha dhuray nungu niyay kazil getha garwalgayginga
ay purthay thonara kedha lawnga kedha Parasayalgaw kulba pawa midh
nanga gethoepa garwalgaypa.
3 Parasayalgal a mura Yoewdhayalgal thanamulpa kasa matha aygu-
doepa lawnga getha garwalgayginga, thana kay ngaru kulay gethal
garwalgemipa thanamun thathiw thathiw ngurpan midh nanga parunguz
ngapa.
4 Thana na nanga ayde gasamoeyn, ayngu sakariya lagoengu thana ngaru
kulay garwalgane, kasa matha purthayginga, a matha kedha koey garsar
dhuray thanamun igililmay pawal thana gasamoeydhin thanamun thathiw
thathingu; panikinaw a abuwasagidhaw, a komal ngukiw zapul.

5 Kalanu thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal Yesulpa ya-
pupoeybemidhin kedha, ‘Nginu niyay kazil mingu ngoeymudh kulay igilil-
maydh zageth mabaginga, thana kasa getha garwalgayginga aygudoepa?’
6 Yesu kuniya kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha kasa mamuy
goengawl gimiya oengemipu. Senabi kulba peropeth Isaya, nuydh ngitha
yadu mayparuy, nungu Minar Poelayzinga kedha,
“Sethabi mabaygal ngoena thawmanin thanamun gudan,
kasa kay kedha ngoenakap koeysigal.
7 Thanamun thawmay wara mina aykapuginga,
thana kasa gub sagul poelaypa thawmaythu,
a thanamun mina ngurpay kasa koew apa goewaw mabagaw aymayzi-
mayl,
Awgadhaw aymayzimayl lawnga.”

8 ‘Wa, ngitha kasa mabaygaw aymayzimayl kulay thayamoeydhin, a
Awgadhaw aymayzimayl sabil kay ngitha mayginga.’
9 Nuy matha umay kedha thanamulpa, ‘Ngithamulpa kedha, ngitha
mina koey ngulaygal Awgadhaw sabi midh nanga, kasa kay kedha
ngitha Awgadhaw sabi pasinu wanan a ngithamun geth aymayzi sabiw
yangukudul kay gima thoeridhoemoeypa, a yakaman mabaygoepa.
10 Awgadhaw wara sabi Moselpa maynguzinga kedha, “Ngidh nginu
apu thathipa ngaru apa pudhepa, ngidh nginu apu lawnga nginu thathi
mulamoeyn nanga, sabiw mabaygan ngin bangal umapa wayane.”
11 ‘Mina pawa kedha, mabayg sike kapu rugalayg, nuydh ngaru nungu
apu thathi sib wanampa, kasa kay kedha ngithamun geth pawa mina
wardh; ngitha ngulaygal ngoelkay ya woedhay ayimpa Awgadhoepa kedha,
“Ngath wagel bangal mura itha thabi rugal Awgadhoepa mamayine.”*
12 A kalanu ngitha ngulayg nuyn senawbi mabayg lawnga manin
nungu apu thathipa zangu aymoeyle, kuyk nuydh ayman ina korbaniw
yangukudu kedha, “Itha maygi rugal, Awgadhoepa adhapa thamayzimayl.”
13 Ngitha kedha zoengu Awgadhaw sabi adhapa idimoeypa a ngithamun
thathiw thathiw aymayzi sabi kay ngitha ayimpa; ngitha mura thonara
kedha memayirngu.’

Dhuray zapul ngulayg mabayg kusikus palan

14 Kalanu Yesu mura mabaygal lak nubepa thuraydhin a kedha mulayd-
hin thanamulpa, ‘Kurusipagemiw ngayapa a gasamaw kaykedh,
15 Wara gegeyadhoeginga mabaygaw gudiya adhaz za muya uthiz
nubepa kusikus poelaypa; kasa kay kedha setha nanga mi zapul nanga
mabaygoengu adhapuydhepa ngulayg nuyn kusikus palan, matha kedha
nungu ngoenakap wakay thoemamayl, a yangukudul a zagethal.’†
17 Kalanu nuy sizi uzaraydhin a lagiya muya uthaydhin; nuydh mabaygal
si adhal wanaydhin. Lagoenu muynu nanga nungu niyay kazil nubepa
yapu poeybemidhin kedha, senabi adhamintiday yangukudu nungu.
18 Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha mipa matha tidayginga,
matha kedha mura mabaygal midh? Mabaygaw gudiya nanga mi zapul
muya uthemipa adhaz nuyn mabayg kusikus poelayginga;
19 minguz kedha, thana nungu ngoenakap muynu gasamoeyginga, thana
kasa maythanu muynu lak sizi adhapa mamayin nungu gamungu.’ Yesu na

* **7:11** Nubi pawa nanga thanamudh kedha, korban. † **7:15** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 16. Ngitha ngaya kawralmayl, wa koerngayl kawra mariw, a mamu gasamaw.

kedha mulaydhin nuydh imaypa yakamar kedha, mura aydel mabaygoepa balbayginga aygudoepa.
20 Nuy matha umay, ‘Mabaygoengu nanga gudiya ya adhapadhan nanga ngulayg nuyn kusikus palan.
21 Minguz kedha, mabaygaw ngoenakapoengu mura wati wakay thamamayl, ngoewakaziw kawaku wati pawa, za puru, a mabaygaw mathamay,
22 wara alay ipiw wati pawa, kunubur, wara mabaygaw mina zapa ubin mepa, ngoelkay yangukudul, nginu geth wati wakay thamamayl, uwanmay, a kaliya thoeray, a gamu dhub yoewruy, a matha kedha wakay thoemamaygi za aymay.
23 ‘Wa, itha mura thabi zapul mabaygoengu muyngu adhapuydhepa, wa thana ngulayg mabayg nubi zapun kusikus palan.’

Wara goegathaw yoepkaz nanu mina yoepathaman koeyza

24 Kalanu Yesu nungu niyay kazil kaday tharaydhin, a wanaydhin senabi lag. Thana miyaydhin Tayaraw, Saydonaw mabaygaw boeradharoepa. Thana kasa gumi muy uthaydhin lagoepa ngoenapudhaypa, kasa kay kedha mabaygal ngaru ngulayg gasaman.
25 Wara yoepkaz ngoenu nanga yoepkaz kazi wati mariw malayzinga, nadh ya gasaman, a mina senabi thonar na ngapa Yesulpa a apa pudhaydhin nungu siyara.
26 Na senabi yoepkaz, Isoereylaw mabayg lawnga, na Goerikaw yoepkaz, a nanu geth lag Siriya Ponesiyanu. Na kasa koeyma yoewdhaydhin Yesulpa kedha, nuydh kay senabi wati mari adhapa woeyaypa nanu kazingu.
27 Nuy nabepa mulaydhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin kedha, ‘Mamu kulay ay poeyban moegina kazipa, matha ngoedhagidh lawnga ngath thanamun ay apa thayan thoebudh umaypa.’
28 Wa, senabi Goerikaw yoepkaz nadh mina sobaginga gasaman, nungu aykap muynu miyay. Na kuniya mulaydhin Yesulpa, ‘Wa, ngi mina yadu umepa, kasa kay kedha, thoebudh umay ngulayg purthan moegina kaziw ayngu burul biregoengu mulupa pudhayzimayl.’
29 Yesu kuniya mulaydhin nabepa kedha, ‘Nginu ya mina matha ngoedhagidh, kuyk nginu senabi ya, nginu yoepkaz kazi ngaru balbayginga; senabi wati marin nuydh muwasin, adhapadhan nanungu. Ngi matha uzar nginu lagoepa kuniya.’
30 Wa, na miyaydhin. Nadh nanga lag gasamoedhin, nadh kedha imadhin, moegina kaz balbayginga yoewipa nanu uthuy lagoenu, wati marin nuydh kasa wanadhin nan.

Yesu muwamay a dhugi mabayg dhoeynidhadhin

31 Wa, Yesu a nungu niyay kazil kalanu sizi Tayaroengu, miyaydhin Sidonaw yabuya Galilayaw Malu buwadhoepa; wara goegathaw nel Dekapolis sipa amadhan nabiya muynu ten goegathal.
32 Thana malu buwadhoenu ngabunadhin nanga, thana mabaygan nubepa madhin nuy muwamay a nuy dhugi. Thana yoewdhemidhin Yesuniya nubepa dhoey nidhaypa.
33 Yesu nuyn thanamulngu moegina pasipa yoelpadhin mabaygoengu, a nungu gethaw dhimur kawra goganu wanemoedhin a nuy mosal adhaydhin nungu dhimuriya, kalanu yagi mabaygaw noeythay wanadhin.
34 Kalanu nuy kadaypa nagaydhin daparpa a kuniya poeybaydhin a kedha mulaydhin senawbi mabaygoepa thanamudh kedha, ‘Epapatha!’ (Muynu aykap kedha, ‘Gud pudhar!’)

35 Mina senabi thonara muwamay nungu kawra gud pudhaydhin, nuydh
karngemidhin mabaygaw ya a nuy yangukuduya ya mulaydhin mina
thepadhanga
36 Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'Wara bangal mabaygoepa mu-
layg.' Kasa kay kedha thana ngaru sethabi ya umamoeyr. Kalanu Yesu lak
wadharngu thana kasa kay kedha senabi ya mina mura zilmaydhin.
37 Mabaygaw mina koeyma maril zizimoeydhin a madhu pamemidhin
kedha, 'Nuydh kasa mura zapul mina balbayginga aymoeypa. Imaw
nuydh muwamay kawral dhoey nidhamoeypa a matha kedha dhugi dhoey
nidhepa.'

8

Yesu nuydh aydu poeybaydhin 4,000 mabaygal
(Mathayu 15.32-39)

1 Soeyzi pawpa thawpaynga lak koeygarsar mabaygal ngapa Yesulpa.
Kalanu thana aypa thawpay asimoeyn. Yesu nuydh nungu niyay kazil
thurimoeydhin a thanamulpa kedha mulaydhin,
2 'Ngaw kasa koerkak badh mizin mura thabi mabaygoepa. Thana matha
ngaybiya puzimoeypu thoeri goeygipa, a thana mina aygudagasin.
3 Ngaw ubiginga kedha thana kasa kuniya wayamoeyn maytha aygimayl,
thanamulngu bibirigoesile maboenu dhadhal.'
4 Thana niyay kazil kedha, 'Ina mina mabaygoegi lag, ngalpa ngalagaz
ay gasampa kedha koeygarsar mabaygoepa?'
5 Yesu yapupoeybaydhin kedha, 'Ngithamuniya midh mura kunaw
susul?' Thana kuniya mulemidhin, 'Matha seben.'
6 Kalanu nuy mura mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngitha sew apa
thayaw boeradharoenu.' Kalanu Yesu kusumadhin sethabi kunaw susul,
kalanu eso poeybaydhin. Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu
niyay kazipa kusuman a thanamulpa mabaygoepa poeybaypa.
7 Thanamuniya lak moenarimayl wapil, Yesu lak thana yoewdhamoeyd-
hin, wagel niyay kazipa mamayidhin, thanamulpa poeybaypa.
8 Mabaygan mura purthadhin, a balbayg asidhin, 4,000 mabaygal mura.
9 Kalanu thana niyay kazil wanayzi aydel garpathamoeydhin seben
lidhay mura guda poelamal. Nuydh Yesu thana wayaydhin mabaygal.
10 Kalanu nuy butanu pathaydhin kalmel niyay kazil nungu. Thana
memayidhin wara goegathaw lag nel Dalmanutha.

Yoewthaw koey mabaygal Parasayalgal adhapudhay zageth lumaypa Yesuniya
(Mathayu 16.1-4)

11 Wara thonara dhuray koey mabaygal, Parasayalgal ngapa Yesulpa ya
pathukamoeypa. Thanamun ubi kedha thana nuyn karum palan, nuthay
ayimpa nubepa. Thana nubepa kedha, 'Ngidh ngoeymulpa nginu poerapar
yakamar, imaypa kedha ngi Awgadhaw purkapa balbayginga?'
12 Yesu ridh koewba asidhin thanamulngu kedha, 'Minguz kayibaw
mabaygal mura thonara adhapudhay zageth purkaw imaypa umamoeypa?
Lawnga ngay ngithamulpa kedha, kedha ngoedhal za ngithamulpa purkaw
imaypa lawnga!'
13 Kalanu nuydh waniz thana, nuy lak butoepa kuniya tidiz, a thardhan
wara doegam buwadhoepa, senabi maluya.

Ngitha koey poeypiyam Parasayalgaw gamu dhuba yoewruyle a matha kedha kuyku mabayg Erodh
(Mathayu 16.5-12)

14 Thana niyay kazin matha ngoedhagidh thoewaw ayde mayginga,
matha urapun thana madhin thanamuniya kalmel butoepa.
15 Yesu nanga thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha koey poeypiyam
bangal thanamun Parasayalgaw gamu dhuba yoewruyle, a thanamun kuyk
Erodh.'
16 Thana niyay kazil thana thanamulngu umamoeyr kedha, 'Nuy kedha
zoengu bredaw ya muliz, ngalpa bred mayginga.'
17-18 Yesulpa kakal kedha thana mi ya na umamoeypa. Nuy thanamulpa
kedha mulaydhin, 'Ngitha midh paru bredaw ya umamoeypa, "Ngalpa
bredoegigal." Ngithamuniya ngulayg mayginga, ruwamayginga, thigil koey
sobalmayl. Ngitha purkalgal, midh paru imayginga; ngitha kawralgal,
midh paru koerngayginga? Ngitha wakay thayemin a?
19 Ngath nanga mamayidhin a pathidhemoeydhin payb kunaw susul,
payb thawsan mabaygoepa, midh wanayzi burul ngapa liday wangamoey-
dhin, guda palampa?' Thana nubepa modhabiya kedha mulemidhin,
'Toewalob lidhay.'
20 A nuy lak yapu poeybaydhin thanamulpa kedha, 'Ngath nanga
pathidhemoeydhin seben thoewa ayde, po thawsan mabaygoepa, wanayzi
lidhay midh, moegina buru guda poelamal, thadha wanayzimayl, ngitha
midh mamayidhin?' Thana kedha, 'Seben.'
21 Yesu lak mulaydhin thanamulpa, 'A ngitha midh, matha imayginga a
tidayginga?'

Yesun nuydh maygum dhoeynidhadhin

22 Thana ngapa wara goegathoepa Bethsayda, wara mabaygal nubepa
madhin maygum, a Yesulpa yoewdhadhin lak nuy nidhiz nubiya.
23 Yesu nuydh nuyn maygum gethiya yoelpadhin mudhaw lagoengu
adhapa; kalanu nungu purkanu mos woeydhadhin, kalanu Yesu geth gimal
wanadhin a yapu poeybadhin nuyn, 'Ngidh zapul imiz a?'
24 Nuy maygum kadaypa nagiz a kedha muliz, 'Wa, ngay nagiz kasa
moegina imiz, mabaygal ngoedhe puyl nge toedipa.'
25 Yesu lak geth wanan maygumaw purkanu. Nuydh mayguman koeyma
nuthadhin noegaypa senabi thonara nuydh mina kuniya gasaman nungu
purkaw zuru; nuydh iman mura zapul koey pudumayl.
26 Yesu nuyn kuniya wayan lagoepa, a kedha muliz, 'Ngi goegathoepa
kay mabayg.'

Petheru ya mulaydhin kedha, 'Ngi mina Keriso'
(Mathayu 16.13-20; Luka 9.18-21)

27 Kalanu Yesu a nungu mura niyay kazil memayidhin wara goegathoepa
nel Sizariya Pilipiya. Dhadhal nuy thanamulpa yapu poeybaydhin kedha,
'Ngayapa mulemiw, mabaygal midh umamoeyrngu kedha, ngay nga?'
28 Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Mabaygal kedha, ngi umangu lak
igililnga. Wara mabaygal kedha, ngi Yoewane Papthayso, a wara kedha,
ngi Elayza, a wara kedha ngi wara kulkubaw peropetha.'
29 Nuy lak yapu poeybaydhin nungu niyay kazipa kedha, 'Ngithamun
wakay thoemamay midh, ngay nga?'

Petheru kuniya nubepa kedha mulaydhin, ‘Ngi mina Keriso, ngapa
Woeyayzi Mabayg.’*
30 Kalanu nuydh thana koey dharadh gud wadhamoeydhin mabaygoepa
mulayle kedha nuy nga nanga.

Yesu nuy mulaydhin nungu kikir a nungu um
(Mathayu 16.21-28; Luka 9.22-27)

31 Kalanu Yesu kuyk aymoedhin ngurpan nungu niyay kazipa kedha,
‘Mabaygaw Kazin bangal ngaru gegeyadh gasamoene mura zoengu a thana
yoewthaw kuyku mabaygal bangal ngoena adhapa yawaypu. A matha
kedha kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal, thana bangal ngoena
uma mathamoene. Thoeri goeygi koeliya ngay bangal kaday tharedhe
igilpa.’
32 Wa, Yesu na mura kakal aymoedhin nungu kuthaw thonara. Petheru
nuyn moegina adhapa yoelpadhin sizi kalanu mulaydhin kedha, ‘Kuykul-
nga, kedha gar maygi, ngibepa umapa lawnga.’
33 Kasa kay kedha nuy nanga Yesu kuniya nagaydhin nungu niyay
kazipa. Nuy Petherulpa kedha mulaydhin, ‘Ngaybiya kaliya thayay, ngi
ngoedhe Sathana, ngidh Awgadhaw doegamuya zapul aymayginga, ngi
kasa mabaygaw ubil zapul aymoeypa.’
34 Nuydh kalanu mura mabaygal thuraydhin a nungu niyay kazil, kedha
mulaydhin thanamulpa mura, ‘Mabayg nga nanga nungu ubi nuydh
ngaybiya asin, wa yakanuriz nungu ubilnga a ngaybiya asir ngaw mab
ngalagiya nanga. Ngitha bangal imane koey mangal puy, sathawro ngaw
thabaynu. Kedha midh mura ngaybiya asin, ngidh ngaru nginu sathawro
manin mura goeygiya, ngath midh nanga.
35 ‘Setha ngaya nanga thanamun ubi kedha thana thanamun igililnga
danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal thanamun igililnga.
Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyan kuyk nungu danal poethay
ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene bangal nungu igililnga.
36 Matha ngoedhagidh midh, mabaygan sike mura nabi apaw goewaw
kapu rugal gasamoeyne, kasa kay kedha nuydh nungu mina igililnga
guythuyaypa. Lawnga sena gegeyadh.
37 Zaginga wara nubepa maypa nungu mina igililnga kuniya
gasamoeypa.
38 ‘Nga nanga aziran mepa ngawngu a ngaw yangukudungu, wa
Mabaygaw Kazi ngaru senawbi mabaygoengu aziran bangal memayine,
ngaw kuniya mangay nanga wagel. Koey poeraparal thonara, ngaw koey
poerapar a matha kedha Ngaw Thathingu poerapar, a nungu maygi angelal
kalmel.’

9

Yesu wara gamu aymaydhin sey padoenu
(Mathayu 17.1-13; Luka 9.28-36)

1 Yesu matha umepu thanamulpa kedha, ‘Yakanurayg, dhuray mabaygal
itha, thanamulpa umapa lawnga, kurusipa thana Awgadhaw Basalaya
thanamun purkan imane, a nanu mina bibir.’
2 Siks goeygiw koeliya nanga Yesu nungu gamu puziw mabaygal
yoelpamoeydhin Petheru, Zemes, a Yoewane. Thana yoelpaydhin kadaypa
koey padoepa. Thana si thanamun kusaygal. Thana nanga Yesulpa
nagemir thana imadhin Yesun gamu sakariya thoeyay wara ngadh asidhin.

* **8:29** Thanamun yangukudu kedha, *Mesiya.*

3 Nungu gamu rugal lak kedha goerab gamul koethilmayl aymoeydhin,
wara mabaygan kedha gamupa dhoemawak garwalgayginga nubi apa
goewanu.
4 Thana niyay kazil mura imadhin kedha, wara ukasar mabayg Yesuniya
ya soegul siyamar, Mose a Elayza.
5 Senawbi thonara Petheru Yesulpa kedha mulaydhin, ‘Ngi waza ngoey-
mun Ngurpay Mabayg. Itha mina balbayginga ngalpa itha, ngoey sike
ngithamulpa yaynanob thoeri iradh lagal aymoeypa, ngibepa, Moselpa, a
Elayzalpa.’
6 Wa, nungu Petheru a ukasar nungu igalayg thanamun aka mina koeyza,
nuy koerawayg kedha nuy kay mi yangukuduya balbayginga ya mulepa.
7 Kalanu koey iradhal ziya thanamuniya gimal pudhaydhin. Sizi ziyangu
thana yangu wakay gasamadhin kedha, ‘In ngaw geth mina mamal garkaz
kazi, kurusipagemiw nubepa.’
8 Ziyaw kalanu nanga thana nagemidhin sobaginga imadhin matha
Yesun, wara mabaygoeginga pasinu.
9 Thana na padiya mulupa tadir nanga Yesu mina koeyma mulaydhin
thanamulpa kedha, ‘Wara bangal mabaygoepa mina sogum mulayg, ngitha
miza nanga imanu, kurusipa bangal Mabaygaw Kazi umangu kaday
tharedhe.’
10 Thana nubepa karngemidhin, kasa kay kedha thana matha thana-
muniya muynu nungu yangukudu pudhamoeyr kedha, ‘Ina na “umangu
kaday tharay yangukudu” aykap muynu miyay?’
11 Thana Yesulpa yapu poeybemidhin kedha, ‘Kuykulnga, ngoey imadhin
gimal padoenu Elayza ngibiya kalmel. Thana sabiw ngurpay mabaygal
midh paru kedha ngurpan aymarngu, Elayza bangal ngapa kuniya
tidhedhe, nungu kalanu Awgadhaw Woeyayzi Mabayg kakal yakamiz
mabaygoepa?’
12 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Wa mina, senabi kulba peropeth
Elayza, nuy ngaru ngapa kulay, mura zapul balbayginga lak ayman.
Kedha nanga, Maygi Thusin midh paru ngalpan ngurpan kedha, “Mabay-
gaw Kazi ngaru kikir koeyma gasaman ngalpalpa, a mabaygan nuyn
adhathoeyaypu.”
13 Ngay ngithamulpa kedha muliz, Elayza muwasidhin nuy kuniya
tidaydhin ngapa, a thana matha kedha nubepa gegeyadh danal pathadhin
nuyn. Thana thanamun ubinu zapul matha aymoeypu, matha kedha mina
poelayzinga midh nanga.’

Moegina garkaz wati mariw malayzinga Yesu dhoey nidhadhin (Mathayu 17.14-21; Luka 9.37-43)

14 Yesu a nungu thoeri niyay kazil nanga mangemidhin nungu wara
niyay kaziya, mabayg mina koeygarsar thanamuniya. Dhuray sabiw
ngurpay mabaygal ya pathowkamoeyr niyay kaziya.
15 Thana nanga mabaygan Yesun iman thana madhu pamemin, a tari
zilmemin nubepa, a ayawal manin nuyn.
16 Yesu yapu poeybaydhin nungu niyay kazipa kedha, ‘Ngitha miyaw ya
pathridhamoeypa thanamuniya?’
17 Urapun mabayg sizi mabaygaw miyayngu kuniya muliz, ‘Ngurpay
Mabayg, ngath ngaw kazi ngapa manu ngibepa, kuyk nubiya muynu wati
mari a nuy dhugi.
18 Midh thonara nanga wati marin nuyn gasaman, nuyn mulupa
thayan boeradharoepa, a nubiya sik adhapadhan gudiya, a dhang tikitik

nudheman, a nungu mura gamu puridhar asin. Ngay ngingu niyay kazipa
mulaydhin wati maripa adhapa moeypa, kasa kay kedha thana yan.'
19 Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngitha nubi maykuyk, ngitha mina wara
pawalgal, ngithamun mina yoepathaman gegeyadh, ngay in mi kuykuthal-
nga kalmel. Ngaw gamu koewba asin ngithamulngu, mariw kay sena
moegina garkaz ngapa ngayapa!'
20 Wa, thana nuyn ngapa madhin Yesulpa. Sobaginga wati marin Yesun
iman, nuydh gegeyadh manin moegina garkaz, boeradharoepa mulupa
thayan a boeradhariya paw tharipa sik gudanu.
21 Yesu yapu poeybaydhin senabi moegina kaziw thathipa, 'Mi
kuykuthalnga nuy kedha?'
Nuy thathi kuniya mulaydhin kedha, 'Mapethoengu kuyk aymoedhin.
22 Koey garsar thonaralnga wati marin nuthayngu nubepa uma math-
amoeypa, muypa thoeyaypa, a wara thonara woerpa thoeyaypa nubepa
uma mathamoeypa. Ngidh gar koerkak badh gasaman ngalbelpa a
ibupuydhaypa. Ngi nanga ngulayg, ngidh gar aymar.'
23 Wa, Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngi mipa kedha ngayapa, "Ngi nanga
ngulayg", ngidh koersar wakay thoemamipa, lawnga midh? Wara
zagethoeginga, ngidh nanga mina yoepathaman, na za sobaginga aymiz.'
24 Moegina kaziw thathi nuy gar koeyma muliz, 'Ngaw mina
yoepathaman mepa, kasa kay kedha moegina, ngidh gar ngoena ridh palan
a koesimar ngaw mina yoepathaman?'
25 Yesu imadhin kedha, palay moegina buthag asimoeyn zagethoepa,
mabaygan amadhan palamulpa. Nuy kedha mulaydhin wati maripa, 'Ngi
wati mari dhugidh a muwamay, ngay ngibepa muliz, ngi adhapa soeyzi
moegina garkazingu. Lak bangal nubepa kuniya tidayg!'
26 Wati mari ar pugiz, a kasa thayan nuyn garkaz mina gegeyadh, nungu
gamu mura puridhar asin, a nuy mari adhapadhadhin nungungu. Kalanu
moegina kaziw gamu koeyma sin thayadhin, ngoedhe uma gamu nge.
Thana mura mabaygal kedha, 'Senaw nuy umanga.'
27 Kasa kay kedha Yesu nubiya gethanu nidhaydhin a ibu puydhadhin
nuyn a kaday tharadhin. Kalanu moegina garkaz balbayginga taraydhin.
28 Wa, Yesu muy yoewthaydhin lagiya, a kalmel nungu niyay kazil. Thana
muynu nubepa kedha yapu poeybemidhin, 'Midh paru ngoey wati mari
adhapa mayginga, ngoey koeyma nuthemidhin?'
29 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Matha thoeythu poegay
balbayginga kedha wati maripa adhapa maypa, wara za lawnga.'

Yesu lak mulaydhin nungu kuthaw ya
(Mathayu 17.22-23; Luka 9.43-45)

30 Yesu a nungu niyay kazil kalanu thana sizi ladhudhin Galilayaw
yabuya, kasa kay kedha thana koey yabuya lawnga, Yesun ubiginga
mabaygoepa ngulayg oesipa kedha nuy ngalaga nanga.
31 Kedha zoenguz kedha, sena waza nungu ngurpay thonar nungu niyay
kazipa kedha, 'Mabaygaw Kazi bangal wati mabaygoepa manine, thana
bangal nuyn uma mathamoene. Kasa kay kedha thoeri goeyga koeliya
nuy bangal kaday tharedhe igililmaypa.'
32 Thana tidayginga, gasamayginga nungu ngurpay aykap a thana aka
gasamar nubepa kuniya yapu poeybaypa.

Mabayg nga mina koey gimal

33 Thana nanga Kapeniyamoenu mangemidhin, thana kalanu muya
uthemidhin lagiya. Si muynu Yesu yapu poeybaydhin nungu niyay
kazipa kedha, ‘Ngitha mi moegithap ya umamoeydha ngalpa nanga ngapa
tadidha?’
34 Kasa kay kedha thana nubepa kuniya ya mulayginga; minguz kedha
thana ya pathowkamoeyr yabugudoenu dhadhal kedha, ‘Ngalpalngu nga
lak mina koey gimal.’
35 Yesu thana thuraydhin nungu toewalob niyay kazil, a kedha mu-
laydhin thanamulpa, ‘Ngithamulngu nga nanga kulay thoeyaypa ubin
mepa, nuy ngaru mura mabaygiya wagel, a kasa mabaygoepa nuy ngaru
ibupuydhay mabayg.’
36 Kalanu nuydh moegina kaz madhin a thanamuniya parunu kaday
tharaydhin. Kalanu Yesu nuyn gamupa gasamoedhin a kedha mulaydhin
thanamulpa,
37 ‘Mabaygan ngadh nanga ngaw nel tharan moegina kazipa ayawal
maypa, nuydh matha kedha ngoena ayawal manin, a muynu nanga matha
ngoena lawnga ayawal manin, nuydh urapun mayn ayawal manin ngoena
ngadh nanga ngapa wayadhin.’

Nga nanga ngalpalpa wati igalayg lawnga nanga nuy ngaru ngalpan mabayg

38 Yoewane kalanu Yesulpa kedha muliz, ‘Ngurpay Mabayg, ngoey
mabayg imanu, nuydh nginu nel thoeraypu wati maripa adhapa maypa
mabaygoengu, a ngoey kay nuyn lawnga manu, minguz kedha nuy ngalpan
thamu mabayg lawnga, ngalpaniya puziginga.’
39 Kasa kay kedha Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha nuyn
lawnga maygi. Mi mabaygan nanga ngaw nel tharan adhapudhay
zagethoepa aymoeypa, nubepa koey zageth ngayapa adhiya thoeraypa lak
sizi.
40 Mabayg nanga nga ngalpalpa wati igalayg lawnga nanga nuy ngaru
ngalpan mabayg.
41 ‘Ngay ngithamulpa mina ya mulepa, mabaygan ngadh nanga ngibepa
woeniw nguki poeyban, kuyk ngi Kerison mabayg, nuydh bangal ngaru
nungu modhabiya gasamoene, kuyk nuydh ngaw nel kadaypa manin ngaw
ubilnga ayman ngaw mabaygoepa.
42 Wara ina kedha, ngadh nanga moegina kazi adhapa ruwaman
ngawngu, a mathaman nungu moegina kaziw mina yoepathaman, nubepa
senawbi mabaygoepa balbayginga nay, koey kula muduloenu yatharan
kalanu nuyn malupa thayan. Nungu mabaygaw kuth ngaru gegeyadh.
43 Nginu gethan nanga wati pawa ayman, ngidh nan sobaginga adhapa
manin ngoedhe kedha ngidh nginu geth midh nanga adhapa pathan.
Ngibepa matha ngoedhagidh midh kedha, nginu mura gamu senawbi
koey muypa thayan, lawnga midh ngidh guythuyan urapun thugal nginu
gamungu a ngi gethagi mabayg muya uthiz mina igililmaynu a? Senabi
muy ngaru woesimoeyginga.*
45 Nginu ngar lak kedha wati pawal boeradharoenu tariz nanga, ngidh
nan sobaginga adhapa manin ngoedhe kedha ngidh nginu ngar midh
nanga adhapa pathan. Ngibepa matha ngoedhagidh kedha, ngi kasa

* **9:43** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 44, 46. Senaw ngalaga nanga wati za kuper umaginga koey garsar a koey muy ngalaga nanga woesimayginga siyaypa. Senaw ngalaga nanga wati za kuper umaginga koeygarsar, a koey muy ngalaga nanga woesimayginga siyaypa.

muwayzinga muya uthiz mina igililmaynu, nginu ukasar ngaroepa mamu
muypa thoeyaypa lawnga.
47 'A matha kedha nginu purkaw noegaypa nanga ngin wati wakay
thoemamaypa manin, sobaginga adhapa nagiz ngoedhe kedha ngidh midh
nan dan nalban nginu purka. Matha ngoedhagidh kedha ngi urapun
purkalnga mina igililmaynu muya uthiz, nginu ukasar purkapa mamu
koey muypa thoeyaypa lawnga.
48 Senaw ngalaga nanga wati za kuper umaginga koey garsar a koey muy
ngalaga nanga woesimayginga siyaypa.
49 'Matha koerngaygi mabaygal lawnga. Wati thonar na gasaman
akalnga ngoedhe muy nge gamu woedhan, nan yoeluthan, ridh palan
gamu. Nuy gud ayman wara wati zoengu. In mina za igililmaypa gud
ayman adhabadh midh madhu pinin ridh palan, kuykuthal ay.
50 Na sol mina za, kasa kay kedha nadh na nanu mith guythuyan na wati
za aymiz, aydu kuykuthalnga mayginga, na mithagasin. A mina igililnga na
ngaru mina mithalnga muynu ngalpaniya, gabu pawa nipa kidhakidhan.'

10

Yesu ngurpay ayman alay ipiw dhadh poelamayapa
(Mathayu 19.1-12; Luka 16.18)

1 Yesu miyaydhin sizi wara lagoepa, yoewdhayapa. Thana Yuridhaw
Koesaya dhadhiya pudhemidhin woeraw doegapa, a mabaygal lak kedha
koeygarsar ngapa nubepa garwoeydhamoeydhin. Nuydh thana lak
ngurpamoeydhin nungu pawa midh nanga.
2 Dhuray Parasayalgal sethabi thonara ngapa nubepa nuthaypa, thana
kedha yapu poeybemidhin, 'Ngalpan sabiw yawoeydhayzinga midh,
garkazipa matha ngoedhagidh nungu ipipa adhapa woeyaypa?'
3 Yesu lak kedha yapu poeybaydhin kuniya thanamulpa, 'Mosen yawoed-
hayzi yangukudu ngithamulpa midh?'
4 Thana kedha, 'Mose kudu madhin garkazipa nungu dhadh poelamay
yangukudupa thusinu poelaypa a nabepa kuniya woeyaypa.'
5 Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'Wa, Mose kedha zoenguz
ngithamulpa kedha sabi paladhin, kuyk ngithamun koerngayginga koeyza.
6 Kasa kay kedha, koezi payap ngapa parungu nubi apaw goewaw sama
woeydhayzimayngu, Awgadhan garkaz a yoepkaz aymoemoedhin,* matha
kedha Maygi Thusiw ya midh nanga.
7 Nuydh kedha zapa aymoemoedhin, garkazin bangal nungu apu thathi
wanamoene, a nuy garwoeydhamiz nungu ipiya.
8 Palamun ukasar mabaygaw gamu kalanu urapun aymiz, palay lak
lawnga ukasar mabayg, palamun mamu ngedh urapun gamu aymiz.
9 Kedha zoenguz Awgadhan nanga garwoeydhamoemoeman mabayg,
mabaygoepa dhadh poelamaypa lawnga.'
10 Kalanu Yesu a nungu niyaykazil lak lagiya muya uthemin, thana
nubepa yapu poeybemidhin, nungu sethabi ngurpay yoepa.
11 Nuy thanamulpa kuniya kedha mulaydhin, 'Mi mabaygan nanga,
nungu ipi kasa wanan a wara yoepkaz niyaypa yoelpan, nuydh nabepa
adhapudhay wati pawa ayman.
12 A nadh nanga nanu alay wanan a wara garkaziya niyaypa yoelapiz,
nadh adhapudhay wati pawa ayman.'

* **10:6** Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin, garkaz a yoepkaz, wara Zenesis 1.27 geth tidi, a Zenesis 5.2.

Yesu a moegina kazil
(Mathayu 19.13-15; Luka 18.15-17)

13 Mabaygan mura thonara thanamun kazil ngapa Yesulpa agepu nubepa
kuyku nidhaypa thanamulpa kasa kay kedha, nungu niyay kazil thana
lawnga mamayidhin.
14 Nuydh nanga Yesu imadhin, nuy thabukirin miyaydhin a kedha
mulaydhin niyay kazipa, ‘Ngitha lawnga maygi sethabi moegina kazil,
kasa wanamay thana ngapa ngayapa. Minguz kedha, Awgadhaw Basalaya
kedha ngoedhal moegina kazipa, buth pathayzinga, thanamulpa niyay lag.
15 ‘Ngay ngithamulpa mina ya mulepa, ngunu nanga ubi Awgadhaw
Basalayapa muy uthaypa, nuy ngaru kedha aymiz ngoedhe moegina kaz
midh nanga. Nuydh nanga kedha ngoedhalnga aymayginga nanga, nubepa
Awgadhaw Basalayoepa gasamoeypa lawnga.’
16 Kalanu nuydh thana thoeridhoemoeydhin nungu gethan a geth gimal
kabuthan thanamuniya, a kuyku nidhamoeyr thana.

Koey ayde zapul mabayg
(Mathayu 19.16-30; Luka 18.18-30)

17 Yesu na mab sizi lak kuykaymadhin nanga, urapun garkaz nubiya
parunu kulun pasoeynaydhin a kedha yapu poeybaydhin, ‘Mina Ngurpay
Mabayg, ngath bangal mi mina zageth aymoene, ngayapa mina igililmaypa
gasamoeypa?’
18 Yesu kedha kuniya mulaydhin nubepa, ‘Ngidh midh paru ngoena
mina Ngurpay Mabayg tharan? Wara mina mabaygoeginga matha Awgadh
kedha.
19 Ngi sabi yawoedhayzimayngu ngulayg a? Mabayg uma mathamayg,
wara mabaygaw ipiya a alaya puru aymayg, mabaygaw za purunu
woerdhayg, mabaygiya ngoelkay ya butha woeydhayg, mabayg dhipa
yoewthayg, a ngi ngaru apasin nginu apu thathipa.’
20 Nuy senawbi mabayg kuniya Yesulpa kedha mulaydhin, ‘Ngurpay
Mabayg ngath mura thabi zapul aymoeyrngu ngaw yatha pathayngu
thonarngu ngapa kurusipa kayib.’
21 Yesu na nuyn imadhin nuydh nuyn maman madhin. Nuy kedha
mulaydhin, ‘Matha urapun za ngidh aymoeyginga. Matha ngoedhagidh
kedha ngidh yoewdhamoeyne bangal mura nginu zapul bokadhzapupa; a
sethabi bokadhzapul mamayine aygi zagi mabaygoepa. A nginu bangal
matha ngoedhagidh gimal daparoenu, kow kalanu ngi asir ngaybiya.’
22 Nuydh nanga mabaygan Yesun yangukudu karngemidhin nanga,
nungu mura dhodho papudhamoeydhin, kalanu kasa wati ngoedhalnga
lagoepa kuniya tidaydhin, minguz kedha nuy koey aydeg zapulayg.
23 Kalanu Yesu nungu niyay kazipa buwayl thayadhin a kedha mulay-
dhin, ‘Mabayg nga nanga koey aydeg zapulayg, nubepa moegina zageth
lawnga Awgadhaw Basalayapa muy uthaypa.’
24 Thana niyay kazil mina koeyma madhu pamemidhin nungu yan-
gukudungu, kasa kay kedha Yesu thanamulpa lak mulaydhin, ‘Ngaw kazil,
sena ngoelkay za lawnga Awgadhaw Basalayapa muya uthaypa!
25 Ngay ngithamulpa kedha mulepa, mabayg nga nanga koey aydeg
zapulayg nubepa koey zageth muya uthaypa Awgadhaw Basalayapa, koey
uruy kamela midh nanga mina moegina arkathiya muya uthiz, sapur
kimusaw kuykuyaya uthaypa.’

26 Thana nungu niyay kazil koeyma madhu pamemidhin a kidhakidhan
kedha umamoeyr, ‘Kedha na nanga, mura mabaygoepa sike koey zageth
mina igililmaypa gasamaypa.’
27 Nuy Yesu thanamulpa balbayginga nagiz a kedha muliz, ‘Wa, mabay-
goepa muya yoewthaypa lawnga nungu geth, kasa kay kedha Awgadhoepa
mura zapa aymoeypa zagethoeginga.’
28 Petheru nubepa kedha mulaydhin, ‘Ngoey ngoeymun mura zapul
wanaydhin, a ngoey ngibiya wagel asimoeydhin, ngoey midh.’
29 Nuy Yesu kedha, ‘Wa, ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha,
mabaygan ngadh nanga, kasa waniz, nungu niyaylag, tukuypal, babthal,
a nungu apu thathi, a nungu kazil, a nungu zagethaw boeradhar ngaybiya
oesipa a mina yangukudupa oengaypa.
30 Nuydh bangal ngaru, mura koey gimal gasamoene nabi thonaraw aydu
zapunu urapun andred thonaralnga, niyay lagal, tukuypal, babthal, apu
thathil, a kazil, a matha kedha zagethaw boeradharal. Kasa kay kedha
nuydh bangal lak kedha ipidhadh bangal gegeyadh mina gasampu, a matha
kedha wagelaw goeyginu, nuydh ngaru igililnga gasamoene.
31 Dhuray koey garsar koey kupaylgal nubi apa goewanu nanga, thana
bangal mamu ngedh wagel, kalaw igililmaynu. A dhuray nanga kayib apal,
thanamun kupay bangal koeyza senabi igililmaynu.’

Ina thoeri thonaralnga Yesu nuydh nungu kuth yadu palgadhin nungu niyay kazipa
(Mathayu 20.17-19; Luka 18.31-34)

32-33 Thana nanga Yoerusalemoepa tadir Yesu matha kulay woelmay
thanamuniya. Yesun niyay kazil a mura mabaygal ngaya nanga asi-
moeydhin thana mina koeyma madhu pamemidhin, kedha nuy senawbi
lagoepa koezi, a thana aka gasamoedhin. Yesu lak pasipa thuraydhin
nungu niyay kazil, a mulaydhin kedha, ‘Kurusipagemiw, zapul bangal
kedha aymoeyne ngayapa. Ngalpa ngaru Yoerusalemoepa a Mabaygaw
Kazi bangal gud arane thanamulpa, kuyku misnarepa, a sabiw ngurpay
mabaygoepa. Thana bangal ngoena umapa wayane, wara goegathaw
mabaygoepa bangal manine.
34 Thana bangal ngoena giwn mayparuy, a mosan tidaypu, a poelngipu
ngoena a umapa mathamoene, kasa kay kedha thoeri goeygiw koeliya,
ngay bangal kadaypa igililnga.’

Zemes a Yoewane palamun yapu poeybiz mina zapa
(Mathayu 20.20-28)

35 Wa, Zebadin ukasar garkaz kazi Zemes a Yoewane, palay uzarmoedhin
Yesulpa kedha mulemoedhin, ‘Ngurpay Mabayg, ngalben ubi kedha ngidh
gar kay ngalben ubilnga aymar?’
36 Nuy kedha mulaydhin, ‘Na ngipen ubilnga midh ngayapa ngipelpa
aymoeypa?’
37 Palay kedha nubepa, ‘Ngi bangal nanga kadaypa ngidh gar ngalbelpa
mina niyaylag nginu getha doegamoenu a nginu boedha doegamoenu
adhapa thamamoene, nginu basalayoenu?’
38 Yesu palamulpa kedha mulaydhin, ‘Ngipel koerawayg kedha, ngipel
mipa umempa. Ngipelpa matha ngoedhagidh kedha ngipel wati ngukin
waneman ngay mi wati ngukin wanedhe bangal nanga, a ngipelpa
papthayso maypa ngaw bangal wati papthaysomay midh nanga?’
39 Palay kedha mulemoedhin, ‘Wa, ngalbelpa matha ngoedhagidh.’

Yesu palamulpa kedha mulaydhin, ‘Wa, ngipel bangal wanimoene senabi wati ngukin, ngay bangal mi wati ngukin wanedhe nanga, a papthayso mamamoene ngaw papthaysomay midh nanga,
40 kasa kay kedha, ngaw getha doegam a boedha doegam niyaypa nanga sena ngaw kupay lawnga aymoeypa sepalbi niyay lag nanga buth pathamoedhin matha palamulpa Ngaw Thathin mabayg ngawal nanga adhapa thamamoedhin sew niyaypa.’
41 Thana nanga wara nungu ten niyay kazil karngemidhin, palamun yapu poeybayzi ya midh nanga, thana mura gegeyadh gasamoedhin palamulpa, Zemesaw Yoewanew mulipa.
42 Yesu mina mura nungu niyay kazil thuraydhin nubepa, kalanu kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha ngulaygal kedha, setha wara goegathaw mabaygaw pawal midh nanga thanamun koey kupaylgal, thana kasa thanamun geth pawanu nipa, a thanamun koey mabaygal kasa mura thanamun geth pawalgal mura thanamun mabaygiya.
43 Ngitha bangal kedha aymayg, kasa kay kedha ngithamulngu ngunu nanga ubi koey kupaypa gasamoeypa, nuy bangal ngaru apapudhepa a mura mabaygaw zagethaw mabayg aymiz.
44 Ngunu nanga ngithamulngu kulay thoeyaypa ubi, nuy ngaru ibupuydhay mabayg mura mabaygaw, ngoedhe kedha nge nubepa zagethoepa aymoeygi maypa lawnga. Nuy ngoedhe mapu zagethaw mabayg mura mabaygoepa
45 ngoedhe kedha Mabaygaw Kazi midh nanga, ngay ngapa lawnga mabaygoepa ngayapa zagethoepa. Ngay ngapa mabaygoepa zagethoepa, ngaw igililnga kuth thoeraypa thanamulpa gudaz puydhaypa wati pawaw doegamoengu.’

Yesu dhoey nidhadhin maygum Bartimayoes (Mathayu 20.29-34; Luka 18.35-43)

46 Thana nanga si Zerikonu mangemidhin Yesu a nungu niyay kazil a koey garsar mabaygal mabapa nanga lak buth pathemidhin. Wara mabayg maygum nel Bartimayoes, Timayoesan kazi nuy si yabugudaw pasinu nir, aypa zapa ngoena yoewdhaypa mabaygoepa.
47 Nuydh nanga karngemidhin kedha, Yesu Nazarethoelayg si, nuydh walmay kuyk ayman kedha, ‘Yesu, ngi adhapudhay mabayg Dhawithan Kazi, ngoena gar sib wanar.’
48 Mabaygan nuyn koey dharadh lawnga mar wal maythayle, a kedha umamoeyr, ‘Yagi asir.’
Kasa kay kedha nuy lak sizi koey gimiya wal mer, ‘Dhawithan Kazi, ngoena gar ibupuydhar.’
49 Yesu kuniya baltharaydhin a kedha mulaydhin, ‘Ngapa thuraw nuyn.’
Thana nuyn maygum thuradhin. Thana kedha nubepa, ‘Oy! Ngibepa mina yangu wakay, kaday tari nuydh ngin thuran.’
50 Nuydh sobaginga nungu koey sodh adhathayan, mamu katpalgidhin, kalanu Yesulpa uzaraydhin.
51 Yesu nubepa kedha yapu poeybaydhin, ‘Midh nginu ubilnga, ngath kay miyay aympa ngibepa?’
Nuy maygum kedha mulaydhin, ‘Ngurpay Mabayg, ngidh gar ngaw purkaw buya balbayg tidamar?’
52 Yesu nubepa kedha mulaydhin, ‘Kaday tari, uzar, nginu mina yoepathaman ngayapa, nginu purka balbayg paliman.’ Mina senabi

thonara nuy balbayg asidhin, nuy balbayginga nagaydhin kalanu nuy Yesuniya wagel asidhin yabugudoenu.

11

Koey dhiwalnga Yoerusalemiya muya uthaydhin
(Mathayu 21.1-11; Luka 19.28-40; Yoewane 12.12-19)

1 Yesu a mura mabaygal Yoerusalemoepa amadhan aymoeydhin, thana gasamoedhin ukasar moegina goegath nel Bethpayz a Bethoeni. Thana ngapa Olibaw Padoepa amadhan. Yesu kulay wayamoedhin ukasar nungu niyay kazi.
2 Palamun zageth yadu palgadhin kedha, ‘Sepa uzarmoeriw mudhaw lag sey parunu, ngipel kay na mangempa ngipel balbayginga imane asinaw kazi, yatharayzinga. Mabayg kulay niyayginga, senabi asinaw kazi. Gud wayaw ngapa ngayapa mariw koepa.
3 ‘Mabayg kay na ngipelpa yapu poeybay kedha, “Ngipel mipa manin?” Ngipel kay kedha mulemoeriw nubepa, “Kuykulnga ubin mepa, a lak kay ngapa kuniya maypa sobaginga.” ’
4 Palay uzarman a iman asinaw kazi yabugudoenu, dhoerdhimoeyzinga lagaw pasa gudoepa. Palay gud idhun nanga,
5 dhuray mabaygal pasinu palamulpa kedha mulemin, ‘Ngipel mipa kedha ayman, gud wayan asinaw kazi?’
6 Palamun kuniya ya kedha, Yesu palamulpa midh na mulaydhin, mabaygan palay kasa guythuyamin.
7 Palay nan asinaw kazi Yesulpa manin a thanamun koey sodhal gimiya gud palimoeydhin asinaw kaziya, a Yesu thanuraydhin gimal.
8 Koey garsar mabaygal thanamun koey sodhal gud palemoeydhin yabugudiya, a wara mabaygal puy thamal tidamoeyr boeradharoengu, a yabugudiya idimar.
9 Koey garsar mabaygal nubiya parunu a koeygarsar nubiya kaliya, kedha wal tidumar kuykayman,
‘Ngoey Awgadh koeyma thawmanin, woenab ngi ngapa Kuykulnga.
Awgadhaw nel adhapudhay koey gimal,
a ngi ngapa nungu kupaynu muynu, a nungu nel.
10 Awgadh koeyma thawmaypa,
a woenab ngibepa nga ngapa gudaz puydhaypa
ngalpan thathiw Dhawithan basalaya,
a thawmanin Awgadh.
Senabi basalaya ngaru koey ridhanga.’

11 Yesu nuy muy yuthiz Yoerusalemiya, a nuy muy yoewthaydhin koey yoewthanu, a imaydhin mura nanu zapul muynu. Nuy goeyga koey pawpa, nuy a nungu niyay kazil lak adhapa ladhudhin senabi moegina mudhaw lagoepa, Bethoeni.

Yesu wati kuth madhin aypuy koewsapa, dhani
(Mathayu 21.12-19; Luka 19.45-48; Yoewane 2.13-22)

12 Wara goeyga thana kuniya tidemidhin Bethoeningu a Yesun gamu ayginga
13 nuydh wara aypuy imadhin puy nel dhani, koey maludh nisalnga. Nuy imaypa sipa uzaraydhin kedha, nuy aydenga. Nuy na ngapa nuydh iman kedha, matha nisal ayginga. Nungu ayngu thonara lawnga.

14 Nuy Yesu mulaydhin dhaniw puypa kedha, ‘Lak war mabaygoepa
nginungu purthaypa lawnga.’ Thana niyay kazin nungu ya karngemin.
15 Thana nanga mangemidhin Yoerusalemoenu, Yesu uzaraydhin koey
yoewthoepa. Nuy koeyma ya poeybaydhin a adhapa wayaydhin setha
mabaygal ngaya nanga zapul yoewdhamoeyr yoewthanu muynu. Bokad-
hzoengu sakariya thoeyay mabagaw biraygil kuykul idimoedhin. A setha
ngaya nanga moeginga uruyl yoewdhamoeyr nuydh thanamun apa niyay
lagal lak kuykul idimoedhin.
16 A nuy lak ubig asidhin mabaygoengu yoewthaw boeradhariya thaw-
pay pasi luman adhaw zapun gurepa muya yoewthaw boeradhariya.
17 Kalanu nungu ngurpay ya mabaygoepa kedha, ‘Awgadhaw yangukudu
Minar Poelayzinga kedha, “Ngaw koey lag, kedha thoeraypu ngaw
thoeythu poegay lag, mura nubi apaw goewaw mabaygoepa”. Kasa
kay kedha ngitha ngoedhe puru mabaygal ngoelkay modhabilmayl zapul
yoewdhamoeypa maygi lagoenu muynu!’
18 Thana koey misnarel a sabiw ngurpay mabaygal karngemin senabi
ya, zapul midh paru nanga, thana lak thabukir gasaman, luman wara
doegam Yesulpa mathamoeypa. Thana iman kedha mura mabaygal madhu
pamemidhin a asimoeydhin nubiya, thana kedha zoenguz akan nungungu.
19 Kut dhib asidhin nanga Yesu a nungu niyay kazil, thana senabi goegath
wanadhin.

Yesu thonara tidan ya dhaniw puypa

20 Mina bathaynga wara goeyginu thana tadir yabugudiya, thana iman
senawbi dhaniw puy Yesu kulay kuth madhin yadu nubepa, nuy mura
umanga sipil kalmel.
21 Petheru nuy wakay thayadhin Yesu midh na mulaydhin, a nubepa
kedha mulaydhin, ‘Ngurpay Mabayg, nagi senawbi aypuy na umanga,
senaw mi dhaniw puy ngidh kuth tharadhin.’
22 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Kedha yakanurayg, ngitha nanga
Awgadh mina yoepathaman,
23 ngithamulpa zagethoeginga kedha ngidh koey pad mura adhathayan
malupa. Ngidh na mina yoepathaman nginu ngoenakapoenu nanga
ngoelkay yoepathamayginga, ngidh gasaman mi zapa nanga ngi yoewd-
hepa.
24 In nabi za kedha, ngay ngithamulpa muliz, ngitha nanga thoeythu
pagemin a yoewdhemin ngithamun ubilmaypa, ngidh ngaru mina
yoepathaman Awgadh kedha, senabi za ngidh gasaman muynu ngibiya.
Wa, kedha nanga ngibepa Awgadhan poeyban, ngi mi ubilmaypa nanga
umepa.
25 A wara kedha ngithamun thoeythu poegaynu nanga, nginu ngoenakap
gegeyadh, kuyk wara mabayg gegeyadh ayman ngibepa, ngidh ngaru
guythuyan senabi gegeyadh, mabaygoepa; ngidh na kedha wanan nanga
nginu Daparaw Thathin guythuyan mura gegeyadh nginu.’*

Yesu nuydh nungu kupay ngalagaz gasaman zagethoepa (Mathayu 21.23-27; Luka 20.1-8)

27 Yesu a nungu niyaykazil lak kuniya tidemidhin Yoerusalemoepa. Nuy
nanga koey yoewthiya woelmay, thana koey misnarel, a sabiw ngurpay
mabaygal, a thanamun koey mabaygal ngapa nubepa

* **11:25** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 26. Ngidh nanga gud woeyayginga senabi wara mabaygaw gegeyadh, nginu Thathin lak kedha ngibepa nginu gegeyadhal gud woeyayginga.

28 a kedha mulemin, ‘Muli ngoeymulpa, ngidh ngalagaz kupay gasamoengu nabi zagethoepa, a ngibepa matha ngoedhagidh ngadh mangu kedha aymoeypa?’
29 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Wa, ngayapa lak kedha matha urapun yapu poeybay ngithamulpa. Ngitha kay ngayapa mulemiw, wa ngayapa lak kedha ngithamulpa mulaypa kedha, ngaw kupay ngalagaz.
30 Sena nungu Yoewanen Papthayso, nungu papthayso zageth, na ngalagaz ngapa; Yoewanen kupay Awgadhoengu lawnga mabaygoengu?’
31 Thana kidhakidhan ya umamoeyr thanamuniya muynu, ‘Ngalpa kay midh mulemipa. Ngalpa kay na kedha mulemipa, Yoewane nungu kupay Awgadhoengu ngapa, nuy kay kedha mulepa, “Ngitha minguz Yoewanelpa mina yoepathamayginga?”
32 Wara kedha, ngalpa kedha umamoeypa nanga, “Yoewanen kupay Awgadhoengu lawnga, na kasa mabaygoengu!” ngoeymun aka kedha zoengu, wara mabaygoengu. Mabaygaw mura wakay thoemamay kedha, nuy Yoewane Peropetha.’
33 Kurusipa thana kedha mulemidhin nubepa, ‘Ngoey koerawaygal.’

Yesu thanamulpa kuniya mulaydhin, ‘Ngitha yagigal, nungu kupay midh paru? Wa, ngay lak kedha ngath ngaw kupay seysithamayginga ngithamulpa nubi zagethoepa.’

12

Goereypaw apaw lagaw ya thonar tidayzinga
(Mathayu 21.33-46; Luka 20.9-19)

1 Kalanu nuy thanamulpa yoewthaw kuyku mabaygoepa ya thonar tidan kedha, ‘Wara thonar apaw lagaw mabayg nuydh goeraypal uthun nagu boeradharoenu. Nuydh pa pagaydhin mura nabiya war war doegamuya. Wara doegamoenu nuydh arkath aymoedhin, goereypal nanga almathamoeyn muynu nanga, ikay sinaki pungaypa. Koey gimal nanga nuydh thuraw lag moeydhadhin mabaygoepa danal poethaypa. Kalanu nuy yoenu madhin senabi apaw lag danal poethay mabaygoepa. Ya woeydhayzinga kedha, ayboewdhaw thonar nanga gasaman, mura ayde dhadhiya mamayin nubepa a thanamulpa.
2 ‘Ayboewdhaw nanga nuydh nungu zagethaw mabayg wayadhin nungu modhabipa gasamaypa thanamulngu.
3 Thana apaw lagaw wati danal poethay mabaygal, nuyn gasamoedhin a palngidhin a kuniya wayadhin, wara nubepa modhabiya mayginga za.
4 ‘Kalanu nuydh wara wayadhin zagethaw mabayg, kasa thana apaw lagaw danal poethay mabaygal nuyn kuykuya mathamoedhin, a gegeyadh nuyn madhin aziralnga.
5 Nuydh kuykun lak wara wayadhin, a thana nuyn uma mathamoedhin. Koeygarsar ngapa kalanu thana kedha wati pawa ayman, palngimoeyr, a dhuray thana uma mathamoeyr.
6 ‘Kurusipa wara mabaygoeginga, matha urapun wanadhin kuyku mabaygaw garkaz kazi, nungu mamal kazi; nuydh nuyn wayan. Nuy nubiya muynu kedha, “Thana ngaru apasin ngaw kazipa.”
7 ‘Kasa kay kedha thana apaw lagaw danal poethay mabaygal kidhakidhan ya mulemin kedha, “In kuyku mabaygaw kazi, ngalpa mathampa nuyn, lak bangal nungu aykuyk mura ngalpa manine, lak bangal nungu mura zapul ngalpan zapul.”

8 Lak thana nuyn gasamoedhin, uma mathamoedhin, a adhathayadhin
nungu gamu apaw lagoenu.'
9 Kalanu Yesu sethabi kuyku mabaygoepa yapu poeybaydhin kedha,
'Ngithamulpa midh, matha ngoedhagidh a? Nuy apaw lagaw kuyk ngaru
ngapa thanamulpa uma mathamoeypa, wati mabaygoepa, a poeyban apaw
lag wara nagu mabaygoepa.
10 Ngitha ngaru ngulaygal Maygi Thusingu nabi Minar Poelayzinga,
adhamintiday ya kedha,
"Lagaw moeydhayzi mabaygal nanga
thana mina kula adhathayan, wati kulapa thaman.
Kasa kay kedha na mina kula,
nan ngulayg lagaw konanu kabuthan puridhiroepa.
11 Ina ngalpan kuykulmay aymayzinga zageth
Ngalpan imaypa mina adhapudhay." '

12 Thana Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal ubin memayidhin Yesulpa
kunumaypa, kuyk thana gasamoedhin kedha nuy thanamulpa kuniya
yadu umay, kasa kay kedha thana mura mabaygoengu akan, mabayg
koeygarsar. Kalanu thana nuyn wanadhin, a ladhudhin adhapa.

Yapu poeybay ya bokadhzoengu modhabiya maya Romaniw kuykulmaypa (Mathayu 22.15-22; Luka 20.20-26)

13 Kalanu thana mabaygal wayamoeydhin dhuray Parasayalgal a dhuray
Erodhan mabaygal. Erodh nuy thanamun kuyk sabi doegam. Thana ngapa
Yesulpa ya nuraypa a gasamoeypa nubepa.
14 Thana ngapa a kedha mulemin, 'Koey Ngurpay Mabayg, ngoey
ngulaygal kedha ngi mina balbayginga yadu umepa mura mabaygoepa.
Ngidh kasa wakay thoemamayginga Awgadhaw ngurpay yadu umepa
kasa midh, mabayg kupay mabayg a mabayg kasa mabayg. Wa, nungu
Romaniw kuyku mabaygaw ya woedhayzinga kedha, mabayg ngaru
nubepa bokadhza thoeyaypa.' Thana nubepa lak mulaydhin kedha, 'Muli
ngoeymulpa, ngalpan sabinu matha ngoedhagidh midh ngalpalpa kasa
bokadhzapul sakariya thayan Romaniw mopakuyku mabaygoepa?'
15 Nuydh Yesu iman thanamun ya nuray, nuy kedha muliz thanamulpa,
'Ngitha mingu ngayapa ya nuraypa? Ngapa mar silba bokadhza, a ngath
imaypa.'
16 Thana nubepa urapun manin, a nuy yapu poeybiz, 'Ina ngoenu paru
a nel bokadhzapunu poelayzinga?'
Thana kedha, 'Romaniw kuyku mabaygaw.'
17 Yesu kuniya muliz, 'Setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku
mabaygaw zapul,* ngalpa nubepa mamayipa; a setha mi zapul nanga
Awgadhaw zapul, ngalpa nubepa mamayipa.' Thana nanga karngemidhin,
thana mina koeyma madhu pamemidhin Yesun yangukudungu.

Yoepkaz mayk ngunu ipi aymidhe bangal (Mathayu 22.23-33; Luka 20.27-40)

18 Wagel nge thana Sadusayalgal ngapa Yesulpa. Thana lak kedha
yoewthaw koey mabaygal, thanamun mina yoepathaman kedha, mabayg
umangu kaday tharaypa lawnga, kuthaw thonara.

---

* **12:17** *Setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku mabaygaw zapul*: ngidh wara Romaniw Thusi 13.6-7 geth tidi.

19 Thana mulemidhin nubepa, ‘Ngurpay Mabayg, Mosen ngurpay kedha,
ipilayg mabayg nanga umanga, nuydh wanan ipi kaziginga, mina pawa
kedha nungu tukuyap ngaru niyaypa yoelapiz senabi maykiya, lak palay
kazil gasamoeyn kulay alaypa, nungu buwayngu poethayle.
20 ‘Wara thonara thana seben tukuypal mura. Kuykuyg nuy niyaypa
yoelpaydhin, nuy kazigig umanga. A nubiya wagel nuydh nungu mayk
yoelpadhin a nuy kalanu umanga kazigig.
21 ‘Wagel nanga nungu tukuypan yoelpadhin nanga; lak kedha nuy
kazigig umanga.
22 Sizi pawpa mura seben tukuypal nabiya niyaypa yoelpemipa nanga
kasa kay kedha kazigigal mura um poegaypu. Mina kalanu na mayk
umanga.
23 ‘Nginu ngurpaynu kedha, senabi thonara kay bangal mura umaw
mabaygal lak kaday nithamoene umangu. Na senabi thonara ngunu ipi
bangal aymidhe; thana mura seben tukuypal nabiya niyaypa yoelpemid-
hin?’
24 Nuy Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha mina koey koer-
awaygal Minar Poelayzinga midh a Awgadhaw poerapar koey bibirilnga.
25 Uma mabaygal mi thonara nanga lak kaday nithamoene, thana matha
kedha angelal daparanu midh nanga, garkaz a yoepkaz lak niyaypa
yoelpaypa lawnga.
26-27 ‘Wara kedha thana uma mabaygal, ngaru bangal kaday nithamoene.
Ngitha Mosen Thusi geth tidaydhin a? Ngurpan ngalpan muynu, muy
na siyay bupanu. Sena mina poelayzinga kedha, “Awgadhaw ya kedha
Moselpa, ‘Ngay ngaru Abraman Awgadh,† Isakan Awgadh, Yakubun
Awgadh.’ ” Nuy lawnga kedha, “Ngay kulay thonar thanamun Awgadh.”
Nuy kedha, “Ngay ngaru thanamun Awgadh.” Ngay kedha zoenguz
ngithamulpa kedha, thana Abramiya ngaru igililmayl. Ngitha mina koey
yababir umamoeypa.’

Awgadhaw koey sabi midh nanga yawoedhayzinga (Mathayu 22.34-40; Luka 10.25-28)

28 Yesu nanga Sadusaylgoepa yadu umay urapun sabiw ngurpay mabayg
lak si mer, nuydh karngemidhin thanamun ya pathukamay ya. Nuydh
imadhin kedha Yesu thanamulpa mina balbayginga mura umay, kalanu
nuy lak yapu poeybaydhin Yesulpa kedha, ‘Mi sabiw yawoedhayzinga
adhapudhay mura wara sabiw yawoedhayzimaya?’
29 Yesu kuniya kedha mulaydhin, ‘Mina adhapudhay sabiw yawoed-
hayzinga ina kedha, “Kurusipagemiw ngitha Isoereylaw mabaygal, ngal-
pan Kuykulnga urapun, Awgadh. Matha nuy kedha,
30 ‘Ngitha ngaru maman manin ngithamun Kuykulnga mura ngithamun
ngoenakapoengu, a mura ngithamun mina muy igililmayngu, a mura
ngithamun wakay thamamayngu, a ngithamun gamu moegawngu.’
31 ‘ “Ina wara wagelkun lak kedha koey mina sabiw yawoedhayzinga,
‘Ngitha ngaru maman manin ngithamun tukuyap, ngidh nginu gamu midh
mina koeyma maman maypa.’ Wara sabiginga palamuniya lak gimanoeka,
ipal ngaru adhapudhay mina sabi.” ’
32 Nuy sabiw ngurpay mabayg nubepa Yesulpa kedha mulaydhin, ‘Ngi
mi mina yadu umepa kedha, matha Kuykulnga kedha mina Awgadh, wara
kedha ngoedhal mabaygoeginga nubiya pasinu,

† **12:26-27** Wara Zenesis 12.1-7 geth tidi: in nubi lag ngath bangal poeybane nginu kaziw kazipa.

33 a mabaygan ngaru nuyn maman maypa mura nungu ngoenakapoengu
a mura nungu mina muy igililmayngu, a mura nungu wakay thoema-
mayngu, a mura nungu gamu magawngu, a nuydh ngaru nungu pasiw
tukuyap maman manin nuydh nungu gamu midh maman maypa. Ipal
palbi ukasar sabi adhapudhay mina sabi, wara kedha ngoedhal sabiginga,
kasa ngidh midh uruy poeyban oltanu Awgadhoepa nuy mina balbayginga,
kasa kay kedha na kedha lawnga ipal palbi ukasar sabi midh nanga.'
34 Senabi thonar Yesu imadhin kedha, nungu sabiw ngurpay mabaygaw
yoeday mura mina balbayginga. Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Nginu
mina amadhan Awgadhaw Basalayapa muya uthaypa, ngi koey sigal
lawnga.' Sethabi thonara yoewthaw kuyku mabaygal thana Yesulpa
lak yapa yapupoeybayginga. Minguz kedha, thana matha ngoedhagidh
lawnga.

Yesun yapupoeybay thanamulpa Awgadh ngan na wayadhin (Mathayu 22.41-46; Luka 20.41-44)

35 Kalanu Yesu nuydh ngurpay aymoedhin koey yoewthanu muynu. Nuy
yapu poeybiz, 'Thana sabiw ngurpay mabaygal midh paru kedha ngurpay
ayimpu, "Awgadhaw Mina Woeyayzinga Mesaya, nuy ngapa Dhawithan
buway mabayg, Dhawithan Kazi?"
36 Kay paypa kulay Dhawitha, Maygi Mariw bibirinu muynu, nuydh yadu
palgadhin nuyn kedha,
"Nuy Kuykulnga mulaydhin ngaw Kuykulmaypa kedha,
'Ngi ngapa in thanuripa ngaw getha doegamoenu,
kurusipa ngath nginu mura thabukiriw mabaygal mulupa idimpa;
a ngidh ngar tharal thanamuniya gimal.' "

37 'In nubi yangukudunu muynu, Dhawitha nungu geth nuyn Kuykulnga
thoeraypa, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg. Thana midh paru kedha,
"Awgadhaw Woeyayzi Mabayg Dhawithaniya wagel." Lawnga nuy mina
kay paypa kulay, meparu Awgadhiya kalmel.'

Koey poeypiyam bangal sabiw ngurpay mabaygoengu (Mathayu 23.1-36; Luka 20.45-47)

38 Yesu nanga thana mabaygal ngurpamoeyr nanga nuy thanamulpa
kedha mulaydhin, 'Kulay bangal nagemipu, a koey poeypiyam ban-
gal sabiw ngurpay mabaygoengu, thana ngulayg gurguy toedipu, koey
kuykuthal sodhalgal mabaygoepa thanamulpa apasipa, a thanamun ubi
kedha, mabaygoepa thanamulpa apasidh ya umamoeypa barpudhay
lagoenu.
39 A mabaygoepa thanamulpa mina niyay lagoepa buth woenaypa
yoewthanu, a matha kedha aygudaw lagoenu lak kedha.
40 'Kasa kay kedha thana mina azirginga, kasa ngoelkay modhabinu
barpudhamoeypa yoepkaz maykaw lagiya. Kalanu thana uthay aympa
thanamun wati pawangu imoeyle, thana koey kuykuthal thoeythu
pagemipu, mabaygaw parunu. Kedha ngoedhal mabaygan bangal mina
koey gegeyadh gasamoene kuth.'

Yoepkaz mayk nadh ukasar kula bokadhza poeyban (Luka 21.1-4)

41 Nuy Yesu kalanu pasinu thanuraydhin, imaypa mabaygan ngalaga
nanga bokadhza thayar yoewthoepa. Koey garsar bokadhzapul mabaygan
koey bokadhzapul idimar, yoewthapa.

42 Kasa gar kay kedha urapun yoepkaz mayk, nadh gar matha ukasar
mina moegina kula bokadhza thayamoedhin.
43 Yesu kalanu mura nungu niyay kazil thuraydhin a kedha mulaydhin
thanamulpa kedha, ‘In ngay ngithamulpa mina ya muliz, ina nabi
yoepkaz maykan nadh mura gimal thayanu mabaygiya mura thanamun
thoeyayzimaynu.
44 Thanamun matha ngoedhagidh mina koeyza, urapun kay kedha thana
poeybamoeyn Awgadhoepa moenari koethil zapul, kasa na mayk nadh
mura poeyban bokadhzagimay bokadhza; nadh mura nanungu poeyban
Awgadhoepa.’

13

Yesu nungu ngurpan koey yoewthaw idimay ya
(Mathayu 24.1-2; Luka 21.5-6)

1 Yesu nanga adhapa padhadhin koey yoewthangu, nungu niyay kazil
nubepa mulemin kedha, ‘Ngurpay Mabayg, sepa nagi, nubi kapu yoewth
mina kapu kulaw moeydhayzinga.’
2 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha imiz setha koey lagal
moeydhayzimayl. Kasa kay kedha kalanu bangal sethabi moeydhayzi kulal
mura noeridhedhe, wara urapun kulapa woenaypa lawnga.’

Wagelaw goeyginu mabaygan kasa moegan ngithamun gegeyadh maypa

3 Senabi kaliya Yesu kadaypa Olibaw Padiya, nuy apa thanuraydhin sey,
sizi nuy bal nagaydhin koey yoewthapa. Nungu niyay kazil ngapa wagel,
Petheru, Zemes, Yoewane, a Andhoeru, nubepa yapa yapupoeybaypa
muynu, thanamun ya ubilnga.
4 ‘Sethabi mura zapul nanga, ngidh kulay pudhamoeynu, thana bangal
mi thonar mangemine? A ngoey midh paru bangal ngulayg asimoeyne
kedha, thonar amadhan thamiz?’
5 Yesu kuniya thanamulpa kedha muliz, ‘Thonaral koey garsar, wara
mina a wara ngoelkay. Ngitha koey poeypiyam a wergoegadhasig bangal
ngoelkay mabaygoengu ngithamulngu karum poelayle.
6 Kedha mabaygal bangal yaynanob mangemine a thana bangal koey
garsar mabaygal ngoelkemoeypu kedha, “Matha ngay Kuykulmayngu
ngapa ngithamulpa. Ngay nungu Mina Woeyayzi Mabayg.” Wa, koeygarsar
bangal mabaygal thanamuniya asimoeyne wati mabaygiya, thanamun
wati yabugudiya.
7 ‘Wara kedha, mabaygal bangal koeyma silamoeypu ngithamuniya
amadhan a ngithamulngu koey sigal. Amadhan nanga ngitha koewbu nur
karngemine, koey sigal nanga ngitha koewbu ya gasampu. Aka bangal
gasamayg, sethabi thonaral ngaru kulay mangemine, mina kuthaw thonar
matha lawnga ka.
8 Mamu kedha mura koey goegathal ngaru pazalmemipu kidhakidhan,
a koey aygi wathal bangal gasamoeyne, a kobegadh lagiya nanga nabi
apaw boeradhar bangal garguy medhedhe. Mura thabi zapul ngaru kulay,
wagel bangal sirisir ngaru koeyza aymidhe. Kulay mapul nanga setha
ngoedhe yoepkaziw koeykoeyne kazimay kikir kayn gamu tariz. Kulay
kasa moegina wagel bangal koeyza.’
9 A ngitha lak kedha, ngitha bangal ngaru koey poeypiyam, wati thonar
bangal dhadha mangepu mura thonara, a ngitha bangal sabipa mamayine
yoewthaw kuyku mabaygiya parunu, wati ngadh oesipa poelngin. A
ngitha bangal sabipa mamayine kuyku mabaygoepa a matha kedha

mopakuykupa, ngitha senabi thonar aka gasamayg, sena kapu buth ngaw
yoepa yadu poelgaypa thanamulpa.
10 'Wa, in bangal kapu igilaw yangu wakay ngaru bangal yadu poelgaypu
mura goegathiya.
11 A ngitha bangal nanga sabin gasamoeypu nanga ngitha bangal akag
sabiw kuyku mabaygoengu, a nungu minamay zagethoengu. Koeyma
wakay thoemamayg kotaw thonarnu parunu ngitha bangal miza nanga ya
umamoeypa. Thonara na gasamoene bangal, nuydh Maygi Marin ngaru
danal pathar ngitha, a mina yangukudul poeybamoeypu ngithamulpa
umamoeypa kuyku mabaygiya parunu.
12 Kedha thonar nanga gasaman nanga apthathkazil yaynanob bangal
kidhakidhan sabinu gud aremipu uma mathamoeypa thanamulpa. Matha
kedha tukuyap tukuyap, thathi kazi, a matha kedha kazil thanamun apu
thathi, kasa ipidhadh gegeyadh.
13 Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa,
minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal, kasa kay kedha
mabaygal nanga ngaya ngaybiya ngaru kalmel kuthoepa thana bangal
matha ngoedhagidh gasamoene ngaru igililnga.'

Ngitha bangal imane koey gegeyadh

14 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha bangal imane koey
gegeyadh za. Nuy bangal kaday tharedhe wara kupay lagoenu, nungu
kupay lawnga. (Ngitha getha tidayzi mabaygal ngitha gasaman a? Ngath
miyay thonar tidan, a ngoenu maygi laganu muynu.) Senabi thonar
mina wati thonar; ngitha ngaya nanga sey Yoewdhayawlgaw doegamoenu
nanga, ngitha adhapa zilmemin padoepa sobaginga.
15 Ngitha nanga ngaya gabupa thanuriz sey gimal thodhanu,
ngithamulpa koey zageth lagoepa muya yoewthaypa, rugapa gasamoeypa;
lawnga ngitha matha zilmemin.
16 Ngitha ngaya nanga apawlagoenu, lak lagoepa kuniya tidayg sumay
sodhoepa.
17 Thana yoepkazil ngaya nanga maythalgal a moegina mapethalgal,
thanamun sirisir mina koeyza.
18 Kapu za ngitha Awgadhoepa yoewdhemin kedha wati zangu dhadha
mangayle gabu thonara. Gabu thonara nanga wati thonar, mapethoepa
mina koey gegeyadh sey adhal bupanu; mura mabaygoepa gegeyadh.
19 'Kedha wati thonaraw goeygil nanga ngaru mina koey gegeyadh.
Kedha wati thonar ngaru adhapudhay mura wati thonaral nubi gugu ubidh
thoeyayzimayngu kulay ngapa kurusipa nabi thonara a nabi gugu ubidh
thoeyayzimay bangal kuth, kedha ngoedhal wati thonarginga.
20 Kasa kay kedha Awgadhan nuydh nan lak thawpayn pathan sethabi
goeygil. Nuydh aymayginga nay mura mabaygal ngaru um pudhepa,
kurusipa mura eygi thayamoeyn. Nuydh minguz thawpayn pathan sethabi
goeygil, kuyk nungu adhapa thamayzi mabaygal, setha ngaya nanga nuydh
bangal nubepa mamayine.
21 'Ngath kedha zoenguz ngithamulpa mura sakar pudhan, mabayg
bangal nanga ngithamulpa muledhe kedha, "Mesaya in Awgadhaw Mina
Woeyayzi Mabayg!" a wara mabaygan wara yadu palgan kedha, "Senaw
nuy." Sepa bangal mina yoepathamayg.
22 Ngoelkay peropethal mangemine bangal, a wara ngoelkay mabaygal
ngaya nanga kedha yaynanob umamoeypu, "Matha ngay Awgadhaw
Mina Woeyayzi Mabayg." Thana kedha mabaygal ngulaygal adhapudhay

zagethal aymoeyne bangal senabi thonara. Thanamun kasa ubi kedha thana Awgadhaw adhapa thamayzi mabaygal, adhapa ruwamoeyne wati yabugudoepa.
23 Koey poeypiyam bangal, wagel kay thabi zapul, ngath ngithamulpa kulay yadu palgan mura mina zapul.

Mabaygaw Kaziw kuniya mangay thonar

24 ‘Sethabi wati goeygil kulay, kalanu goeyga zurug asin a moelpal buyag asin,
25 a setha nanga thithuyl pudhemin daparngu mulupa. Wa, sethabi mura koey bibiril zugubal thana mina bibirig asimoeyn, a thana adhapa mamayin thanamun mina yabugudoengu.
26 ‘Senabi thonara bangal mabaygan mura kakal imane ngay Mabaygaw Kazi bangal ziyanu ngapa mulupa, ngaybiya mura bibir, woenab a poerapar.
27 Ngaw bangal kalanu angelal wayedhe mura thabi po gubaw gizuya garwoeydhamoeypa ngaw adhapa thoemayzi mabaygal, mura nubi po gubaw gizungu wara kibungu wara kibupa.

Wara ay puy koewsa dhani ngitha nubiya ngurpemipa

28 ‘Wara ay puy koewsa meparu nungu nel dhani, kapu za ngitha nubiya ngurpemipa. Nungu nanga mura thamangu kayn nikil kadaypa puydhan a maludh gamulnga aymiz, ngitha ngulayg asimoeyn kedha, naygay thonar amadhan thamiz.
29 Wa, ngitha mi thonara bangal thabi moegithap zapul imamoeyne, ngaw kulay yangukudu ya midh nanga, ngitha ngulayg asimoeyne kedha, Mabaygaw Kaziw mangay amadhan.
30 Kedha yakanurayg, mi thonara nanga mura thabi thonaral yakamoeyne bangal, dhuray mabaygal kaybaw maykuykoengu matha memayipa.
31 Kurusipa nabi apa goewa a dapar idimidhe bangal a muwasin kasa kay kedha ngaw yangukudupa ngaru muwasiginga.’

Mabaygal mura koerawaygal senabi thonarngu (Mathayu 24.36-44)

32 Yesu lak mulaydhin thanamulpa, ‘Mabaygoeginga ngulayg kedha ngaw Mabaygaw Kaziw mi thonara lak ngapa kuniya. Ngalpa goeygingu koerawaygal, awangu koerawaygal. Thana daparaw angelal a matha kedha ngay ngoey mura koerawaygal. Matha Thathi kedha ngulayg, ngay mi thonara lak ngapa kuniya.’

Ngoena ugaziw ngay bangal lak boey mura mabaygoepa

33 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Koey poeypiyam, ngoena bangal ugaypu, ngay bangal lak boey, kasa kay kedha midh thonara ngitha koerawaygal.
34 Ina ngoedhe kedha ngoedhalnga mabayg koey kuykuthalnga yawar mizin, nuydh zapul mura a lag ya wadhiz nungu zagethaw mabaygiya. Nuydh thanamulpa yaynanob zagethal thuraydhin. A nuydh pasa gudaw danal pathay mabaygoepa kedha mulaydhin, “Thura bangal yawaypu.”
35 A ngitha lak kedha ngitha mura ngaru bangal thura yawaypu, ngitha koerawaygal kedha lagaw Kuykulnga bangal midh thonara boey kuniya tidhedhe, midh kuthoepa lawnga dhadha kubilu, lawnga pawlaw poeybaynu, lawnga bathaynga.

36 ‘Nuy bangal nanga dhadha sakara mangedhe nanga, nubepa
ngithamulpa uthuyg imaypa lawnga.
37 Ina ngaw yangukudu ngithamulpa a matha kedha mura mabaygoepa,
kedha, danal bangal poethaypu.’

14

Thanamun wati buwayl thoeyay Yesulpa mathamoeypa
(Mathayu 26.1-5; Luka 22.1-2; Yoewane 11.45-53)

1 Ukasar goeyga na wanamoedhin nanga thanamun yoewthaw koey
thonara amadhan thamayidhin, thana matha yistagi thoewa ay purthaypu.
Thanamun kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal thana sakariya
nagemir kedha, thana kay midh paru Yesun gumi gasampa a kay nuyn
uma mathampa.
2 Thana kedha umadhin, ‘Ngalpalpa nubepa ay aymay thonara
gasamoeypa lawnga, kedha zoengu mabayg mina koey garsar, thanamul-
ngu gegeyadh gasamoeyle a silamoeyle.’
3 Wa, Yesu senawbi thonara moegina goegathoenu mer, Bethoeninu
nungu igalgaw Simonan lagoenu, nuy nga nanga kulay wati goengaw
kikirilayg. Yesu nanga nungu igalgaw laganu ngoenakap thayar, wara
yoepkaz ngapa muy araydhin senabi lagiya. Nabiya mer pudu wakasu
kapu ganulnga buyunu. Nabi wakasu mina koey modhabilnga, wakasu
nel nad. A nanu buyu na koethil kulaw aymayzinga, nadh kalanu buyu
mudul papoelamoeydhin a senabi wakasu Yesun pada kuykunu suladhin.
4 Senabi thonara mabaygan mura imadhin kedha nadh Yesun pada
kuykunu mura kupal madhin senabi wakasu, wara mabaygan gegeyadh
gasamoedhin kedha. Thana kidhakidhan umamoeyr kedha, ‘Sena mingu
kasa sagul palanu.
5 Nadh senabi wakasu nay mina koey bokadhzapa yoewdhan, kalanu
nadh senabi bokadhza aygi zagi mabaygoepa nay poeyban, 15,000 dolapa.’
Thana kedha zoenguz koey dharadh mulaydhin nabepa.
6 Yesu kedha mulaydhin, ‘Nan wanaw ngitha nabepa mingu wati
ngoenakap gasaman, ina nadh ngayapa mina adhapudhay thoeyaygi
zageth aymoenu.
7 Setha ngaya aygi zagi mabaygal thana bangal ngithamuniya kalmel
mura thonar koeygarsar, ngitha thonaralgal thanamulpa danal poethaypa.
Ngay nanga ngayapa ngithamuniya ngaru maypa lawnga.
8 Ina nanga nadh senaw kedha zapun kulay yakamoedhin, nanu mina
ibupuydhan, nadh ngaybiya pada kuykunu nabi wakasu sulan nadh buth
pathan ngaw gamu moerama thoeyaypa.
9 ‘Mina ngay ngithamulpa kedha, igilaw yangu wakay nanga ngalagiya
yadu poelgaypu nubi po gubaw gizunu a matha kedha in nanu zageth
nadh ayman lak bangal kedha yadu poelgaypu mura mabaygoepa, ingaru
za nanu doegamuya.’

Yudhan imul poethayzi zageth
(Mathayu 26.14-16; Luka 22.3-6)

10 Kalanu Yudha Keriyothoelayg nuy wara Yesun niyaykazi toewalob
niyaykazingu, uzaraydhin Yesulpa yadu poelgaypa kuyku misnarepa.
Nungu imul poethay kedha.
11 Thanamun dhiwa mina koeyza nuy kay midh nanga mulepa, thana
waza nubepa mulemidhin nungu modhabipa gasamoeypa. Kalanu Yudha
buth thoemaypu Yesulpa yadu poelgaypa thanamulpa.

Yesu kalmel nungu niyay kaziya Kaludhay Ay aymay thonara kalmel aydu purthay
(Mathayu 26.17-25; Luka 22.7-23; Yoewane 13.17-33)

12 Koeykoeyne goeyga nanga gasamoedhin, senabi yistagi bredaw aygudaw goeyga thana Yesun niyay kazil nubepa yapu poeybemidhin kedha, ‘Nginu ubi midh ngoey kay ngalagapa ladhuypa ngibepa kay Kaludhay Aypa buth poethaypa.’
13 Nuydh ukasar kulay wayamoedhin nungu niyay kazi, kedha yadayg, ‘Uzarmariw kedha koey goegathoepa. Ngipel kay nanga ngukiw zapulayg garkaz imaypa, nubiya kay wagel asimariw.
14 Nuy kay na mi lagiya muya uthuy, ngipel kay sew lagaw thathipa kedha mulemariw, “Ngalbe Ngurpay Mabaygan ngapa wayamoenu kedha, nungu aygudaw lag ngalaga, nuy kay ngalaga Kaludhay Ay aymay aydu purathipa nungu niyay kaziya kalmel.”
15 Nuy kay nungu gethan yadu poelgaypa aygudaw lag kapu koey gudalnga kathaygoenu gimanoeka, mura nanu zapul si nabiya muynu, sew kay ngalpalpa buth pathane.’
16 Kalanu palay kulay uzarmoedhin, koey goegathoepa. Palay mangemidhin nanga palay imaydhin mina mura zapul balbayginga kedha, mina Yesulpa palamulpa midh nanga mulaydhin. Kalanu palay aygudaw zapul mura buth pathamoeydhin Kaludhay Aypa.
17 Sethabi kutoepa nanga Yesu a nungu niyay kazil thana ngabunadhin.
18 Ayguda dhadhal nuy kedha mulaydhin nungu toewalob niyay kazipa, ‘In bangal kuyku nidhane ngithamulngu urapu mabaygan bangal ngoena gud arane, kasa kay nuy lak mamu kay kalmel ngalpaniya aydu purathipa.’
19 Thana niyaykazin karngemidhin nanga thana mina gegeyadh gasamoedhin aka a koerkak badh kalmel, thana yaynanob nubepa yapu poebemir kedha, ‘Kuykulnga ngidh ngan maypa, ngoena a?’
20 Yesu kuniya mulaydhin nungu toewalob niyaykazipa kedha, ‘Ngitha mura ngaybiya nithaman kalmel, a ngalpa kalmel mura bredal thardhamoeypa urapun aygudaw zapunu, kasa kay ngaru urapun ngithamulngu nuydh bangal ngoena ngaru guda arane.
21 Ngay nanga ngay Mabaygaw Kazi ngaru bangal um medhedhe kuyku nidhaypa Awgadhaw yawoedhayzinga Minar Poelayzinga muynu Maygi Thusinu, kasa kay kedha ina mina koey gegeyadh senawbi mabaygoepa ngadh bangal nanga senaw Mabaygaw Kazi guda arane. Nubepa matha ngoedhagidh kedha nuyn kasa nay kazi mayginga.’

Yesu nuydh Maygi Ay kuykaymaydhin

22 Thana matha ay purthar, Yesu nuydh madhin nan bred a eso poeybadhin Awgadhoepa. Kalanu nuydh nan dhadhiya patidhadhin thanamulpa nungu niyay kazipa. Nuy kedha thanamulpa, ‘Mariw ina a gasamaw ngaw gamu.’
23 Kalanu nuydh lak kedha, umal ngukiw kap madhin a eso poeybaydhin, Awgadhoepa. Kalanu thanamulpa madhin nuyn kap, a thana mura wanimoedhin.
24 Nuy thanamulpa mulaydhin kedha, ‘Wanimaw koezi ngitha mura, ina ngaw kulka ngath ngithamulpa poeyban, ina mina kuyku nidhan Awgadhaw yawoedhayzinga, ngaw kulka pay yoewdhiz mura mabaygoepa.
25 Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, ngayapa lak nabi umal ngukipa woenipa lawnga, kurusipa bangal senawbi thonar ngay bangal wanedhe kayin umal ngukin Awgadhaw Basalayoenu muynu.’

26 Sew kalanu thana maygi na puydhadhin a ladhudhin Olibaw Padoepa.

Nubi kubilu kay ngitha mura bup aremipa ngawngu
(Mathayu 26.31-35; Luka 22.31-34; Yoewane 13.36-38)

27 Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Nubi kubilu kay ngitha ngaru mura bupa aremipa ngawngu, ngoena kay ngaw kusayg woenaypa. Na Minar Poelayzinga kedha, “Awgadhan bangal mamuy danal poethay mabayg uma mathamoene a setha nanga nungu mamuyl thana bangal wad wadgoepa zoelmemine.” A ngitha matha kedha guythuyayzi mamuyl midh.
28 Kasa kay kedha Thathin bangal ngoena lak kadaypa manine moeram gudangu ngay bangal ngithamuniya kulay Galilayapa.’
29 Petheru kedha Yesulpa, ‘Ngayapa ngibepa kasa woenaypa lawnga. Kasa kay ngidh, thana mura nginungu kuniya pudhemine, ngay bangal ngaru ngibiya kalmel.’
30 Yesu kedha mulaydhin Petherulpa, ‘Kame! Ngay ngibepa kedha muliz, kaybaw kubilu wagel kay garkaz pawl poeybepa ukasar thonaralnga, ngi kay kulay thoeri thonaralnga ngawngu koerawayg kudun tharepa.’
31 Petheru kuniya koey dharadh mulaydhin kedha, ‘Ngayapa kedha ngoedhal zapa wara aymoeypa mina sogum lawnga, kasa kay midh thana sikedh ngoeba kalmel uma mathampa ngay kay ngaru kalmel ngibiya.’ Thana kalanu mura kedha mulemidhin nubepa.

Yesun thoeythupoegay apaw lagoenu
(Mathayu 26.36-46; Luka 22.39-46)

32 Wa, thana gasamoedhin apaw lag nel Gethsemoene. Yesu a nungu niyay kazil si nanga ngabunadhin nuy kedha thanamulpa, ‘Ngitha koew ngoena ugaw, ngay mamu kedha uzaripa thoeythupoegaypa.’
33 Nuydh nubiya kalmel yoelpamoeydhin thanamulngu Petheru, Zemes, a Yoewane. Senabi thonara nuydh mina koeyma ngoenakap kikir gasamoedhin a koerkak badh.
34 Nuy kedha thanamulpa, nungu thoeri niyay kazipa, ‘Ina ngaw ngoenakap kikir mina koeyza, ngoena mina koeyma nudhepa. Ngitha koew nithamaw a danal poethay kay aymoeziw.’
35 Nuy kalanu thanamulngu moegina sigapa uzaraydhin si nuy kasa boeradharoepa nungungu mulupa gud pudhaydhin a thoeythupagaydhin kedha, ‘Ngibepa sike balbayginga kedha in nubi gamu mapu adhapa manin ngawngu.’
36 Nuy kedha thoeythu poegaydhin, ‘Bab! Ngaw Thathi, wara zaginga ngibepa koey zageth aymoeypa, ngidh gar adhapa mar in nabi kikiriw mapu ngawngu, kasa kay kedha ina nginu ubilnga aymar, ngaw ubilnga lawnga.’
37 Wa, nuy na ngapa kuniya tidaydhin, nuydh imiz thana uthuy. Nuy kedha Petherulpa, ‘Simona, ngitha mingu uthuy poeydhanu? Ngithamulpa urapu awapa danal poethay matha koey gegeyadh a?
38 Matha ngoedhagidh kedha ngitha danal poethay aymoeziw a yoewdhemiziw ngithamulpa magaw poelaypa, wagel kay sethabi nuthayl zapun ngitha karum paledhe. Ngithamun mariw ubil danal poethaypa ngaybiya kalmel aymoeypa, kasa kay ngithamun gamul goegadhimayl.’
39 Yesu kalanu lak kuniya tidiz a thoeythupagiz kulay yangukudu ya.
40 Sew kalanu nuy lak ngapa kuniya nungu niyay kazipa, imiz thana uthuy, minguz kedha thanamun gamul koey gegadhimayl. Thana wara kuniya nubepa yangukudugigal.

41 Nuy lak uzaraydhin thanamulngu kalanu ngapa kuniya tidaydhin.
Nuydh imiz thana matha uthuy, nuy kedha thanamulpa, ‘Ngithamun ubi
uthuypa, wa matha uthuy palemoeziw, thonar gasaman Mabaygaw Kaziw,
gud aran wati mabaygaw gethoepa.
42 ‘Kadaypa memayiw, ngalpa ladhuypa. Wa, kedha nagemiw senawbi
mabayg mangiz, in ngadh kay nanga ngoena gud oeraypa.’

Yudha mangiz nubiya kalmel koewbu mabaygal (Mathayu 26.47-56; Luka 22.47-53; Yoewane 18.3-12)

43 Yesun yanu dhadhal, Yudha wara nungu niyay kazi mina sobaginga
mangiz; nubiya kalmel koey garsar mabaygal thana koewbu rugalgal,
kuyay thurikal a gabagabal. Thana kuyku mabaygan wayaydhin, kuyku
misnaren, sabiw ngurpay mabaygan, a yoewthaw koey mabaygan.
44 Wagel kay mura thabi zapul, Yudha kulay mulaydhin koewbu
mabaygoepa kedha, ‘Ngath kay nanga ngan gud thapampa, ngitha kay
nuyn gasamaw, a kasa kay balbayginga nuyn adhapa yoelpan.’
45 Yudha na mangaydhin, nuy balbayginga Yesulpa uzaraydhin a nuy
kedha mulaydhin, ‘Ngurpay Mabayg senaw ngi?’ Kalanu nuydh Yesun gud
thapamoedhin.
46 Thana kalanu koewbu mabaygal ngapa mina koey ridh gasamoedhin
Yesun.
47 Wara pasiw puziw mabayg Yesun, nuydh nungu kuyay thurik adhapa
paradhin a woerimadhin koey misnariw zagethaw mabaygiya, adhapa
pathadhin nungu kawra.
48 Kalanu nuy Yesu Yudhan mabaygoepa muliz kedha, ‘Ngitha ngapa
mipa kuyay thurikalgal a gabagabalgal, ngayapa gasamoeypa? Ngay sabiw
koerngaygi mabayg lawnga.
49 Ngay nanga ngithamuniya amadhan, senaw koey yoewthanu ngath
ngurpay aymarngu ngitha ngoena gasamoeyginga.’ Itha mura thabi zapul
aymoeypa nanga kuyku nidhaypa Maygi Thusinu Minar Poelayzimayl.
50 Kalanu nungu niyay kazil mura wad wadgoepa nanithadhin nun-
gungu.

Yesun Yoewdhaylgaw kotapa madhin (Mathayu 26.57-68; Luka 22.54-55,63-71; Yoewane 18.13-14,19-24)

51 Thana nanga Yesun adhapa yoelpadhin nanga, nuy wara kayin mabayg
Yesuniya wagel asidhin. Nungu gamu rug matha urapun dhoemawak.
Thana nuyn gasamaypa madhin, kasa thana kasa nungu dhoemawak
gasamoedhin.
52 Nuydh gamu woerdhay zagig zoelmaydhin.
53 Thana nuyn Yesun madhin, kuyku misnariw lagoepa, mura koey
misnarel, a yoewthaw koey mabaygal, a sabiw ngurpay mabaygal ngalaga
nanga garwoeydhamoeydhin.
54 Petheru koey sigal wagel woelmay a muya yoewthaydhin kotaw
boeradhariya kuyku misnariw lagoenu. Nuy si muythay pasinu nir
kom poelaypa nungu gamupa, kuyku misnariw danal poethay mabaygiya
kalmel.
55 Nuy kuyku misnari a nubeya kalmel nungu Yoewdhayalgaw koey
mabaygal kawnselal, thanamun ubi Yesulpa mathamoeypa. Thana kasa
kobegadh mabayg luman Yesulpa mulamoeypa kedha, nuydh za gegeyadh
ayman. Kasa kay kedha thana wara gegeyadh imayginga nubiya, nubepa
kuthoepa thoeraypa.

56 Koeygarsar mabaygal ngapa sole yangukudu ya umamoeyr nubepa
gasamoeypa, kasa kay kedha thanamun yaynanob yangukudul ngaru
kotanu balbayg oesiginga Yesulpa kuthoepa thuraypa.
57 Dhuray thanamulngu kaday nithamoedhin a ngoelkay yangukudu
butha woeydhamoeydhin kedha,
58 'Ngoey kulay karngemidhin nuyn, nuy kedha umay, "Ngath bangal
idimoene ina gethaw aymayzinga, koey yoewth idimoene, a lak bangal
ngath moeydhane thoeri goeygilnga; ngaw gethan lawnga, kasa bangal
yangukudun." '
59 Kasa kedha thanamun yangukudul lak kedha balbayg oesiginga,
Yesulpa kuth thoeraypa.
60 Nuy kuyku misnare kaday tariz thanamuniya dhadhal Yesulpa yapu
poeybiz kedha, 'Ngi wara yangukudulayg sakar maypa a? Sena mura wati
za ngibiya woeydhoeypa?'
61 Nuy Yesu kasa ngaru yagig. Nuy kuyku misnari lak Yesun yapu
poeyban kedha, 'Ngi mina Keriso a. Nungu Kazi sey nga nanga koey
woenabalayg pika gimal?'
62 Yesu kuniya mulaydhin nubepa kedha, 'Wa senaw ngay, a ngitha
bangal imane Mabaygaw Kazi Kuykulmay getha doegamoenu daparaw
niyay lagoenu gimanoeka, ngay bangal boey mura daparaw ziyanu
dhadhal.'
63 Nuydh kuyku misnaren nungu dhoemawak pakadamoedhin
thabukirin a wal mizin kedha, 'Wara lak yaginga koezi powpa,
64 ngalpa mura nungu ya karngemidhin kedha, ina nungu mina kawrag
Awgadhoepa. Ngithamun wakay thamamay midh?' Thana kedha, 'Nuy
wati mabayg, nuyn kay ngaru uma mathamoene.'
65 Dhuray thanamulngu parupa mosal adhamoeyr a purkiya za yatharad-
hin nubiya; kalanu koey dharadh mathamar nuyn a kedha umamoeyr,
'Imaypa ka muli, ngin ngadh mathampa, ngi nanga sike mina peropetha
a?' Kalanu danal poethay mabaygan madhin a dak tidar nuyn.

Petheru gud thadhaydhin Yesulngu
(Mathayu 26.69-75; Luka 22.56-62; Yoewane 18.15-18,25-27)

66-67 Senawbi thonar nuy Petheru matha ka apal muynu kulaw panu
muynu, muythay komoepa pasinu nir. Kedha nanga na kuyku misnariw
zagethaw yoepkaz nagiz nanga. Nadh nuyn iman, na kedha muliz nubepa,
'Kame! Ngi wara senaw, ngi puzir senawbi Nazarethoelgiya, Yesuniya.'
68 Kasa kay kedha Petheru mina koeyma gud thadhaydhin kedha, 'Ngay
koerawayg ngi mi yadu umepa, ngath nginu ya tidayginga.' Kalanu nuy
pasagudoepa uzaraydhin sizi. Sinubi thonara kay kalakala poeybiz.
69 Nadh zagethaw yoepkazin nuyn mi thonara lak iman, na mabaygoepa
buwayl thayiz nabiya ngaya nanga pasiya sir. Nadh sinubi thonara nuyn
azir pagan kedha, 'Nagemiw, senaw nuy, nuy wara puzir.'
70 Petheru mina koeyma gud thadhiz.

Mina moegina buth, kalanu mabaygal Petherulpa kedha mulemin, 'Kasa
balbayginga muli kedha, ngi wara puzir, senaw ngi lak Galilayaw mabayg
kakal.'
71 Petheru kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngay ngithamulpa mina
yadu umepa, ngay nungungu koerawayg ngitha mi mabaygaw ya nanga
umamoeypa. Ngay kay na ngoelkay ya mulepa nanga, ngath bangal wati
kuth gasamoene Awgadhoengu.'

72 Mina senawbi thonara kay kalakala lak poeybiz; nuydh Petheru
ngoenanu madhin Yesun midh nanga mulaydhin nubepa kedha, ‘Wagel
kay kalakala lak poeybepa, ngi kay ngaru mina sobaginga ngawngu gud
thadhi thoeri thonaralnga.’ Nuy nanga Petheru ngoenanu mamayidhin
sethabi yangukudul Yesun, nungu kasa may mina koeyza.

15

Yesun parunu tharadhin Pilathoniya
(Mathayu 27.27-31; Yoewane 19.2-3)

1 Mina bathaynga nanga thana kuyku misnaren mina sobaginga gar-
woeydhamoeydhin. Thanamuniya kalmel yoewthaw koey mabaygal a
sabiw ngurpay mabaygal a dhuray wara koey mabaygal, mura thanamun
Yoewdhayalgaw kawnselaw mabaygal. Thana garwoeydhamoeydhin ya
umamoeypa, Yesulpa mathamoeypa. Thana Yesun urukamin aymoedhin
a yoelpaydhin nuyn Pilatholpa.*
2 Pilatho nuyn yapu poeybadhin kedha, ‘Ngi Mina Yoewdhayalgaw
Kuykulnga a?’
Yesu kuniya kedha mulaydhin, ‘Wa, nginu yangukudu moegina balbay-
ginga.’
3 Thana kuyku misnaren nuyn kasa mina koeyma mulamoeyr.
4 Pilatho lak yapu poeybadhin nubepa, ‘Ngi midh paru thanamulpa
kuniya ya mulayginga, nagi thana mura wati za ngibiya woeydhoeypa?’
5 Yesu kasa ngaru yagig. Nuy Pilatho dan kathamaydhin kedha, nuy Yesu
midh paru kuniya yagig.
6 Nungu Pilathon pawa kedha, mura Kaludhay Ayngu thonara nanga,
nuydh ngulayg mabaygaw ubilnga kunumayzi mabayg pa wayan.
7 Senawbi thonara nanga wara mabayg Barabas muynu kunumay
lagoenu, minguz kedha nuy koey kawragil mabayg, wara thonara nuy
koey silamaynu muynu Yoerusalemoenu, a wara mabayg nuydh uma
mathamoedhin.
8 Mabaygan garwoeydhamoeydhin a yapu poeybemidhin Pilatholpa
kedha, ‘Ngi kay pa woeyaypa ngoeymulpa urapun mabayg kulay midh
nanga.’
9 Nuy yapu poeybiz thanamulpa kedha, ‘Ngithamun ubi midh, Yoewd-
hayalgaw Mopakuyk ngithamulpa pa woeyaypa a?’
10 Minguz kedha, nuy Pilatho mina koey ngulayg kedha, thana yoewthaw
koey mabaygal kasa uwan memayidhin, thana kedha zoenguz Yesun
kotoepa madhin.
11 Kasa kay kedha thana kuyku misnarel mulaydhin mabaygoepa
kedha, ‘Ngitha kedha wal mamayi, “Barabasan kay ngoeymulpa ngapa pa
wayar”.’ Thana Yesulpa wal mayginga. Thana Barabasoelpa walmemayir.
12 Pilatho kedha yapu poeybadhin thanamulpa, ‘Kedha kay nanga,
wa ngath kay miza ayimpa nubepa ngan nanga ngitha kedha thuraypu
Yoewdhayalgaw Mopakuyk?’
13 Thana kedha wal memayir, ‘Sathawro puydhaw nuyn.’
14 Nuy kay Pilatho kedha umay thanamulpa, ‘Mipa kay nuyn sathawro
puydhaypa, nuydh za miyay gegeyadh aymoenu?’
Thana na kay zizigi moeyngu mina gegeyadh wal memayir kedha,
‘Sathawro puydhaw nuyn.’

* **15:1** Nuy Pilatho thanamun Romaniw mura zagethaw danal poethay mabayg.

15 Pilathon ubi nuydh mabaygaw ngoenakapul balbayg palepa. Nuydh
Barabasan pa wayadhin thanamulpa, kasa kay kedha nuydh Yesun nungu
koewbu mabaygoepa gud aradhin poelngipa, kalanu sathawro puydhaypa
madhin.

Koewbu mabaygan Yesun giwn madhin
(Mathayu 27.27-31; Yoewane 19.2-3)

16 Thana koewbu mabaygan Yesun muya thayadhin gabmenaw lagiya.†
A thana thuradhin mura thanamun koewbu mabaygal.
17 Kasa nubepa giwn maypa thana bamagadh gamul koey sodh Yesuniya
angadhin. Minguz kedha, sena matha mopakuyku oengay gamul dhoe-
mawak. Thana nubepa patal puyngu ngoelkay korone aymoedhin a nungu
kuykuya angadhin.
18 Kalanu thana nuyn mina gegeyadh giwn soelmar kedha, 'Ngaru Igilil
Mopakuyk Yoewdhayalgaw.'
19 Thana nuyn boegin kuyk tidar, a parupa mosan tidar. Thana nubeya
parunu kulun pasoenoemoeyr.
20 Thanamun nanga giwnsoelmay muwasin, thana kalanu bamagadh
gamul rugan thudhan a nungu geth rugan kay kuniya ubaman. Kalanu
thana adhapa yoelpadhin nuyn, sathawro puydhaypa.

Yesun sathawro puydhadhin neylan
(Mathayu 27.32-44; Luka 23.26-43; Yoewane 19.17-27)

21 Senawbi thonara urapun mabayg nungu maboenu woelmay, nungu
nel Simona, Sayrinoelayg nuy, Alesandoerom a Rupoesom thathi. Thana
apasiginga nuyn gasamoedhin Yesun sathawropa thoeridhoeypa.
22 Thana Yesun adhapa madhin padoepa, nel Golgotha. Ngalpadh kedha
Kuyku Sibuy.
23 Thana nubepa nuthan madhin umal ngukiw a theral za garwoeyd-
hamoeyzinga muynu. Senabi theral za nel mer. Kasa kay kedha Yesu
ubigasidhin woenile.
24 Kalanu thana nuyn sathawro puydhadhin neylan a nungu gamu rugal
thanamuniya dhadh mamayidhin. Thana days thayar imaypa kedha ngadh
kay gasamaypa mi dhoemawakul.
25 Senawbi bathaynga nayn koelokoenu thana nuyn sathawro puydhad-
hin nanga,
26 thana nubeya yangukudulnga za wanadhin gimal kuyku laganu kedha
yadaynga, 'Yoewdhayalgaw Mopakuyk.'
27 Nubeya wara ukasar wadhwadhgam sathawro poeydhamoedhin
ukasar mina koey geth geth puru kaz mabayg. Wara getha doegamoenu
wara boedha doegamoenu.‡
29 Mabaygal ngaya nanga sike pasiya tadir, thana kasa kuyk woerimoeyr
kedha umamoeyr, 'Ngidh ngulayg idiman Awgadhaw lag, yoewth a lak
moeydhan thoeri goeygiw kaliya a?
30 Midh paru ngi nginungu balbayg tidayginga a? Ngapa mulupa pagar
seyzi sathawrowngu nginu igililnga kuykuthal palal.'
31 Thana koey misnarel a yoewthaw sabiw ngurpay mabaygal lak kedha
nuyn giwn soelmar kedha, 'Nuydh wara mabaygal gudaz pudhepa, kasa
kay kedha nuy nungu geth ibupuydhayginga.'

† **15:16** Thana kedha thoeraypa *Pretoriyam.* ‡ **15:27** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimay l, thana wara basalmayl kedha 28. Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngi mina yoepathamayzi apu! Wa, ngibepa ayman, matha kedha ngin ubilnga midh.' Balbayginga senabi thonara, nanu yoepkaz kazi balbaygoesidhin.

32 ‘Nuy kedha mulaydhin, nuy Keriso, Isoereylaw Kuykulnga. Ngalpa
kay imaypa, nuy kay nanga nungu geth mulupa poegaypa, wa ngoey
kay nubepa mina yoepathamoeypa.’ A sepal ngawal nanga nubeya
wadhwadhgam sathawro puydhamoedhin, palay lak nuyn giwn mar.

Yesun kuth gasamoedhin
(Mathayu 27.45-56; Luka 23.44-49; Yoewane 19.28-30)

33 Dhadha goeyginu nanga mura wadhwadhgam inur thoeydhamoeyd-
hin, senabi koey goegathoenu kurusipa thoeri klok.
34 Kalanu Yesu koey gimiya wal miyaydhin thanamudh kedha, ‘Eli, Eli
lema sabakthani?’ Muynu kedha, ‘Ngaw Awgadh, ngaw Awgadh, ngidh
mingu ngoena kasa wananu?’
35 Dhuray mabaygal si pasinu sir thana karngemidhin, thana kedha
mulemidhin, ‘Nuy Peropethoepa Elayzalpa wal mepa sikedh.’
36 Urapun mabayg thanamulngu zilamiz sathawropa a spanz sobaginga
sisaberal ngukinu muynu thardhan, kalanu puy kopin pagan Yesulpa
yoewdhan nubepa woenipa a kedha mulaydhin, ‘Thumaka mamu ugaypa,
nuydh kay sikedh peropetha Elayza nuyn mulupa maypa sathawrowngu.’
37 Senawbi thonara Yesu gimiya wal miyaydhin, nungu moeygoepa
guban,
38 a koey yoewthanu thanamun wulaw koey dhoemawak§ nanu geth
pakadamoeydhin gimanakaz mulupa.
39 Nuy koewbu kuyku mabayg nanga imadhin kedha, Yesu midh paru
nanga muwasidhin gimal sathawronu, nuy kedha mulaydhin, ‘In nubi
mabayg nuy mina Awgadhaw Kazi.’
40 Dhuray si memayir yoepkazil, thana moegina sigaz nagemir. Thana-
muniya kalmel Mariya Magdalangu, a Salome a wara Mariya na moegina
Zemes a Yoewsepa, palamun apu.
41 Thana nubeya kalmel Yesu na Galilayoenu mer, a ibupuydhar nuyn,
aymoeyr mura nungu ubilmayl. A matha kedha dhuray yoepkazil nubeya
ngaya nanga Yoerusalemoepa asimoeydhin, thana lak si mamayir.

Yesun moeramathayadhin
(Mathayu 27.57-61; Luka 23.50-56; Yoewane 19.38-42)

42-43 Wara koey mabayg thanamuniya, thanamun Yoewdhayalgaw
kawnselaw mabayg, nungu nel Yoewsepa, Aramathiyalayg. Nuy lak mina
kapu akasizi mabayg, nuydh ugar Awgadhaw Basalayaw mangay thonar.
Thanamun za buthapoethay goeyga kutoepa nanga sabadhaw paru, nuy
Yoewsepa mina akaginga Pilatholpa pa uzaraydhin a yapu poeybaydhin
Yesun gamupa. Nuy thanamun sabadhoengu kikimidhin.
44 Yoewsepa Pilathon madhu paman nuy nanga Yesun gamu lumar.
Nuydh Pilatho koewbu kuyku mabayg thuran a kalanu yapu poeybiz
kedha, ‘Yesu mina kulkub um mema?’
45 Mura nanga karngemidhin koewbu kuyku mabaygaw yangukudu
nanga Pilatho kalanu Yoewsepalpa wa madhin kedha, nubepa gamu
maypa, Yesun gamu.
46 Nuydh Yoewsepa mina kapu goerab gamul dhoemawak barpudhad-
hin, Yesun gamu mulupa madhin, a senabi kayn dhoemawakun nuradhin.
Kalanu kulaw sakaynu muynu aradhin, sena mi sakay nanga kulangu
adhapa pamadhin. Mura na muwasidhin nuydh mina koey kula gawan
thayadhin parunu senabi sakay gudanu.

§ **15:38** Thanamun wulaw koey dhoemawak, na koertoen.

47 Mariya Magdala a wara Mariya, Yoewsepan apu, palay yawayar Yesun
gamu ngalaga nanga wanadhin.

16

Yesu kaday taraydhin
(Mathayu 28.1-8; Luka 24.1-12; Yoewane 20.1-10)

1 Sabadhaw kal Mariya Magdaloengu, a wara Mariya Zemesan apu, a
Salome thana ganul wakasul mamayidhin Yesun gamupa pinipa.
2 Mina bathaynga, kulay wiki goeyga Sandi, wagel kay goeyga palgin,
thana ladhudhin moeram gudoepa.
3 Yabugudiya thana tadir, thana kedha umamoeyr, 'Ngadh kay sena
moeram gudangu kula adhapa thamaypa ngalpalpa, sena pasagudoengu?'
4 Sena mina koey kula.
Thana nagemin a iman na kula muwasizinga adhapa thamayzinga.
5 Thana muya uthemidhin senabi sakaynu muynu; thana iman kayn
mabayg getha doegamoenu nir, nungu goerab gamul dhoemawak koey
gamulnga. Thana mina koeyma madhu pamemidhin.
6 Nuy kedha, 'Koeyma wakay thoemamayg, ngay ngulayg ngitha Yesun
lumaypa Nazarethoelayg, ngan nanga sathawro puydhangu, kasa kay
kedha nuy in mayginga, nuy kaday tharayngu.
7 Ngitha kuniya tidemiw, a in nubi ya nungu niyay kazipa mariw,
a Petheru wara, "Nuy Galilayapa uzaridhe, bangal ngithamuniya kulay,
ngitha bangal imane nuyn sin, nuy ngithamulpa midh na mulaydhin." '
8 Thana sethabi yoepkazil kuniya zilmemidhin moeram gudoengu, thana
koeyma aka gasamoedhin. Thana wara mabaygoepa mulayginga kuyk
thanamun aka koeyza.

Yesu yakamoeydhin Mariyalpa Magdalinalayg
(Mathayu 28.1-11; Luka 24.36-49; Yoewane 20.19-23)

9 Kuykuyam wiki goeyga nanga Yesu kaday tharaydhin umangu; kulay
nuy yakamoeydhin Mariyalpa Magdalinalayg. Nan ngan nanga nuydh
kulay kapu zageth aymoedhin nabepa kedha, nuydh seben wati maril
adhapa mamayidhin nanungu.
10 Nadh nanga Yesun imadhin nanga nuy igililnga, na sepa uzaraydhin
nungu puziw mabaygoepa, thanamun koerkak badh a may Yesulpa.
11 Thana nanga karngemin nanu ya kedha, Yesu igililnga, nadh nuyn
imanu, thana mina yoepathamayginga.

Yesu wara kuniya yakamoeydhin ukasar niyay kazipa

12 Yesu wara kuniya yakamoeydhin ukasar niyay kazipa palay na
palamun maboenu woelmemar moegina goegathoepa.
13 Palay na kuniya tidemoedhin wara niyay kazipa mulemoedhin, kasa
kay kedha thana mina yoepathamayginga.

Yesu lak yakamoeydhin nungu leben niyay kazipa
(Mathayu 28.16-20; Luka 24.36-49; Yoewane 20.19-23)

14 Yesu lak yakamoeydhin mina moeygoepa nungu eleben niyay kazipa
thana nanga ay purthar. Nuy koey dharadh mulaydhin thanamulpa,
minguz kedha, thana mina yoepoethamoeyginga; thana kasa koey kuyk
woelemipu thanamulpa senaw ngaya nanga nuyn imadhin kedha nuy lak
igililnga.

15 Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Ladhu Awgadhaw aymayzi
mabaygal ngalagiya nanga thabi po gubaw gizunu muynu nipa, in bangal
nubi mina igililmay yangukudu mawthu yaday poelgaypu thanamulpa.
16 Ngaya bangal nanga mina yoepathamoeypu a papthayso mamayipu
nanga, thana bangal gudaz puydhamoeyne. A ngaya nanga mina
yoepathamayg, thana bangal wati kuthoepa wayedhe.
17 ‘Setha ngaya nanga mina yoepathamoeyzigal thanamulpa bangal
poeybane Awgadhaw bibirpa yakamoeypa kedha; thana bangal wati maril
adhapa mamayipu, kuyk thana bangal ngaw nel gima gasampu; thana
bangal wara yangukuduya umamoeypu.
18 Thana kasa kobegadh thabul gasamoeyn lawnga moerampa uma
mathamay wati nguki wanimpa, thanamulpa umapa lawnga. Wara
kedha thana bangal ngulayg kikiril mabayg dhoey nidhamoeypu a balbay
tidamoeypu kikiringu.’

Yesu kaday thariz daparpa

19 Yesun senawbi yangukudu kalanu, nuyn kadaypa madhin daparpa,
Awgadhaw getha doegam niyay lagoepa.
20 Thana niyay kazil ladhudhin, maw siparuy mura doegamuya; Kuykul-
nga zagethan meparuy thanamuniya kalmel; a mina yoepathamaypa
thanamun maw nuydh bibir palimoeypu thanamun zageth, thana matha
ngoedhagidh koey zagethoepa aymoeypa.

Luka

Luka minar paladhin nabi ngulaygaw thusi Thiyopolaypa getha madhin mura kedha nungu ngulayg midh nanga

1-2 Thiyopolay, ina ngaw thusi ngibepa. Itha mina zapul ngath yadu mamayipa aymoeydhin ngalpaniya muynu. Ngalpaniya koeyma mabaygal kulay, itha thabi ngoedha thoeyayl thana purkan imadhin mura Awgadhaw kuyku nidhayzi zagethal mina kuykoengu, a maw tharemipu mura thabi ngadha thoeyayl midh nanga. Wara mabaygan koey magaw gasamoedhin senabi ngulayg minar paladhin thusinu muynu.

3 Wa, ngay lak kedha, ngath mura itha thabi ngoedha thoeyayl ngaw ngulaygoepa ngurpamoeydhin geth tidemidhin woergi nopa mina kuykoengu kuthoepa; wagel kay ngath minar palimoeyngu ngibepa ngi wara koey mabayg ngalpaniya, itha mura ngibepa mina balbayginga thayamoeyn.

4 Wa, ngibepa mina ngulaygoepa gasamoeypa koezi, pasinu ngin midh nanga ngurpadhin.

5 Wa, nabi ya kedha kuykaymaydhin. Wara misnare meparu Yoewdhayanu, nungu nel Zakaraya. Nungu zageth misnarew zageth kedha, nuy Abayzan doegam mabayg. Senawbi thonara thanamun Yoewdhayaw mopakuyk Erodh. Zakarayan ipiw nel Elisapetha. Na lak misnarew buwayngu Aronan buwayngu

6 Palamun ngara pudhamay kalmel balbayginga Awgadhaw parunu. Awgadhaw maygi ya woedhay sabil palay pathidhayginga.

7 Kasa kay kedha palay gar mina kazigig, kuyk Elisapetha kazigi kupa a matha kedha palay kalmel apu thathi aymoemoedhin.

Awgadhaw angela danapa yakamiz Zakarayoepa

8-9 Wa nabi thonara nanga Zakaraya a nubiya nungu doegam mabaygal misnarel thanamun thonara koey yoewthapa danal pathaypa. Thanamun misnarew wara koey pawa kedha, kasa ubipa misnaren nabi mina zageth aymayginga koey yoewthanu muynu thanamun mura garwoeydhamay thonara. Thanamun kulba pawa kedha mamu kulaw aymayzi za mamaman nge. Thana ngulayg za ayman, imaypa kedha ngunu thonara nge. Ngaru nuy senawbi misnaren yoewthoepa mina muypa, maygi dhadhabuthoepa. Nabi thonara kulaw aymayzi za pudhamoedhin Zakaraniya. Nuy mina muy doegampa senawbi zagethoepa, muy aymoeydhin oltanu gimal, ganul thupa.

10 Wa nuy nanga muynu sensa thayar mura mabaygal adhal thana thoeythu pagemir thanamun pawa kedha.

11 Nuy nanga si muynu Awgadhaw angela danapa yakamiz nubepa oltaw getha doegamoenu tharaydhin senaw ngalaga nanga ganul thu.

12 Zakaraya nanga Angela imadhin nuyn mina koeyma madhu pamadhin a nuydh koey aka gasamoedhin.

Yoewane Papthayso ngaru bangal koesimidhe mina adhapudhay mabayg Awgadhaw parunu

13 Kasa kay kedha Angela nubepa kedha mulaydhin, ‘Zakaraya, ngi akan maygi Awgadh nuydh karngemidhin nginu thoeythu poegay a nginu ipin bangal thurkiyay kazi imane, a ngidh bangal nuyn nel tharane Yoewane.

14 Ngi bangal ika dhiw gasamoene kalmel koeyma mabaygal nungu
kazimay thonara.
15 ‘Nuy ngaru bangal koesimidhe kadaypa mina adhapudhay koey
mabayg Awgadhaw parunu. Nuy bangal woenig umal nguki a matha
kedha puridhoeral umal nguki. Nungu kazimay thonarngu Maygi Mari
nubiya muynu magaw poelaypa nubepa nungu zagethoenu.
16 Nuydh koey garsar Isoereylaw mabaygal bangal kuniya ruwaymaypa
thanamun Kuykupa Mina Awgadh.
17 Nungu zageth bangal Awgadhaw parunu ngoedhe kedha Elayza,
nuy bangal Maygi Mariw magawnu siparuy Kuykulmay yabugud buth
pathan. Nuydh bangal mabaygaw ngoenakap lak balbayg poelaypa
thathiw ngoenakap thanamun kazipa a matha kedha kawragi mabaygal
garthil thoeyaypa balbayginga niyaypa mina mabaygiya. Nuydh mabaygal
dhoeynidhaypu balbayginga Kuykulmaypa.’
18 Nuy Zakaraya kuniya mulaydhin Angeloepa kedha, ‘Ngath kay midh
paru ngulayg kedha, ngalbe bangal kazi gasamoene, kedha zoengu ngay
koey thathi a ngaw ipi koey mabayg aymayzinga.’
19 Nuy Angela kedha mulaydhin nubepa, ‘In ngay Gabriyel. Ngay mura
thonara Awgadhaw parunu kaday sipa a nuydh ngoena ngapa wayanu
ngibepa nabi kapu wakayl yangukudu manin.
20 Ngi kurusipagi, wa ngidh ngaw yangukudul mina yoepathamayginga;
a ngidh bangal imane. Itha bangal thabi yangukudul kuykunidhamoeyne
mina balbayginga sethabi thonara. Wa, ngibepa kedha, ngi bangal
yagig kurusipa senabi thonar gasamoene, kuyk ngidh ngaw ya mina
yoepathamayginga.’
21 Wa, senabi thonara mura mabaygan ugar Zakarayan, thanamulpa
kakal nuy koey kuykuthalnga muynu oltanu.
22 Nuy nanga adhapadhadhin nuyn yagi paladhin. Wa, thana ngulayg
asimoeyn kedha, nuydh adhapudhay za goeygiw piki iman muynu koey
yoewthanu, kedha zoengu nuy ya mulayginga. Nuy thanamulpa gethan ya
muliz.
23 Nungu zagethaw thonar nanga muwasidhin muynu koey yoewthanu,
nuy kuniya tidaydhin lagoepa.
24 Soeyzi moegina dhadhabuth nungu ipi Elisapetha na mapunga
aymaydhin. Payb moelpalalnga na matha lagoenu muynu.
25 Na kedha mulaydhin, ‘Ngay mina koey kuykuthalnga kasa uzaraydhin,
kazigig kurusipa Kuykulmay ibupuydhan a kozan ngayapa poeyban.
Ngayapa lak azirpa lawnga mabaygaw parunu.’

Yesu Kerison kazimay ya

26 Elisapethana nanga siks moelpalal aymoeydhin maythapa, Awgadhan
nungu yaday woeyay Angela wayadhin Gabriyelan Galiyoepa, moegina
goegath nel Nazareth.
27 Nubiya yangukudu mer muynu ngoewakazipa, Yoewsepalpa nga
nanga gudapa thurayzinga. Nuy Yoewsepa Dhawithan buway mabayg.
Nanu ngoewakaziw nel Mariya, kapu akasizi ngoewakaz.
28 Angela ngapa nabepa kedha mulaydhin, ‘Awgadh ngibeya kalmel a
nungu adhapudhay koey woenab.’
29 Wa, Mariya nabiya koeygarsar wakay thoemamay, Angelaw yan-
gukudungu. Nadh kedha wakay thayadhin, ‘Ina kow aykap gar sike midh
paru.’

30 Kasa kedha Angela nabepa kedha mulaydhin, ‘Mariya ngi akag,
Awgadhan ngin mina adhapa thamadhin.
31 Ngi bangal mapunga aymidhe a ngidh bangal thurkuyay kazi
gasamane, ngidh bangal nungu nel tharane Yesu.
32 Nuy bangal mina adhapudhay, a nuyn bangal kedha thoeraypu
Awgadhaw Kazi, nuy koey Awgadh gimal. Awgadhan nuyn bangal
Mopakuyk aymoene, Dhawitha nanga midh, nungu buway apakuyk.
33 Nuy bangal Yakubun kaziw kaziw ingaru Mopakuyk, nungu basalaya
kuthaginga kuykuginga!’
34 Na Mariya angeloepa kedha mulaydhin, ‘Ngath bangal midh paru kazi
gasamoene, ngay alaygig ngoewakaz?’
35 Angela kedha mulaydhin Mariyalpa, ‘Awgadhaw Maygi Mari bangal
ngibiya kalmel, a Awgadhaw bibir a woenab bangal ngibiya ngidh bangal
gasamoene. Kedha zoenguz nginu maygi kazi bangal kedha thoeraypu
“Awgadhaw Kazi.”
36 ‘Wa, ngidh nginu tukuyap Elisapethana ngoenanu maypa? Thana
waza kedha, “Nabepa kazipa gasamoeypa lawnga.” Kasa kay kedha na
nanu geth lak mapunga lak siks moelpalal, na kasa koey apu.
37 Awgadhoepa mura za aymoeypa zagethoeginga,* mura balbayginga.’
38 Na Mariya kedha, ‘Ina bangal ngaybiya aymidhe nginu yangukudu ya
midh nanga. Wa, ngay mina Awgadhaw zagethaw mabayg.’ Kalanu Angela
nan wanadhin.

Mariya uzaraydhin Elisapethalpa

39 Angelaw yangukudu kalanu nanga, Mariya wakay thoemamayn
gasamadhin nanu tukuyap Elisapethana. Nadh nanu moenari rugal matha
thoeray buth pathaydhin kalanu sobaginga uzaraydhin Yoewdhayoepa
Elisapethana goegath muynu padaw dhadhabuthanu.
40 Na nanga mangaydhin si, na muy araydhin Zakarayan lagiya Elis-
apethana alay. Mariya nan Elisapethana ikan gasamadhin.
41 Sena namuyth nanga Mariya ikan gasamadhin Elisapethana. Senawbi
thonara Elisapethana mapeth ikan dhiwan soersimoeydhin muynu nabiya.
Mina senabi thonara na ngulayg asidhin Maygi Mariw zageth nabiya, a
Maygi Mariw woenab nabiya ngoena pudhaydhin.
42 Na gima gudiya mulaydhin kedha, ‘Wa, Awgadhaw woenab ngibiya,
a ngin mina adhapa thamayidhin mura yoepkaziya, a Awgadhaw woenab
nginu kaziya senaw ngibiya nanga muynu!
43 Ina mingu mina adhapudhay za ngayapa aymiz kedha, ngoezu
Kuykulmay apu ngayapa ngapa imaypa mema?
44 Sena namuyth nanga ngath karngeminu nginu ikal yangukudu nguzu
mapeth muynu ngaybiya ikan dhiwan katan thoeydhadhin.
45 Wa, ika dhiw gasamar ina mina matha ngoedhagidh ngidh mina
yoepathamadhin Kuykulmay woeyayzi yangukudu ngibiya kuyku nid-
hane.’

Mariya na Dhiwaw Na

46 Mariya kedha,
‘Ngath ngoezu ngoenakapun Kuykulnga koeyma thawmaypa;
47 ngath koey ika gasamoedhin
kuyk ngaw Kaludhay Mabayg, Awgadh.
48 Nuydh ngoena ngoenanu manin

---

* **1:37** *Awgadhoepa mura zapa aymoeypa zagethoeginga*: wara Zenesis 18.14 geth tidi.

ngay nungu parunu koey apal zagethaw mabayg.
Koezi kayboengu pawpa mura mabaygal
ngoena bangal kedha thoeraypu, “Koey dhiwal yoepkaz.”
49 Kedha zoenguz kedha adhapudhay Koey Awgadh
nuydh mina kapu zageth ayman ngayapa.
Ngalpa ngaru koeyma thawmanin nungu maygi nel.
50 Nuydh nungu pawdh a gabu pawa yakaman ngalpalpa
mura mabaygal ngaya nanga apasin nubepa,
maykuyk mulupa maykuyk kadaypa.
51 Nuydh nungu koey bibiril geth woenabalnga, poeraparalnga,
adhapa gud paliman gamu dhub yoewruyl mabaygoepa mathamaypa.
Thanamun buwayl thoeyay idimoeyn mura.
52 Nuydh ngulayg Adhapudhay Mopakuykul mulupa thayamoeyn,
thanamun kupay zagethoengu.
A mabaygal ngaya mina apal nuydh kadaypa mamayin.
53 Aygi zagi mabaygal nuydh zapun poeybiz,
gamul dhiba mamayin,
a setha ngaya aydegal a zapulgal
thana adhapuydhan gethal aygimayl.
54 Nungu kulkubaw yawadhayzinga ngalpan thathiw thathipa,
nuyn kuyku nidhan kayib.
Nuy ngapa Isoereylaw kaziw kazipa ibupuydhaypa
55 Nuydh ngoenanu manin Abrama,
yakaman nungu sib wanan
a matha kedha mura nungu kaziw kazipa ngaru a ngaru,
nungu kulay yangukudu midh nanga.’†

56 Mariya na sike thoeri moelpalalnga Elisapethaniya, wagel kay na kuniya tidaydhin nanu lagoepa.

Yoewane Papthayson kazimay ya

57 Na na gasamadhin thonar Elisapethana kazimay thonar, nadh gasamadhin thurkiyay kazi.
58 Nanu pasiw mabaygal a mura nanu buway karngemidhin kedha, Kuykulmay mina pawa midh, nabepa. Thana mina koey ika gasaman nabiya kalmel.
59 Urapun wiki kaliya thana mura ngapa mapethoepa motho poethaypa. Wa, thanamun ubi kedha thana nuyn Zakarayan thoeraypa, nungu thathiw nel.
60 Kasa kay kedha nungu apu kedha, ‘Maygi, nungu nel bangal Yoewane.’
61 Thana kedha nabepa, ‘Buwaynu muynu kedha nelginga!’
62 Kalanu thana nungu thathipa geth aymayn yapu poeybemin kedha, ‘Nginu ubilnga mi nel nubepa maypa?’
63 Zakaraya gethan yadu palgan thusi poelay za, kalanu kedha palan, ‘Nungu nel Yoewane.’ Thana koeyma madhu pamemidhin.
64 Mina senabi thonara nuy Zakaraya balbayg asidhin gudiya ya muliz a nuydh mina koeyma thawmanin Awgadh.
65 Thanamun pasiw igalgal mina koey aka gasamoedhin sethabi zapungu. Na ya gud palaydhin adhapa nupa mura senabi padaw lagiya Yoewdhayanu muynu.

† **1:55** Awgadhaw yawoedhayzinga Abramalpa, wara Zenesis 17.7 geth tidi.

66 Mura setha ngaya nanga karngemidhin thana ngoenanu madhin
senabi zapa a yapu poeybemidhin, ‘Nuy bangal senawbi mapeth mi
mabayg?’ Mabaygoepa kakal kedha Kuykulmay woenab nubiya muynu.

Wagel kay zapul aymoeyn, Zakaraya kulay yadu palgan

67 Nungu mapethaw thathi Zakaraya, nubiya muynu Maygi Mari, nuydh
Awgadhaw ya yadu poelgaypu kedha,
68 ‘Ngalpa koeyma thawmanin Kuykulnga Isoereylaw Awgadh!
Nuy ngapa ngalpalpa ibupuydhaypa
a nungu mabaygoepa gudaz puydhaypa.
69 Nuydh ngalpalpa poeybadhin
Adhapudhay Kaladhuy Mabayg Dhawithan buwayngu ngapa,
nuy Dhawitha Awgadhaw zagethaw mabayg.
70 Nuydh mina kulay mulaydhin, a ya wadhadhin
nungu maygi peropethaya kedha,
71 “Nuydh ngalpan gudaz puydhamoeyne mura wati mabaygoengu,
a sethabi wati bibiringu mabaygan ngadh ngalpan gegeyadh yawaypa.”
72 Nuy senawbi thonara thanamulpa mulaydhin kedha,
“Nuydh bangal yakaman gabu pawa a pawdh ngalpan thathiw thathipa.
A ngoenanu maypa nungu maygi ya woedhayzinga ngalpalpa.”
73-74 Ya woedhan koey ridhanga nuydh ayman
ngalpan muruygoepa Abramalpa.
Nungu koey ridha ya kedha,
nuydh gudaz puydhamoeyn ngalpa ngalpan wati mabaygoengu.
Nuydh ayman ngalpa nungu zagethaw mabaygal,
akapa lawnga mina zageth ayman.
75 Lak ngalpa balbayginga nungu adhapa thoemayzimayl,
maygi mabaygal nungu parunu,
mura ngalpan igililmay goeyginu.
76 Ngaw Kazi ngin bangal kedha thoeraypu,
Maygi peropetha, Mina Koey Awgadhaw.
Ngi kulay thayiz ngalpan Kuykulmaya
Buth pathan yabugud nubepa.
77 Lak ngidh nungu mabaygal yadu thuriz kedha,
thana bangal kedha kuniya gudaz puydhamoeyne,
gudwoeyamoeyn thanamun wati pawal.
78-79 Ngalpan Awgadh koey pawdhal Awgadh,
nuydh ngara pudhamay ngalpan balbay tidaypa mina yabugudiya.
Nungu bangal mina kaludhay thonar gasamoene,
mura zapul bangal kapu ngoedhalmayl
nungu buya nanga zuru pathane na gimaz daparngu,
kayin goeyga midh nanga miziz
inura nanga ngaya nipa,
um koey amadhan,
nuydh adhapa yoelpamoeyn mina yabugudoepa,
balbayginga gabu pawanu nipa.’

80 Nuy senabi mapeth koesimipu, koey bibirilnga koey magawlnga
nungu gamu igililnga a nungu mari. Nuy mabaygoegi dhadhabuthanu

niparuy kurusipa nungu thonar gasamoedhin nuy kakal aymoedhin mura Isoereylaw mabaygoepa.

2

Yesun kazimay thonar
(Mathayu 1.18-25)

1 Senabi thonara nanga, wara Romaniw adhapudhay mopakuyk meparuy, nungu nel Augustus. Nuydh ya madhin kedha, ‘Mura mabaygaw nelay ngaru getha tiday mabaygoepa poeybamoeyn, mura thanamun goegathiya.’
2 Senawbi thonara thanamun kuyku mabayg sey Siriyaw doegamoenu nel Koewiriniyus. Sena waza thanamun mina koeykoeyne, mabaygaw getha tiday Koewirininsan thonarnu.
3 Wa, mura mabaygal ngaru thanamun lagoepa, nelpa poeybaypa getha tiday zagethaw mabaygoepa.
4 A thanamuniya muynu Mariyana maku thoeyayzinga Yoewsepa, nuy lak miyaydhin moegina goegathoengu, Nazarethoengu, Galilaya doegamoengu. Nuy kuniya nungu kazimay lagoepa, goegath Bethliyama Yoewdhayanu. Thanamun kulkubaw mopa kuyk Dhawitha lak senawbi goegathoenu kazi madhin, a Yoewsepa nuy Dhawithan buway mabayg. Nuy kedha zoenguz Bethliyamapa miyaydhin.
5 Nubiya kalmel nungu maku thoeyayzi yoepkaz Mariya, palamulpa palamun nelpa mulaypa zagethaw mabaygoepa. Na sinubi thonara mapunga.
6 Thana sey Bethliyamanu nanga nanu kazimay thonar gasamadhin.
7 Nadh nanu kuykuy kazi imadhin thurkuyay kazi. Nadh nuyn dhumawakun nuradhin a powbiyaw lagoenu muynu wanadhin nuyn; kedha zoenguz kedha, thanamulpa waza buthaginga uthuypa mura lagal.

Mamuy danal poethay mabaygal a Awgadhaw angelal

8 Dhuray mamuy danal poethay mabaygal sey adhal bupanu. Senabi kubilu thana thanamun mamuyl danal pathar.
9 Kedha nanga thana imadhin Awgadhaw Woeyayzi Angela, thanamulpa tharaydhin, senawbi thonara Awgadhaw buya a poerapar thanamuniya nagaydhin. Wa, thanamun mamuy danal poethay mabaygaw aka mina koey zapul.
10 Kasa kay kedha nuy Angela kedha mulaydhin, ‘Ngitha akan maygi, ngath kapu yangukudu oengaypa ngithamulpa a matha kedha mura mabaygoepa, ikal dhiwal yangukudu.
11 In nubi goeyginu ngithamulpa ngithamun Kaludhay Mabayg dan adhanu, sey Dhawithan goegathanu. Nungu nel Keriso, ngithamun Kuykulnga, Awgadhaw Mina Adhapa Thamayzinga.
12 Ngithamulpa bangal kakal, ngitha bangal nuyn mapeth imane powbiyaw lagoenu muynu nuy dhoemawakun abayzinga. Nuyn Awgadhan kedha maku thayadhin.’
13 Senabi thonara koey garsar daparaw angelal danapa yakamoeydhin. Thana na puyamar Awgadhoepa thawmaypa kedha,
14 ‘Awgadh nuy ngaru woenabaw a poerapoeraw Awgadh
sey gimal dapara,
a in apal kapu woenab, a pawdh ngithamulpa;
minguz kedha, mabaygal nanga balbayginga Awgadhaw purkapa.’

15 Thana nanga angelal kuniya tidemidhin daparpa, thana mamuy danal
poethay mabaygal mulemin kidhakidhan, ‘Ngalpa ladhuypa, Bethliyamapa
senabi zapa purkaw imaypa, Kuykulmaypa midh na mulaydhin ngalpalpa.’
16 Thana sobaginga ladhudhin; imadhin Mariya a Yoewsepa a mapeth
muynu poebiyaw lagoenu yoewir.
17 Thana nanga mamuy danal poethay mabaygal mapeth imadhin,
thana yadu thuray aymoedhin aputhathipa, Angela thanamulpa midh na
umamoeyr senawbi mapeth yadu palgadhin.
18 Mura mabaygal ngadh na karngemidhin thana koeyma madhu
pamemidhin mamuy danal poethay mabaygal midh na umamoeyr thana-
mulpa.
19 Mariya mina koeyma ngoenanu mamayidhin sethabi yaday a koeyma
kuykunu wanamoeydhin.
20 Thana nanga mamuy danal poethay mabaygal kuniya tidemidhin,
thana koeyma thawmadhin Awgadh, thana midh na karngemidhin a
imaydhin, angelal midh na umamoeyr thanamulpa.

Yesun nel tharan

21 Urapun wiki kaliya, thonara nanga gasamoedhin moegina mapethoepa
motho poethaypa, thana nuyn nel tharadhin Yesun, angelaw poeybayzi nel.
Wagel kay Mariya maythalayg, angela kulay Mariyalpa mulaydhin.

Thana Mapeth yakamoedhin koey yoewthanu

22-23 Thanamun senabi thonaraw igililnga kedha, Mosen minar poelayz-
imaynu muynu kedha, ‘Matha kuykuy garkaz kazil ngaru Awgadhoepa
kuniya poeyban a eso manin.’ Mariya nanga puduya adhadhin palay
Yoewsepaw kazi oengadhin Yoerusalemaw koey yoewthoepa, Awgadhoepa
yadu poelgaypa, a eso maypa.
24 Palay sipa aymoeypa mura sabiw yawoeydhayzinga midh nanga,
ukasar moegina uruy ngaru Awgadhoepa mamaman. Sethabi moegina
uruyl goeynaw ngoedhalmayl.
25 Senawbi thonara Yoerusalemoenu mabayg meparu, nungu nel
Simiyon, nuy mina Awgadhiya gathil thoeyayzi mabayg a Maygi Mari
waza nubiya kalmel. Mura nungu thoeythu poegaynu muynu ubi kedha,
kurusipa bangal nungu danal Isoereylaw buway koerkak badh bangal
balbayg asine;
26 kalmel nubiya Maygi Mariw ibupuydhay, kuykunidhaypa Awgadhaw
Adhapa Thoemayzi Mabaygoepa imaypa, wagel nungu kuth.
27 Maygi Mari yoelpadhin Simiyonan koey yoewthaw boeradharoepa
muypa senabi thonarnu. Senabi thonaraw Yoewsepaw Mariyaw palay
palamun kazi Yesun yoewthiya muy thayadhin mura zapa balbayg
poelaypa, thanamun sabi midh nanga.
28 Simiyon nuydh kazi thoeridhaydhin nungu gethan palamulngu,
gamupa gasamoedhin a Awgadhoepa eso pugaydhin kedha,
29 ‘Kuykulnga, ngidh nginu yawoeydhayzinga kuyku nidhan,
a ngaw zageth ina apal mura muwasin;
ngidh ngoena pawoeyar mura kay balbayginga,
matha kedha nginu kulba yangukudu midh nanga.
30 Minguz kedha, ngath ngaw purkan iman
nginu Adhapa Thamayzi Gudaz Puydhay Mabayg.
31-32 Ngidh nanga mura mabaygaw danal buth pathadhin kedha,
nuy bangal nginu buya mekath azaz mabaygoepa yakamoeypa,
nginu mina igililmay yabugud,

a adhapudhay woenab a poerapar yakamoeypa Isoereylaw mabaygiya.'

33 Palay kaziw aputhathi mina koeyma madhu pamemoedhin Simiyonan yangu, palamun kazipa.
34 Kalanu Simiyon kuyku nidhadhin thanamuniya a kaziw apupa kedha mulaydhin, 'In nubi kazi adhapa thamadhin Awgadhaw koey zagethoepa aymoeypa. Nungu may dhuray bangal Isoereylaw mabaygal mulupa idimpu a dhuray bangal kadaypa gasamipu. Nuy bangal ngoedhe Awgadhaw maku thoeyayzinga, kasa kay kedha koeygarsar mabaygal nubepa kuniya lak bangal koey dharadh umamoeypu.
35 Minguz kedha, thanamuniya wara wati wakay thamamay muynu Awgadhaw Sey Sithamayzi Mabaygoepa. Wa, thanamun kedha wati wakaythamamayil bangal kakal aymidhe. Nginu koerkak badh a ngoenakap mapu bangal adhapudhay koeyza ngoedhe nginu ngoenakapoenu kulka yoewdhepu.'

36-37 Wa, senabi thonara lak mina koey apu peropetha meparu; nanu nel Ana na Panuwelan kazi, na Asan buway mabayg. Na 84 wathalayg a nanu alay mina kulkub um miyaydhin, palamun niyaypa yoelpay wathal matha seben mura. Kalanu nadh yoewth gamupa gasamoedhin. Kubilu goeyga na aygudoeginga matha thoeythu pagepu.
38 Na balbayginga mina senabi thonara mangaydhin, Awgadhoepa eso pugaydhin Kazipa, a mulaydhin kapu ya Kaziw doegumuya mabaygan ngaya nanga ugadhin Awgadhaw thonara Yoerusalemoepa gudaz puydhaypa.

39 Kalanu palay Mariyaw Yoewsepaw mina mura aymoedhin Awgadhaw poeybayzi sabiw ubilnga, kalanu thana kuniya tidemidhin thanamun lagoepa, Nazarethoepa Galilayoenu muynu.
40 Nuy kazi si koesimadhin, koey magawlnga, a mina koey gudal ngulayg moegina kaz, a Awgadhaw woenab nubiya kalmel mura thonara.

Yesu nanga 12 wathalayg aymaydhin nuy Yoerusalemoepa miyayadhin thoeythu poegaypa muynu koey yoewthanu

41 Wa, mura woethiya Yesun apu thathi Yoerusalemoepa memampu Kaludhay Ay Aymay thonarpa.
42 Yesu nanga toewalob wathalayg aymoedhin thana lak memayidhin thanamun pawa midh nanga;
43 Ay aymay nanga muwasidhin, thanamun mab kuyk aymaydhin lagoepa kuniya, kasa kay kedha Yesu nuy yaw pugaydhin kuniya Yoerusalemoenu. Nungu apu thathi koerawayg kedha nuy palamun mabaygiya kalmel oesiginga.
44 Palamun wakay thoemamaypa kedha, nuy mabaygaw mopanu kalmel, palay kedha zoengu kay woenag.

Kurusipa kutapa palay lumadhin nuyn palamun igalgoepa a tukuypoepa yapupoeybemar.
45 Palay nuyn yan lumar, kalanu palay kuniya tidemoedhin Yoerusalemoepa, nuyn lumadhin.

46 Kurusipa thoeri goeygilnga nanga palay nuyn imadhin muynu koey yoewthanu. Nuy nir thanamun yoewthaw sabiw ngurpay mabaygiya, kurusipagay thanamulpa, a yapu poeybay mura moegithap sabi muynu.

47 Mura setha ngaya nanga nungu yoepa kurusipagemir nuy kuniya
midh nanga umay thanamulpa ngurpay mabaygoepa, thana mina madhu
pamemidhin kedha, nungu ngulayg mina koeyza.
48 Nungu apu thathin nanga nuyn imadhin koey yoewthanu muynu,
palay mina madhu pamemidhin. Nungu apu kedha nubepa, ‘Ngoezu kazi,
ngidh midh paru kedha aymoenu ngalbelpa? Nginu thathi a ngay, ngidh
ngalbe mina wakay thoemaypa mamamoenu imaypa lumarngu ngin.’
49 Nuy kedha palamulpa, ‘Mingu ngipel ngoena lumarngu? Ngipel nay
ngulayg kedha ngay ngaru Ngaw Thathiw lagoenu muynu?’
50 Kasa kay kedha palay tidayginga nungu ya nuy palamulpa kuniya
midh nanga mulaydhin.
51 Nuy kalanu asidhin palamuniya kuniya Nazarethoepa, a koey ku-
rusipoegayl kazi palamulpa. Nungu apuwan mura thabi zapul thabi
ngoedha thoeyay nanu ngoenakapoenu muynu gasamoeypu.
52 Yesu koesimaydhin kalmel koey ngulayg a gamu magaw mina
balbayginga Awgadhaw parunu a mabaygaw parunu.

3

Yoewane Papatayso nungu zageth, yabugud buthpathan
(Mathayu 3.1-12; Mareko 1.1-8; Yoewane 1.19-28)

1 Yoewanen zageth kedha kuykaymaydhin. Senabi thonara Taybiriyoes
thanamun Romaniw mina mopakuy. Nuy 15 wathalnga kuyk thanamun.
Nubiya apal puwa kuyku mabaygal kedha, Pontiyas Pilatho Yoewdhayal-
gaw kuykulnga, a Erodh nuy Galilayaw kuykulnga. Nungu tukuyap Pilip
nuy kuykulnga thabi koey goegathoepa, Ithuriya a Trakonaytiz, a koey
goegath Abilene thanamun mopakuy Laysaniyas.
2 Thanamun Yoewdhayalgaw kuyku misnare sepalbi thonara Anas a
Kayapas. Wa, palamun thonara nanga Awgadhaw yangukudu ngapa
Yoewanelpa, Zakarayan kazipa, nuy mabaygoegi dhadhabuthoenu.
3 Nuy mura maw tharepu muynu Yuridhaw Koesaw dhadhabuthiya. Nuy
kedha umepu, ‘Adhapa ngithamun wati igililmay pawangu, adhapa garthil
thayemiw a ngapa papthayso moeypa ngithamun wati pawapa mura
gud woeyaypa.’ Mabaygal ngaru paptayso mamayin garthil thoeyaypa
thanamun wati pawangu, a thanamun wati pawal mura gud woeyamoeyn,
a mura garwalgamoeyn; Awgadhan guythuyan senabi gegeyadh.
4 Mina kay paypa kulay Awgadhaw kulba peropethan, Isaya minar
paladhin kedha,

‘Yangu wakay poegaypa muynu bupanu
mabaygoegi dhadhabuthanu,
“Buth pathaw, balbay tidaw senabi ruwayl yabugud,
Kuykulmaypa mabapa.
5 Mura muydhal bangal gud mathamoeyne,
mura bangal moegina padal a koey padal apa thoeyamoeyne.
Ruwayl yabugudal mura bangal balbay tidamoeyne,
mura sethabi wati yabugudal ngaru bangal balbay tidamoeyne Kuykul-
maypa mabapa.
6 Wagel kay mura mabaygan imane kedha,
Awgadhaw Gudaz Puydhay Mabayg mangedhe koey poeraparoelnga.”
’

7 Nuy Yoewane adha min tidar kedha thanamulpa setha mi mabaygaw
moeyay ngapa nubepa thanamulpa paptayso moeypa, ‘Ngay madhupamiz
ngitha yoewthaw mabaygal ngapa ngayapa. Ngithamun mari igililnga
ngithamulpa balbayginga lawnga midh? Ngitha midh paru ngulaygal
kedha, ngitha lak kedha ngaru koey poeypiyam Awgadhaw thabukiringu?
Nungu thonar senaw ngapa ngithamulpa, kasa kay kedha ngitha matha
kedha mina nanga thabul muyngu akan pungamoeypa!
8 Ngitha kedha mulayg, “Ngoey Abraman buway, Awgadhaw mina
mabaygal.” Sena kasa ngithamun geth wakay thamamay; Awgadhan
ngulayg ngitha adhal waniz kupayngu, a wara mabaygal muy arimoeyn,
ngithamun buth manin. Awgadhoepa zagethoeginga kedha, nuydh
mabayg ayman thabi kulangu, Abramalpa kazil.
9 Ngitha a mura mabaygal matha kedha puy midh, thurik senaw buyal
woeydhaypa poethaypa sethabi puypa, apa kuykuya pathaypa sipiya; puyn
nanga mina koewsan mayginga, nuyn adhapa pathan a muypa thayan.’
10 Thana mabaygal nubepa yapu poeybemir kedha, ‘Wa, kedha midh,
ngoey bangal midh memayine?’
11 Nuydh Yoewane sakar pudhaydhin thanamulpa kedha, ‘Nginu nanga
ukasar koey sodh, matha ngoedhagidh ngidh poeybar urapun nubepa
senaw nga nanga zagig a matha kedha ay, senaw nga nanga aygig, ngidh
poeyban nubepa.’
12 Bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal lak kedha ngapa, nubepa
thanamulpa paptayso maypa. Thana kedha nubepa, ‘Ngurpay mabayg,
ngoey bangal midh memayine?’
13 Nuy kedha thanamulpa, ‘Bokadhzangu garwoeydhamay nanga, kasa
balbaygi bokadhza mar mabaygoengu, kuyk ngithamun sabi midh nanga.
Lak wara bokadhzapul pasinu maygi.’
14 Koewbu mabaygal lak kedha yapu poeybemir, ‘Wa, ngoey bangal
midh memayine?’ (Thanamun koewbu mabaygal matha kedha kunumay
mabaygal.) Nuy kedha thanamulpa, ‘Koey kuyk woelayg mabaygoepa,
a thanamulngu bokadhzapul koey dharadh maygi, aka poelayg thana,
kuyk ngithamun sole yaday ngithamun kuyku mabaygoepa. Ngitha
moegina bokadhza gasampa ngithamun zagethaw modhabiya, sena matha
ngoedhagidh ngithamulpa.’

Mabaygan koersar wakay thoemamaydhin

15 Mura sethabi thonara mabaygan koey garsar wakay thoemamaydhin
kedha, ‘Yoewane sike Awgadhaw Mina Adhapa Thamayzinga, Keriso.’
Kuyk thana Kerisolpa thural yawaypu, a moeydhemipu nungu moengaypa.
16 Yoewane nuy mura gudiya mulaydhin thanamulpa mura kedha, ‘Ngay
koey mabayg lawnga, ngath ngitha kasa ngukin paptayso mamayipa,
kasa kay kedha ngaybiya nga nanga ngapa wagel, nuy ngaybiya mina
adhapudhay nungu poerapar koeyza. Ngay matha ngoedhagidh lawnga
nungu azaz sanaw urikampa dhoerdhimaypa. Ngath nabi thonara ngitha
matha ngukin papthayso mamayipa, nuydh bangal kay ngitha mina
papthayso mamayipu, a nungu papthays mina wardh. Nuydh bangal
Maygi Mari ngithamuniya woenaypu.
17 ‘Senabi goeyga bangal na ngoedhe kedha ayboewdhaw thonar midh
nanga, Mina Apaw Lagaw Mabayg bangal mangedhe, nubiya nungu
zagethaw rug a nuydh bangal dhadhiya dhadh mamayine mina kunaw
kapul a wati zapul, ayngu noeral. Ayngu noeral, bupal nuydh adhapa

mamayin, adha mulan ingaru muypa thayan. Mina zapul ayde aymoeyn,
sawalagoenu waniz.'
18 Matha ina lawnga, nuydh lu palepu thana koeygarsar sakaral
yakamoeypu thanamun mina igililmaypa, a koerngaypa Awgadhaw mina
yangukudu.

Yoewane Papthayson kunumay lagoenu thayadhin

19 Nuydh matha kedha thanamun kuyku mabayg Erodhalpa koey
dharadh mayparuy kuyk nuy nungu tukuypaw ipi gamupa thamadhin
nubepa ipi. Nanu nel Erodhiyas. Erodh nuydh pasinu wara wati zapul
aymoeypu.
20 Kalanu nuydh adhapudhay gegeyadh aymoedhin, Yoewanen kunumay
lagoenu thayadhin.

Yesun Papatayso thonar
(Mathayu 3.13-17; Mareko 1.9-11)

21 Wagel kay Yoewanen kunumay lagoenu thayadhin nuydh kulay
paptayso mamayidhin mura mabaygal. A thanamuniya kalmel Yesu lak
kedha ngapa Yoewanelpa nubepa papthayso maypa. A nungu paptayso
kalanu nungu thoeythu poegay. Balbayginga senawbi thonara dapar gud
pudhaydhin,
22 A sizi ngapa mulupa Maygi Marin uruy gamu ngoedha madhin a nu-
biya gimal aymay, a matha kedha yangu wakay ngapa daparoengu kedha,
'Ina Ngaw Geth Mamal Kazi,* nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh.'

Yesun thathiw thathil
(Mathayu 1.1-17)

23 Wa, senabi kalanu Yesu nungu zageth kuyk aymoedhin nungu wathal
sey kedha thoerti. Nuy midh thonara moegina mapeth mabaygoepa kedha
nuy Yoewsepan kazi. Yoewsepa nuy Elin kazi.
24 Eli nuy Mathathan kazi,
Mathatha nuy Lebin kazi, Lebi a Melkin kazi,
Melki nuy Zanayn kazi, Zanay nuy Yoewsepan kazi.
25 Yoewsepa nuy Mathathayasan kazi,
Mathathayas Aymosan kazi, Aymos a Naman kazi,
Nama Eslin kazi,
Esli Nagayn kazi.
26 Nagay Mathan kazi,
Matha Mathayasan kazi,
Mathayas Seman kazi,
Sema Zosikan kazi,
Zosika Zodan kazi,
a Zoda Yonan kazi,
a Yona Resan kazi.
27 Resan Zerubaybelan kazi,
Zoerababel Seyaltiyalan kazi,
a Seyaltiyal Nerin kazi.
28 Neriya Melkin kazi,
a Melki Adin kazi,
Adi nuy Kosaman kazi,
Kosama Elmadaman kazi,
Elmadama Eran kazi.
29 A Era Zosuwan kazi,

---

* **3:22** *Mamal Kazi poeyban*: wara Zenesis 22.2 geth tidi.

a Zosuwa Elayzan kazi,
Elayza Zoriman kazi,
Zorima Mathathan kazi,
Mathatha Lebin kazi.
30 Lebi Simiyonan kazi,
Simiyon Yudhan kazi,
Yudha Yoewsepan kazi,
Yoewsepa Yonaman kazi,
Yonam Elikaman kazi.
31 Elikam Mileyan kazi,
Mileya Menan kazi,
Mena Mathathan kazi,
Mathatha Nathoenan kazi,
Nathan Dhawithan kazi.
32 Dhawitha Zesin kazi,
Zesi Obedan Kazi,
Oben Bowazan kazi,
Bowaz Salmonan kazi,
Salmon Nasonan kazi.
33 Nason Aminoedaban kazi,
Aminoedaba Adiminan kazi,
Adimin nuy Aronan kazi,
Aroen nuy Ezronan kazi,
Ezron nuy Perezan kazi,
Perez nuy Yudhan kazi.
34 Yudha Yakubun kazi,
Yakubu Isakan kazi,
Isaka Abraman kazi,
Abrama Teran kazi,
Tera nuy Nayon kazi.
35 Nayo Serugan kazi,
Serug nuy Rewan kazi,
Rewa nuy Pelegan kazi,
Peleg Eberan kazi,
Eber Selan kazi.
36 Sela Kananan kazi,
Kanana nuy Arpakasan kazi,
Apakas nuy Seman kazi,
Sem nuy Nowan kazi,
Nowa Lamekon kazi.
37 Lameko nuy Matuselan kazi,
Matusela nuy Enokan kazi,
Enoka nuy Zaredan kazi,
Zareda Malalelan kazi,
Malalel Kananan kazi,
38 Keynana Enosan kazi,
Enos Sethan kazi,
Seth Adhaman kazi,
a Adham Awgadhaw kazi.

4

Sathana Yesun nuthadhin
(Mathayu 4.1-11; Mareko 1.12-13)

1 Yesun papthayso kalanu nuydh Yuridhaw Koesangu uzaraydhin a
Maygi Mari nubiya muynu magaw paladhin a nuyn yoelpadhin mabay-
goegi dhadhasakarpa.
2 Si Sathana Yesun nuthadhin poti goeygilnga a senawbi thonara nuy
aygudagig, kutanu nungu maytha mina ayginga.
3 Wa, Sathana ngulayg, nuy ngapa Yesulpa a kedha mulaydhin, 'Ngi
nanga Awgadhaw Mina Kazi, koey bibiril mabayg ngidh nabi kula kidh
thoeyaypa ngibepa aypa, nginu geth yangukudun.'
4 Yesu nubepa kuniya buwayl thayaydhin, mamayidhin Maygi Thusiw
yangukudul kedha, 'Mabayg lawnga matha ayngu igililnga.'
5 Kalanu Sathanan nuyn kadaypa yoelpadhin koey gimapa, danthayad-
hin nubepa mura nubi gugu ubidh thoeyayzinga a nanu basalayal muynu.
6-7 Nuy kedha Yesulpa, 'Mura itha ngath kay ngibepa poeybamoeypa
kalmel woenab a poerapar a ngath kay ngin aympa Kuykulnga thana-
mulpa, ngidh kay ngoena nanga thawmaypa a kulun pasoeynipa ngayapa.
Kedha zoenguz kedha ngoena kuyk aymoedhin mura itha thabi adhapud-
hay zapul a ngay kupaylayg kedha, ngath ngulayg ngibepa poeyban ina a
matha kedha wara mabaygoepa.'
8 Yesu kuniya mulaydhin Sathanalpa, 'Lawnga, kedha lawnga Maygi
Thusinu muynu kedha, "Ngidh matha nginu Kuykulnga Awgadh thaw-
maypa a matha nubepa apa pudhemipa. Matha nuy urapun." '
9 Kalanu Sathana nuyn madhin Yoerusalemoepa koey yoewthoepa.
Nuydh nuyn yoelpadhin mina koey gimanoeka thodhapa, kalanu kedha
mulaydhin nubepa, 'Ngi nanga sike Awgadhaw Kazi, katpoelag koezi
mulupa.
10 Wara Minar Poelayzinga Maygi Thusinu muynu kedha,
"Awgadhan kay woeyamoeypa nungu danal poethayzi angelal.
11 Ngibepa kadaypa gasamoeypa thanamun gethan
nginungu kulangu panoenamoeyle nginu ngarangu." '

12 Yesu kedha nubepa, 'A, kasa kay wara mina yangukudu kedha, "Maygi
ngidh nuthan nginu Kuykulnga Awgadh." '
13 Wa, Sathana nanga nuydh mura nungu nuthay zageth muwasidhin
nuydh kalanu Yesun wanadhin moegina buthapa.

Yesu nuydh gasamoedhin Maygi Mariw bibir zagethoepa (Mathayu 4.12-17; Mareko 1.14-15)

14 Yesu nuydh gasamoedhin Maygi Mariw bibir zagethoepa; kalanu ku-
niya tidaydhin Galilayapa. Nungu ya mura zilmaydhin sethabi goegathiya.
15 Nungu zageth nuydh ngurpan, matha ayimpu muynu thanamun
yoewthal, mura goegathiya. Mabaygan nuyn mura thawmayparuy.

Matha Nungu kuyku goegathoenu Nazarethoenu thana nuyn ngoelkay yoepathamaypu

16 Kalanu Yesu uzaraydhin Nazarethoepa, nuyn ngalaga na koesimoeyd-
hin. Wa, sabadhaw goeyginu nuy uzaraydhin yoewthoepa amenipa, nungu
pawa midh nanga. Si muynu nuy kaday tharaydhin Maygi Thusipa getha
tidaypa, mabaygoepa.
17 Thana nubepa madhin Isayan Minar Poelayzinga thusi. Nuydh gud
pudhadhin a imadhin ngalaga nanga Minar Poelayzinga kedha,
18 'Kuykulmay Maygi Mari ngaybiya muynu.
Nungu ubilnga ngay,

ngath nungu kapu yangu wakaypa yadu poelgaypa
mabaygoepa mura.
Gamu ayginga gamu zaginga.
Nuydh ngoena wayan gud idhuypa mabaygal
ngaya gegeyadh nipa, yatharayzimayl;
a matha kedha maygumal lak purkaw zuru bangal kuniya gasamoene;
a pa woeyamoeyne bangal mabaygal ngaya nanga gegeyadh gasampa.
19 A ngath bangal mina thonar yadu palgane,
Kuykulnga mi thonara bangal nungu mabaygal kaludhamoeyne.'

20 Yesu tupal thayan thusi a kuniya manin zagethaw mabaygoepa. Kalanu apa thanuriz nungu mawpa, thanamun pawa midh nanga. Mura mabaygal yoewthanu matha nuyn yawayar.
21 Nuydh nungu ngurpan muyngu thusingu yadu palgan, 'In nubi minar poelayzi yangukudu kuykunidhan, ina nabi thonara. Ngitha nan kawran karngemin.'
22 Mura mabaygan madhu pamemidhin kedha, nungu yangukudul mina adhapudhay. Thana kidhakidhan kedha mulemidhin, 'E! Nuy ngoedhe koey mabayg koey ngulayg pawdhal yangukudu mulayle. In mina nuy Yoewsepan kazi; nuy midh paru nungu geth kadaypa thamepa?'
23 Nuy thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, 'Wa, ngayapa kakal kedha ngithamun wakay thoemamay midh. Ngitha karngemidhin mura setha zapul ngath aymoeydhin Kapoeniyamoenu a ngithamun wakay thoemamay kedha, Nubi mabayg matha ngoedhagidh mayginga kedha adhapudhay zagethoepa aymoeypa ina. Kulba yangukudu waza kedha, "Dokta, ngidh ngaru kulay nginu geth gamu balbayg tidan, a matha kedha nginu geth mabaygaw gamul." Wa, na kedha kuniya Ngitha karngemidhin mura setha zapul ngath aymoeydhin Kapoeniyamoenu a ngithamun ubi ngath lak adhapudhay zagethal kow aymoeypa, kasa kay kedha ngitha ngoena mina yoepathamayginga aymipa.
24 Ngay kedha zoenguz ngithamulpa kedha, mura mabaygal thana peropeth ayawal mayginga muynu nungu goegathoenu.
25 'Kulba peropethal lak kedha matha moenari thanamulpa kurusipagemipu. Peropeth Elayzan thonarnu nanga, dapar mura thamudhaydhin ariginga thoeri wathalnga a sikis moelpalalnga mina aygi thonar mura ngalpan goegathiya. Ngalpan yoepkaz maykal koey garsar maythaygin memayipu senawbi thonara ina Isoereylanu,
26 kasa kay kedha peropeth Elayzan thanamulpa woeyayginga. Awgadhan nuyn wayadhin maykoepa, wara goegathoepa muynu Sidonoenu, goegath nel Zarepath.
27 'Wara peropeth Elisan thonarnu lak kedha wati goengawl kikirilgal koeygarsar Isoereylanu, kasa kay kedha wara thanamulngu mabayg dhoeynidhayginga, Siriyalayg Naman adhaw mabayg nuyn dhoey nidhadhin.'
28-29 Thana nanga Yesun thabi yangukudu karngemidhin, thana thabukirin kaday nithamadhin. Thana sobaginga adhapa wayadhin nuyn thanamun goegathangu kalanu gimal pawaw guypa. Thanamun ubi thana nuyn padoengu mulupa thayan padaw dhadhasakarpa, mina koey gudalnga. Kasa kay kedha thana yan ayman.
30 Nuy mabaygaw kubinu dhadhal araydhin a uzaraydhin adhapa.

Mabayg wati mariw moelayzinga Yesu buth pathadhin (Mareko 1.21-28)

31 Yesu nuy uzaraydhin Kapoeniyamoepa, na wara goegath, Galilayoenu muynu. Wara nuydh Sabadhoenu mabaygal ngurpamoeyr.
32 Thana mina madhu pamemidhin nungu ngurpayngu, kedha zoenguz kedha nuy mina akaginga nungungu maw tharepu.

33 Wara mabayg thanamuniya yoewthanu muynu wati mariw moelayzinga muynu. Nuy mina koey gimiya ar pugay kedha,
34 'E! Ngi mipa ngoeymulpa ubin mepa, Yesu Nazarethoelayg? Ngi ngapa mipa, idimaypa ngoeymulpa? Ngay ngulayg ngi nga nanga, ngi Awgadhaw Maygi Mabayg, Mesiya!'

35 Kalanu Yesu kedha puridharalnga mulaydhin, poeybiz wati maripa, 'Yagi asir! Ngapa adhapadhar mabaygoengu!' Wati marin nuyn mabayg mulupa thayan boeradharoepa thanamuniya parunu, adhapadhan nungungu mabaygoengu. Wara za gegeyadh mayginga nubepa kuniya.

36 Mabaygal mina koeyma madhu pamemidhin, kidhakidhan mulemin kedha, 'Setha midh paru, sethabi yangukudul nungu; nungu kupaynu, a koey bibirilnga nuy ya muliz wati maripa, a thana maril ngulayg dhanamiz mabaygoengu muyngu.'
37 Senabi za Yesu aymoedhin, ya mura zilmaydhin muynu sethabi goegathiya.

Yesu koeygarsar mabaygal dhoey nidhamoeydhin (Mathayu 8.14-17; Mareko 1.29-34)

38 Nuydh Yesu wanadhin yoewth, Simonan lagoepa uzaraydhin. Simonan yoepkaz ira si muynu koey sumaylayg. Si thana nanu kikiriw yadu thuran Yesun.
39 Wa, nuy uzariz a nanu uthuy lagoenu pasinu tariz. Nuy ya muliz kedha, 'Kikir adhapa nanunguz!' Wa, nanu gamu thoew asin, kikiriw nan wanan. Na sobaginga kaday tariz a ayman zageth mabaygoepa.

40 Goeyga na pudhiz nanga, mura ngoenu igalgal na kikirilgal, kobegadh kikirilgal thana Yesulpa ngapa mamayin; nuydh geth gimal wanar thanamuniya mura balbay tidamoeyr.
41 Wati maril lak kedha nuydh adhapa mamayir koey garsar mabaygoengu. Thana ar pugemir kedha, 'E! Ngi Awgadhaw Kazi!' Yesu mulaydhin thanamulngu ya mulayle, kedha zoenguz kedha thana ngulaygal kedha nuy Awgadhaw Woeyayzi Mabayg, Mesiya.

Yesun maw siparuy mura goegathaw yoewthiya (Mareko 1.35-39)

42 Goeyga na miziz nanga Yesu nuydh senabi mudhaw lag wanan, nuy uzariz adhapa yagi doegampa, kasa kay kedha mabaygan nuyn luman. Thana nanga nuyn iman thanamun ubi kedha nuy kay sin thanamuniya, thanamun ubiginga nubepa maboepa wadgoepa.
43 Yesu thanamulpa kedha, 'Lawnga, ngay ngaru maw sipa ina nabi kapu ya Awgadhaw. Ngay ngaru wara mudhaw lagoepa, matha ina lawnga. Awgadhan ngoena kedha zagethoepa ngapa wayadhin aymoeypa.'

44 Wa, nuy maw siparuy mura goegathaw yoewthiya war kuniya, a wara kuniya. Nuy mura Yoewdhayalgiya.

5

Yesu Nuydh Nungu koeykoeyne niyay kazi thuremoemoedhin
(Mathayu 4.18-22; Mareko 1.16-20)

1 Wara goeyginu Yesu nuy malu buwadhoenu mer. Malu nel Genesareth.
Nuy si sir kasa kedha mabaygaw moeyay mina koeyza mamu zug
nanamoeyr nubiya mura doegamuya. Thana nungu mawpa koeyma ubin
memayir, Awgadhaw yoepa koerngaypa.
2 Nuydh ukasar wapi gasamay but imamoedhin thawala gimal. Thana
wapiw zagethaw mabaygal kay adhal thawala; thana pingel garwalg-
amoeyr.
3 Wara wapiw gasamay mabayg thanamulngu nel Simona. Yesu
pathaydhin Simonan butanu a nubepa muliz kedha, 'Ngidh gar moegina
adhapa, guythuyaypa nan but lagaw buwadhoengu?' Wa, nuy Yesu si
pathaydhin. Nuy apa thanuraydhin a nuydh ngurpay ayman thanamulpa,
mura mabaygoepa, adhaz malungu.
4 Ngurpay na muwasin nanga Yesu kedha mulaydhin Simonalpa, 'Ngitha
nan but adhapa thapar malupa, pingepa lak thoeyaypa.'
5 Nuy Simona kedha mulaydhin, 'Kuyku Mabayg, ngoey mura ku-
bilu koeyma nuthemirngu wapipa, kubil kuthal marngu kasa moegan
wapiginga, kasa kay kedha, nginu ya ngath kay pinge thoeyaypa.'
6 Kalanu thana thayamoeydhin pingel. Thana wapil mina koeygarsar
gasamoeydhin, pingel mina amadhan pakadamay.
7 Thana thanamun zagethaw igalgoepa geth aymoeyn wara butangu
thanamulpa ibupudaypa. Kalanu sepalbi but mura gudiya yoewdhiz
wapilnga, mina amadhan dudupay.
8 Simon Petherulpa kakal kedha ina ngadha thoeyay mina wardh,
nuy kulun pasayniz Yesuniya parunu, a kedha mulaydhin, 'Kuykulnga,
ngi ngawngu uzar, ngay kasa wati pawa mabayg, ngay ngibepa matha
ngoedhagidh lawnga.'
9 Nuy a nungu zagethaw igalgal, thana mina koeyma madhu pamemid-
hin kedha, gasamayzi wapil mina koey garsar.
10 Zemes a Yoewane ukasar kuyk kazi Zebadin, palay wara butaw
mabayg. Palay a Simona mura thonara zageth kazil. Palay lak kedha mina
madhu pameman. Yesu kedha mulaydhin Simonalpa, 'Ngi akan maygi,
ngitha bangal ngaw pingew thoeyay mabaygal kedha zagethoepa, ngitha
bangal mabaygal garwoeydhamoeypu.'
11 Thana palbi but kadaypa yoewthemoedhin thawaliya, mura zapul
wanaydhin, kalanu Yesuniya wagel asimoeydhin.

Yesu wati kikirilayg balbay tidan
(Mathayu 8.1-4; Mareko 1.40-45)

12 Wara thonara nuy Yesu mudhaw lagoenu; nuy mabayg si kikirin
pungaypu, wati goengawl kikirilayg. Nuydh kikiril mabaygan Yesun
imadhin, nuy ngapa nubiya kulun pasayneydhin. Nuy yoewdhaydhin
Yesuniya kedha, 'Kuykulnga nginu ubi nanga ngibepa zagethoeginga
kedha, ngidh ngoena balbayg poelaypa; a ngaw gamu bangal pudhunga
aymiz.'
13 Yesu nanga nuyn imadhin nungu mina koeyma koerkak badh
miyaydhin. Nuydh nungu geth luwayadhin a gasamoedhin nuyn a kedha
mulaydhin, 'Wa ngaw mina ubi kedha ngath kay ngin balbayg poelaypa.
Ngi balbayg asir kedha thonar nginu kikiringu.' Mina sobaginga nuy
balbayg asidhin.

14 Kalanu Yesu nubepa koeyma mulaydhin kedha, ‘Wara mabaygoepa
mulayg, ngi balbayginga uzar misnarepa nuydh kay ngin zoeyzoeynidhepa
a mina yapathamaypa kedha, ngi balbayg asin. Sew kalanu kay ngi
mer koey yoewthoepa aymaypa nginu eso uruy poeyban; ina Mosen
Sabi yawoedhayzinga, mura mabaygoepa imaypa kedha ngi balbayginga
mabaygiya oesipa.’
15 Wa, Yesu nuyn gud wadhadhin kasa kay na ya pungaypu mabaygiya
adhapa war lagiya. Mabaygal na karngemipu nanga thana ngapa nubepa
koerngaypa, koey garsar mabaygal. Thana ngapa toedipu koerngaypa
Yesun mina ya a nubepa thanamun kikiril mabaygoepa balbayg tidaypa.
16 Nuy ngaru adhapa thamepu yagi dhadhabuthoepa, lak nuydh mina
thonara gasampu nungu Thathipa thoeythupoegaypa.

Magawgi mabayg gamu soersimayginga Yesu balbay tidan (Mathayu 9.1-8; Mareko 2.1-12)

17 Wara goeyga Yesu ngurpay aymar mabaygoepa. Dhuray Parasayalgal
a sabiw ngurpay mabaygal lak si nir. Thana garwoeydhamoeydhin mura
goegathoengu, Galilayoengu, a Yoewdhayangu, a matha kedha ngapa
Yoerusalemoengu. Kuykulmay woenab koey bibirilnga ngaru Yesuniya
senabi thonara kikiril mabaygoepa balbay tidaypa.
18 Dhadhal nanga wara mabaygal mangemidhin thana ngapa angadhin
dhag kikirilayg, magawgig. Thana nuyn thoeridhar nuy uthuy lagoenu
yoewir. Thana muya yoewthaypa nuthemir Yesulpa, nuyn parunu wanan.
19 Mabayg koeygarsar, thana yan nuthemin Yesulpa gasamaypa. Thana
kadaypa thodhapa nuyn thoeridhan; arkath ayman lagaw thodhanu,
balbayginga Yesuniya gimal. Thana nuyn senabi kikirilayg arkathiya
mulupa madhin apal wakunu yoewthan Yesuniya parunu.
20 Yesu na imadhin thanamun mina yoepathaman koeyza nuy dhagoepa
ya mulaydhin kikiril gamupa, ‘Ngaw igalayg, nginu mura wati pawal gud
woeyamoeyn.’
21 Dhuray sabiw ngurpay mabaygal thana kalmel nir a Parasayalgal
thana thanamuniya muynu kedha umamoeyr ‘In mabayg nga yadu umepa,
Awgadh mogo pugan! Matha Awgadhaw kupay kedha nuydh gud wayan
wati pawa!’
22 Yesu senabi thonara ngulayg asidhin thanamun wakay thoemamay
midh nanga, nuy thanamulpa mulaydhin kedha, ‘Ngitha mingu senawbi
wakay thoemamipa?
23 Ngitha koey ngulaygal kedha palbi ukasar zageth ngaru kalmel za,
wara kedha ngay kikiril mabaygoepa muliz, “Nginu mura wati pawal
gudwoeyamoeyn!” lawnga ngay na kedha muliz, “Kaday tari a kusumar
nginu uthuy rugal a mab uzar lagoepa.”
24 Ngath ngithamulpa kakal ayman kedha, Mabaygaw Kazi kupaylnga
ina apal gud woeyamoeyn mabaygaw wati pawal.’ Kalanu nuy dhagoepa
buwayl thayadhin a mulaydhin, ‘Ngay ngibepa muliz kedha, kaday tari,
nginu uthuy zapul kusumaw a lagoepa uzar!’
25 Thanamuniya parunu thana nagemir, nuy kikiril mabayg, kaday
thariz, kusuman nungu uthuy rugal, uzariz lagoepa. Nuydh Awgadh mina
koeyma thawmadhin.
26 Mabaygan mura mina koeyma madhu pamemidhin, thanamun aka
koeyza. Thana koeyma Awgadh thawmadhin kedha, ‘Ngoey kedha kapu
ngoedhal za kulay imayginga, ina kayib miza nanga.’

Yesun Lebin thuran
(Mathayu 9.9-13; Mareko 2.13-17)

27 Senabi kalanu Yesu uzaraydhin adhapa, a imadhin bokadhzoengu
garwoeydhamay mabayg nel Lebi, nuy muynu nungu zagethaw lagoenu.
Yesu nubepa muliz, ‘Ngaybiya asir.’
28 Nuy matha koerar asin zapul mura nungu waniz, a nuy asin Yesuniya.

29 Kalanu Lebi koey ay ayman nungu lagoenu Yesulpa, a nungu niyay
kazil a koey garsar dhuray mabaygal kalmel, bokadhzoengu garwoeyd-
hamay mabaygal a wara mabaygal.
30 Dhuray Parasayalgal, a sabiw ngurpay mabaygal thana iman, Yesun
aygudan kalmel sethabi pasipa imay mabaygal a bokadhzoengu garwoeyd-
hamay mabaygal. Thana nungu niyay kazipa yapu poeybemidhin, ‘Ngitha
mingu kedha wati mabaygiya kalmel ay purthaypa a ngukiw wanimpa,
bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a pasipa imay mabaygal?’

31 Yesu thanamulpa kuniya muliz kedha, ‘Mabayg nanga kikirigig, nuy
doktapa ubin mayginga, mabayg nga kikirilayg, wa nuy ubin miziz. Ngay
ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa, ngay ngaru wati pawa
mabaygoepa thanamulpa buwayl idimpa Awgadhoepa.’
32 Ngay ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa setha ngaya nanga
kedha, thana matha ngoedhagidh, ngath ngaru thuran ibuypuydhan wara
mabayg, wati pawa mabaygal thanamulpa garthil thoeyaypa.

Mabayg mingu aygudagasin Awgadhoepa gamupathamoeypa
(Mathayu 9.14-17; Mareko 2.18-22)

33 Wara mabaygal Yesulpa kedha, ‘Yoewane Papthayson niyay kazil a
matha kedha mura Parasayalgaw niyay kazil ngulayg aygudoegasimoeypu
Awgadhoepa apasin, a thoeythu pagemipa, koey garsar thonaralnga. Midh
paru nginu niyay kazil matha ay purthaypa?’

34 Yesu thanamulpa kedha adha min tidan, ‘Gethaw garwoeydhamay ay
nanga, koey zageth mabayg aygudoeginga garwoeydhamayzi mabaygaw
parunu. Nuy niyaypa yoelpayzi garkaz, nuy nanga sena kalmel mabaygan
ngaru mura gasaman, aygudaginga lawnga.
35 Wagel bangal koey thonar gasamoene a nuyn niyaypa yoelpayzi
mabayg adhapa manin thanamulngu. Senabi thonara kay thana aygudoe-
gasimoeyn.’

36 Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa, ‘Koey
zageth mabaygan kayn sodh pakadaman, pasis gasaman nanungu a kulba
sodhanu woeydhan. Lawnga na gegeyadh nuydh gegeyadh manin kayn
sodh a wara kedha sena kayn dhoemawak matha ngoedhagidh lawnga
kulapa sodhanu woeydhan.

37 ‘A matha kedha umal ngukiw za, uruy goengaw aymayzinga. Kulba
goengaw ngaru piranga, mabaygoepa matha ngoedhagidh lawnga kayn
umal nguki malan kulba goengawya; kedha nanga sik waliz mina koeyma
arkath dhanaman, mura idiman umal nguki a uruy goengaw.
38 Kapu za kedha kayn umal nguki nanga nan ngaru kayn uruy
goengawya malan.
39 Nga nanga kulba umal ngukiw woenilayg nuy ngaru kayn umal
nguki ubiginga. Nungu wakay thoemamay kedha, kulba nguki ngaru
balbayginga. Ngitha sike kayn ngurpayngu ubigigal.’

6

Thoeythu poegay goeyga zagethoepa balbayginga lawnga midh
(Mathayu 12.1-8; Mareko 2.23-28)

1 Senabi thonara Yesu a nungu niyay kazil, thanamun mab woelmay ku-
naw apaw lagiya dhadhiya, goeyga sabadh. Thana niyay kazil puykunaw
tiday kuyk ayman, a poey palemoeyr gethanu, thanamulpa aygudapa.
2 Wara thana Parasayalgal yapu poeybemin, 'Ngitha midh paru zageth
ayimpa sabadhaw goeyginu? Ina ngalpan sabinu wadhan sabadhoenu
mabaygan zageth ulaypa?'
3 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha geth tidayginga,
Maygi Thusinu muynu kedha, kay paypa kulay ngalpan buway apakuyk,
Dhawitha nuydh lak kedha za aymoedhin. Wara thonara nuy a nungu
mabaygal koey maytha aygi pagar. Nuy muy yoewdhaydhin Awgadhaw
koey yoewthoepa,
4 A kusumoeydhin thanamulpa woenabal thoewa aydel sizi, kalanu
purthadhin. Matha koey yoewthaw niyay kaziw aydel, sethabi thoewa
aydel wara mabaygoepa lawnga, sabilnga; Awgadhoepa poeybayzimayl.'
5 Kalanu Yesu kuth madhin thanamulpa, 'Mabaygaw Kazi ngay Kuykul-
nga, ngath mura yawaypa zapul matha kedha sabadhaw goeyga. Mabay-
gaw Kazi lak kedha sabadhaw kuyk.'

Yesu balbay tidadhin mabaygaw geth umanga
(Mathayu 12.9-14; Mareko 3.1-6)

6 Wara Sabadh Yesu uzaraydhin moegina yoewthoepa, nubiya kalmel
nungu niyay kazil. Wara kikirilayg sey nungu getha doegam geth
muwayzinga.
7 Dhuray sabiw ngurpay mabaygal a wara Parasayalgal, thanamun koey
ubi Yesulpa karum poelaypa thana, kedha zoenguz nuyn danal poethaypa
koey amadhan, imaypa kedha nuydh mabayg dhoey nidhan sabadhoenu.
Thanamun ubi nuyn kotapa maypa.
8 Yesu nuy ngulayg thanamun wakay thamamayl. Nuy muliz kikiril
mabaygoepa kedha, 'Kaday tari ngapa koepa uzar parupa.' Wa, nuy
mabayg kaday thariz a sir si.
9 Kalanu Yesu buwayl thayadhin thanamulpa a yapu poeybaydhin, 'Ngay
ngithamulpa kedha muliz, ngalpan sabi midh, sabadhoenu midh ayman?
Matha ngoedhagidh midh mabayg ibu puydhan lawnga gegeyadh manin
a? Igil palan lawnga uma mathaman mabayg?'
10 Nuy thanamulpa mura nagiz kalanu kedha mulaydhin kikiril mabay-
goepa, 'Geth adhapa luwayar.' Nuy kikiril mabaygan ayman, a nungu geth
balbayg asidhin senabi thonar.
11 Thanamun thabukir mina koeyza, thana ya mulemin kidhakidhan,
'Ngalpa bangal Yesulpa miza aymoeyne?'

Yesu nuydh nungu toewalob niyay kazil thuremoeydhin
(Mathayu 10.1-4; Mareko 3.13-19)

12 Senabi thonara Yesu nuy kadaypa padoepa walaydhin thoeythupoe-
gaypa. Nuydh thoeythupoegay mura kubil madhin si, Awgadhoepa
13 Goeyga nanga miziz nuydh nungu niyay kazil thuriz nubepa, a
thanamulngu nuydh toewalob mamayidhin, adhapa thamamayidhin thana
nungu mabaygal. Nuydh thanamulpa kupay zageth poeybadhin kedha,
thana bangal nungu zageth oengaypu.

14 Wara nungu nel Simona (nuydh nuyn nel tharadhin Petheru) a wara
Petherun tukuyap Andhoeru; Zemes a Yoewane, Pilip a Bartholemi,
15 Mathayu a Thomas, wara Zemes Alpiyasan kazi a Simona (thana nuyn
kedha thoeraypu koey buway mabayg).
16 Yudha nungu thathiw nel lak Zemes a war Yudha Keriyothoelayg
Yesun ngadh nanga guda aradhin yoewthaw koey mabaygoepa.

Yesun maboenu koey garsar mabaygal nubiya ngaru kalmel puzimoeypu (Mathayu 4.23-25)

17 Kalanu Yesu a nungu toewalob niyay kazil kalmel mulupa pugamoey-
dhin padoengu. Nuy si tharaydhin. Mabaygaw moeyay mina koeyza, a
koey garsar dhuray thanamulngu nungu niyay kazil ngaya nanga nubepa
kurusipagemipu. Thana mura doegamoengu ngapa mura Yoewdhayaw
goegathoengu, matha kedha Yoerusalemoengu, a malu buwadhoengu
goegathal Thayar a Saydon.
18 Thana ngapa nubepa nungu ngurpaypa kurusipagaypa a nubepa
thanamun kikiripa dhoey nidhaypa. Matha kedha dhuray thanamuniya
setha ngaya nanga wati mariw malayzimayl, nuydh thanamuniya lak
kedha dhoey nidhamoeydhin.
19 Mura mabaygal yaynanob muynu kuwanu nuthemir nubiya gamu
thoeraypa, kuyk thana gasamar thanamun gamunu nungu woenab a bibir,
dhoey nidhamoeyr thana, thanamun kikiringu.

Ngaya ika a dhiw gasampa a ngaya koerkak badh gasampa (Mathayu 5.1-12)

20 Yesu mina wadhe thulu nagaydhin nungu niyay kazipa a kedha
mulaydhin,
'Ika dhiw gasamaw ngitha ngaya nanga zagigal,
kuyk Awgadhan ngithamulpa za matha
ngoedhagidh ayman muynu nungu basalayoenu.
21 A ngitha ngaya nanga maythaygin memayipa ina kayib,
ika dhiw gasamaw,
kuyk ngitha bangal mina balbayg tidamoeyne.
Ika dhiw gasamaw ngitha ngaya nanga may maypa kayib,
kuyk ngithamuniya bangal giw guda nithane.

22 'Ngitha nanga koey dharadh mamayipa a mabaygaw ngithamulpa
ngoenakapul mapu puydhemipa a pasipa yawayipa ngoedhe wati mabay-
gal, kuyk ngitha ngaw puziw mabaygal, ika dhiw gasamaw ngitha.
23 Wa, kedha ngadha thoeyay nanga aymiz ngitha ngaru ika dhiw
gasaman a mina katan thoeydhamin ikan, kuyk ngithamun modhabiya
bangal koeyza daparoenu gimal. Kay paypa kulay thanamun thathin
lak kedha ngoedhal pawal aymaypu maygi peropethoepa, itha thana
ngithamulpa mi wati pawal nanga aymoeypa kayib.
24 'Kasa kay kedha, wati za bangal mangedhe ngithamuniya,
ngitha ngaya nanga koey aydegal zapulgal kayib.
Sena ngitha gasampa kayib ngithamun modhabiya.
25 Ngithamun ngunu nanga maythal gimal wazimoeypa
a gamul dhub yoerimaypa kayib,
wati za bangal ngithamuniya mangedhe
a ngitha bangal maytha aygi thoeyaypu.
A matha kedha ngitha ngaya nanga giw maypa kayib,
wati za bangal ngithamuniya mangedhe

a ngitha bangal may mayparuy.

26 ‘Midh thonara nanga mura mabaygan thawmaypa ngin a apasimaypa
ngidh ngaru koey poeypiyam senabi thonara nginungu poethingu oerayle.
Nginu zageth midh, mabaygaw purkapa matha ngoedhagidh, lawnga
Awgadhaw purkapa matha ngoedhagidh, nginu igililnga sike na ngoedhe
ngoelkay peropetha midh nanga. Kulba mabaygan thanamulpa mina
yoepathamoeypu kasa kay kedha thana mina peropethoepa kurusipoegay-
ginga.’

Nginu mam wati igalgoepa
(Mathayu 5.38-48; 7.12)

27 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Kedha ngay ngithamulpa
muliz, ngitha ngayapa nanga koerngayl kawralmayl, ngitha ngaru mam
pathridhan ngithamun wati igalgoepa, mina pawa ayman mabaygan
ngadh ngin adhapa iman.
28 Woenabal ya muliz, mabaygoepa ngadh wati za bag thayan
ngithamulpa a thoeythu pagedha thanamulpa mabaygan ngaya
ngithamulpa mogo pugaypa.
29 Mabayg nanga ngibepa gegeyadh, matha kedha nuydh ngibiya getha
doegam dakanu wariman, matha ngoedhagidh kedha yoewdhan nubepa
nginu wara doegam dak nubepa lak warimoeypa. Mabaygan nga nginu
gabu sodh manin, wa nginu sodh lak kedha nubepa mar.
30 ‘Mabayg nanga ngibepa yoewdhiz, matha ngoedhagidh poeybar
senabi za nubepa. A mabaygan nanga nginungu za manin ngi lak
mulayginga kuniya maypa, senabi zapa.
31 Kedha ngoedhal za nginu mi zapa ubi thana ayman ngibepa,
matha ngoedhagidh kedha ngidh kedha ngoedhal pawa ayman mura
mabaygoepa.
32 Midh kay paru Awgadhan ngibepa woenab poeybaypa, pud balbayg
tidaypa, ngidh nanga maman maypa, matha setha ngaya nanga ngibepa
koey ubilmayl; wati mabaygoepa lak kedha senabi kapu pawa ayimpa.
33 ‘A ngidh nanga kapu pawa ayimpa matha thanamulpa mabaygal ngaya
mina pawa ayman ngibepa, midh kay paru ngidh Awgadhoengu woenab
gasaman? Wati mabaygal lak kedha senabi mina pawa ayimpa.
34 A ngidh nanga zapul thawpay thonarpa kusuman matha nginu
igalgoepa, a lak kuniya kusuman, midh kay paru ngidh Awgadhoengu
woenab gasaman? Wati pawa mabayg lak kedha mina pawa ayimpa.
Minguz kedha, thanamulpa kedha thana lak kuniya gasaman thana miza
nanga manin.
35 ‘Lawnga ngitha ngaru wati igalgal maman maypa*, mina pawa
thanamulpa ayman. Ngidh nanga za kasa thawpay thonarpa poeyban,
koeyma wakay thoemamayg kedha, thana kay lak kuniya maypa ngibepa
lawnga midh. Ngitha bangal kedha koey modhabiya gasamoene, ngitha
bangal nungu kazil aymoeyne, koey Awgadh gimal. Ngidh mina pawa
angan nanga, mina mabaygoepa, a wati mabaygoepa, wa sena balbayginga,
Awgadhaw pawa midh nanga.
36 Ngi ngaru mabaygoepa gabudhan mepa, koey dharadh mayginga, a
ibupuydhay ayman mina mabaygoepa a matha kedha wati mabaygoepa
nginu Daparaw Thathi midh na koey gabunga.’

---

* **6:35** *ngitha ngaru wati igalgal maman maypa*: wara Romaniw Thusi 12.14 geth tidi.

Wara mabayg gegeyadh mulamayg
(Mathayu 7.1-5)

37 ‘Mabaygal bangal mulamayg†, Awgadhan lak ngin mulamayginga,
zoeyzi noeydhayginga. Mabaygan yadu idimayg, Awgadhan lak ngin
idimayginga. Wati pawal mabaygaw guythuyan, Awgadhan lak kedha
guythuyan nginu wati pawal.
38 Ngitha bangal koeyma zapul poeybamoeypa wara mabaygoepa,
mabayg amadhan a mabayg sigal, ngidh Awgadhoengu gasaman koey
modhabiya; nungu ibupuydhan matha pungaypa, watha pathayginga
daparoengu nginu gethoepa; ngidh gasaman koey gudapalam. Ngidh
midh na minampa mabaygoepa za poeyban, wa, Awgadhan bangal lak
kedha ngoedhalnga ngibepa minampu, ngidh mabaygoepa midh nanga
minampa.’
39 Yesu muliz thanamulpa nubi adha min tidayzi ya kedha, ‘Urapun
maygum nubepa lak matha ngoedhagidh lawnga wara maygum yoelpan
nubiya kalmel; palamun kalmel mab matha ngoedhagidh lawnga, palay
kasa pudheman muydhiya mulupa.
40 Ngurpay moegina kaz nanga gimal lawnga thanamun ngurpay
mabaygiya, matha kedha mura mabaygal; thana nanga thanamun ngurpay
muwasin, wa thana kedha ngoedhalnga aymoeyn, thanamun ngurpay
mabayg midh nanga.
41-42 Mipa ngidh nubi pawa ayimpa nginu tukuypaw gegeyadh abaypa
a nginu gegeyadh nanga mina koeyza? In nabi pawa matha kedha
thoekay midh. Ngi kay midh paru tukuypoepa mulaypa adhapa maypa,
kasa kay kedha ngidh imayginga kedha nginu purkanu lak kedha mina
koey thoekaylnga. Paru idhayg, nginu purka kulay balbay tidar, lak kay
ngi pudhunga nagepa nginu tukuypoepa ibupuydhaypa, thoekay adhapa
maypa nungu purkangu.’

Puy koewsa
(Mathayu 7.16-20; 12.33-35)

43 Yesu lak adha min tidar thanamulpa kedha, ‘Mina puynu wati puy
koewsa puydhayginga, matha kedha puy bibirigoesiginga, mina koewsa
puydhayginga.
44 A matha kedha mura puyl thana koewsa parempa thanamun geth
koewsalmayl. Ngalpa kedha kuniya seysithaman a iman, mina puy kakal
a wati puy kakal; a matha kedha mura puyl ngalpa puy koewsangu
ngulaygal. Matha kedha pigal, ngidh koey zageth paran patal puyngu, a
koey zageth ngidh goeraypal paran bupangu.
45 ‘Wara kedha, mina mabayg nanga, nungu kurunu woerdhayzimayl
mura mina zapul wara mabaygoepa yakamaypa. Mabayg nanga nubiya
muynu mura wati wakay thamamayl nungu ngoenakapoenu, nungu gud
lak kedha ngaru wati gud; mina mabayg nanga, nungu ngoenakap wakay
thoemamayl mura balbayginga, wa nungu gud lak balbayginga. Gudan
yadu palgan nginu, muynu nginu ngoenakap balbayginga a gegeyadh.’

Ukasar lagaw moeydhay mabayg
(Mathayu 7.24-27)

46 ‘Ngitha mingu ngoena kedha thoeraypa, “Kuykulnga, Kuykulnga,” a
ngitha ngaw ya aymoeyginga ngay na ngithamulpa umepa.

---

† **6:37** *Mabaygal bangal mulamayg*: wara Romaniw Thusi 2.1 geth tidi.

47 Mabaygal ngaya ngapa ngayapa a karngemin ngaw yangukudul, a
ayman sethabi yaday, wa balbayginga. Ngath ngithamulpa adha min tidan
senabi mabaygaw igililnga.
48 'Matha kedha mabaygan ngadh mina lag moeydhan; nuydh kulay
Anaran koey mulupa kulapa, a koey ridhanga nan kulan malan. Koey
bubunu nanga nan garguy mayginga, kuykul thoeyayginga, kedha zoenguz
kedha na balbaygi boeradhoeranu moeydhayzinga.
49 Kasa kay kedha mabaygal ngaya karngemipa kasa kay thana aymoey-
ginga sethabi yaday, thana matha kedha senawbi mabayg, nga nanga lag
moeydhan kasa boeradharoenu gimal, mamu kuyk ridh poelayginga. Koey
bubu na lag gasaman nan sobaginga kuykul thayan, al mathaman.'

7

Yesu dhoey nidhadhin Romaniw koewbu kuyku mabaygaw zagethaw mabayg
(Mathayu 8.5-13)

1 Yesu nanga muwasidhin ya, mura zapul yadu palgamoeydhin mabay-
goepa, nuy kalanu Kapoeniyamoepa uzaraydhin.
2 Wara Romaniw koewbu kuyk si, nungu zagethaw mabayg nubepa mina
kapu mabayg nungu kikir mina koeyza, amadhan um.
3 Nuydh nanga koewbu kuyku mabaygan karngemidhin Yesun ya, nuydh
wayadhin wara igalgal, Yoewdhayalgaw koey mabaygal, yoewdhemidhin
nubepa ngapa thuraypa, balbay tidaypa senawbi zagethaw mabayg
kikirilayg.
4 Thana ngapa Yesulpa, koeyma apa pudhemin nubepa balbay tidaypa
kikiril mabayg. Thana kedha, 'In Romaniw kuyk mina mabayg, kapu za
ngidh nuyn ibupuydhan.
5 Nuydh maman mamayipu mura ngalpan mabaygal a nuydh nungungu
ngoeymulpa yoewth moeydhadhin.'
6 Yesu asidhin thanamuniya, Romaniw kuyku mabaygoepa. Thana
nanga lagoepa amadhan aymoeydhin nuydh lak wayadhin igalgal, kuyku
mabaygaw yaday mamayin kedha Yesulpa, 'Kuykulnga ngidh nginungu
koeyma zageth aymayg ngoeymulpa. Ngay matha ngoedhagidh lawnga
ngi ngapa muy ariz ngaw lagiya,
7 A matha kedha ngaw imaypa kedha, ngay matha ngoedhagidh lawnga
ngibiya kalmel thanuriz. Ngibepa matha ngoedhagidh kedha, kasa nginu
yangukudu mar a ngaw zagethaw mabayg kay balbaygoesipa.
8 Ngay ngawngu ngulayg, kuyk ngaw zageth, ngaybiya gimal ngaw
mopakuykul a ngaybiya apal koewbu mabaygal zageth ulaypa. Ngay wara
mabaygoepa kedha, "Uzar!" Nuy uzariz. Ngay na kedha, "Aya." Nuy
uzariz ngapa. Ngay ngaw danal poethay zagethaw mabaygoepa kedha,
"Ina aymar" nuydh ayman senabi zageth. A nginu yangukudu ngaru koey
bibirilnga ngaybiya, kasa nginu yangukudu manin nanga, ngaw zagethaw
mabayg kay balbaygoesipa nungu kikiringu.'
9 Yesu nanga karngemidhin Romaniw mabaygaw yangukudu, nuy
madhu pamaydhin, kalanu buwayl thayadhin mabaygoepa setha
ngaya nanga nubiya puzimoeyr. Nuy kedha thanamulpa, 'Wa,
ngay kay ngithamulpa mina ya mulepa, nubi Romaniw mabaygaw
mina yoepathamay mina adhapudhay. Ngath kedha ngoedhal mina
yoepathamayzi mabayg kulay imayginga, matha kedha Isoereylaw
buwaynu imayginga.'

10 Zapa woeyay mabaygal kuniya tidemidhin koewbu kuyku mabaygaw
lagoepa thana iman kedha, nungu zagethaw mabayg koey balbayginga
nungu kikiringu.

Yesu nuydh maykiw garkaz kazi igil paladhin

11 Moegina buth dhadhal Yesu kuniya tidaydhin wara goegathoepa,
goegath nel Noeyn. Nubiya kalmel nungu niyay kazil a dhuray koey garsar
mabaygal.
12 Nuy nanga goegathiya muy uthaydhin, e, nagi! Nuydh imadhin
mabaygaw koey garsar angar uma mabayg. Wara yoepkaz mayk, in nanu
kazi, garkaz umanga. In gar nanu poeypiyam kakur, na wara kazigig.
13 Nuy Kuykulnga nanga imadhin nungu koerkak badh kasa koeyza
nabepa. Nuy nabepa kedha mulaydhin, 'Ngi mayg asir.'
14 Kalanu nuy uma gamupa uzaraydhin a geth luwayadhin, gasamoedhin
na ngalaga na thoekaminoenu gimal yoewir. Kalanu thana oengayzi
mabaygal thuma asidhin a nuy kedha mulaydhin uma mabaygoepa, 'Kayn
mabayg, ngay ngibepa kedha muliz, kaday tari.'
15 Kalanu nuy uma mabayg dan paliz, a nuy igi thanuraydhin, a ya muliz.
Wa, ina kedha kuniya Yesu nuyn madhin nungu apupa kuniya.
16 Thanamun mura aka koey zapul, a thana Awgadh thawmadhin kedha,
'Ina kakal kaday tariz mina koey peropeth ngalpaniya dhadhal!' a wara
thanamun yangukudu kedha, 'In Awgadh ngapa nungu mabaygoepa gudaz
puydhaypa.'
17 Nubi za kasa koeyma yadu palgadhin mura Yoewdhayalgoepa, a
dhuray koeygarsar goegathal.

Yoewane Papatayso nungu yaday woeyay mabaygal Kerisolpa (Mathayu 11.2-19)

18 Wara thonara Yoewane Papthayson niyaykazil mulemidhin nubepa,
mura sethabi yaday, Yesu Kerison zageth midh nanga. Yoewane nuydh
ukasar nungu niyay kazi thuremoedhin,
19 Kuykulmaypa wayamoedhin yapu poeybaypa kedha, 'In ngi a?
Awgadhaw Mina Woeyayzinga ngoeymulpa, ngath ngan nanga kulay yadu
palgarngu; a lawnga war mabayg si ngapa wagel?'
20 Palay nanga Yesuniya mangemidhin palay kedha, 'Yoewane Papthayso
ngalbe wayaman yapu poeybaypa kedha, in ngi a, ngoeymulpa Awgadhaw
Woeyayzi Mabayg, nuydh ngan nanga yadu palgadhin, a lawnga wara sey
ngapa wagel a?'
21 Mina senabi thonar Yesu koey garsar mabaygal dhoey nidhamoeydhin
thanamun mura kikiringu, a matha kedha wati maril adhapa wayamoeyn
malayzi mabaygoengu, a maygumal balbay tidamoeyr balbayginga noe-
gaypa.
22 Nungu Yesun kuniya ya palamulpa, Yoewanen niyay kazipa kedha,
'Kuniya uzarmariw, mulemoeriw Yoewanelpa, ngipel midh purkan iman
ina, a kawran karngemin? Mayguman purkaw buya kuniya gasaman a
iman balbayginga, a muwayzimayl thana mab ladhun, a setha nga wati
goengawl kikirilgal thana balbayg asimoeyn, lak mina goengaw kuniya
gasaman. Kawaragig nanga thana karngemin yaday; uma mabaygal thana
igililnga kuniya gasaman a kaday nithaman; a Awgadhaw kapu yangu
wakay na mura lagiya yadu poelgaypa zapugi mabaygoepa.
23 Ngi kedha muli nubepa, "Nginu mina yoepathaman midh? Ngadh
nanga ngawngu gegeyadh gasamayginga, wa, nungu ika dhiw bangal
koeyza." '

24 Kalanu Yoewanen yaday wayay mabayg kuniya tideman, a Yesu
kuyk aymoedhin Yoewanelpa mulaypa, kedha yadu palgan mura mabay-
goepa, 'Yoewanen maw nanga, ngithamulpa mabaygoegi dhadhabuthoenu.
Ngitha imaypa, adha puydhaydhin.
25 Ngithamun ubilnga za miyay? Ngitha kedha lawnga muku mabay-
goepa imaypa, kasa kat palgipa urapu lagoenu siyayginga, ngoedhe kedha
bup guban yoewimaypa, wara kuniya a wara kuniya. Ngitha mipa kedha
mi ngoedhal mabaygoepa ubin maypa imaypa, adha puydhapa? Ngitha
kedha lawnga mina rugal mabaygoepa imaypa. Ngithamun na kedha
ubilnga nanga, ngitha nay mopakuyku mabaygaw koey niyay lagoepa,
mina dhoemawakul mabaygal si muynu.
26 Ngayapa mulemiw, ngitha mi mabaygoepa imaypa ladhudhin, ngitha
Awgadhaw yangu mabaygoepa a? Awgadhaw peropetha? Wa, ngay
ngithamulpa kedha ngitha koey peropetha yawayarngu, nuy ngaru adha-
pudhay peropethaya gimal.
27 Mina kulkub ngalbe Yoewanen ngaru yadu palgeman kedha muynu
Minar Poelayzinga,
"Nag! Ngath ngaw yaday woeyay mabayg bangal
kulay wayane ngibiya paruya,
ngi ngaw mina Adhapa Thoemayzinga.
Nuydh bangal nungu yabugud buth pathane." '

Awgadhaw Basalayaw igililnga midh nanga

28 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Yoewane, nungu kupay ngaru
gimal mura nungu maykuykaw mabaygiya, a mabaygal ngaya nubiya
kulay; kasa kay kedha mabaygal ngaya nanga muya uthemin Awgadhaw
Basalaya nanga kasa mabayg midh, nuy nanga muy yoewthiz Awgadhaw
Basalayoepa nungu igililnga ngaru gimal Yoewanen kulay igililnga midh
nanga. Kuyk Awgadhaw Basalayoepa muya uthiz.'
29 Yesun senabi yangukudu nanga, thana kasa mabaygal, a bokadhzo-
engu garwoeydhamay mabaygal thana karngemidhin. Thanamulpa kakal
kedha na mina yabugud Awgadhaw; setha mabaygal ngaya nanga ngapa
Yoewanelpa, nubepa thanamulpa paptayso maypa.
30 Kasa kay kedha thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal,
thana sethabi mina igililmaypa ubigigal, Awgadhaw ubilmaya mabaginga,
minguz kedha thana Yoewanelngu paptayso maythayle ubigigal.
31 Yesu nuy adha min tidadhin kedha, 'Thabi maykuyku mabaygal, thana
mi ngoedhalmayl?
32 Thana ngoedhe moegina kazil nge, goegathoenu dhadhal sagul sipa.
Dhuray moegina kazil wal memayipa kedha wara moegina kazipa, "Ngitha
mingu girel adhayginga ngoey nanga niyaypa yoelpay na puyampa nanga
ngithamulpa? Ngitha sagulginga. Ngoey mamu awmaw na nge puyampa
a ngitha may adhayginga?"
33 'A ngitha mina koerngaygi mabaygal ngoedhe sethabi moegina kazil
nge. Yoewane Papatayso nuy ngapa, nuydh amenipa ay aygudag asin, a
nuy koerawayg umal ngukingu, a ngitha kedha umamoeypu, "Nubiya wati
mari muynu."
34 Nubiya kalanu ngay Mabaygaw Kazi na ngapa, ngay aygudoelayg
a umal nguki woenile ngulayg; a ngitha kedha, "Nagemiw senabi
mabaygoepa! Nuy koey aygudoelayg a koey umal ngukiw woenilayg, wati

mabayg. Nuy wati mabaygiya puzipa, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a dhuray adhapa imay mabaygal.”

35 ‘Kasa kay kedha Awgadhaw mina za kakal yakaman mabaygaw igililmaynu muynu, mura ngaya koerngayl, kawralmayl.’

Wati pawa yoepkaz nadh kapu ganul wakasu suladhin Yesun siyara

36 Wara thonara urapun thanamun yoewthaw koey mabayg Parasay-alayg nuydh Yesun thuradhin nungu lagoepa aygudoepa. Yesu nanga apa thanuriz aypa nanga

37 E! Nagi, wara wati pawa yoepkaz senabi goegathaw, ngapa miyaydhin nubepa. Nadh ya karngemidhin kedha nuy ngapa Parasayalgaw lagoepa aypa, a na kedha zoenguz nubepa ngapa a na angadhin mina kapu ganul wakasu, koey modhabil za. Kapu kulaw aymayzinga, koethilnga.

38 Na kalanu thanuraydhin nungu siyara apal a mayoesir kay. Nanu ngudin gar nungu siyar garwalgamar. Kalanu nadh nanu yalbupan ngudi adhapa madhin. Gud thapaman nungu siyar Kalanu nadh nanu wakasu gud pudhan a suladhin nungu siyara.

39 Nuy senawbi yoewthaw koey mabayg, nuydh imadhin a nuy kedha mulaydhin nubiya muynu, ‘Yesu nay mina peropetha nuy ngaru nanungu ubigasin. Nubepa kakal nay na mi doegam mabayg ngadh nanga gasaman nungu siyar, a nanu wati pawa igililnga midh.’

40 Kasa kay kedha Yesu mulaydhin nubepa kedha, ‘Simona, ngay ngibepa moegina yoepa mepa.’ Nuy kuniya mulaydhin, ‘Ngurpay Mabayg, wa, ngi muli.’

41 Yesu kedha mulaydhin, ‘Wara thonara ukasar mabayg memampu. Palay yaynanob yoewdhemadhin bokadhza bokadhzoengu mabaygoengu. Wara mabaygaw yoewdhayzinga matha pipti dolal a wara koeyza payb andred.

42 Thonar na gasamoedhin nanga bokadhzoepa modhabiya maypa, palamulpa koey zageth kasa kay kedha nuy bokadhzoengu mabayg kasa pawayadhin palamun umanga. Ngibepa midh, palamulngu ngunu mam koeyza nubepa bokadhzoengu mabaygoepa?’

43 Simona kuniya mulaydhin kedha, ‘Ngayapa sike kedha, ngunu nanga umanga koeyza gud wayan, nungu mam ngaru koeyza.’

Yesu kuniya mulaydhin, ‘Wa ngi mina yadu umepa.’

44 Kalanu nuy yoepkazipa buwayl thayaydhin a kedha mulaydhin Simon-alpa, ‘Ngidh nan imar, senabi yoepkaz; ngay ngapa nginu lagoepa kasa kay kedha ngidh ngayapa nguki poeybayginga siyarpa garwalgaypa, senabi koey pawa aymayginga. Nadh ngaw siyar nanu ngudin garwalgadhin a yalbupan woernu adhapa madhin.

45 Ngidh ngoena gud thapamayginga ayawal maypa, nadh senabi koey pawa ngayapa aymadhin. Kuykuthalnga ngaw siyar gud thapamar.

46 Ngidh idi sulayginga ngaw kuykunu, nadh koey modhabil wakasu suladhin mura ngaw siyara.

47 Wa, ngay ngibepa kedha muliz, nanu mam ngaru koeyza, minguz kedha, nanungu mura wati pawa guythuyadhin. Kasa kay kedha ngunu nanga kasa moegina gegeyadh guythuyan, nungu kuniya mam kasa moegina.’

48 Kalanu Yesu nabepa mulaydhin, ‘Nginu mura gegeyadhal mura gud wayamoeyn.’

49 Mura sethabi ayngu purthayzi mabaygal koeyma madhu pamemidhin
kedha, ‘Nuy midh paru mabayg, nuy sike matha ngoedhagidh mabaygaw
gegeyadhoepa gud woeyaypa lawnga midh?’
50 Kalanu nuy yoepkazipa buwayal thayadhin a kedha mulaydhin, ‘Ngin
kedha zoenguz kaludhan, kuyk nginu mina yoepathaman. Awgadhaw
woenab ngibiya kalmel.’

8

Yoepkazil ngaya nanga Yesuniya kalmel

1 Wara thonara Yesu lak miyaydhin wara goegathiya a wara goegathiya.
Nuydh senabi kapu yangu wakay Awgadhaw Basalayaw ngurpamoeydhin.
Nungu toewalob niyay kazil nubiya kalmel.
2 A dhuray lak yoepkazil ngaya nanga Yesu kulay dhoey nidhamoeydhin
wati maringu a dhuray kikiringu. Mariya (nanu goegath Magdala) Yesu
nanungu adhapa mamayidhin seben wati maril,
3 A Yowana Thusan ipi, nuy wara zagethaw kuyku mabayg Erodhan
lagoenu, a wara Suzana a dhuray wara yoepkazil ngaya nanga ibupudhay
ayimpu Yesulpa a nungu niyay kazil thanamun geth bokadhzoengu.

Nagu garkaziw, nubepa thonar tidar
(Mathayu 13.1-9; Mareko 4.1-9)

4 Mabaygal mura goegathoengu ngapa Yesulpa kedha, wara goegath a
kedha ngapa wara goegathoengu nge. Kurusipa mura garwoeydhamiz
urapun lagoenu, Yesu nuydh thanamulpa adha min tidan kedha,
5 ‘Wara thonara nagu uthuy mabayg uzaraydhin apaw lagoepa, kunaw
kapupa uthuypa. Nuydh kapul mura thayaydhin wad wadgoepa apaw
lagiya. Dhuray kapul pudhemidhin mabawlagiya, a mabaygal kasa ngaran
thoeydhamoeydhin sethabi kapul, a dhaparaw uruyl matha purthamoey-
dhin.
6 ‘Wara boeradhar nanga koey kulalnga, boeradharoeginga. Setha mi
kapul nanga pudhemidhin thana sobaginga malguy adhemidhin, kasa kay
kedha boeradhar koey thepadhanga, thanamun malguyl kay pisamoeydhin
sobaginga.
7 ‘Wara dhuray kapul pudhemidhin poethalaya, a nuy poethalay ngaguya
paw thoeraydhin, bibirig palimoeydhin.
8 ‘Dhuray kapul mina boeradharoenu pudhemidhin, nagul koesimoey-
dhin, a ayde pudhemidhin kunaw; urapun puy kun nanga andred mura
kapul muynu.’
Kalanu Yesu gima gudiya kuth madhin kedha, ‘Ngi nanga kawralnga, wa
kurusipagi!’

Yesu midh paru ya matha ngoedhagidh ayman

9 Kalanu nungu niyay kazil yapu poeybemidhin Yesulpa kedha, ‘Nginu
adha min tiday ya, muynu mi kuykul?’
10 Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Senabi mina ngulayg
ngithamulpa poeybayzinga, Awgadhaw Basalaya midh nanga, kasa kay
kedha mabaygal na ngaya adhal,
“Thana kasa gimal
kurusipagemipa adha min tidayzi yoepa.
Lak thana nagemipa, mina muynu imayginga;
lak thana kurusipagemipa, tidayginga.” ’

Nagu uthuy mabaygaw ya matha ngoedhagidh aymayzinga Yesu sakar manin
(Mathayu 13.18-23; Mareko 4.13-20)

11 'Ina na ya adha min tidayzinga kedha, setha kapul Awgadhaw yaday.
12 Setha mi kapul pudhemipa yabugudoenu pasinu. Ina ngoedhe kedha nge mabaygan ngaya na karngemin, kasa kay kedha Sathana ngapa adhapa manin senabi mina ya thanamun ngoenakapoengu; thanamulngu mina yoepathamoeyle a mina igililmayngu gasamoeyle.
13 'A setha na mi kapul kulal boeradharoenu pudhemin thana kasa thawpay thonarpa malguy adhemin. Ina matha kedha mabaygaw igililmay thonara tidayzinga kedha, thana karngemin Awgadhaw ya, kasa gimal koey ikalnga thawpay thonarpa. Nuthan nanga ngapa aymiz thanamulpa, thana sobaginga pudhemin adhapa Awgadhoengu.
14 'Setha mi kapul patal boeradharoenu pudhemin, ina ngoedhe kedha nge mabaygal, thana ngurpay karngemin, kasa kay kedha thana koey ubil-gal gamu igililmaypa balbaytidaypa thanamulpa. Thanamun ngoenakapul memayipa mura nubi apaw goewaw sirisiril, a sethabi sirisiril matha kedha patal puy midh, goegadh palan mabaygaw mina igililinga, ay puy koewsal matha puydhayginga.
15 'Dhuray mabaygal thanamun igililmay doegam balbayginga, ngoedhe puy kapul mina boeradharoenu pudhemin. Thana mina ngurpay karngemin a tidan, mina ngoenakapoenu thana matha puzimoeypa, kurusipa mina koewsa gudiya adhan; thana ngaru koewsalmayl.'

Koey zageth mabaygan lamapa apal wanan besininu
(Mareko 4.21-25)

16 Yesu lak adha min tidar thanamulpa kedha, 'Koey zageth mabaygan lampa gamu woeydhan, a kalanu besininu wardhan, lawnga uthuy lagoenu apal tharan. Matha ngoedhagidh kedha nuydh lampa nanu thoeray lagoenu tharan. Lak mabaygan iman nanu buya, thana na ngapa muya uthemin lagiya.
17 A matha kedha mabaygaw mina pawa lawnga wati pawa, mi zapul kayib gumi, ngaru bangal kakal mabaygaw parunu, a mi zapul woerdhayzimayl nanga ngaru bangal woerdhayginga.
18 'Poeypiyam kulay Awgadhoengu a kurusipagemiziw nungu yapa; ngadh nanga moegina tidan, Awgadhan bangal nubepa poeybane koeyza. Ngadh nanga tidayginga, nungungu bangal adhapa mamayine, setha nungu mi moegina zapul.'

Yesun apu a tukuypal
(Mathayu 12.46-50; Mareko 3.31-35)

19 Kalanu Yesun apu a tukuypal ngapa nubepa imaypa nuthemir, kasa kay kedha mabayg koeygarsar nuyn zug nanamipa.
20 Wara mabayg si amadhan kedha mulaydhin Yesulpa, 'Poeypiyam kulay Awgadhoengu a kurusipagemiziw nungu yapa; ngadh nanga moegina tidan, Awgadhan bangal nubepa poeybane koeyza. Ngadh nanga tidayginga, nungungu bangal adhapa mamayine, setha nungu mi moegina zapul. Sepa nagi, nginu apu a tukuypal ngapa ngibepa imaypa.'
21 Yesu kedha mulaydhin thanamulpa mura, 'Ngaw apu a ngaw tukuypal, matha kedha ngaya na karngemin Awgadhaw ya, a ayman nan.'

Yesu wadhan baw a gub
(Mathayu 8.23-27; Mareko 4.35-41)

22 Wara goeyginu Yesu a nungu niyay kazil thana butanu pathemidhin.
Nuy thanamulpa kedha muliz, ‘Ngalpa tapa maluya wara doegam buwad-
hoepa.’
23 Thana memayin, Yesu uthuy yoewnan. Dhadhal thana koey guban
gasaman malunu, a woer butanu malay, mina koey akalnga.
24 Thana ngapa Yesulpa walman kedha, ‘Kuykulnga! Dan pali! Dan pali!
Ibupuydhamoeyr ngalpa, wagel kay ngalpa kasa umamayl.’
Yesu kadaypa mizin, nuydh nungu yangukudun thayamoemoedhin, baw
a gub mulupa pudhaydhin, kalanu mina koey idi kayar thoeydhamoeyd-
hin.
25 Kalanu nuy niyay kazipa kedha mulaydhin, ‘Ngithamun kapu akasin
ngalaga?’
Thana mina koeyma madhu pamemidhin akan. Kidhakidhan mulemin
kedha, ‘In mabayg nga? Nagemiw, bawan a guban ngulayg nubepa
karngemin.’

Yesu balbay tidadhin mabayg wati mariw malayzinga (Mathayu 8.28-34; Mareko 5.1-20)

26 Yesu a nungu niyay kazil thana thardhadhin wara buwadhoepa
Galilayoengu, Geroesinaw mabaygaw boeradharapa
27 Yesu pagan kadaypa, nuydh urapun mabayg gasaman senabi goe-
gathaw, nubiya muynu kuykuthalnga wati maril siparuy. Nuy dhoe-
mowakugig ulaypa, koeyma goeygilnga, a lagoenu niyayginga. Nungu
niyay lag uma mabaygaw moerama thoeyay sakayil.
28 Nuydh nanga Yesun iman, nuy koey may puydhan, mulupa pudhiz
nungu siyara, a koeyma wal miziz kedha, ‘Yesu, Koey Awgadhaw Kazi,
ngidh kay miza ngayapa ayimpa. Ngay ngibiya koeyma yoewdhiz, ngayapa
kuth thoerayg!’
29 Wagel kay mariw woengayzi mabayg wal miyaydhin, Yesu ku-
lay mulaydhin, nubepa wati maripa adhapa maypa, senawbi rimarim
mabaygoengu. Koey garsar thonaralnga marin nubiya muynu gegeyadh
mayparuy, kasa midh mabaygan nuyn kunumpu a dhoerdhimoeypu
nungu geth a ngar malil urukamin; kasa kay kedha nuy papudhamoeypu,
a wati marin nuyn aka palan adhapa mabaygoegi dhadhabuthoepa.
30 Yesu nubepa yapu poeybaydhin kedha, ‘Nginu nel nga?’
Nuy mariw woengayzi mabayg kuniya muliz Yesulpa, ‘Ngaw nel
koeygarsar.’ Nuy kedha zoenguz kedha muliz, nubiya wati mari muynu
koeygarsar.
31 Sethabi wati maril yoewdhaydhin Yesun kedha, ‘E! Ngidh gar ngoey
senabi koey arkathoepa woeyayg, ngoey mina ubigigal genoepa?’
32 Koeygarsar buruman amadhan padaw berowiya ay purthaypu. Thana
wati maril Yesulpa koeyma yoewdhemidhin kedha, nuydh thana wayay
burumpa. Wa, Yesu thana wayaydhin.
33 Kalanu thana wati maril dhanamaydhin mabaygoengu a burumiya
uthemidhin. Sena burumaw woelak, thana mura padiya mulupa
zilmemidhin, a dudupamoeydhin malunu adhal.
34 Thana burumaw danal poethay mabaygan imadhin, za miza na
aymaydhin; thana zilmemidhin, ya angadhin koey goegathoepa a moegina
zagethaw mudhaw lagiya.
35 Mabaygal adhapa ladhudhin imaypa za midh aymaydhin. Thana
ngapa Yesulpa, thana imadhin mabayg, wati maril ngungungu na
dhanamoeydhin, nuy matha ngoedhagidh Yesun ngaranu apal nir. Nuy

doemawakulayg, a nungu wakay thoemamay balbayginga. Thanamun
mura mabaygan nuyn imadhin aka koeyza thanamun.
36 Thana ngaya na imadhin Yesun zageth, thana umamoeyr mabaygoepa
kedha, sena mariw malayzi mabayg midh paru balbay tidadhin, a nuy
balbayg asidhin.
37 Kalanu mura mabaygal sethabi geroesinaw goegathaw, mulemidhin
adhapa wayadhin Yesun, kedha zoengu thanamun aka mina koeyza. Wa,
Yesu butanu pathiz a geth waniz kuniya wara goegathoepa.
38 Sena ngungungu nanga wati marin adhapa dhanamoeydhin, nuy
Yesuniya koeyma yoewdhiz, ngay gar kay ngibiya pathepa. Kasa kay Yesun
nuyn kuniya wayan, a kedha muliz nubepa,
39 'Lagoepa kuniya uzar, ngi ngulayg Awgadhan ngibepa mina zageth
ayman. Uzar kuniya nginu lagoepa a yadu thuri thana Awgadhan ngibepa
kapu zageth ayman.' Wa, nuy kuniya. Mariw dhanamoeyzinga mabayg
balbayginga kuniya tidaydhin koey goegathoepa, a mura mabaygal yadu
thuraydhin, Yesu nubepa mi kapu zageth na aymoedhin.

Ukasar yoepkaz balbayg palimoedhin
(Mathayu 9.18-26; Mareko 5.21-43)

40 Yesu na kuniya tidaydhin war doegam pasingu malungu, koey garsar
mabaygal ayawal madhin nuyn, thana kuykuthalnga nuyn ugadhin.
41 Nuy na butangu pagadhin nanga urapun yoewthaw kuyku mabayg,
senabi goegathaw, nel Zayroes nuy kulun pasoeyniz Yesun siyara. Nuy
koeyma apasin nubepa kedha, 'Ngi kay ngaybiya oesipa, ngaw lagoepa?'
42 Nuy kedha zoenguz yoewdhaydhin, nungu urapun yoepkaz kazi
toewalob wathalayg, na koey kikir, amadhan um.
43 Wara yoepkaz nan moelpalaw kikirin gasamadhin toewalob wathal-
nga. Nadh nanu matha ngoedhagidh mura sagul paladhin doktaya
lumaypa, nabepa balbaygoesipa; kasa kay kedha lawnga na balbayg
oesiginga.
44 Wa, na kalanu ngapa palamay, a dhadhiya sakar thoeray mabaygiya
Yesulpa gasamaypa, a nungu dhoemawaku kuth nadh gasaman. Nanu
kikir senabi thonara wath pathadhin.
45 Yesu yapu poeybiz, 'Ngoena ngadh gasaman?'
Mura mabaygal koerawayg kudun tharemin. Petheru nubepa kedha
muliz, 'Kuykulnga, mabayg koeygarsar in zug nanamipa ngibiya.'
46 Yesu kedha muliz, 'Lawnga ngay ngulayg, ngayapa kakal mabayg
ngaybiya nidhiz. Ngaybiya kakal gamunu za aymiz, ngath poeyban
woenab.'
47 Nadh yoepkazin iman kedha, nan dhadha iman, na ngapa koeyma
lupan akan, Yesun siyara apasin. Mura mabaygiya parunu nadh mina
mura yadu palgadhin senabi kikir, nadh mipa nanga nuyn gamu tharadhin,
a senabi thonara nanu kikir muwasin.
48 Yesu nabepa kedha muliz, 'Ngaw kazi uzar, woenab ngibiya kalmel
a nginu yabugud bangal balbayginga. Ngin kedha zoenguz mina dhoey
nidhan, kuyk nginu mina yoepathaman.'
49 Yesu nanga senabi yadu umay, yaday woeyay mabayg ngapa seyzi
yoewthaw kuyku mabaygaw lagoengu, Zayroesan lagoengu. Nuy yaday
woeyay mabayg kedha muliz nubepa, 'Nginu ayde kazi gar guythuyan,
mamu Ngurpay Mabayg yoelpayg, kasa thonarngu guythuyayle.'
50 Yesu karngemidhin a nubepa Zayroesoepa muliz, 'Akan maygi, mina
za mina yoepathaman, a na kay balbaygoesipa.'

51 Yesu midh thonara lagiya muya uthiz, nuy ubigig wara mabayg nubiya
kalmel, matha Petheru, Yoewane, a Zemes, a moegina kaziw aputhathi.
52 Mura mabaygaw may a koerkak badh nabepa, senabi moegina kazipa.
Yesu kedha muliz thanamulpa, 'Mayg asimoey! Moegina kaz um mayginga,
na kasa uthuy yoewipa!'
53 Thana kasa nuyn giwn manin, thana ngulaygal kedha, 'Na umanga.'
54 Kasa kay kedha Yesu nabiya gethanu nidhiz a ya muliz, 'Kaday tari
ngaw kazi!'
55 Nanu igililnga kuniya tidiz nabepa, a senabi thonara na kaday thariz.
Yesu thanamulpa kedha muliz, 'Aydu poeybaw sena nan.'
56 Nanu aputhathi mina koeyma madhu pamemidhin, kasa kay Yesu
thanamulpa kedha muliz, 'Mabaygoepa mulayg, ina miza ayman nanga.'

9

Yesu garwoeydhamoeydhin nungu toewalob niyay kazil
(Mathayu 10.5-15; Mareko 6.7-13)

1 Wara goeyginu nanga Yesu ngapa thuraydhin nungu niyaykazil. Nuydh
thanamulpa kupay poeyban a woenab mura wati maripa adhapa maypa
mabaygoengu; a matha kedha mabayg dhoey nidhan kikiringu.
2 Sew Kalanu nuydh wayaydhin thanamun, thanamulpa Awgadhaw
Basalayapa yadu poelgaypa, a matha kedha dhoey nidhaypa kikiril
mabayg.
3 Nungu yangukudu thanamulpa kedha, 'Wara za maygi ngithamuniya
kalmel ngithamun maboenu; boegi lawnga, yana lawnga, thoewa ay
lawnga, bokadhza lawnga, a wara modhabayg sodh ngithamuniya kalmel
lawnga.
4 'Ngitha na mi lagiya muya idiman nanga, matha sew bangal kurusipa
ngitha sizi wara goegathoepa ladhun.
5 Ngitha nanga mi mabaygal ayawal mayginga a koerngayginga nanga
ngithamulpa, ngitha ladhun sizi. Ngitha buthu lupemin sanoengu thana
nanga iman. Wa, thana ngulayg asin kedha, thanamun koerngayginga
koeyza thana ngoedhe inuraw mabaygal nge. Ngitha ngaru wara
goegathoepa.'
6 Wa, Yesun niyay kazil geth wanemidhin a ladhudhin mura mudhaw
loegiya, igilaw ya mura yadu palgadhin a mabaygal balbay tidamoeypu,
mura sethabi goegathiya.

Erodhan wakay thoemamayil koeygarsar
(Mathayu 14.1-12; Mareko 6.14-29)

7 Kalanu Erodh thanamun Galilayaw kuyku mabayg, ya gasamoedhin
zapul midh na aymoeypu, a nubiya muynu koeygarsar wakay thoemamay.
Minguz kedha, dhuray mabaygal kedha umamoeypu, 'Yoewane Papatayso
umangu kaday tharayngu!'
8 A wara kedha umamoeyrngu, 'Lawnga, in sike kulba Peropetha Elayza
lak yakamiz ngalpalpa.' A dhuray kedha, 'Wara sike kulba peropetha,
ngapa kuniya tidayngu igililnga.'
9 Kasa kay kedha nuy Erodh kedha, 'Ngath Yoewane kuyk pathadhin nuy
umanga, in mabayg nga nge, yadu poelgaypa ngayapa kedha, nungu zageth
koeyza.' Kalanu nuy koeyma nuthepu Yesulpa imaypa.

Payb thawsan mabaygaw aygud yesuniya kalmel
(Mathayu 14.13-21; Mareko 6.30-44; Yoewane 6.1-14)

10 Yesun niyay kazin nanga nubepa kuniya tidaydhin a mulemidhin mura
zapul thana aymoeydhin. Nuydh thana adhapa yoelpaydhin thanamun
kusaygal, wara goegathoepa nel Bethsayda.
11 Kasa kay kedha koey garsar mabaygan karngemidhin, thana wagel
asimoeydhin. Wa, nuydh thana ayawal mamayidhin a thana thuraydhin a
ngurpadhin thanamun kedha Awgadhaw Basalaya midh nanga, a nuydh
balbay tidan mabaygan ngaya nanga kikirilgal.
12 Goeyga na pawpa aymiz nanga, nungu toewalob niyay kazil ngapa
nubepa, kedha mulemin, 'Setha mabaygal kuniya wayamoeyr thanamulpa
thanamun kutaw aypa barpudaypa, a uthuy lagoepa gasamoeypa, amad-
han goegathiya, a mudhaw lagiya; kedha zoenguz kedha ina mabaygoegi
lag.'
13 Nuy Yesu kuniya kedha muliz thanamulpa, 'Lawnga, ngitha thana-
mulpa ayde mamayipa.'
Thana kuniya nubepa kedha mulemin, 'Itha ngalpaniya matha payb
thoewa aydel a ukasar wapi. Nginu ubi midh ngalpa thanamulpa ayde
barpudamoeyn, in mabayg koeygarsar.'
14 Senabi thonara mabaygaw garsar mina koeyza, matha garkazil payb
thawsan mura.
Yesu kedha mulaydhin nungu niyay kazipa, 'apa thanuri thana, balbay-
ginga pipti, a wara pipti kubiya.'
15 Wa, thana niyay kazin muwasin ayman nungu ubilnga, mura
mabaygal apa nithamoedhin.
16 Yesu mamayin sethabi payb thoewa aydel a ukasar wapi, a kadaypa
nagaydhin daparpa a eso madhin. Kalanu nuydh pathidhan poeybadhin
nungu niyay kazipa dhadhiya mamayidhin mura mabaygoepa.
17 Thana mura gamu dhiba mamayidhin senabi moegina ayngu. Kalanu
nungu niyaykazil mura garwoeydhamoeydhin moegina burul. Thana 12
mura liday gasamoeydhin mabaygaw wanayzi aydel.

Petheru koeyma mina yoepathamadhin Nungu Kuykulnga
(Mathayu 16.13-19; Mareko 8.27-29)

18 Wara thonara Yesu nuy kay adhal thoeythu pagan; nungu niyaykazil
sey nubiya, thana matha thana, mura mabaygal lawnga. Nuydh thana
yapu poeybamoeydhin kedha, 'Mura thana mabaygal, thanamun wakay
thoemamay midh, ngay nga?'
19 Thana kuniya mulemidhin, 'Wara mabaygal kedha, ngi Yoewane
Papatayso, ngi umangu lak igililnga; a wara kedha ngi Elayza; a wara
mabaygal kedha muliz, ngi wara kulkubaw peropeth.'
20 Nuy lak yapupoeybaydhin kedha, 'Ngithamun wakay thoemamay
midh, ngay nga?'
Petheru nuy kuniya mulaydhin kedha, 'Ngi Awgadhaw Woeyayzinga, ngi
Keriso.'
21 Kalanu nuydh thana gud wadhaydhin kedha, 'Mabaygoepa bangal
mulayg in nubi ya.'
22 Nuy lak ngurpan aymaydhin thanamulpa kedha, 'Mabaygaw Kazi
ngaru bangal kikir gasamane, a thana yoewthaw koey mabaygal a kuyku
misnarel a yoewthaw ngurpay mabaygal bangal ngoena adhapa yawaypu.
Kalanu mabaygal ngoena uma mathaman a lak thoeri goeygilnga Ngaw
Thathin ngoena bangal igil palane umangu.'

Yesu thanamuniya kawriya thayadhin nungu kikir a um
(Mathayu 16.21-28; Mareko 8.31—9.1)

23 Kalanu nuy mura mabaygoepa mulaydhin ya matha ngoedhagidh
kedha, ‘Mabayg nga nanga nungu ubi nuydh ngaybiya asin, wa yakanuriz
nungu ubilnga a ngaybiya asir ngaw mab ngalagiya nanga. Ngitha bangal
imane koey mangal puy, sathawro ngaw thabaynu. Kedha midh mura
ngaybiya asin, ngidh ngaru nginu sathawro manin mura goeygiya, ngath
midh nanga.
24 Setha ngaya nanga thanamun ubi kedha thana thanamun igililnga
danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal thanamun igililnga.
Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyan kuyk nungu danal poethay
ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene bangal nungu igililnga.
25 Matha ngoedhagidh midh, mabaygan sike mura nabi apaw goewaw
kapu rugal gasamoeyne, kasa kay kedha, nuydh nungu mina igililnga
guythuyan. Lawnga sena gegeyadh, zaginga nubepa maypa nungu mina
igililnga kuniya gasaman.
26 ‘Nga nanga aziran mepa ngawngu a ngaw yangukudungu, wa
Mabaygaw Kazi ngaru senawbi mabaygoengu aziran bangal memayine,
ngaw kuniya mangay nanga wagel. Koey poeraparal thonara, ngaw koey
poerapar a matha kedha Ngaw Thathingu poerapar, a nungu maygi angelal
kalmel.
27 Ngay ngithamulpa mina yangukudu umepa, dhuray mabaygal itha,
thanamulpa umapa lawnga, kurusipa thana Awgadhaw Basalaya thana-
mun purkan imane.’

Yesun gamu war ngadh asidhin
(Mathayu 17.1-8; Mareko 9.2-8)

28 Yesun senabi ngurpay eyth goeygi koeliya sikedh nuydh mamayidhin
nubiya kalmel Petheru, a Zemes, a Yoewane thana kalanu padapa kadaypa
woeydhamoeydhin thoeythu poegaypa.
29 Si gimal nanga Yesu nuy thoeythu pagay, nungu paru ngadha
kidh thayadhin, a nungu dhoemawakul adhapudhay goerab gamulmayl
aymoeydhin.
30 Balbayginga senabi thonara thana imamoedhin ukasar mabayg
Yesulpa yadu umemar, kulba peropetha Mose a Elayza.
31 Palay lak dhadhal palamun poeraparanu, Yesuniya ya sagul siyamar
nungu kuthaw thonara midh paru nanga dhadha mangedhe muynu
Yoerusalemoenu.
32 Petheru a wara ukasar niyay kazi thana koeyma uthuyn idimar kasa
kay kedha thana uthuyginga, kurusipa thana imadhin senabi adhapudhay
ngadhathoeyay sepalbi ukasar mabayg nanga siyamar Yesuniya.
33 Palay nanga peropetha nungungu geth waniman Petheru kedha
Yesulpa, ‘Kuyku mabayg ina mina kapu za, ngoey kalmel ngithamuniya
itha. Kedha midh, ngoey kay thoeri iradh lagal moeydhamoeypa urapun
ngibepa, a urapun Moselpa, a urapun Elayzalpa?’ Senabi thonara Petheru
koerawayg kedha nuy kay midh mulepa.
34 Nungu yanu dhadhal, koey iridhal ziya ngapa thoeydhamoeydhin
thanamuniya, thana mura muynu ziyanu, niyay kaziw akal koey zapul.
35 Yangu wakay ngapa ziyangu kedha thanamulpa ‘In Ngaw Geth Kazi,
ngaw Adhapa Thoemayzinga, nubepa kurusipagemiw.’
36 Yangu wakay kalanu nanga thana imadhin matha Yesu nungu kusayg.
Nabi za matha thanamuniya niyay kaziya, thana wara adhapa mulayginga
senabi thonara.

Moegina garkaz wati mariw malayzinga Yesu dhoey nidhadhin
(Mathayu 17.14-18; Mareko 9.14-27)

37 Wara na goeyga Yesu a nungu thoeri niyay kazil poegamoeydhin
mulupa padoengu koey garsar mabayg Yesuniya dhadha mangaydhin.
38 Urapun mabayg sizi mabaygaw goersarngu wal miyaydhin, 'Ngurpay
Mabayg, ngay ngibiya koeyma apasin, ngidh ngaw kazi iman, nuy gar ngaw
Urapun Kazi?
39 Wati mari nubiya koey garsar thonaralnga, nuy senabi thonara ar
pugiz a, ariridh ariz a mulupa pudhiz, a sik gudiya adhan kuyk senabi
wati mari. Koey garsar thonaralnga nuydh nuyn gegeyadh manin, a nungu
igililnga sagul palan.
40 Ngay nginu niyay kazipa yoewdhaydhin, kasa kay kedha thanamulpa
kasa yan nubepa balbay tidaypa.'
41 Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngitha nubi maykuyk, ngitha mina wara
pawalgal, ngithamun mina yoepathaman gegeyadh, ngay in mi kuykuthal-
nga kalmel. Ngaw gamu koewba asin ngithamulngu, ngapa koepa kay
nginu garkaz kazi mar.'
42 Wa, nuy moegina kaz ngapa Yesulpa, dhadhal nuyn wati marin
mulupa thayadhin boeradharapa, nuy ariridh ariz. Yesu koey dharadh
gar ngalkan senabi wati mari, a balbay tidan nuyn kazi, a kuniya manin
nungu thathipa.
43 Mura mabaygal madhu pamemidhin, kuyk thana imadhin Awgadhaw
koey bibiril zageth, moegina kaz dhoey nidhadhin.

Mura mabaygiya na ngoenakapoenu thariz nanga Yesun mina zageth,
nuy nungu niyay kazipa mulaydhin kedha,

Yesu lak yadu palgadhin nungu kikir a um
(Mathayu 17.22-23; Mareko 9.30-32)

44 'Ngitha ngayapa kapu kurusipoegay ayman, yakanurayg, ngay
ngithamulpa mi yadu umepa kedha, Mabaygaw Kazi bangal gud arane
nubi apaw goewaw mabaygoepa.'
45 Kasa kay kedha thana niyay kazil koerawaygal, nungu aykap midh,
nuy miyaw yadu umepa. Nuy uthay thanamulpa yangu thanamulngu
gasamoeyle, a thana akan memayir nubepa kuniya yapu poeybayle.

Kupay ngunu koeyza dapara gimal
(Mathayu 18.1-5; Mareko 9.33-37)

46 Kalanu thana niyay kaziw ya kasa koeyza woelmay, thanamun ubi
imaypa kedha, thanamulngu ngunu kupay koeyza bangal.
47 Wa, Yesu ngulayg thanamun wakay thoemamay midh nanga. Nuy
moegina kaz thuradhin a nubiya pasinu kaday tharadhin,
48 A mulaydhin thanamulpa, 'Mabaygan ngadh nanga ngaw nel tharan
nubi moegina kazipa ayawal maypa, nuydh matha kedha ngoena ayawal
manin, a muynu nanga matha ngoena lawnga ayawal manin, nuydh
urapun mayn ayawal manin ngoena ngadh nanga ngapa wayadhin. Wa,
ngithamun ubi imaypa, mabayg nga ngithamulngu koey gimal. Nuy nga
nanga koey apal nungu geth imaynu, nuy senawbi mabayg ngaru gimal.'
49 Kalanu Yoewane kedha mulaydhin Yesulpa, 'Kuyku mabayg, ngoey
mabayg imanu, nuydh nginu nel thoeraypu wati maripa adhapa maypa
mabaygoengu, a ngoey kay nuyn lawnga manu, minguz kedha nuy ngalpan
thamu mabayg lawnga, ngalpaniya puziginga.'

50 Yesu kuniya mulaydhin nubepa a matha kedha mura nungu niyay kazipa, ‘Maygi, nuyn lawnga maygi. Mabayg nga nanga nginu zageth mulupa thoeyayginga nuydh ngin ibupuydhan.’

Samarayaw mabaygal yesun ayawal mayginga

51 Yesun thonar na amadhan thamayidhin nungu Thathi ubin miyaydhin nubepa kadaypa maypa daparpa, nuy Yesu koey ridhanga parul thayadhin Yoerusalemoepa.
52 Nuydh mabaygal wayamoeydhin, thana muy uthemidhin Samariyaw mudhaw lagoepa, mura zapa balbay tidaypa nubepa,
53 kasa kay kedha thana Samariyaw mabaygan nuyn ayawal mayginga kuyk thana imadhin nungu mab Yoerusalemoepa kuniya, thanamun wati igalgoepa.
54 Ukasar nungu niyay kazi Zemes a Yoewane imadhin senabi wati ngoedha thoeyay, a kedha mulemoedhin, Yesulpa, ‘Kuykulnga midh, ngi ubilayg ngalpa dapara muy thuraypa mulupa sethabi wati mabaygoepa mathamoeypa?’
55 Yesu koey dharadh buwayl thayaydhin palamulpa ubigasidhin.
56 Kalanu thana wara goegathoepa miyaydhin.

Mabaygal ubilgal Yesuniya puzir kasa kay thanamun gamu magawginga (Mathayu 8.19-22)

57 Thana nanga lak kuykayman mab wara mabayg ngapa Yesulpa a kedha mulaydhin, ‘Ngaw ubi gar ngibiya oesipa koezi kayboengu, nginu mab ngalaga nanga. Ngay bangal nginu gamu puziw mabayg.’
58 Yesu kedha nubepa kuniya, ‘Ngibepa matha ngoedhagidh midh? Poksal thana lagalgal, thanamun lagal arkathal boeradharoenu, a uruyl thana lak kedha moeydhamoeypa padhal thanamulpa lagal, kasa kay kedha Mabaygaw Kazi nanga ngay lagagig ngaw gamupa ngoenapudhaypa, ngaw igililnga koey mapunga.’
59 Nuy wara mabaygoepa kedha mulaydhin, ‘Ngaybiya asir.’
Kasa kay kedha nuy mabayg kedha mulaydhin nubepa, ‘Kuyku mabayg, kedha midh, ngath mamu Ngaw Thathiw thonar ugaypa, moerama thoeyaypa nuyn. Sew kalanu kay ngay ngapa kalmel bangal ngibiya puzipa.’
60 Yesu nubepa kedha, ‘Ngi kedha lawnga, setha ngaya nanga kalal idimpa Awgadhiya, thana matha kedha uma mabaygal midh. Ngidh thana wani thanamun geth uma mabaygoepa moerama thoeyaypa; ngi uzar, mabaygal ngapa thuraypa Awgadhaw Basalayaw yangu wakay yadu poelgaypa thanamulpa.’
61 Wara mabayg kedha mulaydhin, ‘Ngurpay Mabayg, ngaw ubi ngibiya oesipa kasa gar kay kedha kulay ngay mamu kuniya ngaw buwaypa yawo thuraypa.’
62 Yesu kedha mulaydhin nubepa, ‘Ngibiya sike ukasar wakay thoemamay. Mabayg nga nanga nungu geth luwayan boeradharaw zagethaw zapa, matha ngoedhagidh, a nga nanga kuniya nagepa sena gegeyadh, nuy matha ngoedhagidh lawnga Awgadhaw Basalayapa a kedha matha ngoedhagidh lawnga.’

10

Yesu nuydh wayamoeydhin 72 mabaygal

1 Kalanu Keriso lak adhapa thamayidhin 72 mabaygal. Nuydh thana
kulay ukagud wayadhin mura yaynanab goegathoepa, a nuy lak nungungu
wagel mabaw mabayg mura sethabi goegathoepa.
2 Wa, wagel kay nuydh thana woeyamoeydhin, nuydh kulay adha
min tidadhin thanamulpa kedha, 'Itha kurusipoegayzi mabaygal, thana
matha kedha ayboewdhaw thonara na gasaman, igililmayl ngoedhe giya
aydel, mina koeygarsar kasa kay kedha zagethaw mabaygal kasa moe-
narimayl kedha mabaygoepa garwoeydhamoeypa Awgadhoepa. Ngitha
bangal thoeythupagemipu apaw lagaw Kuykulmaypa nubepa wara za-
gethaw mabaygoepa ngapa woeyaypa, ayboewdhaw zagethoepa garwoey-
dhamoeypa.
3 'Ngitha ladhu, ngath ngitha wayamoeypa thanamulpa ngurpaypa.
Ngitha matha kedha mamuy midh, a thana matha kedha thoeydhayl umay
midh.
4 Ngitha bangal kedha za oengayg ngithamun maboenu, bokadhzoengu
yana lawnga, zangu yoewdhay yana lawnga, a wara azaz san lawnga.
Thuma asig ngithamun maboenu mabaygoepa gud bangal thoerayg.
5 Ngipel mi thonara nanga lagiya muy uthemin, kedha muliz thana-
mulpa, "Awgadhaw pawdh a woenab ngithamuniya kalmel."
6 Nuy lagaw mabayg nanga kapu gabu ngoenakapul mabayg, wa
balbayginga ngipen pawdhaw yangukudu ngaru mepa nubiya. Nuy nanga
mina mabayg lawnga, wa ngipen pawdhaw yangukudu ngaru lagoengu
kuniya tidiz ngipelpa.
7 Ngipel matha senabi urapun lagoenu niyampa ngipen sob senabi
goegathaw. Ngipel matha thanamun poeybayzi aydel purthempa a matha
thanamun poeybayzi nguki. Matha ngoedhagidh kedha modhab poeyban
zagethaw mabaygoepa. Matha thanamuniya puzir ngipen aypa, mura laga
lagiya maygi.
8 'Mi thonara nanga ngipel muy uthiz goegathiya a thana ngipel ayawal
mamaman, ngipel matha purthema setha mi ayde ngipelpa poeybiz.
9 Dhoeynidhamoeyr thanamun goegathaw kikirilgal, a thanamulpa
kedha muli, "Awgadhaw Basalaya amadhan aymiz ngithamuniya. Nuydh
ngitha ngapa thuriz."
10 'Mi goegath nanga ngipel muy uthemin kasa kay kedha thana
ngipel ayawal mayginga ngipelpa kurusipoegayginga, wa matha thanamun
yabugudoenu dhadhal kaday thariman a kedha mulaypa thanamulpa,
11 "Ngapa nagi, ngalbe poey paleman ngalben sanoengu, ngithamulpa
mina yoepathamaypa ngithamun kawrag. Kasa kay kedha Awgadhaw
Basalaya yakanurayg. Ina waza ngithamun buth, nungu Basalaya
amadhan mema ngithamulpa." '
12 Nuy lak mulaydhin nungu sebentitu niyay kazipa kedha, 'Ngay
ngithamulpa kedha muliz, kulay kay paypa Sodomalgal* thanamun
ipidhadh kulay koeyza kasa kay kedha nubi apaw goewaw zoeyzineydhay
thonara gasamoene nanga, Awgadhoepa thanamulpa koey dharadhoepa
aymoeypa lawnga. Nuydh ngaru bangal kaybaw kawragi goegath koey
dharadh mamayine bangal.'

Wara kawragi mabaygal nanga thanamun kuth lak kedha ngaru bangal gegeyadh

---

* **10:12** Sodomaw, Gomoraw mabaygaw ya gidha, wara Zenesis 19.24-28 geth tidi.

13 Kalanu nuydh mulamoeydhin sethabi goegathal ngalagiya nanga
nuydh koey goersar adhapudhay zagethal aymoeydhin. Thana nungu
zageth imadhin, kasa kedha thana garki thoeyayginga thanamun ipidhadh
gegeyadhoengu. Nuydh goegathaw nelay thurimoeydhin kedha, ‘Kulay
ngitha Korazinalgal, wati za ngithamuniya bangal mangedhe; ngitha
Bethsaydhalgal lak kedha; thana kay paypa kulay mabaygal Tayaroenu
a Saydoninu nay, kedha adhapudhay zagethal imaydhin nay setha mi
zagethal ngithamuniya aymoeypu, thana ngaru nay mina kulkub garki
thayamoeyn a awmaw rugal ubamoeydhin a muyngu kunural pinimoeyd-
hin kuykuya thanamun wati wakasinoepa yakamoeypa.
14 Awgadhaw minamay thonar nanga mangedhe, thana Tayaralgal a Say-
donalgal lak moegina balbaygi kuth, ngitha Korazinalgal a Bethsaydhalgal,
ngithamulpa bangal koey gegeyadh.
15 A ngitha Kapoeniyamalgal ngithamun gamu dhuba yoeruy koeyza a
ubi kedha, ngitha bangal ngithamulngu kaday nithamoene koeyza dapara;
kasa kay kedha, ngitha bangal genoepa idimoeyne.’
16 Yesu nungu niyay kazipa lak mulaydhin kedha, ‘Ngitha mina
yangukudu mabaygal. Nga nanga koerngaylnga ngithamulpa, wa nuy
koerngaylnga ngayapa, a ngadh nanga ngitha adhapa imiz nanga, adhapa
iman ngoena, a ngadh nanga ngoena adhapa iman nuydh adhapa iman
urapun mabayg ngoena ngadh na wayadhin.’
17 Wa, thana ladhudhin senawbi zagethoepa oengaypa. Kalanu nanga
thana kuniya tidemidhin koey ikalnga dhiwalnga. Thana kedha mulemid-
hin, ‘Kuykulnga, lak wara zaginga, wati marin ngoeymulpa karngemin
ngoey nanga nginu nel tharan.’
18 Yesu thanamulpa kedha, ‘Ngath Sathanan imadhin, nuy pudhaydhin
daparngu ngapa mulupa ngoedhe poenipoen nge.
19 Karngemiw kedha, ngath ngithamulpa kupayl madhin kedha,
ngithamun maboenu Sathanan nuthan dhadha mangiz. Aka gasamayg
Sathanan nuthayl zoengu. Wara thonara ngi gimal tharan thabunu
a watharaw githalay. Ngitha gegeyadh gasamayginga kuyk ngath
ngitha danal pathepa Sathanalngu. Wara gegeyadh zapa ngithamulpa
gasamoeypa lawnga.
20 Kasa kay kedha, kasa moegina ika gasamaw kedha thana wati maril
ngaru ngithamuniya apal, a adhapudhay ika dhiw gasaman ngithamun
nelay gimal poelayzimayl dapara.’

Senawbi thonara Yesun ika koeyza kuyk Maygi Mari nubiya (Mathayu 11.25-27; 13.16-17)

21 Senawbi thonara Yesun ika koeyza kuyk Maygi Mari nubiya, a nungu
thawmayzi yangukudu kedha, ‘Thathi, ngi gimal Daparaw Kuykulnga a
ina apal. Ngay ngibepa koeyma gud woeydhiz, kuyk ngidh mina zapul
yadu poelgaypu ngurpaygi mabaygoepa, a ngurpayzi mabaygal nanga
mina ngulayg mabaygal. Ngidh wara thonara wardhamoeyn thanamulngu
imayle. Wa, sena nginu ubilnga koey mabayg koerawayg a moegina kaz
nuy ngulayg, setha ngoenu nanga ngoenakap apal.
22 Mura sethabi zapul Ngaw Thathin ngayapa mamayidhin muwasi-
moeydhin, a matha nuy Thathi ngulayg nungu kazingu, mabaygal mura
koerawaygal. Matha kedha thana Thathingu lak koerawaygal, matha ngay
Nungu Urapun Kazi nungungu ngulayg, a matha kedha ngaya nanga ngath
thanamulpa seysithaman, matha thabi mabaygal ngulaygal.’

23 Kalanu nuy nungu niyay kazipa buwayal thayadhin, a muynu kedha
mulaydhin, ‘Koey woenabalnga ngitha, mabaygal ngaya nanga purkan
iman thabi mina zapul kayib.
24 Wa, ngay ngithamulpa kedha muliz kedha, kuykuthalnga mabaygal
yan ugadhin senabi zapa imaypa thanamun purkan, matha kedha koeyma
kulba peropethal, a kuyku mabaygan, a thanamun ubi thana purkan
iman a kawran karngimir nabi mina za, kasa kay kedha lawnga. Nabi
maykuykoepa kakal yakaman.’

Wara yoewthaw sabiw ngurpay mabayg ngapa Yesulpa

25 Wara thonara yoewthaw sabiw ngurpay mabayg ngapa Yesulpa,
nubepa yabu lumay ayman. Nuy yapupoeybaydhin, ‘Ngurpay Mabayg,
ngath bangal miza aymoeyne gasamoeypa ngaru igililmaypa?’
26 Yesu kuniya modhabiya muliz nubepa, ‘Maygi Thusi midh maw
tharepa a yadu palgan a? Nginu imaypa midh?’
27 Nuy kedha, ‘Ngitha ngaru maman manin ngithamun Kuykulnga mura
ngithamun ngoenakapoengu, a mura ngithamun mina muy igililmayngu a
mura ngithamun wakay thamamayngu, a ngithamun gamu moegawngu.’
28 Yesu kuniya, ‘Wa, ngi balbayginga muliz, ngidh na mina ayman nanga,
wa gasaman ngaru igililnga.’
29 Nuy yoewthaw ngurpay mabayg, nungu ubi nuydh kay nungu ya
oengaypu kay ngaru. Nuy kedha, ‘Ngaw pasiw mabaygal ngaya ngayapa
thanamulpa maman maypa?’
30 Yesu nubepa kuniya adha min tidar kedha, ‘Wara mabayg nuy mulupa
miyaydhin Yoerusalemoengu Zerikopa. Dhadhal nanga wati mabaygal
nubiya dhadh mangemidhin, mathamoedhin a gamu rugal kusumoedhin,
a badh paladhin; wanadhin nuyn thatha igililnga.
31 Wagel ngapa misnare, nuyn imadhin yabugudoenu. Nuydh kasa iman,
nungu mab matha walman wara doegamuya.
32 A wagel ngapa senabi yabugudiya misnari buway mabayg; kasa
purkan iman, mab matha woelmay.
33 Nubiya wagel Samariyalayg ngapa senabi yabugudiya. Nuydh iman,
a nungu ngoenakap koey koerkak badh.
34 Nuy gamupa uzaraydhin a umal nguki suladhin nungu badhiya;
kalanu wakasu suladhin, a kuykuthal dhoemawakun nurimoeydhin a
thoeridhaydhin nungu donkipa. Nuydh madhin nuyn mabaygaw danal
poethay lagoepa nubepa danal poethaypa.
35 Bathaynga na goeyga nanga nuydh ukasar koey bokadhza poey-
bamoedhin danal poethay mabaygoepa a mulaydhin, “Danal bangal in
poethaypu nuyn, ipal palay bokadhzapul eygi thayaman nanga, ngaw
kuniya tiday ngapa, ngath lak ukaman ngidh nanga sagul palan nubepa.”
’
36 Yesun moeygoepa yangukudu nubepa kedha, ‘Nginu imay midh, itha
thoeri mabaygoengu, mathamayzi mabaygaw pasiw mabayg nga?’
37 Nuy yoewthaw mabayg kedha kuniya mulaydhin, ‘Nubepa ngadh
nanga ibupudhay ayman.’
Yesu kuniya mulaydhin, ‘Wa, ngi uzar, ayman senawbi mina pawa.’

Yesu mangaydhin Mathaw Mariyaw muliya lagoenu

38 Yesu a nungu niyay kazil thanamun maboenu tadir ngapa wara
mudhaw lag ngalaga nanga yoepkaz nel Matha. Nadh Yesu a niyaykazil
muya idiman nanu lagiya.

39 Nanu tukuyap wara, nel Mariya. Na Yesun ngaranu apal thanuraydhin, kurusipoegay nungu ngurpaypa.
40 Kasa kay kedha nanu tukuyap kedha muynu wakay thoemamiz, ngath kay midh paru aydu poeybepa a danal poethay thanamulpa. Na sipa Yesulpa a muliz kedha, 'Kuykulnga, ngibepa matha ngoedhagidh midh; ngoezu tukuypan ngoena ibupuydhayginga; nadh mura zapul ngayapa wakayn pagepa! Nabepa ya mulaypa ngayapa ibupuydhaypa.'
41 Nuy Kuykulnga nabepa kuniya mulaydhin, 'Matha Matha, ngi mipa koeyma wakayn toemamipa mura thabi zapa;
42 nginu tukuyap Mariya, nabepa urapun za matha ngoedhagidh ubilnga; matha ngoedhagidh lawnga nanungu adhapa manin, senawbi mina za, senabi za matha ngoedhagidh mura mabaygoepa.'

11

Yesu Nuydh thoeythupoegay ngurpay ayman nungu niyay kazipa (Mathayu 6.9-13; 7.7-11)

1 Wara thonara Yesu nuy nungu kusayg wara lagoepa thoeythu poegaypa, nuydh na muwasin nanga wara niyay kazi nubepa muliz kedha, 'Kuykulnga, ngidh bangal ngoey ngurpamoeypu thoeythupoegayn Yoewane midh nanga nungu niyay kazil ngurpamoeydhin?'
2 Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha bangal nanga thoeythupagemipa kedha,
"Ngoeymun Thathi gimal dapara,
ngoeymulpa koey ubilnga nginu maygi nel thawmanin
a kapu za nginu basalaya danapa yakamiz
a mura mabaygal ayman nginu ubilnga ina apal,
a matha kedha ngoedhalnga gimal dapara.
3 Ngidh ngoeymulpa matha ngoedhagidh poeybar
ngoeymun goeygipa ay.
4 Ngidh ngoeymulpa ngoeymun ipidhadh
gegeyadh gudwayar,
a ngoey lak kedha wara mabaygaw ipidhadh gegeyadh gudwayamoeyn,
thana mi thonara nanga ngoeymuniya bal pudhemipa.
Ngidh gar ngoey ridh
palimoeyn mura nuthayl zoengu
ngoeymulngu wati zoengu aymayle." '

5-6 Kalanu nuy niyay kazipa mulaydhin kedha, 'Wara thonara nanga nginu igalayg sike mangiz dhadha kubilu. Nuy ngapa koeysigaz lagoengu. Ngi nanga aygig nanga, ngi ngaru wara igalgoepa a yoewdhiz kedha, "Ngaw igalayg, ngidh gar ngayapa thoeri thoewa aydel kasa thawpay thonarpa? Wara ngaw igalayg mangiz koey sigaz lagoengu; ngay zagig nubepa poeybaypa!"
7 'Kasa kay kedha nginu igalayg sike kedha muliz ngibepa, "Ngi ngapa maygi, ngaw pasa muynguz thamudhayzinga; ngay a ngaw kazil ngoey uthuy lagoenu. Ngayapa koey zageth uthuy lagoengu dan poelaypa ngibepa zapa poeybaypa."
8 Wa, nuy ubigig nungu igalgoepa ibupuydhaypa kedha zoenguz kedha dhadha kubil, kasa kay kedha ngidh ngaru yapu poeybaypa, kurusipa nuy ridha koewban dan paliz a poeyban ngibepa nginu ubilnga mura.

9 ‘Wa, ngay ngithamulpa kedha muliz, ngi muliz a ngibepa poeyban,
ngidh luman a ngidh iman, pasa mathamar, a na ngaru gud pudhiz
ngibepa.
10 Mura setha ngaya yudhemipa, thana gasaman, a ngadh luman thana
iman, a ngadh mathaman wa pasa pudhiz.
11 Ngitha thathil ngaya nanga, ngitha ngulaygal miza balbayginga
ngithamun kazipa. Nginu kazi nanga ngibepa wapi tharan, ngidh koey
zageth thabu manin nubepa.
12 A matha kedha nuydh ngibepa kakur tharan, ngidh koey zageth
nubepa watharaw githalay manin.
13 ‘Ngithamun igililnga koey garsar zapul yoewdhepa, kasa kay kedha
ngitha ngulaygal mina za ngithamun kazipa midh. Daparaw Thathi siba
wanan ngaru mina adhapudhay ngithamulpa matha kedha Maygi Mari
poeyban mabaygoepa ngaya nanga nubepa yoewdhemipa.’

Yesun kupay midh a Sathanan kupay midh (Mathayu 12.22-30; Mareko 3.20-27)

14 Wara thonara Yesu, nuydh lak kedha zageth ayimpu, a wati mari
nuydh adhapa madhin mabaygoengu. Nuy mabayg ngaru yagig, kuyk
senawbi wati mari nuy kedha ngoedhalnga, kasa kay kedha wati marin
nanga adhapadhadhin mabaygoengu, nuy kalanu ya mulaydhin balbay-
ginga senabi mabayg. Mura mabaygal madhu pamemidhin.
15 Dhuray mabaygal thanamulngu kedha, ‘In Bilzibul mura wati mariw
kuyk nuydh Yesulpa kupay poeyban. Nuy kedha zoenguz ngulayg wati
maripa adhapa maypa mabaygoengu.’
16 Wara mabaygal yabu luman ayman Yesulpa. Thana nubepa mulemid-
hin kedha, nuydh kay adhapudhay zageth ayimpa, lak mura mabaygan
purkan gasaman kedha, midh Awgadh nubiya kalmel.
17 Nuy Yesu koey ngulayg thanamun wakay thoemamaynu midh. Nuy
kedha thanamulpa, ‘Koey goegath nanga dhadhiya miziz ukasar thamu
muynu, kidhakidhan pathowkaman, ngaru piranga sobaginga idimiz, a
buway lak kedha, thanamun kedha mabaygaw igililnga bangal ngaru
gegeyadh.
18 Matha kedha Sathanan buway. Na nay nabiya muynu ukasar
thamu kidhakidhan pathowkaman, midh paru na kuykuthalnga kaday sipa
Sathanan buway. Ngithamun kasa wakay thoemamay kedha ngath ngaw
kupay gasaman Sathanalngu wati maripa adhapa maypa.
19 ‘Lawnga! Kedha lawnga. Ngay koey ngulayg kedha ngithamun
ngurpay kedha, ngithamun niyay kazil ngulayg wati mari adhapa maypa
mabaygoengu. Thana ngalagaz thanamun kupay gasamadhin, thana lak
Sathanalngu gasaman lawnga midh? Wa, thana ngaru zoeyzi noeydhiz
ngitha, ngitha nanga kedha, na kupay ngapa Sathanalngu. (Sathanan wara
nel kedha, Bilzibul.)
20 Na ngaru kakal ngithamulpa kedha ngay ngulayg wati mari adhapa
manin kuyk Awgadhaw geth ngaybiya gimal. Kedha nanga Awgadhaw
Basalaya dhadha mangiz ngithamuniya, zageth ngaru magawlnga.
21 Koey magawl mabayg nanga nubiya mura nungu koewbu rugal butha
pathayzimayl danal poethaypa nungu lagoepa; wa muynu mura zapul
nungu, balbayginga.
22 ‘Wara na mina koey magawl mabayg mangiz nubiya, a senabi lagaw
mabayg mulupa thayan, kalanu nuydh koewbu rugal adhapa mamayin
senabi lagoengu. Nuy lagaw thathiw mina yoepathaman kedha, nuy

balbayginga kuyk sethabi koewbu rugal, kasa kay thana mura adhapa mamayin, a nuydh kowebuzi mabayg nungu ubin dhadh mamayin zapul mura nungu mabaygoepa.
23 A ngitha sike mi dagam mabaygal? Ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga, nuy ngawngu koeysigal, wati igalayg; a mabaygan ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga mabaygoepa garwoeydhamoeypa, nuydh mabaygal adhapa thoemaypa, thanamun igililmayl sagul palimoeyn.

Wati mariw kuniya tiday thonar
(Mathayu 12.43-45)

24 'Ngath nubi maykuykaw kuth seysithamaypa ngithamulpa; mabayg sike wati mariw malayzinga, a senawbi wati mari adhapadhan mabaygoengu, nuy kasa mura loegiya ulaypa, ngukigi lag. Nuy lagiya yan lumepa nubepa uthuypa. Nuydh nanga lag gasamoeyginga nuy nubiya muynu kedha miziz, "Ngay lak ngaw kulay niyaylagoepa kuniya tidepa, senabi mabaygaw igililmaypa muypa."
25 'Nuy kuniya tidiz senabi niyay lagoepa. Nuydh iman, pudhunga kapu butha poethayzinga.
26 Wa, wati mari lak gurguy toedipu igalgoepa lumaypa. Nuydh iman seben lak wati maril mina koey gegeyadh nubiya, a thana ngapa sin nubiya nungu niyay lagoenu. Kurusipa nungu muy yoewthayzi mabaygaw igililnga mina koey gegeyadh, kulay nuy midh nanga kuyk wati maril koeygarsar nubiya muynu.'

Awgadhaw mabaygan koey ika gasaman thana ngaya Nubepa kurusipagemipu

27 Yesun kedha ngurpaynu dhadhal, a urapun yoepkaz na wal miziz mabaygoengu dhadhaz. Na nubepa kedha, 'Koey woenabalnga, ika gasaman senabi yoepkaz ngadh ngin kazi madhin nanga a danal poethaypu.'
28 Yesu nabepa kedha mulaydhin, 'Kedha za moegina woenabalnga, kasa kay kedha koey woenabalnga kedha mabayg nga Awgadhaw yoepa kurusipagepa a aymoeypa nungu ubilmayl.'

Thanamun ya kedha, nuydh ngaru nungungu koeyza za ayman thanamuniya parunu
(Mathayu 12.38-42)

29 Wa, mabaygal mina koeyma ngapa Yesulpa, nuy yadu matha umay kedha, 'Mina koey gegeyadh kaybaw maykuyk. Ngitha mura thonara adhapudhay zageth purkaw imaypa umamoeypa. Matha urapun adhapudhay zageth ngitha imane bangal, sena mi adhapudhay zageth aymoedhin kay paypa kulay Yonan doegamoenu, wa senabi adhapudhay zageth aymoeyne bangal ngithamuniya dhadhal.
30 Yonan sakara nanga nuyn kay paypa kulay yakamoedhin Ninebaw mabaygoepa. Thana imadhin koey zageth kuyk senabi peropetha, a ngitha bangal lak kedha ngoedhal za imane Mabaygaw Kazipa kaybaw maykuykoepa.
31 'Lawnga! Ngithamun ngoelkay yoepathaman koeyza. Awgadhaw kuthaw goeyga nanga mura mabaygal bangal kaday nithamoene, matha kedha wara kuyku yoepkaz zoey doegamoengu. Kay paypa kulay na ngapa ngalpan kuyku mabaygoepa imaypa, Solomon. Na kakal aymiz kedha nanu mina yoepathaman mina koeyza, ngitha lawnga. Kedha zoenguz na uzaraydhin koeysigaz nanu boeradharoengu, koerngaypa Solomonan

yoepa a nungu mina ngurpay. Kasa kay kedha mabayg kay ngithamuniya
koeyza adhapudhay Solomonaniya.
32 ‘A Ninebaw mabaygal lak kedha kuthaw goeyginu nanga thana mura
kaday nithamoene. Na bangal kakal kedha thanamun mina yoepathaman
koeyza, ngitha lawnga. Minguz kedha thana gasaman Yonan maw a thana
garthi thoeyamoeydhin mura wati pawangu. Wara mabayg maw sipa in
nuy ngaru koeyza Yonaniya ngitha mingu garki thoeyayginga?’

Ngalpa midh paru gasaman buya ngalpan gamupa (Mathayu 5.15; 6.22-23)

33 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Mabaygan koey zageth thungi
gamu woeydhan, kalanu bupa wardhan a matha kedha kubarnu apiya
thayan. Lawnga nuydh ngaru nanu thoeray lagoenu tharan, kalanu
mabaygal muya na uthemin nanga thana iman nanu buya.
34 Nginu purka matha kedha thunge nginu gamupa, nginu purkiya nanga
balbayginga nginu mura gamu koey zurulnga, balbayginga. Wara kedha
nginu na purka gegeyadh nginu gamu mura inur, igililnga ngaru gegeyadh.
35 ‘Ngithamulpa sike kedha ngithamun gasamayzi ngurpay ngoedhe koey
buyalnga. Ngay ngithamulpa kedha muliz, koey poeypiyam bangal, na
lawnga inur.
36 Ngi nanga buyanu nipa nanga sena buya nginu gamunu muynu wara
moegina kopi inur mayginga, na zuru mura pathan, matha kedha thunge
zuru midh nanga ngi zurunu dhadhal nipa.’
37 Yesun senabi ngurpay kalanu, wara Parasayalayg nuyn thuradhin
thanamuniya kalmel aygudoepa. Wa, Yesu kalmel asidhin thanamuniya
a apa thanuraydhin aygudoepa.
38 Nuy Parasayalayg madhu pamaydhin nuydh na imadhin kedha Yesun
nuy geth garwalgayginga kulay, wagel kay aygud, purthaydhin.
39 Kuykulnga kedha mulaydhin nubepa, ‘Ngitha Parasayalgal, ngitha
kasa adhiya aygudaw rug garwalgan, mina muynu gamunu nanga ngitha
mina koey gegeyadh, kunubur a matha kedha wati pawa.
40 Ngitha koey rimarim mabaygal, Awgadh nuydh aymoeydhin mura
zapul, za adhal a matha kedha za mina muynu.
41 Lak ngithamun mina ubi nanga ngitha pudumayl gamunu muynu,
zapa garwalgaypa ngoenanu maygi, ngitha ngaru ngoenakapoengu poey-
bamoeyn aygi zagi mabaygoepa; kalanu ngitha mura balbayginga.
42 Ngitha bangal gegeyadh gasamoene, Parasayalgal, ngitha mura
moegina sabil koey garsar aymoeypa, matha kedha ngitha ngulayg mura
moegithap nagul dhadhiya dhadh mamayipa Awgadhoepa a ngithamulpa,
kasa kay kedha ngitha mina pawaginga mabaygoepa, a Awgadhaw
mamanu maboeginga. Kapu za ngidh oengaypa a wagel kay ngidh
aymoeypa mura moegina sabil.

Thanamun sabiw ngurpay mabaygaw a Parasayalgaw wati igililnga (Mathayu 23.1-36; Mareko 12.38-40)

43 ‘Ngitha bangal gegeyadh gasamoene Parasayalgal, ngitha koey ubilgal
kedha kulay, mina niyaylagal adhapa thamayin ngithamulpa, yoewthanu
muynu, a sawalagoenu lak kedha, ngithamun koey ubi mabaygal mura
apasimoeyn ngithamulpa.
44 Wa, ngitha bangal gegeyadh gasamoene, ngithamun igililmayl kasa
gimiya muk ngitha ngoedhe kulba moerama thoeyay lagal bupanu muynu

pada kuyku kulaginga, mabaygal koerawaygal kasa gimiya toedipu, thanamulpa gumi kedha thana senabi zoengu gegeyadh palimoeyn amenipa.'
45 Wara sabiw ngurpay mabayg, nuy Yesulpa muliz kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngi na senabi yangukuduya umepa ngidh matha kedha ngoey mogo pugamoeypa.'
46 Nuy Yesu nubepa kuniya kedha muliz, 'Wa, ngithamulpa lak kedha ngitha sabiw ngurpay mabaygal. Ngithamulpa koey gegeyadh bangal. Ngitha mapu thabaynu kabuthoepa mabaygiya, thanamulpa koey mapunga thoeridhoeypa. Ngitha wara moegina thana ibupuydhayginga, senawbi mapu.
47 Ngithamulpa bangal mina koey gegeyadh kedha, ngitha mina thawmanin ayman mura kulba peropethoepa, kapu padhakuyku kulal ayman thanamulpa. Kasa kay kedha ngithamun thawmanin kasa ngoelkay. Minguz kedha, ngithamun thathiw thathil umamathamoeyn thana,
48 A ngithamun ubi kedha, ngitha asimoeyn senabi wati pawa ngithamun thathiw a ayman. Thana umamathampu Awgadhaw woeyayzi peropethal, a ngitha lak thanamulpa pada kuyku kulal aymoeypu. Mina muynu nanga ngithamun ngoenakap ubilnga matha kedha ngithamun thathiw thathil midh.
49 'Wa, Awgadh koey ngulayg ngithamun buway ngapa midh paru nanga. Nuy nungu adhapudhay ngulaygoengu kedha mulaydhin, "Ngath bangal woeyadhe peropethal a yangu mabaygal sethabi buwaypa, a thana bangal wara umamathamaypu a wara adhapa imepu, a danal poethay thanamulpa gegeyadh."
50 Wa senabi gegeyadh nabi maykuykun bangal gasamoene, mura parungu ngapa ngithamun buway gegeyadh, ina gugu ubidh thoeyayzinga na aymoeydhin ina apal.
51 'Kuykayman Aboelan kulka* pay yoewdhaydhin a kurusipa pawpa peropeth Zakaraya kuykuginga mathamoedhin yoewthanu muynu, nuy dhadhal oltanu a koey maygi lag. Wa, ngay ngithamulpa muliz kedha, kaybaw goeygiw mabaygoepa, ngitha bangal mapu gasamoene senabi gegeyadhoengu, parungu ngapa kurusipa kayib.
52 Ngithamulpa sabiw ngurpay mabaygoepa mina koey gegeyadh. Pasa pudhay za ngithamun gethoenu mepa pasapa gud pudhaypa, ngalaga nanga mura Awgadhaw mina ngurpan lagoenu muynu mepa. Ngithamun ubiginga muya yoewthayle a matha kedha ngitha wara mabaygal ibupuydhayginga, kalanu thana senabi buya gasamayginga.'
53 Yesu nanga geth wanaydhin senabi lagoengu, thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal, thana wagel asimoeydhin a koeygarsar ya umamoeyr a mogo pugar nuyn. Thana na nuyn yapa mar yapu poeybemir koey garsar zapa.
54 Minguz kedha, thana nubepa poethi aymar thanamun ubi kedha, thana nuyn gegeyadh manin thana nanga nungungu wati ya gasaman.

12

Yesun ridh poelayzi yangukudul mura nungu kurusipagayzi mabaygoepa (Mathayu 10.26-27)

1 Senabi thonara mabayg buthudh koeygarsar ngapa Yesulpa. Thanamulpa maboepa gegeyadh woerginopa tadir. Yesu kulay nungu niyay kazipa ngurpay ayman kedha, yadu thuriz, 'Ngitha kulay poeypiyam,

* **11:51** *Aboelan uma mathamoedhin*: wara Zenesis 4.8 geth tidi.

Parasayalgal koey gamu dhoebu yoeruylgal, kasa mamuy goengaw
oengemipa.
2 Kasa kay kedha setha mi wati pawal nanga abayzimayl imayginga,
mura muy wati pawal nanga thana bangal kakal aymoeyne.
3 Kasa midh, ngi inura yadu umepa nginu ya bangal gasaman goeygiw
buyanu. Kasa ngi midh koey muynu yadu umepa nginu ya bangal
karngemin kedha, mabayg thodhanu wal mepa.
4 Ngaw igalgal ngay ngithamulpa kedha muliz, ngitha akan maygi gamun
ngadh umamathampa, nubepa kalanu zapa wara aymoeypa lawnga.
5 'Ngay ngithamulpa yadu poelgaypa akal mabayg nga nanga; matha nuy
urapun kupaylnga gamu uma mathaman a mari genoepa thayan. Ngayapa
mina yoepathamaw, matha nuy urapun kedha akalnga, nubepa apasimaw.
6 Awgadhaw danal poethay mura mabaygoepa, matha kedha ngidh
payb moegina uruyl yoewdhan ukasar moegina bokadhzoepa, modhab
koey apal kasa kay kedha Awgadhoengu yakanurayginga urapun kedha
moegina uruy.
7 A nungu danal pathan mura ngalpalpa kedha ngoedhalnga, kedha
zoenguz kedha nginu kuyku yalbupal nanga, nuy mura ngulayg, nubepa
mura kakal. Akaginga, nungu mam a ubilnga mabaygoepa koeyza kedha
moegina uruyaya lak gimal.'
8 'Wa, ngay lak ngithamulpa ya muliz kedha, mabayg nga ngulayg nuy
mabaygaw parunu yadu umepa kedha, nuy ngaw mabayg, wa Mabaygaw
Kazin bangal nubepa lak kedha aymoeyne mura Awgadhaw angelaw
parunu, senabi goeyginu.
9 A mabayg ngadh nanga ngoena adhapa yawaypa mabaygaw parunu,
wa Mabaygaw Kazin lak kedha bangal adhapa imane Awgadhaw angelaw
parunu.
10 Mabayg nga gegeyadh yadu umepa ngoena Mabaygaw Kaziya, wa
Awgadhan ngulayg nubepa guythuyan sena nungu gegeyadh, kasa kay
kedha ngadh nanga Maygi Mari mogo pugan, lawnga nubepa kedha
gegeyadhoepa pa woeyaypa lawnga.
11 'Wagel bangal thana yoewthaw kuyku mabaygal kasa kobegadh ngitha
mamayine thanamun yoewthoepa a ngitha bangal kotoepa gasamoeyne
thanamun kupay mabaygiya parunu. Wagel kay bangal nubi za, ngitha
koeyma wakay thoemamayg kedha, ngithamun kuniya midh ngithamulpa
kaludhaypa.
12 Maygi Mari bangal senabi thonara kalmel, a nuydh bangal ngitha
yangukudun ngurpamoeypu sethabi thonara a ngithamun balbaygi yaday
midh nanga kuniya kupay mabaygoepa.'

Kunubur aypa zapa lawnga, nubi apaw goewaw gugu ubidh thoeyayzinga

13 Mabayg mina koey garsar; urapun mabayg thanamulngu nuy ngapa
Yesulpa muliz kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngaw tukuypan ngayapa dhadh
mayginga Ngaw Thathiw wanayzinga aykuyk. Ngi gar bangal nubepa
muledhe?'
14 Yesu nubepa kedha muliz, 'Kame, sena ngaw kupay lawnga, ngipen
zapa dhadhiya dhadh maypa.'
15 Nuy kalanu mura mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Koey poeypiyam
bangal, kunubur oesig ayngu zoengu, setha mabaygaw mina igililmay
zapul lawnga, nuy mi koey aydeg zapulayg nanga in apal.'
16 Kalanu Yesu thanamulpa adha min tidar kedha, 'Wara mabayg nuy
koey aydeg zapulayg, nungu apawlagoenu ay mina koey goesar.

17 Nubiya muynu nuy wakay thamamaynu kedha, “Garwoeydhamoeyzi
ayde mina koey garsar. Ngaw sawalagal matha ngoedhagidh lawnga bupa
woerdhaypa, ngath bangal miza aymoene?”
18 Nuy kedha wakay thamamayidhin, “Wa, ngath bangal mulupa
idimoeyne sawalagal, kalanu bangal ngath koey zapul moeydhamoeyne,
ngayapa buthalnga ngaw kun a mura zapa bupaw woerdhaypa.
19 Kalanu ngay ngayapa muliz kedha, kapu woenab itha mura ngaw kapu
zapul mura koey goersar wathaw igililmaypa. Ngay sike bangal matha
ngoena pudhedhe; ngay kay mina koeyma aydu purathipa a kay koeyma
nguken wanepa.”
20 ‘Kasa kay kedha senabi kubilu Awgadh mulaydhin nubepa kedha,
“Ngi matha ngoedhagidh lawnga. Ngi kasa matha ngi ngibepa, kaybaw
kubilu ngath kay nginu igililnga maypa. Kalanu itha thabi zapul ngadh
gasamoeyne, nginu kudun mamayidhin?” ’
21 Kalanu Yesu kedha mulaydhin, ‘Ina bangal kedha gegeyadh nanga,
mabayg matha ngoedhagidh lawnga nuy nubepa nubiya muynu, kasa kay
kedha nungu rugal kasa moenarimayl Awgadhaw doegamoenu.’

Koeyma wakay thoemamayg nubi apaw goewaw zapa, aypa zapa (Mathayu 6.25-34)

22 Yesu nuy muliz nungu niyay kazipa, ‘Wa, nuy matha nungu maythapa
wakay thoeyaydhin. Ngitha koeyma wakay thoemamayg ngithamun aypa
lak ngitha igililmayl, a ngithamun gamu ubamay rugal.
23 Ngithamun igililmayl ngaru mina zapul, a ngithamun aydel kasa
ngoelkay zapul. Ngithamun gamul lak kedha mina zapul, a rugal kasa
thawpay thonarpa.
24 ‘Matha kedha ngitha uruyl imiz, kuwal, thana nagu uthuyginga
a aygud gasaman. Thana sawalagoegigal thanamun aypa garwoeyd-
hamoeypa, kasa kay kedha Awgadhan aydu poeybepa thana, a ngitha
nanga mabaygal, Awgadhoepa adhapudhay mamalmayl uruyiya.
25 Koey zageth ngidh moegina kuykuthal palan nginu igililnga, kasa midh
ngidh koeyma wakay thoemamipa.
26 Ngi nanga koey kuthuka kedha moegina zagethoepa nanga, ngidh kay
midh paru koeyma ngoenanu maypa nginu mura igililmay sakarpa?
27 Nginu dhoemawakupa lak kedha; nagemiw thana setha bupaw
poelawal, thana zageth aymayginga, doemawakul aymayginga thana-
mulpa, ngay ngithamulpa kedha muliz, thana ploewal adhapudhay
rugalgal Solomon midh nanga, nuy adhapudhay kuykulnga.
28 ‘Matha Awgadhaw zageth kedha, nuydh bupaw poelawal kapu
ngadh poelaypa, setha thawpay thonaraw zapul. Kayib thana kapu
ngoedhalmayl, bathaynga nanga thana kay asimoeyn a muypu noegidhan.
Nuydh ngaru ngin rugan ubampa nginu kapu akasin midh paru kuthuka?
29-30 Koeyma ngoenanu maygi kedha, nginu aypa ngukipa. Inuraw
mabaygaw pawa kedha, thana koeyma ngoenanumaypa sethabi zapa.
Ngitha kedha maygi. Maythaw doegampa ngoenanu maygi, kuyk nginu Da-
paraw Thathi ngulayg kedha nginu gamupa za miyay matha ngoedhagidh.
31 Mamu ngidh ngoenanu manin kuykulmay zageth, a mura nungu
ubilmayl; a nuydh kay nginu ubilnga ayman mura, sena nungu kozan
ngibepa.’

Ngithamun koey garsar mina za gimal dapara

32 ‘Ngitha ngaw gamu puziw mabaygal, ngitha koey bibiril mabaygal
lawnga, ngoedhe kedha moegina mamuy kubi. Akan maygi, kuyk
ngithamun Thathiw ubilnga kedha nuydh ngithamulpa bangal manine
mina zageth nungu Basalayanu muynu.
33 Ngoenanu maygi ngithamun rugal itha apal. Ngidh mamu sakariya
bokadhzapupa, nginu rugal. Kalanu ngidh sethabi gasamayzi bokadhzapul
poeybamoeyn aygi zagi mabaygoepa. Kalanu ngithamun bokadhzoengu
yanal itha apal lawnga. Thana matha ngoedhagidh gimal idimaygi zapul
ngalaga nanga, puru mabaygoeginga, a matha kedha moegina uruyginga
idimaypa.
34 Ngalaga nanga nginu kapu ubil za, nginu ngoenakap ngaru sin mepa,
a zagethal lak kedha thimedhalnga.
35 ‘Ngitha ngaru buth poethayzimayl mura thonara, ngithamun rugaw
ubamoeypa zagethoepa aymaypa, a ngithamun thungiyal ngaru siya-
maypa.
36-37 Ngitha ngoedhe kedha nge, zagethaw mabaygal thanamun kuyku
mabayg ugan nuy nanga ngapa kuniya, niyaypa yoelpay ayngu koey
kubilu. Matha ngoedhagidh kedha nuy na ngapa nanga pasa mathaman,
thana sobaginga pasa pudhan nubepa, kuyk thana danalgal nuyn ugan.
Thanamun woenab kedha nuydh iman thana nubepa mina danal po-
ethaypu. Kalanu nuy nungu geth buth pathiz a thanamulpa muliz.
Thana mura apa thayan ayngu purthay lagoenu a nuy ngoedhe thanamun
zagethaw mabayg; nuydh thana aydu poeybiz.
38 ‘Wa, thanamulpa matha ngoedhagidh kedha, nuy mi thonar mangiz
nanga, dhadha kubil lawnga amadhan goeygipa, thana ngaru danalgal.
39 Kedha yakanurayg, mi mabayg nanga nuy lagalayg, nuy ngaru koey
poeypiyam mura thonara, puru mabaygoengu muya uthayle. Lagaw
mabaygan wara thonara giyaw woengayginga nanga, wa senawbi thonara
za mangiz.
40 A ngitha lak kedha ngaru mura thonara buth pathayzimayl, kuyk ngaw
Mabaygaw Kaziw kuniya mangay aymidhe bangal ngidh midh thonara
nanga wakay thamamayn gasamayginga.’

Mina zagethaw mabayg a wati zagethaw mabayg

41 Kalanu Petheru mulaydhin, ‘Kuykulnga, in nginu adha min tiday,
matha ngoeymulpa niyaykazipa, lawnga mura mabaygoepa?’
42 Nuy Kuykulnga kuniya, ‘Ngay ngabepa kedha muliz kedha, ngithamul-
ngu ngaya nanga kapu akasi zagethaw mabaygal. Mina zagethaw mabayg
nga? Nuy kedha ngoedhal mabayg. Nungu kuyku mabayg nanga nubepa
kupay poeyban mura lagaw zapa danal poethaypa a aydel dhadhiya dhadh
maypa mura mabaygoepa. Nuydh ngaru ayman balbayginga senawbi
zageth.
43 Kapu woenab nubepa zagethaw mabaygoepa kedha nungu kuyku
mabaygan nanga iman nuyn, nuy matha zagethan mepa, kuyku mabaygaw
yangukudu midh nanga.
44 ‘Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, nuy kuyku mabaygan
ngaru bangal gimaw kupay manine senawbi zagethaw mabaygoepa.
Kalanu bangal nuy mura sethabi lagaw zapul danal pathepu.
45 A wara kedha, wati zagethaw mabayg nanga, nuy nubiya muynu
kedha gasaman, “Ngaw kuyku mabayg koey sobalnga, nubepa ngapa
kuniya tidaypa lawnga sobaginga.” Kalanu nungu kawrag kedha, nuy
ngulayg palngin wara zagethaw mabaygal, garkazil a matha kedha

yoepkazil, nuy koey aygudalnga a koey woenilayg a kasa matha umanga ulaypa.
46 Lawnga na gegeyadh, sena nungu wati zagethaw mabaygaw kuyku mabayg ngaru bangal kuniya. Wara goeyginu, nuy dhadha mangiz, nubepa zagethaw mabaygoepa gumi. Nuy zagethaw mabayg senawbi goeygingu koerawayg, a awangu koerawayg. Senawbi wati zagethaw mabaygaw kuth kasa ipidhadh gegeyadh, koeyma mathaman, kalanu kawragi mabaygiya wanan.
47 'Zagethaw mabayg nga ngulayg nungu kuyku mabaygaw ubilnga midh nanga aymoeypa, kasa kay kedha nungu geth buth pathayginga a aymayginga, nuyn ngaru koeyma palngin,
48 A zagethaw mabayg nga nanga koerawayg nungu kuyku mabaygaw ubi midh nanga. Nubepa gumi nuydh kuyku mabaygaw ubilnga aymayginga, nuyn ngaru kasa moegina palngin. Wa, zagethaw mabaygaw kupay yaynanab. Ngunu nanga kupay koeyza nuydh ngaru nungu kuyku mabaygaw ubilnga koeyma oengan, a ngunu nanga kupay apal nuydh moegina oengan nungu kuyku mabaygaw ubilnga.'

Kerison zageth ngoedhe muydh yayapa nabi po gubaw gizuya (Mathayu 10.34-36)

49 Kalanu Yesu adha min tidadhin thanamulpa kedha, 'Ngay ngapa mulupa ngaw zageth ngoedhe muy siyaypa nubi apaw goewaya. Matha ngoedhagidh nay yayamiz kedha thonar.
50 Ngoena ngaru bangal paptayso maypa, na wara papatays koey mapunga, a ngaw ngoenakap mapu ngaru koeyza kurusipa bangal kuyku nidhane.
51 Ngithamulpa sike kedha, ngay na ngapa mulupa ina apal ngaru bangal koewbuginga. Ngay ngithamulpa kedha, ngay ngapa kedha zapa lawnga. Ngay na ngapa nanga na ngaru dhadh poelamay, pawdh lawnga.
52 'Koezi pawpa ngalpa imane dhadh poelamay urapun buwaynu. Payb mabaygal nanga uka modhabilnga wara doegamoenu a ukasar wara doegamoenu. Thana ngaru kidhakidhan wati igalgal.
53 Thanamun dhadh poelamay kedha, thathi a nungu garkaz kazi palay kidhakidhan wati igalayg, a wara apu a nanu yoepkaz kazi lak kedha palay kidhakidhan wati igalayg, a matha kedha apu a nanu yoepkaz ira kidhakidhan wati igalayg aymiz.'

Sethabi thonaral bangal midh paru

54 Yesu kedha muliz mabaygoepa, 'Ngitha nanga ziyal imiz kukingu ngapa ngitha balbayginga ngulayg asimoeyn kedha, "Ari kayke" a na kalanu pudhiz.
55 A zey gub nanga gamu tariz, ngitha kedha mulemin, "A, komalnga kayke" a na kalanu aymiz.
56 Ngitha kasa ngoelkay, ngitha iman a tidan boeradharaw thonaral a matha kedha ziyal a gubal, Awgadhaw thonaral ngitha matha tidayginga.
57 Ngitha midh paru thonar tidayginga kedha, mina pawa midh?
58 'Wara thonara mabaygan ngin thuran kotoepa, yapa sakar maypa. Kapu za kedha, ngidh ngaru kulay wakay thayiz, yoepa balbayg poelaypa nubiya. Kapu za ngidh ya balbayg palan adhal nginungu dhoerdhimay mabaygiya mangayle. Kalanu nginu kuth koeyza, ngin bangal dhoerdhimay lagoenu aranu.
59 Ngay ngibepa kedha muliz, ngibepa adhapadhaypa lawnga ngidh bangal kurusipa mura modhabiya manine, bokadhza senabi gegeyadhoepa.'

13

Mabaygal ngaya nanga garki thoeyayginga ngaru wati kuth gasamoene bangal

1 Senabi thonara dhuray mabaygal Yesun ngulayg paladhin kedha,
Pilatho nuydh mabaygal uma mathamoeydhin thana nanga oltanu parunu
uruypa poeybaypa Awgadhoepa. Thana Galilayaw mabaygal.
2 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngithamun wakay thoema-
may sike kedha thana sethabi mabaygal ngaru adhapudhay wati pawalgal
mura wara Galilayaw mabayg midh nanga, thana sikedh kedha zoenguz
wati kuth gasamoeydhin.
3 'Lawnga! Ngay ngithamulpa lawnga. Ngitha lak kedha ngaru garkidh
thoeyaypa ngithamun wati pawangu. Aymayginga nanga ngitha ngaru
bangal kedha ngoedhal kuth gasamoene.
4 Wara kedha ngitha ngulaygal wara lag na koey kuykuthalnga apaz
kadaypa na mulupa pudhaydhin a eythin mabaygal uma mathamoeydhin
say Silomoenu. Ngithamun wakay thoemamay sikedh kedha thana
adhapudhay wati pawalgal mura wara Yoerusalemaw mabaygal midh
nanga.
5 'Lawnga! Ngay ngithamulpa lawnga, ngitha lak kedha ngaru garkidh
thoeyaypa ngithamun wati pawangu. Aymayginga nanga ngitha ngaru
bangal kedha ngoedhal kuth gasamoene.'

Koewsagi ay puy koewsa nel dhani

6 Kalanu Yesu thanamulpa adha min tiday yangukudu kedha umadhin,
'Wara apaw lagaw mabayg nuydh dhaniw nagu uthudhin nungu goerey-
paw apaw lagoenu muynu. Nuy sepa aypuypa aypa lumaypa kasa kay
yan.
7 Kalanu nuy kedha mulaydhin nungu zagethaw mabaygoepa, "Sepa
nagi nuy kasa wati puy, thoeri wathalnga ngay ngapa aypa lumaypa kasa
kay yan! Ngidh nuyn mulupa pathar, kalanu nubi apaw lag lak moegina
buthalnga mina nagupa."
8 'Kasa kay kedha zagethaw mabayg nuyn yoewdhaydhin kedha, "Kuyku
mabayg, ngidh nuyn gar wanar matha urapun wathoepa lak. Ngath nuyn
moegina adhiya a narpa kuykuya, lak puwa woeydhaypa moegina saya
poelaypa.
9 Kalanu ngoeba wara wath ugan imaypa. Nuy nanga koewsa puydhiz
balbayginga, nuy nanga ayginga adhapa pathan." '

Yesu muwayzi yoepkaz balbay tidan sabadhoenu

10 Wara sabadhoenu nanga Yesu nuydh nungu ngurpay ayman moegina
yoewthanu muynu.
11 Urapun yoepkaz sina muynu na muwayzinga 18 wathalnga, minguz
kedha wati mari nan gegeyadh marngu, na paypa yoewimoeyzinga. Koey
zageth na balbayginga kaday thariz.
12 Yesu nan iman nanga nuydh nan gamupa thuran, a nabepa muliz,
'Kake, ngi kedha thonara pa wayan a muwasin nginu kikiringu.'
13 Kalanu nuydh geth nabiya gimal kabuthadhin. Senabi thonara na
kaday thariz mina balbayginga, a koeyma thawmanin Awgadh.
14 Thanamun yoewthaw kuyku mabayg sey senabi thonara, nuydh
gegeyadh gasamadhin kedha, Yesu nanga nan balbay tidadhin sabadhaw
goeyginu. Nuy koeyma ya mulaydhin mabaygoepa kedha, 'Ngitha ngapa
mipa Yesulpa sabadhoenu. Ngalpa ngulaygal siks goeygil zagethaw

goeygil. Sethabi goeygil matha ngoedhagidh ngithamulpa ngapa nubepa zagethoepa, sabadh lawnga.’

15 Yesu nuydh kuniya ya madhin nubepa kedha, ‘Ngitha yoewthaw zagethaw mabaygal, ngitha ngoelkay. Sabadhaw goeyginu nanga, mura ngitha ngulayg zagethaw uruy, donki lawnga kaw gud wayan adhapa a yoelpan ngukiw lagoepa, ngukipa poeybaypa.

16 Uruy danal poethay, sabadhoenu ngithamulpa balbayginga a? Ina nabi yoepkaz midh, na Abraman buway mabayg, a Sathana nuydh nan 18 wathoepa kunamoedhin. Ngath ngaru nan gud wayan sabadhoenu, senabi wati zangu.’

17 Wa, thana nanga nungu wati igalgal karngemidhin nanga, thanamun azir koeyza a gegeyadh gasamoedhin, kasa kay kedha mura mabaygaw koey ika dhiw thana nanga imadhin sethabi adhapudhay zagethal.

Yesun adha min tiday yangukudu, mastadaw kapu midh nanga (Mathayu 13.31-32; Mareko 4.30-32)

18 Yesun kasa ya kedha, ‘Ngalpan pudhamay midh Awgadhaw Basalayoepa, a nanu ngoedha midh, a na midh paru?

19 Na ngoedhe mastadaw kapu midh nanga. Nagu uthuy mabayg nan uthun nungu apaw lagoenu. Kalanu na koesimiz a koeyza aymiz ngoedhe puy nge. Uruyl ngapa thamoenu nipa senabi puynu.’

20 Yesu lak mulaydhin, ‘Ngalpan pudhamay Awgadhaw Basalaya na mi ngoedhalnga.

21 Na ngoedhe kedha, yoepkazin moegina kadaypa mabal ay kusuman a urapun dhram kun. Kalanu nadh mura kidh thayadhin sepalbi ay, kurusipa na ay mura woeyamiz ayab, kedha zoenguz kedha nabiya kadaypa mabal ay muynu. Wa, kayib nanga mabaygal kasa moegina iman Awgadhaw zageth, na ngaru bangal koesimidhe.’

Moegi gudal pasagud midh (Mathayu 7.13-14,21-23)

22 Yesu nungu maboenu woelmay nuydh ngurpay ngaru aymar mudhaw lagiya, kasa kay kedha nungu mab parul thoeyayzinga mepa Yoerusalemapa.

23 Nungu maboenu wara mabayg ngapa nubepa, kedha yapu poeybaydhin, ‘Kuyku mabayg, kasa moenari mabaygal sike kaludhamoeyne wati kuthoengu?’

Yesu kuniya mulaydhin mabaygoepa,

24 ‘Koeyma nuthemipu bangal moegi gudal pasiya muya uthaypa. Ngay ngibepa kedha muliz, koey garsar bangal mabaygal nuthemipu muy yoewthaypa, kasa kay yan.

25 Minguz kedha, senabi thonara Lagaw Thathi bangal kaday tharedhe pasa thamudhane. Ngi nanga adhal siparuy ngidh bangal pasa yan mathampu. Ngidh bangal kedha muledhe, “Kuykulnga, ngidh gar pasa pudhar ngoeymulpa.” A nuy bangal ngithamulpa kedha kuniya mulemine, “Ngay ngithamulngu koerawayg, ngitha ngalagaw mabaygal?”

26 Ngithamun kuniya yangukudu kedha, “Ngoey wara thonara ngibiya kalmel ay purthaypa a nguki wanempa. A wara ngidh ngurpay aymoeydhin ngoeymun mudhaw lagoenu.”

27 Kasa nuy lagaw thathi lak ngur woeydhiz, “Ngay ngithamulngu koerawayg, ngitha adhapa ngawngu mura wati pawa mabaygal.”

28 ‘Wa! Senabi thonara may kasa koeyza, a dhangal tikitik nudhemipu.
Ngitha nanga imedhe Awgadhaw Basalayanu muynu Abrama, Isaka, a
Yakubu a mura setha peropethal; kasa kay kedha ngitha bangal adhapa
yawamoeypu.
29 Senabi thonara bangal koey garsar mabaygal ngapa po gubaw gizungu
woewr, kuki, naygay, a zayangu. Thana mura garwoeydhamoeyne a apal
nithamoene, koey ay bangal purthane Awgadhaw basalayoenu.
30 Setha nanga ngaya wagel kayib, senabi thonara thana bangal kulay, a
thana kayib ngaya kulay thana bangal wagel.’

Yesun koerkak badh Yoerusalemoepa
(Mathayu 23.37-39)

31 Senabi thonara dhuray Parasayalgal ngapa Yesulpa a mulemin nubepa
kedha, ‘Ngi kay koezi uzar wara doegampa, kuyku mabayg Erodh nuydh
ngin mathamaypa maypa.’
32 Yesun kuniya yangukudu thanamulpa kedha, ‘Ngitha kuniya ladhu
senabi wati kuyku mabaygoepa nga nanga ukasar neylayg, a kedha
ngulayg palane nuyn; ngay zagethaw mab ulaypa, mabaygan balbay
tidepa, a wati maril adhapa mamayipa kayib a bathaynga; wara goeyginu
ngath bangal zageth muwasine.’
33 Kalanu nuydh thana moegina mulupa thoeyamoeydhin kedha, ‘Wa,
ngay kay ngaru uzaripa ngaw maboenu kayib a bathaynga, a wara koey
na goeyga. Matha ngoedhagidh lawnga Awgadhaw peropeth kay adhal
mathampa. Nungu kuth ngaru Yoerusalemoenu muynu.
34 A! Yoerusalema, Yoerusalema, ngitha mura thonara Awgadhaw per-
opethal uma mathamoeypu, a kulan dhanamoeypu Awgadhaw woeyayzi
mabaygal ngithamulpa. Koeyma thonaralnga ngaw mina ubi ngath
ngaga toeydhamoeypa ngaw geth mura ngithamuniya, Yoerusalemaw
mabaygiya, ngoedhe apu pawl ngaga toeydhamoeypu nanu kazil boethanu
muynu, kasa kay kedha ngitha ngithamun ubiginga ngawngu.
35 ‘Nag! Ngithamun goegath kasa ngithamulpa wanan; a ngay
ngithamulpa puridharalnga muliz kedha, Awgadhan kay ngitha wanedhe
a ngithamulpa lak ngaw parupa imaypa lawnga kurusipa bangal kuthaw
goeyga ngitha bangal kedha umamoeypu, “Koey woenabalnga, nga na
balbayginga ngapa Awgadhaw kupaynu muynu.” ’

14

Yesu Nuydh kikiriw mabayg buth pathan Sabadh goeyginu

1 Wara goeyginu sabadhaw goeyginu, Yesu miyaydhin wara Parasayal-
gaw kuyku mabaygoepa, aygudoepa. Mabaygal danal pathar nuyn,
2 kuyk wara kikirilayg sey, nungu gamu bibiriginga.
3 Imaypa, Yesu kedha mulaydhin thanamulpa Parasayalgoepa a
yoewthaw sabiw ngurpay mabaygoepa, ‘Ngalpan sabinu midh, matha
ngoedhagidh kedha mabaygan dhoey nidhan sabathoenu lawnga midh?’
4 Kasa kay kedha thana kuniya ya mulayginga. Kalanu nuydh kikiril
mabayg madhin. Nuydh dhoeynidhadhin a wayadhin nuyn.
5 Kalanu nuy koey mabaygoepa buwayl thoeyadhin a kedha mulayd-
hin, ‘Ngithamun nanga garkaz kazi mulupa arkathiya pudhiz, lawnga
ngithamun kow arkathiya pudhiz, ngitha sobaginga kadaypa manin?
Matha kedha goeyga sabadh ngitha ngulayg kadaypa manin a?’
6 Thana kasa yagi asimoeydhin.

Matha ngoedhagidh ngi nginu geth apapudhiz koey ayngu lagoenu

7 Yesu nuydh iman kedha, mabaygan kasa thanamulngu mina niyaylagal
mamayir; nuydh thanamulpa adha min tidar kedha,
8 'Mabaygan nanga ngin thuran niyaypa yoelpay aygudoepa nanga,
ngidh koey mabaygaw niyaylag mayginga. Kedha nanga wara mabayg
ngapa ngibiya wagel koey mabayg ngibiya.
9 Nuy lagaw thathi ngadh nanga ngin thuran a matha kedha koey
mabayg, nuy ngaru ngibepa kedha muliz, "Sena mina niyay lag koey
mabaygoepa mar." Kalanu ngi koey aziralnga mulupa pagan.
10 Mabaygan nanga ngin thuran niyaypa yoelpay aypa nanga, matha
ngoedhagidh kedha ngi kasa matha thanuriz wati niyaylagoenu, kalanu
nuy lagaw thathi kay ngibepa muliz, "Igalayg, aya mina lagoepa thami."
Senabi mina pawa mabaygaw parunu ayman, a ngin thawmanin.
11 'Nga nanga nungungu kadaypa thamiz, nuy ngaru bangal koey
aziralnga mulupa thayan, a mabayg nga nanga nungu geth apa pudhiz,
bangal nuy gimal thawmanine.'
12 Nuy senawbi lagaw thathi ngadh na thuraydhin mabaygal aygudoepa,
nuy wara Parasayalgaw kuyku mabayg. Kalanu Yesu nubepa buwayl
thayadhin kedha, 'Ngidh nanga koey ay ayman, maygi ngidh thuran matha
nginu pasiw mabaygal, matha kedha nginu igalgal, nginu tukuypal, a setha
ngaya nanga kedha bokadhzapul mabaygal ngibiya amadhan. Ngidh na
ayman, thana lak kedha ngin thuran kuniya modhabiya.
13 Kedha lawnga, ngidh nanga koey ay ayman, thuran aygig a zagig,
muwayzinga a maboegig, a maygum.
14 'Kedha na ayman ngidh woenab ngibepa gasaman. Thana aygi
zagi mabaygal ngin kuniya modhabiya mayginga, matha ngi thanamulpa
mina pawa ayman. Mi thonara nanga Awgadhaw mabaygal lak kaday
nithamoene umangu, ngidh bangal mina modhab gasamoene.'

Yesun adha min tidayzi ya koey ay aymoey midh nanga
(Mathayu 22.1-10)

15 Wara ayngu mabayg Yesuniya pasinu, nuydh nanga karngemidhin
Yesu midh na umay, nuy kuniya mulaydhin kedha, 'Koey woenabalnga
bangal mabayg nga nanga aydu purathidhe, Awgadhaw koey ay aymoeynu,
nungu Basalayoenu muynu.'
16 Yesun kuniya ya nuydh adha min tidadhin kedha, 'Wara mabayg
nuydh buwayl thoeyadhin koey aypa buth pathaypa. Nuydh mura
mabaygal thurimoeydhin senabi buthapathayzimoeypa.
17 Thonar nanga gasaman nuydh nungu zagethaw mabayg wayadhin
thurayzi mabaygoepa ngapa garwoeydhamoeypa kedha, "Ayawal, mura
zapul butha pathayzimayl."
18 'Kasa kay kedha thana mura yaynanob butha mathamoeydhin. Wara
mabayg kedha, "Ngath ngayapa kayn boeradharoepa barpudhan, ngay
ngaru sepa imaypa. Ngidh gar ngoena pa wayar."
19 Wara mabayg kedha, "Ngath kayn barpudamoeyn 10 kawal, zagethaw
uruyl, ngath ngaru thanamun zagethoepa nuthaypa. Ngidh gar ngoena pa
wayar?"
20 Wara mabayg kedha, "Ngath matha kayne geth dhoerdhimiz, ngayapa
ngapa maboepa lawnga."
21 'Nuy zagethaw mabayg ngapa kuniya tidiz nungu kuyku mabaygoepa,
a ngulayg palan nuyn. Kalanu kuyku mabaygaw ngurum koeyza; nuy
zagethaw mabaygoepa kedha muliz, "Kasa mabaygal ngapa thuri, ngi

matha paypa mura goegathaw yabugudiya uzar. Mura koey yabugudiya
a moegina yabugudiya uzar. Mabaygal ngaya aygigal, a roepaylgal, a
maygumal, a matha kedha maboegigal; mura thana ngapa thuri ngaw koey
ay aygudoepa."
22 'Wa, nuydh ayman kasa kay buthal matha memayipa. Nuy kuyku
mabaygoepa muliz kedha, "Kuyku mabayg, ngath ayman kasa kay buthal
matha memayipa."
23 Nuy kuyku mabayg kuniya mulaydhin kedha, "Ngi lak uzar mura
yabugudiya, matha kedha mura bupiya moegina yabugudiya uzar, a
puridharalnga muli thanamulpa ngapa maypa, kurusipa ngaw lag mura
gudiya yoewdhiz.
24 Wa, ngay ngithamulpa kedha muliz, mura setha kulay thurayzi
mabaygal, thanamulpa mithal poethaypa lawnga, ngaw koey aygudoepa."
'

Ngi nanga Yesun mabayg nginu igililnga ngaru wara thonara koey mapunga
(Mathayu 10.37-38)

25 Mabaygaw goersar mina koeyza Yesuniya kalmel puzimipa. Nuy
thanamulpa adha min tidan kedha,
26 'Mabayg nga nanga nungu ubi ngaybiya puzipa, nungu mam ngaru
ngayapa, apu thathipa lawnga, nungu ipipa kazipa lawnga, a tukuypoepa
babathoepa lawnga, a matha kedha nungu geth igililmaypa lawnga. Nungu
mam ngayapa ngaru adhapudhay, lawnga nanga Nuy matha ngoedhagidh
lawnga ngayapa niyay kazi tariz.
27 'Ngi nanga mapu zagethoengu ubigasin, nginu geth sathawropa
oengaypa ngay midh nanga, lawnga ngi koey zageth ngaw niyay kazi
aymiz.
28 Matha ngoedhagidh kedha ngidh kulay zapul zoeyzi noeydhemin,
wagel kay ngidh zageth ayman. Matha kedha nginu ubi nanga ngidh
kuykuthal lag moeydhan kadaypa, mamu bokadhza seysithaman kulay,
a matha ngoedhagidh senabi lagoepa ngidh nanga mura muwasipa
moeydhan.
29 'Wara kedha, ngidh kuyk apal kabuthan a muwasiginga kuyk nginu
bokadhza mura sagul palan, mura mabaygal nay iman thana ngin giwn
manin kedha,
30 "In nubi mabaygan kuykuthal lag moeydhaypa a muwasipa lawnga."
31 'Wara lak kedha mopakuy nanga koewbupa mepa, nuy ngaru kulay
zoeyzoeynoeydhiz a sakar pudhan kedha, nungu koewbu mabaygal matha
ngoedhagidh a, wara kuyku koewbu mabaygiya? Nungu mabaygal sike
matha ten tawsan a wara koewbu mopakuyu twenti tawsan.
32 Nuydh nanga iman kedha nuy matha ngoedhagidh lawnga, nungu
mabaygal moenarimayl, nuydh ngaru kulay mabaygal wayamoeyn, wara
koewbu mopakuykupa yoewdhemin pawdhoepa.
33 'A ngitha lak kedha, mabayg nga nanga mura nungu geth zapul kuniya
wayayginga, nuy matha ngoedhagidh lawnga ngaw niyaykazipa.'

Kapu igililnga matha kedha sol
(Mathayu 5.13; Mareko 9.50)

34 Yesu matha maw sipa thanamulpa kedha, 'Thimedhoegi mabayg nuy
ngoedhe wati sol midh nanga. Ngithamun igililmayl ngaru nubi apa
goewanu dhadhal a ngithamun mina zageth matha kedha kapu sol midh,
ay mith palan; ngitha nanga Awgadhaw mina ngurpay oengayginga nanga

ngithamun wati igililmayl ngoedhe kedha wati sol midh nanga, nadh nanu
mina mith guythuyan. Nan lak kuniya sol aymayginga, na kasa wati za
aymiz.
35 'Na matha ngoedhagidh lawnga nginu apaw lagaw boeradharoepa
ukamaypa, a matha kedha na matha ngoedhagidh lawnga puwa woeyd-
han. Kedha wati adhabadh ngaru kasa adha thayan. Wa, ngitha ngaru
koey poeypiyam bangal. Ngitha nanga kawralgal, kurusipoegemiw.'

15

Yesu Kerison adha min tiday ya guythuyayzi mamuy midh nanga (Mathayu 18.12-14)

1 Wara thonara koey garsar bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a
adhapa imayzi mabaygal thana ngapa Yesulpa kurusipoegaypa.
2 Thana Parasayalgal a yoewthaw sabiw ngurpay mabaygal nanga
imadhin thana moegithap ya umadhin kedha, 'In nubi mabayg nuydh
midh paru ayawal maypa kedha ngoedhal adhapa imayzi mabaygal, a
thanamuniya lak woergiya kalmel thanuriz a aydu purathiz?'
3 Yesulpa kakal kedha thana midh nanga umamoeyr, nuydh thanamulpa
buwayl thayadhin a kedha adha min tiday yangukudu mulaydhin,
4 'Urapun mabayg ngithamulngu andred mamuylayg nanga a urapun
thanamulngu kasa guythuyan sew bupanu, nuydh ngaru miza aymoene?
Nuydh ngaru wanamoeyn sethabi naynti nayn balbaygi mamuyl, thana
kasa bupal purthamoeyr. Nuy uzariz a luman guythuyayzi mamuy.
5 Kurusipa nuydh iman a nungu ika koeyza. Nuydh nungu thabaynu
wanan,
6 a kuniya lagoepa manin senabi guythuyayzi mamuy. Nuydh mura
thurimoeyn nungu igalgal a pasiw mabaygal a thanamulpa kedha muliz,
"Ngalpa kalmel ika dhiw gasampa kedha, ngath ngaw guythuyayzi mamuy
luman, a ngath iman. Ngalpa kalmel ay ayimpa." '
7 Kalanu Yesu lak mulaydhin thanamulpa, 'Kedha kay urapun wati pawa
mabayg nanga mina garki thayan nungu kulay igililmayngu, ina za koey
ikalnga dhiwalnga thanamulpa sey daparoenu gimal. Wara nayntinayn
mabaygal thana sike balbayginga goeygi matha toedipu; kasa kay kedha
Awgadh nuydh kedha koey ika gasamoeyginga nuydh midh na gasamadhin
senabi garki thoeyayzi mabaygoepa.'

Yesu Kerison adha min tiday ya guythuyayzi kula bokadhza midh nanga

8 Kalanu Yesu nuydh lak thonara tidamoeyr kedha, 'Wara yoepkaz
nabiya ten koethil silba bokadhzapul. Nadh urapun guythuyan, sew kaliya
nadh luman. Nadh thunge gamu woeydhan a mathay tadin lagiya a nadh
ngaru luman kurusipa nadh iman.
9 Kalanu nadh amadhan mabaygal thurimoeydhin a igalgal. Na
thanamulpa kedha muliz, "Ika gasamaw ngaybiya kalmel, ngath ngoezu
guythuyayzi bokadhza luman a ngath iman." Wa, na matha kedha
ngoedhalnga muliz, "Ngay ngithamulpa kedha, ngalpa kalmel ay ayimpa a
sagul." '
10 Wa, Yesun yangukudu thanamulpa kedha, 'Ina ngoedhe kedha
ngoedhalnga, Awgadhaw angelal midh, ika koeyza urapun wati pawa
mabayg garthi thayan nungu wati pawangu, Awgadhoepa.'

Yesu Kerison adha min tiday ya Nungu, thathiw guythuyayzi kazi midh nanga

11 Kalanu Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Wara mabayg nanga
nubiya ukasar kuyk kazi.
12 Wara goeyginu nuy kuthay kazi kedha mulaydhin nungu thathipa,
“Thathi, kedha thonar ngidh ngayapa mar, setha mi rugal nanga ngaw ya
tharayzimayl mura ngaw kupay.” Wa, kalanu nuy thathi dhadhiya dhadh
mamayidhin thanamun boeradhar a rugal nungu ukasar kuyk kazipa.
13 ‘Kasa moenari goeygil kalanu nuy kuthay kazin nungu kupay boer-
adhar a rugal yoewdhaydhin bokadhzapupa. Kalanu nuydh nungu lag
geth wanaydhin, nubiya kalmel mura sethabi bokadhzapul. Nuy koey sigal
lagoepa miyaydhin a senawbi lagoenu nanga nuydh kasa sagul paladhin
mura nungu bokadhzapul mura nungu kasa ubi midh nanga.
14 ‘Kurusipa nuydh mura nungu bokadhzapul sagul palimoeydhin nanga
koey aygi wath mangaydhin a nuy kazi koey aygi zagi mabayg aymoedhin.
15 Nuy uzaraydhin senabi goegathaw mabaygoepa, zagethaya lumayd-
hin, a nuydh nuyn aymoedhin nungu burumpa danal poethaypa.
16 Nungu gamu ayginga, amadhan nungu burumaw ayngu purthay,
bupaw puy koewsal, a mabaygan nuyn aydu poeybayginga.
17 ‘Kurusipa nuydh kuniya wakay thoemamay gasaman kedha, “Ngaw
Thathiw Ayza mina koey garsar, a mura nungu zagethaw mabaygal, ngay
mipa ngapa koepa, ina ngath koey maytha aygi gasampa?”
18 Ina gegeyadh, matha ngoedhagidh kedha ngay lak kaday tharepa
a uzaripa Ngaw Thathipa, a bangal muledhe nubepa, “Bab ina ngaw
gegeyadh ngath aymoedhin Awgadh a matha kedha ngin.
19 Ngay bangal matha ngoedhagidh lawnga mabaygal ngoena bangal
ngibepa kazi ayman. Ngay bangal koey apal nginu ya lumayzi zagethaw
mabayg midh nanga.”
20 ‘Wa, nuy kaday tharaydhin a kuniya uzaraydhin nungu thathipa,
‘Nuy matha koey sigal lagoengu woelmay ngapa, nungu thathi nuyn
iman. Nungu thathiw ika dhiw mina koeyza, a koerkak badh; nungu tari,
kazipa a geth thayan, a gud thapaman nuyn.
21 Nuy kazi kedha mulaydhin, “Thathi, ngath koeyma gegeyadh madhin
Awgadh a matha kedha ngin. Matha ngoedhagidh lawnga mabaygan
bangal ngoena ngibepa kazi ayman.”
22 ‘Lawnga thathin nuydh nuyn maman manin, a gamupa gasaman,
mura zagethaw mabaygal thuriz a muliz thanamulpa, “Ayawal tharay,
setha mina rugal ngapa mamayi, ubamaw in, a koethil za kay oengaw
dhimuriya, a azaz san kay ngaranu angimoeriw.
23 Ladhu, seyzi ngalpan buzaral kazi kaw ngapa mariw a mathamaw kay,
ngalpan kay koey aygud a sagul kayke.
24 In ngaw kazi ngoedhe maygum nge, nuydh lak nungu purkaw buya
gasaman, nuyn guythuyaydhin, a ngalpa lak nuyn iman.” Wa, thana koey
ay aymoedhin.
25 ‘Senabi thonara nuy kuykuy kazi adhal zagethaw boeradharoenu.
Nuy nanga kuniya tidaydhin, amadhan na lagoepa aymoeydhin, nuydh
na karngemin a soegul.
26 Imaypa, nuydh wara zagethaw mabayg thuran, a yapu poeybiz, “Sena
miyay ayimpa.”
27 ‘Nuy zagethaw mabayg nubepa kedha muliz, “Nginu tukuyap ngapa
kuniya tidema lagoepa, a nginu thathin mathamoenu koey buzaral kazi
kaw. Thathiw ika koeyza dhiw kedha, nuy balbayginga kuniya mangiz.”

28 Nungu kuykuygaw thabukir koeyza, nuy muy uthayginga loegiya.
Kalanu nungu thathi ngapa adhapadhan, a nubepa yoewdhaydhin ngapa
muya yoewthaypa.
29 'Nuy kuykuyg ubigig. Nuy kedha mulaydhin thathipa, "Bab, ngi
ngulayg kedha, ngay ngoedhe zagethaw mabayg koeyma wathalnga
ngibepa zagethan merngu. Ngath wara nginu ya pathidhayginga. Ngidh
ngayapa za miyay manin, mina lawnga moegina uruy, nani, ngayapa
mayginga, ngayapa ngaw igalgoepa aypa aymoeypa.
30 Kasa kay kedha in nubi kazi nginu, nuydh mura sagul paladhin nginu
zapul, wati yoepkazipa, a nuy na lagoenu kuniya mangiz ngidh buzaral
kazi kaw mathaman nubepa."
31 'Nuy thathi nungu kuykuy kazipa kuniya mulaydhin, "Ngaw kazi, ngi
mura thonara in ngaybiya, ngoeba ngoedhe urapun nge, mura ngaw zapul
nginu zapul.
32 Nginu tukuypaw doegam nanga, koey soegalulnga koey dhiwalnga,
kedha zoenguz kedha, nuy kuthayg ngoedhe maygum nge nuy lak purkaw
zuru kuniya gasaman; a nuy thadhumay asidhin, a ngalpa lak nuyn
imangu." '

16

Ukasar paru bokadhzoengu danal poethay mabayg

1 Kalanu Yesu nuydh za thonar tidan nungu niyay kazipa kedha, 'Wara
koey aydeg zapulayg, mabaygal nuyn yadu palgadhin kedha, nungu
bokadhzoengu danal poethay mabayg nuy wati mabayg, nuydh kasa nungu
kuyku mabaygaw bokadhzapul sagul palepu.
2 Kuyku mabayg nuyn thuran a nubepa kedha mulaydhin, "E! Ngi midh
merngu nginu zagethan? Ngath wara yaday kerngemipu nginu may. Ngidh
ngaru ngoena ngulayg palaypa kedha, nginu mura bokadhzoengu zageth
midh nanga, mura ngaw zapul. Ngi bangal lawnga ngaw bokadhzoengu
mabayg, ngibepa ngath muwasin poeybane."
3 'Nuy bokadhzoengu mabayg muliz kedha nubiya muynu, "Ngaw kuyku
mabaygan bangal ngoena adhapa wayane kupayngu. Ngath bangal mi
zageth gasamoene aypa zapa; ngay matha ngoedhagidh lawnga dharbaw
zagethoepa, a ngayapa koey aziralnga ngay bokadhzoepa yoewdhepu
mabaygoepa.
4 Wa, ngath igalayg bangal koesimoeyne koeyza, lak bangal thana ngoena
muya thoeyaypu thanamun niyay lagiya, ngay bangal zagethoegig nanga."
5 'Kalanu nuydh thuremoeydhin mabaygal ngaya nanga nungu kuyku
mabaygoengu umamayl aymoeydhin. Nuy thanamulpa yaynanob mulay-
dhin kedha, nuydh thanamun umamaypa mulupa thoeyaypa. Nuy kulay
mabaygoepa kedha, "Nginu umamayl midh?"
6 Nuy kuniya, "100 moegina dramal idilmayl." Nuy bokadhzoengu
mabayg kedha mulaydhin, "Ngoeba mulupa thayan matha 50."
7 Nuy yapupoeybaydhin wara mabaygoepa kedha, "Nginu umamayl
midh?" Nuy kuniya, "1,000 baykal kunalmayl." Nuy bokadhzoengu
mabayg kedha mulaydhin, "Ina nginu umanga poelayzinga, ngoeba
mulupa thayan matha 800."
8 Nuy aydeg zapulayg moegina thawmadhin nungu wati zagethaw
mabayg, kuyk nuydh koeyma wardhan nungu gegeyadh, a igalayg
koesimadhin nubepa. Nubi apaw goewaw mabaygal setha ngaya nanga

yoewthaw kal thoeyayzimayl, thana mina koey ngulaygal thanamun matha
ngoedhagidh ngalagaz. Matha Awgadhaw mabaygal koerawaygal.'
9 'Matha ngoedhagidh kedha ngidh nubi apaw goewaw mina zapul
balbayginga maypa, a ngibepa igalayg koesimoeypa kay nginu ingaru
niyaylagoenu.
10 Ngadh nanga moegina zageth balbayginga angan nanga, wa kakal
kedha senabi mabayg balbayginga angane koey zageth; a ngadh nanga
za puru ayman nanga moegina zagethoenu, na gegeyadh, nuydh bangal
koey zageth lak kedha gegeyadh oengane.
11 'Matha kedha nginu pawa na gegeyadh nanga, nginu igililmay zapa ina
apal danal poethaypa, ngidh bangal daparaw zapul midh danal pathepu.
Zoeyzi noeydhay mabaygan koey zageth ngibepa senabi zageth poeyban.
12 Wara mabaygaw za nanga ngidh gegeyadh danal poethaypu nanga,
mabaygal mura ubigigal nginungu zangu poeybayle nginu geth za, ngi
waza wati danal poethay mabayg.
13 'Mabaygan koey zageth ukasar kuykupa zagethan meparu. Wara
kuyk Awgadh a wara kuyk bokadhza. Wara nuydh maman manin
urapun, a wara kuykupa nuy mamagig. Nuydh matha urapun kuyku
mabaygaw ubilnga ayman, a wara kuyku mabayg nuydh adhapa iman.
Nginu ngoenakap nginu bokadhzapunu mepa, ngidh Awgadhaw ubilmayl
aymoeyginga.'

Ngitha ngithamun balbayginga memayipa wara mabaygaw noegaypa (Mathayu 11.12-13; Mathayu 5.31-32; Mareko 10.11-12)

14 Thana Parasayalgal matha memayipu si. Nungu senabi ngurpay nanga
nuydh ayimpu, thana nuyn mulupa thoeyaypu, minguz kedha, thana koey
bokadhzoengu ubilgal.
15 Nuy Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha ngithamun balbay-
ginga memayipa wara mabaygaw noegaypa, matha Awgadh ngithamun
ngoenakapoengu ngulayg. Ngitha nanga kasa mamuy goengaw oengimipa
nanga, na mabaygaw noegaypa balbayginga sike, na abere wati za
Awgadhaw imaypa.'
16 Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngoenanu manin Awgadhaw
kulba yabugud mabaygoepa; matha kedha sabil Minar Poelayzimayl a
kulba peropethaw yaday kurusipa Yoewane Papthayson thonara. Sizi
pawpa kapu yangu wakay yadu poelgaypu mabaygoepa; kasa kay kedha
ngitha koerngayl kawra thoeyayginga. Ngitha midh paru imayginga kedha,
mabaygal kayib koeyma nuthemipa gasamaypa senabi mina niyay lag?
17 Kasa kay kedha sabi bangal yakanurayg. Na ngoedhe moegina zageth
kedha dapar kasa zaginga bangal aymoene a matha kedha ina gugu ubidh
thoeyayzinga mura muwasin, kasa kay kedha Awgadhaw sabi na ngaru
koey ridhanga kaday sipa, moegina za nanungu wara guythuyayginga.
18 Matha kedha mina garwoeydhamay pawa midh nanga. Mabaygan
ipi kuniya wayan, kalanu wara yoepkaz yoelpan; na ngoedhe kedha nge,
nuydh puru ayman wati pawa; a mabayg nga nanga garwoeydhamiz wara
mabaygaw kuniya woeyayzi yoepkaziya, nuydh lak puru ayman.'

Ukasar mabaygaw kuth, wara koey aydeg zapulayg a wara aygig zagig, nel Lazaroes

19 Wa, Yesu thanamulpa adhamintidadhin kedha, 'Wara mabayg koey
aydeg zapulayg. Nuy matha kapu minaral rugan guraypu, a nuy niparuy
mura mina ngoedhal zapunu, koey aygudoelayg.

20 Wa, nuy wara mabayg nel Lazaroes, mina aygig zagig, nungu gamuya
mura badhal. Nungu mabaygal nuyn mura goeyginu oengaypu, adhal
pangu pasagudanu wanaypu, senabi koey aydeg zapulgaw mabaygaw
lagoenu.
21 Nuy ubin mepa wati aypa aygudoepa senabi mabaygaw lagoengu, a
matha kedha nungu badhal buth pathayginga, kasa kobegadh umayl ngapa
nungu badhiya neythay tadimoeypa.
22 'Kurusipa nuy aygig zagig um miyaydhin, angelan nuyn madhin
kadaypa, Abramaniya amadhan nithadhin, koey ikalnga dapara gimal.
Kalanu nuy aydeg zapulayg umanga a moerama thoeyadhin,
23 a nuy muynu genoenu. Nuydh mina koey gegeyadh kikir gasampu.
Nuydh na gima nagaydhin, Abraman koey sigapa imadhin, a nubiya
amadhan Lazaroes.
24 'Wa, nuy wal miyaydhin, "Thathi Abrama, ngidh ngayapa koerkak
badh gasampa, ngidh Lazaroesan ngayapa wayar. Kapu za kedha nuydh
nungu dhimur ngukinu thardhar woeray, ngaw neypa gabu poelaypa.
Ngath gar koey kikir gasampa, ngay in genoenu thoeyaypa."
25 'Abrama nubepa kuniya kedha muliz, "Ngi wakay thayiz, ngaw kazi,
nginu igililmaynu ngin matha mina zapun guraypu, a Lazaroes nungu
mura zapul wati zapul. Wa, kedha thonara nuydh mina koey ika ina
gasampa, a ngidh kay gegeyadh gasampa.
26 A wara kedha, mina koey moeram ngoebaniya dhadhal, mabaygaw ubi
nanga koezi ngibepa gasamoeypa, lawnga koey zageth; a seyzi na nginungu
ngapa ngoeymulpa, lak koey zageth."
27 'Kalanu nuy nga nanga kulay aydeg zapulayg apa pudhiz Abramalpa,
"Ngaw Thathi, wara kedha ngidh gar Lazaroesan ngaw buwaypa wayar.
28 Ngaw payb tukuypal sey, nuyn wayar a nuydh ngulayg palemoeyr
thana. Thana bangal koey poeypiyam kedha wati lagoengu mangayle, a
kedha koey kikiringu gasamoeyle."
29 'Abrama nubepa kedha mulaydhin kuniya, "Minar Poelayzimayl thusil
sey nginu tukuypoepa ngurpaypa, thana ngaru Moselpa a matha kedha
kulba peropethoepa kurusipoegaypa."
30 'Nuy kuniya mulaydhin kedha, "Lawnga, Ngaw Thathi, thana ko-
erngayginga, kasa kay kedha mabayg na kaday tariz umangu uzariz
thanamulpa, ngulayg palimoeyn, wa thana karngemin, a garthil thayamin
thanamun wati pawangu."
31 Abrama nubepa kuniya kedha mulaydhin, "Thanamulpa nanga
Mosen thusipa koerngaypa lawnga, a matha kedha peropethaw Minar
Poelayzimayl, thanamun ngoelkay yoepathaman koeyza kedha, mabayg
na kuniya tidiz umangu thanamulpa, thana lak ngoelkay yoepathaman." '

17

Mabaygaw pawa midh, gegeyadh ayman lawnga midh, mina yoepathaman a kapu akasin

(Mathayu 18.6-7,21-22; Mareko 9.42)

1 Kalanu Yesu nuydh muynu ngurpan nungu niyay kazil kedha,
'Mabaygiya nuthayl zapul ngaru dhadha mangemipu, mabaygal adhapa
ruwamoeypa, kasa kay kedha nuy nga nanga yabugud, kedha ngoedhal
wati zapa, nuydh bangal koey gegeyadh gasamoene.
2 Nagemiw moegina kaz koeygarsar, a matha kedha mabaygal ngaya
nanga koey ngulaygal lawnga; thana adhapa yoelpayg sethabi wati

yabugudoepa. Koey gegeyadh bangal thanamun yoelpayzi mabaygoepa, nubepa matha ngoedhagidh kedha nubiya koey kula katanu thayan a malunu dudupan.

3 'Ngitha ngaru danal poethaypa ngithamun mab.

'Nginu tukuyap na wati pawa, ngidh nuyn gar ngalkan; nuydh nanga senabi wati pawa wanan, a garthil thayan, wa, balbayginga, ngidh ngaru gud wayan nuyn

4 Nuydh nanga lak ayman, a kalanu lak garthil thayan, wa ngidh nubepa lak guythuyan nginu ngoenakapoengu. Seben thonaralnga urapun goeyginu nanga nuydh ayman a mura thonara nuy ngapa ngibepa a kedha muliz, "Ngay garthi thayiz nubi wati pawangu." Wa, ngidh ngaru guythuyan nungu wati pawa seben thonaralnga.'

5 Kalanu thana niyay kazil kedha mulaydhin, 'Kuykulnga, ngidh bangal koesimoene ngoeymun mina yoepathaman.'

6 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Nginu na mina yoepathaman mina za nanga kasa midh moegina, ngoedhe bupaw moegina kapu midh nanga, wa, ngi ngulayg koey puypa muliz, "Puy, ngi boeradharoengu adhapa soeyzi malupa." A nuydh puyn ayman nginu ubilnga.'

7 Kalanu Yesu lak ngurpay aymoedhin thanamulpa kedha, 'Ngithamulngu nanga wara mabayg zagethaw maoebaygoelayg, ngithamulpa matha ngoedhagidh nuydh mi zageth ayman? Mamu nungu apaw poepathay zageth, lawnga mamuy danal poethay, kuniya na lagoepa tidiz nanga, kedha lawnga kedha nginu zagethaw mabayg kulay thayan aypa.

8 Na pawa kedha, kuyku mabayg muliz nungu zagethaw mabaygoepa kedha, "Ayde ngayapa buth pathamay, a ngi nginu geth buth pathi, a ngaw ayde ngukil kay yawaymidha. Sew kalanu kay ngidh nginu aygud gasamar a nguki."

9 Sena nungu zagethaw mabaygaw zageth, nuydh kedha aymoeypa, nuy zagethaw kuyk eso poeybayginga.

10 'Wa, ngitha lak kedha Awgadhaw zagethaw mabaygal, ngitha nanga zageth ayman mura nungu ubilnga nungu yangukuduya; wa, ngi ngibiya muynu kedha, "In ngay kasa nungu zagethaw mabayg, ayman nungu ubilnga; mura zagethaw mabaygaw pawa midh nanga." '

Ten wati goengawl kikirilgal balbay tidamoeyn

11 Yesun mab matha ulaypu Yoerusalemoepa, nungu yabugud dhadhiya pudhaydhin ukasar koey goegath, Galilaya boedha doegamoenu a Samariya getha doegamoenu.

12 Nuy na ngapa mudhaw lagoepa woelmay, nubepa ngapa ten wati goengaw kikirilgal. Thana koey sigaz

13 wal tiduman kedha, 'Yesu! Kuykulnga! Ngidh gar koerkak badh gasamar ngoeymulpa.'

14 Yesu nuydh imiz, a thanamulpa kedha muliz, 'Ngithamun misnarepa ladhu, thana kay ngitha zoeyzi noeydhemipa.' Wa, thana ladhudhin, thanamun maboenu thanamun gamunu badhal pupumoeydhin, mura balbayginga.

15 Matha urapun mabayg thanamulngu Yesulpa kuniya tidaydhin, nuydh nanga imadhin kedha nuy balbayginga nungu kikiringu; a nuy gima gudiya thawmadhin Awgadh.

16 Nuy nanga Yesuniya mangaydhin, nuy apa pudhaydhin boeradharoepa Yesun siyara apal, a koeyma eso poeybaydhin. Senabi mabayg nuy Yoewdhayaw mabayg lawnga, nuy Samariyalayg.
17 Yesu nuyn mabayg thawmadhin kedha, ‘Setha wara nayn mabaygal ngalaga, setha mura ten balbayg asimoeynu a?
18 Ina imaw, dhuray ngapa kuniya tidayginga eso poeybaypa Awgadhoepa, a thawmaypa. Matha in urapun ngapa wara goegathaw mabayg koeyma eso poeybema.’
19 Yesu nubepa kedha mulaydhin, ‘Wa, ngi kaday tari a uzar, ngin mura buth pathan kuyk nginu mina yoepathaman.’

Awgadhaw Kupay bangal midh paru, a Nungu Basalaya (Mathayu 24.23-28,37-41)

20 Wara thonara thana Parasayalgal Yesulpa yapu poeybemidhin kedha, ‘Awgadhaw Basalaya a nungu kupay midh thonara bangal imane?’ Nungu Yesun kuniya ya kedha, ‘Awgadhaw Basalaya mabaygan purkan imayginga,
21 A mabaygoepa kedha mulaypa lawnga, “E! Imaw, kupay lag Awgadhaw, ina.” Lawnga wara sena, “E! Sepa nagemiw, Awgadhaw kupay lag.” Na kedha zoenguz kedha, Awgadhaw niyay lag in kayib ngithamuniya dhadhal.’
22 Kalanu nuy buwayl thayadhin nungu niyay kazipa kedha, ‘Nan bangal thonar gasamoene kedha, Mabaygaw Kazi lak ngithamuniya mayginga, a ngithamun koey ubi senabi thonarpa gasamoeypa ngithamulpa purkaw gasamoeypa Mabaygaw Kazipa, kasa kay imayginga.
23 Mabaygoepa kurusipoegayg kedha, “Mabaygaw Kazi sey.” Lawnga wara mabayg kedha, “In nuy.” Lawnga gurguy zoelmayg mabaygiya oesig.
24 Mabaygaw Kaziw kuniya mangay thonara nanga gasamoene, ngoedhe poenipoeniw buyadh bangal zilamidhe dapara gimal wara gizungu wara gizupa.
25 ‘Wagel kay bangal thabi zapul aymoeyne, kulay nuydh koeyma gegeyadh gasamoene, a nubi maykuyku mabaygan nuyn adhapa imane.
26 Wagel bangal nungu ngapa kuniya mangay, matha kedha Nowan thonar midh nanga,*
27 mabaygan ay saran poegaypu, garkazil ipin poeybepu, a yoepkazil alaypa mamayipu, kurusipa senabi goeyginu Nowa uzaraydhin nungu koey butoepa muypa. Kalanu woer wayaydhin nubi apa goewaya a mura thoerpumaydhin, mura zapul uma mathamoeydhin.
28 ‘Wa, Mabaygaw Kaziw kuniya mangay kedha kuniya, gumi za mabaygal kulay koerawaygal. Matha kedha Lothan thonar midh nanga, mabaygan ay saran poegaypu zapul sakariya idimpu, nagul uthumoeypu, a lagal moeydhamoeypu.
29 Senabi goeyga, Lothan mabaygal koerngaylmayl, thana ladhudhin Sodomoengu. Kalanu koey muy a salpa ngapa daparoengu mulupa, mura mathamoeydhin Sodomaw mabaygal.
30 Kedha ngoedhalnga Mabaygaw Kazi bangal yakamidhe senabi goeyginu.
31 ‘Senabi thonara mabayg nanga lagaw thodhanu gimal thanuriz gabupa, na matha ngoedhagidh lawnga nubepa mulupa maypa zapa gasamoeypa; matha kedha ngoedhalnga, mabayg nga zagethaw lagoenu

* **17:26** Nowan zageth: wara Zenesis 6.5-8 geth tidi.

adhal, koey zageth kuniya tidiz lagoepa. Matha ngoedhagidh ngi ngaru sobaginga.
32 Ngoenanu manin Lothan ipiw Kuth.†
33 Mabaygan nanga nuydh nungu igililnga kaludhan, lawnga na gegeyadh nuydh guythuyan, a nga nanga sagul palan nungu igililnga mabaygoepa, wa nuydh bangal gasaman nungu igililnga.
34 'Senabi kubilu bangal mabaygaw kuth yaynanob, ukasar mabayg nanga urapun uthuy lagoenu muynu; wara mabayg palamulngu balbayginga adhapa yoelpan a wara kasa wanan.
35 Zagethaw lagoenu lak kedha; ukasar yoepkaziw kunaw aymay zageth kalmel, palamulngu wara balbayginga adhapa yoelpan Mabaygaw Kazipa a wara na kuniya wanan.'‡
37 Kalanu nungu niyay kazil nubepa kedha yapupoeybaydhin, 'Kuykulnga, sethabi zapul bangal ngalaga?'
Nuy kuniya kedha mulaydhin thanamulpa, 'Senabi thonara bangal kakal, ngoedhe uruyn nurimpa gibidhoepa.'

18

Yoepkaz mayk nga nanga koeyma yoewdhepu zoeyzi noeydhay mabaygoepa

1 Kalanu Yesu adhamintidadhin nungu niyay kazipa thanamulpa ngurpaypa kedha, thana ngaru thoeythu pagemipu mura thonara gamu kawbasiginga.
2 Nuy kedha, 'Wara goegathoenu zoeyzinoeydhay mabayg niparuy. Nuy apasigig Awgadhoepa, Awgadhoengu akagig a nungu mabaygoepa koerkak badhoeginga.
3 Senabi goegathoenu meparu urapun yoepkaz mayk, na mura thonara ngapa nubepa, nanu mapunga nadh oengaypu nubepa nabepa ibupuydhaypa. Na mura thonara kedha umepu, "Ngoezu wati igalayg mura thonara ngoezu doegam gegeyadh madhin."
4 'Kasa thonarpa nanga nuy ubig asidhin nanungu ibupuydhayle, kurusipa nuy muynu kedha muliz, "Nag! In nubi yoepkaz mura thonara ngapa ngayapa. Ngay Awgadhoegi mabayg a matha kedha ngay mabaygoepa nagayginga,
5 kasa kay kedha, nubi yoepkaz mayk mura thonara ngapa ulaypu ngayapa; ngath nanga nan ibupuydhayginga ngath bangal ngoenapudhay gasamayginga. Ngath ngaru nanu doegam balbayg palan, ngawngu gamungu kawbasile." '
6 Kalanu Kuykulnga kedha mulaydhin thanamulpa niyay kazipa, 'Ngoenanu manin nungu wati zoeyzi noeydhay mabaygaw yangukudupa. Kurusipa nuydh ibupuydhay ayman.
7 A Awgadh midh, nuydh ngaru balbayginga ayman nungu Adhapa Thamayzi Mabaygoepa, setha ngaya nanga nubepa yoewdhemipu goeyginu a kubilnu. Nubepa thanamulpa adhapa imaypa lawnga.
8 Nuy mina nagepa kedha, kedha mabaygaw doegam ngaru balbay tidan. Kasa kay kedha Mabaygaw Kazi bangal ngapa wara goeyginu midh, nuydh iman kapu akasiw mabaygal itha apal a?'

---

† **17:32** Lothan ipiw ya gidha, wara Zenesis 19.26 geth tidi. ‡ **17:35** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha: 36 Ukasar mabayg nanga kalmel zagethan memampa apaw lagoenu, thana ngaw garwoeydhamayzi angelal sepa nanga palamulpa, thana ngulayg wara mabayg oengane a wara mabayg kasa wanan.

Yesu nuydh thonar tidadhin Parasayalayg a bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg, palamun igililnga sakar pudhadhin

9 Dhuray mabaygal senabi lagoenu thanamun noegaypa thana balbayginga. Thana ngulayg wara mabaygiya mulupa noegaypa. Yesu nuydh thanamun igililmayl thonar tidadhin kedha,
10 'Wara goeyginu, ukasar mabayg uzarmoedhin ngapa yaynanab koey yoewthoepa thoeythu poegaypa, wara Parasayalayg a wara bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg.
11 'Nuy Parasayoelayg kadayn thoeythu poegay, a nuy kasa nungungu yakamay Awgadhoepa kedha, "Awgadh ngay ngibepa eso poeybiz kedha, ngay kedha lawnga wara mabaygal midh nanga; ngay sagul poelay mabayg lawnga, mabayg gegeyadh mayginga, a ngath wara mabaygaw ipi yoelpayginga; ngay kedha lawnga kedha bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg midh pinungap.
12 Mura woekiya ngay aygudagoesipu ukasar thonaralnga ngaw apasin ngibepa, a ngath ngibepa mura ngaw gasamayzi zoengu moegina moegina pathaypu, mura ten zapul nanga urapun ngaru ngibepa."
13 'Nuy gar bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg koeysigal thoeythu poegay, matha kedha nuydh paru gima thoeyayginga daparpa, a nungu wati wakasin nuy kabu mathamay a Awgadhoepa yoewdhaydhin kedha, "Ngaw koerkak badh, ngay mina wati pawa mabayg, ngibepa ngaw wati pawapa noegaypa lawnga, balbay tidar ngoena." '
14 Wa, Yesu lak mulaydhin, 'Ngay ngithamulpa kedha, in bokadhzoengu mabayg balbayginga kuniya tidaydhin, nungu lagoepa, nuy Awgadhaw purkapa matha ngoedhagidh, a in lawnga Parasayoelayg, nuy gegeyadh Awgadhoepa. Ngaya nanga koey zapul aymoeypa thanamun geth kadaypa thamemipa, thana bangal mulupa thayamoeyne. A ngaya nanga apa pudhemipa, thana bangal mina koey gimal gasamoene.'

Yesu woenab poeybadhin moegina kazipa
(Mathayu 19.13-15; Mareko 10.13-16)

15 Thana mabaygal mapethal mamayidhin Yesulpa, nubepa nungu gethapa gimal kabuthapa thanamuniya. Thana niyay kazil nanga imadhin thana lawnga mamayidhin mabaygal.
16 Kasa Yesu thuremidhin mura mapethal nubepa, a kedha mulaydhin, 'Ngitha lawnga maygi sethabi moegina kazil, kasa wanamay thana ngapa ngayapa. Minguz kedha, Awgadhaw Basalaya kedha ngoedhal moegina kazipa, buth pathayzinga, thanamulpa niyay lag.
17 Ngoenanumanin kedha, ngunu nanga ubi senabi mina niyay lag gasaman Awgadhaw, nuy ngaru wara zaginga, moegina mapeth midh nanga. Kedha na lawnga, ngibepa muya yoewthaypa lawnga.'

Wara yoewdhayalgaw kuyku mabayg nanga koey rugalayg
(Mathayu 19.16-30; Mareko 10.17-31)

18 Wara Yoewdhayalgaw kuyku mabayg yapu poeybaydhin Yesulpa kedha, 'Mina Ngurpay Mabayg, ngath bangal mi mina zageth aymoeyne mina igililmaypa gasamoeypa ngayapa?'
19 Yesu kedha kuniya mulaydhin nubepa, 'Ngidh mipa ngoena kedha thoeraypa ngay mina mabayg? Wara urapun mina mabaygoeginga, matha Awgadh kedha.

20 Ngidh ngulayg nungu ten sabingu a? Mabaygiya puru aymayg, za puru
aymayg, ngidh woeydhayg wara mabaygiya, a ngidh koeyma apasin nginu
apu a nginu Thathi.'
21 Wa, nuy kuyku mabayg kedha kuniya mulaydhin, 'Ngath mura thabi
zapul aymoeyrngu ngaw yatha pathayngu thonarngu ngapa kurusipa
kayib.'
22 Yesu na karngemidhin senawbi ya, nuy nubepa mulaydhin kedha,
'Matha urapun za ngidh aymoeyginga. Matha ngoedhagidh kedha ngidh
yoewdhamoeyne bangal mura nginu zapul bokadhzapupa; a sethabi
bokadhzapul dhadhiya mamayine aygi zagi mabaygoepa, a nginu bangal
matha ngoedhagidh gimal daparoenu, kow kalanu ngi asir ngaybiya.'
23 Nuydh na karngemidhin nanga nungu ngoenakap koey mapunga,
kedha zoenguz kedha nuy koey aydeg zapulayg.
24 Yesu imadhin nanga nungu ngoenakap mapu, a mulaydhin nubepa,
'Mabayg nanga koey rugalayg nubepa moegina zageth lawnga Awgadhaw
Basalayoepa muya uthaypa.
25 Wa, mabayg nga koey rugalayg nanga, nubepa muya uthaypa Awgad-
haw Basalayoepa koey zageth. Koey uruy kameloepa matha ngoedhagidh
sapur kimusaw kuykuyaya uthaypa.'
26 Mabaygan ngadh nungu ya karngemidhin, thana nubepa yapupoeybe-
midhin, 'Kedha na nanga, mura mabaygoepa sike koey zageth mina
igililmaypa gasamaypa.'
27 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Miza nanga mabaygoepa
koey zageth aymoeypa, Awgadhan ngulayg ayman.'
28 Kalanu Petheru mulaydhin, 'Nagemiw, ngoey mura geth wanemidhin
ngoeymun lagoengu, a ngibiya asimoeydhin, ngoey midh?'
29 Wa, Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngay mina ya muliz
ngithamulpa mura; ngadh lag wanan, ipi, lawnga tukuypal, apu thathi,
a kazil, kuyk thanamun ubi thana Awgadhaw Basalaya ayman,
30 thanamun kozan ngaru koeyza gasaman kayib thana midh guythuyan,
a thanamun bangal ngaru igililnga kalaw goeyginu.'

Yesu lak yadu palgadhin nungu kikir a um
(Mathayu 20.17-19; Mareko 10.32-34)

31 Kalanu Yesu adhapa yoelpamoeyn nungu toewalob niyay kazil, a
nuydh wakay mamayin thana, 'Kurusipagemiw, ngitha mura ngulaygal
kedha, ngalpa ladhun Yoerusalemoepa. Wa, gasaman nanga ngitha bangal
imane, mura setha kulay peropethaw minar palayzimayl ngaru bangal
kuyku nidhamoeyne, Mabaygaw Kazi midh bangal nanga.
32 Nuyn bangal wara goegathaw mabaygoepa manine, a thana bangal
nuyn giwn mayparuy, a egi paraypu, a mosan tidaypu.
33 Thana nuyn poelngipu a umamathaman. Thoeri goeygiw koeliya
nanga nuy bangal kaday tharidhe igililnga.'
34 Thana niyay kazin wara nungu ya gasamoeyginga, thana aykap senabi
yangukudu imayginga, koerawaygal nuy na midh umay.

Wara maygum nuy yabugudoenu pasinu zapa yoewdhepu, Yesun nuyn balbay tidadhin
(Mathayu 20.29-34; Mareko 10.46-52)

35 Yesu a nungu niyay kazil thanamun mab woelmay amadhan Zerikopa.
Wara maygum nuy yabugudanu pasinu nir, zapa yoewdhay nungu gamupa
matha ngoedhagidhoepa.

36 Nuy na karngemin kedha koeygarsar mabaygaw mab nubiya amadhan
woelmay, nuy mabaygoepa yapu poeybiz, ‘Ina za miyay.’
37 Thana nubepa kedha mulemidhin, ‘Yesu Nazarethoelayg in ulaypa.’
38 Nuy gima gudiya wal miyaydhin kedha, ‘Yesu, Dhawithan Kazi, ngoena
gar sib wanar?’
39 Mabaygan Yesuniya kulay tadir, koey dharadh mulemin maygumoepa
kedha, ‘Yagi asir.’ Kasa kay kedha nuy maygum lak koey gimiya wal miziz,
‘Dhawithan Kazi ngoena gar ibupuydhar?’
40 Yesun mab panidhan, a nuy muliz, ‘Sena maygum ngapa mariw
ngayapa amadhan.’
41 Kalanu Yesu yapu poeyban nuyn, ‘Nginu ubi midh, ngath kay miza
ayimpa ngibepa?’
Nuy kuniya mulaydhin, ‘Kuykulnga, ngaw ubi ngath lak ngaw purkaw
buya kuniya gasaman.’
42 Yesu nubepa muliz, ‘Ngidh kuniya gasamar nginu purkaw buya, kuyk
nginu mina yoepathaman.’
43 Mina senabi thonara nuy balbayg asidhin, nuy balbayginga nagaydhin,
kalanu nuy Yesuniya wagel asidhin, thawmadhin Awgadh. Mura nanga
mabaygal nuyn imadhin thana lak thawmadhin Awgadh.

19

Yesu nuydh thuradhin bokadhzangu garwoeydhamay mabayg nel Zakiyoes

1 Yesu a nungu niyay kazil, goegath Zeriko thana muya uthemidhin, mab
thanamun woelmay.
2 Nuy wara kuyku bokadhzangu garwoeydhamay mabayg nungu nel
Zakiyoes, nuy si niparuy, nuy koey zapulayg.
3 Nuy koeyma nuthepu Yesulpa imaypa, nuy koey thawpay mabayg,
Yesun imayginga, mabaygaw kubiya. Nuy muynu wakay thayiz, thana-
mulngu mabayg nga Yesu.
4 Nuy tari zilamiz mabaygiya kulay thayiz a waliz kadaypa koey puya,
Yesulpa imaypa, nungu kay mab ulaypu sinaki.
5 Yesu nanga senabi lag gasaman, nuy kadaypa nagiz, a Zakiyoesalpa
kedha muliz, ‘Zakiyoes, ngapa tharay mulupa pagar. Kayibaw goeyginu
ngay kay ngaru nginu lagoenu kalmel.’
6 Zakiyoes sobaginga mulupa pagan a gud woeydhiz Yesun koey ikalnga.
7 Mura mabaygal thana na iman nanga thana dhubdhub ya mulemin, a
ubigigal kedha, ‘Nuy midh paru sepa wati pawaw mabaygaw lagoepa?’
8 Kasa kay kedha nuy Zakiyoes kaday tharaydhin a mulaydhin Kuykul-
maypa kedha, ‘Kuykulnga, kurusipagi ngayapa, ngath kedha thonara ya
ayman kedha, mura zapul ngaw dhadhiya mamayin, ukasar doegampa a
wara doegam ngath aygi zagi mabaygoepa mamayine, a wara kedha, ngath
nanga gethal oengay aymadhin kulay, ngaw yangukudu kedha, ngath
kuniya modhabiya manin po thonaralnga gimal kabuthan.’
9 Yesu kedha mulaydhin, ‘Wa, ina balbayginga mangiz nubi lagaw
mabaygiya, Awgadhan nuyn kaludhan kayib. Nuy lak kapu akasin, matha
kedha nuy Abraman buway mabayg.’
10 Mabaygaw Kazi ngapa lumaypa a kaludhaypa mabaygal ngaya
guythuyayzimayl.

Yesun adha min tidayzi ya ten koethil bokadhzoepa
(Mathayu 25.14-30)

11 Wa, thana kurusipagemir Yesulpa, nuydh thana ngurpamoeyr. Nuy
amadhan Yoerusalemoepa, a mabaygaw kasa wakay thoemamay kedha,
Awgadhaw Basalaya ngaru kakal iman senabi thonara. Lawnga, na kasa
thanamun wakay thoemamay kedha,
12 Nuydh thanamulpa ngurpay yadu umay kedha, ‘Wara koey mabayg,
nungu mina thonar gasamoedhin nubepa koey sigal goegathoepa, thana-
mulpa nubepa kuykulnga aymoeypa. Nungu ubilnga kedha thana nanga
nuyn kuykulnga ayman, nuy lak kuniya lagoepa. Nungu niyay lag ngaru
sey.
13 ‘Wagel kay nuy geth wanaydhin nuydh thurimoeydhin ten zagethaw
mabaygal nungu zagethaw mabaygoengu. Nuydh thanamulpa yaynanob
madhin urapun bokadhza koethilnga. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin,
“Ngitha bangal koesimoene sethabi bokadhzapul, kurusipa bangal ngay
kuniya tidhedhe.”
14 ‘Kasa kay kedha nungu goegathaw mabaygal nungungu asimoeyginga;
thana mabaygal yaday wayaydhin kedha, “Ngoey ubigigal kedha nubi
mabayg ngoeymun kuykulnga.”
15 ‘Lawnga, nuyn ngaru kuyku mabayg aymoeydhin; kalanu nuy ngapa
kuniya. Sobaginga nuydh nungu zagethaw mabaygal garwoeydhamaydhin
nubepa, imaypa kedha thanamun bokadhzoengu zageth thana midh
aymoeydhin.
16 ‘Nuy kulay mabayg ngapa muliz, “Kuykulnga, ngath koesimoedhin
nabi bokadhza koethilnga, aymoedhin wara ten koethil bokadhzapul.”
17 ‘Nuy kuykulnga kedha mulaydhin, “Nginu zageth matha ngoedhagidh,
ngidh moegina zageth matha ngoedhagidh oengadhin. Wa, ngath ngibepa
manin ten goegathal, ngi thanamun kuyku mabayg aymiz.”
18 ‘Nubiya wagel ngapa kedha muliz, “Kuykulnga, ngath koesimoedhin
nabi bokadhza koethilnga, aymoedhin wara payb koethil bokadhzapul.”
19 ‘Nungu kuyku mabayg kedha mulaydhin, “Wa, itha nginu payb
goegathal, ngi bangal sew kuyku mabayg.”
20 ‘Lak wara zagethaw mabayg ngapa. Nuy kedha mulaydhin, “Kuyku
mabayg, ina nginu koethil bokadhza, ngath kasa aradhin dhoemawakunu
muynu.
21 Ngath kedha zoenguz wardhadhin, ngay akan nginungu kedha ngi
koey yadayg, ngidh kasa zagethoeginga za gasaman, a matha kedha
ayboedhaw thonara ngidh ay gasaman wara mabaygaw uthuyzimayl.”
22 ‘Nuy kuyku mabayg nubepa kedha mulaydhin, “Ngi wati zagethaw
mabayg, nginu geth yangukudu na ngin idimoene. Ngi kedha, nginu
purkapa kedha ngay koey yadayg, a ngath kasa zagethoeginga za gasaman,
a matha kedha ayboedhaw thonara ay gasaman wara mabaygaw uthuyzi-
mayl.
23 Kedha nanga nginu imaypa nanga ngidh mingu ngaw bokadhza
muynu bokadhzoengu sakariya thoeyay lag oerayginga. Ngay nay ngapa
kuniya ngath balbayginga gasaman, ngaw bokadhza moegina gimal nay.”
24 ‘Kalanu kuyku mabayg wara mabaygoepa muliz, mabaygal si ngaya
na memeyir, “Sena nungu koethil bokadhza nungungu adhapa mar, a sepa
mar sena nga nanga ten koethil zapulayg.”
25 ‘Thana nubepa kedha mulemidhin, “Kuykulnga, nubiya memayipa ten
koethil zapul.”
26 ‘Nuy kuyku mabayg kedha mulaydhin, “Ngay ngithamulpa muliz,
mabayg nanga koey zapulayg, lak gimal kabuthan nubepa, a mabayg nanga
zapugig, nungu moenarimayl zapul mura adhapa mamayin nungungu.”

27 A nungu kuyku mabaygaw wara ridha yangukudu kedha “Setha
ngaw wati igalgal ngaya nanga ngawngu ubigasimoeydhin ngay thanamun
kuyku mabayg, thana mura ngapa mamayi koepa. Thana uma mathamoey
ngaw parunu.” ’

Koeyma mabaygan Yesun thawmadhin nungu Yoerusalemaw mangay (Mathayu 21.1-11; Mareko 11.1-11; Yoewane 12.12-19)

28 Yesun senabi ngurpay kaliya nuy Yoerusalemoepa miziz, mabaygiya
kulay.
29 Nuy nanga amadhan aymiz ngapa ukasar moegina mudhaw lagoepa
Bethpayz a Bethoeni, palay dhadhal Olibaw Padoenu, nuy wayamoedhin
ukasar nungu niyay kazi kulay, palamun zageth seysithamadhin kedha,
30 ‘Sepa uzarmariw, goegath sey parunu, ngipel balbayginga imane
asinaw kazi sey kunumayzinga. Mabaygan kulay niyayginga senabi
asinaw kaziya. Ngidh nuyn adhapa gud wayar a ngapa mar kay.
31 ‘Wara mabayg kay na yapu poeybay, “Ngipel mipa gud woeyaypa?”
Kedha kay mulemiriw, “Kuykulnga asinaw kazipa ubin mepa.” ’
32 Sepalbi kulay woeyayzi niyay kazi kulay uzarmoedhin a mura zapul
imaydhin Yesu palamulpa midh na mulaydhin.
33 Palay nanga gud wayadhin nuyn asinaw kazi, thana asinaw kaziw
mabaygal kedha mulemidhin, ‘Ngipel mipa gud woeyaypa?’
34 Palay kedha, ‘Kuykulnga ubin mepa.’
35 Wa, palay madhin senabi asinaw kazi Yesulpa, kalanu palamun koey
sodhal gud paliman senabi asinaw kaziya, a Yesun gimal nithan.
36 Koeygarsar mabaygal sey Yesuniya, thana thanamun dhoemawakul
thayamoeydhin Yesun yabugudiya poeydhamoeyn, nungu uruy yabugud
mina balbayg poelaypa.
37 Thana nanga Olibaw Padaw Guyanu thardhamoeydhin, mura nungu
puziw mabaygal gima gudiya thawmadhin Awgadh, koey ikalnga, kedha
zoenguz kedha mura adhapudhay zagethal nungu, thana imadhin. Thana
kedha,
38 ‘Awgadhaw woenab nubepa, Mopakuykupa,
nga ngapa Awgadhaw zagethoepa oengaypa,
a nungu nel.
Dapara gimal bangal pawdh,
a poerapar bangal gimal ngaru.’

39 Parasayalgal wara si mabaygiya muynu. Thana kedha mulemidhin
Yesulpa, ‘Ngurpay Mabayg setha nginu gamu puziw mabaygal lawnga
mamayir.’
40 Yesu kedha muliz, ‘Ngay ngithamulpa kedha, ngitha thana woerdhayg,
thana ngaru ayman. Mabaygan nanga thawmayginga, wa, nubi thaw-
manin ngaru ngapa matha kedha kulangu.’
41 Yesu na ngapa amadhan aymiz Yoerusalemoepa, nuydh na imadhin
senabi goegath nungu ngudi suleman, koerkak badhan.
42 Nuy kedha mulaydhin, ‘Ngitha Yoerusalemaw mabaygal, ngitha
nay ngulaygal kayib, ngithamun pawdhaw pawa midh; lawnga ngitha
imayginga, ngitha koerawaygal.
43 Wati thonar bangal ngapa gasamoene; ngithamun thabukiriw mabay-
gal senabi thonara mina wati koewbu rugal moeydhamoeyne nabi koey
goegathaw, yabugudaw pasi yathay bangal zilmemine.

44 Thana bangal ngithamun mura mathamoene, a matha kedha
ngithamun moegina kazil muynu. Wara urapun lagaw kula gimal
woenaypa lawnga, mura lag idimoeyn, kedha zoenguz kedha, Awgadh
ngithamuniya mangiz zagethoepa, a ngitha koerawaygal.'

Yesu muy yoewthaydhin koey yoewthiya
(Mathayu 21.12-17; Mareko 11.15-19; Yoewane 2.13-22)

45 Kalanu Yesu muy yoewthiz koey yoewthiya, a nuy butha poethay
zageth kuyk aymoedhin muynu yoewthanu. Zangu sakariya thoeyay
mabaygal nuydh koey dharadh adhapa wayayamoeyn.
46 Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Awgadhaw yangukudu Minar
Poelayzinga kedha, "Ngaw niyay lag, bangal mabaygaw thoeythu poegay
lag, kasa kay kedha ngitha wati mabaygal nan puru mabaygaw lag
ayimpa." '
47 Mura sethabi goeygil Yesu nungu ngurpay matha ayimpu muynu koey
yoewthanu. Thana kuyku misnarel, a sabiw ngurpay mabaygal, a matha
kedha Yoewdhayalgaw koey mabaygal, thana ubin memayipu Yesulpa
mathamoeypa.
48 Kasa kay kedha thana yabugud gasamoeyginga aymoeypa, kedha
zoenguz kedha, mabaygal mura nubepa koeyma kurusipagemipu.

20

Yesun kupay midh
(Mathayu 21.23-27; Mareko 11.27-33)

1 Wara goeyginu Yesu nuydh mabaygal ngurpadhin koey yoewthaw panu
muynu. Nuydh kapu yangu wakay yadu palgadhin thanamulpa. Dhadhal
nanga thana kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal ngapa nubepa,
thanamuniya dhuray yoewthaw koey mabaygal.
2 Thana mulemin nubepa, 'Muli ngoeymulpa, ngidh ngalagaz kupay
gasamoengu nabi zagethoepa, a ngibepa matha ngoedhagidh ngadh
mangu?'
3 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngay lak kedha
ngithamulpa urapun yangukudupa yapu poeybepa,
4 Yoewane, nungu paptayso zageth ngalagaz ngapa, Awgadhoengu
lawnga mabaygoengu?'
5 Thana matha thanamuniya luman kedha, 'Ngalpa kay nubepa midh
mulemipa? Wara kedha, ngalpa kedha, Yoewanen zageth ngapa Awgadho-
engu, nuy kay Yesu kedha mulepa ngalpalpa, "Ngitha midh paru Yoewanen
mina yoepathamayginga, nungu kupay nanga Awgadhoengu?"
6 A wara kedha, ngalpa kay nubepa kedha mulemipa, Yoewanen
kupay Awgadhoengu lawnga, nuy kasa mabaygoengu, ngoeymun aka
kedha, mabaygoengu ngalpalngu kulan mathamayle. Mabaygaw mina
yoepathaman kedha, nuy Yoewane mina peropetha.'
7 Kurusipa thana kedha mulemidhin, 'Lawnga ngoey koerawaygal,
nungu kupay na ngalagaz ngapa.'
8 Yesu kedha thanamulpa, 'Ngitha lak yagigal a, nungu kupay midh paru?
Wa, ngay lak kedha, ngath ngaw kupay seysithamayginga ngithamulpa
nubi zagethoepa, na ngalagaw kupay.'

Goereypaw apaw lagaw wati danal poethay mabaygal
(Mathayu 21.33-46; Mareko 12.1-12)

9 Wa, nuy ngaru ngurpay yadu umepa mura mabaygoepa; adha min
tidan kedha, ‘Wara mabayg nuydh goereypaw apaw lag uthudhin, kalanu
nuy yoenu madhin senabi apaw lag danal poethay mabaygoepa, a thana
yawadhadhin kedha, ayde bangal dhadhiya dhadh mamayipa. Kalanu nuy
kuykuthalnga yawar miyaydhin.
10 Ayboewdhaw thonar nanga nuydh zagethaw mabayg wayadhin danal
poethay mabaygoepa, nungu modhabipa gasamaypa. Thana nuyn kasa
palngidhin a aygig adhapa wayadhin.
11 Nuy kuyku mabayg lak wara wayadhin zagethaw mabayg, a thana
lak kedha palngidhin nuyn a wati pawa aymoedhin nubepa, kalanu aygig
adhapa wayadhin.
12 Nubiya wagel nge wara zagethaw mabayg wayadhin a thana nuyn
badhal paladhin, a adha thayadhin.
13 ‘Kalanu nuy goereypaw apawlagoelayg, koeyma ngoenanu madhin
kedha, nuydh za miyay aymoene bangal. Nuy kedha “Ngath kay ngaw
mamal kazi woeyaypa, thana sike nubepa apasimoeypa.”
14 ‘Thana nanga wati danal poethay mabaygal nuyn imadhin nanga
thana kidhakidhan kedha mulemidhin, “In kuyku mabaygaw kazi, ngalpa
mathampa nuyn, lak bangal nungu aykuyk mura ngalpa manine, lak
bangal nungu mura zapul ngalpan zapul.”
15 ‘Kalanu thana nuyn kazi adhathayadhin goereypaw apaw lagoengu, a
uma mathamadhin.
‘Nuydh apawlagalgan midh kay ayimpa wati danal poethay mabay-
goepa?
16 Wa, nuydh bangal ngaru ngapa umamathamoeyne sethabi wati danal
poethay mabaygal senabi apaw lag bangal mina mabaygoepa manine.’
Mabaygan na karngemidhin senabi ya matha ngoedhagidh, thana kedha,
‘Maygi, na mina wati ngoedha thoeyay.’
17 Yesu wadhe thulu nagaydhin thanamulpa a kedha kuniya mulemidhin,
‘Ngitha mura ubigigal a? Kedha nanga na midh paru kulkub minar
paladhin adhamintiday ya kedha,
“Lagaw moeydhayzi mabaygal nanga,
thana mina kula adhathayan, wati kulapa thaman.
Kasa kay kedha na mina kula,
nan ngulayg lagaw konanu kabuthan puridhiroepa.”

18 ‘Mabaygal nanga thabi kulanu gimal pudhemin, kalanu sethabi
mabaygal moegina memayin; a wara kedha nubi kula nanga pudhiz
mabaygiya gimal, wa sethabi mabaygal mura al mathamoeyn, poeythoey
aymoeyn.’
19 Thana sabiw ngurpay mabaygal a kuyku misnarel yabugud lumadhin
nubepa gasamaypa senabi thonara, minguz kedha thana tidamoeyn kedha
nungu ya matha ngoedhagidh thanamulpa kuniya. Kasa kay kedha, thana
koey akan mabaygoengu.

Mabaygal modhabiya maypa Romaniw kuyku mabaygoepa, lawnga midh (Mathayu 22.15-22; Mareko 12.13-17)

20 Wa, thana nuyn danal poethaypu wara buthoepa, yabu lumay
mabaygiya aremidhin. Sethabi mabaygaw kasa ngoelkay ubi ngurpaypa
gasamoeypa Yesulngu, kasa gimiya mina pawa oengaypu nubepa. Thana-
mun Yoewdhayalgaw kuyku mabaygaw ubi thana bangal karum palane

Yesun, a nuyn gasaman a poeyban, Romaniw kuyku mabaygaw gethoepa poeyban.
21 Sethabi yabu lumay mabaygal kedha mulemidhin Yesulpa, ‘Ngurpay Mabayg ngoey ngulaygal kedha, ngi mura thonara mina yadu umepa, nginu ngurpay mina matha ngoedhagidh Awgadhaw ubi seysithamaypa mura mabaygoepa, kuyk ngi mabaygoengu akan lawnga; ngidh koey mabaygoepa a kasa mabaygoepa mina matha kedha nginu ngurpay poeybar.
22 Ngibepa midh, ngalpan sabinu matha ngoedhagidh ngalpa kasa bokadhzapul sakariya thayan Romaniw adhapudhay kuyku mabaygoepa, lawnga midh?’
23 Yesulpa kakal kedha thana kasa gimal, muynu karum palay aymar nubepa. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin,
24 ‘Ngitha kedha bokadhza yakamay ngayapa, a? Na ngunu paru a nel bokadhzapunu poelayzinga?’
25 Thana kedha, ‘Sena nungu, Romaniw kuyku mabaygaw.’
Nuy kedha muliz, ‘Wa, setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku mabaygaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa; a setha mi zapul nanga Awgadhaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa*.’
26 Wa, thana kasa yan nuthemidhin nubepa karum poelaypa mabaygaw parunu. Minguz kedha nuy ngaru balbayginga yadu umepu. Thana koeyma madhu pamemidhin, kasa yagigal.

Umaw kalaw igililnga midh nanga
(Mathayu 22.23-33; Mareko 12.18-27)

27 Kalanu Sadusayalgal ngapa Yesulpa. Thana mina yoepathamayginga, sena nanga wara igililnga umaw kalanu. Thanamun ngulayg kedha, mabaygoepa lak igililpa lawnga umaw kalanu.
28 Thana ngapa Yesulpa kedha yapu poeybay ladhudhin, ‘Ngurpay Mabayg, Mosen poelayzinga ngoeymulpa kedha, “Garkaz nanga umanga, nuydh nungu ipi wanan kaziginga,
29 nungu tukuyap ngaru geth dhoerdhimiz nabiya senabi maykiya, lak palay kazilayg aymoeman; lak nuydh nungu tukuypaw buth gud mathaman, palay nanga kazilayg aymoeman.” Wara thonara thana setha seben kuyk kazil, nuy kuykuyg geth dhoerdhimaydhin, kalanu nuy umanga kazigig.
30 Nubiya wagel nanga lak nabiya geth dhoerdhimaydhin.
31 A dhoedhaylayg lak kedha kurusipa thana mura seben nabiya geth dhoerdhimoeydhin. Kalanu thana mura umamayl kazigigal.
32 Moeygoepa na yoepkaz umanga.
33 ‘Kedha kay, kuthaw goeyginu nanga mura mabaygal bangal kadaypa memayine umangu, ina bangal nanga kuthaw thonar gasamoene, na bangal thanamulngu ngoenu ipi.
34 Mura setha seben kuyk kazil waza nabiya geth dhoerdhimoeydhin.’
Yesu kedha thanamulpa, ‘Garkazil a yoepkazil mura thabi thonara geth dhoerdhimoeypa,
35 kasa kay kedha sethabi thonara mabaygal ngaya nanga Awgadhaw imaypa balbayginga, thana kaday thoeraypa umangu nungu basalayoepa, nuy senabi thonaraw igililnga bangal geth dhoerdhimoeyginga.

---

* **20:25** *Awgadhaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa*: wara Romaniw Thusi 13.6 geth tidi.

36 Thana bangal kedha, angelal midh nanga umaginga, ngoedhe kedha
Awgadhaw kazil kedha zoenguz thana bangal kaday nithamoeyne umangu.
37 Mosen ya kuyku nidhan kedha, umangu mabayg lak kaday tariz
igililnga. Kedha zoenguz Moselpa lak yakamaydhin, mi thonara nanga
nuydh imadhin bupanu muy yayamaydhin nuy mulaydhin kedha, “Mina
Kuykulnga, Abraman Awgadh, a Isakan Awgadh, a Yakubun Awgadh.”
38 Wa, aykap muynu kedha, nuy Awgadh ngaru Awgadh igil mabaygoepa,
umaw mabaygaw Awgadh lawnga. Moselpa kedha, nubiya nungu
kulay mabaygal muruygal ngaru igililmayl. Nuy kedha zoenguz kedha
mulaydhin, “Abraman Awgadh, a Isakan Awgadh, a Yakubun Awgadh.”
’
39 Dhuray thanamulngu sabiw ngurpay mabaygal, balbayginga mulemid-
hin Yesulpa kedha, ‘Ngurpay Mabayg, ngi mina balbayginga umayngu.’
40 Na kalanu thanamulpa koey zageth nubepa kuniya yapu poeybaypa.

Awgadhaw Mina Adhapa Thamayzig, nuy ngunu kazi?
(Mathayu 22.41-46; Mareko 12.35-37)

41 Kalanu Yesu thanamulpa yapu poeybaydhin kedha, ‘Mabaygal midh
paru yadu poelgaypu kedha Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg, Dhaw-
ithan Buway Kazi,
42 Dhawitha, nuydh minar paladhin nungu nangu thusinu muynu kedha,
“Nuy Kuykulmaypa mulaydhin ngaw
Kuykulmaypa kedha,
‘Ngi ngapa in thanuripa ngaw getha doegamoenu,
43 kurusipa ngath nginu mura thabukiriw mabaygal mulupa idimpa,
a ngidh ngar tharal thanamuniya gimal.’ ”

44 ‘Wa, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg nanga, Dhawitha nuydh nuyn
kedha tharadhin, “Kuykulnga”. Ngitha midh paru ngayapa kedha
umamoeypa, nuy Dhawithan Buway Kazi, Dhawitha nanga nuyn kedha
tharan, “Kuykulnga”. Nuy ngaru gimal.’

Thanamun sabiw ngurpay mabaygaw a Parasayalgaw wati igililnga
(Mathayu 23.1-36; Mareko 12.38-40)

45 Sey mura mabaygaw parunu Yesu mulaydhin nungu niyay kazipa,
mabaygal mura kurusipagemir. Nuy kedha,
46 ‘Koey poeypiyam bangal sabiw ngurpay mabaygoengu, thanamun
pawa kedha, thana kuykuthal rugalgal toedipa, kapu koewsalmayl. Thana-
mun koey ubi kedha mabaygaw ayawal may thanamulpa koeyma apasin
muynu zangu sakariya thoeyay lagoenu. Thana adhapa thayan mina
niyay lagal thanamulpa muynu yoewthanu, a matha kedha koey aygudaw
lagoenu thana ubin memayin koey mabaygaw niyay lag niyaypa.
47 Muynu thana gegeyadh, alaygi mabaygaw rugal sagul palay ayimpu;
thana midh paru koeyma gasampu kedha zagi mabaygoengu? Gimiya
thana mamuy goengawl oengemipu, thanamun thoeythu poegay koey
kuykuthalmayl. Kedha mabaygaw kuth bangal ngaru ipidhadh gegeyadh.’

21

Yoepkaz mayk nadh mura nanu bokadhza poeyban Awgadhoepa
(Mareko 12.41-44)

1 Yesu nanga yoewthanu muynu nir, nuy thana yawaymir koey
bokadhzapul mabaygal, thana koethil bokadhzapul idimoeyr yoewthapa
poeybamoeyn.

2 A wara nuydh iman aygi zagi yoepkaz mayk, nadh thayamoeman
ukasar kula bokadhza.
3 Nuy mabaygoepa mulaydhin kedha, ‘Ngay ngithamulpa mina yadu
umepa kedha, nabi aygi zagi yoepkaz, nanu poeybay koeyza mura
thanamun kalmel poeybayzimaya.
4 Thanamun matha ngoedhagidh mina koeyza, urapun kay kedha, thana
poeybamoeyn Awgadhoepa moenari koethil zapul, kasa na mayk nadh
mura poeyban bokadhzagimay bokadhza. Nadh mura nanungu poeyban
Awgadhoepa.’

Thanamun koey yoewth midh paru
(Mathayu 24.1-2; Mareko 13.1-2)

5 Dhuray niyay kazil nubepa kedha Yesulpa, ‘Itha yoewthaw moeydhayzi
kulal mina kapu ngoedhalmayl.’ Thana thawmadhin zey kulal a yoewthaw
rugal dhuray, mabaygaw poeybayzimayl Awgadhoepa, koethil zapul.
6 Yesu kedha mulaydhin, ‘Kedha kapu zapa wakaythoemoemayg. Mura
kapu zapul itha ngitha imiz, wa senabi thonara nanga gasamoene mura
bangal noeridhedhe lak urapun kula gimal woenaypa lawnga.’
7 Thana bangal yapu poeybemidhin, ‘Ngurpay Mabayg, mi thunara
bangal? a ngalpa midh paru ngulayg gasamoene senabi thonara nanga
gasamoene?’
8 Yesu kedha, ‘Ngitha bangal koey poeypiyam a wer goegadhasig
bangal ngoelkay mabaygoengu, koey garsar mabaygal bangal ngapa
ngithamulpa kedha umamoeypu, “Mina mabayg ngay, Awgadhaw Adhapa
Thoemayzinga”, a wara kedha umamoeypa, “Thonar amadhan thamiz.”
Ngitha bangal thanamuniya oesig.
9 Ngitha akan maygi, koewbu yaday bangal ngaru koeyza gasaman.
Mabaygal koey kawragigal koeyma silamaypa ubin memayipa. Kedha
ngoedhal zapul bangal ngaru aymoeypu, lak moegina wagel nubi gugu
ubidh thoeyayzimayngu kuth.’
10 Yesu lak mulaydhin kedha, ‘Goegathal bangal kidhakidhan koewbu
zapul siparu, a kuyku mabaygal bangal yatharmoeypu,
11 senabi thonara bangal boeradhar koeyma garguy medhedhe, laga
lagiya; ayginga zaginga sethabi thonara bangal kikir mangedhe a kobegadh
zapul ngapa a akal zapul kakal yakamoeypu dapara gimal.
12 Wagel bangal thabi zapul aymemine, ngitha kulay gasamoeyn a
thana ngaru ngitha gegeyadh danal poethaypu, a thana kalanu ngitha
yoewthoepa mamayin thanamun kuyku mabaygiya paruya. Wa, thana
ngulayg ngitha kunumoeyn, a koew apaw goewaw Kuykulmaypa poey-
bamoeypu, lawnga zoeyzinoeydhay mabaygoepa poeybamoeypu, kuyk
ngitha ngaw puziw mabaygal.
13 Ina ngithamulpa dhadhabuth pudhiz Awgadhaw yoepa yakamoeypa,
kedha koey mabaygoepa.
14 ‘Ngitha koeyma wakay thoemamayginga kotow parunu, ngithamun
kotow yangukudupa,
15 kedha zoenguz ngath bangal kasa ngithamulpa poeybaypu yangukudu
a ngulayg, kedha ngoedhalnga ngithamun wati igalgoepa koey zageth
mulupa moeypa. Wa, thanamun danal poethay ngithamulpa kasa midh,
ngithamun mina yangukudul ngaru kaday sipa, kuyk ngaw danal poethay
ngithamulpa.

Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa

16 ‘Ngitha bangal ngithamun apuwan thathin a tukuypan igalgan adhapa
yawaymoeypu, a dhuray bangal ngithamulngu uma mathamoeypa.
17 Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa,
minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal.
18 ‘Kasa kay kedha ngithamun igililmayl ngaru bangal balbayginga,
na ngoedhe kedha nge, ngithamulngu urapun yalbupoengu ngithamun
kuykungu guythuyaypa lawnga.
19 Koey ridhanga bangal siparuy ngithamun matha ngoedhagidh sey
mepa.

Abere wati za mangedhe Maygi Lagoenu dhadhal (Mathayu 24.15-21; Mareko 13.14-19)

20 ‘Ngitha nanga iman koewbu mabaygal amadhan thamemin mura
karngur pagamiz Yoerusalemiya, ngitha ngulayg asimoeyn kedha, senabi
ipidhadh gegeyadh bangal amadhan aymidhe.
21 ‘Ngithamun mabaygal ngaya nanga sey Yoewdhayalgaw doegamoenu,
ngitha kasa sobaginga padoepa zilmemin seyzi. Ngaya nanga nabi
koey goegath Yoerusalemoenu muynu, ngaru sobaginga adhapa, a ngaya
nanga adhiya lumadhiya thanamulpa muya uthaypa lawnga nabi koey
goegathoepa.
22 Kedha zoenguz kedha setha Minar Poelayzimayl midh nanga, sena
bangal kuyku nidhane. Sethabi thonara gasaman wati modhabiya
23 Awgadhan ngaru bangal koey dharadh mamayine. Mina koey
gegeyadh bangal sethabi goeyginu yoepkazil ngaya nanga maythalgal a
moegina mapethalgal! Sena bangal mina koey koerkak badhalnga nubi
koey goegathiya bangal gasampu.
24 ‘Mabaygal bangal kuyay thurikan mathamoeypu, a dhuray mabaygal
kunumoeypu. Thana bangal adhapa yoelpamoeyne, a mura bangal goe-
gath goegathiya thana wanedhe. Wa, Yoerusalema a nanu mabaygal senabi
thonara mina goeygeyadh gasamane. Koewbu mabaygal adhaz ngapa
koewbupa garwoeydhamoeyne, thana bangal idimoeyne goegath muynu.
Ngitha bangal thanamuniya siyara apal kurusipa bangal thanamun kuth.

Nuy bangal Mabaygaw Kazi lak mangedhe

25 ‘Wa, senabi thonar bangal nanga amadhan thamidhe mura mabaygan
imane senabi ngoedha thoeyay. Daparoenu gimal, goeyga, moelpal
a thithuyl bangal mura ngoedhal asimoeyne, a ina apal bangal mura
goegathal mina koeyma aka gasamoene malu bubu a bawaw nur, a
mabaygaw wakay thoemamay koey garsar.
26 Mabaygal gamul gegeyadh memayipu a mulupa bangal pudhemipu
akan, senabi ugay thonara; kuyk thanamulpa kakal kedha senabi wati
ngoedha thoeyay bangal aymidhe. Mura daparaw zapul ngadhag asi-
moeyne.
27 Thana bangal imane Mabaygaw Kazi ngapa ziyanu dhadhal kalmel
nungu woenab a poerapar.
28 ‘Senabi thonara bangal aymidhe ngitha balbayginga kaday nithaman,
parul balbayginga kadaypa thayamoeyne, kuyk sena ngithamun gudaz
puydhay thonar amadhan thamiz.’

Wara puy dhani midh nanga, nanu kayn malguy adhay midh nanga (Mathayu 24.32-35; Mareko 13.28-31)

29 Sew kalanu Yesu nuydh adha min tidar thanamulpa kedha, ‘Ngitha
imaw senaw puy nel dhani, a matha kedha setha dhuray puyl;

30 thana nanga kayn nikil guythuyamoeyn a kalanu maludh gam asin
nisal, ngi ngulayg asin kedha, naygay thonar amadhan.
31 Matha kedha ngitha bangal nanga imane sethabi koey thonaral, ngitha
bangal ngulayg asimoeyne kedha, Awgadhaw Basalaya amadhan thamiz,
a nungu kupay zageth.
32 'Ngay ngithamulpa balbayginga muliz kedha, dhuray nabi maykuyku
mabaygan bangal imane, thana bangal igililmayl, senabi thonara.
33 Daparaw zapul bangal a matha kedha ina apal, ngaru bangal
muwasine, kasa kay kedha ngaw ya bangal matha meparu.'

Ngalpa mura koerawaygal senabi thonarngu

34 'Ngitha koey poeypiyam bangal, ngithamun ngoenakapoengu mura
nabi apaw goewaw pawaya oesile. Matha kedha koeyma gurukun woenig,
a koewbadh wakasig thabi apaw goewaw mura goeygiw buwayl thoeyayl
midh paru nanga. Ngithamun igililmayl kedha ngoedhalmayl nanga senabi
goeyga ngithamulpa gumi mangedhe, ngoedhe poethe midh nanga uruypa.
35 'Wa, senabi goeyga bangal mura nubi apaw goewaw mabaygoepa
aymidhe.
36 Wati za koeyza bangal kaday tharidhe. Ngitha ngaru koey poeypiyam,
a thoeythu pagemipu mura thonara, senabi thonarngu ngithamulngu
idimoeyle. Matha ngoedhagidh kedha, ngitha bangal mina ridh palimoeyn,
ngithamulpa kadaypa moeypa Mabaygaw Kazinu parunu senabi goey-
ginu.'

Yesun moeygoepa goeygil

37 Yesu mura goeyginu ngurpamoeypa koey yoewthaw boeradharanu
muynu, a mura kubilu nuy mer padoenu gimal, nel Olibaw Pad.
38 Matha kedha mura baythanga mabaygal sobaginga garwoeyd-
hamoeypu nungu ngurpaypa koerngaypa yoewthanu muynu.

22

Yudhan imul pathan Yesuniya
(Mathayu 26.1-5; Mareko 14.1-2; Yoewane 11.45-53)

1 Thanamun yoewthaw koey thonara amadhan thamayidhin, thana
matha yistagi thoewa ay purthaypu. Nuy senabi za kedha thoeraypu
kaludhay thonar, Awgadhaw mak mabaygaw lagiya pasa gudanu kulkal
ngalagiya nanga, thana Awgadhaw mabaygal.
2 Thana kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal, thanamun ubi
thana Yesun gumi gasaman umapa, thana aka gasamoedhin nubepa zangu
aymoeyle mabaygaw parunu.
3 Kalanu Sathana muy yoewthaydhin Yoewdhaniya. Nuy Keriyothoelayg,
wara urapun Yesun mabayg, nungu toewalob niyay kazingu.
4 Yudha uzaraydhin a mulaydhin Kuyku misnarepa a yoewthaw danal
poethay kuykupa, nuydh bangal Yesuniya midh bangal imul pathane
thanamulpa.
5 Thanamulpa koey ubilnga a thana nuyn bokadhza ya wadhadhin.
6 Wa, nuy asin, kalanu nuy koeyma nuthay kapu buthapa Yesulpa
thanamulpa maypa kasa gumi mabaygoepa.

Yesun kalmel thanamuniya Moeygoepa Aygud
(Mathayu 26.17-25; Mareko 14.12-21; Yoewane 13.17-33)

7 Wa, thana koey goeyga gasaman, yistagi kunaw aygudoepa, a kalmel
kaludhay mamuyl mathamoeyn yaynanab mura lagiya, eso Awgadhoepa.

8 Kalanu Yesu wayamoedhin Petheru a Yoewane, ya kedha mulaydhin,
‘Uzarmariw, a buth pathaw Kaludhay Ay ngalpalpa purthaypa.’
9 Palay kuniya nubepa kedha mulemin, ‘Nginu ubi ngalaga kay buth
pathaypa.’
10 Nuy kedha muliz, ‘Ngipel kay na koey goegath muynu gasampa,
ngipeniya kay mabayg, garkaz mangepa. Nubiya kay ngukiw za meparuy
ngukilnga. Asimariw kay nubiya, a muy uthemariw nubiya.
11 Mulemariw kay lagaw thathipa kedha, “Ngalpan Ngurpay Mabaygan
yaday wayaman ngibepa kedha, ‘Aygudaw lag ngalaga, ngay a ngaw niyay
kaziw ngoeymulpa Kaludhay Aypa gasamoeypa’.”
12 Nuydh kay nungu gethan yadu palgaypa aygudaw lag kapu koey
gudalnga gimal kathaygoenu, mura nanu zapul si nabiya muynu sew kay
buth pathane.’
13 Wa, palay uzarmoedhin. Mangemidhin nanga palay imaydhin
mina mura zapul balbayginga kedha, nuy Yesu nanga palamulpa midh
mulaydhin. Kalanu palay aygudaw zapul mura buth pathamoeydhin
Kaludhay Aypa.
14 Wa, nan nanga thonar amadhan thamayidhin, nuy apa thanuraydhin
nungu niyay kaziya kalmel lawlowya.
15 Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Ina ngaw koey ubilnga kedha,
wagel kay ngaw kikir, ngay ngaru kulay nubi Kaludhay Ay purthar
ngithamuniya kalmel.
16 Ina kedha zoenguz ngayapa koey ubilnga, ina ngaw moeygoepa buth
ngayapa ngithamuniya kalmel nubi ay purthar, kurusipa nubi za mina
kuyku nidhane Awgadhaw Basalayanu muynu.’
17 Kalanu nuydh lak kedha, umal ngukiw kap madhin a eso poeybaydhin
Awgadhoepa. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, ‘In, mar a ngithamuniya
dhadhiya dhadh maypa.
18 Ngay ngithamulpa kedha, koezi pawpa ngayapa lak woenipa lawnga
nabi puy koewsaw ngukipa, kurusipa Awgadhaw Basalaya bangal
mangedhe.’
19 Kalanu Yesu nuydh madhin nan yistagi bred yoewdhadhin eso Aw-
gadhoepa, kalanu nuydh nan dhadhiya patidhadhin thanamulpa, nungu
niyay kazipa. Nuy kedha thanamulpa, ‘Ina ngaw gamu ngath ngithamulpa
poeyban. Ngitha nubi za bangal aymparuy ngayapa ngoenanu maypa.’
20 Senabi aygudaw kal nuydh matha kedha ngoedhalnga umal ngukiw
kap gasamadhin, yoewdhadhin eso Awgadhoepa, a kalanu thanamulpa
madhin nuyn kap, a thanamulpa kedha mulaydhin, ‘In nubi kap matha
kedha kayn yawoedhayzinga ngithamulpa, ngaw kulka ngithamulpa pay
yoewdhayzinga.’
21 Kalanu nuy lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Ina bangal kuyku nid-
hane kedha, urapu mabayg ngithamulngu nuydh kedha thonar ngaybiya
kalmel aydu purthar, kasa kay kedha nuydh bangal ngoena guda arane
mabaygoepa.
22 Ina mina yangukudu kedha, Mabaygaw Kazi ngaru uma mathamoene
matha kedha Awgadhaw mulayzinga midh nanga, kasa kay kedha
mabaygan ngadh nanga ngoena guda arane, nungu kuth bangal ngaru
adhapudhay gegeyadh.’
23 Thana kidhakidhan kedha yapu poeybepa, thanamulngu ngadh kay
ayimpa nubi za.

Thanamulngu nga adhapudhay mabayg

24 Kalanu thana niyay kazil kidhakidhan ya pathukamoeyr kedha,
thanamulngu nga nanga adhapudhay.
25 Yesu karngemidhin a thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Nubi apaw
goewaw mopakuykul mura koey goegathaw, thana thanamun pawanu
nipa mura thanamun mabaygiya gimiya, a mabaygal ngulayg kedha
ngoedhal mopakuyk kedha thoeraypu, ibupuydhay mabayg.
26 ‘Kasa kay kedha ngitha kedha pawanu niyayg. Matha ngoedhagidh
kedha ngithamulngu nga nanga adhapudhay nungu igililmay pawa ngaru
mina kayn mabaygaw pawa midh nanga. Ngithamun kuyku mabayg nuy
ngaru kedha nge, zagethaw kaz midh nanga.
27 Ngithamulpa midh, wara mabayg nanga nuydh aydu purthan a wara
nuydh aydu poeyban a danal poethay ayman nubepa. Palbi ukasar
mabaygoengu adhapudhay mabayg nuy nga purthayzi mabayg, lawnga
mabaygan ngadh nanga nubepa aydu poeyban a danal poethay ayman?
Wa, ngitha ngulaygal kedha, mabaygal kedha umepu, ayngu purthayzi
mabayg ngaru adhapudhay, kasa kay kedha ngay in ngithamuniya ngay
ngoedhe kedha senawbi zagethaw kaz ngadh nanga danal poethay ayman.
28 A ngithamulpa kedha, ngitha ngaybiya puzimoeyrngu mura thonara,
matha kedha ngaw nuthaynu. Thonar koey bedhalnga.
29 ‘Ngaw Thathi nuydh ngayapa kupay poeyban mopakuyku zagethoepa
aymoeypa, a ngay matha kedha ngithamulpa ya woedhaypa kupayl.
30 Ngaw Basalayanu muynu nanga ngitha ngaru bangal kalmel aydu
purthane ngaw lawlowya a ngitha mura yaynanob kupay niyay lagalgal
Isoereylgaw mabaygaw toewalob buway kuykul, minamay zagethoepa
aymoeypa thanamulpa.’

Yesu kulay yakamaydhin Petherun gud thadhay yangukudu (Mathayu 26.31-35; Mareko 14.27-31; Yoewane 13.36-38)

31 ‘Simona, Simona ngayapa kurusipagi, Sathana gudoepa thoerayngu
ngithamulpa nuthaypa, kedha ngoedhalnga ngoedhe kunaw kapu nanga
apaw lagaw zagethaw mabaygan adha ngulamoeyn noerangu.
32 ‘Kasa kay kedha ngath thoeythu poegay aymarngu ngibepa kedha,
nginu mina yoepathamoeyle idimoeyle. Kurusipa ngidh lak ngayapa
buwayl thoeyaypa. Wa senawbi thonara ngidh ngaru ridha palan nginu
tukuypaw mina yoepathaman.’
33 Petheru kuniya mulaydhin Yesulpa kedha, ‘Ngayapa ngibepa kasa
woenaypa lawnga, kasa midh thana ngin kunumay lagoenu thayan lawnga
uma mathaman, wa thana ngoena lak kedha mathaman.’
34 Yesu kedha kuniya mulaydhin Petherulpa, ‘Kame, ngay ngibepa kedha,
lawnga! Kaybaw kubilu, wagel kay garkaz pawl poeybepa, ngi kay kulay
thoeri thonaralnga ngawngu koerawayg kudun tharepa.’

Yabugudaw rugal thanamulpa niyay kazipa

35 Kalanu Yesu wara yangukudu mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Ngitha
ngoenanu mamayipa kedha, kulay thonar nanga ngath ngitha adhapa
woeyamoeydhin zagethoepa, ngitha senawbi thonara wara rugagigal;
bokadhzoegingu zapugigal, yanagigal, wara azaz sanoegigal, kasa kay
kedha ngithamun igililnga matha ngoedhagidh sethabi thonara a?’
Thana kuniya, ‘Wa, ngoeymun igililnga sethabi thonara mura balbay-
ginga.’
36 Kalanu nuy kedha yangukudu poeybaydhin thanamulpa, ‘Wa, kulay
balbayginga, kasa kay kedha ina thonar wardh, ngithamulngu nga

nanga bokadhzangu za lawnga yana nuydh ngaru nubiya oengaw. A ngithamulngu nga nanga kuyay thurikoegig nuydh ngaru nungu koey sodh yoewdhan bokadhzapupa, a nungu geth thurikoepa barpudaypa.
37 Maygi Thusinu Minar Poelayzinga ngoena yakamaypa kedha, "Mabaygal nuyn madhin wati mabaygiya kalmel." Wa, in nubi minar poelayzi yangukudu ngaru bangal kuyku nidhane ngaw doegamuya.'
38 Thana nubepa kuniya mulaydhin kedha, 'Kuykulnga, ukasar kuyay thurik ipal ngalpaniya.'
Nuy kedha, 'Wa, kasa kedha woenaypa.'

Yesu thoeythu poegaydhin Olibaw Padoenu (Mathayu 26.36-46; Mareko 14.32-42)

39 Kalanu Yesu wanadhin koey goegath, Olibaw Padoepa nuy miyaydhin, nubiya kalmel nungu niyay kazil. Kedha waza nungu mura goeygiw apa niyay lag.
40 Gasamadhin nanga, senawbi lag nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha thoeythu poegay aymoeziw ngithamulngu karum poelayle.'
41 Kalanu nuy thanamulngu moegina sig thamadhin. Nuy kulun pasinoeydhin a thoeythu pagaydhin kedha,
42 'Thathi, in gar nubi zageth ngoedhe kedha koey sisaberal ngukiw kap ngayapa woenipa. Ina nanga sike ngibepa matha ngoedhagidh adhapa mar ina nabi adhapudhay kikiriw mapu ngawngu, kasa kay kedha ina nginu ubilnga kuyku nidhaypa, ngaw ubilnga lawnga.'
43 Senawbi thonara daparaw angela nubepa yakamoeydhin a nungu ngoenakap lak ridh paladhin.
44 Nuydh lak koey magawlnga thoeythu pagaydhin a nungu ngoenakap kikir mina koeyza. Nungu mag kasa koeyza ngoedhe kulkaw sulay poewthangu mulupa pudhaydhin boeradharoepa.
45 Kalanu nuy kaday tharaydhin a kuniya miyaydhin nungu niyay kazipa, imaypa thana uthuy kuyk thanamun koerkak badh mura goegadh paladhin thana.
46 Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha mingu uthuy poeydhanu? Dan palemiw, kaday tharemiw, yoewdemiziw nuthayl zapungu ngithamulngu karum poelayle.'

Yudha mangiz nubiya kalmel koewbu mabaygal (Mathayu 26.47-56; Mareko 14.43-50; Yoewane 18.3-11)

47 Yesun yangu dhadhal koey garsar mabaygal mangemidhin, Yudha wara nungu niyay kazi thana ngapa yoelpamoeydhin. Nuy ngapa Yesulpa nubepa gud thapamoeypa.
48 Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Yudha! Ngidh mipa ngapa gud thapamoeypa, Mabaygaw Kazipa guda arane?'
49 Yesun mabaygal nanga imadhin kedha, zapul midh paru nanga, thana nubepa kedha yapupoeybaydhin, 'Kuykulnga, ngoey midh, koewbu ayimpa ngoeymun kuyay thurikan?'
50 A wara thanamulngu nuydh nungu kuyay thurikan adhapa pardhadhin a woeremadhin koey misnarew zagethaw mabaygiya, adhapa pathadhin nungu getha doegam kawra.
51 Yesu kedha mulaydhin, 'Kedha lak aymayg.' Kalanu nuydh gethan gasamoedhin nungu kawraw poethayzi mabaygaw kawra, a nuyn kuyku nidhadhin.

52 Nuy thanamulpa buwayl thayadhin, kuyku misnarel, a koey yoewthaw
kunumaynbaygal, a koey mabaygal. Nuy thanamulpa kedha mulay-
dhin, ‘Ngitha mipa ngapa, kuyay thurikalgal a gabagabalgal ngayapa
gasamaypa? Ngay koerngaygi mabayg sabingu adhiya ulaypa lawnga.
53 Ngay mura goeyginu senaw koey yoewthanu, ngath ngurpay ay-
marngu ngithamulpa amadhan, kasa kay kedha ngitha nuthayginga
ngayapa gasamaypa. Ina nubi zageth ngithamun kedha ngoedhalnga,
ngitha ngaru ngapa nungu inuraw mopakuykulmay thonarnu.’

Petheru nuy gud thadhaydin Yesulngu
(Mathayu 26.57-58,69-75; Mareko 14.53-54,66-72; Yoewane 18.12-18,25-27)

54 Thana nuyn gasamoedhin a yoelpamoeydhin nungu kuyku misnariw
lagoepa. Petheru nuy sigal woelmay Yesun wagel uzaraydhin.
55 Kulaw pangu muynu thana zagethaw mabaygal gamu woeydhadhin
muy a ngapa muypa garwoeydhamoeydhin apa nithamoedhin, a Petheru
thanamuniya kalmel thanuraydhin.
56 Urapun zagethaw yoepkaz mopakuyku misnariw, nadh Petheru
imadhin si, kuyk muyngu buya. Na wadhe thulu nagaydhin nubepa
a kedha mulaydhin, ‘Nubi mabayg nuy kulay sey senawbi yatharayzi
mabaygiya kalmel.’
57 Kasa kay kedha Petheru gud thadhaydhin kedha, ‘Kake! Ngay
nungungu koerawayg.’
58 Wagel kay moegina dhadhabuth, wara mabaygan nuyn imadhin a
kedha mulaydhin, ‘Ngi lak kedha senawbi doegam mabayg.’
Kasa kay kedha Petheru kuniya mulaydhin, ‘Kame! Ngay kedha doegam
mabayg lawnga!’
59 Wagel kay moegina dhadhabuth urapun awa sikedh, wara mabayg
nuy koey dharadh mulaydhin kedha, ‘In ngalpalpa kakal! In nubi mabayg
nuy ngaru sethabi mabaygoengu, kuyk nuy lak kedha Galilayaw mabayg.’
60 Petheru kuniya mulaydhin, ‘Kame, ngay koerawayg kedha ngi ngabiya
mulepa.’ Nungu yanu matha dhadhal kalakala poeybaydhin.
61 Mina senabi thonara, Kuykulnga buwayl thoeyadhin a wadhe thulu
nagaydhin Petherulpa. Nuy Petheru ngoenanu mamayidhin Yesu midh
nanga mulaydhin nubepa kedha, ‘Wagel kay kalakala poeybepa, ngi kay
kulay mina sobaginga ngawngu gud thadhepa thoeri thonaralnga.’
62 Nuy adhapadhaydhin a nungu kasa may mina koeyza.

Romaniw koewbu mabaygan giwn soelmadhin a gethan mathamadhin Nuyn

63 Yesun kunumaynbaygal matha giwn soelmaydhin a gethan mathamad-
hin nuyn.
64 Thana dhoemawak yatharadhin nungu purkiya, kalanu kobegadh
mabaygal thanamulngu mathamadhin nuyn a nubepa kedha mulaydhin,
‘Ngi peropetha a, ngi ngoeymulpa muli kedha, ngadh ngin mathaman a?’
65 Thana lak koey garsar giwn soelmay yangukudul nubepa mulemidhin.

Yesu mura yoewthaw koey mabaygiya parunu
(Mathayu 26.59-66; Mareko 14.55-64; Yoewane 18.19-24)

66 Baythaynga na goeyga nanga, thana yoewthaw koey thathil
kawnselaw, matha kedha kuyku misnaren a sabiw ngurpay mabaygal
kalmel garwoeydhamoeydhin, a nuyn Yesun thanamuniya parunu thayay-
dhin.

67 Thana nubepa kedha mulaydhin, ‘Ngi nanga Keriso Awgadhaw
Adhapa Thoemayzig, wa ngoeymulpa muli.’
Yesu thanamulpa kedha kuniya mulaydhin, ‘Ngay nay ngithamulpa
muliz nay, ngitha ngaru ngoena mina yapathoemayginga,
68 A matha kedha ngay nay ngithamulpa wara yapu poeybayzi yan-
gukudu maypa nay ngithamulpa ngayapa kuniya ya mulaypa lawnga,
69 kasa kay kedha koezi pawpa Mabaygaw Kazi bangal apa thanuridhe
adhapudhay Awgadhaw getha doegam gethanu.’
70 Thana mura yapu poeybemidhin kedha, ‘Nginu aykap miyay, ngi
Awgadhaw Mina Kazi a?’
Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Ngithamun yangukudu balbay-
ginga.’
71 Thana kedha, ‘E! Ina mina kakal, nungu abere wati yangukudu,
ngalpalpa wara mabaygoepa lumaypa lawnga nubi zapa yadu poelgaypa
kotoenu, kuyk ngalpa mura kawran karngemin nungu ya!’

23

Yesu Pilathoniya parunu
(Mathayu 27.1-2,11-14; Mareko 15.1-5; Yoewane 18.28-38)

1 Mura sethabi mabaygal thana kaday nithamoedhin, yoelpadhin Yesun
Pilatholpa.
2 Thana kuyk aymoedhin yaday Pilatholpa, Yesulpa kuniya ngurpu
woeydhadhin kedha, nuy ngoelkay mabayg. Thana kedha mulemidhin,
‘Ngoey nuyn iman, nuydh adhapa pathamoeypa mabaygal mina yabugudo-
engu, mura thabi goegathoengu kawragi yabugudoepa. Nuydh mabaygal
lawnga mamayipu bokadhzoengu modhabiya maythayle Romaniw kuyku
mabaygoepa. A nungu kasa yangukudu kedha, nuy nungu geth Awgadhaw
Adhapa Thamayzig, ngoedhe kedha nuy nungunguz nuy Kuykulnga.’
3 Nuy kalanu kay muliz Pilatho, nubepa Yesulpa kedha, ‘Ngi Mina
Yoewdhayalgaw Kuykulnga a?’
Yesu kuniya kedha mulaydhin, ‘Wa, nginu yangukudu moegina balbay-
ginga.’
4 Pilatho kalanu kuyku misnarepa, a matha kedha mura mabaygoepa
mulaydhin kedha, ‘Ngath wara za gegeyadh nubiya imayginga ngayapa
nubepa zoeyzinoeydhaypa.’
5 Kasa kay kedha thana ngaru koey puridharalnga umamoeyr, ‘Lawnga,
nuydh ngaru mabaygal ya palimoeypa, nuy mina koey yaday mabayg.
Nuydh senabi ya Galilayloenu kuyk aymoeydhin, ngapa mura Yoewdhaya,
kurusipa ngapa ina.’
6 Pilatho na senabi ya gasamoedhin, nuy kedha yapu poeybadhin, ‘In
nubi mabayg Galilayaw mabayg a?’
7 Wa, nuydh na gasaman kedha, Yesu Galilayaw mabayg, nuydh
ngoenanu madhin Erodhan. Nuy Erodh senawbi thoepiw kuyk, a nuy
senawbi thonar Yoerusalemoenu muynu. Pilathon wayadhin Yesun
nubepa Erodhalpa.
8 Erodhan senabi thonara koey ubi Yesulpa imaypa; nuydh kasa yaday
karngemipu a nungu ubi koeyza purkaw imaypa, kurusipa nuydh nuyn
imadhin. Nungu ubi kedha, Yesu nuydh ayman nungu parunu koey zageth.
9 Erodhan yapa yapu poeybay koey garsar Yesulpa, kasa kay kedha nuy
kuniya ngaru yagig.

10 Thana Yoewthaw kuyku misnarel a ngurpay sabiw mabaygal, thana
senabi thonara koey puridharalnga yapu poeybaypa a ngurpu woeydhar
Yesulpa.
11 Nuy Erodh a nungu koewbu mabaygal thana nuyn mulupa thayan
Yesun; thana nuyn kupay mabaygaw rugan ubamar kedha, nungu zageth
mulupa thayar a giwn soelmar. Kalanu nuyn kedha rugalayg kuniya wayan
Pilatholpa.
12 Pilatho a Erodh palay kulay wati igalayg kazi; senabi goeyginu palay
mina igalayg kazi aymoemoedhin.

Thana Yesulpa kuth tharan
(Mathayu 27.15-26; Mareko 15.6-15; Yoewane 18.39—19.16)

13 Pilatho nuydh lak garwoeydhamoeydhin, kuyku misnarel, a kuyku
mabaygal a matha kedha mura mabaygal.
14 Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha nuyn ngapa ngayapa manu zoeyzi-
noeydhaypa. Ngithamun kedha, nuydh mabaygal adhapa pathamoeypa
kawragi yabugudoepa. Ngath nuyn zoeyzinoeydhiz ngithamuniya parunu,
kasa kay kedha zaginga. Ngath gegeyadh imayginga, ngitha ngayapa midh
nanga umamoeyrngu.
15 A ngalpalpa kakal kedha, Erodh nuyn kuniya wayan ngayapa, nuydh
lak kedha nubiya gegeyadh muynu imayginga. Na kakal sena kedha
nubepa umapa gasamaypa lawnga,
16 ngath kay nuyn koewbu mabaygoepa poelngipa maypa, wagel kay pa
woeyaypa.'*
18 Mura sethabi mabaygal wal tidun kedha, 'Lawnga, nuyn mathamaw.
Ngidh wara mabayg pa wayar ngoeymulpa, Barabasan.'
19 Barabas nuy sey muynu kunumay lagoenu, minguz kedha nuy koey
kawragil mabayg, wara thonara nuy koey silamaynu muynu Yoerusale-
moenu, a wara mabayg nuydh uma mathamoedhin.
20 Pilathon ubi kedha, nuydh nuyn kasa kuniya wayan Yesun. Nuy lak
yoewdhiz mabaygoepa,
21 kasa kay kedha thana wal tiduman kuniya nubepa kedha, 'Sathawro
puydhaw nuyn! Sathawro puydhaw nuyn!'
22 Nuy Pilatho thoeri thonaralnga thanamulpa kuniya kedha muliz,
'Miyay za gegeyadh nungu? Ngath nubiya muynu koey kawrag imayginga,
nubepa uma mathamoeypa lawnga. Ngath kay nuyn poelngi mabaygoepa
maypa, poelngiw kalanu nuyn pa woeyaypa.'
23 Kasa thana ngaru koey gimiya wal memayir kedha, 'Nuyn ngaru
sathawro puydhaw.' Kurusipa kutanu thanamun ubilnga gasaman, kuyk
thana midh na wal tidhumar.
24 Kurusipa Pilatho thanamun ubilnga aymoeydhin Yesulpa.
25 Nuydh kunumay lagoengu gud wayan wara mabayg thanamun
ubilnga. Nuy ya poelay mabayg a nuy mabaygaw mathamoeyzig. A nuydh
nuyn Yesun poeybadhin thanamulpa, nubepa zapa aymoeypa thanamun
ubilnga midh.

Yesun sathawronu puydhadhin
(Mathayu 27.32-44; Mareko 15.21-32; Yoewane 19.17-27)

26 Thana nanga Yesun adhapa yoelpadhin nanga, thana wara mabayg
imadhin, nel Simona, nuy Sayrinaw mabayg. Nuy goegathoepa ngapa

* **23:16** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 17. Thanamun koey pawa kedha, mura Kaludhay Ayngu thonara nanga, Pilatho ngaru mabaygaw ubilnga kunumayzi mabayg pa wayan.

woelmay bupangu. Thana nuyn Simonan gasamoedhin a sathawropa
oengaypa madhin Yesuniya wagel.
27 Mabayg mina koey garsar Yesuniya wagel ngapa tadir. Dhuray
yoepkazil thanamun koerkak badh, thanamun may mar nubepa.
28 Nuy thanamulpa buwayl thayadhin a kedha mulaydhin, 'Ngitha
kow Yoerusalemaw yoepkazil, ngitha ngayapa may mar maygi. Matha
ngoedhagidh kedha, ngitha ngithamulpa may maypa, a ngithamun kazipa.'
29 Nuydh thanamulpa thonar tidaypa kedha, 'Senabi thonar bangal
mangedhe, ngithamulpa bangal koey mapunga, a ngithamun koerkak badh
bangal senabi thonara mina koeyza, ngithamun kazipa. Ngitha bangal
kedha umepu, "Moegina balbayginga thanamulpa ngaya nanga kazigigal,
setha ngaya nanga susun poeybayginga."
30 'Senabi thonara nanga mabaygal bangal kedha mulemine padoepa,
"Pad, ngi ngoeymuniya pudhi; pad ngidh ngoeymun mura aban, mura
koey wati zoengu."
31 Kedha thonara nanga ngalpan igilaw sakar moegina balbayginga,
na ngoedhe puy kapu maludh gamulnga, kasa kay kedha thana kuyku
mabaygal ngaru nubi wati pawa ayimpa. Wagel kay puy nanga mura
poelal asin, mabaygal bangal midh wati pawa aymoene?'
32 Wa, thana nuyn yoelpadhin mabaygaw mathamayzi lagoepa. Thana
lak ukasar koey kawragil mabayg gasamoedhin, yoelpamoedhin senabi
lagoepa, lag nel Golgotha.†
33 Thana gasamoedhin senawbi lag, thana nuyn sathawro puydhadhin,
a sepal ukasar kawragi mabayg wara nungu getha doegamoenu a wara
nungu boedha doegamunu puydhadhin.
34 Yesu nungu Thathipa yoewdhadhin kedha, 'Ngaw Thathi, ngidh thana
gud wayar thanamun ipidhadh gegeyadh, kedha zoenguz kedha thana
koerawaygal thana midh nanga memayipa.' Wa, senabi thonara thana
days thayar imaypa kedha thanamulngu ngadh gasampa nungu gamungu
rugal.
35 Mabaygal ngaya nanga nuyn milal yawayar, a thana koey mabaygal
nuyn mulamoey kedha, 'Nuydh wara mabaygal balbay tidamoeydhin
ngalpa kay imane nuy midh, nuydh nungu geth igil paliz a, nuy nanga
Awgadhaw Adhapa Thamayzinga Keriso?'
36 Thana koewbu mabaygal lak nuyn giwn soelmaypa. Thana nubepa
madhin sisaberal nguki.
37 Thana kedha umamoeyr, 'Ngi nanga sike Yoewdhayaw Mopakuyk ngi
nginu geth igil pali.'
38 Nubiya gimiya kedha poelayzinga, 'Ina Yesu, Yoewdhayalgaw
Mopakuyk.'
39 Wara urapun nubiya pasinu mabayg puzir nuy wati zoengu ay-
moeyzig. Nuydh lak kedha nuyn giw soelmar. Nuy kedha, 'Ngi nanga
sike mina Awgadhaw seysithamoeyzi mabayg, ngi nginu geth igil pali a
matha kedha ngalbe.'
40 Nuy wara doegam satharawnu puzi mabayg, nuydh nuyn gud wadhan
kedha, 'Ngi mingu apapudhayginga Awgadhoepa? Ngalpan kuth urapun,
41 kasa kay kedha ngoeba mina kedha gegeyadh, nuy lawnga, nuydh za
gegeyadh aymayginga.'

† **23:32** *Golgotha*: muynu aykap kedha, Sibuy Lag.

42 Kalanu nuy Yesulpa buwayl thayadhin a mulaydhin kedha, ‘Yesu,
ngidh gar ngoena ngoenanu mayparuy, ngidh nanga bangal nginu
Basalaya gasamoene?’
43 Yesu nubepa buwayal thayadhin a mulaydhin kedha, ‘Ngay ngibepa
mina ya muliz, ina nabi goeyginu, ngi kay ngaybiya kalmel mina kapu
lagoenu.’

Yesun umaw thonara
(Mathayu 27.45-56; Mareko 15.33-41; Yoewane 19.28-30)

44 Ina waza dhadha goeyga, a urapun kedha senabi lagoenu mura inur
pudhaydhin kurusipa thoeri klok.
45 Wa, goeyga senabi thonara zurug asidhin a koey yoewthanu wulaw
dhoemawak nanu geth pakadamoeydhin.
46 Yesu senawbi thonara gimaw gudiya wal miyaydhin, ‘Ngaw Thathi,
ngath ngaw mari nginu gethanu wanan.’ Kalanu nuydh moeygoepa gub
uthiz.
47 Thanamun Romaniw koewbu kuyk, nuydh nungu purkan imadhin
mura sethabi zapul, kalanu nuydh Awgadh thawmadhin kedha, ‘In nubi
mabayg nuy ngaru mina mabayg.’
48 Mabaygal mura setha ngaya nanga si ngapa imaypa, thana kalanu
imadhin senawbi ngoedha thoeyay, a thana lagoepa kuniya tidaydhin
thanamun wakay thoemamay koey garsar a thanamun kabu mathamoeyr
koerkak badhan.
49 Mura setha ngaya nanga Yesulngu ngulaygal, a matha setha dhuray
yoepkazil Galilayoengu nanga ngapa Yesuniya wagel asimoeydhin, thana
moegina sigal siyamoeyr, a thana yawaymoeyr.

Yesun gamu sakaynu wanaydhin
(Mathayu 27.57-61; Mareko 15.42-47; Yoewane 19.38-42)

50 Wara mabayg thanamuniya Yoewsepa, nuy lak koey yoewthaw kupay
mabayg, a nungu ngara pudhamay mina balbayginga.
51 Midh thonara nanga thana koey yoewthaw kupay mabaygal garwoey-
dhamoeydhin Yesulpa zoeyzi noeydhaypa, nuy Yoewsepa thanamuniya
kalmel mayginga. Nuydh thanamun zagethaya oesiginga. Nungu geth
niyay lag Aramathiya Yoewdhayanu. Nuy kapu akasi mabayg a nuydh
ugadhin Awgadhaw Basalaya.
52 Nuy sepa Pilatholpa yapu poeybaydhin Yesun gamupa.
53 Kalanu nuydh nungu gamu mulupa madhin sathawrowngu, a pepe
dhoemawakun nuradhin, a kayn kulaw sakaynu muynu wanadhin, na
kayn anarayzinga, wara gamu senabi sakaynu wanayginga.
54 Nuydh kasa sobaginga zageth aymoedhin, ina thanamun butha
poethay goeyga, thanamun sabadh mina amadhan thamaydhin.
55 Sethabi yoepkazil ngaya nanga Yesuniya wagel uzaraydhin Galilayo-
engu, thana Yoewsepaniya wagel asimoeydhin kulaw sakaypa imaypa, a
nungu gamu midh madhin nanga.
56 Kalanu thana kuniya lagoepa tidemidhin. Mura kapu ganul zapul,
gamu pini wakasul buth pathamoeydhin, kasa kay kedha thana ngoena
pudhaydhin sabadhoenu thanamun koey sabi midh nanga.

24

Yesu kaday thariz
(Mathayu 28.1-10; Mareko 16.1-8; Yoewane 20.1-10)

1 Wa, ina wikiw kuykuyam goeyga nanga, thana lak zageth ayman
sethabi yoepkazil.
2 Thana nanga ngabunan thana imadhin kula adhapa moeyzinga, sizi
sakay gudoengu.
3 Kalanu muy uthemidhin, kasa kay kedha muynu thana gamu imay-
ginga, Kuykulnga, Yesu matha lawnga muynu.
4 Thana nanga sethabi wakay thoemamaynu memayir. Nag! Ukasar
mabayg mangemoeman, palamun rugal poenipoenidh koethilmayl. Thana
imamoen palay pasinu siyamar.
5 Thana yoepkazil parul boeradharoepa mulupa thayan, kedha zoenguz
kedha thana akan. Palay garkaz kedha mulemoeman thanamulpa, 'Ngitha
mipa ngapa igil mabaygoepa lumaypa, uma mabaygaw niyay lagoepa.
6 Nuy koezi matha lawnga. Nuy muwasin kaday tharema! Ngoenanu
mayparu nungu kulay ngurpay ngithamulpa, nuy nanga sey ngithamuniya
Galilayoenu muynu. Nuy kedha mulaydhin,
7 "Mabaygaw Kazi ngaru bangal wati pawaw mabaygaw gethoepa
poeybane, nubepa sathawro puydhaypa, a thoeri goeygiw kalanu nuy
bangal lak kaday tharidhe." '
8 Wa, thana nanga karngemidhin thana lak wakay thayamidhin nungu
kulay goeygiw ngurpay thanamulpa.
9 Thana nanga kuniya tidemidhin sakayngu, thana mura umadhin leben
niyay kazipa, a matha kedha dhuray mabaygal thanamuniya pasinu.
10 Moebaziw mabaygal, thanamun nelay kedha, Mariya nanu goegath
Magdala, a Zowana, a wara Mariya Zemesan apu, a dhuray yoepkazil
thanamuniya kalmel.
11 Thana niyay kazil thanamulpa yoepkazipa mina yoepathamayginga,
thanamun yangukudul ngoedhe ngadhoeginga.
12 Imaypa nuy Petheru tari zoelmaydhin sakaypa. Nuy balbayg pudhay-
dhin muynu sakaynu. Nuydh imadhin matha yatharayzi dhoemawakul
muynu mamayir, lak wara zaginga pasinu. Nuy kuniya tidaydhin sizi;
nuydh ngoenanu madhin kedha, zapul midh paru muynu nanga.

Ukasar niyay kaz Yesun imadhin yabugudoenu (Mareko 16.12-13)

13 Senabi goeyginu ukasar Yesun zagethaw mabayg uzarmoedhin wara
mudhaw lagoepa nel Emayoes. Na leben kilomita sike Yoerusalemoengu.
14 Palay nanga woelmemar, palay sepalbi yadu umemar, sena miza nanga
aymoedhin nubepa Yesulpa.
15 Senabi yangu thonara nuy Yesu palamulpa koeyma gamupa thamay-
dhin, a nuy kalmel puzir palamuniya.
16 Kasa kay kedha palamun purka bibiriginga, nubepa ngurpaypa koey
zageth.
17 Nuy yapu poeybadhin palamulpa kedha, 'Ngipel mi yadu kalmel
umempa, ngipel nanga woelmempa?' Palay taremoeman, palay palamun
paru mulupa thayamoeman koerkak badhan.
18 Wara palamulngu nel Koelopas, Yesulpa mulaydhin kedha, 'Mura
Yoerusalemaw niyayzi mabaygal ngulaygal, sena miza nanga aymayngu
senabi goeyginu, matha ngi sike koerawayg.'
19 Nuy lak yapu poeybaydhin, 'Miza na?'
Palay kedha, 'Yesu Nazarethoelayg, nuy peropeth, nungu ya koey
bibirilnga, a nungu zageth nuydh ayimpu Awgadhaw parunu a mura
mabaygaw parunu.

20 ‘Kasa kay kedha thana kuyku misnarel a matha kedha mura ngalpan
koey mabaygal madhin nuyn, mabaygoepa nubepa kuthoepa aymoeypa,
kalanu nuyn sathawro puydhangu.
21 Ngoeymun kulay koey ubi kedha, nuy Yesu Awgadhaw Ad-
hapa Thamayzi Mabayg, mabaygoepa gethiya yoelpaypa mura ngalpan
sirisiringu. A wara kedha, ina kayib thoeri goeyga gasaman nungu
sathawrowngu.
22 ‘A wara kedha dhuray ngoeymun yoepkazil madhin ngapa mina wara
yangukudu ngoeymulpa, ngoey mina madhu pamamoeydhin. Thana mina
bathaynga ladhun nungu kulaw sakaypa.
23 Thana ngaru imayginga nungu gamu. Thana kuniya ngapa ngoey-
mulpa yangukudu kedha, thana goeygiw pikinu gasamanu angela, a palay
angela kedha, “Nuy Yesu igililnga.”
24 ‘Kalanu dhuray ngoeymun mabaygal ladhudhin nungu sakaypa.
Thana imadhin zapul lak mura matha kedha yoepkazil midh nanga
mulemidhin. Thana nuyn Yesun ngaru imayginga.’
25 Nuy thanamulpa kedha, ‘Ngipel ngaru ngoenanu mayginga, kamel
urabanu yan path banithoepa. Ngipel koey sobalnga mina yoepathamaypa,
mura kulay peropethaw yaday midh nanga.
26 Ngipel tidayginga kedha, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg ngaru kedha
kikir gasaman kulay, wagel kay nuydh gasaman koey poerapar a igililnga.’
27 Wa, nuy palamulpa sakar pudhadhin mura peropethaw Minar
Poelayzimayl, nuy bangal midh paru nanga. Kuykayman Mose, kalanu
mura peropethal a thanamun poelayzimayl nubepa midh nanga.
28 Thana na amadhan aymoeydhin wara mudhaw lagoepa palay ngala-
gapa nanga woelmemar, palay adhapa ruwamoemoen. Nuy matha
woelmay, ngoedhe nuy wara lagoepa.
29 Palay nubepa ngaru umempa kedha, ‘Ina goeyga koeyma pawpa
aymiz, matha ngoedhagidh ngi kay ngalbeniya dak narpaypa.’ Wa, nuy
palamuniya asidhin senabi kubilpa.
30 Aygudaw thonara gasaman nanga nuydh kunaw susu manin, eso
poeyban a sew kalanu dhadhiya madhin. Nuy palamulpa maypa madhin
nanga
31 palay mina noegaypa mamamoedhin, a palay nuyn ngurpadhin.
Senabi thonara nuy imayg asidhin palamulngu palamun purkaw buyangu.
32 Palay kidhakidhan muleman kedha, ‘Wa, ngoeban ngoenakap koeyma
asidhin nubiya, nuy nanga ya sagul sir ngoebalpa yabugudiya dhadhiya,
a nuydh ngoebalpa mura sakar pudhar muynu Minar Poelayzinga midh
nanga.’
33 Palay sobaginga aygudaw lagoengu kaday thariman a Yoerusalemoepa
uzarmoedhin. Palay gasaman Yesun leben niyay kazil, a dhuray igalgal
urapun lagoenu nir.
34 Thanamun yangukudu kedha, ‘Wa mina, Kuykulnga kaday tariz, nuy
yakamema Simonalpa.’
35 Palay ukasar palamun ya uman, palamulpa miza aymoenu yabugu-
doenu dhadhal, a kalanu palay ngurpadhin nuydh na kunaw susu
pathidhanu aygudoenu.

Yesu ngapa thanamuniya dhadhal thanuraydhin
(Mathayu 28.16-20; Mareko 16.14-18; Yoewane 20.19-23)

36 Palay matha ya umemar, Yesu nuy nungu kusayg ngapa thanamuniya
dhadhal thanuraydhin. Nuy kedha thanamulpa, ‘Awgadhaw woenab
ngithamuniya kalmel.’
37 Thana madhu pamemidhin a thanamun aka mina koeyza. Thana-
mulpa kedha ina mabaygaw mari.
38 Nuy kedha thanamulpa, ‘Ngitha mingu gegeyadh gasaman a koeyma
wakay thoemamipa?
39 Ngapa nagemariw, ngaw geth a ngar imoemariw. Ina mina ngay.
Ngapa ngoena gamu tharaw, a imaw kedha, ngay mari lawnga. Mari
ngaru madhuginga a ridhaginga, a ngitha iman ngay midh nanga ngaybiya
madhu a ridhal.’
40 Nuy nanga thanamulpa umay nuydh yakaman nungu ngar a geth
thanamulpa.
41 Thana yan mina yoepathaman, minguz kedha thanamun dhiw koeyza
senabi thonara a koeyma madhu pamamoeyn. Nuy thanamulpa yapu
poeybiz kedha, ‘ngithamuniya wara kay mayginga aygudoepa?’
42 Thana nubepa madhin muypu nathayzi wapi.
43 Nuydh madhin a purthadhin thanamuniya parunu.
44 Nuy thanamulpa kedha, ‘Senaw ngay ngithamulpa umepu, ngay
nanga ngithamuniya kalmel meparu. Mura zapul bangal ngaru aymoeyne,
setha palayzimayl Mosen Sabinu a matha kedha mura peropethaw Minar
Poelayzimayl, a nangu Minar Poelayzimayl.’
45 Nuydh thanamun wakay thoemamayl ruwaman thanamulpa tidaypa
mura Minar Poelayzimayl midh nanga.
46 Nuydh sakar pudhan thanamulpa kedha, kay paypa kulay Minar
Poelayzimayl midh nanga. Nuy kedha, ‘Awgadhaw Woeyayzi Mabayg,
nuydh ngaru kikir gasaman, kalanu kay nungu kuth, thoeri goeygiw
koeliya nanga nuy lak kaday tariz umangu.’
47-48 Kalanu bangal nungu yangukudu ngaru yakampu mura koey
goegathiya, maw tariz. Yangukudu kedha, mabaygal ngaru garki thayan
mura wati pawangu a thanamun wati pawal gud woeyamoeyn, yabugud
senawbi mabayg. Nubi zageth kuyk ayimpa Yoerusalemoengu. Nuy lak
sakar pudhaydhin thanamulpa kedha, ‘Muynu nanga, ngitha mina ngulayg
mabaygal mura thabi zapul midh nanga, a ngitha bangal ngaw yangu
oengay mabaygal.
49 Ngath bangal ibupuydhay mabayg wayane ngithamulpa matha kedha
Ngaw Thathiw yawoedhayzinga midh nanga. Ngitha bangal ngaru kow
mamayipu thabi koey goegathoenu, kurusipa bangal ngitha gasamoene
koey bibir daparngu ngapa, ngithamun zagethoepa. Na bangal ngoedhe
ngithamulpa kayn gamu rug, ngithamulpa ridh poelaypa.’

Nuy kadaypa miyaydhin thanamulngu
(Mareko 16.19-20)

50 Kalanu nuydh thana adhapa yoelpamoeydhin, amadhan, moegina
goegath Bethoeni. Nuydh nungu geth kadaypa moemoedhin, poeybadhin
thanamulpa woenab.
51 Nungu senabi zagethoenu dhadhal nuyn kadaypa madhin thanamul-
ngu, daparpa.
52 Thana nuyn thawmadhin. Kalanu kuniya tidemidhin Yoerusalemoepa,
thanamun ika mina koeyza.
53 Thana koeyma thonaralnga koey yoewthanu muynu Awgadhoepa
danal poethaypa.

Yoewane

Awgadhaw Adhapa Thoemayzi Mabayg ngapa mulupa nubi apa goewapa (Zenesis 1.1,2)

1 Mina kuykungu meparu Yangukudu. Wa, nungu nel Yangukudu, nuy
Awgadhiya meparuy a nuy nungu geth Awgadh.
2 Wa, nuy Yangukudu Awgadhiya kalmel mina kuykoengu,
3 a mura ina sama woeydhadhin kuyk Yangukudu. Matha nuy kuyk,
nuydh wara za woenayginga, ina apal a gimal.
4 Wa, nubi dhiparal yangukudu nuy igilaw kuyk, a nubi igilaw kuyk
matha kedha nuy buya mura mabaygoepa.
5 Nubi igilaw buya nagaydhin inura, a na inur bibiriginga nubi buyapa
mulupa thoeyaypa.
6 Wa, Yangukudu nuy koey mabayg, mina koey buyalnga a nungu yadu
poelgayzi mabayg ngapa Awgadhoengu; mabayg nel Yoewane. Wa, wagel
kay Yesu ngapa ngurpaypa; Yoewane Papatayso kulay yadu palgadhin
nuyn.
7 Nungu Yoewanen mina zageth kedha, nuydh seysithamaypa a ngur-
paypa senabi igilaw buya, mabaygoepa mina yoepathamoeypa kuyk nungu
seysithamay.
8 Nuy nungu geth mina mekath lawnga, nuy kasa ngaru ngapa
mekathoepa yadu poelgaypa.
9 A senawbi mabayg ngan nanga Yoewane yadu poelgaypa nuy mina
adhapudhay buya ngaru Yoewaneniya wagel ngapa nubi apa goewapa,
mura mabaygoepa ngulayg poelaypa mina buya midh nanga, matha kedha
nuy.
10 Wa, nubi mina mabayg in apal meparu nungu sama woeydhayzi
lagoenu, nubi apa goewanu, kasa kay kedha nubi apa goewaw mabaygan
ngaru imayginga kedha nuy nga nanga.
11 Nuy danapa yakamoeydhin nungu geth goegathanu, kasa kay kedha
nungu geth mabaygal nuyn ayawal mayginga.
12 Matha dhuray sakariya nuyn ayawal madhin a mina yoepathamadhin
nungu kupay. Wa, nuydh thanamulpa mina woenab poeybadhin, a
aymoeydhin Awgadhaw kazil.
13 Thana lak kazi mamayidhin a gasamoeydhin kayin igililnga. Kedha
lawnga kulkangu, a lawnga alay ipi garwoeydhamay ubilmayngu; nabi
kazimay a kayin igililnga kuyk Awgadhaw ubilnga.
14 Wa, nubi Yangukudu sakariya thayadhin aymoedhin mabayg, madhin
ngalpan gamu kasa moenari wathoepa. Nuy mina Kuykulnga. Nuydh
kakal aymoedhin nungu poerapar mabaygoepa, a ngalpa imadhin nungu
senabi poerapar Thathingu, nuy mina Urapun Kazi nungu Thathiw. Nuy
nungu geth mina ibupudhay mabayg a nungu igililnga mina balbayginga.
15 Yoewane maw tharepu yadu mayparuy nuyn mura thonariya nuy
kedha, ‘In nuy, ngath ngan nanga yadu marngu, nuy ngapa ngaybiya wagel
kasa kay kedha nuy lak mina adhapudhay ngaybiya, kuyk nuy ngaybiya
kulay, kuykuginga kuthaginga; wagel kay ngoena kazi madhin.’
16 Ngalpa mura thonara gasampa nungungu, senabi mina koey woenab
a sibawanay, nuy mina siba woenay mabayg.
17 Na maygi sabi gethawoeyadhin ngapa Moseniya, kasa kay kedha kasa
sibawanay a mina igililnga ngapa Yesu Kerisoniya.

18 Wara mabaygan Awgadh imayginga matha nungu Naydhayl Kazin
kedha, nuy nungu Thathiw Dhadhazinga, a nuydh ngalpalpa seysithamad-
hin nungu Thathiw igililnga.

Yoewane Papatayso nuydh Awgadhaw gud madhin mabaygoepa (Mathayu 3.1-12; Mareko 1.1-8; Luka 3.1-18)

19 Ina Yoewanen zageth kedha, Yoerusalemaw kuyku mabaygan nanga
woeyaydhin thanamun misnarel a sabiw ngurpay mabaygal yapu poeybe-
mir nubepa kedha, 'Ngi nga?'
20 Nuy mina balbayginga mura thonariya umepa thanamulpa nungu
zageth midh nanga kedha, 'Ngay Awgadhaw Adhapa Thoemayzi Mabayg,
Keriso lawnga.'
21 Thana lak yapu poeybemidhin kedha, 'Ngi nga? Ngi peropetha Elayza
a?'
Nuy kedha mulaydhin, 'Ngay Elayza lawnga.'
Thana lak yapu poeybemidhin, 'Ngi miyay, koey peropeth a, ngan nanga
mabaygan kulkub ugadhin?'
Nuy kedha mulaydhin, 'Lawnga.'
22 Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngoeymulpa muli, ngi nga.
Kurusipa ngi kay mulepa ngoey kay nginu yangukudu kuniya maypa
thanamulpa ngulaygoepa, ngoeymun Woeyayzi Mabaygoepa, ngi nginu
geth kay mi mabayg.'
23 Yoewane nuydh kulba peropethaw yangukudu madhin thanamulpa,
Isayan yangukudu kedha, 'Ngaw zageth kedha, ngay kasa maw merngu
bupanu, kasa yangukudu mabayg, Kuykulmay yabugudoepa balbayg
poelaypa nubepa maboepa.'
24 Wa, sethabi mabaygal ngapa Parasayalgaw mabaygaw woeyayzimayl.
25 Thana nubepa yapu poeybemidhin kedha, 'Ngi nanga Keriso lawnga, a
Elayza lawnga, a wara koey peropetha lawnga, ngidh midh paru mabaygal
paptayso mamayipa?'
26 Yoewane kuniya mulaydhin kedha, 'Ngath mabaygal paptayso ma-
mayipa woernu, kasa kay kedha wara mabayg ngithamuniya muynu
ngitha nungungu koerawaygal,
27 sena kay nuy ngapa urapun ngaybiya wagel, nuy adhapudhay
ngaybiya gimal. Ngay matha ngoedhagidh lawnga nungu azaz sanaw
urikam gud woeyaypa.'
28 Sethabi zapul mura ayimpa Bethoeninu wara doegam boewadhoenu
Yuridhaw Koesanu, sageraw doegam buwadhoenu, Yoewane nagalaga
nanga paptayso mayparu.

Yesu nuy Mamuy Kazi Awgadhaw

29 Wara goeyga Yoewane nuydh imadhin Yesun ngapa nubepa woelmay.
Nuydh yadu palgadhin kedha, 'Nagemiw Awgadhaw Woeyayzi Mabayg
ngapa ngoedhe Kazi Mamuy nge, in nubi apaw goewaw wati pawapa mura
adhapa maypa mabaygoengu.
30 Sena urapun nuy, ngath ngan nanga yadu palgarngu kedha, nuy ura-
pun mabayg ngunu nanga mangay wagel nuy ngaybiya mina adhapudhay,
kedha zoenguz kedha nungu mina kulba igililnga, ngay wagel kay ngapa.
31 A ngay lak kedha ngurpayginga nubiya, kasa kay kedha ngay kedha
zoenguz ngapa nubepa yadu poelgaypa mura Isoereylaw buwaypa, kedha
zoenguz ngath mabaygal ngukin paptayso mamayipa.'

32 Yoewane thanamulpa madhin koey mapu yangukudu kedha, nungu
purkaw imayzinga midh nanga, ‘Ngath purkan imangu Maygi Marin uruy
goeynaw ngadha madhin, daparngu ngapa mulupa, nubiya gimal aymay.
33 Ngay ngaru koerawayg kedha senaw nuy, kasa kay kedha Awgadhan
ngoena wayadhin ngukiw paptayso maypa a ngayapa kedha mulaydhin,
“Maygi Mari ngabiya nanga gimal aymay ngidh bangal imane, senaw nuy.”
Wa, nuydh bangal nanga mina paptayso mamayipu, nuydh Maygi Mari
bangal poeybedhe mabaygaw igililmaypa.
34 Wa, ngath imangu a ngay ngithamulpa muliz, senaw nuy Awgadhaw
Kazi.’

Yesu nuydh nungu koeykoeyne niyay kazil thurimoeydhin

35 Wara goeyginu Yoewane a ukasar nungu niyay kazi, thana si sir,
36 ngalaga nanga Yesun mab woelmay. Yoewane nanga Yesun maban
imadhin nuy kedha mulaydhin nungu niyay kazipa, ‘Kedha nagemariw,
Awgadhaw Poeybayzinga Kazi Mamuy senaw ulaypa.’
37 Palay nanga Yoewanen niyay kazi karngemidhin nungu kedha yan-
gukudu, palay nuyn wanadhin, wagel asimoedhin Yesuniya.
38 Yesu bal tharaydhin nanga palay imamoedhin palay nubiya wagel
woelmemar, nuy palamulpa yapu poeybiz kedha, ‘Ngipel mipa ngapa?’
Palay nubepa kuniya kedha yapu poeybeman, ‘Rabay, ngi ngalaga
merngu?’ (Rabay ngalpadh kedha, Ngurpay Mabayg.)
39 Nuy kedha muliz, ‘Ayawal a ngipel kay imaypa.’ Palay nubiya wagel
asimoedhin po klokaw thonara, imaypa nuy ngalaga nanga mepa. Palay
senawbi goeyga mura si madhin nubiya.
40 Urapun palamulngu kedha thoeraypu Andhoeru, Simonan tukuyap.
Simonan wara nel Petheru.
41 Andhoeru nuy nungu tukuypoepa lumadhin a mina sobaginga mulay-
dhin, ‘Ngalbe Mesaya imanu.’ (Mesiya ngalpadh kedha, Keriso Awgadhaw
Mabayg.)
42 Kalanu Andhoeru nuydh Simonan yoelpadhin Yesulpa. Yesu nanga
nubepa nagaydhin, nuy kedha mulaydhin, ‘Nginu nel Simona, Yoewanen
kazi, kasa kedha ngin bangal kedha thoeraypu Sipas.’ (Ngalpadh kedha
Petheru, a nanu aykap muynu kedha kula.)

Yesu lak ukasar niyay kaz thuriman Pilipo a Nathaniyel

43 Wara goeyga Yesu ngoenanu madhin kedha, nuy uzaraydhin
Galilayapa. Nuydh imadhin wara mabayg nel Pilip. Nuy nubepa kedha
mulaydhin, ‘Asir ngapa wagel ngaybiya.’
44 Pilip a wara ukasar niyaykazi, Andhoeru a Petheru thanamun niyay
lag Bethsayda.
45 Pilip nuydh lumadhin Nathaniyel a mulaydhin nubepa, ‘Ngoey imanu
urapun mabayg Mose ngan nanga kulkub yadu palgadhin muynu maygi
sabinu; a thana kulba peropethaw Minar Poelayzimayl lak kedha nuyn
yadu palgadhin, Yesu, nuy Nazarethoelayg, Yoewsepan kazi.’
46 Nathaniyel kedha mulaydhin, ‘Midh paru ngidh mina za gasaman
senabi goegathoengu Nazareth?’ Nuy Pilip kedha, ‘Aya nginu geth imaypa.’
47 Wa, palay uzarmoedhin, wagel kay palamun mangay, Yesu kulay
imamoedhin a mulaydhin kedha Nathaniyelya, ‘Ngi mina Isoereylaw
mabayg, balbaygi mabayg, ngoelkay yaginga.’
48 Nathaniyel kedha, ‘Ngi midh paru ngawngu ngulayg?’ Yesu kedha
mulaydhin, ‘Ngath ngin kulay imadhin dhani kuykunu apal, wagel kay
Pilip ngin thuradhin.’

49 Nathaniyel kuniya mulaydhin kedha, ‘Ngurpay Mabayg, ngi mina
Awgadhaw Kazi, ngi Mopakuykulnga Isoereylaw.’
50 Yesu kedha, ‘Ngidh mina yoepathaman kuyk ngaw yangukudu kedha
ngath ngin imanu dhani kuykunu apal. Ngidh bangal imane adhapudhay
zapul nubi za midh nanga.’
51 Kalanu nuydh lak yangukudu madhin kedha, ‘Ngay ngibepa mina
yadu umepa, ngidh bangal imane dapara gimal gud pudhiz, a ngay
Mabaygaw Kazi apal nipa, a Awgadhaw angelal mulupa, kadaypa.’*

2

Koeykoeyne adhapudhay zageth Kananu

1 Ukasar goeygi koeliya thana gethaw dhoerdhimay aymaydhin Galilay-
oenu, na goegath muynu nel Kana. Yesun apu na thanamuniya kalmel
mer.
2 Yesu a nungu niyay kazil nubiya kalmel lak kedha thurimoeydhin sipa.
3 Thanamun umal ngukil nanga eygithoeyamoeydhin Yesun apu kedha
nubepa, ‘Thanamun umal ngukil mura eygi thayamoeyn.’
4 Yesu kedha, kuniya nabepa, ‘Ama, ngi mipa ngayapa muliz, ngaw
thonar matha lawnga ka.’
5 Kalanu na nungu apu, zagethaw mabaygoepa kedha mulaydhin,
‘Ngitha kay aymaw nuy kay ngithamulpa midh nanga mulepa.’
6 Thanamuniya pasinu siyamoeyr sikis mina koey ngukiw zapul. Thana-
muniya ngukil muynu yaynanob 90 lital a dhuray 120 lital. Thabi ngukiw
zapul siyamoeyr ngukilmayl thanamun ngaraw a gethaw garwalgaypa,
thanamun ameniw ngurpay midh nanga.
7 Kalanu Yesu kedha mulaydhin zagethaw mabaygoepa, ‘Malimoey setha
ngukiw zapul mina guda poelaypa.’ Kalanu thana aymoedhin nungu
ubilnga.
8 Yesu kedha thanamulpa, ‘Wa, mar senabi nguki soeyzi nguki zapungu
lagoepa muypa, ay aymay kuykupa.’ Kalanu thana aymoedhin nungu
yangukudu.
9 Nuydh ay aymay kuykun mith pathadhin nan nguki, na sakariya
thayadhin mina kapu umal ngukipa nuy madhu pamaydhin, minguz kedha
nuy koerawayg thana ngalagaz gasamadhin senabi umal nguki. Matha
thana zagethaw mabaygal ngulaygal kedha na ngungu aymoeyzinga.
Nuydh, ay aymoey kuykun, thuradhin getha dhoerdhimay garkaz adhapa.
10 Nuy kedha nubepa. ‘Ngidh mingu mina umal ngukiya kuniya thayanu,
poeybamoeynu mabaygal kasa umal ngukin? Mura mabaygaw ngulayg
kedha mina umal nguki kulay manin, kalanu kay, kasa umal nguki manin;
mura nanga mabaygan koeyma gasaman kulay, wagel kay kasa umal
nguki poeyban, mabaygal kulay koeyma waniz. Kasa kay kedha ngidh
moeygoepa wananu ina mina umal nguki?’
11 Ina Yesun mina kuyku aymay zageth yakamoedhin muynu Kananu
Galilayaw goegathoenu. Nuydh kakal aymoedhin nungu poerapar mabay-
goepa, a nungu niyay kazin imadhin a mina yoepathamadhin nuyn.
12 Sew kalanu nuy a nungu apu a tukuypal, a nungu niyay kazil
Kapeniyamoepa memayidhin. Si thana kasa moenari goeygilnga.

---

* **1:51** *angelal mulupa kadaypa*: wara Zenesis 28.12 geth tidi.

Yesu nuydh zangu yoewdhay mabaygal koey yoewthangu adhapa wayiz a thanamun uruyl
(Mathayu 21.12-13; Mareko 11.15-17; Luka 19.45-46)

13 Thanamun Yoewdhayalgaw mabaygaw Kaludhay Ayngu thonar amadhan thamaydhin. Thana Yoerusalemoenu mura woethiya, ngoenanu maypa Awgadhaw gudaz puydhay thanamulpa Aykupithungu. Thana mura doegamoengu garwoeydhamoeydhin Yoerusalemoepa. Wa, Yesu nuy lak sipa, nubiya kalmel nungu niyay kazil.

14 Nuydh nanga koey yoewthaw adhaw panu muy uthaydhin, nuydh imadhin mabaygal zapul sakariya thoeyamoeyr bokadhzoepupa, kawal, mamuyl, geynawal, a dhuray lawlowya bokadhzapuya sakariya thoeyayzimayl. Minguz kedha, mura setha wara goegathaw bokadhzapul matha ngoedhagidh lawnga Awgadhoepa poeybaypa.

15 Nuy ubig asidhin, nuydh urakamiw koezadoengu poelngi za aymoedhin, a thana mura adhapa wayiz poelngi zapun, thanamun mamuyl a kawal kalmel; a bokadhzangu mabaygal nanga nuydh thanamun lawlowl kuykul idimoedhin a thanamun bokadhzapul mura yoelgamoeydhin.

16 A nuy uruy geynaw mabaygoepa kedha mulaydhin, ‘adhapa mamayiw setha koezi. Ngitha midh paru Ngaw Thathiw niyay lag zangu yoewdhay lag aymoedhin, lak bangal aymayg.’

17 Nungu niyay kazil senabi thonara Maygi Thusiw yangukudu ngoenanu madhin, ‘Ngaw koerkak badh mina koeyza nginu niyay lagoepa ngoedhe muy siyaypa ngaybiya muynu, kedha zoenguz kedha ngath iman mabaygaw wati danal poethay.’

18 Thana Yoewdhayaw kuyku mabaygal nubepa kedha mulemidhin, ‘Ngidh mi matha ngoedhagidhoengu senabi za aymoenu koey lagoenu? Ngi kasa nginungu a? Ngidh kay yakamar ngoeymulpa nginu adhapudhay zageth, mabaygoepa ngulayg oesipa kedha, nginu matha ngoedhagidh miyay?’

19 Yesu kuniya thanamulpa mulaydhin, ‘Adhapudhay zageth kedha, ngitha nanga idiman nabi maygi lag, ngath lak kadaypa manin thoeri goeyginu.’

20 Thana Yoewdhaylgan kedha, ‘Ina nubi koey yoewth 46 wathalnga moeydhadhin, ngidh midh paru nan thoeri goeygilnga kay kadaypa manin a muwasin?’

21 Thana tonar tidayginga kedha, nuy yadu umay nungu gamupa kedha, nungu gamu ngoedhe Awgadhaw maygi lag.

22 Senabi kalanu nanga nungu kuth, a Thathin nuyn kadaypa madhin, nungu niyay kazil ngoenanu madhin nungu yaday midh nanga. Thana mina yoepathamadhin kulay Minar Poelayzinga a Yesun ngurpan midh nanga.

Yesu mura mabaygoengu ngulayg

23 Yesu nanga Yoerusalemoenu meparu Kaludhay Aypa, koey garsar mabaygal nungu adhapudhay zagethal imadhin a thana mina yoepathamadhin.

24-25 Kasa kay kedha nuydh thanamulpa mina yapathamayginga kedha thana kapu akasizimayl. Minguz kedha, nuy mura ngulayg mabaygaw muy wakay thamamay a ngoenakap ubilmayl muynu midh nanga. Nubepa wara igalgoepa yapu poeybaypa lawnga mabaygoepa thonar tidaypa, nuy nungu geth mura ngulayg, zapul muynu midh.

3

Nikodemoes ngapa Yesulpa

1 Wara Yoewdhayalgaw mabayg Parasayoelayg, nungu nel Nikodemoes,
nuy koey mabayg thanamun kawnselaw.
2 Nuy ngapa kubilu Yesulpa uzaraydhin, mulaydhin kedha, ‘Ngurpay
Mabayg, ngoey ngulaygal kedha ngi koey Ngurpay Mabayg Awgadhoengu
ngapa. Lawnga nay ngidh kedha ngoedhal adhapudhay zagethal aymay-
ginga, Awgadh ngibiya kalmel mayginga nay.’
3 Yesu nubepa mulaydhin kedha, ‘Ngay ngibepa mina ya muliz, wara
mabaygan Awgadhaw Basalaya imayginga; mamu kulay mabayg lak kazi
manin nanga, wa balbayginga.’
4 Nikodemoes kedha yapu poeybadhin, ‘Mabayg midh paru lak kazi
manin nuy na koey mabayg aymiz. Nuy lak kuniya tidayginga lak kazi
manin, lawnga midh?’
5 Yesu kuniya mulaydhin, ‘Ngay ngibepa mina ya muliz kedha, nubi za
kedha pudhepa, mabaygaw kazimay ukasar nanga, wa balbayginga. Wara
kedha mabayg kazi manin woeray, a wara kedha mabayg kazi manin Maygi
Maringu. Lawnga nanga nuydh koey zageth Awgadhaw Basalaya muya
uthiz.
6 Gamu poeyban kazi manin gamupa, a Maygi Mari poeyban kazi manin
Maygi Maripa.
7 Koeyma wakay thoemamayg ngaw yoepa, ngitha mura bangal ngaru
ukasar thonaraw kaziw may mabaygal.
8 Maygi Mari nuy gumi za, gub midh nanga ulaypa, ngidh karngemin
nur kasa kay kedha ngibepa koey zageth gasamaypa gub ngalagaz ngapa
a nuy mi kuniya ulaypa. Na matha kedha ngoedhalnga mura mabaygal
ngaya nanga Maygi Maringu kazi mamayin.’
9 Nikodemoes kuniya Yesulpa kedha yapu poeybaydhin, ‘Nuy bangal
midh paru aymidhe?’
10 Yesu kuniya mulaydhin nubepa kedha, ‘Ngi midh paru nubi zoengu
koerawayg, ngi wara Isoereylaw koey ngurpay mabayg?’
11 Yesu lak mulaydhin nubepa kedha, ‘Ngay ngibepa mina yadu umepa,
ngoey na midh zapun purkan yawaymoeyrngu, a ngoey ngulaygal, wa,
ngoey sethabi zapul yadu poelgaypu, kasa kay kedha ngitha ngaru mina
yoepathamayginga,
12 ngoey midh umamoeypa ngithamulpa koew nubi apaw goewaw ya.
Ngoey bangal nanga ngithamulpa daparaw ngulayg nanga yadu palgane,
ngitha kay midh paru mina yoepathamaypa?
13 Mabayg wara daparpa kadaypa mayginga, matha urapun kedha,
Mabaygaw Kazi nga nanga daparngu ngapa mulupa pagadhin.’
14 Yesu lak mulaydhin nubepa kedha, ‘Ina ngoedhe kedha nge Mose
midh nanga kopa brasiw aymayzi thabu puynu gima yakamadhin bupanu,
a senabi thonara koeygarsar mabaygal umangu gudaz puydhamoeydhin.
Wa, sena bangal lak kedha ngoedhalnga ngay Mabaygaw Kazi bangal ngaru
kadaypa manine mabaygaw parunu.
15 ‘Mabaygan ngadh ngayapa mina yoepathaman, thana bangal
gasamoene ngaru igililnga,
16 kuyk Awgadhaw mam mina adhapudhay koeyza, nubi apa goe-
waw mabaygoepa. Kedha zoengu nuydh poeybadhin nungu kazi lak
bangal mabaygan ngadh nanga nuyn mina yoepathamaypu thanamulpa
guythuyaypa lawnga, thana bangal gasamoene ngaru igililnga.

17 ‘Awgadhan nungu kazi ngapa woeyayginga nubi apaw goewaw
mabaygoepa kuthaw thoeraypa, nuyn wayadhin kedha zapa ngapa, nubi
apa goewaw mabaygoepa gudaz puydhaypa. Nuy igilaw yabugud.
18 Ngadh nanga Kazi mina yapathamaypa thanamulpa wati kuthapa
gasamoeypa lawnga, a setha ngaya nanga mina yapathamayginga, thana
ngaru bangal gasamoene wati kuth. Minguz kedha, thana Awgadhaw
Urapun Kazipa mina yapathamayginga.
19 ‘Senaw nuy wati kuth kedha aymipa, buya mangayngu nubi apa
goewanu kasa kay kedha mabaygal ngaru inuraw pawanu nipa; thana
buyaw mekathaw ngara pudhamayngu ubigigal. Minguz kedha, thanamun
mura ngara pudhamay kasa ngaru ipidhadh gegeyadh.
20 Mabaygal ngaya nanga wati pawal aymoeypa ngaru buyangu mina
ubigigal, minguz kedha, thanamun ubiginga thanamun wati pawangu
buyangu mura gasamoeyle, mura mabaygoepa kakal aymoeyle.
21 Ngadh nanga mura zapul balbayginga aymoeypa, wa nuy kedha
mabayg buyanu nipa nanga, senawbi buyan mura kakal aymipa mabay-
goepa kedha nuy Awgadhoepa koey kurusipoegayl zagethaw mabayg.’

Yesu Keriso a Yoewane Papatayso

22 Kalanu Yesu a nungu niyay kazil mura Yoewdhayapa ladhudhin
muynu mudhaw lagal koeyma. Nuydh moegina koeyma thonaralnga
thanamuniya muynu a mabaygal paptayso mamayipu.
23 Wa, Yoewane Papatayso nuydh lak kedha zageth oengaypa si goegath
muynu Eynon, na amadhan Salemoepa. Nguki koeygarsar sethabi
goegathoenu. Mabaygal nubepa toedipu papthaysoepa.
24 Senabi zageth nuydh kulay oengaypa, wagel kay nuyn kunumay
lagoenu thayadhin.
25 Wara thonara koeyma Yoewanen niyaykazil a urapun Yoewdhayaw
koey mabayg koeyma ya mulemidhin kedha, balbayginga midh mabayg
ngaru buth pathiz a garwalagiz amenipa, a kedha ngoedhal zapul
26 Kalanu Yoewanen niyay kazil nubepa ladhudhin a mulemidhin,
‘Ngurpay mabayg, ngi wakay thayiz, wara mabayg ngibiya mangaydhin
sey Yuridhaw Koesaw woeraw doegamoenu, a ngidh nuyn mabaygoepa
yadu palgadhin? Wa, nuydh lak kedha zageth ayimpa, mabaygal paptayso
mamayipu a mura mabaygal sipa nubepa.’
27 Yoewane thanamulpa mulaydhin kedha, ‘Lawnga, Awgadhan kupay
poeybayginga nay nubepa koey zageth aymoeypa.
28 Ngitha ngawngu gasamadhin kedha, ngaw ngurpan mura mabaygaw
parunu kedha, ngay lawnga Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg. Ngay
kasa nungu yaday wayay mabayg kulay wayadhin ngapa, yabugud nungu
buth pathan.
29 Nuy ngoedhe getha dhoerdhimay garkaz ngapa nungu ipipa. Ina
thonar koey dhiwalnga, ngayapa thabukiripa gasamoeypa lawnga, ngay
ngoedhe nungu igalayg nubiya amadhan. Ngath nanga nungu niyaypa
yoelpay mabaygaw wakay gasaman nanga, ngath koey ika gasaman.
30 Nungu doegam ngaru kadaypa, a ngaw doegam ngaru mulupa.’

Mabayg nga ngapa daparngu

31 Yoewane lak mulaydhin kedha, ‘Nuy nga ngapa gimaz, ngaru koeyza
mura mabaygiya. Na kedha ngoedhalnga, nga nanga nubi apaw goewaw
mabayg, nuy kow zangu yadu umepa. Wa, mabayg nga nanga daparngu,
nuy ngaru gimal,

32 a nuy yadu umepa purkaw imayzinga nungu, a kawra koerngayzinga
nungu, kasa kay kedha mabaygal mina yoepathamayginga nungu yapa.
33 Mabaygan ngadh karngemin nungu yapa a mina yoepathaman
wa, Awgadhaw mina yangukudu koey ridhanga kuyku nidhan sethabi
mabaygaw igililmaynu muynu.
34 'Awgadhaw Urapun Mabayg Woeyayzinga, nuy ngaru Awgadhaw yadu
umepa. Awgadhan nubepa mura poeyban nungu Maygi Mariw bibir.
35 Thathi maman manin nungu Kazi, a nuydh mura zapul mamayidhin
nubepa mina bibirinu.
36 Ngadh nanga mina yoepathaman Kazipa, nubiya mepa ngaru igililnga,
a nga nanga koerngayginga Kazipa nuydh mina igililnga gasamayginga, a
nungu gegeyadh ngaru bangal Awgadhiya apal.'

4

Yesu a Samariyaw yoepkaz

1 Wa, Yesu ngulayg asidhin kedha, thana Parasayalgal karngemidhin
nungu yangukudu kedha, koeyma niyay kazil nubiya asimoeydhin kalmel
a nuydh paptayso mamayipu thana. Yoewanen kasa moenarimayl a Yesun
koeyma.
2 Yesu nuydh lak paptayso aymayginga, matha nungu niyay kazil
paptayso zagethaw mabaygal.
3 Yesu nanga karngemidhin, thana Parasayalgaw midh na umamoeypu
nuydh Yoewdhayangu uzaraydhin. Nuy a nungu niyay kazil kuniya
tidemidhin sizi, thana memayidhin Galilayapa.
4 Nungu mab ngaru dhadhiya pudhaydhin Samariyaya.
5 Senabi thonariya nanga ngapa moegina mudhaw lag gasaman nel
Saykar, na amadhan Yakubun boeradharapa,* nuydh poeybadhin nungu
kazipa Yoewsepa.
6 Nuy Yakubun may si. Dhadha goeyga nanga thana senabi may
gasaman, a Yesu nuydh koey gamu koewba gasamoedhin maboenu, a
nuydh thanuraydhin maynu amadhan.
7 Sew Samariyaw yoepkaz na ngapa ngukipa ulaypa. Yesu nabepa kedha
muliz, 'Ngidh kay ngayapa nguki maypa, woenipa?'
8 Sethabi thonara thana niyaykazil thana mudhaw lagoepa ladhudhin
aypa gasamoeypa.
9 Na yoepkaz nubepa muliz, 'E! Kame, ngi Yoewdhayalayg a ngay
Samariyalayg. Ngi midh paru ngayapa ngukipa muliz?' (Mura Yoewd-
hayalgal ubigigal Samariyalgaw ayngu rugangu.)
10 Yesu nabepa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngi nay ngulayg, Awgadhaw
za matha ngoedhagidh poeybayzinga midh mabaygoepa, a in ngay nga
ngukipa umepa woenipa; wa, matha ngoedhagidh kedha ngi ngayapa
yoewdhiz a ngath ngibepa ngaru igilaw nguki poeyban.'
11 Na kuniya nubepa apapudhiz kedha, 'Ngi ngukiw zagig, ina may koey
mulupa anarayzinga, ngidh ngalagaz gasampa ngaru igilaw nguki?
12 Nubi may ngapa ngalpan kulba buway mabaygoengu Yakubulngu.
Nuy a nungu kazil a nungu thubudh uruyl mura nubi nguki wanempu.
Ngidh midh, ngidh wara nguki gasampa a, ngi lawnga gimal Yakubu midh
nanga a?'

* **4:5** Kulay goeyginu Yakubu nuydh senabi boeradhar barpudhadhin: wara Zenesis 33.19 geth tidi.

13 Yesun kuniya ya nabepa kedha, ‘Ngadh nanga nabi may nguki waniz,
kalanu senabi mabayg lak ngukin naynin,
14 kasa kay kedha ngadh nanga wanin nabi ngukin ngath manin, kedha
mabayg lak ngukin naypa lawnga. Senabi nguki ngath manin nubiya
muynu na ngoedhe sakayngu pungaypa igilaw nguki, a poeyban nubepa
ngaru igililmaypa.’
15 Na mulaydhin kedha, ‘Ngidh gar ngayapa mar senawbi nguki, na
bangal ngoena ngukin nayginga, a ngayapa lak ngapa maboepa lawnga
ngukipa toeydaypa.’
16 Yesu nabepa muliz, ‘Mamu uzar nginu alaypa thuraypa, a ngapa kay
kuniya tidemariw.’
17 Na kedha nubepa, ‘Ngay alaygig.’
Yesu nabepa, ‘Ngi balbayginga muliz kedha, ngi alaygig.
18 Ngi kulay payb garkaziya geth dhoerdhimaydhin, a kayib na ngi
ngabiya nipa nanga, senaw nginu mina alay lawnga.’
19 Na mulaydhin, ‘Nginu mina yangukudul ngath ngin iman kedha, ngi
peropetha,
20 nginu wakay thoemamay midh; mina kulkub ngithamun a ngoeymun
thathiw thathiw amen sey gimal senabi padoenu thoeythu pagemipu, kasa
kay kedha ngitha Yoewdhayaw mabaygal kedha, Yoerusalem mina lag
Awgadhoepa thoeythu poegepa?’
21 Yesu nabepa kuniya mulaydhin kedha, ‘Kake, ngidh ngoena mina
yoepathaman, wara bangal si ngapa goeygil, mabaygaw amen Thathipa
kedha, matha senabi padoenu lawnga, matha Yoerusalemoenu lawnga,
mura lagiya.
22 Ngitha Samariyalgal, ngitha nungungu mamu mina ngulaygal lawnga,
ngitha ngabepa thoeythu pagemipa, ngoey Yoewdhayaw mabaygal ngulay-
gal nungungu, ngoey ngabepa nanga thoeythu pagemipa. Minguz kedha,
Awgadhaw kaludhay zageth ngapa nabi apaw goewapa, yabugud nungu
Yoewdhayaw mabaygal.
23 ‘Kasa kay kedha wara goeygil amadhan thamemipa a kayib nanga
moegina kuykayman kedha, Thathiw mina ameniw mabaygal, thana
thoeythu pagemipa thanamuniya kalmel Maygi Mari, a thanamun amen
mina. Wa, kedha ngoedhal mabaygal matha ngoedhagidh Thathipa.
24 Nuy Awgadh nuy Mari, ngadh nanga mabaygan nungu ngoenakapo-
engu mina amen ayman, wa, balbayginga, sena mina.’
25 Na yoepkaz kedha, ‘Ngay ngulayg kedha, midh thonara bangal nanga
Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg, Keriso mangedhe, nuydh bangal
ngalpa ngulayg paledhe mura zapul.’
26 Yesu nabepa kuniya muliz, ‘In ngay nga nanga ngibepa yadu umepa.’
27 Senabi thonara nungu niyaykazil goegathoengu kuniya mangemidhin.
Thana koeyma madhu pamemidhin, thana imadhin nuy yoepkazipa yadu
umepa. Kasa kay kedha wara mabayg nabepa ya mulayginga kedha, ‘Ngi
mipa ngapa?’ a thana matha kedha yapu poeybayginga Yesulpa, ‘Ngi
mingu ya sagul sipa nabiya?’
28 Kalanu na yoepkaz wanadhin nanu ngukiw za a kuniya tidaydhin
mudhaw lagoepa. Na mabaygoepa kedha mulaydhin,
29 ‘Ayawal a imaypa mabayg, nuy ngayapa mura yadu palgan ngoezu
aymayzi pawal kulay midh nanga. Nuy lawnga Awgadhaw Adhapa
Thamayzi Mabayg?’
30 Wa, thana mura ngapa ladhudhin lagoengu Yesulpa imaypa.

31 Senabi thonara Yesun niyay kazil nubepa koeyma yoewdhemir kedha,
‘Ngurpay Mabayg, aydu matha purath!’
32 Nuy kuniya mulaydhin, ‘Lawnga, ngay aydeg aygudoepa. Ngitha
koerawaygal sethabi ayngu.’
33 Thana niyay kazil muynu thanamuniya kidhakidhan yapu poeybemir,
‘Wara mabaygan nubepa aydu kusumoenu a?’
34 Kasa kay kedha, Yesu kedha, ‘Ngath nanga nungu ubilnga ayman
ngadh nanga ngoena ngapa wayadhin, na ngoedhe ngaw gamu dhiba
manin kuyk nungu poeybayzi zageth ngayapa.’
35 Wa, Yesu lak adhamintidar thanamulpa kedha, ‘Ngithamun wara
koey yangukudu kedha, po moelpalal waniz ayboewdhaw thonarpa.’
Lawnga, sethabi mabaygoepa nagemiw, thana ngoedhe nagul midh nanga
ayboedhaw thonara.
36 Mabayg nga nanga garwoeydhamoeypa, nuydh bangal modhab
gasamoene. Minguz kedha, nuydh mabaygan garpathamepa ngaru
igililmaypa. Nuy garpathamay mabayg kalmel nagu uthuy mabayg koey
dhiw gasaman kalmel.
37 Ina mina yangukudu kedha, ‘Wara mabayg nuydh nagu uthun a wara
mabaygan seyzi mina gasaman.’
38 ‘Ngath ngitha apaw lagoepa wayiz, aypa garpathamoeypa mina
igililmaypa, sey ngitha ngalaga nanga zageth kulay aymayginga. Wara
mabaygal zageth ayman a ngitha matha ngoedhagidh gasaman wara
mabaygaw zagethazimayngu.’
39 Wa, senabi thonara na yoepkaz mudhaw lagoenu yadu thuray
aymoedhin. Koey garsar Samariyalgal senabi mudhaw lagaw mina
yoepathamadhin Yesulpa, kedha zoenguz kedha na yoepkaz midh na umay
thanamulpa, ‘Nuy ngayapa mura yadu palgan ngoezu aymayzi pawal kulay
midh nanga.’
40 Thana Samariyalgal kedha zoengu ngapa nubepa. Thana apa
pudhemidhin nubepa sew maypa thanamuniya kalmel, a nungu niyay
kazil. Yesu a niyay kazil ukasar goeygipa thanamuniya, Samariyalgiya.
41 Koeyma mabaygal lak mina yoepathamadhin kuyk nungu geth
ngurpan thanamulpa.
42 Thana mulemidhin nabepa yoepkazipa, ‘Nabi thonara ngoey mina
yoepathaman matha nginu yangukudungu lawnga; ngoey ngoeymun
kawran nungu ya gasaman; ngoey iman kay nuy nubi apaw goewaw
mabaygaw Kaludhay Mabayg.’
43 Ukasar goeygi kaliya Yesu a nungu niyay kazil lak ladhudhin
Galilayapa, nungu geth lagoepa.
44 Wa, nuy koey ngulayg zapul kay midh paru nanga nungu goegathoenu
muynu. Nuy nungu geth kulay mulaydhin kedha, ‘Mabaygal peropethoepa
apa pudhayginga nungu geth lagoenu.’
45 Thana nanga Galilaya gasamoedhin, mabaygan Yesun muy thayadhin,
kedha zoenguz kedha, thana wara thonara ladhudhin Kaludhay Aypa
gasamaypa Yoerusalemoenu, a thana imaydhin mura adhapudhay zagethal
nuydh si aymoeydhin Kaludhay Ayngu thonara, Yoerusalemoenu muynu.

Yesu nuydh koey mabaygaw garkaz kazi dhoey nidhadhin

46 Wa, Yesu a nungu niyay kazil thana kuniya tidemidhin Kanapa, wara
mudhaw lag Galilayoenu muynu, mi goegathoenu nanga nuydh kulay
nguki kidh thayadhin umal ngukipa. Wara mina zagethaw mabayg kuyku

mabaygaw nuy si, a nungu kazi koey kikirilayg wara mudhaw lagoenu
Kapeniyam.
47 Nuydh karngemidhin kedha Yesu ngapa Yoewdhayangu Galilayapa.
Nuy Yesulpa uzaraydhin a yoewdhaydhin kedha, nungu gar kazi koey
kikir Kapeniyamoenu, nungu mina amadhan um. Nungu ubi Yesulpa sipa
nungu kazipa balbay tidaypa.
48 Yesu kuniya muliz nubepa kedha, 'Ngitha ngoedhe kedha ngoedhalnga
mura mabaygal midh nanga, ngitha mina yoepathamayginga, mamu
ngitha purkan iman adhapudhay zageth, ngitha mina yoepathaman kay.'
49 Nuy zagethaw kuyk koeyma apasidhin kedha, 'Aya gar ngaybiya asir,
ngaw mamal kazingu umangu.'
50 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Uzar nginu kazi kay ngidh imaypa,
nubepa umapa lawnga.'
Senabi mabaygan mina yoepathamadhin Yesun yaday. Nuy uzaraydhin.
51 Yabugudoenu dhadhal nanga zagethaw mabaygal nungu yadaygal
mangemin kedha, 'Nginu kazi balbayg asin, nubepa umapa lawnga.'
52 Nuy yapu poeybiz thanamulpa, 'Midh thonara ngaw kazi balbayg
asin?' Thana kedha, 'Ngul balbayg asingu, wan klokoenu kutapa, nungu
kikir sumay muwasingu.'
53 Wa, nuy kaziw thathi ngoenanu madhin, mina senabi thonara Yesu
nubepa tharadhin, 'Nginu kazi bangal balbayg asine.' Kalanu nuy a mura
nungu ipi kazil thana mina yoepathamadhin Yesun.
54 Ina ukasar thonaralnga Yesu aymoeydhin adhapudhay zageth nuy
nanga ngapa Yoewdhayangu Galilayapa kuniya.

5

Yesu nuydh wara dhaga mabayg balbay tidan

1 Mura senabi zangu kaliya, thanamun Yoewdhayalgaw koey goeyga
gasamoedhin, ameniw goeyga, a kalmel koey ay. Wa, Yesu a nungu niyay
kazil ladhudhin Yoerusalemoepa senabi thonara.
2 Senabi goegathoenu thanamuniya koey kulaw pa poegayzinga adhiya
a wara pasa Mamuy Pasa. Si muynu wara koey athadhalnga may, a nabiya
pasiya payb kazkaz lagal; thana thanamudh kedha thoeraypu Bethzath.
3 Koeygarsar kikiril mabaygal apiya poelemar sethabi kazkaz lagiya,
maygumal, a muwayzimayl, a dhaga mabaygal.*
5 Wara urapun mabayg nuy 38 wathoepa kikirilayg meparuy si.
6 Yesu nuyn imadhin nuy apiya yoewir si, a nuydh ngurpadhin nuy
meparuy si koey kuykuthalnga. Nuy kedha mulaydhin kikiril mabaygoepa,
'Ngi balbaygoesipa mepa, a?'
7 Nuy gar kikirilayg kedha muliz, 'Ngurpay Mabayg, ngay mabaygoegig
in mulupa woerpa maypa. Ngay na nuthayngu na mulupa, wara mabaygal
kulay tharamirngu ngaybiya.'
8 Yesu kedha mulaydhin nubepa, 'Kaday tari, a nginu uthuy rugal
kusumar a uzar.'
9 Yesu muliz! Wa nuy mabayg sobaginga kaday tariz, nungu waku manin
a uzariz mina balbayginga.
Senabi za aymaydhin goeyga sabadh.

* **5:3** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 5.3b-4 Thana ugaypu woer nanu bubu uzariz nanga. Thana ngulayg asimoeyn Awgadhaw angela kay mangepa ngapa mulupa, nan woer kay garguy maypa. Mabaygan nga kulay buth gasaman, pagan mulupa woerpa, wa nuy balbayg asin nungu kikiringu.

10 Thana nanga Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal imadhin, thana nubepa
mulemidhin, mabayg nga nanga balbayg asidhin kikiringu, 'Ina sabadh,
koey sabilnga kedha ngidh nginu wakun ngin guraypa.'
11 Nuy mabayg kuniya, 'Lawnga, ngoena ngadh na balbay tidanu nuy
ngayapa mulema, "Waku nginu mar a uzar.' "
12 Thana yapu poeybemin kuniya nubepa, 'Nga nuy adhapudhay
mabayg, ngibepa mulema nginu wakupa maypa a mabapa manu ngin?'
13 Nuy kikiril mabayg koerawayg nungu balbay tidayzi mabayg nga
nanga, kedha zoenguz kedha mabayg muynu koey garsar senabi thonara,
a nuy Yesu sobaginga mabaygaw goersar dhadha araydhin.
14 Kalanu Yesu nuyn imadhin koey yoewthaw boeradharanu muynu.
Nuy nubepa mulaydhin, 'Wa, kedha thonara ngi mina balbayginga,
poeypiyam wati pawa lak aymayg, koey mapu mayngu nginungu
gasamoeyle.'
15 Nuy senabi mabayg uzaraydhin thanamulpa Yoewdhayalgaw kuyku
mabaygoepa. Thanamulpa mulaydhin, nuy kedha, Yesu nuyn balbay
tidadhin kikiringu.

Mina igililnga gasaman yabugud, Kaziya

16 Nungu Yesun senabi mina zagethoengu, thana gegeyadh gasamoedhin
a mulupa thayar nuyn. Thanamun imaypa kedha nuydh sabathoenu
mabayg balbay tidadhin.
17 Yesu thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngaw Thathi zagethan
mepa koey garsar thonaralnga, a ngay lak kedha zagethan mepa koey
garsar thonaralnga.'
18 Nungu sethabi yangukudungu thana Yoewdhayalgal gegeyadh
gasamoedhin. Thana ayman nubepa mathamaypa. Matha sena lawnga
nuydh sabadhaw sabi patidhadhin, wara thana gegeyadh gasamadhin
kedha, Yesu kedha umay, Awgadh mina nungu Thathi. Nuy nungungu
balbaygoesipa Awgadhaw ngoedhapa.

Kaziw kupay midh

19 Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngay muliz ngithamulpa mina ya
kedha, Kazin za aymayginga nungu geth. Kazin aymoeypa, nungu Thathi
mi zapul na aymoeypa. Thathi na mi za ayman, kazin lak kedha za ayman,
nuydh nungungu wara za aymayginga.
20 'Wa, zapul kedha kuniya, nuy Thathi maman maypa Kazi, a yadu
palgan nubepa mura nuy midh zapul na aymoeypa. A nuydh Kazipa
bangal yakamoene adhapudhay zapul itha mi kuniya na aymoeypa. Ngitha
bangal mura madhu pamemine.
21 A Thathi midh na mabayg kaday tharan umangu a poeyban thana-
mulpa igililnga, matha kedha Kazin lak kedha poeyban ngaru igililnga
nungu ubil mabaygoepa.
22 A minamay zageth lak kedha, Thathin aymayginga senabi adhaw
mulay; nuydh senawbi matha ngoedhagidh manin nungu Kazipa.
23 'Kalanu mura mabaygal ngaru apa pudhemin Kazipa, kedha ngoedhal-
nga Thathipa midh nanga apa pudhemipa. Nga nanga apasiginga Kazipa,
wa kedha mabayg urupu mayn apasiginga Thathipa, ngadh nanga Kazi
ngapa wayadhin.
24 Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, ngadh mabaygan ngaw ya
karngemin a mina yoepathaman nubepa ngadh ngoena ngapa wayadhin,
wa kedha mabaygan gasaman ngaru igililnga. Kuthaw thonar bangal

gasamoene nanga, nubepa lak lawnga parunu thoeraypa zoeyzi nidhaypa, kedha zoenguz kedha nuyn kaludhan umangu muwasin; nuydh gasaman ngaru igililnga.

25 ‘Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, thonar na amadhan thamepa, a sethabi thonara bangal uma mabaygal ngaru kawran karngemin Awgadhaw Kaziw gud. Ngadh na karngemin thana igil nithaman. A matha kedha kayib dhuray mabaygal ngoedhe maygumal, thana ngaru kawran karngemin Awgadhaw Kaziw gud, a thana lak kedha igil palimoeyn.

26 ‘Matha kedha Thathi nuy nungunguz Igilaw Kuyk, kedha ngoedhalnga nuydh aymoedhin nungu Kazi lak kedha Igilaw Kuyk.

27 Lak nuydh poeybadhin nungu Kazipa matha ngoedhagidh zoeyzi noeydhaypa, kedha zoengu nuy Mabaygaw Kazi.

28 Madhu poemayg ngaw yoengu. Na bangal thonar gasamoene mura uma mabaygal bangal muynu moeram gudanu karngemine ngaw yangu wakay.

29 ‘Mura thana bangal kaday nithamoene moeram gudangu. Ngaya na balbayginga nanga thana bangal kaday nithamoene mina igililmaypa. Wa, ngoenu na mab gegeyadh, thana kaday nithaman wati kuthoepa gasamoeypa.

30 Ngath koey zageth ngawngu zageth ayman, ngath nanga adhamulan Ngaw Thathi midh nanga ngayapa muliz, a ngaw adhamulay ngaru matha ngoedhagidh. Kedha zoenguz kedha ngath ngawngu za aymayginga ngaw ubin. Ngath ngaru ayman nungu ubilnga ngoena ngadh wayan ngapa.’

Na midh paru kakal yakaman kedha, Yesu matha ngoedhagidh

31 Wa, Yesu lak mulaydhin thanamulpa, Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoepa kedha, ‘Ngitha midh, ngayapa mina yoepathamayginga a? Ngay nay matha ngay ngaw ya bibiriginga.

32 Kasa kay kedha wara mabayg ngaybiya kalmel, nuydh ngaw doegam ridh palan, a ngay ngulayg nungu kedha yangukudul mina balbayginga. Ngitha senabi mina mabayg mina yoepathaman lawnga midh.

33 ‘A wara kedha, ngitha wara yangu mabaygal kulay wayamoeydhin Yoewanelpa, a nuydh mina kapu yangukudu kuniya madhin ngithamulpa, thabi mina yaday. Ngitha mina yoepathamayginga a?

34 Ngath matha ngoedhagidh Thathingu gasaman, mabaygoengu lawnga, matha kedha Yoewanelngu lawnga. Ngath kasa yadu palgan ngithamun ibupudhay, ngithamulpa mina yoepathamaypa, kalanu ngitha gasaman ingaru igililnga.

35 ‘Yoewane nuy matha kedha thunge midh, nuy siyaypa buyalnga, a ngitha ubin memayin ikalnga senawbi buya gasaman, kasa thawpay thonarpa.

36 Ngaw ngurpay yangukudul ngaru koey ridhanga nubiya, thana ngaru gimal Yoewanen ya midh nanga. Na kedha kuniya, ngath nanga koey zagethal aymoeyn, setha mi zagethal Ngaw Thathi nuydh ngayapa aymaypa manin, thana ngaru yadu palgan ngaw kupay midh nanga, a mabaygal mura iman kedha nuydh Thathi ngoena ngapa wayadhin. Ngath ngaru ayman kuthoepa nuydh ngayapa midh zagethal mamayidhin.

37 ‘A Thathiw yangukudul lak kedha, ngaw doegam koeyma ridh palan. Ngitha ngaru mina yoepathamayginga a? Koezi pay ngapa parungu ngitha Thathiw yangu wakay gasamayginga a paru imayginga nungu,

38 a nungu yaday ngithamun ngoenakapoenu muynu mayginga, kuyk
ngitha mina yoepathamayginga urapun mabayg nuydh ngan na wayadhin
ngapa.
39 Ngitha koeyma ngurpemipu Maygi Thusiw yaday, kedha zoenguz
kedha ngithamulpa kedha, muynu si ngitha iman ngaru igililnga. Ngitha
midh paru imayginga kedha, sethabi yadu ngoena yadu poelgaypa?
40 'Lawnga ngitha ngaru ngapa mabaginga mina igililmaypa gasamoeypa
ngawngu.
41 Ngay mabaygaw thawmaypa noegayginga.
42 Kasa kedha ngay ngulayg ngithamulngu kedha, ngithamun mam
ngoenakapoenu mayginga Awgadhoepa. Ngitha mingu koeyma nagemipa
mabaygaw thawmayzi yoepa?
43 Ngay ngapa Ngaw Thathiw kupaynu, a ngitha ngoena muya thoeyay-
ginga. Wara na mabayg ngapa kasa nungunguz, ngitha ngithamun lagiya
muya thayan nuyn.
44 'Ngitha nanga mabaygoepa thawmaypa nagemipa, ngitha wara
za gasamayginga kidhakidhan. Ngitha nuthayginga gasamaypa mina
modhabiya urapun Awgadhoengu, koey zageth ngitha mina yoepathaman
nuyn.
45 A ngithamulpa midh, ngithamun zagethal balbayginga Mosen purkapa
a? Lawnga, ngay ngithamulpa kedha muliz kedha, kuthaw thonara bangal
nanga, ngitha ngaru mulupa thayamoeyn Mosen mina yangukudungu,
ngawngu lawnga. Sena kasa ngithamun wakay thoemamay kedha, ngitha
balbayginga toedipu Mosen Sabi yangukudunu muynu, a nuydh bangal
ngitha ibupudhamoeyne.
46 Ngitha nay tidan a mina yoepathaman Mosen Sabi, wa, ngitha ngayapa
mina yoepathaman nay. Nungu Thusinu Minar Poelayzimayl nuydh
ngoena yadu palgarngu.
47 Ngitha mina yoepathamayginga nungu Minar Poelayzimayl midh
nanga, koey zageth ngithamulpa mina yoepathamaypa ngaw yaday midh
nanga.'

6

Koeygarsar mabaygaw aygud
(Mathayu 14.13-21; Mareko 6.30-44; Luka 9.10-17)

1 Wara thonara Yesu nanga amadhan Galilayaw Malupa. Thana nan
wara kedha thoeraypa, Taybiriyoes. Wa, nuy a nungu niyaykazil wara
buwadhoengu memayidhin, thana Galilayaw wara doegam buwadhoepa
pagadhin sizi.
2 Mabaygal sithaki wagel nubiya mina koey gudal goersar; minguz
kedha, imamoeydhin nungu adhapudhay woenabal zagethal kikiriw dhoey
nidhay.
3 Kalanu Yesu sizi padoepa kadaypa uzaraydhin, nubiya kalmel nungu
niyaykazil; thana si gimal nithamoedhin.
4 Yoewdhayalgaw Kaludhay Ay oemay thonar amadhan thamaydhin.
5 Kalanu Yesu gima nagaydhin a imaydhin mabaygal thanamuniya wagel
tadir nubepa imaypa. Nuy Pilipoelpa kedha yapu poeybiz, 'Ngalpa kay
ngalagaz kunaw susul barpudhamoeypa thanamulpa aygudoepa?'
6 Nuy Yesu nungungu ngulayg kedha, nuydh kay za miyay ayimpa nanga,
nuydh kasa Pilipan nuthan.
7 Pilip nubepa kedha kuniya mulaydhin, 'Itha mabaygal mina koey
garsar, ngalpalpa koey bokadhzapulnga thanamulpa aypa barpudaypa.

Urapun zagethaw mabaygaw eyth moelpalaw modhabingu mura yaynanab kunaw susupa barpudaypa matha ngoedhagidh lawnga thanamulpa moegina aypa.'
8 Wara Yesun niyay kazi nel Andhoeru, Simona Petherun tukuyap, Yesulpa kedha muliz,
9 'In moegina garkaz, nubiya payb bali kunaw susul a ukasar moegina wapi, kasa kedha itha kay thana midh paru mura balbayg asimoeypa, in mabayg mina koey garsar?'
10 Yesu kedha muliz, 'Lawnga setha ayde balbayginga, apa niyaypa mamayi setha mabaygal.' Thanamuniya mina kapu thawpay bup niyaypa. Thana kalanu mabaygan apa thayamidhin. Thana getha tidemidhin matha garkazil payb thawsan sike.
11 Kalanu Yesu sethabi payb kunaw susul mamayidhin, a Awgadhoepa eso poeybaydhin. Kalanu mabaygal poeybaydhin setha ngaya nanga apa nir, kasa ubipa ay. Kalanu nuydh lak kedha aymoedhin wapipa, a thana mura koey maytha yoewrulnga purthadhin senabi moegina ay.
12 Thanamun nanga mura balbayg asimoeydhin maythal, Yesu nungu niyay kazipa kedha mulaydhin, 'Setha garwoeydhamay thadha woenayzi ayde, ayngu sagul poelayle.'
13 Kalanu thana garwoeydhamoeydhin mina mura thadha woenayzi ayde a toewalob mura liday wangamoeydhin, sethabi payb bali kunaw susungu.
14 Thana na nubi adhapudhay woenabal zageth imadhin, thana si sethabi thonara kidhakidhan kedha umamoeyr, 'In mina kay mina peropetha nubi apa goewapa ngan nanga mangay kudun madhin.'

Yesun mab woerab gimiya
(Mathayu 14.22-33; Mareko 6.45-52)

15 Wa, Yesu kulay ngulayg kedha, thana kay nubepa za ayimpa, lak kay nuyn Mopakuyk ayimpa, kasa thanamun ubin. Nuy kedha zoenguz sizi thanamulngu mina sobaginga padapa kadaypa miyaydhin, matha nungu kusayg.
16 Kutapa nanga inur pudhiz, Yesun niyaykazil mulupa woerpa memayidhin butapa.
17 Thana thapadhin Kapeniyamoepa. Inur toeydhamoeydhin nanga, a Yesu thanamuniya matha mangayginga ka.
18 Senabi thonar mina koey gubalnga, bawal mina koey zapul.
19 Thana nanga thapadhin payb lawnga siks kilomita, thana iman Yesu, nuy ngapa thanamulpa woerab gimiya woelmay. Thanamun mina koey aka thana nanga nuyn iman nanga.
20 Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha mingu akan, in ngay?'
21 Wa, thana kalanu nuyn ayawal madhin butoepa. Mina senabi thonara thana war doegam buwadh gasamoedhin, thana ngalagapa nanga memayidhin.
22 Bathaynga na goeyga nanga mura sethabi koeygarsar kuniya wanayzi mabaygal wara doegam malu buwadhoengu, thana ngoenanu madhin kedha, matha urapun but koezi ngalpalngu, a Yesu pathayginga thanamuniya, nungu niyaykaziya senabi butoenu.
23 Kalanu butal ngapa wara goegathoengu Taybiriyoes sena. Thana mangaydhin amadhan lagoenu ngalaga nanga ay purthayzi mabaygal, Kuykulnga ngalaga nanga eso poeybadhin aypa.

Yesun gamu Igilaw Ay

24 Wa, mabaygal imadhin kedha, Yesu a nungu niyaykazil matha lawnga,
thana butiya thayamidhin kalanu memayidhin Kapeniyamoepa Yesulpa
lumaypa.
25 Thana nanga mabaygan nuyn Yesun imadhin war doegam buwad-
hoenu, thana nubepa kedha yapu poeybemidhin, 'Ngurpay Mabayg, ngi
midh thonara kay mangema?'
26 Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'In ngay ngithamulpa kasa mina
kay mina ya mulepa. Sena na ngitha ngoena na lumanu, minguz kedha?
Ngitha na kunaw susu maytha yoeruypa purthangu ngithamun ubin,
a ngitha kay aykap matha gasamayginga ngaw adhapudhay woenabal
zagethaw.
27 Kasa bangal aypa zagethaw mabag, senaw ay nanga nuy ngulayg
woesay asin. Balbayginga kedha ngitha aypa zageth uzariz kedha aypa,
senaw mi ay nanga woesayginga mepa igilaw kuthoepa. Senaw nuyn
senawbi ay ngath Mabaygaw Kazin ngithamulpa bangal manine. Minguz
kedha? Awgadhan nungu geth maku ngoena wanadhin mabaygoepa mina
yoepathamaypa.'
28 Thana kalanu kedha yapu poeybemidhin nubepa, 'Ngoey kay midh
balbayginga matha ngoedhagidh aympa Awgadhaw ubilnga ngoeymulpa
midh aymoeypa nanga?'
29 Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Awgadhaw ubilnga ngithamulpa
kedha, ngitha mina yoepathamaw nuydh ngan nanga ngapa wayadhin,
nungu Mina Woeyayzinga.'
30 Thana kuniya kedha mulemidhin, 'Ngidh kay mi adhapudhay
woenabal zageth aympa, ngoeymulpa imaypa nuy kay ngin mina
yoepathamoeypa? Ngidh kay miyay zageth ayimpa.
31 Ngoeymun muruygan mabaygoegi dhadha sakara goerab gamul ay
mana purthadhin. Maygi Thusinu Minar Poelayzinga kedha, "Nuydh, Mose
thanamulpa daparngu ay madhin aygudoepa." '
32 Yesu kuniya thanamulpa kedha mulepa, 'In kay ngay ngithamulpa
mina kay mina ya muliz, sena Moselngu mina ay lawnga, nuydh mi ay na
poeybaydhin ngalpan thathiw thathipa. Mina daparaw ay nanga, senaw
Ngaw Thathingu gimaz ngapa ngithamulpa.
33 Mina ay nanga, na Awgadhaw poeybayzinga nubi apa goewapa, senaw
nuy ngan nanga daparngu ngapa mulupa; nuy senawbi mabayg nuy mina
ay a nuy matha kedha igililnga nubi apa goewapa.'
34 Thana nubepa kuniya kedha mulemidhin, 'Ngurpay Mabayg, ngidh
gar ngoeymulpa bangal nubi mina ay mura thonara mayparu?'
35 Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'In mina Ngay, Igilaw Ay. Mabay-
gal ngaya ngapa ngayapa, thanamulpa lak maytha aygipa gasamoeypa
lawnga, a mabaygan ngaya nanga ngoena mina yoepathamoeypa, thana-
mulpa lak nguken naypa lawnga.
36 Ngay ngithamulpa mulema kedha, ngitha ngoena purkan iman, kasa
kay kedha ngitha ngaru mina yoepathamayginga.
37 'Mura ngaya nanga mabaygal, Thathiw poeybayzimayl ngayapa, thana
ngaru ngaybiya asimoeyn. Wa, koey zageth ngath kedha mabayg adhapa
woeyaypa, mabaygal ngaya nanga ngaybiya asimoeypa.
38 Ngay daparngu mulupa mayginga ngaw ubilmaypa aymaypa. Lawnga,
ngay kedha zapa ngapa, nungu ubilmaypa aymaypa, ngadh nanga ngoena
ngapa wayadhin;

39 a nungu ubilnga kedha, ngaw ngapa Woeyayzi Mabaygaw; mura
sethabi mabaygal ngaru kaludhamoeyn, thana setha ngaya nanga nuydh
ngayapa poeybamoeyn. Ngaru urapun guythuyayginga kurusipa bangal
kuthaw goeyga gasamoene, a ngath mura kaday nithamoeyne thana.
40 Ina Thathiw ubilnga kedha, mura setha ngaya nanga kazipa nagemipa
a mina yoepathamaypa nuyn, mura sethabi mabaygal ngaru gasaman
ingaru igililnga. Wa ngath bangal sethabi mabaygal kaday nithamoeyne
senabi kuthaw goeyginu.'

Thana Yoewdhaylgaw kuyku mabaygal Yesun mina yoepathamoeyginga

41 Dhuray Yoewdhayalgaw kuykul Yesun kedha yoepa moegithap ya koey
garsar aymoedhin, Yesu nanga thanamulpa umay kedha, 'In mina ngay;
ngay mina ay daparngu ngapa mulupa.'
42 Kalanu thana kedha umamoeyr, 'In nubi mabayg Yesu a? Yoewsepan
kazi. Ngoey ngulaygal nungu apu thathingu. Nuy midh paru kedha umepa
nuy daparngu ngapa mulupa?'
43 Yesu kuniya thanamulpa kedha mulaydhin, 'Kidhakidhan moegithap
yagi asimoey.
44 Mabayg koey zageth nungu geth ngayapa uzariz, nuyn kay lak Ngaw
Thathin ngoena ngadh ngapa wayadhin nanga, matha nungu zageth kedha,
nuydh Thathi nungu ubilnga mabayg ngayapa yoewthiz gamupa. Wa,
kedha ngoedhal mabayg ngath bangal kuthaw thonara kaday tharane.
45 Minguz kedha, kay paypa kulay peropethaw Minar Poelayzinga
kedha, "Thana bangal mura ngurpamoeyne Awgadhan.'' ' Mina mura
mabaygal ngaya nanga nubepa koerngayl kawra poeybaypa, a nungungu
ngurpemipa, mura kedha ngoedhal mabaygal thana ngulayg ngayapa
gamupa ladhun.
46 Ina kedha kuniya lawnga kedha, mabaygan ngulayg Thathi iman,
lawnga matha nuydh iman nga nanga Awgadhoengu ngapa, matha nuydh
Thathi imadhin.
47 'Ngay ngithamulpa mina ya mulepa, mabaygan ngadh nanga ngoena
mina yoepathaman, nuydh gasaman ingaru igililnga.
48 Ngay mina ngay, Mina Igililmay Ay.
49 Ngithamun thathiw thathin nanga, thana kasa goerab gamul ay mana
purthadhin mabaygoegi dhadha sakara, senaw ngaru Igilaw Ay lawnga,
kasa thawpay thonaraw ay. Thonar nanga gasaman, wa thanamun kuth,
50 kasa kay kedha, in nubi ay nanga daparngu ngapa mulupa, mabaygan
ngadh nanga nubi ay purthane, nubepa umapa lawnga.
51 Ngay mina ngay, ingaru Igilaw Ay daparngu ngapa mulupa. Mabaygan
nanga purthane nubi mina ay, nuy bangal ngaru igililnga. In nubi ay
ngath ngithamulpa manin nanga, ina ngaw gamu matha kedha ngath mina
igililnga poeyban nubi apa goewapa.'

Mina ay matha kedha ngaw gamu

52 Thana nanga Yoewdhayalgaw koey mabaygal karngemidhin nanga,
thana kidhakidhan ya pathowkamoeyr kedha, 'In nuydh nubi mabaygan
midh paru nungu gamu ngalpalpa ay aygudoepa kudun maypa?'
53 Yesu kedha zoenguz thanamulpa mulaydhin kedha, 'In ngay
ngithamulpa mina yadu umepa, ngitha bangal nanga purthayg Mabaygaw
Kaziw gamu a nungu kulka ngitha woenig nanga, ngithamulpa ngithamun
geth mina igililmaypa gasamaypa lawnga.

54 Mi mabaygan nanga ngaw gamu purthan a ngaw kulka wanin nanga,
nuydh gasaman ngaru igililnga a ngath bangal nuyn kaday tharane kuthaw
goeyginu.
55 Minguz kedha, ngaw gamu mina ay a ngaw kulka mina woeni.
56 Mi mabaygan nanga ngaw gamu purthan a ngaw kulka wanin
nanga nuy bangal ngaybiya muynu meparu a ngay bangal nubiya muynu
meparu.
57 In ngoedhe kedha nge, Ingaru Igilaw Thathin ngoena ngapa wayadhin
a ngath ngaw igililnga nungungu gasampa mura thonara; wa senaw lak
kedha ngoedhalnga mi mabaygan nanga ngoena bangal purthane, nuydh
bangal ngawngu mura igililnga gasampu.
58 Ina mina ay daparngu mulupa. Senaw ngalpan thathiw thathin kulay
purthadhin goerab gamul ay mana, na mamu mina ay lawnga, thana
kurusipa thanamun kuth gasaman; kasa kay kedha, mabayg nga nanga
purathipa koezi nubi mina ayngu, daparngu mi mina ay nanga ngapa
mulupa, ngidh gasaman ngaru igililnga.'
59 Setha nungu kedha ngurpayzi yangukudul nuydh aymoeydhin
Kapeniyamaw yoewthanu muynu,

Koeyma niyaykazil Yesulngu kuniya pudhemidhin

60 Dhuray koey garsar niyaykazil Yesun thana na karngemidhin sethabi
ngurpay yangukudul, thana kidhakidhan kedha umamoeyr kedha, 'Ina
midh paru kuniya ya, ngalpalpa mina koey zageth aymoeypa, ngalpalpa
lak nubepa koerngaypa lawnga.'
61 Nubepa Yesulpa kay kakal kedha, thana nungu niyaykazil moegithap
ya umamoeyr ubigasimoeyn; nuy sinubi thonara thanamulpa kedha
mulaydhin, 'Ngitha midh paru gegeyadh gasamoenu ngaw ngurpay
yangukudungu?
62 Ngitha bangal midh mamayine bangal ngitha nanga imane kedha,
ngay Mabaygaw Kazi kuniya kadaypa ngay ngalagaz na ngapa?
63 In igililnga ngadh poeybaypa, in gamu nanga nuy kasa zaginga, ngay
na ngithamulpa na kulay nuki mi yadu umepa, setha Maygi Mariw mina
doegamuya yangukudul a thana matha kedha igilaw yangukudul.
64 Kasa kay kedha wara mabaygan ngithamulngu mina yoepathamay-
ginga.'
Nuy Yesu koezi pay ngapa parungu ngulayg kedha, ngaya nanga
thanamulngu mina yoepathamayginga, a nuyn bangal ngadh nanga wati
mabaygoepa gud arane.
65 Nuy kedha zoenguz matha umay kedha, 'Ngay kedha zoenguz
ngithamulpa kulay mulayngu, mabayg kasa nungungu ngayapa gamupa
mabaginga; nubepa kay lak Ngaw Thathin wa maypa ngayapa gamupa
mabapa.'
66 Nungu thabi mina ngurpay yangukudungu dhuray koeyma kuniya
pudhemidhin Yesulngu, thana lak nubiya puziginga.
67 Kalanu Yesu nungu toewalob niyay kazipa yapu poeybaydhin kedha,
'A ngitha lak kedha, ngitha ngoena woenaypa maypa lawnga midh?'
68 Nungu wara niyay kazi nel Simona Petheru kuniya Yesulpa kedha
mulaydhin, 'Kuykulnga, ngoey kay nginungu ngabepa ladhuypa. Mina
igilaw yangukudul ngibiya niyaypa?
69 Ngoey kay ngin mina yoepathamangu ngulayg asimoeyngu kedha, ngi
mina Maygi Mabayg Awgadhaw.'

70 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Wa, ngath ngitha toewalob mabaygal adhapa thamayidhin ngaw mabaygan, kasa kay kedha ngithamuniya muynu urapun Sathanan mabayg.’
71 Nungu aykap muynu kedha, Yudha Simonan kazi, Keriyothoelayg. Nuy Yudha ngaru thanamuniya toewalob niyay kaziya muynu, kasa kay kedha nungu bangal imul pathay zageth Yesuniya.

7

Yesu a nungu tukuypal

1 Mura sethabi zangu koeliya Yesu a nungu niyay kazil Galilayapa memayidhin. Nungu ubiginga Yoewdhayapa kuniya maypa, minguz kedha sethabi boeradharoenu Yoewdhayalgaw kuyku mabaygan nuyn ugar. Thanamun ubi nubepa mathamaypa.
2 Yoewdhayaw mabaygaw koey ameniw thonar amadhan thamay, Kawamudhaw Thonar a mura mabaygal urapun lagoepa garwoeydhamiz Yoerusalemoepa Yoewdhayanu muynu. Thana amenipa a koey aypa gasamoeypa, ngoenanumaypa Awgadhaw mina danal poethay thanamulpa kay bupanu poti wathalnga Aykupithu thonarngu kalanu.
3 Yesun tukuypal nubepa kedha mulemin, ngi mipa kedha nipa, ngi nanga koey zagethaw mabayg ngidh nubi doegam wanar, a koey mudhaw lagoepa uzar koey garsar mabaygal si. Ngi sepa Yoewdhayaw doegampa, lak nginu niyaykazin kay nginu adhapudhay zageth bangal imane.
4 Ngidh kasa moegan bupiya ayimpa kedha koey zageth, mabaygan mamu imayginga. Nginu ubi nanga ngi kuyku mabayg, adhapa nupa mabaygoepa mura yakamar, lak bangal thana mina ngulayg gasamoene nginungu.
5 Nungu tukuypan, thana lak kedha nuyn mina yoepathamayginga.
6 Yesu kedha muliz thanamulpa, ‘Ngaw thonar ka matha gasamoeyginga sepa yabugudoepa maboepa. Mura thonara matha ngoedhagidh ngithamulpa,
7 kow apaw goewaw mabaygal ngithamun wati igalgal lawnga, thana ngayapa ubigigal, ngoena adhapa yawaypa. Ngaw maw thanamulpa gegeyadh, thanamun wati pawa kakal kabuthapa.
8 Ngitha ladhu sepa koey aypa, ngayapa maboepa matha ngoedhagidh lawnga kedha thonara, kedha zoenguz kedha ngaw mina thonar gasamayginga.’
9 Wa, nuy kedha mulaydhin, nuy matha si muynu Galilayoenu.
10 A nungu tukuypal memayidhin koey aypa. Kalanu kay nuy uzaraydhin gumi, kakal lawnga. Nubiya kalmel nungu niyay kazil.
11 Senabi thonar kay Yoerusalemoenu, thana Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal nuyn lumar a yapupoeybemir kedha, ‘Ngalaga nuy senawbi mabayg?’
12 Mabaygal muya nungu ya umamoeyr. Wara mabaygal kedha, ‘Nuy mina mabayg!’ a wara mabaygal kedha, ‘Lawnga, nuy wati mabayg, nuydh mabaygal ngalkemoeypa.’
13 Wara mabayg kakal mulayginga, kedha zoenguz thana akan Yoewdhayaw kuyku mabaygoengu.

Yesun ngurpay zageth senabi ayngu thonara

14 Wa, thana kulay nuyn imayginga. Senabi koey aygud matha dhadhal nanga, Yesu ngapa koey yoewthaw boeradharanu mangiz a ngurpay kuykaymadhin.

15 Thana Yoewdhayaw kuyku mabaygal koeyma madhu pamemir kedha,
‘In nubi mabayg mingu koey ngulayg, nuy kedha ngoedhal ngurpay
gasamayginga?’
16 Yesu kuniya mulaydhin, ‘Ngath na mi ngurpay ayimpa, ngath lawnga
ngawnguz. Ina ngapa urapun mabaygoengu ngadh na ngoena wayadhin
ngapa.
17 Mabayg nga ubilayg aymipa Awgadhaw ubilnga, wa senabi mabayg
nuydh balbayginga adhamulaypa ngaw ngurpay midh nanga, Awgadho-
engu lawnga midh, kasa ngawnguz.
18 Mabayg nga nanga kasa nungunguz ngurpay ayman, nuy kedha,
nuy nungu geth kadaypa mepa. Ngunu nanga ubi nungu Woeyayzi
Mabaygoepa kadaypa maypa, wa nuy mina yadu umepa, a sena muynu
wati zaginga, nuy ngoedhe kedha nungu Woeyayzi Mabayg.
19 Mose nuydh sabi poeyban ngithamulpa, ngitha midh paru nungu
sabinu muynu balbayginga mabaginga, a? Ngitha mipa ngoena
mathamaypa maypa?’
20 Thana nubepa kuniya kedha umamoeyr, ‘E! Ngibiya muynu wati
mari. Ngi mipa wakay thayiz kedha, mabaygan ngibepa nuthemipa
mathamaypa?’
21 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Lawnga, ngayapa kakal
kedha, ngath matha urapun koey zageth aymoedhin, sabadhaw goeyginu
a ngitha madhu pamemidhin a gegeyadh gasamadhin.
22 Ngitha koey ngulaygal kedha, za nanga mina koey mina za nanga,
ngidh ngaru ayman kasa midh goeyga sabadh. Mose ya wadhadhin kedha
ngithamun garkaz kazil ngaru motho pathamoeyn kazimay thonarngu
pawpa eyt goeyginu.* Senaw kulay parungu ngapa thathiw Thathingu
kuykaymoedhin, Moseniya kulay. A ngitha koeyma oengaypu senabi sabi
matha kedha goeyga eyt nanga sabadh nanga ngitha ngaru ayman senabi
goeyginu.
23 Wa, ngitha ngulayg moegina garkaz motho pathan sabadhaw goey-
ginu, Mosen Sabingu pathidhayle; ngitha mingu ubigasimoeyn ngawngu
kedha, senabi thonara ngath kikiril mabayg buth pathan sabadhaw
goeyginu, kalanu gamu mura balbayg asin nungu?’
24 Ngithamun zoeyzi noedhay kasa gimiya muk. Matha ngoedhagidh
kedha ngitha mina iman muynu za.

Yesu nuy Adhapa Thamayzi Mabayg lawnga midh

25 Thana dhuray Yoerusalemalgal kedha, ‘Senaw nuy thana kuyku
mabaygan kulay mathamaypa marngu?
26 Nagemiw! Nuy mabaygaw parunu yadu umepa a thana za aymay-
ginga, nuyn mulupa thoeyayginga. Thana kuykun midh, si muynu thana
ngulaygal nuy Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg,
27 lawnga midh? Nuy bangal Adhapa Thamayzi Mabayg ngapa, nuy
bangal gumi nuy ngalagaz ngapa, kasa kay kedha ngalpa mura ngulaygal
nubi mabayg nuy ngalagaz nanga ngapa, nuy Adhapa Thamayzi Mabayg
lawnga.’
28 Yesu matha ngurpay aymar yoewthaw boeradhoenu. Nuy koey
gimiya umay yadu kedha, ‘Ngitha mina ngulaygal ngawngu a? Ngaw
goegathoengu ngitha ngulaygal kasa kay kedha ngitha koerawaygal ngay

* **7:22** *garkaz kazil ngaru motho pathamoeyn kazimay thonarngu pawpa eyt goeyginu*: wara Zenesis 17.10 geth tidi.

ngalagaz ngapa. Ngaw Woeyayzi Mabayg nungu yangukudul mina yangukudul, a ngitha nungungu koerawaygal.
29 Ngay ngulayg nungungu, minguz kedha ngay nungungu ngapa nuydh ngoena ngapa wayadhin.'
30 Senabi yangukudungu thana nuyn kunumaypa madhin, kasa kay kedha mabaygan nubiya geth woenayginga, a gasamayginga, thana kasa yan, minguz kedha nungu thonar matha lawnga.
31 Koey garsar mabaygal mabaygaw miyaynu muynu mina yoepathamadhin nubepa. Thana kedha mulemin, 'In ngaru Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg; koey zageth wara mabayg ngapa nungu adhapudhay zageth gimal nubi mabayg midh nanga.'
32 Thana Parasayalgal karngemidhin mabaygaw ya, thana Yesun ya umamoeyr. Kalanu thana Parasayalgal a kuyku misnarel wayamoeydhin kunumaynbaygal Yesulpa gasamoeypa.
33 Yesu mulaydhin, 'Ngay bangal moegina kuykuthalnga in ngithamuniya, kalanu ngay kuniya tidhedhe nubepa ngoena ngadh nanga ngapa wayadhin.
34 Ngitha bangal ngayapa yan nagemipu, ngithamulpa ngayapa lak kay imaypa lawnga. Ngithamulpa sew maypa lawnga ngay bangal ngalaga nanga.'
35 Thana Yoewdhayaw kuyku mabaygal kidhakidhan mulemin, 'Nuy bangal ngalagapa ngalpalpa lak nubepa imaypa lawnga? Nuydh midh buwayl thoeyaypa, nuy sike sepa Goerikaw mabaygaw goegathoepa, dhuray ngalpan mabaygal ngalaga nanga? Nuydh Goerikaw mabaygal ngurpamoeypa a?
36 Nungu muynu aykap za miyay kedha, nuy ngalagapa bangal? Nungu kedha yangukudu, "Ngitha bangal ngayapa yan nagemipu, ngithamulpa ngayapa lak kay imaypa lawnga." A wara nungu ya kedha, "Ngithamulpa sew maypa lawnga ngay bangal ngalaga nanga."
37 Moeygoepa goeyga senabi koey ayngu, thanamun mina koey goeyga, Yesu kaday tariz dhadhal a gimiya wakaya muliz, 'Ngan ngukin naynin, ngapa ngayapa ngukipa,
38 a ngadh nanga mina yoepathaman ngoena nuy ngaru nguki waniz. Na matha kedha Maygi Thusi midh yadu palgan, "Ngadh nanga mina yoepathaman ngayapa, igilaw ngukin pay yoewdhiz adhapa nungu ngoenakapoengu." '
39 Yesun nabi yangukudungu nuydh yadu palgan Maygi Mari nungu kalanu bangal na poeybane mabaygan ngadh mina yoepathaman Yesun, wa thana bangal gasamoene ngoedhe bubu ngoenakapoengu pungaypu. Senabi thonara Maygi Mari matha poeybayginga, kedha zoenguz kedha Yesu kaday thoerayginga nungu poeraparal niyaylagoepa.

Dhadh palamiz ukasar buway ayman

40 Koey garsar mabaygaw moeyaynu, karngemin nungu yangukudu. Thana kedha, 'In nubi mabayg ngaru senabi koey peropeth, ngan nanga yadu palgarngu.'
41 A dhuray kedha, 'Lawnga, in mina Awgadhaw Adhapa Thamayzinga.' A dhuray ngoelkay yoepathaman kedha, 'Adhapa Thamayzi Mabayg ngapa Galilayoengu maypa lawnga?
42 Maygi Thusi kedha, nuy ngapa Dhawithan buwayngu a kazi iman Bethliyamanu, Dhawithan goegathoenu.' Thana koerawaygal kedha nungu mina kazimay lag ngalaga.

43 Wa, thanamun dhadh poelamayzinga mabaygaw moeyaynu, Yesun may.
44 Wara thanamun ubi nubepa gasamoeypa, kasa kay kedha mabayg nubiya geth woenayginga, thana kasa yan.

Yoewdhayaw kuykun nuyn mina yoepathamayginga

45 Kurusipa thana kunumaynbaygal kuniya tidemidhin thanamun kuykupa. Thana kuyku misnarel a Parasayalgal kedha yapu poeybemidhin, 'Ngitha mingu nuyn ngapa gasamoeyginga?'
46 Thana kuniya mulaydhin kedha, 'Mabayg kulay ngoeymulpa puridharal yayab ya mulayginga.'
47 Thana Parasayalgal kedha mulemin, 'Nuydh ngitha koeyma ngalkemoeydhin matha kedha mura mabaygal a?
48 Ngithamun kuyku mabaygoengu urapun mabayg mayginga a matha kedha ngoeymulngu Parasayalgoengu urapun mayginga mina yoepathamaypa nubepa.
49 Matha thana sethabi mabaygal, ngulayg nuyn mina yoepathaman, minguz kedha thana Mosen Sabingu koerawaygal. Thana bangal ngaru Awgadhoengu za gegeyadh gasamoene.'
50 Wara Parasayalayg Nikodemoes, nga na kulay uzaraydhin Yesulpa imaypa, nuy sethabi Parasayalgaw mabaygoengu. Nuy kedha mulaydhin,
51 'Ngalpan sabinu muynu mabayg kasa moegan gegeyadh mayginga. Mamu nungu ya karngemin, a mamu iman nuydh miza ayman, wagel kay zoeyzi noeydhiz nuyn.'
52 Thana nuyn kedha mulamoeyn, 'Wa, ngi midh? Ngi kedha nuy midh nanga ngapa, ngapa Galilayoengu. Ngi nanga Maygi Thusipa nagepa, ngurapipa. Ngidh iman peropethoeginga ngapa Galilayoengu.'
53 (Kalanu thana mura yaynanab geth wanemidhin thanamun lagoepa.)

8

Yoepkaz nadh mabaygaw puru ayman, thana nan iman

1 Wa, thana mura mabaygal thanamun lagoepa kuniya memayidhin kasa kedha Yesu nuy Olibaw Padoepa uzaraydhin, wara nurginga yaginga.
2 Mina bathaynga nanga nuy kuniya tidaydhin koey yoewthoepa, a thana mura mabaygaw moeyay nubepa lak garwoeydhamoeydhin. Nuy apa thanuraydhin a nuydh ngurpay lak ayman thanamulpa.
3 Thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal nubepa ngapa yoelpadhin yoepkaz, ngan nanga mabaygal imadhin kedha, nadh mabaygaw puru matha aymar. Thana nan mura mabaygaw parunu tharan.
4 Thana Yesulpa kedha mulaydhin, 'Ngurpay Mabayg, nabi yoepkaz nadh mabaygaw puru matha aymar nanga mabaygal nan imanu.
5 Ngalpan sabinu muynu Mosen Poelayzinga kedha, na yoepkaz ngaru kulan mathaman umapa. Nginu yangukudu ya miyay?'
6 Thanamulpa kedha, thana poethi ayman Yesulpa, nubepa gasamoeypa a kotoepa maypa. Kasa kay kedha Yesu mulupa pathidiz kulaw ploewapa a poeynu nungu dhimuran ya paladhin.
7 Thana nuyn koey garsar thonaralnga yapu poeybar, kurusipa nuy kaday tharaydhin a thanamulpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngithamulngu nga nanga mina wati pawagig, wa matha ngoedhagidh nuydh kulay nabepa kula thayaw mathamaypa.'
8 Kalanu nuy lak mulupa apasin kulaw ploewapa, a poeynu ya paladhin.

9 Thana nanga senabi za karngemidhin thana urapun dhadh thadhir
nungungu, burugamul mabaygal kulay kayn mabaygal wagel kay.
10 Yesu nuy nungu kusayg wanan, yoepkaz nubiya. Palay matha palay
siyamar si. Nuy kaday tharaydhin a nabepa mulaydhin, 'Kake, ngibepa
yanguzi mabaygal ngalaga, sena mabaygoeginga ngibepa sabipa maypa?
11 Na mulaydhin nubepa, 'Ina gar mabaygoeginga.'
A Yesu nabepa kedha mulaydhin, 'Ngayapa lak ngibepa sabipa maypa
lawnga, uzar balbayginga bangal, wati pawal lak aymayg.'

Yesu nubi apaw goewaw thunge

12 Yesu lak mulaydhin mura mabaygoepa kedha, 'Ngay nubi apaw
goewaw thunge. Nga nanga ngaybiya kalmel nubi thungenu, nuydh
gasaman nabi buyaw igililnga a nuy inuriya maboeginga.'
13 Thana Parasayalgal nuyn mulupa tharar, 'Ngi kasa nginungu kedha
yadu umepa. Ngi nanga midh umepa aykapuginga.'
14 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Lawnga, itha ngaw yaday
mina yaday, kasa midh ngay ngawngu ya muliz nanga, thana ngaru mina
yaday; minguz kedha, ngay ngulayg ngay ngalagaz na ngapa a ngay bangal
mi kuniya nanga kuniya. Ngitha kasa koerawaygal thabi zoengu.
15 Ngithamun nagay kasa mabaygaw pawanu, mabaygoepa zoeyzinayd-
hepa. Ngath wara mabaygoepa zoeyzi noeydhay aymayginga.
16 Ngath nay kedha pawa ayman, ngaw zoeyzinoeydhay balbayginga nay,
minguz kedha, ngay ngaw kusayg lawnga senabi zagethoepa. Thathi mura
thonara ngaybiya kalmel ngoena ngadh na wayadhin.
17 'Wa, ngithamun sabinu muynu Minar Poelayzinga kedha, "Ukasar na
mabaygiya za balbayg asin nanga palamun imaypa matha ngoedhagidh,
wa ngalpa ngaru mina yoepathaman ukasar mabaygaw ya.''
18 Ngalbe ukasar mabayg yadu umempa, ngaybiya Thathi muynu,
ngoena ngadh na ngapa wayadhin. Thathiw ya, a ngaw ya ngaru urapun.'
19 Thana yapu poeybemir, 'Nuy nginu thathi nga, nuy ngalaga?'
Yesu kuniya, 'Ngitha ngawngu koerawaygal, a matha kedha Ngaw
Thathingu koerawaygal. Ngitha nay ngawngu ngulaygal, ngitha lak Ngaw
Thathingu ngulaygal nay.'
20 Yesu na nabi ngurpan aymar koey yoewthanu adhal, pasinu ngalaga
nanga thanamun bokadhazangu boksal mamayir mabaygoepa poeybaypa,
kasa kay kedha mabaygoeginga nubepa gasamaypa, nungu thonar matha
lawnga.

Mabaygoepa koey zageth Yesuniya kalmel maypa

21 Yesu lak thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngay bangal uzaridhe, a
ngitha bangal ngoena lumane, kasa kay kedha ngitha bangal wati pawanu
umamayl. Koey zageth ngitha ngaw yabugud gasaman.'
22 Thana Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal muynu kedha, 'In, nuy kedha
umepa, nungu yabugud nanga ngalpalpa koey zageth nubiya oesipa.
Muynu midh, nuy bangal nungu geth uma mathamidhe a?'
23 Yesu lak mulaydhin, 'Ngitha kow mabaygal a ngay gimaz ngapa.
Ngitha kow apaw goewaw mabaygal a ngay koezi apaw goewangu lawnga.
24 Kedha zoenguz ngay ngithamulpa umepa, ngitha bangal wati pawanu
um poegaypu. Wa, ngitha bangal wati kuth gasampu ngitha bangal na
mina yoepathamayginga ngayapa, ngay nga nanga Ngaru Igililnga.'
25 Thana lak nuyn yapu poeyban, 'Ngi nga?'

Yesu kuniya muliz thanamulpa, ‘Ngay senabi mabayg, ngay ngithamulpa parungu kulay midh muleman.
26 Ngaw lak yangukudul ngithamun doegampa koey garsar a ngithamulpa zoeyzinoeydhaypa koey garsar. Urapun mabayg ngoena ngadh na ngapa wayadhin, nuy mina a ngath mura mabaygoepa yadu poelgaypa nungu poeybayzi ngurpay in nubi apa goewanu, ngath midh na nungungu gasamoedhin.’
27 Thana nungu ya ruwamayginga kedha nuydh Thathiw yadu umay.
28 Nuy kedha zoenguz thanamulpa lak mulaydhin, ‘Ngitha midh thonara bangal Mabaygaw Kazi kadaypa manine, ngithamulpa bangal kakal aymidhe ngay nga nanga Ngaru Igililnga. Senabi thonara ngitha bangal ngulayg asimoeyne ngath ngawnguz za aymayginga, ngath ayman matha Thathi ngoena midh na ngurpadhin aymoeypa.
29 Ngadh ngoena ngapa wayadhin, nuy ngaybiya kalmel. Nuydh ngoena kasa woenayginga ngaw kusayg, kedha zoengu ngath nungu mura ubilmayl aymoeypa.’
30 Nungu senabi ngurpaynu dhadhal koey garsar mabaygal mina yoepathamadhin nubepa.

Mabaygaw mina gudaz puydhay yabugud midh?

31 Yesu Yoewdhayalgaw mabaygoepa ya muliz, nubepa ngadh na mina yoepathamaypa. Nuy kedha, ‘Koezi pawpa, ngithamun nanga ngara pudhamay balbayginga, karngemin ngaw yaday, ngitha bangal mina ngaw niyay kazil,
32 a ngithamulpa kakal kedha mina balbayginga ngalaga, a ngitha bangal mina guythuyamoeyn ngithamun kulba igililmayngu kuyk ngitha ngaw ngurpaynu muynu.’
33 Thana ubig asimoeydhin kedha, ‘Ngoey matha ngoedhagidh, Abraman kaziw kazil. Koezi pay ngapa parungu ngoey wara mabaygoepa lawnga, ngaru zageth ulaypa. Ngi mingu kedha umepa, ngidh bangal ngoey guythuyamoeyne?’
34 Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, mabayg nanga wati pawalayg nanga nuyn kedha zagethoepa manin mina ngaru. Senabi wati pawan nuyn yoelpan, mina ngaru.
35 Ngithamun ngoenanu manin midh, ngitha Awgadhaw buwaynu kalmel ngaru memayipa a? Lawnga, na ngoedhe kedha nge, ya lumayzi mabayg nanga zagethoepa wayan, nuy buwaynu ngaru kalmel lawnga, kasa kay kedha garkaz kazi nanga nuy ngaru mepa nungu thathiw buwaynu muynu.
36 Kazi nanga ngin pa wayan nginu kunumay igililmayngu, wa ngidh mina mukay asin senabi kulba igililmayngu.
37 ‘Ngay ngulayg kedha, ngitha Abraman kaziw kazil. Ngitha midh paru ngayapa mathamoeypa nuthemipa? Kedha zoenguz kedha ngaw ngurpan ngitha gasamoeyginga ngoenakapoenu.
38 Ngitha mina wara pawalgal, ngath Ngaw Thathiw zapul mura yadu palgamoeypa, ngaw imayzimayl nubiya parunu. A ngitha ngithamun wati thathiw zapul aymoeypa, a nungu mulayzimayl ngithamulpa.’
39 Thana kuniya mulemin kedha, ‘Ngoeymun thathi Abrama.’
Yesu kuniya thanamulpa kedha, ‘Ngitha mina Abraman kazil, ngitha nungu zageth nay ulaypa*, nuy midh zagethan na meparuy.

---

* **8:39** *Ngitha mina Abraman kazil, ngitha nungu zageth nay ulaypa*: wara Zenesis 17.8-10 geth tidi.

40 Lawnga, ngitha mina wara pawalgal, ngithamun buwayl thoeyay
kedha, ngitha bangal ngaru ngoena mathamoene. Abramalpa koey zageth
nuydh kedha wati za ayman.
41 Ngitha ngithamun thathiw pawaw pawalgal.'
Wa, thana kedha, 'Ngoeymun Thathi urapun, matha Awgadh kedha, a
ngoey nungu mina kazil.'

Yesu kedha mulaydhin, 'Ngitha Sathanan kazil.'

42 Yesu kedha thanamulpa, 'Awgadh nay ngithamun mina Thathi,
wa ngitha ngoena nay maman maypa, kedha zoenguz kedha, ngay
Awgadhoengu ngapa a ngay in ngithamuniya. Ngay ngapa ngawnguz
lawnga, nuydh ngoena ngapa wayan.
43 Ngitha mingu tidayginga ngay ngithamulpa midh na umepa? Ina
kedha zoenguz, ngitha ngaw yapa koerngayginga, ubigasimoeypa.
44 Ngitha ngithamun thathiw kazil, Sathan. Ngitha ngithamun thathiw
ubilmaya toedipa a aymoeypa. Mina parungu ngapa nuy mabaygaw
uma mathamay mabayg. Nuy mina pawangu koerawayg, nuy wara
mina doegamoenu mayginga, koerawayg; wara mina za muynu nubiya
mayginga. Nuy nanga ngoelkay yadu umepa, sena nungu pawa nuydh
ayimpa, nuy koey sole yadayg, a nuy koey soliw apa kuyk.
45 'Wa, ngitha ngithamun wati thathiw kaziw kazil, a ngay na
ngithamulpa mina yadu umepa nanga ngitha ngaru ngayapa mina
yoepathamayginga!
46 Mabaygan ngadh wati pawa iman ngaybiya muynu, a yakaman?
Ngay nanga ngithamulpa mina yadu umepa, ngitha minguz ngayapa mina
yoepathamayginga.
47 Nga nanga Awgadhaw mabayg nuydh ngaru karngemin Awgadhaw
yoepa. Ngitha kedha zoenguz gasamoeyginga nungu ya, ngitha Awgadhaw
mabaygal lawnga.'

Yesu ngaru gimal Abrama midh nanga

48 Thana Yoewdhayalgal Yesulpa kedha mulemin, 'Ngaru kedha ngi
Samariyaw mabayg a, wati mari ngibiya muynu sipa?'
49 Yesu kedha, 'Ngay wati marigig. Ngay balbayginga Ngaw Thathipa apa
pudhepa, ngitha midh paru ngayapa apasiginga?
50 Ngath matha ngayapa za lumayginga. Urapun mabayg nuydh
poerapar luman ngayapa, a nuydh zoeyzi noeydheman ngoeba.
51 Ngay lak ngithamulpa mina yadu umepa, mabaygan ngadh karngemin
ngaw ya, nubepa umapa lawnga.'
52 Nungu kedha yoengu thana Yoewdhayalgal nubepa kuniya kedha
mulemin, 'Wa, ina lak koey kakal kedha, ngi wati mariw malayzinga.
Abrama umanga, a kalanu mura peropethal umamayl, a ngi nginunguz
kedha, "Ngadh karngemin ngaw ya, nubepa umapa lawnga.''
53 Ngi midh, ngi nginunguz koeyza aymipa Abramaniya? Ngalpan koey
thathi Abram, um miyaydhin, a Peropethal lak kedha um pagadhin. Nginu
wakay thoemamay midh, ngi nga?'
54 Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngay nay ngaw geth koeyza aymiz, senabi
za kasa zaginga. Mabayg urapun nuydh ngoena kadaypa maypa, matha
kedha Ngaw Thathi. Ngitha kedha, ngitha nuyn thawmanin ngithamun
Awgadh.
55 Lawnga ngitha koerawayg nungungu. Ngay ngulayg nungungu.
Ngay nay kedha ngay nungungu koerawayg, ngay ngoelkay mabayg nay,

ngitha midh nanga. Ngay nungungu mina ngulayg, a ngath nungu yaday karngemipa.
56 Parunu kulay kay paypa, ngithamun thathi Abrama koey ika gasamoedhin kedha, nuy ngaw goeygingu ngulayg. Nuydh imadhin a nubepa koey ikalnga.'
57 Thana nubepa kuniya mulaydhin, 'Nginu wathal mina apal pipti wathoepa, ngi midh paru kedha, ngidh Abraman imadhin, kedha kulkubaw mabayg?'
58 Yesu kedha mulaydhin, 'Ngay ngithamulpa mina ya muliz, Abraman wagel kay kazi imadhin, ngay ngaru kulay igililnga†.'
59 Nungu kedha yangukudungu nanga thana kulal kusuman nubepa thoeyaypa. Kasa kay kedha Yesu uthiz a koey yoewth wanan, nuy uzaraydhin adhapa.

9

Wara mabayg nuy maygum kazimayngu, Yesu dhoey nidhadhin

1 Wara thonara Yesun mab woelmay, mabaw lagoenu nuydh mabayg iman, nuyn kazi manin maygum.
2 Nungu niyay kazil nubepa yapu poeybemin, 'Ngurpay Mabayg, ina mingu maygum kazi iman, ina sike modhab nungu wati pawangu lawnga nungu apuwaw thathiw?'
3 Yesu kedha muliz, 'Lawnga, nungu wati pawangu lawnga, a nungu apuwaw thathiw lawnga; zapul kedha kuniya pudhamoeyn, nuy maygum lak Awgadhaw zagethaw woenab iman nubiya mura mabaygaw parunu, a balbay tidan mura mabaygiya.
4 Wa, ina kapu buth zagethoepa aymoeypa. Ina nanga ngay zagethan mepa, ngalpa ngaru oengan nungu zageth, ngadh ngoena ngapa wayan; inur na pudhedhe bangal mabaygoepa wara zagethoepa aymoeypa lawnga.
5 Ngay nanga apa goewanu ngay thunge nubi apa goewapa.'
6 Nungu Yesun senabi yangukudungu kalanu, nuy mos alalaydhin boeradharoenu, a say sayab palan mosan. Nuydh pinin say maygumaw purkiya,
7 a mulaydhin nubepa kedha, 'Uzar, nginu paru garwalag sew maynu, nel Salom. (Senabi nel pudhamoeyn kedha, wayan.) Nuy mabayg uzaraydhin, nungu paru garwalgaydhin; ngapa kuniya balbayginga, purka balbayginga nuy mina nagaydhin.'
8 Nungu pasiw mabaygal a thana ngaya nanga nuyn imadhin kulay, nuy zapa yoewdhepu, thana kidhakidhan kedha, 'In sike senawbi mabayg, nuy kasa urapun lagoenu niparuy a yoewdhepu zapa?'
9 Wara mabaygal kedha, 'Senaw nuy!' a dhuray kedha, 'Lawnga, senaw kasa nungu ngoedhalnga.'
Nuy mabayg kalanu nungunguz muliz kedha, 'Ngay nuy.'
10 Thana nubepa mulemin, 'Ngi midh paru balbayginga nagayngu?'
11 Nuy kedha muliz, 'Mabayg nel Yesu, nuydh say aymoedhin, tadimoedhin ngaw purkan, a mulaydhin ngayapa, 'Uzar sena may kay Silom, sew kay paru garwalag.' Wa, ngay uzaraydhin. Ngay na garwalgaydhin nanga, senawbi thonara ngay balbayginga nagaydhin, zapul imaydhin.'
12 Thana yapupoeybemin, 'Ngalaga nuy?'

† **8:58** *Abraman wagel kay kazi imadhin, ngay Ngaru kulay igililnga*: wara Zenesis 15.1-6 a Zenesis 17.8-10 geth tidi.

Nuy kedha, ‘Ngay koerawayg.’

Thana Parasayalgal zoeyzi nidhepa senawbi dhoey nidhay

13 Wara mabaygan nuyn madhin Parasayalgapa imaypa, nga nanga kulay maygum.
14 Sena goeyga sabadh, Yesun na mabaygaw purka saytu gud palimoedhin, a nungu purkaw buya poeybadhin.
15 Thana Parasayalgal nuyn lak yapu poeyban kedha, ‘Ngidh midh paru purkaw zuru kuniya gasamangu?’
Nuy thanamulpa kedha muliz, ‘Nuydh say woedhamoedhin ngaw purkanu, a ngay paru garwalgayngu, a ngaw purkaw buya ngath kuniya gasamoengu.’
16 Dhuray Parasayalgal kedha mulemin, ‘Mabaygan ngadh senawbi za aymoengu, nuy Awgadhoengu lawnga, kedha zoenguz kedha nuydh sabadhaw sabi oengayginga,’ a dhuray kedha, ‘Nuy nanga wati pawa mabayg nanga nuy midh paru kedha koey zageth ayman, in midh nanga?’ a thanamuniya muynu lak mabaygal dhadh poelayzimayl.
17 Kalanu thana lak nuyn yapu poeybemin kedha, ‘Ngi kedha, nuydh nginu purka gud palemoedhin balbayginga nagaypa. Nginu wakay thoemamay midh nuy mi ngoedhal mabayg?’
Nuy thanamulpa kuniya muliz, ‘Nuy peropeth.’
18 Thana Yoewdhayalgaw kuykul mina yoepathamayginga kedha nuy kulay maygum a wagel nungu purka balbayg palemoedhin. Thana ngaru nungu apu thathipa thuremidhin mina yoepa.
19 Thana yapu poeybamoedhin palamulpa kedha, ‘In ngipen kazi? Ngipen yangukudu kedha nuyn maygum kazi madhin, midh paru nuy balbayginga nagayngu?’
20 Nungu apu thathi kuniya kedha, ‘Ngalbe ngulayg nuy ngalben kazi, a ngalbe ngulayg nuyn kazi madhin maygum,
21 kasa kay kedha ngoelbe koerawayg nuy midh paru balbayg asingu nagayngu. Ngalbe lak koerawayg ngadh nanga nungu purka gud palimoengu. Yapu poeybemin kay nubepa. Nuy koey mabayg, nuy kay nungungu mulepa.’
22 Palay kedha zoenguz koerawayg kudun tharemoedhin, palamun aka koeyza Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoengu. Thana buwayal thoeyay ayman muwasin, ngadh mina yoepathaman Yesu nuy Awgadhaw Adhapa Thoemayzig, kedha mabayg ngaru adhapa thaman thoeythu poegay lagoengu.
23 Kedha zoengu nungu apu thathi kedha umemar, ‘Senaw, nuy koey mabayg yapu poeybaw nuyn.’
24 Thana wagelkun nuyn thuran ngan nanga maygum kazi madhin. Thana Parasayalgal kedha mulemin nubepa, ‘Ngi Awgadhaw parunu balbayginga muli, ngoey ngulaygal kedha, mabayg ngidh ngan yadu poelgaypa, nuy wati mabayg.’
25 Nuy mabayg kuniya mulaydhin, ‘Ngay koerawayg nungungu nuy mina pawa mabayg, lawnga wati pawa mabayg, kasa urapun za ngay ngulayg; ngay kulay maygum, a nubi thonara ngay balbayginga nagepa.’
26 Thana lak yapu poeyban nuyn, ‘Nuydh ngin midh madhin, a midh paru nuydh nginu purkaw gud palemoedhin?’
27 Nuy muliz, ‘Ngay ngithamulpa mulema, a ngitha koerngayginga ngayapa; ngitha mipa lak yapu poeybemipa koerngaypa. Ngithamun sike lak ubi ngitha nungu niyay kazipa aymoeyn?’

Thana nuyn giw soelmadhin

28 Nungu senabi yangukudungu thana nuyn giw soelmadhin kedha, ‘Ngi
senabi mabaygaw niyay kazi, ngoey lawnga, ngoey Mosen niyay kazil.
29 Ngoey ngulaygal kedha, Awgadhan ya madhin Moselpa; a nubi wati
mabayg ngoey nungungu koerawaygal, nuy ngalagaz ngapa.’
30 Nuy mabayg kuniya, ‘Ina mina wara za kedha, ngitha koey mabaygal
koerawaygal kedha, nuy ngalagaz ngapa, kasa kay kedha nuydh ngaw
purka gud paleman.
31 Ngalpa mura ngulaygal kedha Awgadh nuy kurusipoegayginga wati
pawa mabaygoepa. Nuy kurusipagepa mabaygal ngaya apa pudhemipa
nubepa a aymoeypa nungu ubilmayl.
32 Nubi za kulay aymayginga koezi pay parungu nabi apaw goewaw
samangu, mabaygaw purka gud paleman, mabayg na maygum kazi manin.
33 Nuy nubi mabayg ngaru Awgadhoengu ngapa, lawnga nay nuydh
kedha ngoedhal koey zageth aymayginga nay.’
34 Thana lak kuniya nubepa modhabiya mulemin, ‘Ngin kazi madhin
wati pawanu a koesimadhin wati pawanu; ngi midh paru nuthepa
ngoeymulpa ngurpaypa?’ Kalanu thana nuyn adhapa thamadhin thoeythu
poegay lagoengu.

Nuy mabayg mina koeyma mina yoepathaman

35 Yesu nanga karngemidhin, thana nuyn thoeythu poegay lagoengu
adhapa thamadhin, nuydh nuyn lumadhin a imadhin. Nuy nubepa
mulaydhin, ‘Ngidh mina yoepathamaypa Mabaygaw Kazi a?’
36 Nuy mabayg kuniya, ‘Ngi kay mulepa, nuy nga, lak kay ngath nuyn
mina yoepathamaypa!’
37 Yesu kedha nubepa, ‘Ngidh iman, a mabayg nga ngibepa yadu umepa
kedha thonara, in ngay.’
38 Nuy mabayg kedha muliz, ‘Kuykulnga, ngath mina koeyma mina
yoepathaman.’ A senawbi thonara kulun pasayniz Yesuniya parunu.
39 Yesu kedha, ‘Ngay ngapa nubi apa goewapa adhamulaypa mabay-
goepa, a kuth thoeraypa. Muynu kedha, maygumal purkaw zuru kuniya
gasaman a ngaya nanga mina purkalmayl thana maygumal aymoeyn.’
40 Wara Parasayalgal thana nubiya amadhan si, thana karngemin nuy
na kedha umay. Thana yapu poeybemin nubepa, ‘Ngidh lawnga ngoey
mamayipa? Ngibepa sike kedha ngoey maygumal a?’
41 Yesu kuniya modhabiya madhin thanamulpa kedha, ‘Ngitha nanga
maygumal, wa moegina balbayginga, ngithamulpa gegeyadh gasamoeypa
lawnga, kasa kay kedha, ngitha kedha, “Ngoey balbayginga nagemipa!”
sey muynu kedha ngithamuniya ngaru gegeyadh.’

10

Yesun zageth matha kedha mamuy danal poethay zageth midh nanga

1 Yesu lak adhamintidadhin thanamulpa kedha, ‘Ngay ngithamulpa mina
ya muliz, mina zageth kedha, na ngoedhe mamuy danal poethay midh
nanga. Mabayg nga nanga wati yabugudiya waliz muypa, mamuy niyay
lagoepa, kakal kedha nuy wati mabayg, mamuypa adhapa woerdhaypa.
2 ‘Mabayg nga balbayginga uthiz mamuy lagaw pasiya kulaw moeyd-
hayzinga, nuy mamuy danal poethay mabayg.
3 Pasa pudhan, danal poethay mabaygan nubepa, a nungu geth mamuyl
nungu wakay karngemin. Nuydh nanga nungu mamuy nelay tharemoeyn

yaynanob, wa thana sobaginga karngemin, a nuydh thana yoelpamoeyn adhapa.
4 Nuy kulay thayiz maban, thana nubiya wagel asimoeyn, kedha zoenguz thana nungu wakayngu ngulaygal.
5 Thanamulpa koey zageth wara mabaygiya oesipa. Thana akan zilmemin nungungu, thana nungu yangu wakay sey sithamayginga.'
6 Wa, Yesu nuydh gimaw ya thonar tidar thanamulpa, mamuy zageth midh nanga, kasa kay kedha thana tidayginga nungu aykap muynu.

Yesu nuy mina Mamuy Danal Poethay Mabayg

7 Yesu lak muliz thanamulpa, 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, ngay ngoedhe mamuy pasagud.
8 Ngaybiya ngaya nanga kulay thoeyamipa kedha, thanamun koey zapul aymoeypa, thana kasa wati mabaygal, puru mabaygal, a thana mamuyl koerngayginga thanamulpa.
9 Ngay pasagud. Mabayg nga ngaybiya muy uthiz, wa nuy balbayginga, nuyn kaludhan. Kalanu zagethoeginga nuy muy uthiz ngoenapudhaypa, a adhapadhan mina maludh bupapa.
10 Wati mabayg na mamuy panu muy pudhiz, puru ayman, a mamuy uma mathaman, a idiman za muynu. Ngath ngapa oengan igililnga thanamulpa, mina ngaru igililnga, na apal a gimal.
11 'Ngay Mamuy Mina Danal Poethay Mabayg, ngadh nanga ngulayg igililnga poeyban mamuypa.
12 Kasa nanga ya lumayzi mabayg, nuy mina mamuy danal poethay mabayg lawnga, kedha zoenguz kedha nuydh thoeydhayl uruy nanga iman, nuydh mamuyl kasa waniz, akan zilamiz koey uruyngu. Senabi koey uruyn ngapa gegeyadh mamayin mamuyn, edhamoeyn. Thana akan zilmemin, urapun lagoenu niyayginga.
13 'Senawbi mabayg nuy kasa adhaz ngapa ya lumayzi zagethoepa, nuydh mamuyl mamu danal poethayginga, mina giyaw aymayginga.
14 'Ngay Mina Mamuy Danal Poethay Mabayg a ngay mura ngulayg thanamulngu, setha thana ngaw geth mamuyl, a thana ngawngu ngulaygal.
15 Ngaw ngulayg thanamuniya lak adhapudhay, matha kedha Ngaw Thathi midh nanga koey ngulayg ngawngu a ngay lak kedha nungungu koey ngulayg. Ngath ngulayg ngaw igililnga poeyban thanamulpa ngaru igilpa.
16 Ngay lawnga matha nubi mamuypa danal poethay mabayg, ngaw lak kedha wara mamuyl thana thabi kulaw aymayzi pangu mamuyl lawnga. Ngath kay ngaru thana garwoeydhamoeypa. Thana lak kedha ngayapa bangal koerngaylmayl. Kurusipa bangal thana urapun pangu mamuyl, a thanamun danal poethay mabayg bangal ngaru matha urapun.
17 'Ngay kedha zoenguz Ngaw Thathipa koey mamalnga, ngath ngaw igililnga poeyban thanamulpa, a ngath bangal lak kuniya gasamoene ngaw igililnga.
18 Ina ngaw kupay kedha, ngath ngulayg poeyban ngaw igililnga, a ngath lak kuniya manin. Ina Ngaw Thathiw ya ngayapa midh nanga. Koey zageth mabaygan yangukudu ayman ngaw igililmaypa.'
19 Thanamuniya lak dhadh palamoey aymiz Yoewdhayalgiya, kedha zoenguz nubi yoengu.
20 Koey garsar mabaygal kedha umamoeyr, 'Nubiya muynu wati mari, nuy rimarim, ngitha mipa nubepa kurusipagemipa?'

21 Wara mabaygal kedha, ‘Nubiya nay wati mari nuy kedha mina ya
mulayginga nay; maygumaw purka midh paru nuydh balbay tidamadhin.
Wati mariya kedha kupay mayginga.’

Yesun adhapa iman Yoewdhaylgan

22 Gabu thonara, thanamun yoewthaw koey goeyga aymoedhin
Yoerusalemoenu muynu, thana thanamun yoewth ngaru danal poethaypa,
a nan buth pathan mura kusikus zoengu na maygi sakar lag.
23 Yesun mab woelmay adhiya koey yoewthangu Solomonan adhazoel-
mayzinga.
24 Thana Yoewdhayalgan nubepa yapa garwoeydhamoeydhin kedha,
‘Ngoey kay mi kuykuthalnga itha ngibiya, ngi kay ngoeymulpa balbayginga
ya muli, ngi Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg, Keriso a?’
25 Yesu kuniya muliz, ‘Ngay ngithamulpa mulayngu, a ngitha ngayapa
mina yoepathamayginga. Ngath nanga mi zagethal aymoeypa mura
Ngaw Thathiw kupaynu muynu, ngitha ngaybiya yawaymipa, ngithamulpa
ngaru kakal kedha ngay nga nanga.
26 Ngitha ngaru mina yoepathamayginga, minguz kedha, ngitha ngaw
mamuyl lawnga.
27 Ngaw mamuyl ngaw wakaypa kurusipagemipa, a ngay ngulayg
thanamuniya, a thana ngaru puzimoeypa ngaybiya.
28 Ngath poeyban thanamulpa ngaru igililnga, thanamulpa umoepa
lawnga. Thana ngaw gethoenu muynu, a mabaygoepa koey zageth ngaw
gethangu adhathoeyaypa.
29 ‘Wa, thana mina ngayapa poeybamoeyn Ngaw Thathingu, a nuy ngaru
adhapudhay mura mabaygiya koey zageth mabaygan adhathoeyaypa
Thathiw danal poethayngu, sethabi danal poethayzi mabaygal.
30 Thathi a ngay ngalbe urapun.’
31 Nungu senabi yangukudungu thana Yoewdhayalgan lak kulal
kusumadhin nubepa thoeyaypa mamayir.
32 Kalanu Yesu mulaydhin thanamulpa, ‘Ngaw mina zagethal ngath
koeyma aymoedhin ngithamuniya parunu. Sethabi zagethal ngayapa
Ngaw Thathin aymoeypa mamayidhin. Ina ngithamun kuniya modhab
a? Ngath mina zageth ayman ngitha ngalaga gegeyadh iman mura
sethabi zagethoenu, a ngitha midh paru ngoena kulun mathamaypa ubin
mamayipa?’
33 Yoewdhayalgal kuniya mulemidhin kedha, ‘Ngoey ngin nginu mina
zagethoepa kulan mathamaypa mayginga, kasa nginu pawa kedha, ngidh
Awgadh mulupa thoeyaypa. Ngi kay kasa mabayg, ngi nginunguz Awgadh
aymipa!’
34 Yesu kuniya mulaydhin, ‘Ngitha midh paru kedha umamoeypa,
ngithamulpa kakal kedha Minar Poelayzinga Sabinu muynu, na yan-
gukudu kedha, “Ngitha kuyku mabaygal ngitha mura Awgadhal.”
35 Ngitha ngulaygal Maygi Thusiw yangukudul ngaru mina yangukudul
kuthaginga. Ina Awgadhaw gudaw yangukudu kedha, itha thabi kupay
mabaygal thana Awgadhal, Awgadhan thanamulpa kupay manin, sena
nungu ya, mabaygan ngadh oengaypa nungu zageth,
36 ngay midh nanga, Thathin zageth ngayapa madhin a wayadhin ngoena
nubi apa goewapa. Ngitha midh paru kedha umamoeypa, ngath Awgadh
mulupa thoeyaypa, ngay kedha, ngay Awgadhaw Kazi?
37 ‘Ngath nanga Thathiw zagethal aymayginga, wa ngitha ngayapa mina
yoepathamayginga nay.

38 Ngitha yawaypa ngath nungu zagethal aymoeypa. Ngitha midh, ngitha
matha mina yoepathamayginga ngoena. Matha ngoedhagidh kedha ngitha
ngaw zageth mina yoepathaman. Lak bangal ngitha sobaginga ngulayg
asimoeyne mura, Thathi ngaybiya muynu a ngay Ngaw Thathiya muynu.'
39 Thana nanga karngemin, thana lak nuthemin nubepa gasamaypa, kasa
kay kedha nuy adhapa uzariz thanamulngu.
40 Kalanu Yesu a nungu niyay kazil adhapa ladhudhin Yoerusalemoengu.
Thana Yuridhaw Koesapa kuniya uzariz Yoewane Papatayso ngalaga nanga
papthayso kulay mamayipu. Thana si memayipu.
41 Koey garsar mabaygal ngapa Yesulpa. Thana kedha, 'Yoewanen yaday
mina yaday, nuydh nungu geth wara adhapudhay zageth aymayginga, kasa
kay kedha nungu yaday nuydh nubi mabayg yadu poelgaypu. Wa nan
kuyku nidhan ina.'
42 Koey garsar mabaygal Yesun mina yoepathamadhin senabi lagoenu.

11

Lazaroesan um

1 Wara mabayg nel Lazaroes, nungu niyay lag Bethoeni. Nuyn gar
kikirin gasamoedhin. Bethoeni na wara mudhaw lag Mariya ngalaga
nanga meparuy, a nanu tukuyap Matha.
2 Ina wara Mariya, ngadh nanga ganul wakasu mura suladhin Yesun
ngaranu a siyara, kalanu nadh nanu yalbupan thepadhoepa adhapa
madhin. Wa, nanu babath Lazaroes kikirilayg.
3 Palay Matha Yesulpa ya madhin kedha, 'Kuykulnga nginu mina koey
igalayg koey kikirilayg.'
4 Yesu nuydh na ya gasaman, nuy kedha mulaydhin, 'Senabi kikiripa
nubepa umoepa lawnga, Lazaroesoelpa. Sena kasa Awgadhaw poerapo-
erapa yakamoeypa, a muynu lak yakaman Awgadhaw Kaziw poerapar,
purkan iman.'
5 Yesu nubepa koey mamalmayl Matha, a nanu tukuyap, a Lazaroes.
6 Kasa kay kedha nuydh na Lazaroesan yangukudu gasamoedhin kedha,
nuy kikirilayg, nuydh lak mamu ukasar goeyga si mamamoedhin.
7 Kalanu nuy mulaydhin kay nungu niyay kazipa, 'Ngalpa kuniya
tidemipa, Yoewdhayapa.'
8 Thana niyay kazil kedha mulemidhin, 'Ngurpay Mabayg, ngalpa ka
matha kayne sizi ngapa, Yoewdhayalgan ngin kulaw mathamaypa madhin,
ngidh mipa lak ubi ayman kuniya sipa?'
9 Yesu mulaydhin, 'Goeyga matha ngoedhagidh zagethoepa aymoeypa,
sethabi toewalob awal balbaygi kuykuthalnga zagethoepa. Ngunu nanga
mab goeygiw buyanu balbayginga, wa nuy pa walayginga yabugudoenu
dhadhal, kedha zoenguz kedha nuy buyanu ulaypa nubi apaw goewaw.
10 Mabayg nanga kubilu ulaypa, inurpa nuy pa walepa kedha zoenguz
kedha, nuy thungegig ulaypa.'
11 Senabi yangukudu kalanu Yesu lak muliz nubiya, Lazaroesan ya nuy
muliz thanamulpa, 'Nuy uthuy, ngath kay nuyn kadaypa woelmaypa.'
12 Nungu niyay kazil kedha nubepa, 'Kuykulnga, nuy kay nanga uthuy
nanga, nuy kay balbayg oesipa.'
13 Yesun aykap muynu kedha, Lazaroes umanga; thanamun wakay
thoemamay kedha, Yesu kedha mulaydhin, nungu kasa uthuy.
14 Kalanu Yesu thanamulpa balbayginga muliz kedha, 'Lazaroes umanga,

15 kasa kay kedha ngayapa matha ngoedhagidh dhiwalnga kedha, ngay
sin mayginga. Ngalpa ladhuypa nubepa, ngitha za imane a ngitha bangal
mina yoepathamoene kay.'
16 Wara niyay kazi nel Thomas, nungu wara nel koetha kazi, nuy kedha
mulaydhin thanamulpa niyay kazipa, 'Ayawal, ngalpa asimoeypa nubiya,
kalanu ngalpa kalmel nubiya umamayl.'

Yesu igilaw pasa gud pudhan, mabaygal kuniya umangu mamayin igilpa

17 Yesu a nungu niyay kazil mangemidhin nanga, thana gasaman kedha,
Lazaroes umanga, thana nuyn moerama thayadhin sakaynu po goeygi
kulay.
18 Sizi Bethoeni amadhan Yoerusalemoepa, thoeri kilomitanu apal.
19 Koeygarsar Yoewdhayaw mabaygal sizi ngapa Matha, Mariya, pala-
mun babath umanga. Thana palamun ngoenakapoepa balbayg tidaypa.
20 Matha nanga ya karngemin kedha, Yesu kay mangepa, na adhapadhan
nubepa yabugudoepa, Mariyana wanan lagoenu.
21 Matha Yesulpa kedha muliz, 'Kuykulnga, ngi nay kay, ngoezu babath
um mayginga nay;
22 kasa kay kedha ngay ngulayg kedha, ina nanga nuy umanga,
Awgadhan kay ngibepa maypa, ngi kay mipa na yoewdhepa nubepa.'
23 Yesu muliz nabepa, 'Nginu babath kay kaday tarepa igilpa.'
24 Na lak muliz nubepa, 'Ngay ngulayg, nuyn bangal kadaypa manine
kuthaw goeyginu.'
25 Yesu kuniya muliz nabepa, 'Mabaygaw kaday tharay yabugud ngay, a
mina igililmaypa, yabugud ngay. Nga bangal mina yoepathaman ngoena,
nuy bangal igililnga, kasa nuy kulay umanga.
26 A ngunu nanga igililnga a mina yoepathaman ngaybiya muynu,
nubepa umapa lawnga. Ina ngidh mina yoepathaman a?'
27 Na kuniya muliz, 'Kuykulnga, wa ngath mina yoepathaman ngi
Adhapathamayzi Mabayg, Awgadhaw Kazi, nga nanga nubi apa goewapa
ngapa.'

Yesu ngudi suliz

28 Kalanu Matha lagoepa kuniya tidadhin. Nanu tukuyap yadu thuran
koey gumi kedha, 'Ngurpay Mabayg kay, nuydh ngin lumadha.'
29 Mariya na karngemin na sobaginga kaday tariz a uzariz adhapa
nubepa gasamoeypa.
30 Yesu nuy ka matha mangayginga mudhaw lagoenu, nuy matha si
senabi lagoenu, Matha ngalaga na nubiya mangaydhin.
31 Thana Yoewdhayalgal thanamun lagoenu awm ngaya nanga palamun
balbay tidaman. Thana nanga nan iman na adhapadhan sobaginga,
thana wagel asimoeyn. Thanamun wakay thoemamay kedha, na moeram
gudoepa, sina kay koerkak badh gasampu.
32 Mariya mangiz Yesu mi thonara nanga. Nadh nanga nuyn iman na
nungu siyara apa pudhiz, nadh tharan, 'Kuykulnga, ngi nay kay, ngoezu
babath um mayginga nay!'
33 Yesu nan mayn iman, a Yoewdhayaw mabaygal ngapa kalmel nabiya,
thana lak may mar. Wa, nuydh nungu ngoenakapun gasaman, koerkak
badh, a ngoenakapoenu muynu ngoedhe muy siyaypa.
34 Nuy thanamulpa yapu poeybaydhin, 'Ngitha nungu gamu ngalaga
wanadhin?'
Thana nubepa kedha mulaydhin, 'Aya, ngidh kay imaypa.'

35 Wa, Yesun ngudi sulaydhin.
36 Thana Yoewdhayaw mabaygal kedha, ‘Imaw nungu mam mina koeyza nubepa.’
37 A dhuray thana kedha umamoeyr, ‘Nuydh maygumaw purka balbay tidaypu, midh paru nuydh Lazaroesan balbay tidayginga umangu?’

Lazaroes nuydh igililnga kuniya gasaman

38 Yesun ngoenakap mapu mina koeyza, nuy balbayginga uzariz moeram gudaw sakaypa, muya uthay koey kulaw guda mathamayzinga.
39 Yesu thanamulpa mulaydhin, ‘Senaw kula adhapa thamaw, muya uthay lagoengu!’
Matha, umaw mabaygaw babath Yesulpa muliz, ‘Kuykulnga, nungu goeygil po muynu moeram gudanu. Kulay mabaygoengu wati ganungu gasamoeyle!’
40 Yesu nabepa kedha muliz, ‘Ngidh kedha ngoenanu maypa kedha, Ngay ngibepa mulema, ngidh bangal Awgadhaw poerapar kay imane ngidh nanga mina yoepathaman.’
41 Thana kula adhapa thaman. Yesu kadaypa nagiz, kedha muliz nungu Thathipa, ‘Ngay koeyma eso ngibepa ngidh kay ngayapa karngemir,
42 Ngay ngulayg kedha, ngi koey garsar thonaralnga ngayapa kurusipagepa, kasa kay kedha ngay kedha zoenguz kedha muliz, mabaygal itha, lak kay thana mina yoepathamaypa ngidh ngoena ngapa wayadhin.’
43 Nabi yangu koeliya nuydh tharan koey gimiya, ‘Lazaroes, ngapa adhapadhar!’
44 Umaw mabayg adhapadhan, nungu geth a nungu ngar, moeram gudaw dhoemawakun nurayzinga, a matha kedha paruya mura thoeyayzinga. Yesu muliz thanamulpa, ‘Mura moeram gudaw dhoemawakul adhapa nungungu, a nuyn kay guythuyaw.’

Wati buwayl thoeyay Yesulpa mathamoeypa (Mathayu 26.1-5; Mareko 14.1-2; Luka 22.1-2)

45 Koey garsar Yoewdhayalgal ngaya ngapa Mariyalpa thana imadhin Yesun, nuy miza na aymoedhin a thana koeyma mina yoepathamadhin nubepa.
46 Kasa kay kedha dhuray thana kuniya tidemidhin Parasayalgoepa, a yadu thuraydhin Yesu miza nanga aymoedhin, mabayg umangu igil paladhin.
47 Thana Parasayalgal, a kuyku misnarel, a mura yoewthaw kuykul garwoeydhamoeydhin a ya uman kedha, ‘Ngalpa bangal miza aymoene. Mura adhapudhay zageth nabi mabaygan ayimpa. Adhapudhay zagethal mura mabaygoepa kakal.
48 Ngalpa nanga nuyn kedha pawapa kasa wanan, mura mabaygan bangal nubepa ngapa mina yoepathaman. Nuy nanga koey puridharalnga nanga, ngalpan mina amen bangal mulupa pudhedhe. Kedha nanga thana Romaniw kuykul ngulayg ngapa, a gegeyadh manin ngalpan koey yoewth a matha kedha ngalpan goegath mura idiman.’
49 Wara thanamun kuyku misnare senabi wathoepa, nungu nel Kayapas. Nuy kedha mulaydhin, ‘Ngitha mina koey koerawaygal,
50 ngitha mingu imayginga? Matha ngoedhagidh kedha urapun mabayg umanga, mabaygoepa mura. Matha ngoedhagidh lawnga mura goegath gegeyadh bangal idimoeyne!’

51 Nuy nungunguz senawbi ya mulayginga, kedha maypa kedha, nuy
kuyku misnare senabi wathoenu a nuydh kasa peropethaw ya yadu palgan
kedha, Yesu bangal umanga mura Yoewdhayalgaw mabaygoepa.
52 A matha thanamulpa lawnga, Awgadhaw mabaygal bangal mura
garwoeydhamoeyne urapun doegampa mura po gubaw gizungu, kuyk
Yesun zageth.
53 Senabi goeygingu Yoewdhayalgaw kuyku mabaygan ya ayman
mathamaypa Yesulpa.
54 Nuy lak kakal mabaginga Yoewdhayaw doegamuya. Thana geth
wanemidhin ladhudhin lag amadhan mabaygoegi dhadhabuth, goegath
nel Epreym. Yesu a nungu niyay kazil thana kalmel si memayipa.
55 Yoewdhayaw Kaludhay Ay aymay amadhan aymaydhin. Mabaygal
mura mudhaw lagoengu garwoeydhamoeydhin Yoerusalemoepa. Thana-
mun kulay ameniw kedha, thanamun gamu a ngoenakap buth pathan koey
goeygipa gasamoeypa.
56 Thana Yesun lumar; thana ngapa koey yoewthoepa garwoeydhamoeyr.
Thana kidhakidhan umamoeyr, 'Nginu wakay thoemamay midh, nubepa
sike koey zageth nuy ngapa nabi thapa gasamaypa, lawnga midh?'
57 Thana mura ngulaygal kedha, thana kuyku misnarel a Parasayalgal
thana ya manin kedha, 'Mabaygan kay nga nanga ngulayg Yesu ngalaga,
ngapa kay ngoeymulpa ya.' Thanamun ubi kedha, thana kay nuyn
gasampa.

12

Lazaroesan babath nadh mura suladhin kapu ganul wakasu Yesun sanaya, koey modhabil idi
(Mathayu 26.6-13; Mareko 14.3-9)

1 Siks goeygil nanga amadhan thamiz Kaludhay Ay oemay thonarpa.
Senabi thonara Yesu a nungu niyaykazil thana Betheninu mangemin,
Lazaroesan lag ngalaga nanga. Nuy senawbi mabayg Yesun nuyn umangu
kaday tharadhin.
2 Thana Yesulpa ayawalmay ay ayman. Matha nadh ibupuydhan ayman
muynu aygudaw lagoenu, a nanu babath Lazaroes nuy lak Yesuniya kalmel
nir aygudaw lagoenu.
3 Kalanu nanu tukuyap Mariya kapu ganul wakasu madhin koey
modhabilnga. Nadh mura kupal madhin Yesun siyara apal, a kalanu nanu
yalbupan dubu madhin. Kasa mura muynu lagoenu kapu ganu thayan.
Wakasu nel nad, nadh mura madhin.
4-5 Wara Yesun niyay kazi nungu nel Yudha koey imulayg, nuy ubi-
gasidhin kedha, 'Ina midh paru kedha. Matha ngoedhagidh kedha, nan
wakasu koey bokadhzoepa nay sakariya thayadhin, kalanu nan bokadhza
aygi zagi mabaygoepa manin. Na koey modhabilnga, senaw urapun
wathaw modhabiw bokadhza zagethaw mabaygoepa.' Nuy senawbi Yudha
Keriyothoelayg, wagel nuydh Yesun guda thayadhin.
6 Muynu nungu yangukudu kedha, nuydh aygi zagi mabayg ngoenanu
mayginga, nuydh ngoenanu manin nungu matha ngoedhagidh. Minguz
kedha nuy thanamun bokadhzangu danal poethay mabayg, a muynu
nuydh purthaypu, puru kaz.
7 Yesu kedha muliz Yudhalpa, 'Ngidh mina za wanar nabepa, sena nanu
kasa zageth lawnga. Nanu mina pawa nadh ngaw gamu buth pathan sena,
ngaw umaw goeygipa.

8 Wa, setha nanga aygigal zagigal ngaru ngithamuniya kalmel, mabaygoepa thanamulpa ibupuydhaypa, mura thonar koeygarsar; matha bangal ngay ngithamuniya lawnga. Ina nanu mina thonar ngayapa ibupuydhaypa.'
9 Wa, senabi thonara dhadhal koeygarsar mabayg ngapa sethabi goegathoengu, Yoewdhayalgal, kuyk ya mura zilmemidhin. Thana ngapa matha Yesulpa lawnga imaypa thanamun ubi imaypa Yesun ngan nanga kaday tharadhin umangu, Lazaroesan.
10 Yoewthaw kuyku misnarel ubigasimoeydhin, thana lak ya umadhin Lazarasoelpa mathamoeypa.
11 Minguz kedha? Koey garsar Yoewdhalgaw mabaygal ubin memayidhin Yesulpa, kedha zoenguz thana gasamoedhin Yesu nuydh dan wal madhin nuyn umangu Lazarasan. Wa, thana Yoewdhayalgal thanamun ameniw kuykul wanamoeydhin a wagel asimoeydhin Yesuniya. Thana mina yoepathamadhin nuyn.

Yesu Yoerusalemoepa muypa
(Mathayu 21.1-11; Mareko 11.1-11; Luka 19.28-40)

12 Sethabi goeyginu mabayg mina koey garsar garwoeydhamoeydhin Kaludhay Aypa. Wara goeyginu thana mura karngemidhin kedha, Yesu nuy kay mangepa Yoerusalemoenu muynu.
13 Thana wathay boeythay a kusiw boeythay pathamoeyn, a ladhudhin nubepa, nuyn thawmaypa, thana ikan, dhiwan wal tidumar kedha,
'Awgadhaw Gudaz Puydhay Mabayg ngapa ngalpalpa
woenab ngi ngapa, Kuykulmay nelnu,
a matha kedha nungu kupaynu muynu.
Matha kedha Isoereylaw Mopakuyk.'

14 Yesu nuydh kayn asinaw kazi imadhin, nubepa niyaypa. Na matha kedha kulkubaw Minar Poelayzinga midh nanga,
15 'Ngitha Yoerusalemaw yoepkaz kazil,
a mura nanu mabaygal,
aka gasamayg kedha ngithamun Kuykulnga kay ngapa,
nubiya kay ngapa pawdh,
na kakal kedha nuy asinaw kazinu niyaypa.'

16 Thana niyaykazil kulay tidayginga kedha, setha kulay peropethan yadu poelgaypu nuyn Yesun. Wagel bangal nuy nanga kaday taraydhin, umangu koey poerapoeralnga, thana wakay thayamidhin thusi Minar Poelayzimayl, 'Setha thonar tidayzimayl nubepa. Yangukudul mura kuyku nidhamoeydhin senabi goeyga Yoerusalemanu muynu. Ngalpa purkan imadhin a aymoedhin Yoerusalemoenu muynu.'
17 Wara mabaygan ngaya na Yesuniya kalmel senabi thonara, nel Lazaroes, Yesu nuyn kulay thuran moeram gudoengu, a nuy kaday thariz nubepa umangu. Koey garsar mabayg Yesuniya kalmel thana purkan imadhin nungu zageth, kalanu thana mura mabaygal ngulayg palaydhin.
18 Mabaygal mura Yoerusalemoengu adhapuydhoedhin Yesulpa, kedha zoenguz thana karngemidhin nungu adhapudhay zageth nuydh na aymoedhin.
19 Kasa kay kedha thana Parasayalgal kedha imadhin a kidhakidhan mulamoeyr Yesun kedha, 'Nagemiw, ngalpalpa gasamoeypa lawnga. Mabaygal mura asimoeyn Yesuniya.'

Wara goegathaw mabaygal ubin memayidhin Yesulpa imaypa

20 Dhuray Goerikaw mabaygal lak kedha ngapa Yoerusalemoepa senabi
Kaludhay Ay aymoey thonara, thana ubin memayin Yoerusalemoepa
oesipa Awgadhoepa thawmaypa.
21 Thana Pilipoelpa ladhudhin, nuy Bethsaydhalayg muynu Galilayoenu.
Thanamun yapupoeybay kedha, 'Ngoey Yesulpa imaypa ubin memayipa?'
22 Wa, Pilip nuy uzariz Andhoerupa muliz, a palay kalmel uzarman
Yesulpa muleman.
23 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Wa, thonar gasaman Mabaygaw Kazin
kay gasampa adhapudhay poerapar.
24 In ngay ngithamulpa mina ya muliz, kalanu kay poerapar, ngaru kulay
kikir gasaman.' Nuydh thanamulpa kedha adhamintidadhin, 'Mabaygaw
igililnga matha kedha kunaw kapu midh. Ngidh na kunaw kapu thayan
apaw lagoenu, nuy um miziz, kalanu nuy lak malguy adhan, koesimiz a
kayn koewsa puydhiz. Kapu nanga apaw lagoenu uthuyginga, nuy matha
nungu kusayg mepa koewsaginga.
25 A mabaygaw igililnga lak kedha, kunaw kapu midh. Ngi nanga nginu
igililmaypa nagepa ngidh guythuyan. Ngi nanga apaw igililmay zapa mina
nagayginga nanga, ngidh gasaman balbayginga mina igililnga.
26 'Mabaygaw ngunu ubi ngoena danal poethaypa, nuy ngaybiya kalmel
asin, ngay na ngalagiya, ngaw zagethaw mabayg ngaybiya kalmel, a Ngaw
Thathin senabi mabaygoepa mina pawa ayman, kuyk nungu mina zageth,
ngoenu gamu poethamay balbayginga ngayapa.
27 Ngaw ngoenakap mapu kedha thonara mina koeyza. Ngay kay midh
mulepa? Wara kedha, Thathi ngidh ngoena adhapa mar nabi kikiringu
ngaybiya mangayle. Kasa kay kedha ngay nubi zapa ngapa apa goewapa,
nubi zagethoepa oengaypa.
28 'Thathi ngath ngaru nginu ubilnga ayman, nginu kupay a nel gima
gasampa!'
Mina senabi thonar yangukudu pagar daparngu mulupa kedha, 'Wa,
ngath aymoedhin, ngaw nel ina gima gasaman, a matha kedha ngath ngaru
aymoene bangal.'
29 Mura mabaygan si sir, ngur karngemidhin. Wara mabaygal kedha,
senaw gigi, a dhuray kedha, 'Angela nubepa yadu umepa.'
30 Yesu thanamulpa muliz. 'In nubi yangu wakay ngayapa lawnga,
ngithamulpa matha ngoedhagidh ibupuydhaypa.
31 Thonara gasaman, in nubi apaw goewaw mabaygoepa zoezinoeyd-
haypa, a nubi apaw goewaw wati kuyku mabayg ngaru bangal mulupa
thayane,
32 a ngoena bangal nanga kadaypa manine apa goewangu, wa mura
mabaygal ngaru iman zageth a poerapar, thana mina yoepathaman a
asimoeyn ngaybiya.'
33 Itha nungu sethabi yaday nuydh yadu palgadhin kedha, nungu um mi
kuniya nanga, a kikir nuydh gasamoene.
34 Sethabi mabaygal nubepa kuniya mulaydhin, 'Ngoey kedha gasaman
Mosen Sabi ngurpay ngoeymulpa, Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg
ngaru niparuy kuthaginga kuykuginga. Ngi midh paru kedha, "Mabaygaw
Kazi ngaru kadaypa manin", a, "Nuy Mabaygaw Kazi nga?" '
35 Nuy kasa adhamintidadhin. Nuy nungu geth nubepa ya matha ngoed-
hagidh aymoedhin thanamulpa kedha, 'Buya bangal ngithamuniya thaw-
pay thonarpa, nagepu. Matha ngoedhagidh kedha ngitha buyanu muynu

toedipa, inurngu ngithamulngu dhadhamangayle ngithamun maboenu. Nga nanga inuriya ulaypa, nuy koerawayg nuy mi kuniya ulaypa.
36 Mina yoepathaman buyapa, itha ngitha buyanu memayipa. Iman sepa kedha ngitha buyaw mabaygal aymoeyn.'

Yesu na muwasidhin ya, nuy thanamulngu uzaraydhin adhapa, imaygi lagoepa.

Yoewdhaylgaw mabaygal lak mina yoepathamayginga nuyn

37 Wa, nungu adhapudhay zagethal koeyma thanamuniya kalmel, Yoewdhayalgaw mabaygiya, thana ngaru mina yoepathamayginga.
38 Ina kuyku nidhan kulay peropetha, Isayan yangukudu kedha,

'Kuykulnga, ngoey nginu mina yangu wakay yadu palgan,
mabaygan mina yoepathamayginga.
A matha kedha mabaygan imayginga kedha,
nginu Kuykulmay gethaw bibir.'

39 Na thanamulpa mina koey zageth mina yoepathamoeypa. Matha kedha Isayan wara Minar Poelayzinga kedha,
40 'Awgadhan thana maygumal aymoeydhin,
a koey ridha kuykulmayl aymoeydhin thana.
Kalanu thana imayginga, gasamoeyginga, ngurpay,
a thana ngayapa buwayl thoeyayginga,
ngayapa thanamulpa balbay tidaypa.'

41 Kay paypa kulay Isaya imadhin Yesun poerapar, a nuy maw siparuy mabaygoepa yadu poelgaypu senabi thonara, wagel kay Yesu.
42 Wa, muynu nanga koeygarsar Yoewdhayaw mabaygal a thanamun kuykul dhuray, thana mina yoepathamadhin Yesun, kasa kay kedha thana kakal ya mulayginga. Thana akan Parasayalgoengu thanamulngu adhal wanayle yoewthangu.
43 Thana koey ubilgal kedha, thana balbayginga mabaygaw purkapa, thana ngoenanumayginga Awgadhoepa kuniya midh.
44 Kalanu Yesu gima gudiya maw siparuy kedha, 'Ngadh nanga ngoena mina yoepathaman, matha ngoena lawnga mina yoepathaman, matha kedha nuydh mina yoepathaman mabaygan ngoena ngadh ngapa wayadhin.
45 Mabaygan ngadh ngoena iman nuydh matha kedha iman mabaygan ngadh ngoena wayadhin.
46 Ngay ngapa apa goewapa buya. Mabaygal ngaya nanga ngoena mina yoepathaman, ngitha ngaru adhapa gud ayimpa inuraw pawangu.
47 'Mabaygan na karngemin ngaw ya a mina yoepathamayginga, aymoeyginga, nungu wati kuth ngawngu lawnga. Ngay ngapa mayginga nubi apa goewaw mabaygoepa zoeyzi nidhaypa, ngaw ubi kaludhaypa.
48 Mabaygan ngadh ngoena adhapa yawaypa, a ngaw yoepa koerngayginga, wa, nungu zoeyzi noeydhay mabayg mepa. Sethabi yangukudul mura ngaw mulayzimayl, thana ngoedhe kedha zoeyzi noeydhay mabayg. Thana bangal koerngaygi mabayg zoeyzinoeydhedhe, kuthaw goeyginu.
49 'Ngay kasa ngawngu yangukudul ya mulayginga, Thathin ngoena ngadh ngapa wayadhin, nuydh ngayapa yangukudu madhin, ngayapa mulaypa, nungu ubilnga.

50 Ngay ngulayg kedha nungu sabi yangukudul mina balbayginga, thana
matha kedha mabaygaw yabugud mina igililmaypa. Ngay kedha zoenguz
ngaru oengan mura nungu gud ngithamulpa.'

13

Yesu nuydh nungu geth apapudhaydhin, nungu niyay kaziw ngaral garwalgamoeydhin

1 Yesu a nungu niyay kazil thana mura urapun lagoenu, thanamun
Kaludhay Aypa gasamoeypa. Nuy Yesu ngulayg kedha nungu thonara
amadhan thamiz, nubepa woenaypa ina apa goewa, a kuniya tidiz nungu
Thathipa. Nungu mam koeygarsar thonaralnga nungu geth mabaygoepa
nubi apa goewanu. A nungu mam thanamulpa ngaru mina koey za.
2 Wa, thana kuthaw ay purthar. Sathanan nuydh nungu wati zageth
muwasidhin Yoewdhan wakay thoemamaynu muynu a ngoenakapoenu
muynu, nubepa Yesulpa gud araypa. Sena nuy Yudha Keriyothoelayg,
Simonan kazi.
3 Yesu ngulayg kedha, Thathin mura zapul nungu gethanu wanaydhin;
a nuy ngulayg kedha, nuy ngapa mulupa Awgadhoe-ngu a kuniya bangal
Awgadhoepa.
4 Nuy kedha zoenguz zageth ayman ngoedhe kedha nuy zagethaw
mabayg mina apal. Nuy nungu geth apa pudhaydhin; mamu koey sodh
adhapa pudhaydhin, a tawoel yathariz pasikapuya.
5 Nuydh woer sulan besininu. Kalanu nuydh kuykaymadhin zageth,
nungu niyay kaziw ngaral garwalgamoeyn, a senabi yatharayzi tawelan
poelel palimoeyn.
6 Kalanu Yesu ngapa Simiyona Petherulpa. Nuy Yesulpa kedha mulayd-
hin, 'Kuykulnga maygi, ngi mulupa pudhayg ngaw ngaroepa garwalgaypa.'
7 Yesu kuniya kedha muliz nubepa, 'Ngi koerawayg, ngath miza nanga
ayimpa. Ngidh bangal imane kay kalanu.'
8 Petheru kuniya, 'Lawnga, koey zageth kedha ngidh ngaw ngar
garwalgan.'
Yesu lak mulaydhin nubepa kedha, 'Ngath nanga nginu ngar garwalgay-
ginga, ngi lak lawnga ngaw niyay kazi.'
9 Simona Petheru kedha muliz, 'Kuykulnga, matha ngar lawnga, ngaw
geth lak kedha a kuyk garwalgamar.'
10 Yesu kedha nubepa, 'Lawnga, ngitha muwasin woer, ngithamulpa
lak woerpa lawnga, matha kay ngaral.' Kalanu Yesu lak adhamintidan
thanamulpa kedha, 'Ngadh nanga woer muwasin, matha ngar garwalgan
kalanu, a nungu mura gamu balbayginga, kusikusiginga. Ngitha balbay-
ginga kusikusiginga, kasa kedha mura ngitha lawnga.'
11 Wa, Yesu ngulayg, nuyn bangal ngadh na gud arane; nuy kedha
zoenguz kedha mulaydhin, 'Mura ngitha lawnga kusikusiginga.'
12 Yesu muwasidhin ngaraw garwalgay, a nuy lak koey sodh angaydhin,
kalanu nungu niyay lagoepa kuniya uzariz. Nuy thanamulpa yapu poeybiz
kedha, 'Ngitha mura tidan a, ngath miza na ayman ngithamulpa, a nanu
aykap?
13 Ngitha ngoena thoeraypu "Ngurpay Mabayg," a "Kuykulnga." Wa sena
mina ngay.
14 Ngay nanga ngithamun Kuykulnga a Ngurpay Mabayg, ngath
ngithamun ngaral itha garwalgamoeyn, wa matha ngoedhagidh kedha
ngitha lak kedha mina pawa ayman, kidhakidhan ngaral garwalgamoeyn.

15 Ina ngaw zageth ngath ngithamulpa yakaman, lak ngitha kedha ayman
wara mabaygoepa, ngath ngithamulpa midh na ayman.
16 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, zagethaw mabayg nuy koeyza
lawnga nungu kuyku mabaygiya; a yaday woeyay mabayg nuy koeyza
lawnga mabaygan ngadh nanga nuyn wayan.

Wara mabayg thanamuniya muynu, Yesun kay gud araypa
(Mathayu 26.17-25; Mareko 14.12-21; Luka 22.7-23)

17 'Wa, ngitha gasaman nabi mina pawa, koey woenabalnga ngitha
oengaypa.
18 Ngath lawnga ngitha mura yadu mamayipa; ngay ngulayg kedha,
ngath ngaya nanga adhapa thamayidhin. Kasa kay kedha Minar Poelayzi
yangukudu bangal ngaru kuyku nidhane kedha, "Wara mabayg, ngalben
kasa ay urapun, kalanu nuydh ngoena dipa yoewthiz."
19 'Wagel kay nubi za, ngath kulay yadu palgan. Wa, na bangal wagel
kay aymidhe, ngitha na imane ngitha bangal mina yoepathamane ngay
nga nanga.
20 Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, mabayg nga nanga gud
woeydhiz, ngaw yaday woeyay mabaygoepa, matha kedha nuy ngayapa
gud woeydhiz, a nga mabayg nanga ngayapa gud woeydhiz, nuy matha
kedha gud woeydhepa mabaygan ngoena ngadh wayan ngapa.'
21 Yesun kedha yangu kal, nungu wakay thoemamay koey garsar, a
nuydh thana balbayginga yadu thuriz kedha, 'Ngay ngithamulpa mina
yadu umepa kedha, ngithamulngu urapun mabayg ngoena kay guda
araypa.'
22 Thana mura niyay kazil nungu kidhakidhan nagemin. Thana madhu
pamemin, 'Ngalpalngu mabayg nga urapun, nuydh ngan maypa?'
23 Wara niyay kazi sey muynu, Yesulpa ubilnga nga, nuy nubiya pasinu
nir.
24 Simona Petheru nuy geth aymay a yapu poeybay nubepa niyay kazipa,
'Mabayg nga? Nuydh ngan maypa?'
25 Nuy niyaykazi amadhan thamiz Yesulpa. Nuy yapu poeybiz nubepa
balbayginga, 'Kuykulnga, mabayg nga, ngidh ngan maypa?'
26 Yesu kedha kuniya mulaydhin, 'Ngath kay ngibepa yadu poelgaypa;
ngath kay na ngabepa kunaw susu, sabinu thoerdhaypa a maypa kayke,
wa mabayg senaw.' Nuydh kedha ayman, kunaw susu sabinu thardhan a
Yudhalpa manin, nuy Simonan kazi, Keriyothoelayg nuy.
27 Yudha nanga senabi kunaw susu madhin, Sathana mangiz nubiya
gamunu. Yesu nubepa kedha, 'Kazayginga aymar, ngidh miyay aymar
ngayapa.'
28 Wara mabayg ngulayg lawnga thanamulngu Yesu mipa kedha umepa
nubepa. Thana tidayginga.
29 Nuy Yudha thanamun bokadhzoengu danal poethay mabayg. Wara
niyay kaziw wakay thoemamay kedha, Yesu nubepa muliz, aypa barpu-
daypa, thana mi zapa ubin memayipa koey aypa; a wara kedha, zapul aygi
zagi mabaygoepa mamayin.
30 Wa Yudha nuydh kunaw susu manin, a sobaginga uzariz, na kubil nuy
inuriya asin.
31 Nuy na uzaraydhin, Yesu mulaydhin kedha, 'Kedha thonara Mabaygaw
Kaziya poerapar koesimiz, a matha kedha Awgadhaw poerapar kakal
yakaman Mabaygaw Kaziw zagethoenu muynu.

32 Ina kidhakidhan kedha, Awgadhan nanga nungu poerapar kakal
yakaman Kaziya, wa nuydh ngaru kedha za ayman Kazipa kuniya;
nuydh woenab a poerapar Kazipa poeyban, nuydh ngaru kedha thonara
sobaginga ayman.'
33 Yesu lak mulaydhin niyay kazipa kedha, 'Ngaw kazil, ngay bangal
ngithamuniya mina thawpaynga. Kalanu ngitha bangal ngoena lumaypu.
Ina matha kedha ngay kulay mulaydhin Yoewdhayalgaw kuyku mabay-
goepa kedha, "Ngithamulpa koey zageth ngitha ngaybiya asimoeyne ngay
ngalagapa nanga, ngath ngitha waniz."

Kayn ya woedhayzi sabi

34 'Ngath ngithamulpa kayn sabi manin kedha, mam kidhakidhan bangal
ngath midh na ngithamulpa maman mamayidhin. Ngitha bangal ngaru
mam oengaypu kidhakidhan.
35 Ngitha na kedha kapu mamanu nipa, na ngaru bangal kakal mura
mabaygoepa kedha, ngitha ngaw niyay kazil.'

Yesu kulay ngulayg kedha Petheru nuydh nuyn kay gud thadhaypa

36 Kalanu Simona Petheru yapu poeybiz, 'Kuykulnga, nginu mab bangal
mi kuniya?' Yesu kedha muliz nubepa, 'Kedha thonara ngibepa ngaybiya
oesipa lawnga ngay ngalagapa nanga, ngi koezi bangal wagel wara
thonara.'
37 Petheru mulaydhin, 'Kuykulnga, zangu mingu ngayapa ngibiya oesipa
lawnga. Ngath ngulayg ngaw igililnga kasa poeyban ngibepa.'
38 Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Ngi mina butha poethayzinga a, nginu
igililnga ngidh ngayapa poeyban? Ngay ngibepa mina yadu umepa, wagel
kay pawl poeybedhe, ngi bangal kulay gud thadhedhe ngawngu thoeri
thonaralnga kedha, ngi ngawngu koerawayg!'

14

Yesu nuydh niyay kaziw ngoenakapul balbay tidamoeyn

1 Yesu kedha, 'Wa, senabi thonara bangal koey mapunga, ngitha
ngoenakap kikir gasamayg. Kapu za kedha ngi gar balbamiz Awgadhiya a
mina yoepathaman, a matha kedha kalmel ngay, nginu mina yoepathaman
ngaru ngayapa kuniya.
2 Ngay matha ngay kedha thonara Ngaw Thathiw lagoepa mina niyay lag
buth pathaypa ngithamulpa. Ngaw Thathiw niyay lag mina koey rumalnga
lawnga nay ngath ngaru ngitha ngulayg paliz.
3 Ngay na uzariz lagoepa butha poethaypa ngithamulpa. Wa! Ngay
bangal ngaru ngapa kuniya tidhedhe ngithamulpa ngayapa moeypa.
Ngithamun niyay bangal ngaybiya ngay ngalaga nanga nipa.
4 'Wa, ngitha yabugudoengu ngulaygal ngithamulpa mabapa sipa, ngay
ngalagapa nanga.'

Yesu nuy ngalpan yabugud Daparaw Thathipa

5 Kalanu Thomas mulaydhin, 'Kuykulnga, ngoey koerawaygal ngi ngala-
gapa, ngoey kay midh paru yabugudoengu ngulaygal setha mangemipa?'
6 Yesu nubepa mulaydhin kedha, 'Ngay ngithamun yabugud, a ngay
mina, a ngay ngithamun igililnga. Wara mabaygoepa matha adhiya
maboepa lawnga Thathipa, yabugud matha urapun, ngaru ngaybiya.
7 Ngitha koey garsar thonaralnga ngaybiya kalmel a ngoena yawaypu.
Ngitha ngawngu mina ngulaygal nay, ngitha ngaru Ngaw Thathingu

ngulaygal. Koezi pawpa ngitha ngulaygal nungungu a matha kedha ngitha
nuyn yawaypa.'
8 Pilip medha muliz, 'Kuykulnga, ngoeymulpa mina matha ngoedhagidh
kedha ngidh Thathi yakaman ngoeymulpa, ngoeymun ubilnga matha
kedha.'
9 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Pilip, ngi midh paru ngawngu koer-
awayg, ngay in kay ngithamuniya mina koey kuykuthalnga? Ngi kay
ngawngu matha koerawayg a? Mabaygan ngadh ngoena iman, matha
kedha iman Ngaw Thathi. Ngi mipa kedha muliz, "Yakamar Thathi?"
10 Pilip ngidh ngoelkay yoepathaman kedha, ngaw igililinga Thathiya
muynu a matha medha Thathiw igililnga ngaybiya. Senaw ngay
ngithamulpa mi yangukuduya umepu, thana ngaw yaday lawnga. Na
kedha kuniya Thathi ngaybiya muynu kalmel, nuydh nungu zageth ayman
ngaybiya, a mina yangukudul poeybamoeyn ngayapa.
11 'Wa! Ngitha ngaru mina yoepathamaw ngaw senabi yangukudu
ngithamulpa kedha, ngay Thathiya muynu a Thathi in ngaybiya muynu.
Kasa kay kedha, ngidh nanga ngaw ya mina yoepathamayginga nanga,
ngidh purkan gasaman ngaw adhapudhay zageth ngath ayman, kalanu
ngidh ngaru mina yoepathaman kedha, ngay Thathiya muynu a Thathi in
ngaybiya muynu.
12 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, ngadh nanga ngayapa
mina yoepathaman, ngidh ngulayg ayman thabi zagethal kedha, ngay
midh nanga. Wa, ngitha ngulaygal nanga, ngaw zageth mina koeyza
ngithamuniya parunu. Kasa kay kedha ngay nanga Thathipa kuniya,
ngithamun zagethal ngaru bangal adhapudhay ngaw kulay zageth midh
nanga ina apal. Kedha zoenguz ngay Thathipa kuniya. A ngitha ngaw
mabaygal itha apal, ngitha ngaru bangal mura thabi zagethal aymoeyne
bangal.
13 A ngithamun mi ubilnga za, tharan ngaw nel, a ngath kay ayimpa
ngibepa. Wa, ngath bangal koeyza ayman ngithamulpa, a nungu Thathiw
poerapar yakaman nungu Kaziw zagethaya.
14 Ngitha na ngayapa yoewdhemin ubilmaypa, ngaw nel tharan a ngath
ayman. Ngithamun yapu poeybay zapul ngaru ngaw nel a kupaynu
muynu.
15 'Wa, zapul kedha kuniya pudhamoeypa; ngadh nanga ngoena maman
maypa, nuydh balbayginga ngaw ubil yangukudu ayman.
16 A in nubi mina zageth ridh palane kedha, ngay bangal Thathipa yoewd-
hedhe, nuydh bangal ngithamulpa wayane wara Ibupuydhay Mabayg. Nuy
senawbi mabayg bangal ngithamuniya ngaru.
17 Nuy Maygi Mari a nuydh bangal ngitha balbayginga ngurpamoeypu
Awgadhaw doegamuya. Nubi apa goewaw koerngaygi mabaygoepa koey
zageth nubepa koerngaypa, thana nubiya oesiginga, minguz kedha thana
koerawaygal nungungu a nungu zageth imayginga. Ngitha ngulaygal
nungungu, kedha zoengu kedha, nungu niyay kalmel ngithamuniya, a
wagel nuy bangal thanuridhe ngithamuniya muynu.
18 Ngay nanga matha lawnga aymidhe, ngayapa ngithamulpa kasa
woenaypa lawnga, mabaygoeginga danal poethaypa, ngay lak bangal
ngapa kuniya ngithamulpa.
19 'Thonar amadhan thamiz, ngay bangal danag asine nubi apa goewaw
mabaygoengu, matha ngitha bangal ngoena yawaypu, a ngithamun
igililnga bangal ngaru, kuyk ngay igililnga.

20 Senabi thonara na ngapa, ngitha bangal ngulayg asimoeyne kedha,
ngay muynu Ngaw Thathiya koeyma thonaralnga, a ngitha lak kedha
ngaybiya muynu, a ngay ngithamuniya muynu ngaru.
21 Ngadh nanga mura ngaw ubilmayl koey ridhanga gasampa, a ayman,
nuy senawbi mabayg nuydh ngoena maman maypa. A Thathin lak kedha
nubepa mam ayman senawbi mabaygoepa ngadh nanga ngoena maman
maypa. Ngath lak kedha nuyn maman manin a yakamiz nubepa.'
22 Wara niyay kaz sey nel Yudha, nuy wara Yudha, Keriyothoelayg
lawnga. Nuy kedha yapu poeybaydhin, 'Kuykulnga ngi minguz kedha, ngi
bangal ngoeymulpa yakamidhe, nubi apa goewaw koerngaygi mabaygoepa
lawnga?'
23 Yesu kedha mulaydhin nubepa, 'Na kedha kuniya, mabaygan ngoena
ngadh maman mamaypa, nuydh ngaw ngurpay karngemin, wa, Ngaw
Thathi nuyn maman manin senawbi mabayg, a Ngaw Thathi a ngay, ngalbe
bangal ngaru nubiya muynu niyay lag aymoene.
24 A ngadh nanga ngoena maman mayginga nuy ngaw ngurpaypa
kurusipoegayginga, kawraginga. A itha yoeday ngitha gasamoeyn, ngaw
yoeday lawnga, setha ngapa ngaybiya Ngaw Thathingu, ngoena ngadh na
wayadhin ngapa. Setha koey mapu yangukudul.
25 'Ngath itha yangukudul ngithamulpa mamayin kedha zoenguz kedha
ngay thawpay thonarpa ngithamuniya in.
26 Kasa kay kedha senawbi ibupuydhay mabayg, Maygi Mari, ngan
bangal nanga wayane Ngaw Thathin, nuydh ngaru ngaw nel oengane.
Nuydh bangal ngitha ngurapidhe zapun mura, matha kedha nuydh
bangal wakay thoemamay poeybaypu ngath ngitha kulay midh ngulayg
palimoeypu.
27 'Ngithamun wakay thoemamay bangal ngaru urapun. Senabi mina
za ngath ngithamuniya wanan, sena ngawngu ngath ngithamulpa manin.
Wa, nubi pawdh ngath ngithamulpa maypa nanga, na kedha lawnga kow
apaw goewaw koerngaygi mabaygaw pawdh midh nanga. Ngitha koeyma
wakay thoemamayg a matha kedha aka gasamayg.
28 'Ngitha karngemin ngay kulay muliz ngithamulpa kedha, ngay bangal
geth wanedhe, a ngay lak ngapa kuniya ngithamulpa. Ngitha midh
paru ika dhiw gasamayginga ngaybiya kalmel kedha, ngay uzariz Ngaw
Thathipa kuniya nuy ngaybiya mina koey gimal, a nungu niyay lag mina
lag.
29 Wa, wagel kay thabi zapul, ngath kulay ngitha ngulayg paliz. Na bangal
na senabi za aymidhe, ngitha mina yoepathamoene.
30 'Ngayapa thonar thawpay asin ngithamulpa yapa. Nag nubi apaw
goewaw wati kuykulnga, nungu amadhan mangay. Nuy bibiriginga
ngayapa mulupa maypa,
31 kasa kay kedha nubi mina za ngaru yakamiz nubi apa goewaw mabay-
goepa. Thana ngaru bangal imane kedha ngath maman manin Ngaw
Thathi, muynu ngath aymoeyn mura nungu ubilmayl, nuy mulaydhin
ngayapa. Ayawal ngalpa koezi ladhuypa adhapa.'

15

Yesu nuy mina nagu, goereypaw

1 Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay, nungu niyay kazipa. Nuy
adhamintidadhin thanamulpa kedha, 'Ngay mina nagu, goereypaw puy

koewsaw apaw lagoenu muynu a Ngaw Thathi nuy apaw lagaw danal
poethay mabayg.
2 Koewsagi tham nuydh ngawngu adhapa pathan, a thamal koewsalmayl
nanga nuydh buth pathan kasa moegina adhapa pathan, lak thana koeyma
koewsa puydhemin.
3 Ngitha mura buth pathayzimayl, kuyk ngaw ngurpan ngithamulpa.
4 Ngitha ngaybiya matha puzimoeypa nanga, ngay lak ngithamuniya
ngaru kalmel. Tham kasa magan ay puydhayginga nanu geth; na nanga
kuykungu nanga kalmel mina mayzinga, wa senabi tham koewsalnga.
A ngithamulpa lak kedha koewsapa puydhaypa lawnga ngithamun geth,
ngitha ngaru ngaybiya puzimoeypa, lak ngitha koewsalmayl aymoeyn.
5 'Wa, ngay nagu a ngitha thamal. Nga na mabayg ngaybiya kalmel,
a ngay lak kedha nubiya kalmel, wa koewsa koey garsar mabaygaw
igililmaynu. Ngawginga nanga, ngithamulpa zapul mura mapu asimoeyn.
6 Ngaybiya nanga puziginga, wa nuyn adhathayan puy tham midh nanga
umapa wanan. Kalanu sethabi uma thamal garwoeydhamoeyn a muypa
thoeyamoeyn, a thana yayamoeyn.
7 'Ngitha nanga ngaybiya puzimoeypa, a ngaw ngurpay yaday ngitha
mina gasamoeypa, ngitha na mi ubilmaypa yoewdhemipa, wa ngitha
sobaginga gasaman.
8 Ngaw Thathiw poerapar kedha kuniya yakamiz, ngithamun mina
zageth koeyza, igililnga koewsalnga. Kedha nanga mabaygal iman kedha
ngitha ngaw niyay kazil.
9 Ngaw mam ngithamulpa mina koeyza kedha ngoedhalnga Thathin
midh ngoena maman maypa. Ngitha ngaru bangal ngaw mamanu muynu.
10 'Wa, na kedha kuniya, ngitha nanga ngayapa koerngaylgal, wa ngitha
ngaw mamoenu muynu memayipa, ngay midh nanga Ngaw Thathipa
koerngaylnga, ngay koey garsar thonaralnga nungu mamoenu muynu.
11 'Ngay kedha zoenguz ngithamulpa nubi yadu umepa, ngaw ubi kedha
ngithamun bangal ika mina koeyza mura gudiya yoewdhiz, matha kedha
ngaw ika midh gudiya yoewdhiz
12 Ngaw sabi ngaru waza kedha, mam kidhakidhan angan, ngath midh
ngitha mura maman mamayipa.
13 Ina adhapudhay mam, mabaygan igililnga poeyban nungu igalgoepa,
wara mabaygan ngur thoeyayginga senabi mam.
14 'Wa, ngitha ngaw igalgal, ngitha nanga ngaw ya ayman, ngay midh na
muliz ngithamulpa.
15 Koezi pawpa ngayapa ngithamulpa zagethaw mabaygoepa thoeraypa
lawnga. Zagethaw mabaygal thana mamu ngulaygal lawnga thanamun
kuyku mabaygaw buwayl thoeyay midh nanga. Matha ngoedhagidh kedha
ngath ngitha igalgal tharemoeyn. Minguz kedha ngitha ngulaygal ngaw
buwayl thoeyayngu. Mura sethabi zapul ngay Ngaw Thathingu ngurapipa.
16 Ngitha ngoena adhapa thoemayginga ngithamun kuyk, lawnga ngath
ngitha adhapa thamayidhin a kusumadhin, yadu palgadhin mina mabaw
lag ngithamulpa. Lak ngithamun igililmayl koewsalnga gudiya adhan,
sethabi koewsal ngaru ngithamun igililmaynu. Ngitha mizapa nanga
yoewdhemin, ngaw nel tharan. Lak Thathin ngithamulpa poeyban.
17 Ngaw sabi ngaru waza kedha, mam kidhakidhan angan.'

Nabi apaw goewaw mabaygal adhapa imepa Yesun mabaygal

18 Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay nungu niyay kazipa kedha,
'Wa, ngitha bangal gasamoene nubi apaw goewaw mabaygal ngaru ngitha

pasipa yawaymoeypa; ngitha ngaru ngoenanu manin kedha, thana ngoena kulay adhapa imadhin, matha kedha thanamun kulay wati ngoenakap ngayapa.
19 Ngitha nay thanamun doegam mabaygal, thana ngitha maman nay mamayipa, kasa kay kedha ngath ngitha adhapa kusuman thanamulngu ngitha lak sew mabaygal lawnga. Thana kedha zoenguz ngithamun wati igalgal.
20 Ngoenanu maypa ngay ngithamulpa midh mulaydhin kedha, zagethaw mabayg koeyza lawnga nungu kuyku mabaygiya. Ngadh nanga kulay ngoena gegeyadh danal poethaypa; wa, thana lak kedha ngitha gegeyadh danal pathepa. Thana nay ngayapa karngemin, wa thana lak kedha ngithamulpa koerngaylgal nay.
21 Thana bangal kedha zoenguz ngitha gegeyadh danal pathamoeypu, ngitha ngaw mabaygal. Minguz kedha, thana koerawaygal mabaygan ngadh ngoena ngapa wayadhin.
22 Ngath nay thanamulpa ngurpay poeybayginga thana moeginga balbayginga nay, na lawnga thanamun kuyk kedha, thanamun pasiya mab. Lawnga ngath thana balbayginga ngurpaydhin, a thana kurusipoegayginga, thanamun gegeyadh ngaru mepa.

23 'Ngadh nanga ngoena adhapa yawaypa, senabi mabaygan lak kedha Ngaw Thathi adhapa yawaypa.
24 Zagethal lak kedha, ngath nay kedha ngoedhal adhapudhay zageth yadu palgayginga thanamulpa, setha mi zagethal kulay mabaygan aymayginga, sena lawnga thanamun gegeyadh. Lawnga ngath mura thanamulpa yadu palgan kakal ayman, a thana ngalbe kalmel adhiya thareman, ngay a Ngaw Thathi.

25 'Wa, na ngaru kedha, thanamun minar poelayzi sabi na bangal kuyku nidhane kedha, "Thana kasa moegan ngoena adhiya thoeraypa."
26 Kasa kay kedha, midh thonara nanga ibupudhay mabayg Maygi Mari bangal ngapa, Thathingu nuy bangal ngaw ya mina sakar pudhane. Wa, nuy mina.
27 A ngitha lak kedha ngaw ya yadu poelgaypu bangal, kedha zoenguz ngitha kuykuthalnga ngaybiya koezi pay ngapa parungu, a ngitha mina ngulaygal.'

16

Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay nungu niyay kazipa

1 Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay nungu niyay kazipa kedha, 'Ngath kedha kuniya zapul mura kakal waniz ngithamulpa, ngithamulngu kapu akasiw maboengu guythuyayle bangal, mapu thonar nanga ngithamuniya mangedhe.
2 Thana ngulayg ngitha adhal waniz thanamun thoeythu poegay lagoengu. Sethabi goeyginu koey garsar yoewthaw mabaygal kedha, ngitha wati pawa mabaygal. Thana midh thonara ngithamulngu urapun mabayg uma mathaman, thanamun ngoenanu manin kedha, thana Awgadhoepa mina zageth ayman. Thanamun kasa wakay thoemamay kedha, ngitha koey wati pawalgal.
3 Thana kedha zoenguz nubi za koey puridharalnga ayman, thana mina koerawaygal Thathingu a matha kedha ngawngu.

4 ‘Wa, ngay ngithamulpa kulay in muliz, midh thonara nanga gasamoene
thanamulpa senawbi wati zapa aymaypa, ngitha bangal ngoenanu manine
ngay na ngithamulpa muliz in.

Maygi Mariw zageth

‘Ngath kulay ngithamulpa nubi mapu ya yadu poelgayginga; kedha
zoenguz ngay ngithamuniya kalmel danal pathaypa sethabi thonara.
5 Kedha thonara na wardh nge! Ngay buth pathiz nubepa kuniya
tidaypa ngadh ngoena ngapa wayadhin. Ngitha mingu ngayapa yapu
poeybayginga kedha, “Ngi ngalagapa?”
6 Ngitha midh paru koey koerkak badh gasaman muynu ngoenakapoenu,
ngaw nabi yoengu?
7 ‘Maygi, koerkak badh gasamayg. Ngay ngithamulpa mina yadu umepa
kedha, kapu za ngay geth waniz ngithamulngu. Minguz kedha, ngay bangal
danag asine ngithamulngu nanga. Wa! Wara koey Ibupuydhay Mabayg
bangal mangedhe ngithamuniya. Ngay na kow, nubepa ngithamuniya
mangaypa lawnga. Kasa kay kedha ngay bangal ngaru kadaypa, a nuy
bangal senawbi thonara ngithamuniya mangedhe.
8 ‘Nuy nanga Ibupuydhay Mabayg na ngapa nuydh bangal buwayl
idimoene apaw goewaw mabaygal kedha, thana kulay koerawaygal mina
pawa midh a wati pawa midh pudhaypa, thana mina yabugud kulay
imayginga a Awgadhaw minamay zageth lak kedha thana koerawaygal.
9 Sethabi mabaygal ngaru bangal Maygi Maripa kurusipagemine a
buwayl thoeyamine; minguz kedha thanamun kulay mab gegeyadh, thana
ngoena mina yoepathamayginga.
10 Thana ngaru bangal kurusipagemine a buwayl thayamine, minguz
kedha thana kulay mina yoepathamayginga kedha, ngay ngaru bangal
Ngaw Thathipa kuniya.
11 Thana ngaru bangal kurusipagemine a buwayl thoeyamine, minguz
kedha thana kulay imayginga kedha, Awgadh nuydh muwasin, kuth tharan
Sathanalpa, nubi apaw goewaw wati kuykulmaypa.
12 ‘Ngaybiya ya mina koeygarsar ngithamulpa mulaypa, kasa kay kedha
ngath ngaru ngitha koey gabudhan ngurpamoeypa ngithamulpa kedha
thonar matha ngoedhagidh lawnga kedha ngurpaypa.
13 Kalanu bangal Maygi Mari na ngapa nanga, nuy mina yakamayzi
mabayg Awgadhaw mina zapul midh nanga. Nuydh ngitha gethiya
yoelpamoeyne a poeybamoeyne mura mina ngurpay. Nuy matha nun-
gungu ya mulayginga, mina yangukudul nuydh na karngemipa a umepa
ngithamulpa, thana bangal zapul kedha ngapa kalanu.
14 Nuydh thabi ngurpay zapul bangal ngawngu gasamoeyne a poey-
bamoeyne ngithamulpa. Muynu nuydh ngaw poerapar yakamoene.
15 ‘Mura Ngaw Thathiw zapul thana matha kedha ngaw zapul. Kedha
zoenguz ngay kedha, Maygi Marin bangal kusumoene mura zapul ngath
nubepa bangal mamayine, a nuydh sethabi zapul bangal yadu palg-
amoeyne ngithamulpa.
16 Lak mina moegina pawpa ngithamulpa lak ngayapa imaypa lawnga,
a lak bangal sizi pawpa ngitha ngoena lak bangal imane.’

Kulay bangal koerkak badh a wagel bangal koey ika

17 Dhuray nungu niyay kazil kidhakidhan muynu kedha mulemin,
‘Nuydh miyay thonar tidaypa? Nuydh mulay ngalpalpa, “Lak mina
moegina pawpa ngithamulpa lak ngayapa imaypa lawnga, a lak bangal

sizi pawpa ngitha bangal ngoena lak imane.” Wara nuy kedha muliz, “Ina nabi za na kedha kuniya, kuyk ngay bangal Thathipa.” ’
18 Thana wara kedha, ‘Ngalpa koerawaygal, nuydh mipa mina moegina pawpa mamayipa, nuy miyaw yadu umepa?’
19 Yesulpa kakal kedha thanamun ubilnga. Nuy matha yapu poeybiz thanamulpa, ‘Ngithamun wakay thoemamay koey garsar sike ngaw kedha yangukudungu, “Lak mina moegina pawpa ngithamulpa lak ngayapa imaypa lawnga, a lak bangal sizi pawpa ngitha bangal ngoena imane.”
20 ‘Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, ngitha bangal gegeyadh gasamoene, koerkak badh a may, nubi apaw goewaw mabaygaw ika dhiw senawbi thonara, kasa kay kedha ngithamun koerkak badh, nuy bangal sobaginga sakariya thayadhe, ngapa koey ikalnga dhiwalnga aymidhe.
21 Na ngoedhe kedha nge, yoepkaz midh nanga, nanu kazimay thonar gasaman, kulay kaziw kikirin pungaypa, moegina kuykuthalnga nadh kikir gasampa, na nanga pudhuya adhan kazi iman, nanu kikir nanungu yakanuriz, nanu koey ika kedha, mapeth kazi iman, nubi apa goewapa.
22 Na kedha ngoedhalnga za ngithamuniya, kedha thonara ngithamun koerkak badh. Ngay nanga ngithamuniya mangedhe ngithamun ngoe-nakap bangal koey ikalnga. Senawbi ika koey zageth mabaygoepa adhapa maypa ngithamulngu.
23 ‘Senabi goeyga bangal ngapa ngithamulpa wara zapa ngayapa yoewdhepa lawnga. Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, senabi goeyginu Thathin bangal ngithamulpa mamayipu ngitha mi zapa nanga yoewdhemipu ngaw nel tharan, ngaw kupaynu muynu.
24 Koezi pay ngapa parungu, ngitha ngaw nel thoerayginga, zapa yoewdhemipa. Kapu za kedha ngitha yoewdhemin a gasaman, kalanu ngithamun ika muwasin mura gasaman.

Yesun mabaygal lawnga mulupa thoeyamoeyn

25 ‘Ngath kasa ngithamulpa adhamintidan thabi yaday, ngaw yangu thonara na gasamoene, ngayapa lak adhiya mulaypa lawnga, ngay bangal balbayginga muledhe ngithamulpa Thathiw ya.
26 Senabi goeyginu nanga ngayapa lak lawnga yoewdhaypa ngithamulpa zapa Thathingu. Ngitha senabi thonara bangal ngitha ngithamun geth kupaylgal nubepa yoewdhemin, ngaw nel tharan.
27 ‘Wa, Thathiw mam ngaru ngithamulpa koeyza, kedha zoenguz kedha ngithamun mam ngayapa koeyza, a ngithamun mina yoepathamay ngayapa kedha, ngay ngapa Awgadhoengu.
28 Ngay ngaru ngapa Thathingu, ngay koepa ngapa apa goewapa. Wa ngath bangal apa goewa wanane; ngay bangal kuniya Thathipa.’
29 Kalanu nungu niyay kazil nubepa mulemidhin, ‘Nagi nginu yaday koey kakal thabi thonara, lak lawnga adhamintidan.
30 Ngoey ngulayg asimoeyn kedha, ngi ngulayg mura zangu, a nginu yaday koey sakaralmayl pudhamoeypa, lak mabaygoepa ngibepa yapu poeybaypa lawnga. Kedha zoenguz na ngoeymulpa kakal aymiz ngi Awgadhoengu ngapa.’
31 Yesu mulaydhin thanamulpa, ‘Wa, ngithamun mina yoepathamay kedha thonara kasa moegi ngayapa
32 a mapu thonar bangal mangedhe, na kuyk ayman ina. Na nanga mapu asine, ngitha bangal yaynanab ngithamun lagoepa kuniya ladhune, ngoena bangal matha ngoena wanane. Senabi thonara ngayapa matha ngayapa maypa lawnga, nuy Thathi ngaru ngaybiya kalmel.

33 ‘Ngay ngithamulpa nubi ya muliz, ngithamun ngoenakapoepa bal-
bayg poelaypa, ngithamun ngoenakap ngaru ngaybiya kalmel, koeyma
ngoenanu maythayle. Mura nubi apaw goewaw koey bibiril mabaygal
bangal ngitha koeyma garguy mamayine. Lawnga ngitha ngaru koey
puridharalnga bangal siparuy. Akan maygi ngitha imane, ngath bangal
mulupa idimoene sethabi mabaygal.’

17

Yesu thoeythu pagiz nungu niyay kazipa

1 Yesu na muwasin ya niyay kazipa, nuy daparpa kadaypa nagaydhin
a kedha mulaydhin, ‘Thathi, ina thonar gasaman ngidh ngoena gima
thoeridhiz koey poerapoeranu muynu, a nginu poerapar lak yakaman
Kaziw igililmaynu muynu.
2 Ngidh nubepa kupay madhin mura mabaygiya gimal. A nuy Kazi
ngulayg mina igililnga dhadhiya manin mura sethabi mabaygiya ngaya
nanga ngidh mamayidhin nubepa danal pathaypa.
3 ‘Ngaru igililmaynu muynu kedha, mabaygal ngulayg asimoeyn ngin-
ungu, ngi mina Awgadh. Wara Awgadhoeginga, a matha kedha ngibiya
pasinu Yesu Keriso ngan na ngidh ngapa wayadhin.
4 Ngath nginu poerapar yawayar ina apal, a ngaw zageth ngidh ngayapa
poeybadhin, ngath muwasin.
5 Thathi, ngay gar ngibepa lak yoewdhiz, ngidh ngayapa nginu parunu
nginu poerapar mar. Senabi poerapar mina kulay ngoeban kalmel za,
wagel kay nubi gugu ubidh thoeyayzinga sama woeydhadhin.
6 ‘Ngath ngin kakal aymadhin thanamulpa mura nginu maynguzi
mabaygal ngaya nanga ngidh ngayapa mamayidhin mura apa goewaw
mabaygoengu. Thana nginu mabaygal a ngidh thana ngayapa mamayid-
hin. Thana koey koerngaylmayl nginu ngurpaypa.
7 A thana iman mura sethabi mina zapul nginungu. Kedha thonara thana
koeyma ngulayg asimoeyn kedha, sethabi mina zapul ngapa ngalagaz
toedipa, ngapa nginunguz.
8 ‘Wa, mura senabi ngurpay zageth ngidh ngayapa madhin, ngath
aymoedhin thana ngurpamoeydhin a thana gasamoedhin thanamun
ngoenakapoenu. Thana kayib ngulaygal kedha, ngay ngapa nginunguz,
lak thana mina yoepathaman ngay nginu Woeyayzi Mabayg.’
9 Wa, Yesu lak muliz nungu Thathipa kedha, ‘Ngaw thoeythu poegay
kedha thonara thanamulpa, mura nubi apa goewapa lawnga, matha
thanamulpa nginu adhapa thoemayzi mabaygal ngayapa, thana nginu
mabaygal.
10 Mura zapul ngaybiya nginu zapul, a nginu zapul ngaw zapul matha
kedha mabaygal. Ngaw poerapar nagedhe bangal sethabi mabaygiya.
11 Ngay kuniya tidiz ngapa ngibepa, ngay lak lawnga ina apal kuykuthal-
nga; thana matha thana itha apal apa goewanu. Maygi Thathi, ngi
thanamulpa giyaw aymar thana bangal nginu mabaygal muynu nginu koey
bibiril kupay a nginu nel. Thana bangal kedha, urapun ngoeba midh nanga
urapun kalmel.
12 ‘Ngay nanga ina apal ngaw danal poethay ngaru thanamulpa, ngay
koey poeypiyam, kuyk nginu poeybayzi kupay ngayapa a nginu nel. Wara
thanamulngu thadhumay oesiginga, matha urapun guythuyaydhin. Na
ngaru kedha nuyn kulay ngapa Maygi Thusin yadu palgarngu, nungu kuth.
Wa na Maygi Thusiw ya ngaru kuyku nidhan.

13 ‘Wa, ngaw thonar gasaman ngay ngapa kuniya tidiz ngibepa. Ngay
mamu ngibepa muliz ina apal, thanamuniya parunu, lak thana tidan a
koey ika gasaman thanamun ngoenakapoenu, kedha ngaw ika midh nanga.
14 Ngath thanamulpa nginu ngurpay aymoedhin, kalanu apa goewaw
mabaygan thana adhapa imaydhin. Minguz kedha? Thana apaw goewaw
mabaygal lawnga, matha kedha ngay midh nanga, ngay nubi apaw goewaw
mabayg lawnga.

15 ‘Ngay ngibepa yoewdhayginga thanamulpa apa goewangu adhapa
maypa. Lawnga ngay yoewdhiz ngibepa thanamulpa danal poethaypa
Sathanalngu.
16 Thana kow apaw goewaw mabaygal lawnga, matha kedha ngay kow
apa goewaw mabayg lawnga. Thana bangal kedha zoenguz koey mapunga
gasamoene.
17 Adhapa thamayir thana, ayman mina ngoenakap, ngurpan ayman
thanamulpa mina yadu, nginu ya mina ya, matha ngoedhagidh thana-
mulpa balbayginga maboepa wati zapul aymayg.

18 ‘Matha kedha ngidh midh na ngoena wayan nabi apa goewapa, ngath
lak kedha thana wayiz mura po gubaw gizuya.
19 Wa, ngaw igililnga ngaru kakal kabuthan ngibepa, kalanu thana lak
kedha ngulayg thanamun igililmayl ngibepa kakal kabuthan, kuyk thana
gasaman nginu mina ngurpay.

Yesu thoeythu pagiz mura mabaygoepa

20 ‘A matha thabi niyay kazil lawnga ngaw thoeythu poegay ngaru
thanamulpa mura ngayapa ngadh bangal mina yoepathamaypa, mabaygal
ngaya ngapa wagel, a mina yoepathaman kuyk thabi ngurpayzi mabaygaw
zageth.
21 Thathi, itha ngaw yoewdhayzi mabaygal, a matha kedha thanamun
zagethazi mabaygal wagel. Ngaw koey ubilnga kedha, thana bangal
urapun kedha ngoedhalnga, ngi midh ngaybiya muynu a ngay ngibiya
muynu, thana bangal ngoebaniya muynu. Lak apa goewaw mabaygan
iman koey koerngaylmayl itha a thanamun kidhakidhan mam balbayginga.
Kalanu mabaygan mina yoepathaman kedha, ngay ngapa nginungu.
22 Ngath poerapar madhin thanamulpa kedha ngoedhal poerapar ngidh
ngayapa madhin, lak thana bangal kalmel urapun aymoeyne matha kedha
ngoeba midh nanga urapun.

23 ‘Wa, ngay thanamuniya muynu a ngi ngaybiya muynu, thana
mura mina urapun, kalanu nabi apaw goewaw mabaygan iman a
mina yoepathaman kedha, ngidh ngoena ngapa wayan, a nginu mam
thanamulpa kedha koeyza, nginu mam ngayapa midh nanga.’

24 Yesu lak mulaydhin kedha, ‘Thathi, mabaygal itha ngidh ngayapa
mamayidhin, ngaw koey ubilnga kedha, thana bangal ngaybiya ngay
ngalaga nanga, lak thana imane ngaw poerapar, senabi poerapar ngidh
kulkub ngayapa madhin, kuyk nginu mam ngayapa mina kay paypa kulay,
wagel kay nubi apa goewa kuyk aymoeydhin.

25 ‘Mina Thathi, nabi apaw goewaw mabaygal nginungu koerawaygal.
Kedha kay, ngay ngulayg nginungu, a matha kedha mabaygal itha, thana
ngulaygal kedha, ngidh ngoena wayadhin mulupa.
26 Ngath ngin yadu palgarngu thanamulpa, a ngath ngaru aymarngu
thanamulpa, nuyn senabi mam ngidh ngayapa aymarngu, kedha ngoedhal

mam pathridoepa, muynu thanamuniya koey ridhanga kaday sipa, a matha kedha ngaw igililnga thanamuniya muynu.'*

18

Yesun kunumadhin
(Mathayu 26.47-56; Mareko 14.43-50; Luka 22.47-53)

1 Yesu nanga thoeythu poegay muwasidhin, nuy a nungu niyay kazil thana ladhudhin Kidron Padaw Dhadhar Sakariya pudhemidhin war doegamoenu apaw lagoepa. Kalanu thana muy aremin sike.
2 Yudha nuy imulayg nuy ngulayg kedha Yesu a nungu niyay kazil ngalagiya na garwoeydhamoeypu thonar koeygarsar.
3 Wa, Yudha nuydh mabaygal madhin apaw lagoepa matha kedha, Romaniw koewbu mabaygal a koey yoewthaw danal poethay mabaygal. Kuyku mabaygan, misnarel a Parasayalgal thana wayaydhin. Thanamuniya koewbu rugal a thungiyal gurimoeyr. Wagel kay thana mangemidhin si,
4 Yesu nuy kulay ngulayg kedha, nubepa kay za miyay aymipa. Nuy paypa thamiz, a yapu poeybiz thanamulpa kedha, 'Ngitha ngan lumaypa?'
5 Thana kedha, 'Yesu Nazarethoelayg.'
Nuy kedha, 'Ngay nuy.' Yudha imul poethayzig si thanamuniya sir.
6 Yesu nanga thanamulpa kedha muliz, 'Ngay nuy.' Thana pawpa thamemin a apal pudhemin boeradharoepa.
7 Yesu lak yapu poeybaydhin kedha, 'Ngitha ngan lumaypa?'
Thana kedha, 'Yesu Nazarethoelayg.'
8 Nuy Yesu kedha, 'Ngay ngithamulpa mulema kedha, ngitha sike ngoena nanga lumaypa, wa itha dhuray wayay.'
9 Wagel kay thabi zapul nuy kulay mulaydhin kedha, 'Mabaygal itha nginu adhapa thamayzimayl ngayapa, ngath wara urapun guythuyayginga.'
10 Simona Petheru nuy kuyay thurikalayg, nuydh paradhin a pathadhin getha doegam kawra, kuyku misnariw zagethaw mabaygoengu. Nungu zagethaw mabaygaw nel Malkoes.
11 Yesu kedha Petherulpa, 'Senaw nginu kuyay thurik kuniya wanar. Nginu wakay thoemamay midh? Ngath bangal ngaru senabi kuth gasamane Ngaw Thathin ngayapa ngaru senabi kuth poeybadhin?'
12 Kalanu thana Romaniw koewbu mabaygal kalmel thanamun kuyk a dhuray Yoewdhayalgaw danal poethay mabaygal ngapa Yesun kunumadhin,
13 a madhin Anasasalpa. Nuy koey misnari, a nungu kaziw alay nel Kayapas, mina koey misnari senabi wathoenu.
14 In nuy Kayapas kulay mulaydhin thanamulpa Yoewdhayalgaw kupay mabaygoepa kedha, 'Matha ngoedhagidh kedha urapun mabaygan igililnga poeyban mura mabaygoepa.'

Petheru koerawayg kudun tariz Yesulngu
(Mathayu 26.69-70; Mareko 14.66-68; Luka 22.55-57)

15 Simona Petheru a wara niyay kazi, palay wagel woelmemar Yesuniya, dhoerdhimaynbaygal nuyn mi kuniya yoelpar. Kuyku misnare koey ngulayg wara niyay kazingu, a zagethaw mabaygal muy thayadhin nuyn Yesuniya kalmel, kuyku misnariw boeradharoepa muypa.

---

* **17:26** *Keriso nanga ngibiya muynu mepa*: wara Romaniw Thusi 8.10 geth tidi nginu igililnga ngaru balbayginga.

16 Petheru nuy adhal sir. Kalanu wara niyay kazi ngoenungu koey
misnari koey ngulayg, nuy kuniya uzaraydhin pasagudoepa, zagethaw
yoepkazipa mulaydhin, Petherulpa soeyzi muypa yoelpaypa.
17 Na yoepkaz pasagudoenu adhal nubepa Petherulpa yapu poeybiz, 'Ngi
wara senawbi mabaygaw niyay kazi a?'
Petheru gud thadhiz, 'Ngay lawnga.'
18 Senawbi thonara koey gabu thonara; zagethaw mabaygal a danal
poethay mabaygal muy zazamadhin, a gamu komoepa muyab kaday
thardhamadhin. Petheru thanamuniya kalmel sir komoepa.

Kuyku misnare yapu poeyban Yesun
(Mathayu 26.59-66; Mareko 14.55-64; Luka 22.66-71)

19 Senabi thonara kuyku misnaren Yesun koeyma kuyk wakayar, nungu
niyay kazipa, a wara nungu ngurpan.
20 Yesu kuniya mulaydhin, 'Mabaygal mura ngulaygal, ngay wara gumi
ya mulayginga. Mura ngaw ngurpay ya mabaygiya parunu, matha kedha
moegina yoewthanu, a koey yoewthanu, Yoewdhayalgal ngalaga nanga
garwoeydhamaypa.
21 Ngidh mipa ngaybiya kuyk wakaypa; matha ngoedhagidh kedha
ngidh mabaygiya lumaw ngaw ya ngadh na karngemirngu. Thana mura
ngulaygal ngaw yaday midh nanga.'
22 Yesun senabi yangukudungu wara danal poethay mabayg koey
yoewthaw, nuy ubigasidhin Yesun senawbi yangukudungu, a nuydh Yesun
dakanu woerimadhin. Nuy kedha mulaydhin, 'Maygi! Kedha mulayg
kuyku misnarepa.'
23 Yesu kuniya mulaydhin nubepa, 'Ngay na gegeyadh muliz nanga,
yakamar senabi gegeyadh mabaygoepa, a wara kedha ngaw yangukudu
sike balbayginga, ngidh mipa ngaybiya woeriman?'
24 Kalanu koey misnaren Anas nuyn matha kunumayzinga wayan kuyku
misnarepa nel Kayapas.

Petheru lak gud thadhaydhin thoeri thonaralnga
(Mathayu 26.71-75; Mareko 14.69-72; Luka 22.58-62)

25 Nuy Petheru muynu komoepa si matha sir, thana nuyn lak yapu
poeybar, 'Ngi wara nungu niyay kazi a?'
Petheru gud thadhaydhin, 'Lawnga, ngay lawnga.'
26 Wara koey misnarew zagethaw mabayg, ngoenu tukuyap Petheru
kawra pathadhin adhapa, kedha yapu poeybiz, 'Ngath ngin imadhin si,
nubiya puy koewsaw dharbaw lagoenu?'
27 Petheru lak gud thadhaydhin. Senabi thonara pawl poeybiz.

Yesun Pilathoniya parunu tharan
(Mathayu 27.1-2,11-14; Mareko 15.1-5; Luka 23.1-5)

28 Thana Yesun sizi Kayapasan lagoengu adhapa yoelpadhin, Romaniw
kuyku mabaygaw koey lagoepa. Na mina bathaynga, boelibal zilamiz.
Thana Yoewdhayalgaw kupay mabaygal muya uthayginga Romaniw koey
lagoepa, thanamun thoeythu poegay sabingu idimoeyle. Thana ngaru
sabinu balbayginga Kaludhay Ay na purthaypa.
29 Wa, Pilatho adhapadhadhin a yapu poeybamoeydhin thanamulpa
kedha, 'Ngitha miyay za gegeyadh yawaypa nubepa?'
30 Thana kuniya kedha mulemidhin, 'Nuydh nay za gegeyadh mayginga,
wa ngoey ngapa nuyn yoelpayginga nay.'

31 Pilatho kedha thanamulpa, ‘Wa, ngitha nuyn mariw a zoeyzi kay
ngoeydhay ngithamun sabi midh nanga.’
Thana kuniya kedha, ‘Ngoey kupaygigal mabaygoepa uma math-
amoeypa.’
32 Wa, Yesu kulay ngulayg, a nuydh yadu palgadhin nungu senawbi um.
Ina kuyku nidhadhin.
33 Pilatho koey lagiya lak kuniya muy ariz, Yesun thuran kedha, ‘Ngi
Yoewdhayalgaw Kuykulnga a?’
34 Yesu kuniya mulaydhin kedha, ‘In senabi ya nginungu, lawnga dhuray
mabaygal ngibepa ngaw ya umamoeyrngu?’
35 Pilatho kuniya Yesulpa kedha, ‘Ngidh mipa ngoena kedha maypa, ngay
yoewdhayalayg. Setha nginu mabaygal matha kedha thanamun kuyku
misnarel. Thana ngin ngayapa yoelpanu. Ngayapa muli, ngidh za miza
aymoengu?’
36 Yesu kuniya mulaydhin, ‘Ngay kedha ngoedhalnga lawnga nubi apaw
goewaw kuyku mabaygal midh nanga; ngay nay kedha ngoedhal kuyku
mabayg nay ngaw mabaygan ngaru koewbu ayman ngoena kaludan.
Yoewdhayaw kuyku mabaygoengu ngawngu gasamoeyle. Lawnga ngaw
basalaya wara doegamoengu.’
37 Pilatho kuniya Yesulpa muliz, ‘Ngi midh muliz, ngi Mopakuyk a?’
Yesu kuniya, ‘Balbayginga ngi kedha, ngay Mopakuyk, ngoena kedha
zapa kazi imadhin, a kedha zapa ngay koepa apa goewapa, senabi urapun
zapa, ngath ngaru mina ngurpay yadu poelgaypa. Nga mina doegamu
mabayg, nuy kurusipagepa ngayapa.’

Pilatho nuydh wara za gegeyadh imayginga Yesuniya muynu nubepa kuthapa maypa
(Mathayu 27.15-31; Mareko 15.6-20; Luka 23.13-25)

38 Pilatho nubepa kuniya muliz, ‘Mina za miyay, mina doegamu mabayg
nga?’
Kalanu nuy Pilatho adhapadhadhin a Yoewdhayalgaw kupay mabay-
goepa muliz, ‘Ngath wara za gegeyadh imayginga nubiya muynu, nubepa
kuthapa maypa.
39 Wara ngithamun kulba pawa kedha ngayapa ngithamulpa urapun
kunumay mabaygoepa pa woeyaypa, ngithamun Kaludhay Ayngu thonara
na gasaman. Ngitha ubilgal ngayapa, ngath kay Yoewdhayaw Kuykulnga
pa woeyaypa ngithamulpa?’
40 Thana thabukirin koey gimiya wal tidhumar kedha, ‘Lawnga, nuy
lawnga, ngoeymun ubi Barabasoelpa.’ Barabasan koey thabukirilayg
nuydh Romaniw kuyku mabaygal mathamoeypa mamayipa.

19

Yesun koewbu mabaygoepa madhin, a thana nuyn palngidhin

1 Kalanu Pilatho koewbu mabaygoepa madhin Yesun, a thana nuyn
palngidhin.
2 Thana koewbu mabaygal poethalay thaman, korone ayman a nubiya
kuykuya thayan giwn soelmaypa. A thana matha kedha nubiya kuyku
mabaygaw kuykuthal dhoemawakun ubaman bamagadh gamulnga.
3 Kalanu thana ngapa nubepa egi paray ya mulemin, ‘Ngi Yoewdhaw
Mopakuyk a? Matha ngoedhagidh, kedha nginu igililnga koey kuykuthal-
nga.’ Lak thana nubepa ngapa gethan poelngin nuyn.

4 Pilatho lak adhapadhadhin Yoewdhayaw mabaygoepa a mulaydhin
kedha, ‘E! Nagemiw. Ngath kay nuyn ngapa maypa ngithamulpa imaypa,
ngath nubiya za gegeyadh imayginga nubepa wati kuthapa tharaypa.’
5 Wa, Yesun adhapa yoewthaydhin, nubiya kuykunu thoeyayzinga patal
korone, a nubiya bamagadh gamul sodh pagar. Pilatho kedha mulaydhin
thanamulpa, ‘Ngapa nagemiw, mabayg in.’
6 Thana nanga kuyku misnarel a yoewthaw danal poethay mabaygal
purkan gasaman nuyn, thana wal tiduman kedha. ‘Sathawro puydhaw
nuyn! Sathawro puydhaw nuyn!’
Pilatho kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Ngitha mariw in,
sathawro puydhaw nuyn. Ngath za imayginga nubepa wati kuth thoer-
aypa.’
7 Yoewdhayalgal kuniya mura mulemin kedha, ‘Ngalpan sabi muynu
kedha, nuydh kay ngaru um gasampa, kedha zoenguz kedha nuy nungu
geth Awgadhaw Kazi aymayngu.’
8 Pilatho nanga thanamun kedha ya gasaman, nungu aka mina koeyza,
9 nuydh lak kuniya muy yoewthiz koey lagoepa, Yesulpa yapu poeybiz
nubepa kedha, ‘Ngi ngalagaw mabayg?’ Yesu kuniya ya mulayginga.
10 Pilatho lak mulaydhin nubepa kedha, ‘Ngi midh paru ngayapa ya
mulayginga; ngoenanu madha ngaybiya kupay mepa ngibepa gud idhuypa,
matha kedha ngaybiya kupay lak mepa ngibepa sathawro puydhaypa.’
11 Yesu kuniya mulaydhin kedha, ‘Awgadhan nay ngibepa kupay may-
ginga, ngidh ngayapa za aymayginga nay. Ngoena nanga ngadh ngibepa
poeybanu, nungu gegeyadh ngaru koeyza ngibiya.’
12 Nuydh nanga Pilatho Yesun senawbi ya karngemidhin, nuydh koeyma
lumadhin, Yesulpa gud idhuypa. Kasa kay kedha mura Yoewdhayalgaw
moeyay kuniya wal tidumar kedha, ‘Ngidh kay nuyn guythuyaypa, ngi
bangal mopakuyku mabaygaw wati igalayg aymidhe. Ngunu nanga
mopakuyku mabaygaw kupaypa ubi nuy ngaru wati igalayg aymiz
ngithamun mopakuyku mabaygoepa.’
13 Pilatho nanga nabi ya gasaman, nuydh Yesun ngapa adhapa yoewthiz.
Kalanu Pilatho apa thanuraydhin zoeyzi noedhay mabaygaw niyay
lagoenu. Nuy senawbi lagaw nel Kulaw Mabawlag. (Yoewdhayaw
yangukudu kedha Gabatha.)
14 Thonar amadhan dhadha goeygipa thamiz. Wara goeyginu kay
Kaludhay Ay. Pilatho kedha muliz Yoewdhayalgoepa, ‘Nag! Ngithamun
mopakuyk ina.’
15 Thana lak wal tidhun, ‘Mathamaw, mathamaw, nuyn sathawropa
niylan uthu.’
Pilatho kuniya muliz, ‘Ngitha midh paru ngayapa niylan uthuypa maypa
sathawropa ngithamun Mopakuyk?’
Thana kuyku misnarel kuniya mulemidhin kedha, ‘Ngoey wara
Mopakuyku mabaygoegigal, matha Romaniw mopakuyk ngoeymun kuyku
mabayg.’
16 Kalanu Pilatho Yesun poeybadhin zagethaw mabaygoepa sathawropa
puydhaypa.

Yesun niylan uthun sathawropa
(Mathayu 27.32-44; Mareko 15.21-32; Luka 23.26-43)

Wa, thana nuyn madhin sathawropa puydhaypa.

17 Kalanu Yesu adhapadhadhin, nubiya thabaynu sathawro mer. Thana
gasamadhin lag nel Kuyku Ridh. (Yoewdhayalgan nan kedha thoeraypa
Golgotha.)
18 Thana nuyn sathawro puydhadhin senawbi lagoenu. Wara ukasar
mabayg wadgam, wadgam puzimar, a nuy dhadhal.
19 Pilatho gimal koey minar paladhin. Nuy kedha paladhin a nungu
zagethaw mabaygoepa madhin sathawropa gimal woeydhaypa kedha,
'Yesu Nazarethoelayg, Yoewdhayalgaw Mopakuyk.'
20 Yesun sathawro amadhan koey mudhaw lagoepa, nuy sathawronu
puzir. Koey garsar mabaygal geth tiday nuyn senawbi minar badhanu.
Na Minar Poelayzinga, Yoewdhayalgaw yangukudu, Romaniw yangukudu,
a Goerikaw yangukudu.
21 Thana Yoewdhayaw kuyku misnarel kedha mulemidhin Pilatholpa,
'Kedha poelayg "Yoewdhayalgaw Mopakuyku Mabayg.'' Matha ngoed-
hagidh ngidh kedha palan, "Nabi mabaygaw ya kedha, 'Ngay Yoewdhayal-
gaw Mopakuyk.' " '
22 Pilatho kuniya muliz kedha, 'Ngath nanga midh palan, wa ngath palan,
na matha kedha woenipa.'
23 Thana koewbu mabaygal nanga muwasidhin Yesun sathawro puyd-
hay, thana nungu dhoemawakul kusuman, a thanamulpa po mabaygiya
dhadhiya mamayin sethabi rugal. Kasa kay kedha thana nanga nungu
kuykuthal dhoemawak manin thanamulpa kakal kedha, na urapun mayn
thoepayzinga, thanamulpa koey zageth dhadhiya maypa dhoemawakungu
idimayle.
24 Thana koewbu mabaygal kidhakidhan mulemin, 'Ngalpalpa
pakadamoeypa lawnga, Ngalpa kay daysaw sagul ayimpa, imaypa kedha
nan kay modhabiya ngadh gasampa.' Na kay nabi za ngapa Maygi Thusiw
kulba yadu balbayg oesipa, 'Thana ngaw gamu rugal dhadhiya mamayin
thanamulpa, a thana daysaw sagul aman, imaypa kedha ngaw kuykuthal
dhoemawak ngadh kay gasampa.' Wa, thana koewbu mabaygan kedha
ayman.
25 Dhuray yoepkazil Yesulpa amadhan sathawropa sir, nungu apu a
nungu apuwaw tukuyap, a wara Mariya Koelopasan ipi, a wara Mariya
Magdalaniw goegathaw yoepkaz.
26 Wa, Yesu nuydh nungu apu imadhin, na si sir, a nabiya pasinu niyay
kazi nga nanga Yesulpa koey mamalnga. Nuy Yesu nuy nungu apupa muliz,
'Apu, senaw nginu kazi.'
27 A wagel nuy niyay kazipa muliz, 'Sena nginu apu.' Sizi pawpa senawbi
niyay kazin nan nungu lagoepa madhin, na nubiya si meparuy.

Yesun um
(Mathayu 27.45-56; Mareko 15.33-41; Luka 23.44-49)

28 Yesu nuy ngulayg asin mura zapul kuth palgemoeydhin. Maygi Thusiw
kulba minar poelayzimaypa kuyku nidhaypa, nuy kedha muliz, 'Ngoena
nguken naypa.'
29 Na muyl za si, nabiya muynu wara umal nguki kasa moeginga
sisaberalnga. Thana spanz thardhan puy thamanu pagan a Yesulpa
kadaypa yoewdhan gudoepa.
30 Yesu nuy waniz senabi umal nguki, kalanu muliz kedha, 'Wa, ina
muwasin.' Kalanu nuydh kuyk mulupa pathidhan, a nuydh muwasin.

Koewbu mabaygan Yesun bawan pagan

31 Thana Yoewdhayaw kupay mabaygal imadhin kedha, thonar thawpay
asin, ina wikiw kuthaw goeyga, bathaynga sabadh, na thanamun wara
koey goeyga. Thana ubigigal kedha sathawro mabaygal matha gimal puz-
imoeypa koey sabadhoenu. Thana kedha zoenguz Pilatholpa mulemidhin
ngaroepa patidaypa. Lak kay thana sobaginga um memayipa, a thanamun
gamul adhapa mamayin satharawongu gimaz, wagel kay sabadh gasaman.
32 Wa, thana koewbu mabaygal ladhun a ngar pathidhaman, Yesuniya
mi mabayg nanga kalmel gimal puydhamoedhin. Wara mabayg kulay a
wara doegam mabayg wagel.
33 Thana nanga ngapa Yesuniya mangemin, thana iman nuydh muwasin
kulay. Kedha zoenguz thana ngar pathidhayginga.
34 Thanamulngu urapun koewbu mabaygan, Yesun pasiya beroya bawan
pagadhin, ngapa sobaginga kulka a woer adhapadhan.
35 Urapun mabaygan ngadh na imadhin purkan, nuy umay nuydh midh
na imadhin, lak ngitha karngemin a mina yoepathaman nuy mina yadu
umepa. Wa, nuy nungu geth ngulayg, nuy ngaru mina yadu umepa.
36 Ina kuyku nidhan, Maygi Thusiw Minar Poelayzinga kulkub ngapa
kedha, 'Wara urapun nungu ridh pathidhayginga.'
37 A wara nabiya Minar Poelayzinga kedha, 'Mabaygan bangal nuyn
purkan imane kedha, thana nuyn midh bawan pagadhin.'

Yesun kulaw sakaynu muynu wanadhin
(Mathayu 27.57-61; Mareko 15.42-47; Luka 23.50-56)

38 Wara mabayg nel Yoewsepa, nuy Aramathiyalayg, nuy Pilatholpa
mulaydhin Yesun gamupa maypa. Yoewsepa lak kedha Yesun kalmel puziw
mabayg, koey muya nuy, Yoewdhayalgaw kupay mabaygoengu akan,
nungungu imayle. Pilatho nubepa Yoewsepalpa kudu madhin, gamupa
maypa. Wa, nuydh madhin.
39 Nubiya pasinu wara igalayg nel Nikodemoes, wara thonar nga nanga
Yesulpa kulay uzaraydhin, kubilu. Wa, palay kalmel sizi uzarmoedhin
zagethoepa. Nikodimoesaniya 30 mura kilogram puy ikay kapu pisa
ganulmayl, a wara lak kedha kapu ganul zapul uma gamupa pinipa
(thanamun yangukudu kedha moer a aloez).
40 Kalanu palay Yesun gamu madhin a buth pathan thanamun Yoewd-
hayalgaw pawa midh nanga. Thana kapu ganul wakasul pinidhin, kalanu
dhoemawakun nuradhin.
41 Wara apaw lag si amadhan Yesun ngalaga nanga mathamoedhin; si
muynu kayn sakay, wara mabaygaw gamu si kulay wanayginga.
42 Ina sabadh mina amadhan thamayidhin. Palay sabadhoengu kiki-
moedhin zagethan, senabi kayn sakaynu nungu gamu wanadhin.

20

Yesun moeram gud ayginga
(Mathayu 28.1-8; Mareko 16.1-8; Luka 24.1-12)

1 Sabadhaw koeliya koey bathaynga mina inuriya, Mariya na uzaraydhin
moeramgudoepa. Na wara Mariya Magdelinalayg. Nadh imadhin kula
sakay gudoengu adhathoeyayzinga.
2 Na kuniya zoelmaydhin palamulpa Simona Petheru, a wara niyay kazi
Yesulpa nga nanga koey mamalnga. Na palamulpa mulaydhin, 'Thana
Yesun adhapa mangu sakayngu. Ngalpa koerawaygal, thana ngalaga
wanangu!'
3 Kalanu Petheru a wara niyay kazi palay uzarmoedhin sakay gudoepa.

4 Palay zilmeman. Petheru nuy wagel mangiz a wara niyay kazi mina
koey wamen pungar a moeram gud kulay gasaman.
5 Nuy balbayg pudhiz moeram gudiya, a gamu nurayzi dhoemawak iman.
Nuy kasa adhaz nagay sakayngu, muy yoewthayginga.
6 Nubiya wagel ngapa Simona Petheru. Nuy matha uthiz moeram gudiya.
Nuydh lak kedha kasa dhoemawak iman.
7 A Yesuniya na kuykuya nuray dhoemawak, na kalmel gamu dhoe-
mawakunu mayginga. Na nanu kusayg tupal thoeyayzinga mer.
8 Kalanu nuy kulay mangayzi niyay kaz lak muya uthaydhin imaypa.
Nuydh zapul purkan imaydhin, a mina yoepathamadhin.
9 Paru goeyginu Yesun niyay kazil mamu mina gasamoeyginga, Maygi
Thusiw Minar Poelayzimayl kedha, nuy bangal kaday tharedhe umangu.
10 Kalanu palay kuniya tidemoedhin lagoepa.

Yesu kakal aymaydhin Mariyalpa Magdaliniw mabayg (Mathayu 28.9-10; Mareko 16.9-11)

11 Kasa kay kedha Mariya na may si sakaynu adhal. Na Mariya
Magdelinalayg. Na matha may oesir, a na balbayg pudhiz sakay gudoepa.
12 Muynu nadh imamoeman ukasar angela goerab gamul rugalayg, Yesun
gamu maynguzinga ngalaga nanga. Yesun gamu matha lawnga. Wara
angela kuykunu sir, a wara ngaranu.
13 Palay lak nabepa yapu poeybemidhin, ‘Kake ngi mingu may oesipa?’
Na kuniya muliz, ‘Thana ngoezu Kuykulnga adhapa manu; ngay
koerawayg thana nuyn ngalaga wananu?’
14 Nabi yangu kalanu na adhapa nagiz, nadh Yesun iman. Nuy sir sina
moeram gudanu pasinu kasa kay kedha na koerawayg nuy Yesu.
15 Yesu nabepa yapu poeybaydhin, ‘Kake, ngi mingu may oesipa? Ngidh
ngan lumaypa?’
Nabepa kedha, nuy apaw lagaw zagethaw mabayg. Na nubepa kedha
muliz, ‘Ngidh gar nanga nuyn manu, ngidh kay ngayapa sey sithamar
ngidh nuyn ngalaga wananu, lak kay ngath nuyn maypa?’
16 Yesu nabepa mulaydhin, ‘Mariya?’
Na nubepa parul thoeyiz, a thanamudh kedha muliz, ‘Rabonay.’ (Muynu
kedha, Ngurpay Mabayg.)
17 Yesu kedha nabepa, ‘Ngoena gasamayg. Ngay bangal mamu Ngaw
Thathiya mangedhe. Ngi mamu ngaw igalgoepa uzar kedha kay muledhe,
ngay bangal kaday tharedhe Ngaw Thathipa, a ngithamun Thathi, matha
kedha ngaw Awgadhoepa a ngithamun Awgadh.’
18 Senabi yangu kalanu Mariya niyay kazipa uzaraydhin. Na thanamulpa
mulaydhin Kuykulnga nabepa midh na umay, si sakaynu pasinu.

Yesu lak yakamaydhin nungu niyay kazipa (Mathayu 28.16-20; Mareko 16.14-18; Luka 24.36-49)

19 Wa, sethabi zapul mura aymoeydhin wikiw kuykuyam goeyginu.
Goeyga nanga pawpa mizin manga thana mura niyay kazil kalmel nir,
pasa kinu uthuyzinga muynu lagaw, kedha zoenguz thana Yoewdhayaw
kupay mabaygoengu akan memayir. Yesu ngapa thanamuniya dhadhal
tariz. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Pawdh ngithamuniya kalmel’.
20 Senabi yangu kaliya, nuydh thanamulpa geth yakaman a bero. Niyay
kaziw ika mina koeyza, thana nanga nuyn iman, Kuykulnga.
21 Yesu lak muliz thanamulpa, ‘Pawdh ngithamuniya kalmel. Matha
kedha Thathin midh ngoena wayadhin, ngath lak kedha ngitha wayiz.’

22 Nuydh nanga nabi ya muwasin, nuydh gub poeyban thanamulpa, a
kedha mulaydhin, ‘Gasamaw in Maygi Mari.
23 Koezi pawpa ngitha ngaw mina zagethaw mabaygal. Ngitha
wara thonara mabaygaw wati pawal gud woeyamoeyn; wa thana gud
woeyamoeyn; a ngitha mi mabaygaw wati pawa gud woeyayginga, wa
thanamun wati pawa gud woeyayginga.’

Yesu a Thomas

24 Wara urapun toewalob niyay kazingu, nel Thomas (nungu moegina
nel koetha kazi). Nuy senabi niyay thanamuniya mayginga, Yesun na niyay
kaziya mangaydhin.
25 Thana na niyay kazil na nuyn yadu thuradhin kedha, ‘Ngoey
Kuykulnga imangu!’
Thomas kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngath bangal ngaw purkan
nungu nilaw arkath gethanu imane, a matha kedha dhimur bangal manine
sethabi badhiya, a ngaw gethan gasamoene bero badhiya, wa ngath bangal
mina yoepathamane. Ngath nanga ngaw purkan imayg, ngayapa mina
yoepathamaypa lawnga.’
26 Urapun wiki koeliya thana niyay kazil lak muynu lagoenu nir, a
Thomas thanamuniya kalmel. Pasa muyngu thamudhayzinga. Yesu ngapa
thanamuniya dhadhal tariz. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Pawdh
ngithamuniya kalmel.’
27 Thomasalpa nuy kedha muliz, ‘Nginu dhimur mar, nagi ngaw
gethoepa, luwayar nginu geth, ngaw bero gasamar. Maygi ngoelkay
yoepathamayg, koeyma wakay thoemamayg, mina yoepathamar!’
28 Thomas nubepa kuniya muliz kedha, ‘Ngaw Kuykulnga, a ngaw
Awgadh!’
29 Yesu nubepa muliz, ‘Ina moegina balbayginga kedha, ngidh mina
yoepathaman, ngidh ngoena purkan iman; koey woenabalnga mabaygan
ngadh nanga ngoena mina yoepathaman kulay, mamu ngoena purkan
imayginga.’

Ina nabi thusi mipa minar poelayzinga

30 Yesu koeyma adhapudhay zagethal aymoeydhin nungu niyay kaziw
parunu, itha muynu nabi thusinu kasa moenarimayl poelayzimayl,
koeyma lawnga.
31 Itha kedha zapa Minar Poelayzimayl, ngithamulpa mina
yoepathamaypa, Yesu nuy Adhapa Thamayzi Mabayg, Awgadhaw Kazi.
Senabi mina yoepathaman, ngitha gasaman ngaru igililnga, kuyk nungu
maygi nel a kupay.

21

Yesu nuydh yakamaydhin seben niyay kazipa

1 Senabi kaliya, thana niyay kazil kuniya tidaymidhin Galiyoepa, a Yesu
lak yakamaydhin thanamulpa senabi malu buwadhoenu.
2 Thana urapun lagoenu garwoeydhamoeydhin, matha itha Simona
Petheru, Thomas (nungu wara nel Koetha Kazi), Nathaniyel (nungu
mudhaw lag Kana muynu Galilayanu), a wara ukasar Zebadin kazi, a lak
wara ukasar niyay kazi.
3 Simona Petheru thanamulpa mulaydhin kedha, ‘Ngay kay wapiya
uzaripa.’ Thana kedha mulemin, ‘Ngoey ngibiya asimoeypa.’ Wa, thana

ladhun, butiya pathemin. Senabi kubilu thana yan nuthaydhin, wapipa. Thana wara za gasamoeyginga.
4 Wara na goeyga palgin, Yesu woerngu dhanganu adhal sir. Nungu niyay kazin nuyn ngurpayginga.
5 Nuy thanamulpa kedha muliz, ‘Ngaw igalgal, ngitha aydegal a?’
Thana kedha, ‘Lawnga, zaginga.’
6 Nuy kedha muliz thanamulpa, ‘Getha doegamuya thayaw, butiya pinge, ngitha kay gasamoeypa.’ Thana na thayan nanga pinge, mina koeyma wapi aygi thayan, mamu yan yoewthay butoepa, na koey wapilnga.
7 Wara niyay kazi koey mamalnga Yesulpa, nuy muliz Petherulpa, ‘In Ngaru Kuykulnga.’ Petheru nanga gasaman kedha, in Kuykulnga, nuydh sobaginga yatharaydhin kuykuthal waku. Nubiya kulay matha nungu zagethaw thawpay wakaw. Kalanu woerpa pagan, Yesulpa.
8 Thana wara niyay kazin but ngapa kadaypa madhin thawalpa; pinge wapilnga yoewthay mina koey guda palam. Thana lawnga koeysigal thawaloengu, matha 150 mita.
9 Thana na gimal woernu thayma gasaman, thana iman kunar bukeralnga, wapil gimanoeka niyamir a thoewa ay.
10 Yesu thanamulpa mulaydhin, ‘Wapil ngapa mamayir, ngithamun kayn gasamayzimayl.’
11 Simona Petheru nuy butapa uzariz, pinge ngapa kadaypa uthiz. Koey garsar koey wapil 153 mura. Kasa kay kedha pinge pakadhamoeyginga wapiw mapun.
12 Yesu muliz thanamulpa, ‘Ayawal, aygudoepa.’ Thana ngaru nubepa yapu poeybayginga, ‘Ngi nga?’ Minguz kedha, thanamulpa kakal nuy Kuykulnga.
13 Yesu ngapa uzariz, thoewa aypa thanamulpa mamayin. A wapil lak kedha.
14 Ina thoeri thonaralnga Yesu nuy yakamoeydhin niyay kazipa, nuy na kaday tharaydhin umangu.

Yesu a Petheru

15 Senabi aygudaw kal, Yesu nuy Simona Petherulpa adhamintidadhin kedha, ‘Simona Yoewanen kazi, ngidh ngoena koeyma maman maypa, wara niyay kazil midh nanga a?’
Petheru kuniya, ‘Kuykulnga, wa, ngi ngulayg ngay koey igalayg ngibepa.’
Yesu kedha muliz, ‘Ngidh bangal aydu poeybaw Ngaw kazi mamuypa.’
16 Ukasar thonaralnga Yesu nubepa lak muliz, ‘Simona Yoewanen kazi, ngi midh, ngidh ngoena koeyma maman maypa?’
Petheru kuniya, ‘Kuykulnga, ngi koey ngulayg, ngay nginu mina igalayg.’
Yesu lak nubepa muliz, ‘Ngidh ngaw mamuyl danal pathepu.’
17 Thoeri thonaralnga Yesu moeygoepa mulaydhin Petherulpa kedha, ‘Simona, Yoewanen kazi, ngi midh, ngi ngayapa koey igalayg?’ Petheru mina koeyma koerkak badh miyaydhin kedha, Yesu nubepa thoeri thonaralnga yapu poeybadhin, a mulaydhin, ‘Ngi midh, ngi ngayapa koey igalayg a?’
Petheru kedha, ‘Kuykulnga, ngi ngulayg mura zangu. Ngi ngulayg kedha, ngay ngibepa koey igalayg.’
Yesu nubepa kuniya mulaydhin, ‘Ngaw mamuyl bangal danal pathepu.
18 ‘Ngay ngibepa mina ya muliz, ngi na kayn mabayg ngi nginu ubilmaynu gurguy ulaypu, koey bibirilnga zagethoepa ulaypu. Ngi bangal nanga thathi aymidhe, ngidh geth adhapa luwayan, a wara mabaygan ngin

gegeyadh danal pathane, a ngin ngar nidhan, manin ngin nginu ubigi lagoepa.’

19 Yesun nabi yangukudun nuydh yadu palgadhin Petherun um midh bangal nanga, a muynu Petheru nuydh Awgadhaw poerapar kakal aymoeyne. Kalanu Yesu nubepa kedha muliz, ‘Ngi ngaybiya asir.’

Yesu a wara niyay kazi nubepa koey mamalnga

20 Petheru kuniya buwayal thayiz, a iman palamuniya kalanu, wara niyay kazi ngapa, Yesu ngan nanga koeyma maman maypa. Nuy senawbi niyay kazi nga nanga kulay thonara Yesulpa balbayg pudhay, Kaludhay Ayngu Thonara, a yapu poeybiz, ‘Kuykulnga, ngin bangal ngadh gud arane Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoepa?’

21 Petheru nuyn nanga imadhin nuy Yesulpa yapu poeybiz kedha, ‘Kuykulnga, in nubi niyay kaziw igililnga bangal midh?’

22 Yesu kuniya muliz, ‘Ngidh nubi mabaygaw igililmaypa wakay thoemamayg, kasa midh nuy bangal sike matha igililnga kurusipa ngay ngapa kuniya. Lawnga ngi nubiya wakay thoeyayg. Ngi ngaybiya asir.’

23 Yesun yangukudu na mura imun manin mura niyay kaziya kedha, nubi niyay kazipa umapa lawnga; kasa kay kedha Yesu kedha mulayginga kedha, ‘Nubepa umoepa lawnga.’ Nuy kedha mulaydhin Petherulpa, ‘Nuy bangal sike matha igililnga kurusipa ngay ngapa kuniya, ngi nubiya wakay thoeyayg.’

24 In nuy nubi niyay kazi itha ngungungu thabi yaday ngapa, a matha kedha nuydh urapun mabaygan minar palimoeydhin. Ngalpa ngulaygal, in nanga nuy mi yadu umepa, thana mina yaday.

Kuth

25 Koey garsar zapul, Yesun aymoeyzimayl, thana na urapun dhadh nanga, urapun urapun na thusil aymoeyn, ngaw ngoenanu manin kedha, ina apa goewa buthag asin senabi thusipa, thana nay mura thusil aymoeydhin.

Romaniw Thusi

Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg

1 In ngay Pawlo Yesu Kerison zagethaw mabayg. Ngoena thuradhin a
adhapa thamadhin nungu Woeyayzi Mabayg, yakamaypa Awgadhaw ya.
2 Nubi kapu yangu wakay nuydh kulkub ya wadhadhin mabaygoepa.
Kay paypa kulay sethabi yangukudul minar palimoeydhin peropethaw
gethan, nungu zagethaw mabaygaw gethan, Maygi Thusinu muynu.
3 In nubi mina ngurpan mabaygoepa ngulaygoepa kedha, 'Ngath bangal
wayane Ngaw Kazi.' Wa, Awgadh kedha mulaydhin. Gamu igililnga nanga
nuy Dhawithan Kazi,
4 a mari igililnga nanga nuy Awgadhaw Kazi, mina Maygi Mabayg; nuy
(gamul kalmel) kaday tharaydhin moeramoengu. Nuy mina yakamaydhin
kedha, nuy Kuykulnga, nuy Yesu Keriso Awgadhaw Kazi. Wa, koey
bibirilnga yakamoedhin.
5 Awgadh, nuydh ngayapa kapu zageth madhin, aposolaw zageth; a
nubi mina za ngapa Yesu Kerisoniya. Nuydh ngayapa kupay madhin
kedha, mabaygoepa ngulayg poelaypa thurimoeyn mura azaz goegathaw
mabaygal ngapa Awgadhaw yoepa koerngaypa, thanamulpa kapu akasiw
igililmaypa ngulaygoepa gasamaypa kuyk thanamun mina yoepathaman
ngaya nanga.
6 Ngitha lak kedha Yesu Kerison thurayzi mabaygal.
7 In nubi poelayzinga ngithamulpa mura Romaniw mabaygoepa, ngitha
ngaya nanga Awgadhaw mamal mabaygal, a nuydh nungu gamu ubin
thurimoeyn ngitha, nungu kapu akasiw mabaygoepa. Ngithamulpa kasa
poeyban woenab a pawdh Awgadh Thathingu a matha kedha Yesu
Kerisolngu, ngalpan Kuykulnga.

Pawlon koey ubi Romanu mangaypa

8 Ngay mina koey eso Awgadhoepa, a matha kedha Yesu Kerisolpa, nuydh
senabi ya manin. Ngay kedha zoenguz ika thoeyaypa kedha, mura po
gubaw gizu mabaygal ngulayg asimoeyn ngithamun kapu akasin midh
nanga.
9 Ngitha mina koey ngulaygal kedha, ngay Awgadhoepa zagethan
merngu mura ngaw ngoenakapoengu, ngay maw sirngu, a yadu palgarngu
kapu yangu wakay nungu kaziw igililmayngu, a ngay ngithamulpa mina
yadu umepa nubiya parunu kedha, ngath ngitha mura thonara ngoenanu
mamayirngu ngaw thoeythu poegaynu.
10 Ngaw thoeythu pagay kedha, nungu bangal nanga ubi mina Awgadhan
kay bangal zapul balbayg tidamoeyne ngayapa ngithamuniya mangaypa.
11 Ngaw koey ubi ngath ngitha imiz, a manin ngithamulpa wara woenab
Awgadhoengu, lak ngitha magaw paliz nungu senabi zagethoepa oengaypa.
12 Lak bangal ngalpa mura kidhakidhan ibupuydhan gasampu mura
ngalpan mariw igililnga.
13 Tukuypal, ngithamulngu bangal yakanurayg, thonar koeygarsar ngaw
mina koey ubi ngay mangiz ngithamuniya, kasa kay kedha ngay nanga
ngapa mizin nanga ngaybiya wara za paruya thayiz. Ngaw ubilnga
kedha, Awgadhan bangal ngaw yabugud balbayg tidane senabi thonara a
ngath kay bangal ngithamun goegathoengu mabaygal garwoeydhamoeyne

nubepa, ngath kulay midh nanga wara goegathoengu mabaygal gasamoeydhin Awgadhoepa.

Pawlon zageth kedha, nuydh ngaru Awgadhaw ya yadu poelgaypa mura mabaygoepa

14 Ngay ngaru Awgadhaw zagethaw mabayg, Awgadhaw yoepa yadu poelgaypa mura mabaygoepa; Goerikaw mabaygoepa a matha kedha wara mabaygoepa. Ngay ngulayg mabaygoepa mepa, a matha kedha ngay koerawayg mabaygoepa mepa.
15 Ngaw kedha zoenguz koey ubi ngithamulpa ngurpaypa, mura Romaw mabaygal, a Awgadhaw Kaziw mina yangukudupa yadu poelgaypa.
16 Nubi mina yangu wakay ngayapa azirginga, akaginga; ina Awgadhaw yangukudu balbayginga mabaygal gudaz puydhiz, mabaygan ngadh mina yoepathaman mina yoepa. Mura mabaygal, mamu Isoereylaw mabaygal gasamadhin kalanu azaz mabaygal.
17 Minguz kedha, in nubi kayn yangu wakay a mina igililnga na kedha kuniya; Awgadhan ngulayg buth pathan mabaygal ngaya nanga nuyn mina yoepathamaypa, nuydh bangal thana kaludhamoeypu. Nan kulkub yadu palgadhin thusingu muyngu kedha, ‘Nga nanga mina yoepathaman Awgadh, wa sena nungu mina pawa a matha kedha nubepa poeyban mina igililnga.’

Awgadh ubigasin wati pawa mabaygal

18 Awgadhaw thabukir kakal yakaman daparngu. Nuy ubigasin wati pawa mabaygal ngaya nanga nubiya kal thayan. Thana mina za mogo pugan thanamun wati pawan, a wara mabaygan imayginga Awgadhaw yabugud.
19 Kasa moegina zageth thanamulpa tidaypa kedha, Awgadhaw pawa midh nanga, nuydh thanamulpa kakal aymoedhin.
20 Nubi gugu ubidh thoeyayzimay aymay thonarngu ngapa, Awgadh ngaru danaw buyan gasamayginga nungu kuthagi kuykugi a maygi bibir mura kakal imadhin. Mabaygan nungu matha zageth yawaypu mura nungu aymayzimayl itha apal. Wara zaginga ina thanamun kasa kawrag kedha,
21 thana Awgadhoengu ngulaygal kasa kay kedha thana thawmayginga Awgadh, eso poeybayginga nubepa. Mura thanamun buwayl thoeyay kalanu kasa zaginga, a thana kasa gurguy memayipu, ngoedhe maygumal nge. Kalanu thana yan tidaypu buya miza.
22-23 Thana kedha, ‘Ngoey koey ngulaygal.’ Kasa kedha Awgadhaw woenab a poerapar thana pasipa tidaypu, a thana thoeythu pagemipu kulaw Awgadhoepa, a puy Awgadhoepa, mabaygaw gethaw aymayzimayl, ngoedhe mabayg, lawnga uruy, lawnga boethal uruy, lawnga amayl uruy. Thana buwayl thayamidhin ingaru Awgadhoengu thawpay thonaraw zapa. Thana rimarimal aymoeydhin.
24 Awgadhan kedha zoenguz thana kasa wanaydhin mura wati ubilmaypa, a kurusipa thanamun wati igililnga koeyma koesimaydhin.
25 Awgadhaw mina za thana pasinu wanadhin ngoelkay zapa, thanamun mab thana buwayl thayamidhin Awgadhoengu ngadh nanga mura zapul aymoeydhin. Thana thoeythu pagadhin matha nungu aymayzi uruypa. Mina Awgadh thana kasa wanaydhin. Matha ngoedhagidh kedha, mabaygal kasa nuyn thawmayparu, ngaru a ngaru.
26 Awgadhan kedha zoenguz thana guythuyamidhin thanamun wati ubilmaypa. Thanamun wati pawa koeyza, a thanamun yoepkazil lak

kedha alaypa lak ubin mayginga. Yoepkaz wara yoepkazipa ubi kadaypa miyaydhin.
27 A garkazil lak kedha, thanamun wati ubi koeyza, lak ipipa ubin mayginga; garkaz wara garkazipa ubi kadaypa miyaydhin. Kuyk thanamun wati pawa thanamun modhab gasampu gamunu muynu gegeyadh.
28 Wa! Thana kedha ngoedhal pawalgal ngaru Awgadhaw mina yoepa ngoenanu mayginga. Nuydh kedha zoenguz thana kasa wanaydhin thanamun wati ubipa aymaypa, a thanamun maboepa.
29 Kalanu thanamun mina koey wati pawa kedha; thana koey kunubur asilgal, koey wati pawalgal, koey daniya bal pudhaylgal, mabayg mathamaylgal. Thana koey sirisiril mabaygal, ngoelkay mabaygal koey kaliya thoeraylgal.
30 Thana koey mabayg thayamoeylgal. Thana Awgadhoepa mina wati igalgal, koey modhabiya kuniya yadaygal, koey gamu dhuba yoeruylgal, thana ngaru wati yabugud lumaypa apu thathipa koerngaygigal.
31 Thana rimarimal, ya woedhayzi yangukudu pathidhan, thana mamagigal, a koerkak badhoegigal.
32 Thana ngulaygal kedha Awgadhaw ya, nungu balbaygi modhab kedha wati pawapa, na wati kuth, um. Kasa kedha thana senawbi za matha ayimpu a thana ngaru thawmanin mura wati mabaygal ngaya nanga kedha pawa ayimpu.

2

Awgadhaw minamay

1 Ngibepa sike kedha, nginu geth mab balbayginga. Lawnga, kedha lawnga, ngidh midh paru war mabayg zoeyzi noeydhiz nungu wati pawapa,* a ngibiya lak kedha wati pawa mepa? Ngidh nanga wardhan nungungu, kasa kay kedha ngi lak kedha pawalayg, ngi matha kedha nginu geth zoeyzi noeydhiz.
2 Wa, ngalpa ngulaygal kedha Awgadhaw zoeyzi noeydhay na mina balbayginga mabaygan na wati pawa ayman.
3 Mabaygan lawnga, nuy matha ngoedhagidh lawnga kedha zagethoepa oengaypa. Ngi nanga mabayg ngidh wara mabayg zoeyzi noeydhiz, kasa kay kedha ngi lak kedha wati pawa mabayg, ngidh ngaru koey puridharalnga gasaman Awgadhoengu.
4 Ngibepa kasa zapa thoemaypa lawnga Awgadhaw poeybayzi woenab a nungu mina pawa, nuy Koey Ugayl Mabayg, ngalpa gabudhan ngurpamoeypa. Nag! Nungu gabu ngoenakap ngaru ngibepa parul thoeyayzinga mina yabugudoepa.
5 Ngi midh, ngi parul thoeyayginga Awgadhaw ubilnga midh nanga; ngi koey ngoenakapulnga nginu ubilmaypa aymoeypa. Ngidh bangal koeygarsar wati modhabiya gasamoene senabi goeyginu. Nuydh bangal mangedhe kuthaw thonara mura mabaygaw wati pawapa sey sithamaypa nungu mina zageth; a nungu ubilnga kakal yakaman senabi goeyginu.
6 Awgadhan bangal modhabiya manine zagethiya mura mabaygoepa.
7 Mabaygal nanga ngaya mura mina pawanu ayimpu, thana luman poerapar, a apasiw pawa, a ngaru igililnga. Wa, nuydh bangal poeybane thanamulpa ngaru igililnga.

---

* **2:1** *Wara mabayg zoeyzi noeydhayg*: wara Mathayu 7.1 geth tidi a Luka 6.37.

8 A mabaygal ngaya nanga ngaru thanamun ubinu toedipa mina
igililmayngu adhiya. Awgadhan bangal thabukir thanamulpa, a thana
gasaman wati kuth.
9 Nabi za mura mabaygoepa, kulay Yoewdhalgan, a matha kedha wara
goegathaw mabaygoepa. Mura ngaya nanga wati pawanu nipa, gasamane
bangal wati za a kikir.
10 Setha ngaya nanga mina pawanu nipa, kulay Yoewdhalgal, a matha
kedha mura lagaw mabaygal thana bangal gasamane Awgadhaw woenab a
poerapar. Awgadhan bangal thana gima gasamoeyne a nuydh thanamulpa
gabu ngoenakap poeyban.
11 Awgadhaw minaman ngaru balbayginga mura mabaygoepa, wati
mabaygoepa a mina mabaygoepa.

Mura mabaygal thanamun geth kawrag lak ayman

12 Mura lagaw mabaygal ngaya nanga Mosen sabingu koerawaygal,
thana thanamun geth kawrag lak ayman. Wa, thana bangal modhabiya
gasamane wati kuth. A Yoewdhayalgal nanga, thana ngulaygal Mosen
sabingu, thana gud ayimpa wati zoengu, Awgadh nuy nagepa thana mura
ayman Mosen sabi lawnga midh. Thana sabingu ngulaygal kasa kay kedha
thana lak kedha modhabiya bangal gasamane wati kuth.
13 Mabayg nga matha ngoedhagidh Awgadhaw purkapa? Dhuray
mabaygal sike kedha, thana ngulaygal sabingu, kasa kay aymayginga;
lawnga na Awgadhaw imaypa gegeyadh. Matha ngoedhagidh kedha
mabayg sabiya uzariz.
14 Nag! Setha azaz mabaygal thana Mosen sabingu koerawaygal, wara
thonara thana kasa thanamun wakay thoemamoenu mina pawa ayman
Awgadhaw sabi midh nanga; wa,
15 na kakal kedha, Awgadhaw sabi si kakal thanamuniya muynu.
Wara thonara thana ayman senabi mina pawa, wa thanamun ngoenakap
balbayg asin. Wara thonara thana kasa ngulaygal, thana aymayginga,
thana thanamun geth zoeyzi noeydhemin.
16 Kuthaw thonara nanga mabaygaw mura muy pawal Awgadhan bangal
zoeyzi noeydhemine, yabugud Yesu Kerisoniya. Na yangukudu kakal
msuynu, kapu yangu wakay ngath midh na yadu poelgaypu.

Yoewdhayalgal sabinu muynu toedipa lawnga midh?

17 Ngitha Yoewdhayaw mabaygal, ngithamun igililmayl yaynanob midh,
a ngi mi mabayg, ngibepa ngi matha ngoedhagidh Awgadhoepa a? A
ngibepa kedha, ngi nubepa amadhan, a ngi Mosen sabinu balbayginga sipa.
Wa, ngalpa kay imaypa.
18 Ngibepa ngi ngurpayzi mabayg Awgadhaw yapa, ngi ngulayg nungu
ubilnga midh nanga, a mina yabugudoengu ngi ngulayg, kuyk Mosen sabi.
19 Mari igililmaypa nanga wara mabayg nuy koerawayg mina pawa midh
nanga, ngidh nuyn balbayginga yoelpaypa. Matha kedha inuraw mabayg
nanga, nuy buyapa ubin mizin, ngi ngulayg mina igililnga yadu palgan
nubepa maboepa.
20 Wa, ngibiya ngulayg mepa koerawayg mabayg kuniya manin a balbay
tidan nuyn, kayn mabayg ngurpan, a nginu mina yoepathaman kedha,
mura mina za a matha kedha mura ngulayg sey ngibiya, kuyk Mosen sabi.
21 Lawnga, ngibepa kedha ngi ngurpay mabayg wara mabaygoepa,
ngi mingu nginu geth ngurpayginga? Ngi maw sipa kedha, ‘Ngidh za
woerdhayg.’ A ngi nginu geth ngulayg zapun woeradhipa?

22 Ngi kedha, ‘Ngidh wara mabaygaw alay a ipi yoelpayg.’ A ngidh wara
mabaygaw alay lawnga ipi yoelpan sike? Ngi kedha, ngi ubigig inuraw
Awgadhoengu, ngi midh, ngidh war mabaygaw yoewthangu za wardhan
sike?
23 Ngi koey ya muliz a kadaypa thamiz Mosen sabinu, ngidh midh paru
azir poeyban Awgadhoepa, kuyk ngidh sabi pathidhan?
24 Minar Poelayzinga kedha, ‘Ngitha Yoewdhayalgal nag! Wara lagaw
mabaygal thana iman ngithamun kawrag, kalanu thana egi paran a mogo
pugan Awgadhaw nel.’
25 Sabi kedha, Yoewdhayalgaw garkaz ngaru motho pathan. Ngidh mura
sabi ayman senabi gamunu mak na matha ngoedhagidh, kasa kedha ngi
nanga sabinu adhiya ulaypa nanga, nginu motho poethay mak, zaginga.
26 Wara lagaw mabayg nanga nuyn motho poethayginga, nuydh nanga
sabi balbayginga oengan, wa nuy balbayginga ngoedhe motho poet-
hayzinga Awgadhaw imaypa.
27 Senawbi mabayg, nuy ngaru ngithamuniya kulay thayan. Na minguz
kedha, nuy gamunu minaginga, a Mosen sabingu koerawayg kulay ngapa,
kasa kay kedha nuydh balbayginga ayman Awgadhaw sabi. Ngitha
Awgadhaw minalmayl, a ngithamuniya kulkub ngapa Awgadhaw sabi
Moseniya, kasa kay kedha, muynu ngitha Awgadhaw sabi pathidhan.
28 Mabaygiya nga nanga kasa gamunu min adhal, nuy mina Yoewdhay-
alayg lawnga. Mina motho poethay na kasa gamunu adhal lawnga.
29 Wa, mina Yoewdhayalgaw mabayg kedha, nuy kasa gamunu mak
adhal lawnga, na ngaru ngoenakapoenu muynu; nuydh nungu ubilnga
mulupa manin. Nubi mina ya ngapa Maygi Maringu, matha Mosen
sabingu lawnga, gimiya muk lawnga. Mabaygaw igililnga nanga kedha
ngoedhalnga, nungu thawmanin mabaygoengu lawnga, na Awgadhoengu.

3

Yoewdhaylgaw kulba pawa ngaru woenabalnga

1 Wa, Awgadhaw mina mabayg ngaru ngoenakapoengu, kasa gamungu
lawnga. A ngalpa wakay thayiz kedha, setha Awgadhaw kulba sabil nungu
Yoewdhayalgaw mabaygoepa midh, setha nungu woenabal poeybayzimayl
a, Yoewdhayalgaw mabaygaw igililnga thoew palan? A motho poethay
midh, na mina za a?
2 Wa, nungu poeybayzi buth ngaru koeyza nungu mabaygoepa. Kulay
nuydh poeybadhin mura nungu woenabal ya, mabaygoepa gud aymoeypa.
Wa, ngay lak kedha Yoewdhayalgaw mabayg, a ngath mura gasamoedhin
nungungu.
3 Dhuray nanga Yoewdhayalgaw mabaygoengu mina yoepathamaygi
mabaygal thana koerngaygigal, kasa kay kedha Awgadhaw ya woed-
hayzinga ngaru koey bibirilnga mabaygoepa, nuydh nan matha ayimpa.
4 Awgadh ngaru mina, se kasa midh, mabaygaw igililnga balbayginga,
lawnga mabaygaw igililnga gegeyadh. Mura mabaygal nanga kasa
ngoelkay ya umamoeypu, Awgadh lawnga. Minar Poelayzinga kedha,
‘Nginu yangukudu nanga ngaru yadu palgan,
yakaman kedha ngi mina Awgadh.
Nginu ya ngaru gimal, matha ngoedhagidh;
a matha kedha nginu zoeyzi noeydhay zageth, ngaru balbayginga.
Na bangal kakal mura mabaygoepa.’

5 Wara mabaygal sike kedha umamoeypu, ‘Awgadhaw mina pawa koey
gimal, mabaygan na wati pawa ayman nanga, Awgadh kakal kabuthan.’
Sethabi mabaygal kedha umamoeypu. ‘Ngoeymulngu Awgadhoengu
gasamaypa lawnga. Awgadhaw mina zagethan lak yadu palgan kuyk
ngoeymun wati pawa. Awgadhoepa thabukiripa lawnga.’ Thana mina
yoepathaman thanamun wati pawapa. Kedha wakay thoemamay mabay-
goengu, Awgadhoengu lawnga.
6 Ngalpalpa kedha yoepa lawnga, sena mina koey gegeyadh. Zapul kedha
ngoedhalnga nay, thanamun mina yoepathaman midh nanga, Awgadhan
bangal koey zageth nubi apaw goewaw mabaygal zoeyzi noeydhemine.
7 Setha ngaya ya umamoeypa kedha, ‘Awgadhaw mina ya koey gimal,
ngaw wati pawa kakal na apal. Ina gimal apal Awgadhaw nel thawmaypa,
a nungu poerapar. Ngoena mipa mulupa thoeyaypa ngay na wati pawa?’
8 Ngalpalpa kedha yoepa lawnga, na mina koey gegeyadh. Wati
mabaygal kedha, ‘Ngalpa ayimpu wati pawa ina, a Awgadhaw mina ya
yaynanab gimal. Ina gimal apal Awgadhaw nel thawmaypa.’ Lawnga, ngay
Pawlo kedha, ngoeymun ngurpay kedha lawnga, na mina wati ngurpay.
Dhuray mabaygaw kasa yangukudu kedha, na senabi wati ngurpay ngapa
ngoeymulngu, a thana kedha umamoeypa, ‘Na mina wati ngurpay.’ Wa, na
ngaru wati ngurpay, kasa kay kedha thana midh paru kedha, na ngurpay
ngapa ngoeymulngu? Awgadhan bangal zoeyzi noeydhedhe thanamun
kedha pawa.

Mabaygoeginga mina pawalayg

9 Mura mabaygaw mari igililnga midh, Yoewdhayalgaw mabaygaw
igililnga sike moegina balbayginga Awgadhaw purkapa, a azaz mabaygaw
igililnga sike apal. Lawnga! Kedha lawnga! Mura nubi apaw goewaw
mabaygal lak kedha ngoedhalmayl mina koey apal Awgadhaw minamay
midh nanga.
10 Minar Poelayzinga kedha,
‘Wara urapun mina mabaygoeginga, mina lawnga.
11 Urapun ngulayg mabayg mayginga,
a thana Awgadhoepa lumayginga.
12 Thana mura adhapa buwayl thayemin Awgadhoengu,
muynu mina zaginga. Urapun mina mabayg mayginga,
gabu ngoenakapul mabayg mayginga.
13 Thanamun gudal ngoedhe moeram gud pudhayzinga.
Kulay nginungu pudhayle.
Thanamun noeythay ngoelkay ya koeyza.
Thanamun iragudoenu gimal ngoedhe thabu nge,
mura ya gegeyadh.
14 A thabukirin mabayg adhathayan.
15 Thana kikimoeypa mabaygaw kulka pay yoewdhan.
16 Thana kasa ya umamoeypa gurguy toedipa.
A mabaygaw mina niyay kasa idimiz kuyk
17 thana mina pawaw pawangu koerawaygal.
18 Thana mina apasiginga Awgadhoepa,
mina Awgadhoegi mabaygal.’

19 Ngalpa mura ngulaygal kedha, thanamun Yoewdhayalgaw kulba mina
yoepathaman kedha, ‘Awgadhaw sabi ngaru yabugud mina igililmaypa.’
Sethabi mabaygal ngaru ayman mura moegithap zapul muynu. In nubi za

mura war war goegathaw mabaygoepa. Wara yaginga ngaru Awgadhaw minamaynu apal.
20 Wara mabaygoeginga nungu geth matha ngoedhagidh Awgadhiya parunu kaday tariz. Koey zageth mabaygan nuydh nungu geth Awgadhaw sabi oengan. Ngadh nanga kakal iman Awgadhaw sabi, nubepa kakal kedha, nuy koey moegina, nuy gegeyadh.

Awgadhan midh paru mabayg buth pathan

21 Kasa kay kedha na wara za kayib, Awgadhan nuydh wara yabugud yadu palgadhin ngalpalpa mabapa, a nuydh thuran ngalpan. A nubi yabugud kulkub yadupalgadhin, peropethan minar paladhin, a na matha kedha Mosen Minar Poelayzimaynu muynu.
22 Mabayg balbayg tidan kedha kuniya Awgadhoepa, mabaygan ngaru mina yoepathaman Yesu Kerisolpa, a nubi mina yabugud na mura mabaygoepa, mabaygal ngaya nanga mina yoepathaman. Mina yabugud sena, wara yabugudoeginga.
23 Mura mabaygiya mepa gegeyadh a kowbadh wakasin. Mabayg matha ngoedhagidh lawnga nubiya kalmel thanuraypa, nuy koey poeraparalayg.
24 Mabayg kedha kuniya balbayg tidan Awgadhaw imaypa. Nuydh ngalpa kasa guythuyamoeyn modhabiginga. Mura ngalpan umamayl adhapa thamayin, kuyk Yesu Kerison zageth.
25 Awgadhan poeybadhin nuyn ngoedhe mathamayzi uruy oltanu, mura gabu wanaman ina apal; mura setha ngaya nanga ngapa nubepa yoewdhemin, muynu mina yoepathaman. Kulay nanga nuydh kasa pa wayan mabaygaw wati pawal, kedha zoenguz mabayg yabugudoeginga sethabi thonar, ngalpa kayib midh nanga. Nuy koey ugayl Awgadh, kasa kay kedha nuy ngaru ukasar doegamuya balbayginga, nungu gabu pawa a matha kedha nungu minamay zageth.
26 Kurusipa kayib mina thonara gasaman, ngalpa iman Awgadhaw minaman ngaru balbayginga, nuydh kakal yakaman kedha, ukasar za, nungu mina pawa nungu minaman ngaru balbayginga, a nuydh urapun mayn muy thayan mabaygal ngaya nanga Yesun mina yoepathaman.

Nginu mina yoepathaman na midh paru za?

27 Ngi nanga Kerison mabayg koey zageth ngi nginu geth koeyza aymiz, a kedha muliz, ‘Ngay matha ngoedhagidh, ngath mura ayman.’ Ngidh nay nginu geth ayman zageth, wa sabi pathidhayginga, wa balbayginga ngi nginu geth koeyza aymiz. Lawnga, ina kasa ngalpalpa poeybayzinga kuyk nginu mina yoepathaman, ngibepa kadaypa thamaypa lawnga.
28 Wa, na ngalpan mina yoepathaman kedha, mabayg balbayg tidan Awgadhaw imaypa kedha, nuydh ngaru mina yoepathaman. Sethabi mabaygaw mina zagethal wara. Ngalpa wakay thoeyayginga sethabi zagethal, mina igililmaypa gasamaypa.
29 Mabaygal setha ngaya Yoewdhayalgal, ngaru sabingu mura ngulaygal, matha thana lawnga Awgadhaw mabaygal, nuy matha kedha azaz mabaygaw Awgadh a Yoewdhayalgaw mabaygaw Awgadh.
30 Awgadh urapun, nuy ngulayg motho poethayzi mabayg balbay tidamoeyn thana ngaya nanga mina yoepathaman nuyn, a motho poethaygi mabaygal lak kedha nuy ngulayg balbayg tidamoeyn, thana ngaya nanga mina yoepathaman nuyn.

31 Wa, ngalpa iman kedha, mina yoepathaman ngaru mina za. Ngibepa
sike kedha, Awgadhaw kulba sabil adhapa thoeyamoeyn. Lawnga, kedha
lawnga, ngalpa sabi gima gasampa kedha, na mina za.

4

Ngalpan mina za ngalpa gasaman Awgadhoengu

1 Ngalpan kulba thathi Abrama, nuydh midh madhin, nungu gasamayzi
ngulayg midh, nubi doegamuya?
2 Nuydh nay ayman matha nungu geth, mura zapul Awgadhaw imaypa
balbayginga nay, matha ngoedhagidh nuy nungu geth kadaypa thamiz.
Lawnga nuy wara yabugudiya balbayg tidan Awgadhaw purkapa, na yadu
palgan kedha,
3 Maygi Thusinu muynu kedha, ‘Abrama mina yoepathamadhin Awgadh.
Nuy Awgadh kedha zoenguz kedha mulaydhin, “Nginu mina yoepathamay
mina za, ngi ngayapa mina balbayginga kuyk nginu mina yoepathamay,
ngoedhe kedha nge, ngi mina balbaygi mabayg.” ’
4 Ina kedha lawnga kedha bokadhzoengu zagethaw mabayg midh nanga.
Kedha mabayg ngulayg modhabiya gasaman, kozan lawnga, na nungu
zagethaw modhabiya.
5 Lawnga, Abraman gidha wardh, nuydh senabi thonara mina zapa
zageth aymayginga kasa kay kedha nuydh mina yoepathaman Awgadh.
Wa, Awgadh nuy ngulayg kedha umepa, ‘Senabi wati mabayg nuy ngaw
purkapa balbayginga aymiz, kuyk nungu mina yoepathaman.’
6 Matha kedha ngalpan kulba kuyku mabayg Dhawitha nuydh mina ya
madhin kedha, koey woenabalnga mabayg ngan nanga, Awgadhan kasa
iman balbayginga, senabi mabaygaw zagethaw modhabiya lawnga. Ina
nungu mina poelayzinga kedha,
7 ‘Mabayg nga wati mabayg
nubepa kapu woenab kedha
Awgadhan nubepa guythuwaypa nungu gegeyadh.
A nungu umamamoeypa noegayginga.
8 Nubepa kapu woenab kedha
Awgadhan nungu umamamoeypa ngoenanumayginga.’

Abrama nuydh mina yoepathamadhin Awgadh

9 Wa, thabi ngurpayzi yaday ngapa Abraman thonarngu a Dhawithan
thonarngu, na matha motho poethayzi mabaygoepa lawnga, na matha
kedha motho poethaygi mabaygoepa, mura mabaygoepa. In kakal kedha,
nuydh Abrama mina yoepathamadhin Awgadh, a Awgadhan nuyn kedha
zoenguz muy thayadhin kedha, nuy matha ngoedhagidh.
10-11 Dhuray mabaygal kedha, matha motho poethayzi mabaygal bal-
bayginga Awgadhaw purkapa, kasa kay kedha Abraman sakar wardh.
Nuyn kulay imadhin Awgadhan, nuy balbayginga, wagel kay motho
pathadhin.* Senabi min na kedha zapa yakampa, Abrama nuydh kulay
mina yapathamadhin Awgadh. In mina kakal yadu palgan Awgadhaw
mulayzi yangukudu, ‘Abrama nuy ngayapa balbayginga kuyk nungu mina
yoepathaman.’ Awgadhan nanga nuyn muy thayadhin, mabaygal, ngaya
nanga Awgadhaw imaypa balbayginga, mabaygal ngaya nanga matha

* **4:10-11** Yoewdhaylgaw gamunu maku yawoedhayzinga: wara Zenesis 17.10 geth tidi.

motho poethayginga. Nuy Abrama ngoedhe thathi aymoedhin mura mina
yoepathamayzi mabaygoepa, mabaygal ngaya nanga motho poethayginga,
12 a mabaygal ngaya motho poethayzimayl. Kedha motho pathayzi
mabayg ngaru kapu akasiw igililmaynu muynu, ngalpan thathiw Abraman
pawa midh nanga kapu akasiw yabugudoenu muynu. Nuydh Abrama
kulay kuyk aymaydhin senabi mina yabugudiya, wagel kay nungu motho
pathan.

Ngidh nanga mina yoepathaman Awgadh, ngidh gasaman nungu ya woedhayzinga

13 Awgadhaw yawadhayzinga kedha, Abramalpa a nungu kaziw kazipa.
Ina apa goewa bangal Abraman za, kuyk nungu mina yoepathaman. Ina
kedha lawnga kedha, Abrama nuydh sabi mura angan. Na kedha kuniya,
Awgadhan nuyn muy thayan kuyk nungu mina yoepathaman.
14 Wa, Awgadhaw yawadhayzinga Abramalpa a nungu kaziw kazipa.
Nuy lawnga mulaydhin kedha, ngitha ngaya nanga mina mura sabil
aymoeyn, wa ngitha ngaru muy thoeyamoeyn. Nuy kedha mulaydhin,
'Ngitha ngaru mina yoepathaman.' Ipal ukasar yabugud ngaru wardh.
Sabi nay mina za mabaygaw igililmaypa buth pathaypa Awgadhaw
purkapa, na koey gegeyadh, a senabi koey yawadhayzinga kasa zaginga
aymiz.
15 Na kedha kuniya; sabi doegam nanga nanu mak ngaru mina gimal a
mabaygaw igililnga ngaru apal, Awgadhaw thabukir ngaru kakal ayman
kuyk na sabi koey puridharalnga. A wara kedha sabiginga nay na
makoeginga mabaygaw maboepa.
16 Lawnga, Awgadhan matha sabi ya wadhadhin lawnga. Mina moenari
mabaygal kazi madhin senabi goegathoenu muynu ngalaga nanga sabiw
ngulayg koeyza. Awgadhaw ibupudhay ngaru mura Abraman kazipa
ngaya nanga mina yoepathaman Abrama midh nanga. Nuydh mina
za ngalpalpa bag thayadhin modhabiginga, mura maykuykoepa, mura
Abraman kazipa, matha setha lawnga ngaya sabinu muynu. Nuy Abrama
ngalpan mura thathi, mari igililmay doegamoenu.
17 Minar Poelayzinga nubepa kedha, 'Ngath ngin thathi ayman mura
po gubaw gizu mabaygoepa.' In nabi ya woedhayzinga ngaru koey
ridhanga kaday sipa Awgadhaw parunu, Abrama ngan nanga mina
yoepathamadhin. Nuy senabi igilaw Awgadh nuydh ngulayg igil palan,
uma mabayg, a nuydh ngulayg zagimaynu za ayman, wa na za aymiz,
matha kedha Abraman kazi midh nanga kazi madhin.

Kapu za ngalpan mina yoepathaman matha kedha Abraman mina yoepathaman midh nanga

18 Wa, Abraman mina yoepathaman koeyza, a nuy koeyma wakayn pa-
gan nungu mina ubilmaypa gasamaypa, kasa midh Awgadhan kuykuthal-
nga za aymayginga. Wa nuy kasa koeyma wakayn pagan, kurusipa nuydh
gasaman, nuy aymaydhin mura po gubaw gizu thathi, matha kedha kulba
Minar Poelayzinga midh nanga, 'Nginu bangal kaziw kazil ngaru mina
koeygarsar.'†
19 Nungu wathal amadhan 100, kasa kay kedha nuy kawbadh
wakasiginga nungu kapu akasin. Nubepa kakal kedha palay koey apu

† **4:18** *Awgadh kedha Abramalpa, 'Nginu kaziw kazil bangal mina koey garsar.'* Wara Zenesis 15.5 geth tidi.

thathi,‡ nungu kuth amadhan, a Saray na koey apu nanu kaziw thonar
yabay thayadhin,
20 kasa kay kedha Abraman mina yoepathaman koeyza, Awgadhaw baga
thoeyayzinga midh nanga kazipa gasamoeypa. Nungu mina yoepathaman
magaw paladhin nuyn, a nuydh Awgadh koeyma thawmadhin.
21 Nuydh gasaman a nuy ngulayg kedha, Awgadhaw kupay a nuydh
ngulayg ayman za baga thoeyayzinga nubepa.
22 Wa, Abrama mina yoepathamadhin, kedha zoengu nuy matha
ngoedhagidh Awgadhaw imaypa.
23 Sethabi yaday, Minar Poelayzimayl kedha, 'Nuy matha ngoedhagidh
Awgadhaw imaypa, kuyk nungu mina yoepathaman.'
24 Thana mura ngalpalpa, Awgadhaw imaypa ngaya nanga balbayginga a
ngaya Awgadhoepa mina yoepathaman kedha, nuydh ngalpan Kuykulnga,
Yesu Keriso kadaypa madhin umangu.
25 Nuyn Yesun umoepa wayan, kuyk ngalpan wati pawa, a nuyn lak
moeram gudoengu kadaypa madhin, gudaz puydhapa mura ngalpan, a
pawdh nidhaypa Awgadhoepa.

5

Mabayg midh paru balbayg tidan Awgadhaw purkapa

1 Wa, mina kapu zageth ngalpalpa aymaydhin, a ngalpa mura buth
pathemin Awgadhaw imaypa, kuyk ngalpa mina yoepathaman nuyn. A
ngalpa gabu pawanu nipa pawdhanu, Awgadhaw parunu, kuyk ngalpan
Kuykulnga Yesu Keriso.
2 Nuydh ngalpan yoelpan muya thayan Awgadhaw niyay lagoepa.
Ngalpa na mina yoepathaman nuyn, a ngalpan igililnga sakariya thayan
lak ngalpa puridharalnga kaday thardhaman senabi mina igililnga Aw-
gadhan kasa poeybadhin. Ngalpa ngulaygal, nungu bangal poerapar a
woenewoen, ngalpa bangal gasamoene nubiya kalmel. Ngalpa kedha
zoenguz ika thoeyaypa kayib.
3 A wara kedha, ngalpa mi thonara nanga gamu kikir gasampa kayib
ngalpa ngaru ika thoeyaypa. Wa, gegeyadh na za ngapa, ngalpa kawbadh
wakasiginga, matha Awgadhaw ubilnga ayman, kurusipa gamu burugam
asin, a mabaygan koey zageth nuthan ngin.
4 A gamu nanga burugam asin nanga, igililnga ngaru puridharalnga
aymiz, a kedha ngoedhal mabayg ngaru mina yoepathaman, koeyma
wakayn pagan senabi mina zapa.
5 Ngalpan kedha mina yoepathaman, ngaru kaday sipa. Matha kedha
kayib nuydh nungu mam koeyma poeyban ngalpan ngoenakapoepa, a
ngalpan igililmaypa. Wa, senabi mam ngapa yabugud Maygi Mari, ngan
nanga Thathin poeybadhin ngalpalpa.
6 Kulay thonara ngalpan igililnga mina gegeyadh, ngalpa koerawaygal;
ngalpa koey moegina, magawginga Awgadhaw ubilmaypa aymoeypa,
kasa kay kedha mina thonara na gasamadhin nanga, Awgadh nuydh
nungu mam kedha yakamadhin ngalpalpa. Yesu Keriso nuydh igililnga
poeybadhin mura wati pawa mabaygoepa.
7 Koey zageth mabaygan igililnga poeyban mina mabaygoepa, lawnga
midh, wara mabaygan poeyban nungu igililnga mina kapu mabaygoepa.

‡ **4:19** *Abrama kedha mulaydhin, 'Ngalbe koey apu thathi.'* Wara Zenesis 17.17 geth tidi.

8 Kasa kay kedha Awgadh nuy koey Awgadh nuydh yakamadhin nungu
mam kedha midh, ngalpa wati pawanu nipa Yesu Keriso nuydh gudaz
puydhamoeydhin ngalpa, a nungu igililnga nuydh poeybadhin.
9 Nungu kulka nanga mura pay yoewdhadhin, na pawdh nidhadhin
matha ngoedhagidh ngalpalpa Awgadhaw parunu, nuydh bangal ngaru
ngalpa danal pathepu Awgadhoengu thabukiringu.
10 Ngalpa kulay thabukir kidhakidhan, mabaygal a Awgadh, kuyk
mabaygaw wati pawa, kasa kay kedha Awgadh nuydh mura thabi zapul
sakariya thayamoeyn a ngalpa igalgal kidhakidhan Awgadh a ngalpa, kuyk
nungu Kaziw um ngalpalpa. Kayib ngalpa matha ngoedhagidh kedha
zoenguz kedha, nuydh mura thonara ngalpan ibupuydhaypa, a nuydh
ngalpan igililnga kaludhan. Nungu danal poethay ngalpalpa ngaru koeyza.
11 A wara mina za, ngalpa ika thoeyaypa kedha, Awgadhan ngalpa
garwoeydhamoeyn mura nungu igalgal, kuyk Yesu Kerison zageth, ngalpan
Kuykulnga.

Adhamaniya nanga ngalpa gasaman um, a Kerisoniya nanga na mina igililnga ngapa

12 Wa, mina kay paypa kulay mura zapul balbayginga, kasa kay
kedha, Adham nuydh Awgadhaw ya patidhadhin,* wati pawa ayman, a
nubiya kalanu mura mabaygan wati pawa ayman. Modhabiya nuydh
gasamoedhin um, kuyk nungu wati pawa. Senabi thonarngu kuyk
aymaydhin kurusipa kayib mabaygal wati pawa ayimpa, a matha kedha
um gasampa.
13 Soeyzi moegina pawpa, mabaygaw wati pawal aymoeyzimayl nabi
apaw goewanu muynu. Senabi thonara Awgadhan sabi poeybayginga.
Mabaygaw wati pawal memayiypa kasa kay kedha sethabi wati pawa
ukamoeyginga Awgadhan.
14 Wa, wati pawa sethabi thonara ukamoeyginga, kasa kay kedha um
ngaru mura mabaygiya kalmel, mabaygoepa mulupa maypa. Kuykay-
maydhin Adhamaniya kurusipa Mosen thonara. Adhaman nungu wati
pawa kedha, nuydh Awgadhaw yangukudu pathidhan, kasa midh wara
mabaygan wara wati pawa ayman nuy lak umapa uzariz.
Ngalpa iman Adhaman igililnga midh a Yesun igililnga midh.
15 Ngalpalpa kakal kedha, palamun igililnga wardh. Yesuniya nanga
Awgadhaw mina kozan, a Adhamaniya nanga nubiya wati modhab um.
Kuyk urapun mabaygaw wati pawa, koeyma mabaygal wati kuth gasaman,
kasa kay kedha Awgadhaw mina kozan ngaru adhapudhay. Koey garsar
mabaygal ngaru igilpa, kuyk urapun mabaygaw mina pawa. Wa, nuydh
kedha koey garsar mabaygal gudaz puydhamoeyn kuyk Yesu Kerison mina
kozan.
16 Palay ngaru yaynanob, Awgadhaw kozan wardh, a mabaygaw wati
pawa wardh. Adhaman zageth kedha, nungu urapun gegeyadh nanga na
wati mab kuykayman kurusipa mura mabaygal asidhin, a mabaygaw kuth
kedha, thana mura umamayl. Wa, Yesu Kerison zageth kedha, mabaygaw
koeygarsar wati pawa nuydh thana gudaz puydhamoeyn, mabaygaw kuth
balbayginga. Sena nungu kozan mabaygoepa.
17 Adhaman zageth nanga, um na ngoedhe wati mabayg na kuyk aymiz,
nadh minaman mura mabaygoepa, kuyk senabi urapun mabayg, senaw
Adham. Kasa kay kedha wara urapun mabayg Yesu Kerison zageth ngaru
matha ngoedhagidh, adhapudhay koeyza. Mura setha ngaya gasaman

* **5:12** *Adham nuydh Awgadhaw ya patidhadhin*: wara Zenesis 3.6 geth tidi.

Awgadhaw adhapudhay kozan, a nungu gabu ngoenakap, a matha kedha mina za gasaman nungungu; kedha mabayg kalanu buwaylayg aymiz Yesu Kerisoniya kalmel.

18 Wa, zapul setha kedha kuniya, kuyk urapun wati pawa nanga koeyma mabaygal umapa wayan, a wara doegamoenu nanga, urapun mina pawa nanga, koeyma mabaygal balbay tidamoeyn, senabi mina igililmaypa.

19 Matha kedha urapun mabaygaw koerngayginga nanga, mura mabaygal wati pawanu muynu, kuyk koerngayginga, a urapun mabayg nanga balbayginga, nuydh karngemidhin nungu Thathipa, koey garsar mabaygal Awgadhaw purkapa matha ngoedhagidh, kuyk ngalpan Kuyku Garkaz nuydh karngemidhin nungu Thathipa.

Awgadhan mipa poeybadhin sabi Moselpa

20 Mosen thonarnu nanga sabi nungu gethanu mangaydhin. Senabi thonara wati mab, wati ngara pudhamay kakal aymiz; koeyza sabingu ngulayg asimoeyn. Kasa kay kedha wati pawa ngalaga nanga koesimoedhin, Awgadhaw gabu pawa, adhapudhay kozan ngaru koeyza.

21 Wati pawa na ngoedhe wati kuyk aymiz nadh minaman wati kuth a yoelpan umapa. Kedha thonara nanga ngalpan Kuykulnga Yesu Kerison nungu gabu pawa nadh minaman, a mina pawa muynu matha ngoedhagidh. Nanu kuth kedha, ngalpa yoelpan mina igililmaypa, mina balbayginga Awgadhaw parunu.

6

Ngalpa ngoedhe maygumal wati ubilmaypa, a parul thoeyiz mina igililmaypa

1 Wa, nungu pawa koey gabunga ngalpalpa, mabaygaw sike wakay thoemamay kedha, ‘Ngalpa wati pawa matha ayimpu a? Ngalpa kedha wati pawanu niparuy a? Na bangal Awgadhaw gabu pawa koesimipu, kuyk ngalpan wati pawa koey garsar nuydh mura thonara kasa guythuyan.’

2 Lawnga, kedha zapa lawnga ngidh kasa ubin ayman wati pawa. Ngalpa ngaru wati pawangu adhapa ruwamaypa. Ngalpa bangal paypa mina yabuya, ngoedhe maygumal wati ubilmaypa. Koey zageth ngalpa matha niyaypa sethabi wati pawanu muynu.

3 Ngitha ngaru ngulaygal kedha, ngalpa nanga papthayso na maypa, ngalpa ngaru asimoeyn Yesu Kerisoniya matha kedha ngalpa kalmel asimoeyn nungu umanu.

4 A kedha papthayso matha kedha ngalpan moerama thoeyay nubiya kalmel, a ngalpa gasaman um ngalpan mari mathaman. A wara kedha Thathin nuyn kaday tharaydhin umangu, kuyk nungu bibir a poerapar. Wa, gud pudhaydhin ngalpalpa lak kedha, Thathin ngalpa lak kedha kadaypa mamayin.

5 Wa, senabi uma mathamay nubiya kalmel, a senabi kaday tari nanga, ngalpa ngaru nubiya kalmel, a ngalpan kayin mab ngaru senabi mina igililmaynu muynu, Keriso midh nanga.

6 Ngalpa ngulaygal ngalpa kulay thonara gegeyadh, Kerisolngu koey sigal, kasa kay kedha senabi kulba igililnga ngaru muwasin. Ina ngoedhe ngalpan wati igililmayl Keriso mulupa thayadhin kuyk nungu sathawro zageth, a nan wati pawa nuydh mura al mathamadhin. Kalanu ngalpa ngoedhe maygumal sethabi wati zapa. Ngalpa mura ngulaygal kedha, za ubilnga koey garsar senabi kulba igililmaynu muynu. Kulay thonara nanga

nadh wati pawan ngoedhe ngibepa minaman, koey zageth ngi adhapa zilamiz. A kayib nanga ngalpa yabugudalgal kapu akasiw igililmaypa.

7-8 Wa, ngalpa matha Yesuniya umapa asimoeyn, kedha zoenguz wati igililnga na ngoedhe umamathamayzi mabayg bibirig asin ngalpalpa minampa. Mabayg na umanga nuydh lak wati pawa aymayginga. Wa, ngalpan mina yoepathaman kedha, ngalpa nanga umamayl Kerisoniya, ngalpa matha ngoedhagidh nithaman nubiya kalmel.

9 Ngalpa ngulaygal kedha, Awgadhan nuydh Yesun kadaypa madhin umangu, a nubepa lak umapa lawnga. Na nubepa um bibirig asin, nuydh adhathayan.

10 Yesun sathawro puydhadhin nanga nuydh ngar tharadhin wati igililmaynu, lak nuyn nuthayginga senabi wati pawan. Nuydh urapun mayn al mathaman nanu wati pawa bibir, senabi nuthan yan nuthiz nubepa. Nuy Awgadhaw Kaday thoerayzig.

11 A ngi lak kedha, ngi ngaru ngoenanu manin senabi kulba igililnga lak na wati igililnga yan nuthiz ngibepa. Matha ngoedhagidh kedha ngi ngibiya muynu kedha, ‘Ngay ngoedhe maygum, senabi wati igililmaypa, ngay ngaru parul thayiz Awgadhoepa.’ Na kuyk kedha ngi Yesu Kerison mabayg.

12 Maygi karngemin a ayman nginu wati ubilnga. Matha ngoedhagidh lawnga nadh minaman nginu gamupa.

13 Nginu gamu thugalal ngaru mina zagethaw rugal; thanamun minamay mabayg nga zagethoepa, ngaru mina pawalayg. Na wati pawa koeyma ubin mepa wati zagethoepa aymoeypa. Maygi, aymayg! Nabepa kurusipoegayg! Ngidh ngaru nginu gamu poeyban, mura nginu thugalal Awgadhoepa zagethoepa, kedha zoenguz ngalpa lak lawnga umapa, ngalpa igililmayl Awgadhaw ubilmaypa aymoeypa.

14 Wa, wati pawa lak lawnga minaman ngibepa, ngidh ngoenanu manin Awgadhan gud wayadhin wati pawa nginu, a nuydh ngin ibupuydhaypa koey garsar thonaralga. Ngalpa nungu kozaninu muynu memayipa. Ngidh lak ngoenanu maygi kedha, ‘Ngay koey moegina mura sabingu aymoeyle.’ Wati pawa lak lawnga ngibiya gimal, nginu kuyk Awgadh, nuydh sib wanan.

Ngalpan gamul mina poeybamoeyn mina pawapa

15 Wa, Awgadhan koey garsar ibupuydhaypa ngin, sena nungu kozan ngibepa modhabiginga. Ngalpa midh, wati pawa matha ayimpu lawnga midh, kuyk nuydh matha guythuyaypa mabaygaw wati pawa. Maygi! Wati pawa aymayg.

16 Ngalpa mura ngulaygal kedha, ngi nanga koeyma gamu poeyban mabaygoepa, ngidh ngaru nungu ubilnga ayman, matha kedha ngi ngaru ya wadhan nungu zagethaw mabayg. Mura mabaygaw igililnga na kedha kuniya ngidh midh zageth ayman nanga, ngi ngaru senabi zagethoenu mepa. Dhuray mabaygal kedha, thana matha puzimoeypa wati pawanu, thanamulpa kuth kuniya um. Thanamulpa koey zageth adhapa memayin. A dhuray mabaygan karngemin Awgadhoepa. Kalanu thanamun igililmayl ngaru nubiya.

17 Nag! Ngalpa kulay gegeyadh, nadh wati pawan ngalpan minaman wati ubilmaypa aymoeypa, kasa kay kedha ngalpa koeyma eso Awgadhoepa nuydh ngalpa adhapa mamayidhin yoelpamoeydhin, a ngalpan ubi koeyza nungu ubilmaypa aymaypa, ngalpan gasamayzi ngurpay nungungu.

18 Ngalpa gudaz puydhamoeyn wati pawangu, a Yesu Keriso nuy ngalpan
Kuykulnga ayman, a ngalpa ngaru ubin memayin nungu ubilmaypa.
19 Ngay ngaru gabudhan muliz ngithamulpa, gamu igililnga midh
nanga, ngitha ngithamun geth, mamu bibiril mabaygal lawnga. Matha
kedha ngithamun kulay igililnga kedha, ngitha mura gamu thugalal
poeybamoeyn wati igililmaypa, matha kedha dharpiyam, mabaygaw puru,
a mura wati ubilmayl. Balbayginga kedha ngalpa mura gamu thugalal
mina zagethoepa aymoeypa poeybamoeyn, Awgadhaw mina ubilmaypa.
20 Kulay nanga ngi wati pawanu ulaypu na ngoedhe nginu kuyk, ngidh
mina pawa kasa zapa thamadhin.
21 Ngidh za miyay gasamoedhin senabi kulba igililmayngu? Ngibepa
kedha thonara koey aziralnga, a ngibepa kakal kedha nanu kuth ngaru
um.
22 Kedha thonara ngin guythuyan senabi wati pawangu, a nginu kuyku
mabayg Awgadh. Nginu ubilnga nanga ngaru nubepa poeyban a ayman, a
ngidh mina za gasaman kedha, ngin adhapa thaman nungu mina zagethaw
mabayg; muynu gasaman ngaru igililnga.
23 Setha ngaya nanga wati pawanu toedipa, thanamun modhabiya
um, a mabaygal ngaya nanga Kerisolpa gamupa thamemipa, thanamulpa
Awgadhaw kozan, modhabiginga poeyban ngaru igililnga Yesu Kerisoniya
garwoeydhamiz, nuy ngaru ngalpan Kuykulnga.

7

Adha min tiday ya, niyaypa yoelpay midh nanga

1 Ngaw tukuypal! Ngitha mura sabingu ngulaygal kedha, na midh paru
za, na igil mabaygoepa, na lawnga uma mabaygoepa.
2 Matha kedha alay ipipa kedha, koey zageth nadh nuyn wanan nuy
nanga igililnga, kasa kay kedha nuy na umanga nanga, sabiginga nabepa,
3 nadh ngulayg wara garkaz gasaman, balbayginga sabiginga. Nadh
na kedha ayman nay wara garkaziya garwoeydhamiz, nanu alay matha
igililnga nanga, wati pawa ayman, puru.
4 Ngaw tukuypal ngithamun sakar lak kedha Mosen sabiw doegamoenu.
Keriso nuydh kuth tharan ngithamun kulba igililmaypa, nungu sathawro
zagethan. Kalanu ngitha ngoedhe maygumal senabi kulba igililmaypa.
Kedha zoenguz kedha ngitha mura sakariya thoeyamoeyn, ngitha Kerison
gamu thugalal aymiz, nubiya garwoeydhamoeyn. Ngan nanga nungu
Thathin kadaypa madhin umangu. Ngalpa kedha zoenguz ngulayg
Awgadhaw ubilnga ayimpa.
5 Ngalpa kulay Kerisolngu koerawaygal, kasa ngalpan ubilmaynu
toedipa. Mosen Sabi mina za, kasa kay kedha ngalpa senabi thonara matha
ayman za ngalpan ubin. Ngalpa sabi ngoenanu manin, nanga ngalpa ngaru
adhapa kuniya toedipu. Kedha wati pawa nanga nanu kuth ngaru um.
6 Kayib nanga ngalpa sabi mamu ngoenanu mayginga, Maygi Mari ku-
lasiban, nuydh ngalpan yoelpan mina yabugudiya. Kerison mura ngalpan
buth pathadhin a ngalpalpa lak wati ubilmoeypa oesipa lawnga! Muynu
nanga ngalpan kulba ubilnga wanaman a ngalpa ngoedhe purkagigal
wati zapa aymoeypa, a ngalpa kedha zoenguz akan mayginga Awgadhaw
sabingu.

Sabi na wati za, lawnga midh

7-8 Ngalpa midh mulipa, Mosen sabi na wati za lawnga midh? Lawnga,
kedha lawnga, na ngaru mina za. Na sabi yakamay za, nadh kakal

ayman mabaygaw wati pawa. Matha kedha Mosen sabi kedha, ‘Koeyma ubin maygi wara mabaygaw zapa.’ Ngalpa nay sabigigal, ngaw kedha gegeyadh imayginga. Kasa kay kedha sabin kakal ayman, a wati pawa muynu koesimipa, ngaybiya muynu, senabi sabi ngath koeyma doegamuya patidaypa.

9 Mina kulay nanga ngay balbayginga ulaypa, ngath sabi ngoenanumay-
ginga, wagel kay ngay ngulayg asidhin sabingu, a ngath imadhin kedha,
ngay koey moegina, wati pawa mabayg.

10 Sabi ngayapa koey akal za aymoeydhin ngayapa mathamaypa, ngay
ngoedhe maygum nge. Sabi na mina za. Awgadhan kedha zapa
poeybadhin, mina igililmaypa yadu poelgaypa kasa kay kedha ngaw
imaypa kedha, sabin ngoena umapa wayan.

11 Wati pawa na ngoedhe mabayg nge,* nadh Mosen sabi madhin a
ngoena mathamadhin senabi sabin. Kalanu ngay kasa maygum, a ngay
umaw yabugudoepa. Nuthaypa ngayapa gasamaypa. Ngath kedha zoenguz
ngaru kawrag ayimpa, a nadh ngoena umapa yoelpan.

12 Mosen Sabi matha kedha Awgadhaw ya woedhayzinga, ngaru mina
za, koey ridhanga, Awgadhaw mina maygi za.

13 Mabaygoepa kedha sike, sabi ngoena umapa yoelpan. Lawnga, kedha
lawnga, wati pawan ngoena yoelpan umapa. Nadh wati pawan mina za
yababir palan ngayapa idimoeypa. Kedha zoenguz nan kakal yakaman
wati pawa na gegeyadh. Sabi nanga koey ridhanga wati pawa na lak
kedha koeyza aymoeypa, kuyk palay muynu silampa, Awgadhaw sabi
yawadhayzinga a wati pawa.

Mabaygiya muynu ukasar ubilnga kaday siyampa, wati pawa a sabi

14 Ngalpa mura ngulaygal kedha sabi Awgadhaw za, mina za, kasa kay
kedha ngay mabayg magawgig. Wati pawan ngayapa minampa, ngoena
ngoedhe lu palan, wati ubi paruya pudhiz.

15 Ngay koerawayg kedha ngath miza ayimpa, ubilnga kedha ngath mina
za ayman, kasa kay kedha ngath aymayginga, ngay kasa yan. Ngath matha
ayimpu wati za, miza nanga ngaw ubiginga aymoeypa.

16 Kedha nanga, wa kakal aymiz kedha ngaw ngoenakap asin, Mosen
sabiya, na mina za.

17 Ngay lak lawnga ngaw geth ayimpa, na wati pawa ngaybiya muynu,
nadh ayman.

18 Ngayapa kakal kedha, Awgadhaw mura mina za ngaybiya mayginga,
ngaw gamu ubilmaynu muynu lawnga. Ngay ngoenakapoengu mina zapa
aymoeypa ubin mepa, kasa kay yan.

19 Na kedha kuniya, ngaw ngoenakap asin mina zapa, ngath koey zageth
ayman, a wati zapul nanga ngayapa ubigi zapul, kasa kay kedha ngath
mura thonar ayman. Ngay ngaru pudhiz.

20 Kedha nanga ngath pasinu ayman wati za, mi za nanga ngaw ubiginga
aymoeypa, kakal kedha, ngay lawnga ngaw geth, wati pawa ngaybiya
muynu koeyza.

21 Wa! Za ngaru kedha kuniya ngaybiya, ngoedhe wara sabi koey
ruwaylnga. Midh thonara nanga ngay mina zapa aymoeypa ubin mepa,
lawnga ngayapa koey zageth gasamoeypa, ngaw thimedh ngaru wati zapa
aymoeypa.

22 Ngaw ngoenakap ubinu kedha, Awgadhaw sabi ngaru mina za;

---

* **7:11** *Mabayg nuthan*: wara Zenesis 3.13 geth tidi.

23 kasa kay kedha wara sabi mepa ngaw gamunu, a sepalbi sabi
pathridhampa. Awgadhaw sabi na matha kedha ngaw ngoenakap ubilnga
midh nanga, a wara sabi mina wardh. Nadh ngaw mura gamu thugalal
mathaman, ngoedhe ngay nanu kunumayzinga.
24 Ngay koey koerkak badh kedha, ngoena kay ngadh sib wanaypa?
Ngaw gamu ubilnga ngaru gegeyadh, mina igililmaypa ruwamayginga,
kasa mura thonara umaw yabugudoepa ulaypa.
25 Woenab Awgadhaw sib wanan nungu kazi Yesu Keriso ngalpan
Kuykulnga ngapa, nuydh ngoena gudaz puydhadhin. Ngath nuyn thaw-
manin.
Kasa kedha ngaybiya zapul kedha kuniya ngay ngaw geth nay, ngaw
kasa wakay thoemamay zageth Awgadhoepa matha ngoedhagidh, kasa kay
mura ngaw gamu wara kuniya, wati pawaw pawapa zageth. Ngoenakap
ubinu ngay ngaru Awgadhaw gamu puziw mabayg kasa kay kedha, ngay
ngaw kusayg nay, wati pawa nadh mathaman ngaw mura gamu thugalal.

8

Ngara pudhamoey ngaru balbayginga Maygi Mari doegamoenu

1 Lawnga, ngayapa akapa lawnga. Mabaygan ngaya garwoeydhamiz
Yesu Kerisoniya, thanamulpa idimoeypa lawnga. Thana bangal ngaru
Kerisoniya kalmel.
2 Maygi Mariw sabiw ubilnga ngalpan koeyma ibupuydhan, mina pawaw
pawapa aymoeypa, ngalpalpa igililmaypa gasamoeypa Yesu Kerisoniya
kalmel. Senabi mina pawan ngoena gud wayan mura wati pawaw
pawangu, ngoena umangu kaludhan.
3 Mosen Sabi magawginga kedha ibupudhaypa aymoeypa ngalpalpa.
Minguz kedha, ngalpan gamu ubilnga waza koeyza, sabi aymoeyginga.
Nadh kedha zoengu sabin ngalpan yan yoelpaypa mina yabugudoepa.
Awgadhan nuydh wara buth pathadhin ngalpalpa balbayginga mabapa.
Wayadhin nuydh nungu Kazi, a Nuyn Kazi madhin ngalpan gamu, nuy
kikir, nuy maytha aygi, a nubiya muynu mura ubilmayl kedha, ngalpa
midh nanga. Kurusipa nungu igililnga poeybadhin ngalpan wati pawapa.
Nuy lak kedha nuthepu senabi wati pawapa al mathamoeypa ngalpan
igililmaynu muynu, a nuydh nan al mathaman.
4 Awgadhaw zageth ngaru balbayginga sabiw ubilmaya. Nungu Kazi
nuydh ngalpan koey mapumayl modhabiya madhin a guythuyamoeyn
ngalpa. Kayib ngalpa matha ngoedhagidh Maygi Mariw ubilmaynu
toedipa, ngalpa lak lawnga ngalpan gamu ubilmaya koeyma ngoenanu
maypa.
5 Gamu ubilnga na ngoedhe wati mabayg ngibepa mathamaypa, a thana
ngaya nanga kasa gamu ubilmaynu nipa, na ngoedhe kuyk nge aymiz
thanamulpa, nadh mura thanamun wakay thoemamayn mathaman gamu
ubilnga. A setha nanga Maygi Mariw ubilmaynu nipa, Maygi Marin
thana yoelpamoeyn, nuy kuyk aymiz, nuydh mabaygaw mura wakay
thoemamayn minaman, Mari igililmaypa.
6 Gamu ubilmayn na minaman mura nginu wakay thoemamay, nginu
kuth ngaru gegeyadh, um. Maygi Mariw ubilmayn na minaman mura
nginu wakay thoemamay, nanu kuth ngaru igililnga, a gabu.
7-8 Kedha nanga gamu ubilmayn nginu wakay thoemamay minaman, ngi
ngaru wati igalayg Awgadhoepa. Ngi ngaru ubigasin nungu mina zoengu, a
nungu ubil pawal ngidh koey zageth ayman, kuyk ngidh koeyma ngoenanu
manin gamu igililnga. Sepal ukasar za ngidh kalmel oengayginga. A

mabaygan ngadh nanga koeyma ngoenanu manin gamu ubilnga, nuy Awgadhaw purkapa matha ngoedhagidh lawnga.

Ngi ngaru Maygi Mariw igililmaynu nipa

9 Ngitha kayib kedha ngoedhalmayl lawnga ngitha gamu igililmaynu niyayginga, nabepa kurusipagepa, sena gegeyadh, ngi ngaru Maygi Mariw igililmaynu nipa, Maygi Mari sey ngibiya muynu mepa, Awgadhaw Maygi Mari. Mabaygiya nanga Kerison Mari mayginga, thana nungu mabaygal lawnga.

10 Keriso nanga ngibiya muynu mepa,* nginu igililnga ngaru balbayginga. Ngalpan gamul kasa thawpay thonaraw zapul kuyk nubi apa goewaw wati pawa; kasa kay kedha nginu mari igililnga ngaru balbayginga Awgadhaw mina pawa.

11 Awgadhaw Mari nanga sey ngalpaniya muynu, nuydh ngaru mina zageth aymoeyne bangal. Nuydh kulay Yesu Kerison kaday tharadhin umangu, nuydh bangal kedha igililnga poeybane ngalpalpa, a ngalpan gamul lak kedha igil palane umangu, kalmel nungu Maygi Marin.

12 Ngaw tukuypal, ngalpan umanga mepa, kedha lawnga apaw igililmaypa, ngalpa gamu ubilnga ayman.

13 Kedha igililnga nanga nanu kuth um. Kasa kay kedha ngidh Maygi Mariw bibirin uma mathaman nginu gamu ubilmayl ngidh gasaman igililnga, ngaru.

14 Setha ngaya Awgadhaw Marin yoelpamoeyn, thana Awgadhaw kazil, nubepa mina amadhan.

15 Awgadhaw poeybayzi Mari nuydh ngalpan dhoerdhimoeyginga, aka poelayginga. Senawbi Marin ngalpa mamayin Awgadhoepa kazil. Kuyk senawbi Maygi Mariw bibir, ngalpa akaginga wal tiduman ngalpan dhaparaw Thathipa kedha, ‘Bab, ngaw Bab.’†

16 Awgadhaw Mari ngalpan mariya mangiz mina yakamaypa kedha, ngalpa mina Awgadhaw kazil.

17 Ngalpa nanga nungu kazil, ngalpa ngaru bangal gimaw niyay lag gasamoene nungu aykuykunu gimal, Yesu Kerisoniya kalmel; ngalpa ngaru nungu tukuypal. Ngalpa nanga ukamoeyn Yesun kikiringu, wa wagel bangal ngalpa garwoeydhamoeyne nubiya kalmel gimal dapara nungu poeraparanu.

Wagel bangal woenab a poerapar koeyza

18 Ngalpan kayibaw igililnga nanga, mag ngoena kikir gasampa. Lawnga, ngalpan kaybaw mapu ngoedhe zaginga, ngidh ngoenanu manin wara goeyga, ngalpa bangal imane, nanu poerapar koeyza, mina matha ngoedhagidh.

19 Mura zapul a uruyl, Awgadhaw aymayzimayl, kuykuthalnga ugan, koeyma wakayn pagan Awgadhan nuydh bangal nungu kazil kadaypa mamayine, nungu maygi poeraparanu. Mura zapun bangal imane, a nungu kazil.

20 Mura Awgadhaw aymayzi zapul kulay kapu ngoedhalmayl, matha ngoedhagidh. Kalanu mabaygaw wati pawa koeyza. Awgadhan imadhin, na gegeyadh, a kuth tharadhin, mag ngoena kikir kasa pudhaydhin, mura nungu aymayzi zapul. Thana ubigigal senabi zangu gasamoeyle, sena Awgadhan kuth tharadhin. Kasa kay kedha thanamun ubilnga mepa mina zapa.

---

* **8:10** *Keriso ngibiya muynu mepa*: wara Yoewane 17.23 geth tidi. † **8:15** Yesu lak kedha nuyn *Bab* tharadhin: wara Mareko 14.36 geth tidi.

21 Thanamun koey ubi nuydh bangal thana guythuyamoeyne nabi wati
igililmayngu, ngalaga na za gegeyadh a woesimoeyne. Ina ngoedhe
dhoerdhimay lag, kasa kay kedha wara goeyga nanga nuydh bangal mura
nungu kazil guythuyamoeyne nungu poeraparapa, a matha kedha nungu
mura aymayzi zapul.
22 Soeyzi ngapa pawpa, mura nungu aymayzi zapun mag ngoena kikir
gasampa‡ ngoedhe yoepkazin kazimay kikir gasampa. Thana kikirin
pungaypa, a kuykuthalnga ugan.
23 A matha thana aymayzi zapun lawnga, ngalpa lak kedha, ngalpaniya
Maygi Mari muynu, koeykoeyne sib wanan, Awgadhaw. Ngalpa ngaru
koey ubilgal nungu mura mina danal poethaypa. Ngalpa kedha thonara
wakay kikir gasamaypa, Koey kuykuthalnga ugan senabi thonara, ngalpa
bangal midh thonara garwoeydhamoeyne Awgadhiya, nungu mina tho-
eridhay kazil. Senabi thonara ngalpan igililnga thow asine mura wati
zoengu.
24-25 Koeyma ngoenanu maypa nginu mina yoepathaman, nubepa ngadh
ngin balbaytidadhin mina igililmaypa. Ngalpan kalaw goeygiw ubilnga
ngaru imaygi za, kasa kay kedha ngalpa kuykuthalnga ugan, ngalpan koey
ubi imaypa senabi imaygi za. Ngalpa iman nay, na kasa nay zaginga mina
yoepathamaypa. Kasa kay kedha Awgadhaw ubi kedha, ngalpa kasa mina
yoepathaman, purkan imayginga.
26 A matha kedha nungu Maygi Mari ngapa ngalpalpa ibupuydhaypa.
Ngalpa magawginga, wara thonara ngalpa koerawayg thoeythu poegayle,
a mina za midh Awgadhoepa yoewdhaypa. Nuy Maygi Mari Awgadhoepa
yoewdhiz ngalpalpa. Nuy yangukudu ya mulayginga, kasa ngoenakapo-
engu wakay kikir koeyza Awgadhoepa.
27 Awgadh ngulayg ngalpan ngoenakapoengu, a nuy ngulayg Maygi
Mariw wakay thoemamay midh nanga, kedha zoenguz nuy Maygi Mari
Thathipa yoewdhepa ngoenanu mamayipa mura nungu mabaygal. Nungu
Maygi Mariw mura ubilnga ngalpalpa matha kedha Thathiw ubilnga midh
nanga aymoeypa.
28 Wa, ngalpan ngulayg kedha, Awgadhaw danal poethay ngaru nungu
mabaygiya. Mabaygaw sakar midh, igililnga koey mapunga lawnga
thowanga Awgadh ngaru ukaman nungu ibupuydhay zageth, mabaygoepa
ngaya nanga nungu adhapa thamayzimayl a nungu mura mina ubilmaypa
aymoeypa.
29 Wagel kay mabaygal yaynanob mina yabugudiya lawnga wati
yabugudiya, Awgadh nuy kulay ngulayg nungu mabaygal ngaya nanga,
a nubepa adhapa thamayidhin nungu ubilmaypa, kedha ngoedhalnga
gasamoeypa nungu Kazi midh nanga. Nuy Kazi ngaru kulay, nuy
kuykuyg mura nungu tukuypiya, matha kedha ngalpa ngaya nanga nungu
mabaygal.
30 Wa, mabaygal ngaya Awgadhaw adhapa thamayzimayl, nuydh thuran,
a nungu gethan buth pathan matha ngoedhagidh nungu igalgal, nungu
woenab a poeraparanu muynu.

Awgadhaw mam ngalpalpa ngapa Yesu Kerisoniya

31 Ngalpa nanga mura sepa iman, wara zagiginga Awgadh in ngalpaniya
ibupuydhaypa, koey zageth mabaygan ngalpan idiman.
32 Nuydh nungu Urapun Kazi nidhayginga. Nuydh kasa madhin nuyn
ngalpalpa mura. Nuydh nanga ngalpalpa madhin adhapudhay kozan

‡ **8:22** *Mag ngoena kikir*: wara Zenesis 3.17-19 geth tidi.

nungu Kazi, wara zaginga nuydh ngalpalpa mura zapul mamayine nungu gabu pawa midh nanga.

33 Koey zageth mabaygan kuth tharan, Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabaygoepa, kedha zoenguz kedha Awgadhan nungu geth mabaygoepa ya wadhan kedha, 'Thana balbayginga.'

34 Mabaygan ngadh ayman, wati kuth thoeraypa Awgadhaw mabaygoepa? Koey zageth mabaygan mulupa maypa Yesu Keriso ngadh nanga nungu igililnga poeybadhin. Nuydh kedha zageth ayman, a mina balbayginga nuyn kadaypa manin igililnga nungu Thathiya, getha doegam thanuriz. Nuy Thathipa koeyma yoewdhiz ngalpalpa.

35 Koey zageth mabaygan ngalpan adhapa thamayin Kerison mamoengu, wati zangu lak kedha koey zageth adhapa thamayin ngalpa, wara thonara sirisir, lawnga igililnga koey mapunga, lawnga gegeyadh mabaygaw danal poethay, lawnga ngi maythaygin mepa, aygig zagig, lawnga akal za ngapa, a matha kedha nginu um, koey zageth thabi zapul ngalpan adhapa thamayin Kerison mamoengu.

36 Maygi Thusiw Minar Poelayzinga kedha,

'Koey akal zapul ngoeymuniya koey garsar thonaralnga mangemipa,
kuyk ngoey nginu yangukudu oengaypu.
Ngoey kasa gamu yoewdhan wati mabaygiya parunu ngoedhe mamuy nge.
Thanamun bibir ngaru koeyza.'

37 Igililnga kasa midh gegeyadh, ngalpa ngaru matha ngoedhagidh gasampa, koey ikalnga dhiwalnga kuyk Kerison zageth, nuydh ngalpan koeyma maman manin.

38 Ngath mina koeyma mina yoepathaman kedha, wara zapun adhapa thoemayginga ngalpa, nungu mamoengu. Miyay um, a miyay igililnga, angeloepa koey zageth, a matha kedha bibiril mabaygoepa koey zageth, kedha thonara, a wara goeyga sey boey kalanu, ngaru lawnga adhapa thamayin.

39 Wara zaginga ina apal a matha kedha gimal dapar mura Awgadhaw gethawzimayl zapul adhapa thamayin ngalpa Awgadhaw mamoengu. Senabi mam ngapa ngalpalpa Yesu Kerisoniya, ngalpan Kuykulnga.

9

Awgadh a nungu kulkubaw thurayzi mabaygal

1-3 Wa, ngaw mura goeyginu koerkak badh merngu, ngaw Isoereylaw mabaygoepa. Thana ngaw buway, ngaw kulka, ngaw gamu. A ngitha ngaru mina yoepathamaypa kedha, ngaw koerkak badh a ngoenakap ubi koeyza, ngay waza Kerison mabayg a Awgadhaw Maygi Mari ngaw wakay thoemamaynu muynu yadu umepa kedha, ngaw yangukudu balbayginga.

Ngaw mina ubilnga kedha thana ngapa Awgadhoepa. Kasa midh, ngoena sike sig thaman Kerisolngu a nuydh ngoena iman kedha ngay wati mabayg. Thana nanga ibupuydhan, amadhan thamayin, wa balbayginga.

4 Thana mingu koerngayginga Kerisolpa? Thana Awgadhaw kulba adhapa thamayzimayl nubepa kazil, a nungu poerapar nuydh poeybadhin thanamulpa, nungu kulba ya woedhayzimayl nuydh aymoeydhin thanamulpa, a Mosen sabi poeybadhin. Thana yoewdhemipu mina Awgadhoepa muynu nungu kad lagoenu, a thana gasaman Awgadhaw baga thoeyayzi yangukudul.

5 Thana ngapa Abraman buway, Isaka, a Yakubu a matha kedha Yesu
Keriso ngapa kedha gamu ngalpa midh na mabaygal, nuy senawbi buway
mabayg. Nuydh poeybadhin thanamulpa mina zapul. Wa, nuy Keriso
adhapudhay kuyk a nuy matha kedha Awgadh, koey poeraparal mabayg,
kuthaginga kuykuginga.
6 Thana mina thonar gasampu kasa kay kedha dhuray thanamulngu
mabaygal koerawaygal, ngayapa kedha mulaypa lawnga kedha, Awgad-
haw baga thoeyayzi ya idimiz. Mura Isoereylaw buway lawnga Awgadhaw
mabaygal,
7 Abraman buway muynu lak kedha, dhuray Abraman kaziw kazil
thana kasa gimiya muk, mina muynu nanga zapul wardh nge, mamu
mina Isoereylaw mabaygal lawnga. Awgadhan kedha ya wadhadhin
Abramalpa, 'Matha nginu kazil Isakalngu pawpa bangal nginu mina kazil,
balbayginga.'*
8 Wara Abraman kazil thana matha ngoedhagidh kazi gasaman, matha
kedha kazi midh na gasampa in apaw goewanu. Thana Awgadhaw kazil
lawnga. Matha Isaka nuy yadu poelgayzi kazi Abramalpa, nuy Abraman
mina kazi a nungungu pawpa.
9 Wa, Awgadhaw yangukudu aymayzinga kedha Abramalpa, 'Mina
thonar kakal, ngay bangal kuniya tidhedhe a Seray bangal kazi gasamoene,
garkaz.'†
10 Matha kedha Isakan ipi Rebeka nadh gasaman ukasar koetha kazi,
garkaz. Thathi urapun, Isoereylaw buway thathi Isaka.
11-12 Wagel kay palay kazi mamamadhin Awgadh kulay mulaydhin
Rebekalpa kedha, 'Kuykuyg ngaru apal kuthaygiya.'‡ Senabi thonara
palamun zageth imayginga gegeyadh a matha ngoedhagidh, Awgadh
nuydh kulay nungu ubi yadupalgadhin, nubepa mi kazi balbayginga mina
zagethoepa oengaypa, matha kedha nungu ya wadhan midh Abramalpa.
Awgadhan nuydh nungu ubilnga thuradhin nungu ubilnga mabayg,
palamun zageth matha imayginga.
13 Minar Poelayzinga kedha, Awgadhaw yangukudu, 'Ngath maman
manin Yakubu, Isaw lawnga, ngath nuyn adhapa thamayginga.'
14 Mabaygoepa sike gegeyadh Awgadhaw minaman. Lawnga kedha,
Awgadhaw iman ngaru balbayginga.
15 Nuy Moselpa lak kedha mulaydhin, 'Ngath gabu pawa yakaman
mabayg nga ngaw ubil mabayg, a koerkak badh gasaman mabayg nga
ngaw ubilnga.'
16 Ngalpan matha ngoedhagidh ngalpa gasaman mabaygaw ubilmayngu
lawnga, mabaygaw zagethoenu lawnga, matha Awgadhiya kurusipa,
nungu kozan a gabu pawa.
17 Maygi Thusinu Minar Poelayzinga kedha, kay paypa kulay Awgadhan
kedha mulaydhin Aykupithu kuyku mabaygoepa, 'Ngath ngin kedha zapa
Kuykulnga ayman, mura nubi po gubaw gizu mabaygoepa imaypa kedha,
ngaw bibir koeyza lak ngibepa pazalmaypa, balbayginga. Ngaw nel ngaru
gimal kabuthan, mura doegamuya.'
18 Ngalpa iman kedha, Awgadhaw gabu pawa koeyza a kozan nungu
ubil mabaygoepa, a nuydh lak ridha kuyk ayman wara mabayg, gegeyadh
aymoeypa, matha Awgadhiya kurusipa.

---

* **9:7** *Isaka a nungu kaziw kazil nginu nel bangal oengaypu*: wara Zenesis 21.12 geth tidi. † **9:9** *Seray bangal kazi gasamoene*: wara Zenesis 18.10 geth tidi. ‡ **9:11-12** *Kuykuyg ngaru apal kuthaygiya*: wara Zenesis 25.23 geth tidi.

Awgadhaw thabukir a wara gabu pawa

19 Urapun ngithamulngu muliz ngayapa kedha, ‘Kedha nanga matha
Awgadhiya kurusipa kedha, nuydh wara mabaygoepa ya ayman, ‘Ngath
gabu pawa bangal ayman ngibepa.’ A wara mabaygoepa nuydh yangkudu
ayman, ‘Nginu ngara pudhamay bangal gegeyadh.’ Mabaygoepa zapa
aymoeypa lawnga. Kedha nanga matha ngoedhagidh lawnga Awgadhan
mabayg zoeyzinoeydhiz wati pawapa.’
20 Lawnga ngi kedha mulayg, Awgadh kaliya tharan, Awgadhan nanga
midh ayman nanga, sena nuydh ayman, ngi lak nubepa kuniya ya
mulayginga, a kaliya thoerayginga. Awgadh ngoedhe zagethaw mabayg
dhawmaw za ayman, a ngalpa ngoedhe dawma, nungu zagethazinga,
nungu gethanu muynu.
21 Awmaw aymay mabaygan nanga besin ayman wara koethilnga a wara
kasa besin urapun dhawmangu, wa matha nubiya kurusipa.
22 A Awgadhan lak kedha, nuy ngalpan aymayzi mabayg. Matha
nubiya kurusipa kedha nuydh mabayg danal pathan lawnga idiman.
Nuydh bangal nungu bibir yakamoene kay. Nuy ngulayg koey dharadh
kaliya nagiz wati pawapa, a nuydh kuykuthalnga ugan mina thonar
kurusipa nuydh sethabi mabaygal al mathamoeyn, ngaya nanga nungu
adhapa imayzimayl. Kasa kay kedha nuy koey mina Awgadh gabu
ngoenakapulnga, koey buth poeyban.
23 A matha kedha nungu ubi nuydh yakaman nungu adhapudhay
poerapar, nuydh pay yoewdhan, iman mura nungu adhapa thamayzi
mabaygal ngadh nanga nungu kozan gasaman. Wa, nungu gabu ngoe-
nakap kedha, nuydh ngalpa buth pathamoeyn balbayginga, nungu woenab
a poeraparapa.
24 Ngalpa nungu thurayzi mabaygal, ngapa mura koey goegathaw
mabaygoengu, matha Yoewdhayaw mabaygoengu lawnga.
25 Wara kulay peropeth Owsaya kedha palaydhin Maygi Thusinu muynu,
‘Setha ngaya nanga kulay ngaw mabaygal lawnga,
ngath thana mamayin,
a kedha tharimoeyn,
“Ngaw mabaygal”.
Setha ngaya ngawngu kulay koeysigal,
ngath kulay maman mayginga,
ngath thana tharemoeyn “Ngaw koey mamalmayl”.
26 A ngitha sey mi lagoenu ngath ngithamun
kulay adhal wanadhin kedha,
“Ngitha ngaw mabaygal lawnga.”
Ngitha ngaw kazil bangal tharedhe,
ngay ngaru igilaw Awgadhan.’

27 Wara kulay peropetha Isaya nuy koey dharadh mulaydhin thana-
muniya kedha, ‘Isoereylaw mabaygal kasa buthudh koey garsar, muynu
moenarimayl matha ngoedhagidh gudaz puydhamoeyne bangal.
28 Awgadhan bangal ngaru kuth maypa. Nuydh mura nubi apa
goewaw mabaygoepa sobaginga modhabiya manine mabaygoepa senabi
wati pawapa.’
29 Wagel kay Isaya senabi yangukudu madhin, nuy mina kulay kedha
mulaydhin, ‘Awgadh koey gimal nuydh na moenarimayl waniz mabaygal
ngalpan buwaynu muynu. Nuydh nay ngalpan mura uma mathaman,

ngalpan maykuyk bangal zaginga nay, ngoedhe Sodom a Gomora, sepalbi ukasar muy nithumayzi goegath.'

Pawlon thoeythu poegay Isoereylaw buwaypa

30 Wa, ngath ngithamulpa lak sakar pudhaypa, Isoereylaw mabaygal midh, a wara mabaygal midh Awgadhaw imaypa. Kulay thonar thana wara goegathaw mabaygal mina yabugudoengu ngoenanumayginga thana koerawaygal. Kasa kay kedha thana mi thonara karngemidhin, Awgadhaw mina yangukudu, Awgadhan muy thayadhin kedha, 'Ngitha balbayginga!' kuyk thanamun mina yoepathaman.

31-32 Si muynu Isoereylaw mabaygal, nungu kulay adhapa thamayzimayl. Thana koeyma sabi luman, a thanamun ubi kedha thana sabiya toedipa nanga Awgadhoepa matha ngoedhagidh. Lawnga thanamun mab pasiya, thana mina yoepathamayginga Awgadhaw adhapudhay kozan. Thanamulpa kedha, thanamun geth zageth matha ngoedhagidh Awgadhaw imaypa. Ina ngoedhe thana Awgadhaw kozan mina imayginga. Thana ngoedhe kulanu pa walemipa. Matha kedha Yesu Keriso koey ridhanga matha kedha kula ngalpan.

33 Minar Poelayzinga kedha,
'Imaw, kula ngath wanan Maygi Goegath Zayonoenu.
Mabaygal bangal nubiya pa walemipu,
senabi kulanu thana bangal pudhemipu.
Urapun kay kedha, mabaygan ngadh mina yoepathaman,
nungu mina ubilnga nuydh bangal gasamoene.
Nubepa azirpa gasamoeypa lawnga.'

10

Ngay koeyma yoewdhiz Awgadhoepa, Yoewdhayaw mabaygoepa kaludhaypa

1 Ngaw tukaypal ngaw ngoenakap ubi koeyza mura ngaw mabaygoepa, igilpa, ngay Awgadhoepa Yoewdhayngu kaludhaypa thanamulpa.

2 Ngay mina koey ngulayg thanamulngu, thanamun thimedh koeyza Awgadhaw zagethoepa kasa kay kedha thanamun kapu akasin balbayginga lawnga mina ngulaygiya.

3 Thana mamu mina ngulaygal lawnga Awgadhaw buwayl thoeyay midh nanga mabaygoepa butha poethaypa kalmel nubepa. Thana thanamun geth koeyma nuthemipa nungu zagethoepa aymoeypa, a yakamaypa kedha thana mina pawalgal. Muynu thana gasamoeyginga aymoeyginga nungu mina ubilnga. Keriso koey yabugud mura Awgadhaw ubilmaypa.

4 Keriso nuydh mura zapul ngalpalpa aymoeyn, a Mosen sabi lak ngalpan kuyk lawnga, mabaygan ngadh mina yoepathaman, wa sethabi mabaygal matha ngoedhagidh Awgadhoepa. Thana lak lawnga sabinu apal kuyk Yesu Kerison zageth.

Yesu Kerison danal poethay mura ngalpalpa

5 Mosen Minar Poelayzinga kedha, 'Mabayg buth pathiz Awgadhoepa kulay, mura sabi ayman, wa nuydh gasaman ngaru igililnga.'

6 A ngalpa midh, ngalpa sike matha ngoedhagidh kedha yabugudoepa lawnga midh. Wara Mosen yangukudu Maygi Thusiw muynu kedha midh nanga, Awgadhoepa mina yoepathaman kedha, 'Ngi nginungu muynu yapu poeybayg a koeygarsar wakay thoemamiz kedha, "Nga bangal

daparpa kadaypa?” ’ Keriso nuydh ayman, buth pathadhin ngalpalpa. Nuy kulay kaday tharaydhin daparpa, koey zageth mabaygan nuyn bangal Kerison ngapa mulupa manin.
7 A nuy lak mulaydhin, ‘Matha kedha ngi yapu poeybayg, “Nga mabayg mulupa genoepa?” ’ Lawnga Keriso nuydh aymoedhin, muwasidhin genoengu kaday tharaydhin, mura zageth ayman ngalpalpa.
8 Ina na kedha Mosen yangukudu, ‘Awgadhaw ya sena ngibiya amadhan, nginu iragudoenu a muynu nginu ngoenakapoenu.’ Ina mina yangu wakay Mosen, ngalpalpa maw sipa kayib, a yadu poelgaypa.
9 Ngi nanga mabaygaw parunu Yesu Kerisolpa buwayl thayiz kedha, nuy nginu Kuykulnga, a thawmanin nuyn nginu iragudoengu, a nginu ngoenakapoengu ngidh mina yoepathaman kedha, Awgadhan nuyn kadaypa madhin umangu. Wa, Awgadhan ngaru ngin gudaz puydhane nginu wati pawangu.
10 Ngi nanga mina yoepathaman, wa Awgadhaw imaypa ngi balbayginga, a matha ngoedhagidh ngi muliz kedha mina ya, ngi Kerison mabayg, wa ngin gudaz puydhan.
11 Minar Poelayzinga kedha, ‘Ngadh mina yoepathaman Kerisolpa, nubepa azirpa gasamoeypa lawnga, nuy bangal matha ngoedhagidh thanuridhe.’
12 Itha thabi mina yangukudul mura po gubaw gizu mabaygoepa, matha kedha Yoewdhayaw mabaygal a azaz mabaygal Awgadh nuy mina Awgadh, nungu senawbi mina pawa na matha kedha ngoedhalnga Yoewdhaylgoepa a matha kedha wara mabaygoepa.
13 Minar Poelayzinga kedha, ‘Mura mabaygal ngaya nanga wal tidaypa, Awgadhaw ibupuydhaypa, balbayginga, nuydh thana gudaz puydhamoeyn matha ngoedhagidh niyaypa.’

Maw tharayzi mabayg ngaru wayan kulay

14 Kasa kay kedha thanamulpa koey zageth wal tiduman Awgadhoepa ibupuydhaypa thana nanga mina yoepathamayginga, a wara mabayg koerawayg, nuydh ngaru mina yoepathamayginga. Mabayg ngaru maw tariz kulay, wagel thana ngulayg karngemin a mina yoepathaman.
15 Nuy maw tharayzi mabayg ngaru wayan kulay, a nuydh yadu palgan Awgadhaw ya mabaygoepa. Minar Poelayzinga kedha, ‘Mabayg nga mura goegathiya, padiya gimiya ulaypa, maygi ya yadu poelgaypa, nungu senawbi zageth ngaru woenabalnga.’
16 Kasa kay kedha koeyma Isoereylaw mabaygan kurusipoegayginga, kulkubaw peropeth Isaya nuy kedha mulaydhin, ‘Kuykulnga, mina moenari mabaygan thana karngemin. Nginu yangukudu ngath yadu poelgaypa. Koey garsar mabaygan koerngayginga.’
17 Wa, mabaygaw mina yoepathaman kedha kuniya, nuydh mamu kawran karngemin senabi mina ya, Kerison igililnga midh. Kalanu nuydh mina yoepathaman.
18 Ngalpa midh pudhamoeypa, Isoereylaw mabaygaw sirisir na midh paru, thana midh, buthoeginga koerngayle, lawnga thana koeyma thonaralnga kasa karngemidhin. Wa, na Minar Poelayzinga kedha, ‘In nubi mina yangu wakay, maw tharaydhin mura po gubaw gizuya.’
19 A thana Isoereylaw buway, thana midh, tidan lawnga tidayginga. Mosen mina poelayzinga kedha, ‘Wara buwaynu bangal gasamoene, kalanu ngithamun uwa kasa koeyza. A ngithamun bangal thabukir koeyza kuyk thana koerawayg mabaygal kulay thayamine ngithamuniya.’

20 Kulba peropeth Isaya nuy mina akaginga, nuy balbayginga mulaydhin
kedha, ‘Koerawayg mabaygal nanga thana ngoena lumayginga, kasa kay
kedha thana ngoena iman, matha kedha mabaygal ngaya yapupoeybay-
ginga ngayapa, ngay ngaw geth yakamiz thanamulpa.’
21 Kasa kay kedha Isoereylaw mabaygal thana wara kuniya. Isaya kedha
minar paladhin, Awgadhaw yangukudu, ‘Ngath koeygarsar thonaralnga
geth yoewdhamoeyrngu, thanamulpa ibupuydhaypa. Thana kasa koey
ridha kuykulmayl, a koerngaygimayl.’

11

Awgadhaw gabu ngoenakap Isoereylaw mabaygoepa

1 A mabaygal sike kedha mulaypa, ‘Awgadhan mura nungu Isoereylaw
mabaygal adha idimoeydhin a?’ Lawnga, ngay lak kedha senabi buwaynu
muynu a ngay koey ngulayg nuydh kedha ngoedhal za aymayginga nungu
mabaygoepa. Abrama nuy ngaw buway thathi, a ngay sew senawbi buway
mabayg Benzoemanan.
2 Lawnga! Mina lawnga, Awgadhan pasipa woenayginga nungu adhapa
thamayzi mabaygal, nuy mina kuykungu ngulayg thanamulngu. A ngalpa
ngulaygal kedha, kulba peropeth Elayza, gar balbamoeydhin Awgadhiya a
mulupa idimoedhin. Dhuray nungu Isoereylaw mabaygal kedha,
3 ‘Kuykulnga, na koey gegeyadh, thana mathamoedhin nginu peropethal,
a maygi lagal ngalaga nanga ngoey ngibepa uruy poeybaypa, a yoewd-
hemipa, thana pathidhemoeypa. Matha ngoena urapun koerngayl mabayg
wanangu, a thana nuthemipa ngayapa mathamaypa.’
4 Lawnga, Awgadh Elayzalpa kedha mulaydhin, ‘Lawnga, matha ngi
lawnga. Ngaw kapu akasiziw mabaygal koeyma, ngath ngaru ngayapa
kaludhamoeyn. Matha garkazil 7000 mura, a thanamuniya thanamun
mabaygal. Thana thawmayginga senawbi ngoelkay awgadh bal.’
5 Kayib lak kedha, thana memayipa Awgadhaw adhapa thamayzimayl.
Kasa moenari mabaygal adhapa thamamayin, kuyk nungu gabu pawa a
kapu sib wanan.
6 Wa, kozan ngaru kozan, a zagethoeginga ngaru zagethoeginga, ina
lawnga kedha modhab midh nanga, modhab na ngaru zagethoenu
minaman. Awgadhaw kozan ngaru modhabiginga buth pathan mabaygaw
igililnga.
7 Koeyma Isoereylaw mabaygal koeyma nuthemidhin Awgadhaw mina
zapa gasamoeypa, kasa kay kedha thana yan. Matha Awgadhaw Adhapa
Thamayzi Mabaygan. Wa gasaman thana, moenari mabaygal, koeyma
mabaygal nanga thana koerngayg asimoeydhin.
8 Minar Poelayzinga kedha, ‘Awgadhan thana kawbadh wak palaydhin
thana imayginga thanamun purkan, a koerngayginga thanamun kawran,
kurusipa kayib.’
9 Matha kedha ngalpan apakuyk Dhawitha, nungu ya kedha, ‘Matha
ngoedhagidh kedha, thanamun aygud, ngoedhe wati za aymiz thanamun
gamupa, a thana pudhemin, thana gasaman wati kuth.
10 Thana ngoedhe maygumal nge, a thana imayginga za, a thanamun
mapu koeyza, a mapun thana apiya amemipa koeyma thonaralnga.’
11 Ngaw igalgal, ngay ngithamulpa kedha muliz, thana Isoereylaw
mabaygal mulupa pudhaydhin kuyk thanamun koerngayginga; sena
lawnga ngaru. Lawnga thanamulpa kuykuthalnga adhal maypa lawnga.
Kuyk thanamun senabi wati pawangu, Awgadhaw mina za thanamuniya

mayginga, nuydh nan poeybadhin wara goegathaw mabaygoepa, a thana balbayg tidamoeydhin Awgadhaw purkapa. A Isoereylaw mabaygal nanga thana thonarpa adhal wanayzimayl, kurusipa Isoereylaw mabaygal ngaru kedha uwan mepa a thanamun ubi ngaru koeyza sethabi mina zapa.

12 Wa, Kerison mina yangukudu sobaginga yadu palgan mura goegathoepa, kedha zoenguz kedha Isoereylaw mabaygaw koerngayginga koeyza, a wara goegathan gasaman Kerisolngu matha ngoedhagidh; Isoereylaw mabaygal bangal nanga garthi thoeyamoeyne, a balbayg asimoeyne, thana bangal gasamoene matha ngoedhagidh, a soeyzi thanamulngu mura po gubaw gizuya, mura mabaygoepa, mina balbayginga.

Azaz mabaygal lak garwoeydhamoeyn Awgadhoepa

13 Ngay ngithamulpa muliz, wara goegathaw mabaygal, kedha zoenguz kedha ngaw kupay zageth kedha thonara ngithamulpa yadu poelgaypa. Na ngayapa koey ubil zageth.

14 A pasinu nanga ngayapa mina balbayginga kedha, ngaw Isoereylaw mabaygal bangal imane ngithamun igililnga. Thana nanga iman thana ngaru uwan mepa, a kalanu dhuray thana asimoeyne, kaludhamoeyne.

15 Thana kulay adhal wanaydhin a senabi thonara mura goegathaw mabaygal asimoeydhin Awgadhiya, nungu igalgal. Nuydh midh thonara nanga thana Isoereylaw mabaygal muy idimoene, nuydh ngoedhe thana kadaypa mamayine umangu, koey ikalnga, koey dhiwalnga, ngoedhe thanamun kayin igililnga kapu ibupuydhay za mura mabaygoepa.

16 Wa, Abrama nuy kulay, a nuy ngoedhe ayboewdhaw thonaraw kulay ay Awgadhoepa poeybayzinga. Nungungu pawpa mura Awgadhaw buway. Na ngoedhe kedha, apaw lagaw mabayg nuydh nubepa garpathamoeyn koeykoeyne kunaw kapul. Kalanu nuydh thoewa ay ayman a moegina poeyban eso Awgadhoepa. Kalanu mura sethabi bredal Maygi Aydel ngoedhe mura poeybamoeyn Awgadhoepa. A matha kedha Abrama nuy ngoedhe kuyk senabi Awgadhaw maygi puy, a nungu thamal pawpa, matha kedha nungu kazil parungu ngapa, maygi mabaygal aymoeyn Abrama midh nanga.

17 Na puy ngoedhe olibaw puy, apaw lagaw mabaygan nuydh dhuray nanu thamal adhapa pathamoeyn, kalanu wara thamal, bupaw malguy adhayzi puyngu, gethaw uthuyzimaynu woeydhan a igililnga poeyban thanamulpa. Ngitha wara goegathaw mabaygal matha kedha bupaw olibaw puy, a ngoey Isoereylaw mabaygal ngoedhe apaw lagaw uthuyzimayl. Ngitha kedha zoenguz Mari igililnga koey bibirilnga gasaman kalmel Isoereylaw mabaygal.

18 Ngitha koeyma mulupa noegayg Isoereylaw mabaygoepa, setha ngaya nanga adhapa thamayzi thamal, Awgadhoengu siga thamayzimayl. Ngi kay midh paru koeyza ayimpu? Ngi kasa tham, ngidh igililnga poeybayginga sipipa, kuyku sipin ngin aydu poeybaypa.

19 Ngi nanga nginungu kuykulnga ayimpa kedha, ‘Ngoey midh, ngoey wara goegathaw mabaygal matha ngoedhagidh Isoereylaw mabaygal midh nanga. E! Thana kulay kuykulmay garngu adhayzimayl, ngaru adhapa mamayin ngoeymulpa buth wanaypa, a ngoey kayib mina balbayginga nungu garngu adhayzimayl.’

20 Wa, sena mina, thana adhapa memayidhin kuyk thana mina yoepathamayginga, a ngitha ngaya nanga sigal kulay, ngitha matha memayipa garngu nungu adhayzimayl kuyk ngithamun mina

yoepathaman. Kasa kay kedha kadaypa thoemayg senabi mina zapungu, Awgadhaw kozan ngithamulpa. Poeypiyam kulay.
21 Awgadhaw minamay nanga kedha koey dharadh thanamulpa Yoewdhayalgaw mabaygoepa ngaya nanga kulay mina sew thamal, nungungu malguy adhayzimayl. Ngithamun ngoenanu manin midh, ngitha nanga kal thayan nubiya wa, nuydh ngaru ngithamun pathan adhapa nungu garngu.
22 Ina ngalpa ukasar doegam iman Awgadhaw, nungu gabu pawa koeyza a nungu minaman ngaru balbayginga. Thana Isoereylalgal ngaya nanga nungungu adhapa toedipa, nungu minaman mina koey dharadh thanamulpa. Ngitha na matha ngoedhagidh toedipa nungu mina mamoenu nanga wa, matha ngoedhagidh ngitha gasaman nungu kozan a pawdh; lawnga nanga ngitha lak adhapa pathamoeyn seyzi puy garngu.
23 Yoewdhayalgan na wanan thanamun ngoelkay yoepathaman nanga, wa Awgadhan ngulayg thana lak kuniya mamayin nungu garnu wanamoeyn, thana lak nubiya kalmel. Nuydh nungu bibirinu zageth ayman, kedha zoenguz kedha nuy koey Awgadh.
24 Ngitha wara goegathaw mabaygal kulay bupaw puy thamal, mina apaw lagaw puy lawnga, ngitha ngoedhe tidan a thoebudh puynu uthun. Ngitha sew garnu thamal aymoeyn. Ina moegina zageth lawnga, Awgadhaw aymayzinga ngithamulpa. Thana Yoewdhayalgal mina puy thamal, na ngaru zagethoeginga nubepa nuydh thana kuniya gud aran thanamun kuyku goeray, a thana koesimoeyn balbayginga.

Mura Isoereylaw mabaygal gudaz puydhamoeyne bangal

25 Ngaw tukuypal, wara muy ngulayg, ngath ngitha ngulayg palimoeyn, ngithamulpa ngoenanu maypa a ngithamulngu kadaypa thamayle kedha, Ngoey koey ngulaygal.' Na ina kedha, dhuray Isoereylalgal koey ridha kuykul, sena ngaru lawnga, na bangal lak muwasine thanamun kawrag. Mamu mura garwoeydhamoeyn Awgadhaw imayzi mabaygal ngapa nubepa mura goegathoengu.
26 Kalanu bangal na za ina kedha, Isoereylaw mabaygal ngaru bangal gudaz puydhamoeyne, Minar Poelayzinga midh nanga,
'Gudaz Puydhay Mabayg bangal ngapa maygi goegathoengu, Zayonoengu
Nuy bangal adhapa thamane mura wati pawa Yakubun buwayngu.
27 Midh thonara bangal ngath thanamun wati pawal garwalgan,
wa, ngath in nubi yawadhayzinga aymoene thanamuniya.'

28 Wa, thana Isoereylaw buway koerngayg asimoeyn nubi kapu yangu wakay. Thana ngoedhe Awgadhaw wati igalgal, kedha thonara amadhan thamayginga, a ngitha wara buway mabaygal amadhan thamemin Awgadhoepa, thanamun dhadhabuth gasaman. Kasa kay kedha Awgadhaw mam thanamulpa ngaru, nuy thanamulngu kulay ngulayg. Adhapa thamayzi mabaygal thana, kuyk Abrama, Isaka, Yakubu a dhuray ngoeymun thathiw thathil.
29 Awgadhaw yaday ngaru idimayginga.* Mabaygal ngaya nanga nungu adhapa thamayzimayl nuydh sethabi mabaygal dhoey nidhamoeyn, a nungu sib wanan ngaru.
30 Wa, ngitha wara goegathaw mabaygal kulay koerngaygi mabaygal Awgadhoepa, koey sigiya memayipu nungu buwayngu, a nuydh ngithamulpa adhapudhay mina za poeyban, kuyk thana ubigigal nungungu.

---

* **11:29** *Awgadhaw yaday ngaru idimayginga*: wara Zenesis 15.4-6 geth tidi.

31 Nungu kasa sib wanay gudaz puydhay mina koeyza ngithamulpa
kulay, ngithamulpa ngaya nanga Isoereylaw buwayngu adhal, a thana
Isoereylaw buway lak kedha koerngayg asimoeyn kedha thonara. Ina
kedha zoenguz kedha, nungu ubi kedha nuydh kasa poeyban ngithamulpa
sib wanan, gudaz puydhan. Kalanu nungu lak kedha sib wanan ngaru
thanamulpa kuniya.
32 Wa, ngalpalpa kakal kedha, Awgadh nuydh zapul kedha kuniya
aymoeydhin, nuydh mina kakal yakamoeydhin kedha, mura mabaygal
wati pawalgal koey zageth gud ayman wati pawangu, ngoedhe nuydh
mura mabayg kunumay lagoenu muynu thoeyamoeyn; kasa kay kedha
Awgadhaw ubi nuydh kasa poeyban sib wanan a gudaz puydhan mura
mabaygoepa.

Awgadh thawmanin, nungu pawdhapa a nungu ngulayg

33 Sena iman Awgadhaw mina zapul, adhapudhay koey zapul nungu
yangukudul, ngoedhe koey malu padhamoeginga, a matha kedha nungu
ngulayg. Awgadhaw minamay mina adhapudhay koey zageth sakar
pudhan, a nungu igilaw yabugud ngalpa koey zageth iman.
34 Na matha kedha Minar Poelayzinga midh paladhin, ‘Ngalpalngu nga
ngulayg Awgadhaw mura wakay thoemamayngu, a ngalpalngu ngadh
yangukudu ayman Awgadhoepa.’
35 Mabayg nga kedha koey siba woenay mabayg Awgadhoepa nuy
ngulayg kedha muliz, ‘Ngath Awgadhoepa koeyza poeyban, nuydh ngaru
ngayapa modhabiya manin.’
36 Lawnga! Mura zapul ngapa nungungu, yabugud nuy, a thana nungu
zapul mura; mura zapul nubepa thawmaypa a nungu poerapar ngaru a
ngaru.

12

Ngalpan igililmayl Awgadhoepa poeybamoeyn nungu ubilmaypa

1 Ngaw tukuypal, ngay ngaw ngoenakapoengu Awgadhaw doegamoenu
muliz, nuydh kasa poeyban ngalpalpa nungu gudaz puydhay. Matha
ngoedhagidh kedha, ngitha nubepa poeyban gamu, a gamu zageth, a gamu
ubilnga mura, Awgadhoepa apapudhiz nungu ubilnga midh nanga. Ina
nabi zageth matha ngoedhagidh.
2 Nubi apaw goewaw mabaygaw pawa, ngidh senabi ngoedha thoeyay
oesig gamu igililmaynu. Lawnga mari igililmaynu nanga ngi ngaru Aw-
gadhaw ubilmaynu asin nubepa nginu ngoenakap wakay thoemamaypa
sakariya thoeyaypa, a ubilnga sakariya thiyaypa, kalanu nginu thigi, a
nginu wakay thoemam na kayn za aymiz. Kedha ngoedhal za nanga
ngibepa mura kakal aymoeyne Awgadhaw ubilnga midh, a nginu mi
yabugud nanga nubepa balbayginga gegeyadhoeginga.
3 Wa, Awgadh nuydh ngayapa kasa poeyban kupay, mura ngithamulpa
ngurpaypa kedha. Ngitha yaynanab gamu dhub iruyg a kedha mulayg,
‘Ngay koey mabayg.’ Ngitha ngaru yaynanab mina mamayipa kedha,
ngitha mi zagethoepa balbayginga, thimedhoenu ayman, a Awgadh nuydh
mi ngoedhalnga nginu igililnga ridh palan, a nginu mina yoepathaman
midh.
4 Wa, mabaygaw zageth yaynanob mura koeygarsar, matha kedha
ngalpaniya gamunu midh mura zagethoepa thugalal koeygarsar. Purkan
wara zageth ayman, gethan wara zageth ayman, thigin wara zageth ayman,
a matha kedha mura thugalal.

5 A ngalpa Kerison mabaygal lak kedha, ngalpa koey goersar nubiya
asimoeyn urapun gamu aymiz, a ngalpa nungu zagethaw mabaygal, wara
mabayg ngoedhe ngar a wara balbayg ngoedhe geth; ngalpa ngaru mura
ibupuydhan kidhakidhan yaynanab.
6 A ngalpan zagethaw ngulayg yaynanab koey goersar, itha Awgadhaw
sib wanan ngalpalpa poeybayzimayl. Wara mabayg ngulayg mina
yangukudu gasaman Awgadhoengu a manin mabaygoepa; nuydh ngaru
puridharalnga yadu palgan, Awgadhaw nubepa sib wanan midh, senabi
mina zagethoepa.
7 Wara mabaygaw sib wanan kedha, nuy koey goersar mabaygoepa
zagethan mepa, nuy ngaru puridharalnga kaday sipa. A mabayg ngaya
Awgadhan balbayg tidan Maygi Thusiw ngurpaypa, nuy ngaru ngurpay
mabayg.
8 Awgadhan wara mabaygoepa poeyban puridharal gud, wa nuydh
ngaru ridh palan mabaygal. A wara mabayg aydeg zapulayg, nuydh
poeyban mina pawa mabaygoepa. Ngabepa nanga Awgadhan ngulayg
poeyban mabaygoepa, nuydh ngaru ayman balbayginga. Nga nanga kapu
ngoenakapoepa mepa mabaygoepa, sena sib wanan Awgadhoengu ngapa,
nuydh ngaru mina ayman.

Mam midh paru nanga

9 Ngithamun mam ngaru balbayginga, ngoenakapoengu, ngaru ubigasi-
moeyn mura wati pawangu, a gasaman mina pawa.
10 Mina pawa kidhakidhan oengan mabaygoepa nginu tukuypoepa midh
nanga. Nginungu ngi apa pudhepa wara mabaygoepa mina pawa ayman.
11 Goegadh oesig zagethoepa; thimedhoenu zageth ulaypa mari doeg-
amoenu, ngi Awgadhaw zagethaw mabayg.
12 Wagel kay ngidh balbayginga gasaman Awgadhoengu, ngidh mamu
wakayn pagan Awgadhoepa koey ikalnga. Nginu igililnga koey mapunga
nanga, ngi ngaru balbayginga gabu ngoenakapulnga, ngi ngaru kapu
akasin nginu thoeythu poegaynu mura thonara.
13 Ngidh ngaru ibupuydhay ayman Awgadhaw mabaygoepa ngaya
nanga aygigal zagigal, a lagagi mabaygoepa, mina pawa ayman mura
mabaygoepa.
14 Mabayg nga na gegeyadh ngibepa, wati ya mulayg, na ngaru mina
yangukudu.* Ngidh kapu yangukudu ayman Awgadhaw;
15 nginu ngoenakap ngaru mabaygiya asin, nungu dhiw nanga ngi
nubiya asin, a nungu koerkak badh nanga ngi asin,
16 ngi ngaru balbayginga niyaypa mura yaynanob mabaygiya. Gamu
dhub iruyg, kakal ngi ngaru koey igalayg kupaygi mabaygoepa. Nginu
geth ngulayg kadaypa thoemayg.
17 Wara mabaygoepa wati modhabiya maygi, kasa midh nungu gegeyadh
ngibepa. Gud aymar mi zagethal nanga Awgadhaw imaypa balbayginga a
mura mabaygaw purkanu balbayginga, ngidh kedha zagethal aymoeyn.
18 Ngidh nginu doegamoengu mina pawa ayman ngoenakapoengu mura
mabaygoepa.
19 Ngaw igalgal, ngidh kuniya ridh thoeyayg, in nubi za Awgadhoepa
wanan, nuydh kay za ayman. Minar Poelayzinga kedha, ‘Kuniya modhab
ngaw za, ngath bangal modhabiya manin.’

---

* **12:14** *Mabayg nga na gegeyadh ngibepa, wati ya mulayg, na ngaru mina yangukudu*: wara Mathayu 5.44 geth tidi, a Luka 6.28.

20 Lawnga, Kuykulmay ngurpan kedha ngalpalpa, ‘Nginu wati igalayg
nanga maythayginga aydu poeyban nuyn, nuyn na ngukin nay, za mar
nubepa woenipa. Ngidh na nabi pawa ayman ina ngoedhe muyngu
bukeraw moeythay gimal kuykunu waniz, kalanu nungu azir koeyza.’
21 Wa, wati za ngaru gegeyadh, nginu igililmayngu gegeyadh maythayle.
Ayman ngaru mina pawa, kurusipa mina pawan nudhiz wati pawa.

13

Ngalpa ngaru karngemin mura gabmenaw kuyku mabaygal

1 Ngalpa ngaru karngemin ngalpan kuyku mabaygoepa, Awgadhan nay
kupay poeybayginga thana zaginga nay. Mura nubi apaw goewaw kuyku
mabaygal thana nungu wanayzimayl kupaynu.
2 Ngidh thanamuniya paruya pudhayg; thanamun kupay Awgadhaw
poeybayzinga, a mabayg nga nanga paruya pudhiz thanamuniya, sena
Awgadhaw poeybayzi kupay mogo pugan; ngidh ngaru bangal gegeyadh
gasaman.
3 Ngi mina mabayg nanga ngi ngaru akaginga sabingu; wati mabayg
nuy koey akan, sabi akal paru. Nginu ubi nanga ngi akaginga kuyku
mabaygoengu, ayman balbayginga za midh nanga a nuydh ngin gimal
kabuthan.
4 Wa, kuyku mabayg nuy Awgadhaw zagethaw mabayg ngibepa balbay
tidaypa. Ngidh na gegeyadh ayman ngi akan, kuyk sabi nungu gethanu
mepa. Nuydh Awgadhoengu gasaman kupay, mabaygoepa minamaypa, a
sabin palngin wati mabayg, lawnga wati kuth tharan.
5 Wa, ngidh ngaru mina za ayman, ukasar za, wara ngi kuyku mabaygaw
thabukiringu akan, a wara pudhaman nginu wakay thoemamaypa mina za
kakal.
6-7 Wa, ngalpa ngulayg mina modhabiya manin nubi apaw goewaw
kuyku mabaygoepa,* thanamun kupay zageth Awgadhaw poeybayzi za
thanamulpa. Ngidh ngaru mura modhabiya manin thanamulpa matha
kedha sabi ya wadhan midh nanga, a wara ngidh apasin ngaru yakaman
kuyku mabaygoepa.

Zageth kidhakidhan ibupuydhan

8 Ngidh na za gasaman bokadhzapun, ngidh sobaginga kuniya manin
modhabiya, umanga kuykuthalnga maygi. Matha urapun doegamoenu
ngalpan umanga ngaru mepa. Mam nanga ngaru mina za, nginu umanga
koeyza Awgadhoepa. Ngadh na mina mam oengaypa mabaygoepa mura,
balbayginga kuyku nidhan Awgadhaw sabi.
9 Sabil itha. Wara mabaygiya puru aymayg. Mabayg umapa mathamayg.
Za purunu woerdhayg. Uwanu maygi wara mabaygaw mina zapunu a
matha kedha dhuray sabil. Mura sethabi sabil thana urapun sabinu muynu
kedha, ngidh ngaru maman manin nginu pasiw mabayg kedha, nginu mam
midh nanga ngibepa!
10 Mina mam nanga ngidh gegeyadh mayginga mabayg ngibiya amad-
han. Sena mam ngidh mina ayman kuyku nidhan mura sabil.
11 Lak gegeyadh oesig, Awgadhaw thonar amadhan thamiz, ngitha ngaru
mam yakaman. Ngalpa kulkub nubepa ngapa buwal thayadhin; kayib
nanga nungu garpathamay thonar mina amadhan thamiz, matha dan pali
uthuyngu.

---

* **13:6-7** Romaniw kuyku mabaygaw rugal, nubepa mamayipa, wara Mathayu 22.21 geth tidi, a Mareko 12.17, a Luka 20.25.

12 Inuraw amadhan adhathoeyay, nanu thonar ngaru kay muwasine
a goeyga amadhan. Ngalpa ngaru adhathoeyamoeyn inuraw zagethal a
buyaw zapul kusumaw, Awgadhaw koewbu rugal oengiz.
13 Ngalpa ngaru balbayginga toedipu goeygiw mekathoenu; koeyma
rimarim oerayg guruku woenin, wara mabaygiya wati ubilnga aymayg,
pathowkamayg, a uwanu maygi.
14 Lawnga, mina yabugud kedha, matha ngoedhagidh kedha, Yesu
Kerison mina pawa ngibepa manin ngoedhe kedha nuy mina koewbu rugal
ngibepa manin, a ngidh koeyma ngoenanu maygi gamu ubilmay, koeyma
ngoenakap poeybayg koew apaw goewaw wati zapa.

14

Ngidh nginu tukuyap zoeyzinoeydhayg

1 Ngitha ngaru ayawal manin Awgadhaw mabayg, ngunu nanga mina
yoepathaman mamu bibirilnga lawnga. Nungu wakay thoemamay koey-
garsar kedha, moegithap za miyay balbayginga a za miyay gegeyadh.
Ngidh nuyn ayawal maypa, kasa kay kedha nuyn wara zapa, wara zapa
thoerayginga, nungu muy ubilmaynu.
2 Wara mabaygaw mina yoepathaman kedha, nuy mura aydu purathiz, a
wara mabayg nanga nungu mina yoepathaman bibiriginga, nubepa kedha,
nuydh matha dharbaw aydu purathipa.
3 Mabayg nga nanga purathipa mura aydu, nubepa mulupa noegayg sepa
nungu tukuypoepa nga nanga matha dharbaw aydu purathipa; a dharbaw
aydu purthay mabayg nanga nuydh mulupa thoeyayg mabayg nga nanga
mura aydu purathipa. Awgadhan lak kedha ayawal manin senabi mabayg.
4 Ngidh nanga nuyn mulupa manin nanga ngay ngaru ngibepa kedha
muliz, ngi nga ngi! Ngidh mipa wara mabaygaw zagethaw mabayg
zoeyzinoeydhiz. Matha nungu kuyku mabaygoepa kedha, nuy balbayginga
lawnga gegeyadh; a nuydh bangal ngaru balbayg asine kuyk Awgadhan
nuyn bangal balbay tidaypa.
5 Wara lak kedha, dhuray mabaygal ngulayg koey goeyga adhapa thaman
mina thoeythu poegay goeyga, a dhuray kedha, mura goeygil matha
kedha ngoedhalmayl. Wa, ina balbayginga mura mabaygal yaynanab
pudhamoeyn thanamun yaynanab ngulayg midh nanga.
6 Ngadh nanga ayman urapun goeyga adhapa thaman, nuydh kuykul-
maypa ayman, matha kedha mabayg nga nanga madhun purathipu nuy
kuykulmaypa kabuthan a nuy eso poeybiz Awgadhoepa senabi aypa. A
matha kedha mabayg nga nanga ay wanan, ina nungu apasiw zageth,
nuydh lak kedha poeyban Awgadhoepa eso.
7 Ngalpa ngalpan geth niyaypa lawnga, a ngalpa ngalpan geth umoepa
lawnga.
8 Ngalpan igililmayl ngaru Kuykulmaya parunu, a ngalpa nanga um
pudhepa nanga, na matha nubiya parunu. Kasa midh, ngalpa igil
mabaygal lawnga um pudhepa, ngalpa ngaru Awgadhaw mabaygal.
9 Keriso kedha zapa umanga kalanu kaday tharaydhin igililnga, nuy
ngaru uma mabaygaw Kuykulnga a matha kedha igil mabaygaw Kuykul-
nga.
10 Ngidh mipa nginu tukuyap pudhamoeypa, ngibepa zoeyzinoeydhepa
lawnga. Ngalpan zoeyzinoeydhay mabayg urapun bangal. Ngalpa mura
Awgadhiya parunu kaday siparuy.

11 Awgadhaw yangukudu minar poelayzimaynu muynu kedha, ‘Ngay
Awgadh, ngay ngaru igililnga a mura nabi apaw goewaw mabaygal ngaru
bangal ngaybiya parunu kulun pasaynoemoeyn, a mura gud woeydhiz
kedha, ‘Ngi ngaru ingaru Awgadh.”
12 A ngalpa ngaru bangal nubepa mura gudan ya muliz ngalpan
yaynanab igililnga midh.

Ngidh nginu tukuyap mulupa thoeyayg

13 Ngalpa lak ngalpan tukuypal kidhakidhan zoeyzi noeydhayg. Lak
mina wakay thoemamay gasamar kedha, karum poelayg nginu tukuypaw
yabugud nungungu pudhayle.
14 Ngitha ngulaygal kedha ngay Yesu Kerisoniya kalmel mepa, a ngaw
yangukudu ngithamulpa kedha, ngay koey ngulayg kedha, mura aydel
mina aydel, wati za lawnga Awgadhaw parunu. Kasa kay kedha
mabaygoepa sike kedha, wara ayde ngoelkay za Awgadhiya parunu; nungu
imay kedha, mabaygan nanga gasaman kedha ayde na ngaru Awgadhoepa
gegeyadh. Wa, kedha nanga nubepa purthaypa lawnga.
15 A matha kedha ngi, nga nanga madhu purthayzi mabayg, kapu
za ngidh nginu ubilnga thonarpa wanan nginu tukuypoengu gegeyadh
maythayle. Nuydh nanga gegeyadh gasaman sena nginu madhu
purthayngu, na gegeyadh na ngoedhe kedha ngidh mam nubepa
yakamoeyginga, ngidh poethe ayman nubepa. Kedha maygi, nuy lak kedha
Awgadhaw koey mamal kazi, a Kerison igililnga lak nubepa poeybayzinga,
nubepa kaludhaypa.
16 Ngi ngaru koey poeypiyam mabaygoengu adhapa imayle nginu mina
zageth.
17 Ngalpan aygud a woeni palay kasa pasiw za, matha ngoedhagidh
kedha ngidh zageth aymar Awgadhaw Basalayoepa kedha, mina pawa
ayman, gabu ngoenakap, a ika, Maygi Mari ngibiya kalmel.
18 Kedha mina zageth Kerisolpa danal poethaypa nanga, na Awgadhoepa
koey ikalnga, a mabaygaw purkapa matha ngoedhagidh.
19 Ngalpa mura koeyma nuthemipa gabu ngoenakapu pawapa kidhakid-
han, mura ngalpan igililnga ridh poelaypa.
20 Awgadh nuydh ekaloesiyaw mabaygal garwoeydhamoeydhin, urapun
aymoeydhin, ngidh nubi mina za idimayg, nginu geth ayngu zangu
ubilmaynu, sena gegeyadh Awgadhoepa. Mura aydel Awgadhaw imaynu
balbayginga, kasa kay kedha urapun ay nanga wara mabaygoepa gegeyadh
ngi ngaru purthayginga nungungu ubigoesile, nungu ngara pudhamoeyle
gegeyadh maythayle.
21 Matha ngoedhagidh ngidh thonarpa wara mabaygaw aygudoegi
ay purthayginga, madhu a umal nguki nungu ekaloesiyaw igililmaynu
gegeyadh maythayle. A nginu mura zagethal lak kedha, ngidh ngaru nginu
pasiw mabaygaw buwayl thoeyay ngoenanu maypa.
22 Ina nabi pudhamay aymiz matha ngi a Awgadh ngulayg nginu geth
wakay thoemamay midh; na matha Awgadhiya a ngibiya dhadhal. Ngidh
nanga ayman nubi mina yoepathaman midh nanga, wa, nginu ngoenakap
ngaru thoewanga.
23 Mabaygan ngadh nanga ngoenanu manin, ‘Ina purthaygi ay, Awgad-
hoepa gegeyadh.’ Nuydh na purthan nanga, nungu mina kapu akasin
lawnga, nungu ngoenakap ngaru mapunga.

15

Ngalpa ngalpan geth ubilnga aymayg

1 Wa, ngalpa ngaya nanga mina yoepathaman moegina koeyma, ngalpa
ngaru gabudhan toedipa mabaygal ngaya nanga moegina bibiriginga.
Ngalpa ngalpan geth ubilnga aymayginga.
2 Mura ngalpa apa pudhemipa mabayg ngalpaniya amadhan, nungu
igililnga ridh poelaypa.
3 Na kapu za kedha, ngalpa ngoedhe kedha Keriso midh nanga,
nuydh nungu doegam lumayginga. Minar Poelayzinga kedha, ‘Mabaygaw
mogopoegay ngithamulpa, mura ngaybiya gimal pudhepa.’ Wa, Kerison
apasin nungu Thathipa kedha,
4 mura zapul Minar Poelayzimayl kay paypa kulay thana ngalpalpa
ngurpaypa, ridh poelaypa; ngalpa matha toedipu ngoenakap balbayg
tidaypa mina ubilmaypa, a ngalpa koeyma wakayn pagan Awgadhoepa
kuyk nungu Minar Poelayzimayl ibupuydhan ngalpan.
5 Awgadhan ngadh nanga ridha ngoenakap poeyban mabaygoepa, matha
ngoedhagidh kedha nuydh lak ngithamulpa poeyban kapu ngoenakap a
mariw magaw garwoeydhamoeyn; a matha kedha ngithamun kalmel mab
Yesu Kerisoniya wagel.
6 Kalanu ngitha urapun ngoenakap a urapun gud thawmanin Awgadh,
ngalpan Kuykulmay Thathi, Yesu Kerison Thathi.

Kerison kapu yangu wakay ngaru azaz mabaygoepa

7 Ngitha ngulaygal Kerison ayawal may midh ngithamulpa, kapu za
kedha ngitha kidhakidhan yaynanob ayawal maypa; Kalanu Awgadhaw
poerapar kakal yakaman.
8 Ngay ngithamulpa muliz, ngitha ngaru ayawal mayzi mabaygal, matha
kedha Keriso midh nanga mabaygal ayawal mamayidhin. Nuy aymaydhin
Yoewdhayalgaw ibupuydhay mabayg, a nuydh kuyku nidhan, Awgadhaw
kulba ya wadhan thanamun kulay thathiw thathipa.
9 A wara goegathaw mabaygal iman nungu senabi mina pawa, thana
ngaru Awgadh thawmaypa kedha, ‘Nag! nuydh mina gabu pawa yakaman
Isoereylaw buwaypa.’ Wara Minar Poelayzinga kedha, ‘Ngath kedha
zoenguz ngin thawmayparuy mura wara buway lagiya. Ngath bangal
nginu nel thawmayparuy nathu.’
10 Wara Minar Poelayzinga kedha, ‘Ngitha wara buway mabaygal ika
gasamaw ngaw mabaygiya kalmel.’
11 A wara Minar Poelayzinga lak kedha, ‘Ngitha mura wara buway
mabaygal, ngitha Kuykulmay thawmanin, mura nuyn thawmanin nathu.’
12 A wara Isayan adhamintidayzi poelayzinga kedha, ‘Zesin kuykungu
bangal lak malguy poegaypu urapun nga nanga kadaypa, nuydh bangal
minampu mura nabi po gubaw gizu koey goegathal. A wara buway mabay-
gaw koey ubi kedha, thana matha ngoedhagidh gasaman nungungu.’
13 Kapu za kedha, ngalpa mina koeyma wakayn pagan nuyn, ngalpan
ridha poelayzi Awgadh, nuydh ngalpalpa mina za mura maypa, ika a gabu
ngoenakap, kuyk ngalpan mina yoepathaman nubepa. Kalanu ngalpan
igililmayl mura gudiya yoewdhedhe mina ubi, kuyk Awgadhaw Maygi
Mariw bibirin ngalpaniya.

Pawlon koey puridharal ngurpay thanamulpa

14 Ngaw tukuypal ngayapa mina kakal kedha, ngitha mina pawalgal, a
ngitha matha ngoedhagidh ngulayg gasamoedhin ngithamulpa kidhakid-
han ngurpaypa.
15 Wara zapul itha muynu ngay moegina koey dharadh muliz
ngithamulpa, kasa ngithamun wakay thoemamay kuniya manin sethabi
zapul; kedha zoenguz Awgadhan ngayapa matha ngoedhagidh madhin
zageth kedha,
16 ngath Yesu Kerison balbayginga yadu poelgaypa. Awgadhaw poey-
bayzi zageth kedha, ngath nungu mina ya yadu poelgaypu, mura wara
goegathiya. Kalanu thana thanamun igililmayl balbayginga poeyban
Awgadhoepa, lak Maygi Marin adhapa thaman thana, nungu ubilmaypa
aymoeypa.
17 Ina ngaw geth zageth lawnga, ngay Yesu Kerisoniya kalmel. Koey
ikalnga dhiwalnga in nabi zageth Awgadhoepa.
18 Mabayg koey garsar Kerison zageth oengan dhuray goegathiya, na
ngaw zageth lawnga, thanamulpa yadu poelgaypa. Lawnga ngay ngaru
ngithamulpa yadu poelgaypa kedha, Yesu Kerison zageth midh nanga,
nuydh ngoena ridh palan wara buwaypa yoelpaypa, a thanamulpa buwayl
thoeyaypa Awgadhoepa.
19 Nabi za bibirilnga, kuyk Awgadh yakamiz a nungu adhapudhay
zagethal, a Maygi Mariw ibupudhay mina koeyza. Ngath kedha zoenguz
Kerison kapu yangu wakay yadu palgarngu Yoerusalemiya a mura doega-
muya kurusipa Ilirikam.
20 Ngaw mura thonaraw ubi kedha, ngay maw sipa Kerison kapu yangu
wakay, mabaygal ngaya nanga koerawaygal. Wara lagiya nanga wara
mabaygal maw sipa, Kerison ya oengaypa. Ngay kulay sethabi lagiya maw
thoerayginga, wara mabaygaw moeydhayzinga apal kuyk,
21 matha kedha ina Minar Poelayzinga kedha,
‘Mabaygal ngaya ngulayg poelayginga,
thana bangal nuyn imane,
a ngaya nanga koerngayginga thana bangal mina tidane.’

Pawlon koey ubi nuydh Romoepa poethaypa

22 Ngoena kedha zoengu ngapa nidharngu ngithamulpa yawarngu.*
23-24 Ngaw tukuypal, ngay koey ubilayg kedha ngay sepa ngithamulpa
imaypa, a wara kedha, ngay kayib zagethagasin ngaw kulba zagethaw
doegamoenu ngath sikedh dhadhabuth gasampa, sipa maythayle. Wara
koey sigal lag ngithamun doegamoenu Speyn. Kapu za ngay mamu
sipa ngithamulpa, a ngitha ngoena mamu ridh palan, ibupuydhan ngaw
yabugudoenu. Kalanu kay Speynoepa. Na kedha kuniya, ngaw koey ubi
ngath ngithamuniya mangaypa kulay. Koey dhiwalnga ngalpa urapun
lagoenu nithaman thawpay thonarpa. Kalanu ngitha ibupuydhay ayman
ngaw yawarpa.
25 Yargar, ngaw kedha thonaraw yawar ngaru wara kuniya, Yoerusale-
moepa, Kerison mabaygoepa ibupuydhaypa sey.
26 Thana Makadoniyaw a Akayaw mabaygal koeyma ubin memayipa
poeyban sib wanan Kerison mabaygoepa ngaya aygig zagig muynu
Yoerusalemoenu. A ngath kay thanamulpa oengaypa.
27 Thana mina koey ubilgal kedha, thana ibupuydhay ayman Kerison
mabaygoepa kay Yoerusalemoenu. Ina za matha ngoedhagidh kedha, mura

* **15:22** Pawlon koey ubi nuydh Romoepa pathaypa: wara Romaniw Thusi 1.13 geth tidi.

wara buway mabaygal thanamulngu Yoewdhayaw mabaygoengu gasaman za matha ngoedhagidh mari igililmay doegamoenu, wa thana sib wanan poeybamoeyn gamu igililmay zapul Yoewdhayaw mabaygoepa.
28 Ngath mamu nabi zageth ayman, mina imaypa kedha, thana Yoerusalemaw mabaygal mura aykap gasaman, wagel kay ngaw yawar Speynoepa.
29 A, wagel bangal nanga ngay ngithamuniya mangedhe. Kerison adhapudhay woenab ngaru ngaybiya kalmel ngithamulpa.
30 Tukuypal, ngalpa ngaru Awgadhoepa yoewdhemin, ngay ngithamulpa koeyma muliz, ngitha gar ngoena ibupuydhaw, thoeythupoegayn nabi mapu zagethoepa. Ngalpa nubi za ayman Yesu Kerison bibirinu a matha kedha Maygi Mari ridh palan ngalpan, a ngalpa mina mam oengan kidhakidhan.
31 Ngaw mina ubi ngithamun thoeythu poegay nabi zapa, ngoena kaludhan Kerison koerngaygi mabaygoengu sey Yoewdhayanu, a ngaw ibupuydhay Kerison mabaygoepa sey Yoerusalemoenu muynu ngaru bangal thanamulpa balbayginga, a thanamun kapu ngoenakap.
32 Kalanu Awgadhaw ubilmaynu ngay ngapa ngithamulpa. Ngayapa koey ikalnga kedha ngay bangal ngithamuniya kalmel thanuridhe, mina ngoena pudhay.
33 Awgadh nuy mina pawdhaw Awgadh, ngithamuniya kalmel, ngaru, ngaru, ngaru.

16

Yawo thuriz

1 Wara kapu akasiw yoepkaz nel Poebe, na bangal sepa ngithamulpa. Na yoewthanu zagethan meparu war goegathanu, Senkoeray.
2 Ngay ngithamulpa muliz, muya thayan a ibupuydhan nan, nanu ubi midh nanga ngithamulngu, na Kerison zagethaw mabayg. Mabaygan mina pawa ayman Awgadhaw zagethaw mabaygoepa, nadh koey ibupuydhay ayman koeyma mabaygoepa, a ngay wara.
3 Gud woeydhiz Prisila a Akwila, palay ngaw mina zagethaw igalayg, Yesu Kerisoniya kalmel.
4 Palay koey akal zageth ayman, ngoena kaludhan ngaw igililnga. Matha ngayapa lawnga palamun ibupuydhay, mura wara goegathaw mabaygal eso poeyban palamulpa.
5 A lak kedha gud woeydhiz mura ekaloesiya garwoeydhamipu palamun lagoenu, a gud woeydhiz ngaw mina igalayg Epanitas, nuy koeykoeyne mabayg garthi thayadhin Kerisolpa muynu koey goegath Aysa.
6 A lak gud woeydhiz Mariya na koeyma zagethan mepa ngithamulpa.
7 Gud woeydhiz Andronikas a Zaniyas ngaw buway mabayg, ngawal kulay dhoerdhimay lagoenu thayadhin ngaybiya kalmel; palay mina aposol, koey zagethalgal, a palay Kerison niyay kazi aymoedhin kulay, ngay wagel kay.
8 Lak gud woeydhiz Ampoeliyatas, ngaw mina igalayg Awgadhaw mamoenu muynu.
9 Gud woeydhiz Urbanas, nuy lak Kerison zagethaw mabayg, a wara Stakas ngaw mina igalayg.
10 Gud woeydhiz Apeles, nungu nuthan koeyza Kerison ubilmaynu a nungu ngara pudhamayl balbayginga. A gud woeydhiz setha ngaya Aristobolisan lagoenu.
11 Gud woeydhiz Erodhiyan ngaw buway mabayg. A gud woeydhiz mabaygal ngaya nanga Kerison mabaygal Nasison lagoenu.

12 Gud woeydhiz Toeraypana a Toeraypasa sepal koey zagethal yoepkaz
Kuykulmay zagethoepa. A wara yoepkaz gud woeydhiz ngaw mina igalayg
Persis nanu zageth lak mina zageth Kuykulmaypa.
13 Gud woeydhiz Rupoes* nuy Awgadhaw adhapa thamayzinga, a nungu
apu na ngayapa lak apu aymaydhin wara.
14 Gud woeydhiz Asinkoeritus, Pelegan, Ermez, Patrobas, a Ermaz a
dhuray tukuypal thanamuniya.
15 Gud woeydhiz Pilologas, Zuliya, Nereyus a nungu babath, a Olimpas a
mura Kerison mabaygal thanamuniya kalmel.
16 Gud woeydhiz mura kidhakidhan yaynanob, gud thapaman mura
mabaygal Awgadhaw mamoenu. Mura Yesu Kerison ekaloesiyal
ngithamulpa gud woeydhiz.

Moeygoepa ngurpay Romaniw mabaygoepa

17 Tukuypal, ngay ngithamulpa koeyma muliz kedha, ngitha koeyma
giya woengaypa wati ngurpay mabaygoengu mangayle a dhadh palamayle
ngithamuniya, a sirisiringu oerayle ngithamun yabugud, kedha lawnga
ngithamun ngurpay midh nanga. Ngitha thanamulngu adhapa thamemin.
18 Kedha mabaygal Kerison zageth aymayginga, nuy ngalpan Kuykulnga.
Thana thanamun geth ubilmayl aymoeypa. Thana ngulayg goegadh
thigiw mabaygaw wakay thoemamay adhapa ruwaman mina doegamo-
engu. Kasa gimiya nanga thanamun mina kapu yangukudu, ngoedhe
thawmanin, mabaygal ngaya thanamulpa kurusipagemipa.
19 Mura mabaygal karngemidhin kedha ngitha koey koerngayl mabaygal,
na za ngayapa koey ikalnga, kasa kay kedha ngaw ubi ngithamulpa kedha,
ngitha koey ngulaygal mina za midh nanga, a ngitha gud ayimpa mura
wati zoengu.
20 Nuy pawdhaw Awgadhan sobaginga Sathanan mulupa thayan al-
mathaman ngithamun ngaranu apal, a Yesu Kerison sib wanan ngaru
ngithamuniya kalmel.
21 Timothi nuy Awgadhaw zagethaw mabayg ngaybiya amadhan, nuydh
mina pawa wayan ngithamulpa, a matha kedha ngaw buway Lusiyus,
Zasin, a Sosipata thana lak mina pawa wayan ngithamulpa.
22 Ngay Tertiyas, Pawlan thusiw poelay mabayg nabi thusipa, ngay gud
woeydhiz ngithamulpa Kuykulmay mamoenu.
23 Gayas nuy kow lagaw thathi, ngay Pawlo ngalaga nanga nipa, a
mura ekaloesiyal ngalaga garwoeydhamoeypu, ngoey mina pawa wayan
ngithamulpa. Wara gud woeydhayzi ipal Erastoes nuy goegathaw za-
gethaw kuyk bokadhzangu doegam a ngalpan tukuyap Koewatras.†

Thawmanin Awgadh

25 Ngath ngaru ngitha mura woenamoeyn nubepa nga nanga mina giya
woengay mabayg. Nuydh ngithamun igililmayl bangal ridh palimoeyn,
yabugud senabi mina yangu wakay ngath midh na yadu palgar, matha
kedha Yesu Keriso yadu palgan. Thabi mina zapul kulkubaw gumi zapul
thana
26 kayib kakal yakaman a mabaygal ngulayg palimoeyn mura koey
goegathiya. Mura kulba Minar Poelayzimayl, maygi peropethaw. Thana
kayib yadu palgamoeyn, kuyk Awgadhaw yangukudu ya padhamoeginga
ngaru, ngaru, a mabaygal ngaru karngemin.

---

* **16:13** Mabayg nel Rupoes: wara Mareko 15.21 geth tidi. † **16:23** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha: 24. Yesu Kerison mina za ngithamuniya kalmel. Eso.

27 Matha nuy koey kuthinaw Awgadh. Nungu mina a poerapar ngaru a ngaru, yabugud Yesu Keriso.

1 Timothi

Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg

1 In ngay Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg ngurpay zagethoepa,
matha kedha Awgadhaw ubilnga midh nanga, a Yesu Kerison ubilnga midh
nanga. Wa, Awgadhan ngalpa gudaz poeydhamoeydhin a Yesu Keriso
nuydh bangal aymoeyne ngalpan mina ubilnga, adhapudhay zapul.
2 Ngath nubi thusi ngibepa palan Timothi ngaw mina kazi mari
igililmaynu.
Awgadh Thathi a Yesu Keriso ngalpan Kuykulnga ngibepa poeyban
matha ngoedhagidh, kozan a nungu gabu pawa a pawdh.

Poeypiyam yangukudu wati ngurpay mabaygoengu

3 Ngi sew matha medha Epoesoesanu mabaygoepa ngurpaypa, ngay
ngibepa midh nanga mulaydhin senabi thonara ngay ngibiya kulay
mangaydhin ngaw Makadoniyaw yabugudoenu dhadhal. Wara mabaygal
sey muynu thanamun ngurpay mamu mina lawnga, ngi ngaru umepa
thanamulpa, ‘Sethabi zapul lak ngurpayg.’
4 Thanamun kasa yaday maygi, a matha kedha thanamun thathiw
thathiw nelpa kadaypa toemayg. Thana mura goeyginu sethabi wati
yangukudul idimpu. Mura thonara kedha zapun kasa ngoenakap dhadh
poelamaypu, Awgadhaw zageth ibupuydhayginga, thimedhoeginga.
5 Ngalpa buwayl thayamin a ayman mam, ngay kedha zoenguz
ngithamulpa muliz, Awgadhaw ngurpay ya. Ngoenakap ngaru wara
zaginga a kapu wakay thoemamay. Nginu mina yoepathaman ngaru
balbayginga a pudhunga.
6 Dhuray mabaygal ubigasimoeyn sethabi mina zangu aymoeyle, a
thanamun yangukudul aykapuginga, ngoelkay yaday.
7 Thanamun ubi kedha thana bangal Awgadhaw sabi ngurpay mabaygal,
kasa kay kedha thana koerawaygal thana miyaw ya umamoeypa. Muynu
thana koerawaygal mina yangu a thanamun kasa wakay thoemamay
kedha, thana koey ngulaygal.
8 Ngalpa ngulaygal sena sabi mina za nan nanga balbayginga angan
9 Ngoenanumanin kedha, sabi mina mabaygoepa aymayginga, aymoeypa
kedha mabaygoepa, sabi ngadh pathidaypu, Awgadhoegi mabaygal a ngaya
nanga ngulayg apu lawnga thathi mathamoeypu, lawnga kasa mabaygal
mathamoeypu;
10 mabaygan ngadh nanga wara mabayg sagul palan, a wara mabayg
kunumaypa poeyban wara mabaygaw mapu zagethaw mabaygoepa,
mabaygaw butha woeydhay mabaygal; a matha kedha mura kedha
ngoedhal wati pawalgal ngaya nanga mina ngurpayngu adhiya toedipa,
koerngayginga.
11 Na mina ngurpay na Awgadhaw maygi ya, koey woenabal, koey
poeraparal yangu wakay, ngayapa poeybadhin mabaygoepa ngurpaypa.

Ngay Pawlo eso poeybiz Awgadhoepa

12 Ngay Pawlo koeyma eso Yesu Kerisolpa nuy ngalpan Kuykulnga,
nuydh ngoena magaw palan zagethoepa. Nuydh ngoena imadhin matha
ngoedhagidh nungu zagethoepa oengaypa.

13 Kasa kulay midh ngath nuyn wati yadu mayparu, a wati thonar
poeybaypu, a mogo pugaypu nungu mabaygal, a mura ipidhadh gegeyadh
aymoeypu senawbi thonara. Kasa kay kedha Awgadh ngoena imadhin
kedha, kuyk ngay koerawayg, kedha zoenguz ngath mura zapul aymoeypu.
14 Nuydh mura za payoewdhaydhin ngayapa matha ngoedhagidh, mina
yoepathaman, a mam. Mura kedha ngoedhal zapul ngaru balbayginga,
ngalpa kalmel nipa nubiya. Yesu Keriso ngalpan Kuykulnga.
15 Ina mina ya ngidh ngaru koey ridhanga mina yoepathaman kedha,
nuy Yesu Keriso ngapa nubi apa goewapa wati pawa mabaygoepa gudaz
puydhaypa. Wa, ngaw gegeyadh adhapudhay koeyza mura wati pawa
mabaygal midh nanga.
16 Kasa kay kedha Awgadhan ngayapa gabu yakamoedhin yabugud Yesu
Keriso. Nuydh ngoena gabudhan balbay tidaypu, nga nanga kulay wati
mabayg. Kalanu mura mabaygal iman kedha Awgadhaw kapu danal
poethay midh nanga. Thana ngaya nanga ngaw kayn igililnga iman
thana ngaru kedha wakay thayiz, 'Ina kulay mina wati mabayg kayib
garthi thayan. Yesun Kerison danal poethay ngaru mina balbayginga mina
koey gabudhan kedha wati mabaygoepa buth poethaypa.' Nungu koey
ugayl zageth kakal yakaman mabaygoepa, thanamulpa imaypa a mina
yapathamaypa, gasamaypa ngaru igililnga.
17 Matha nuyn thawmayparuy, nuy ngaru Mopakuyk, nubepa umapa
lawnga, a nuy lak imaygi Awgadh, matha nuy Awgadh, nubepa koey
apasin, a poerapar ngaru ngaru. Eso!
18 Timothi Ngaw Kazi, ngath ngibepa nabi ngurpay poeyban, nginungu
bangal yakanurayg kedha, ngi bangal mina pa zilaypu Awgadh midh na
ngin adhapa thamadhin nungu yangu aymay mabaygaw yangukudu midh
nanga. Sena thabi nungu yaday ngoedhe kedha nginu koewbu rugal,
koewbupa.
19 Koey ridhanga gasamidha nginu mina yoepathaman a nginu ngoe-
nakap, a wakay thoemam ngaru koey ridhanga. Wara mabaygal nanga
thana ngulaygal, kasa kedha mina za aymayginga, kalanu thanamun mina
yoepathaman kasa idimiz ngoedhe dudupuydhayzi gul midh.
20 Wara mabayg thanamuniya Aymenayus a Aleksanda, palay Sathanan
pawanu adhapa woelmempu. Ngath palay Sathanalpa wanaman pala-
mulpa kedha ngurpaypa. Matha ngoedhagidh kedha palay lak lawnga
Awgadhoepa apasiginga, a adhapa ya umamoeypa.

2

Mina amen midh nanga

1 Ngay ngithamulpa puridharalnga muliz kedha, ngitha mura mabay-
goepa thoeythu poegay ayman Awgadhoepa, yoewdhay a matha kedha eso
poeybiz mura mabaygoepa.
2 Ngi mura thanamulpa thoeythupagiz, mamu mopakuykul a matha
kedha mura kupay mabaygal. Ngalpan ubi kedha, ngalpa pawdhaw
igililmaynu nipa, a mina niyay Awgadhaw ubi midh nanga.
3 Kedha ngoedhal thoeythu poegay matha ngoedhagidh Awgadhoepa,
ngalpan Gudaz Puydhay Mabayg.
4 Nungu ubi mura mabaygal igilpa, a thana ngapa nubi mina ngulayg
gasaman.

5 Nuy urapun Awgadh a nungu pawdhaw mabayg matha nuy urapun,
mina nuy ngalpan gamu aymoedhin Yesu Keriso, Awgadhiya a ngalpaniya
dhadhal.
6 Nuydh nungu gamu poeybadhin mura mabaygoepa, a poeybadhin
modhab mura mabaygaw wati pawapa, mina thonar nanga nubi za kakal
ayman, a yadu palgan mabaygoepa.
7 Kuyk nubi za Awgadhan ngoena adhapa thayadhin a poeybadhin
woeyayzi mabaygaw kupay, mura war goegathaw mabaygoepa ngurpaypa,
nubi mina igililnga midh nanga, thana ngaya nanga kulay koerawaygal.
Ina sole lawnga, ina mina yangukudu!
8 Ngaw ubi kedha, mabaygal mura nubi po gubaw gizuya ngaru
thoeythu pagemipa. Thana garkazil, zagethaw mabaygal, thanamun
kapu akasin ngaru mina poeyban Awgadhoepa, a thana nanga gethal
gima thoeridhamoeyn thoeythupagemipa nanga thanamun geth ngaru
kusikusiginga, komal ngoenakapoeginga, a thabukiriginga.
9 A yoepkazil lak kedha, wati rugal ubamayg, gamu mura yakaman, a
koey modhabil rugal ubamayg, koeyma koethil zapul ubamayg, koethil
kulal a matha kedha koethil za yalbupoenu woenayg. Ngitha ngulaygal
mina rugal midh nanga.
10 Yoepkaz nanga mina Kerison mabayg nadh kedha koethil za woenay-
ginga nadh matha ngoedhagidh Kerison igililnga manin ngoedhe nanu
mina gamu rug aymiz. Matha kedha nadh mina zageth a Awgadhaw
ubilnga ayman.
11 Ngurpayzi thonara nanga yoepkazil ngaru yaginga kurusipagemipa,
thana ngaru mina apasin garwoeydhamay lagoenu dhadhal.
12 Ngayapa matha ngoedhagidh lawnga yoepkaz na garkaziw ngurpay
mabayg aymiz, matha ngoedhagidh lawnga nanu kupay nubiya gimal.
Thana ngaru yagigal.
13 Adhamaw Ebaw muliya nanga, Adham nuy Awgadhaw kulay ay-
mayzinga, Eb na wagel.*
14 A matha kedha Adham lawnga karum palaydhin thabun, na yoepkaz
nan kulay thabun karum paladhin,† a Awgadhaw sabi patidhadhin.
15 Kasa kay kedha mi yoepkaz nanga mina puziw mabayg nanu mina
yoepathaman Awgadhaw ubilnga ayimpa, a nanu mam, a nanu mina pudu
igililnga, a nanu koey apasin, na ngaru gudaz puydhan mina wati kikiringu
nanu kazimay thonara.

3

Ekaloesiyaw kupay mabaygal

1 Ina mina yangukudu kedha, mabayg nga ubin miziz nuy yoewthaw
zagethaw kuyku mabayg, na kapu ubilnga mabaygan nan ayman
2 Kedha mabayg ngaru mina mabayg gegeyadhoeginga mabaygaw
purkanu. Matha urapun ipilayg nuy, nungu ngara pudhamay ngaru
balbayginga, mina mabayg. Adhaz mangayzi mabayg nungu lagiya muy
thayan. Wara kedha nuy ngaru mina ngurpay mabayg.
3 Koey guruk woeni mabayg lawnga, komal ngoenakap mabayg lawnga,
ngaru gabu ngoenakapul mabayg. A nuy lawnga koey ubilayg bokad-
hzoepupa.

---

* **2:13** *Awgadhan kalanu mabayg aymoedhin boeradhoerangu*: wara Zenesis 2.7, 21-22 geth tidi.
† **2:14** *na yoepkaz nan kulay thabun karum paladhin*: wara Zenesis 3.1-6 geth tidi.

4 Nuy ngaru balbayginga danal poethaypa nungu ipi kazil a nungu kazil
ngaru kurusipagemipu, koeyma apasin nubepa mabaygoepa.
5 Mabayg nga nanga nuydh nungu buway gegeyadh danal poethaypa,
nuydh midh paru danal poethaypa Awgadhaw ekaloesiya?
6 Wara kedha, mabayg nanga kayn garthi thayan, nuy yoewthaw kupay
zagethoepa matha ngoedhagidh lawnga, nungungu gamu dhub yoewruyle
a wati kuthoengu gasamoeyle, matha kedha Sathanan adhathoeyay midh
nanga. Kay paypa kulay nuyn Sathana mulupa thayadhin daparngu.
7 Matha ekaloesiyaw mabaygaw purkanu lawnga balbayginga, ekaloe-
siyaw kuyku mabayg ngaru lak kedha balbayginga azaz mabaygaw
purkanu, nungungu azirngu gasamoeyle, Sathanan doegamoenu oerayle.

Ekaloesiyaw ibupuydhay mabaygal

8 Ekaloesiyaw ibupuydhay mabaygal lak kedha ngaru mina mabaygal,
ngoelkay mabaygal lawnga, koey umal ngukiw woenil mabaygal lawnga,
kunubur mabaygal lawnga.
9 Thana ngaru koey ridhanga mina yoepathaman Awgadhaw yakamayzi
ngurpaynu, wara wakay thoemamayginga.
10 Thana mamu nuthan, imaypa kedha thana zagethoepa balbayginga
lawnga midh.
11 Thanamun ipil lak kedha ngaru balbayginga thanamun igililmaynu,
yabu lumayginga, a imul poethayginga, koey guruk woenilgal lawnga.
Thana ngaru kapu akasizi mabaygal mura zagethoepa.
12 Ekaloesiyaw ibupuydhay mabayg nanga ngaru matha urapun ipilayg
a nuy ngaru nungu ipi kazil balbayginga danal poethaypa, nuy thanamun
kuyk.
13 Mabaygal ngaya nanga mina Awgadhaw ubilnga ayimpa, thana
bangal balbayginga mabaygaw purkanu, Awgadhan bangal ridh palane
thanamun, a mina yoepathaman Yesu Kerisoniya muynu.

Mari doegam igililnga midh

14 Ngath ngibepa kedha thonara thusi palan, ngaw ubilnga kedha ngay
bangal senawki ngibepa a ngoeba bangal kalmel thanurmoene.
15 Kasa kay kedha, ngath nanga nidhan, wa in nubi thusi ngibepa ngulayg
poelaypa kedha, ngalpalpa mina pawa midh Awgadhaw buwaynu. Ngi
ngulayg Awgadhaw buway ngaru koey ridhanga, pathidhayginga, ngoedhe
ubar kag a samay kag, kuyk pathidayginga. Koey puridharalnga kaday
sipa, nungu ngurpay zagethoenu muynu kuyk nuy igilaw Awgadh, a nungu
ngurpay matha ngoedhagidh.
16 Awgadhaw pawa nanga mina koeyza a nanu pawa muynu imayginga.
Wa, Yesu Keriso nuy nungu geth yakamaydhin.
Kakal kedha nuy ngalpan gamu aymoedhin,
Maygi Mari lak ngalpa ngulayg palaydhin,
a angelal nuyn imadhin.
Nungu maygi ya lak maw tharaydhin mura po gubaw gizuya.
Nuyn mina yoepathamadhin nubi apa goewanu,
kalanu nuyn kadaypa madhin koey poerapoeralayg.

4

Wati ngurpay mabaygal

1 Awgadhaw Maygi Mari kakal ya muliz kedha, ‘Kalaw goeygil nanga
war mabaygal bangal guythuyamoeyne mina yabugudoengu, sew kalanu
nanga thana wati maripa papudhemine thanamun ngoelkay ngurpaypa.’
2 Kedha wati ngurpan ngapa ngoelkay mabaygoengu, setha ngaya nanga
wati mariya kuykuthalnga memayipa, a kalanu thanamun gamu burugam
asin;
3 thana mabaygal lawnga mamayipa geth dhoerdhimoeyle, a thana
mabayg lawnga mamayipa mina ayngu purthayle. Setha Awgadhaw
aymayzi aydel, matha ngoedhagidh ngalpa kuniya eso manin a purthan
ngaya mina yoepathaman, nungu mina yangu wakay.
4 Mura zapul Awgadhaw aymayzimayl matha ngoedhagidh*, wara za
gegeyadh lawnga, ngalpa gasaman, eso manin nubepa.
5 Sethabi aydel mura balbayginga kuyk Awgadhan nungu yangukudun
adhapa thayamidhin mura zapul. A ngalpa nanga thoeythu poegay ayman,
wa sethabi aydel ngaru balbayginga, mabaygoepa purthaypa.

Yesu Kerison zagethaw mabayg midh nanga

6 Ngaw kazi, ngidh nanga thabi mina ngurpay yangukudul sey
sithamaypa mura tukuypoepa nanga wa sena balbayginga na nginu kupay
zageth Yesu Kerisolngu, a ngidh nginu magaw gasaman soeyzi nabi
ngurpayngu. A ngi matha ulaypa nabi ngurpaynu.
7 Dhuray kasa adhil Awgadhaw yaday lawnga, muynu nanga Awgad-
hoeginga, ngidh kedha adhipa kawra bal thoeyayg. Ngibepa matha
ngoedhagidh kedha ngi Awgadhaw pawan ngurapiz.
8 Ngi ngaru mina zapa koeyma ngoenanu maypa. Gamu puridhar palan
nanga, na ngin ibupuydhaypa kasa moegi butha, kasa kay kedha ngidh na
mari igililnga puridhar palan moegaw nanga, balbayginga nabi igililmaypa
a wara igililnga sey ngapa wagel.
9 Ina mina yangukudu a ngalpa ngaru karngemin a mina yoepathaman,
10 Ngalpa kedha zoenguz koeyma nuthemipa nungu zagethoepa ay-
moeypa a ngalpa kabuthan ngalpan ubi igilaw Awgadhoepa ngadh na
gudaz puydhan mabayg, koeyma gudaz puydhamoeyn mabaygal ngaya
nanga mina yoepathaman nuyn.
11 Ngi mabaygoepa kedha muliz, thana ngaru ayman, thabi zapul a ngidh
ngurpamoeyn thana.
12 Mabaygan ngibepa mulupa noegayg, kedha zoenguz kedha, ngi kayn
mabayg. Ngidh mina pawa ayimpa a mina yoepathaman thanamulpa
imaypa kedha, nginu kupay mina, a mina pawa midh ekaloesiyaw
mabaygoepa. A yangukudu midh balbayginga, mina pawa a mam midh,
mina yoepathaman a igililnga matha ngoedhagidh. Ngidh thabi igililmay
zapul yakamoeyn mura ekaloesiyapa.
13 Ngaw sob nanga ngidh kedha zageth oengan, Maygi Thusi geth tidepa
mabaygoepa, maw sipa a ngurpamoeyn thana.
14 Nginungu yakanurayg ngibepa senabi kozan maynguzinga, Awgadhaw
yangu mabaygaw maynguzinga, thana nanga ekaloesiyaw kuykul ngibiya
geth gimal wanadhin Awgadhaw maygi zagethoepa aymaypa.
15 Ngidh ngaru thabi zagethal oengan, nginu magaw, mura mabaygoepa
imaypa kedha nginu mari igililnga koesimiz.
16 Ngi ngaru koey poeypiyam kedha nginu igililnga ngaru balbayginga
a nginu ngurpay lak kedha ngaru balbayginga. Mura ayman senabi ya

* **4:4** *Mura zapul Awgadhaw aymayzimayl matha ngoedhagidh*: wara Zenesis 1:31 geth tidi.

wadhan nanga ngi a nginu kurusipoegay mabaygal, ngitha bangal mura matha ngoedhagidh.

5

Apasi pawa midh koey mabaygoepa

1 Koey mabayg nanga moegina adhapa ruwamiz mina pawangu, gabudhan ruwampa nuyn mina yabugudoepa ngoedhe nuy nginu thathi. A kayn mabayg ngidh tukuyap ayman.
2 Burugamul yoepkaz ngidh apu ayman, a kayn yoepkaz ngidh babath ayman. Ngidh ngaru giyaw oengaypa wati wakay thoemamayngu mangayle.

Mina pawa midh yoepkaz maykoepa

3 Ngidh ngaru balbayginga danal poethaypa yoepkaz maykal ngaya nanga mabaygoegig pasinu
4 Dhuray nanga thanamuniya thanamun geth koey kazil a ngepal. Thana kazil a ngepal ngaru mamu ngurpemin mina ekaloesiyaw pawa midh. Thana ngaru danal poethaypa thanamun geth apu thathi, a akaw powpu, modhabiya kuniya tidiz thanamun kulay danal poethay thanamulpa, Awgadhoepa balbayginga.
5 Mayk nanga magawginga mina mabaygoegig nanu kusayg nipa, Awgadhiya gar balbamiz, a yoewdhepa goeyginu a kubilu, Awgadhoepa ibupuydhaypa nan. Wa balbayginga, nanu mura ubi Awgadhaw zapunu wanan. Kedha mayk nanga na koeyma yoewdhiz Awgadh nubepa nabepa danal poethaypa, goeyga kubil na matha yoewdhepa.
6 Dhuray maykal thanamun igililmaynu kasa thanamun ubinu zapul aymoeypa, kedha mabayg na nanga igililnga ina apal na ngoedhe maygum nge Awgadhaw purkapa.
7 Ngidh thabi zapul lak kedha yadu palgan mabaygoepa, thanamulngu wati zoengu aymayle, thanamun geth aygi zagi mabaygoengu wanayle, na gegeyadh mabaygaw purkapa.
8 Matha kedha mabaygal ngibiya amadhan ngidh ngaru danal poethaypa. Ngidh nanga aymayginga ina ngoedhe ngidh kuykulmaya kal thayan, mina koey gegeyadh inuraw mabayg midh nanga, ngoedhe ngidh kal thayan mina igililmayngu.

Matha koey apuwal, koey maykal

9 Matha thana maykal 60 wathalgiya kadaypa, a alay urapun kulay, matha ngoedhagidh thanamun nelay palimoeyn thusinu, matha thana yoewthaw kupaypa matha ngoedhagidh Awgadhaw zagethoepa danal poethaypa.
10 Kedha mayk ngaru mina mabayg, a mura mabaygal ngulaygal kedha nanu zageth balbayginga mura woethiya. Matha kedha nadh nanu kazil balbayginga danal pathamoeypa, nadh mina pawa ayman wara mabaygoepa, a matha kedha na nanungu mina apa pudhiz Yesu Kerison mabaygoepa ibupuydhaypa, a matha kedha, thanamuniya ngaya nanga wati za dhadha mangiz. Wa, nabiya senabi mina pawa balbayginga.
11 Setha nanga kayn mabaygal maykal, thanamun nelay poelayg. Thana ngulayg thanamun ubilnga dhadhal ayman alaypa, thana aymayginga Kerison zageth.
12 Matha ngoedhagidh lawnga thana ubin memayin zagethoepa, kalanu thana aymayginga pathidhan.

13 Lak gimal thana wati pawa gasaman, gurguy toedipa laga lagiya
zagethoeginga nipa, a thana ngulayg ya imul pathan a igaw yadu umepa,
matha ngoedhagidh lawnga kedha yoepa.
14 Ngayapa matha ngoedhagidh kedha kayn maykal lak alayl gasamoeyn,
kazil koesimoeyn, a lag matha ngoedhagidh buth pathan, lak wati za
muy uthayginga, mogo pugan yoewthaw igililnga ekaloesiyaw buway, wati
mabaygiya parunu.
15 Wara maykal muwasin adhapa ruwamoeyn asimoeyn Sathananiya.
16 Mura ekaloesiyaw yoepkazil yaynanob ngaru mayk ibupuydhan
buwaynu muynu, yoewth lawnga. Yoewthaw bokadhza mayginga, manin
matha mayk mabaygoegig nga nanga.

Yoewthaw koey mabaygal midh

17 Yoewthaw kuyku mabaygal ngadh mina zageth ayman, balbayginga
thanamun modhab lak moegina ukaman ekaloesiyaw buwayngu, matha
kedha thana ngaya koey puridharalnga maw tariz a ngurpaypa.
18 Na Maygi Thusin kedha yadu palgan, ‘Nginu zagethaw uruy kaw,
gud yatharayg purthayle. Nuyn panidhayg ayngu, nuydh na kunaw kapul
mulaypa adhapa nungu ngaran.’ A matha kedha, ‘Ngi zagethaw mabayg
ngidh matha ngoedhagidh modhabiya gasaman nginu zagethoengu.’
19 Wara mabaygan ngin yadu palgan, nginu tukuyap nuydh wati za
ayman, ngi ngaru poeypiyam ngoelkay yangu maythayle. Ukasar nanga
thoeri nanga iman purkan, matha ngoedhagidh.
20 Wa, mina za nanga ngidh nuyn mulupa thayan mura mabaygaw
parunu. Mura mabaygoepa kedha ayman, matha kedha yoewthaw kuyku
mabaygal, lak mabaygan aka gasaman kedha wati zoengu aymayle.
21 Timothi ngaw kazi, ngay ngibepa koeyma muliz kedha, Awgadhaw
parunu a matha kedha Yesu Keriso a nungu maygi angelal, ngidh ngaru
danal pathan mura Yesun mabaygal. A ina mura ngaw ngurpan ngibepa,
nginu danal poethay ngaru mura matha ngoedhagidh mura mabaygoepa,
moegina kaz a koey mabayg, mabayg ngibepa amadhan a mabayg ngibiya
sigal.
22 Wara thonara mabaygaw ubi kedha ngidh kuyku nidhan wara
yoewthaw zagethaw mabayg. Ngi ngaru koey poeypiyam, thana matha
ngoedhagidh lawnga gegeyadh. Matha ngoedhagidh lawnga, wara mabay-
gaw wati pawa ngibepa iman zagethaw laganu muynu, nginu igililnga
ngaru balbayginga.
23 Matha ngoedhagidh lawnga nginu maythal kikir memayin, koeyma
nguken woenig, umal nguki moegina madha nginu maythangu kikiringu.
24 Mabaygaw wati pawal koeygarsar. Wara mabaygaw wati pawa
kadaypa thayan kakal, wagel kay nuyn zoeyzi noeydhiz, mabaygal kulay
ngulaygal, kasa kay kedha wara mabaygaw wati pawa muynu imayginga,
wagel kay iman.
25 Mina pawa lak kedha, mabaygaw kapu pawa kakal purkan yawaypa, a
muynu nanga woerdhayzinga wara goeyginu kakal ina senabi mina pawa.

6

Gamu puziw mabaygal midh

1 Ngitha mapu zagethaw mabaygal midh, ubig asimoeyn zagethoengu
a? Kasa kay kedha ngithamun ngaru zagethaw mabaygal sabinu muynu.
Ngitha ngaru koerngaylnga a apasin ngithamun kuyku mabaygoepa,
Awgadhaw nelngu mogo pugayle a matha kedha ngalpan ngurpan.

2 Dhuray nanga ngithamun danal poethay mabaygal lak Yesun mabaygal;
thana ngithamun tukuypal maygi zagethaw doegamoenu. Ngithamun
apasin thanamulpa ngaru koeyza. Thana matha kedha ngithamuniya
kupay danal poethay mabaygal a wara kedha ngithamun mina zageth Aw-
gadhaw mabaygoepa ibupuydhaypa ngithamun mamal tukuypal. Matha
kedha thana, ngithamun danal poethay mabaygal, ngaw kazi ngidh ngaru
nabi mina ngurpay pathridhapa.

Yesun mabaygaw mina ubilnga ngaru gimal

3 Mabayg nga wara ngurpay mabayg aymiz, adhapa ruwamin ubigig Yesu
Keriso ngalpan Kuykulmay yangukudungu, a matha kedha Awgadhaw
ngurpayngu,
4 nuy kasa gamu dhub yoewruypa, zoengu koerawayg. Nungu kasa
wati ubi ya silamaypa, yangu ubi. Kedha pawa nanga wanu miziz,
pathowkamay, kidhakidhan egi paran, a mulupa thayan. Kalanu mabaygal
kidhakidhan mina yoepathamayginga.
5 Kalanu mabayg matha ngoedhagidh lawnga kalmel zagethoepa, wati
igilayg muynu, thigil aygimayl, thana mina ngurpay guythuyan. Thana-
mun kasa wakay thoemamay kedha, thana nanga yoewthoepa ngapa, wa
thana bangal koey aydegal zapulgal aymoeyn.
6 Yesun mabayg nga nanga, nuydh na moegina gasaman, nubepa
matha ngoedhagidh, wa nuy ngoedhe koey aydeg zapulayg, kuyk nungu
ngoenakap matha ngoedhagidh.
7 Ngalpa mipa koeygarsar zapa ubin memayipa. Ngalpan gamu zaginga,
ngalpa na kazi mamayidhin nubi apa goewapa, a ngalpalpa kuniya zapa
maypa lawnga.
8 Matha ngoedhagidh kedha ngalpan gamu zapulnga, maytha aydenga.
9 Mabaygal ngaya koey ayngu zangu ubilgal, thanamun yabugud koey
sirisirilnga a gegeyadh arkathiya pudhiz. Kalanu thanamun ubi ngoelkay
zapa ruwamiz, wati zapa. Kuth thana ngaru gegeyadh gasaman.
10 Mabayg nanga koey bokadhzoengu ubilayg, kalanu koeygoersar wati
zapul koesimiz nungu igililmaynu. Wara mabaygal koey bokadhzo-
engu ubilgal, koeyma gurguy toedipa kapu akasiw igililmayngu nuydh
guythuyan, kasa ngoenakap kikir a mapu koeyza gasaman.

Mina igililnga midh

11 Ngi Awgadhaw mabayg, adhapa gud ayman kedha wati ubilmayngu,
ngi mina koeyma nuthepa mina pawapa, Awgadhaw pawapa, mina
yoepathaman a mam. Ngi matha puzipa, a ngidh ngaru gabu pawanu
nipa.
12 Koeyma nuthepa Awgadhaw ubilmaypa aymoeypa, ngoedhe kedha
wanamay soegul midh, nanu kuth ngidh gasaman ingaru igililnga. Ngin
kedha zapa adhapa thayadhin, mura mabaygaw parunu senabi thonara.
A ngidh kakal yakamoedhin Awgadhaw yangukudu mabaygoepa.
13 Ngay ngibepa kedha muliz Awgadhaw parunu, ngadh nanga igil palepa
mura zapul, a matha kedha Yesu Kerisoniya parunu ngadh mina igililnga
seysithamadhin, kuyk nuy kaday tharaydhin Romaniw kuyku mabaygaw
parunu, Pilathoniya.
14 Wa, ngay ngibepa kedha muliz, koeyma ngoenanu manin senabi ya
wadhan, sakariya thoeyayg ngaru balbayginga; kurusipa bangal senabi
goeyga, ngalpan Kuykulnga, Yesu Kerison bangal mangedhe.

15 Awgadhan kay manine nungu thonar. Nuy Awgadh, poeraparal
Awgadh, matha nuy Kuykulnga. Nuy Mopa Kuyk mura kuyku mabaygiya
gimal, a nuy ngaru Kuykulnga, mura kupay mabaygal nubiya apal.
16 Nuy matha nuy kuthagi Awgadh. Nungu niyay lag koey buyalnga
koethilnga. Koey zageth mabayg amadhan thamiz nungu poeraparapa.
Mabaygan imayginga nuyn, nuy imaygi Awgadh. Nubepa thawmaypa a
apa pudhemipa, koey ridhanga, ngaru ngaru. Eso!
17 Mabaygal ngaya itha apal koey aydegal zapulgal, thanamulpa kedha
muli, 'Ngithamun geth kadaypa thoemayg, aydu zapunu ngoenakap
woenayg, setha thawpay thonaraw zapul. Matha ngoedhagidh kedha
Awgadhiya ngoenakap wanan. Nuydh mura zapul ngalpalpa ikanu
dhiwanu aymoeydhin, ngalpalpa matha ngoedhagidh.'
18 Thanamulpa kedha muli, thana ngaru mina pawa ayman mura
doegamuya mura zapuya, mura poeyban mabaygoepa mina pawa.
19 Kedha kuniya nanga thana ayman thanamulpa koethil zapul, apa
kuyk koey ridhanga. Wara goeyga sey wagel, kedha kuniya nanga, thana
gasaman ngaru igililnga, mina igililnga.
20 Timothi, ngaw kazi ngidh ngaru koeyma danal poethaypa balbayginga
nginu zagethaw doegam, ngoelkay yoepa kawra bal thoeyayg sena muynu.
Thana ngaya nanga kadaypa thamemipa kedha, 'Ngoeymun ngulayg
muynu koeyza.' Thanamulpa kawra bal thoeyayg. Thanamun ya ngoelkay
ya.
21 Wara mabaygal kedha umamoeypu, 'Wa, ngoeymuniya muynu Awgad-
haw ngulayg koeyza.' Lawnga, muynu nuy zaginga, kurusipa thana lak pa
puziginga Yesu Kerisoniya. Wa, ngay ngithamulpa kapu yawo, Awgadhaw
kozan ngithamulpa kalmel. Eso.

2 Timothi

Awgadhaw kapu kozan

1 In ngay Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg ngurpay zagethoepa,
matha kedha Awgadhaw yangukudu midh nanga kuyk Awgadhaw ubilnga
kedha nuydh ngoena seysithamaypa mabaygoepa, thanamulpa mina
yoepathamaypa a gasamaypa mina igililnga, ngalpan mina niyay Yesu
Kerisoniya, matha kedha Awgadhaw Yawoedhayzinga.
2 Ngath nubi thusi ngibepa palan Timothi ngaw mamal kazi mari
igililmaynu.
Awgadh Thathi a Yesu Keriso ngalpan Kuykulnga ngibepa poeyban
matha ngoedhagidh kozan, a nungu gabu pawa a pawdh.

Ngitha ngaru koey poeypiyam ngoelkay ngurpay mabaygoengu

3 Ngay koeyma eso Awgadhoepa, ngay ngabepa zagethan mepa, kay
paypa kulay ngaw mabaygal midh na zageth ulaypu. Ngath nungungu wati
wakay thoemam muynu woerdhayginga, goeyga kubil koeygarsar ngath
ngin ngoenanu maypa ngaw thoeythu poegaynu, a eso manin Awgadhoepa
4 Ngath nginu koerkak badh ngoenanumaypa, ngaw koey ubi ngibepa
imaypa, lak ngath gasaman ika.

Mina yoepathaman midh

5 In nubi mina niyay kulay iman nginu akaniya, Lowisaniya, a matha
kedha nginu apu Yoewnisoeniya, a ngayapa kakal kedha, ngibiya lak mepa
senabi mina yoepathaman.
6 Ngath ngin lak wakay thoeyaypa manin, pa zazaman, magaw palan
Awgadhaw kozan. Ngi waza kupaylnga zagethoepa, ngi dhoey nidhayzi
mabayg, ngath ngibiya geth gimal wanadhin.
7 Awgadhaw Maygi Mari ngibiya kalmel, ngi wara zangu akagig kuyk
nuydh magaw palan ngin, nginu mam ngidh pathridoepa a nuydh ngin
ridh palan, nginungu wati yabugudiya mabale.
8 Aziran maygi, Kuykulmay mina ya yadu palgaypa; a matha kedha ngidh
azir gasamayg kedha, thana ngaw mina zagethoengu ubig asimoeydhin;
kunumay lagoenu thayadhin ngoena mura kawragi mabaygal ngalaga
nanga. Ngay Kuykulmay yoepa mag ngoena kikir gasampa. Ngidh bangal
matha ayimpu, za miyay thana bangal ngibepa kedha ayman. Awgadhan
ngin magaw palan nungu yangukudupa oengaypa.

Mina igililnga midh

9 Nuydh Awgadhan ngalpan gudaz puydhamoeydhin a thurimoeydhin,
ngalpan mina igililmaynu niyaypa itha apal. Nubi matha ngoedhagidh
ngalpan modhabiya, lawnga ngalpan geth zagethoepa lawnga, matha
nungu ubi midh nanga aymoeypa ina apal, a nungu kozan ngalpalpa.
In nubi kozan mina kulkubaw ya woedhayzinga, wagel kay nuydh sama
woeydhadhin nubi apa goewa, nuydh kulay nabi mina za yawadhadhin
ngapa Yesu Kerisoniya.
10 Kaybaw goeyginu nanga, nubi mina ibuypuydhan kakal aymipa, kuyk
Yesu Keriso ngalpan Gudaz Puydhay Mabayg ngapa ngalpalpa. Soeyzi
pawpa mabaygaw um na akagi za, kuyk nuydh gud pudhadhin senabi
igilaw yabugud, ngaru igililmaypa.

11 Nabi mina yangu wakay ngath matha yadu poelgaypa, nuydh ngoena
adhapa thayadhin nungu woeyayzi mabayg ngurpay zagethoepa
12 Ngath kedha zoenguz kikir gasaman kunumay lagoenu muynu, kasa
kay kedha kuyk ngay ngulayg nungungu, ngath mina yoepathaman, a
nuydh balbayginga danal poethay ayimpa mura sethabi zapul, nungu
yawoedhayzinga midh nanga, senabi kalaw goeygipa.
13 Ngidh na mi ngurpan gasaman ngawngu, na matha ngoedhagidh
nginu mabapa. Ngi na Yesuniya kalmel ulaypa, wa matha ngoedhagidh
nginu mina yoepathaman, a nginu mam koey ridhanga.
14 Ngidh koeyma giyaw oengaypa nubi setha mi ngurpay zapul nginu
kupay gasamayzimayl. Awgadhaw Maygi Mari ngalpaniya muynu mepa,
nuydh ngin ibuypuydhan sethabi zapa.
15 Ngi ngulayg kedha in nubi koey goegath Aysanu, koeygarsar mabaygal
adhapa parul thoeyamadhin a ngoena kasa wanadhin. Muynu Pygeloes a
Ermogenes palbi mabayg ubigig ngawngu.
16-17 Matha urapun mabayg Onisiporus mina mabayg ngayapa. Nuy
nanga Romanu meparuy, nuydh ngoena lumaypu mura lagiya. Kurusipa
nuydh ngoena imadhin. Koeygarsar thonaralnga nuydh ngoena ibupuyd-
haypu, dhiwal palaypu koey igalayg nuy. Nuy azirgig a nuy akagig ngoena
lumaypu dhoerdhimay lagapa. Kapu za kedha Awgadhan woenab poeyban
nubepa a nungu buwaypa.
18 Senawbi kalaw goeyga nanga, Awgadhaw kozan a danal poethay
nubiya kalmel, Onisiporus. Ngi ngulayg nuy kulba igalayg koeygarsar
ibupuydhan ngayapa si muynu ngibiya Epoesoesanu.

2

Ngidh Yesu Kerison poeybayzi woenab bangal yakanurayg

1 Ngaw kazi, ngi koey puridharalnga bangal Yesu Kerison kozan ngibiya
muynu mepa a nuy ngibiya kalmel. Ngi matha puzidha.
2 Ngaru mina ngurpay ayimpa, ngath ngin midh ngurpadhin koeygarsar
mabaygaw parunu. Ngidh ngurpamoeyn mabaygal mina kapu akasiz-
imayl. Thana bangal koesimoene maygi ya, wara mabaygal ngurpamoeyn
senabi mina ya.
3 Koey puridharalnga pa zilaypa ngoedhe mina koewbu garkaz Yesu
Kerison, ngi ngaru ngoeymuniya kalmel. Akaginga zageth aymoedha kasa
midh thana gegeyadh.
4 Ngi ngoedhe Awgadhaw koewbu mabayg, a koewbu mabaygan ngaru
nungu kuyku mabaygaw ubilnga ayman, nubepa wara pasiw zagethoepa
aymoeypa lawnga, a nungu geth ubilmaypa aymoeypa lawnga.
5 A matha kedha ngidh aymoeypa zapul koey wamen ngoedhe koey tharil
mabayg midh nanga. Nuydh ngaru balbayginga pungaypa kurusipa nuydh
gasaman nungu modhabiya mina za.
6 A matha kedha koey ayngu garkaz, ayboewdhaw thonara nanga nuydh
nungu modhabiya kulay gasaman.
7 Ngidh ngaru koeyma ngoenanu manin itha ngaw yaday, a Awgadhan
bangal ngin ibupuydhane, muynu ngidh imane ngaru.
8 Timothi, ngaw kazi, ngay Pawlo ngibepa yadu umepa kedha, ngoenanu
manin Yesu Keriso, nuyn Thathin kadaypa manin moeram gudangu, nuy
ngapa Dhawithan buwayngu. Wa, senabi kapu yangu wakay, ngath mura
thonara yadu poelgaypa mabaygoepa.

9 Kedha zoenguz ngath gegeyadh gasamarngu a ngoena kunumay
lagoenu thayarngu ngoedhe ngay koey kawragil mabayg nge, kuyk ngay
maw sirngu Awgadhoepa nungu ya yadu palgarngu. Thana ngoena mina
gethan gasamarngu, kasa kedha thanamulpa nungu yoepa idimoeypa koey
zageth, na koey ridhanga kaday sipa.
10 Ngay kedha zoengu mura zangu geth wanaydhin a nabi gegeyadh
ngath gasaman, Awgadhaw yangukudu ngaru yadu palgan. Kalanu nungu
adhapa thamayzi mabaygal ngaru in kapu yoepa kawra bal thayan a
karngemin. Thana gasaman Yesun mina za, nuydh gudaz puydhan
thanamun; thana bangal kalmel nubiya nungu poerapoeranu ingaru
ingaru.
11 Ina mina yangukudu kedha, ngalpan igililnga ngaru sakariya thayan
lak kulay igililmayngu; ngalpa bangal ngoedhe maygumal nge sethabi wati
zapa.
Ngalpan kulba igililmayl ngaru umapa wayan, ngoedhe ngalpa Yesuniya
kalmel sathawropa; ngalpa ngaru nubiya kalmel.
A ngalpa lak nubiya kalmel mari doegamoenu niparu bangal.
12 Ngalpa nanga nungu ubilnga ayman ina apal,
ngalpa mag ngoena kikir gasampa nubiya kalmel,
nuydh midh nanga kikir gasamadhin ngalpalpa.
Wagel kay ngalpa mina zageth aymoene nubiya amadhan.
Ngalpa nanga nungungu ubigasimoeyn
nuydh bangal lak ubigasine ngalpalngu.
13 Ngalpa nanga kapu akasiginga nubepa,
adhapa ruwamoeyn nungu yabugudangu,
nuy lawnga,
nungu mab ngaru balbayginga,
nuydh koey zageth nungungu lawnga maypa.

Zagethaw mabayg Awgadhaw imaypa balbayginga

14 Ngidh nginu mabaygal koeyma ngulayg paliz thabi zapungu, a
ngidh puridharalnga muliz thanamulpa kedha, mura moegithap yoepa
ya silamaypa lawnga. Kedha pawan adhapa ngur mathampa, nuyn kay
mabayg ibuypuydhayginga. Mabaygal na kurusipagemipa kedha yoepa
thana kasa thanamun igililnga idiman.*
15 Kedha lawnga, ngi ngaru koeyma nuthiz. Nginu zageth ngaru Aw-
gadhaw purkapa balbayginga, ngi azirginga, ngaru balbayginga oengaypa
nungu mina ya.
16 Ngoelkay yayab oesig, thana kasa koey ya umamoeypa, thana
ngoedhe Awgadhagi mabaygal, a thana kasa sig thamaypa mabaygal mina
Awgadhoengu.
17 Thanamun ngurpay ngoedhe bolidh yayamipa muya, lawnga mabay-
gaw wati badh midh nanga muy lagoepa. Aymenayus a Piletus palay kedha
ngoedhal mabayg. Palay mabaygaw adhapa ruwamay mabayg.
18 Minguz kedha, palay palamun kusayg adhapa ruwamaman, a matha
kedha palamun wati ngurpay na wara mabaygaw kapu akasin idimiz.
Palay kedha, Yesun kaday thoeray zageth na kedha kuniya. Mabaygaw
gamu gud pudhiz, a mura ngalpan gamul kayib sakariya thoeyamoeyn
muwasin, Yesu midh nanga.

---

* **2:14** *Mabaygal na kurusipagemipa kedha yoepa thana kasa thanamun igililnga idiman*: wara Mathayu 23.15 geth tidi.

19 Lawnga Awgadhaw koey ridha kuyk koey ridhanga sipa a nabiya
Minar Poelayzinga kedha, ‘Awgadh ngulayg nungu mina mabaygal ngaya,’
a wara poelayzinga kedha, ‘Mura setha ngaya nanga kedha umamoeypu,
“Ngay Awgadhaw mabayg!” thana ngaru adhapa parul thayamoeyn wati
doegamoengu.’

Ngidh koeyma gud ayimpa wati zoengu

20 Awgadhaw buwaynu mabayg mina koeygarsar; wara mabaygaw
igililnga ngoedhe koethil aygudaw rugal, koey thapa aygudoepa, a wara
mura goeygi aygudaw rugal.
21 Mabayg nga nanga pudu, mabayg mura thabi wati zoengu, nuy
ngoedhe Awgadhaw zagethaw rug, mina zagethoepa matha ngoedhagidh,
Kuykulmay ubilnga nanga midh aymoeypa.
22 Ngidh koeyma giyaw woengaypa wati ubilmayngu, ngi na kayn
mabayg ngi koeyma nuthepa mina pawapa, mina yoepathaman, mam,
a gabu ngoenakap, kalmel ngaya mina ngoenakap Kuykulmaypa yoewd-
hemipa thanamulpa ibupuydhaypa.
23 Rimarim ya pathridhay oesig, senabi kalanu thabukir.
24 Awgadhaw zagethaw mabaygoepa thabukiripa lawnga, nungu ngoe-
nakap ngaru koeyma mulupa mura mabaygoepa. Nungu ngurpay ngaru
balbayginga a wati ngoenakapoeginga.
25 Mabaygal ngaya nanga gud mathampa nungu ngurpan, nuydh ngaru
koey gabudhan ngurpay ayimpa thanamulpa. Awgadhan sike thana gud
mathamayzi mabaygal bangal ibupudhamoeyne a thana kalanu buwayl
thayamine, a yoelpamoeyne mina ngulaygoepa.
26 Kalanu thanamuniya wakay thoemamay mangedhe adhapa zilmemine
Sathanan poethingu. A nuydh thana lak yoelpayginga nungu wati
ubilmaypa aymaypa.

3

Kalaw goeygiw wati igililnga midh

1 Imaw in, ipidhadh gegeyadh bangal gasamoene kalaw goeyginu.
2 Mabaygal ngaya thanamun geth ubilmaynu toedipa, koey bokadhzo-
engu ubilgal, koey pawal ya umamoeypa, a gamu dhub yoeruymoeypa, egi
sparimoeypa, koerngayginga apu thathipa, mina apasigi mabaygal, thana
lak kedha apasiginga Awgadhoepa, thawmayginga nuyn,
3 mamagigal, a wara gegeyadh pa woeyayginga, mabaygoepa koeliya
thoeray, wara mina pawaginga, koerkak badhoeginga zapun aymoeypa,
thana mina zoengu ubigigal.
4 Thana koey thoeray mabaygal, ngoenakap mina thawpaynga kasa
ayman thanamun ubilnga, za balbayginga lawnga za gegeyadh. Koey gimal
yadu umepa, thanamun ngoenakap mepa nubi apaw goewaw zapunu,
Awgadhiya lawnga.
5 Parunu thana Awgadhaw pawal aymoeypa, thana kasa paru idhemipa,
muynu thana mina yoepathamayginga Awgadhaw bibiripa. Ngaw kazi,
adhapa thami thanamulngu.
6 Kedha mabaygal ngulayg laga lagiya muy uthemipa, lag lumaypa
yoepkazin ngadh karngemin thanamun ngoelkay ngurpan. Kedha ngoed-
hal lagaw apu nanga, nabepa koey wakay thoemamaylnga nabiya wati
pawa nanga muynu ayimpa, a nanu ubilnga za koeygarsar, nanu thigi
magawginga.

7 Na koeygarsar thonaralnga mina ngurpay lumaypa, war kuniya, a war
kuniya. Nabepa koey zageth gasamaypa a tidaypa mina ngurpay, na kedha
zoenguz wati ngurpay mabaygoepa kurusipagepa.
8 Kulay kay paypa kedha wati ngurpay mabayg Zanis a Zambris, palay
Moselpa yoepa memampu, matha kedha kayib ngalpa senabi kawrag
yawaypa, wati ngurpay mabaygal, wakay thoemamay muynu gegeyadh.
Thana matha ngoedhagidh lawnga Awgadhaw zagethoepa.
9 Thanamun zageth thana kasa urapun lagoenu toedipa sig oesiginga,
thanamun thigil aygimayl, kedha zoenguz kedha sethabi mabaygaw zageth
bangal kakal aymoeyne mura mabaygoepa, matha kedha Zanis a Zambris
midh.

Mina igililnga midh

10 Ngaw kazi, ngi woelmayngu ngaw ngurpaynu, ngaw ngara pud-
hamaynu, a ngaw mina yoepathamaynu. Ngi koey ngulayg kedha, ngay
koey ugayl mabayg, mam koeyza, kurusipoegaylayg, a koey koerngaylayg,
za miyay dhadha mangiz.
11 Senaw ngi ngulayg thanamun minaman ngayapa midh nanga, a ngaw
gamu kikir. Ngi koey ngulayg zapul midh na aymoeypu Antiyokoenu,
Aykoniyamoenu, a Listoeranu, ngath midh gegeyadh gasampu, kasa kay
kedha Awgadhan ngaru ngoena gudaz puydharngu sethabi wati zoengu.
12 Mabaygal ngaya nanga ubin memayipa mina igililmaynu puzipa Yesu
Kerisoniya, thana ngaru gasaman gegeyadh wati mabaygoengu.
13 Wati mabaygal a ngoelkay Kerison mabaygal thanamun wati pawa
ngaru koesimoeypa. Thana mabaygal ngoelkemoeypu, a thana thanamul-
ngu ngoelkemipu.
14 Ngi sew oesig, matha aymidha ngi midh na ngurpaydhin, a nginu mina
yoepathaman midh nanga. Ngi ngulayg ngin ngadh na ngurpadhin,
15 a ngi moegina kazingu ngapa koey ngulayg Maygi Thusingu, nginu
wakay thoemam kedha kuniya ridh palan, a ngin yoelpan Awgadhaw
yabugudoepa, a ngin gudaz puydhan kuyk nginu mina yoepathaman Yesu
Keriso.
16 Awgadhaw Woenabal Gub muynu zagethan meparuy mabaygan
ngadh minar paladhin in Maygi Thusi, a na matha ngoedhagidh ngur-
paypa, a matha kedha mabayg ngar ruwamiz adhapa, nuyn balbayg tidan,
a ridh palan mabayg mura nungu ngara pudhamay midh nanga.
17 Kedha kuniya nanga Awgadhaw mabayg buth pathan mura mina
zagethoepa aymoeypa.

4

Zoeyzi noeydhay mabayg nga

1 Wa, ngaw kazi, ngay Pawlo bangal ngibepa puridharal yangukudu
manine Awgadhaw parunu a matha kedha Yesu Kerisoniya parunu, nuydh
ngadh bangal ngapa zoeyzinoeydhamoeyne mura mabaygal, matha kedha
uma mabaygal a igil mabaygal. Ngi koey ngulayg kedha, ngi ngaru buth
pathayzinga nungu moengaypa, a matha kedha nungu basalayoepa. Ngay
ngibepa puridharalnga muliz kedha,
2 Maw tariz nungu ya, yadu palgan. Zageth matha ayimpa kasa
midh. Mabayg na supamiz nuyn balbay tidan, mabaygaw gegeyadh nanga
moegina koey dharadh ngurpan, a balbay tidan koey gabudhan mina
yabugudoepa.

3 Ngidh ngaru dhadhabuth gasaman zagethoepa thonara bangal nanga
gasamoene mabaygal bangal koerngayg asimoeyne mina ngurpayngu, a
matha thanamun ubilmayl bangal buwayl thoeyamoeypu wati ngurpaypa.
A koeygarsar wati ngurpay mabaygal thana thanamulpa garwoeyd-
hamoeypu.
4 Thana adhapa parul thayamin ngoelkay adhipa.
5 Ngi ngaru sig gima nagepa balbayginga kasa midh, gegeyadh, mapunga.
Ngi ngaru maw sipa mabayg garwoeydhamepa Yesulpa; ngidh ngaru nginu
kupay zageth mura oengaypa.
6 Minguz kedha, ngaw thonar amadhan thamayngu, ngaw igililnga
ngoedhe nguki nge, matha poegaypa Awgadhoepa poeyban.
7 Ngath koewbu aymarngu, mina zageth ngaw Kuykulmaypa, tari sagul
ngath muwasin, Awgadhaw mina ngurpaypa ngath giyaw woengan.
8 Na sey pika gimal ngayapa mina niyay lag a ngay ngulayg kedha,
Kuykulnga nuydh bangal ngoena gamu pathamoeyne nubepa senabi
thonara, nuy Mina Zoeyzinoeydhay Mabayg a matha ngay lawnga, mura
mabaygoepa ngaya nanga nuyn maman maypa, ugaypa, nungu kuniya
mangay.
9 Ngaw kazi, ngi nuthi ngayapa ngapa gasamaypa sobaginga.
10 Demas nuydh guythuyan ngawngu wara goegathoepa Thesolonayka,
kuyk nuy koey ubilayg nubi apaw goewaw zapa. Koeresons nuyn
wayadhin wara goegathoepa, Galaytiya, a Taytus wara goegathoepa
Dalmaytiya.
11 Matha Luka ngaybiya kalmel kedha thonara; ngidh gar Mareko
gasaman ngapa ngibiya kalmel, nuy koey ibupuydhaylayg ngayapa, nabi
zagethoepa aymaypa.
12 Toetikas ngath wayan wara goegathoepa Epoesoes.
13 Ngath wara ngaw koey abayak wanadhin wara mabaygiya Kapasaniya
nuy sey Trowasanu. Ngidh ngapa bangal manine, kalmel ngaw koey
thusiw thapil, a minaralmayl koeyma ngoenanu maypa.
14 Wara ayniw zagethaw mabayg Aleksanda nuydh mina wati zageth
aymoedhin ngayapa. Kuykulnga nuydh bangal modhabiya kuniya manine,
senabi wati zageth.
15 Ngidh bangal koeyma giyaw woengaypa nungungu, nuy koey purid-
haralnga ngalpan ngurpaypa idimoeypa.
16 Ngaw kulay kot nanga wara mabaygan ibuypuydhayginga, ngoena
kasa wanadhin. Kasa kay kedha ngaw koey koerkak badh thanamulpa,
Awgadh ngaru gabu ngoenakap thanamulpa.
17 Matha Kuykulnga ngaru ngaw doegamoenu. Wa, thana ngoena kot
manin a yapu poeyban ngaw mina yoepathaman midh. Senabi thonara
Awgadhan nuydh ngoena magaw palan nungu yoepa yadu poelgaypa,
mura thanamulpa ngaya nanga po gubaw gizu mabaygal. A nuydh ngoena
gudaz puydhadhin thoeydhayl uruyngu,
18 a nuydh bangal ngoena danal pathaypu mura wati mabaygaw zageth-
oengu, kurusipa ngoena manin balbayginga nungu daparaw basalayoepa.
Nubiya sey poerapar, muwasiginga, ngaru a ngaru. Eso.
19 Thabi mabaygal bangal ngidh ngayapa yawo thurimoeyne, Prisila a
nanu alay Akwila, a Onisiporus a mura mabaygal nungu lagoenu.
20 Erastoes nuy matha mepa sey muynu goegath Koronis a ngaw yawar
nanga ngath Tropimus wanadhin wara goegathoenu, Moelitoesonu, kuyk
nuy kikir.

21 Ngi koeyma nuthedhe bangal ngapa kow gasamaypa, wagel kay
sumayl thonara, wati thonara. Thabi mabaygal ngin yawo thuremine,
Ewbulus, Pudens, Linus, Koelawdiya, a mura tukuypal.
22 Kuykulmay ngibiya kalmel nginu marinu a nungu kapu kozan.